Al. Dumas
Cei
Patruzeci
și Cinci
★ ★

ALEXANDRE DUMAS

CEI PATRUZECI ŞI CINCI

ÎN ROMÂNEŞTE DE OVIDIU CONSTANTINESCU

EDITURA TINERETULUI

Coperta de *POMPILIU DUMITRESCU*

ALEXANDRE DUMAS
LES QUARANTE-CINQ
EDITIONS BAUDELAIRE
PARIS — 1966

XLIV

CUM A AJUNS CHICOT SĂ-L BINECUVINTEZE PE REGELE LUDOVIC AL XI-LEA PENTRU CĂ NĂSCOCISE POȘTA CU CAI ȘI CUM S-A HOTĂRÎT SĂ SE FOLOSEASCĂ DE ACEASTĂ NĂSCOCIRE

Chicot, la care, cu permisiunea cititorilor noștri, ne vom îngădui să ne întoarcem, Chicot, așadar, după însemnata descoperire pe care o făcuse dezlegînd băierile măștii domnului de Mayenne, nu mai avea nici un moment de pierdut dacă voia să scape cît mai degrabă de urmările pe care ar fi putut să le aibă această întîmplare.

Era de la sine înțeles că, de aici înainte, între duce și el avea să se dea o luptă pe viață și pe moarte. Rănit mult mai puțin dureros în făptura sa de carne decît în amorul său propriu, Mayenne, care, după ce fusese lovit cîndva cu teaca spadei, mai primise deunăzi o lovitură și cu tăișul, Mayenne, zic, în vecii vecilor nu l-ar mai fi iertat.

— Haide, haide! își spuse viteazul gascon, îndemnîndu-și calul la drum cu tot mai multă rîvnă spre Beaugency — acum ori niciodată am prilejul să cheltuiesc cu caii de poștă suma de bani încropită de cele trei strălucite figuri care se numesc Henric de Valois, dom Modeste Gorenflot și Sébastien Chicot.

Priceput cum era să mimeze cu iscusință nu numai orice sentiment, dar și orice stare socială, Chicot își însușipe loc ifosele unui mare senior, așa cum mai înainte, în împrejurări mai puțin îndoielnice, își ticluise de minune mutra unui burghez cumsecade. Așa încît nici un prinț de pe fața pămîntului nu va fi avut parte să fie slujit cu atîta osîrdie ca jupîn Chicot, cînd, după ce vîndu gonaciul lui Ernauton, stătu la taifas un sfert de oră cu căpitanul de poștă.

În clipa în care se văzu în șa, Chicot își puse în gînd cu tot dinadinsul să nu se mai oprească decît atunci cînd va socoti că se află în siguranță; o porni deci la galop,

gonind cît de repede îi îngăduiră poștalionii, pe care-i schimbă mereu la fiecare din cele treizeci de popasuri. El, în schimb, părea făcut din oțel, căci, după șaizeci de leghe străbătute în douăzeci și patru de ore, nu dădea nici cel mai mic semn de oboseală.

Cînd, mulțumită acestei goane turbate, reuși să ajungă, după o călătorie de trei zile, la Bordeaux, Chicot se gîndi că-i era îngăduit, în fine, să-și mai tragă sufletul.

În timp ce calul te poartă ca vîntul, ai tot răgazul să chibzuiești ; ba chiar nici nu-ți rămîne altceva de făcut.

Chicot chibzui deci pe îndelete.

Misiunea sa, care, pe măsură ce se apropia de țelul călătoriei, se dovedea din ce în ce mai serioasă, misiunea sa i se înfățișa acum în cu totul altă lumină, deși n-am putut arăta deslușit în ce fel de lumină i se înfățișa.

Ce neam de om putea să fie oare Henric, ipochimenul acesta ciudat, despre care unii spuneau c-ar fi un nătărău, alții un mișel, iar alții un apostat de duzină ?

Chicot avea însă cu totul alte păreri decît ceilalți oameni. De cînd se statornicise la Navara, firea lui Henric, întocmai ca pielea cameleonului, ce are însușirea de a răsfrînge culoarea obiectului pe care se află, firea lui Henric, cum spuneam, din clipa cînd acesta pusese piciorul pe pămîntul de baștină, suferise unele mici schimbări.

Fapt este că Henric știuse să se ferească, punînd o distanță destul de mare între gheara regală și această piele atît de prețioasă, pe care o cruțase de orice zgîrieturi cu atîta iscusință, încît avea tot dreptul să nu se mai teamă că ar putea să pățească ceva.

Politica sa externă rămăsese totuși aceeași ; căuta să treacă neobservat în zarva generală, atenuînd în preajma lui, o dată cu propria sa strălucire, strălucirea unor nume vestite care, spre mirarea lumii franceze, își revărsau lumina asupra palidelor culori ale Navarei. Ca și la Paris, făcea o curte înfocată soției sale, a cărei influență, la două sute de leghe de Paris, nu părea totuși să mai poată fi de vreun folos. Într-un cuvînt, trăia de pe o zi pe alta, bucurîndu-se de viață.

Pentru ființele de rînd era un motiv de hiperbolice ironii.

Pentru Chicot era un subiect de adîncă meditație.

Chicot, oricît de puțin ar fi dat această impresie, avea darul înnăscut de a ști să citească în sufletul celorlalți, deslușind fondul ascuns sub aparențe. Pentru Chicot, Henric de Navara, chiar dacă nu era încă o taină pe deplin deslușită, era în orice caz o taină.

A ști că Henric de Navara era o taină și nicidecum un fapt lămurit însemna, oricum, foarte mult. Chicot se dovedea a fi deci mai savant decît toată lumea, știind, aidoma bătrînului înțelept din Grecia de odinioară, că nu știe nimic.

Într-o împrejurare în care oricine ar fi pășit cu fruntea sus, cu limba slobodă și cu inima deschisă, Chicot își dădea seama că trebuie să meargă cu inima strînsă, cu vorba meșteșugită și sulemenit la față ca un actor.

Gîndul că trebuie neapărat să se prefacă era, în primul rînd, rodul istețimii cu care fusese înzestrat din naștere, iar în al doilea rînd fusese iscat de priveliștea locurilor pe care le străbătea.

De îndată ce păși în cuprinsul micului principat al Navarei, țară a cărei sărăcie era proverbială în Franța, spre marea lui nedumerire, Chicot nu mai avu parte să vadă întipărite, pe fiecare chip omenesc, pe fiecare casă, pe fiecare piatră, urmele mizeriei crîncene ce măcina cele mai frumoase provincii ale minunatei Franțe, dintre hotarele căreia tocmai ieșise.

Tăietorul de lemne care trecea, odihnindu-și brațul pe jugul dobitocului drag ; fetișcana cu fustă scurtă și mersul sprinten care purta pe creștetul capului urciorul cu apă, aidoma coeforelor din antichitate ; moșneagul care îngîna un cîntec din tinerețea lui, clătinînd capul nins de vreme ; păsărica răsfățată de toată familia ce piuia în colivia ei, ciugulind din găvănoșelul plin cu grăunțe ; copilul ars de soare, cu brațe și picioare subțiri, dar pline de neastîmpăr, care se juca pe un maldăr de pănușe de porumb, totul îi vorbea lui Chicot o limbă vie, limpede, deslușită, totul îi striga la fiecare pas pe care-l făcea : „Ia uite ce fericiți trăim aici !“

Uneori, auzind scîrțîitul unor roți pe făgașurile adîncite în pămînt, Chicot îngheța de spaimă. Își aducea aminte de artileria grea ce desfunda drumurile Franței. Dar la cotitură îi ieșea înainte căruța vreunui podgorean ce venea de la culesul viei, cu căzile pline cu struguri și cu o droaie

de copii rumeni la față. Cînd căsca ochii zărind de departe țeava unei archebuze ce răsărea din spatele unui hățiș de smochini sau de curpeni de viță, Chicot se gîndea la cele trei capcane din care scăpase ca prin urechile acului, ca pînă la urmă să iasă la iveală un vînător urmat de copoii lui, care străbătea cîmpia împînzită de iepuri pentru a ajunge la poalele muntelui unde forfoteau ieruncile și gotcanii.

Deși era spre sfîrșitul toamnei și, la plecare, Chicot lăsase Parisul învăluit în ceață și acoperit de brumă, vremea era senină și caldă. Copacii falnici, care nu-și lepădaseră încă frunzele, căci în ținuturile de miazăzi arborii nu rămîn niciodată cu desăvîrșire despuiați, copacii falnici, zic, revărsau din înaltul bolților ruginii o umbră albăstrie peste pămîntul cretos. Zările limpezi și delicat conturate, în culori ce se stingeau treptat topindu-se unele într-altele, scînteiau în bătaia soarelui, smălțate de sate cu căsuțe albe.

Țăranul din Béarn, cu bereta trasă pe o ureche, păștea în imașuri, șfichiuind cu nuiaua caii aceia mărunți, de trei scuzi bucata, care saltă neobosiți pe picioarele lor de oțel, fac dintr-o întinsoare cîte douăzeci de leghe și, fără să fie vreodată țesălați sau acoperiți cu pătura să nu răcească, se scutură în clipa cînd ajung la capătul drumului și se duc să pască cea dintîi tufă de mărăcini ce le iese înainte, unicul lor tain de nutreț cu care își potolesc pe deplin foamea.

„Să-mi sară ochii — își spuse Chicot — dacă am văzut vreodată atîta belșug în Gasconia ! Bearnezul trăiește, zău așa, ca-n rai ! De vreme ce este fericit, are tot dreptul să creadă, așa cum spune fratele său, regele Franței, că este și... bun ; ceea ce poate că el n-o să mărturisească. Într-adevăr, deși tălmăcită în latinește, scrisoarea asta tot îmi stă ca o piatră pe inimă ; parcă aș zice c-ar fi mai bine s-o tălmăcesc în grecește. Dar n-are a face, n-am auzit niciodată spunîndu-se, după cîte mi-aduc aminte, că micuțul Henric, cum îi spunea frate-său Carol al IX-lea, ar ști latinește. Am să-i fac din tălmăcirea mea latinească o tălmăcire franceză *expurgata*, cum se zice la Sorbona."

Şi în timp ce vorbea astfel cu sine însuşi în şoaptă, Chicot întreba pe unul şi pe altul cu glas tare unde se afla regele.

Regele era la Nérac. La început se crezuse că ar fi la Pau, drept care solul nostru îşi urmase drumul spre Mont-de-Marsan. Pînă să ajungă acolo, topografia curţii fusese modificată, aşa că Chicot o apucase la stînga ca să iasă în drumul spre Nérac, pe care-l găsi înţesat de lumea ce se întorcea de la tîrgul din Condom.

Avu astfel prilejul să afle — căci, dacă vă mai amintiţi, Chicot se dovedea cît se poate de prudent cînd era vorba să răspundă la o întrebare, dar, în schimb, se pricepea de minune să descoasă oamenii — avu prilejul să afle, precum ziceam, că regele Navarei îşi petrecea în chipul cel mai plăcut viaţa, schimbînd necontenit iubitele, fără să-şi îngăduie o clipă de răgaz.

Tot bătînd drumurile, Chicot avusese norocul să întîlnească un tînăr preot catolic, un negustor de oi şi un ofiţer, care duceau casă bună împreună de la Mont-de-Marsan şi se aşezau la taclale, trăgînd şi cîte un pui de chef ori de cîte ori făceau vreun popas.

Cei trei tovarăşi de drum i se părură că întruchipează în chipul cel mai strălucit, datorită acestei însoţiri cu totul întîmplătoare, lumea luminată, negustorimea şi armata Navarei. Clericul îi recită sonetele ticluite pe seama legăturilor amoroase ale monarhului cu frumoasa Fosseuse, fiica lui René de Montmorency, baron de Fosseux.

— Staţi puţin, staţi puţin — spuse Chicot — să ne înţelegem : toată lumea e convinsă la Paris că maiestatea sa regele Navarei este îndrăgostit lulea de domnişoara Le Rebours.

— O ! exclamă ofiţerul. Asta era la Pau.

— Da, da — întări preotul — la Pau.

— Aşa ? La Pau va să zică ? ! se miră negustorul, care, fiind doar un burghez de rînd, părea să ştie mult mai puţine lucruri decît ceilalţi trei.

— Cum adică ? întrebă Chicot. Regele are cîte o iubită în fiecare oraş ?

— Se prea poate — răspunse ofiţerul — căci, după cîte ştiu, pe vremea cînd eram în garnizoană la Castelnaudary, era iubitul domnişoarei Davelle.

— Un moment te rog — îi tăie vorba Chicot. Domnișoarea Dayelle, o grecoaică ?

— Întocmai — încuviință preotul — din Cipru.

— S-avem iertare — interveni negustorul, încîntat că-și poate spune și el cuvîntul. Vedeți că eu, ca să zic așa, sînt din Agen.

— Ei, și ?

— Și pot să vă spun că regele a cunoscut-o pe domnișoara de Tignonville la Agen.

— Sfinte Sisoe ! se minună Chicot. Ce inimă focoasă ! Dar fiindcă veni vorba de domnișoara Dayelle, i-am cunoscut familia...

— Domnișoara Dayelle era geloasă și-l amenința mereu ; avea un pumnal mic și drăguț, încovoiat la vîrf, pe care-l ținea tot timpul pe măsuța ei de lucru, pînă ce, într-o bună zi, regele a plecat și a luat cu el și pumnalul, zicînd că nu vrea să i se întîmple vreo nenorocire urmașului său.

— Așa că, în momentul de față, maiestatea sa e credincios domnișoarei Le Rebours ? întrebă Chicot.

— Da' de unde, da' de unde — tăgădui preotul. S-au certat : domnișoara Le Rebours era fata unui președinte de tribunal și, ca atare, cunoștea prea bine procedura. Și a pledat cu atîta rîvnă împotriva reginei, sub înrîurirea vorbelor viclene ale reginei mame, încît biata fată a căzut bolnavă la pat. Atunci regina Margot, care nu este proastă, a căutat să se folosească de prilej și l-a înduplecat pe rege să părăsească Pau pentru Nérac, și în felul acesta iubirea lor s-a destrămat.

— Atunci — întrebă Chicot — noua pasiune a maiestății sale este La Fosseuse ?

— O, Doamne iartă-mă, da ! Mai cu seamă că este și însărcinată ; e o adevărată nebunie.

— Și ce zice regina ?

— Regina ? ! se miră ofițerul.

— Da, regina.

— Regina așterne toate suferințele sale la picioarele crucifixului — răspunse preotul.

— De altfel — adăugă ofițerul — regina habar n-are de nimic.

— Ei, asta e ! spuse Chicot. Nu-mi vine să cred.

— Și de ce nu ? întrebă ofițerul.

— Pentru că Nérac nu este un oraș chiar atît de mare, ca să nu se vadă totul ca prin sticlă.

— A, în privința asta, domnule — îl liniști ofițerul — trebuie să știți că avem aici un parc, iar în parcul acesta niște alei lungi de peste trei mii de pași, sădite toate cu chiparoși, cu platani și cu sicomori de toată frumusețea ; umbra este atît de deasă, că nu se poate vedea la zece pași în toiul zilei. Gîndiți-vă numai cum trebuie să fie noaptea.

— Și pe urmă, regina nu are vreme de așa ceva, domnule — adăugă clericul.

— Ei, aș ! Cum să nu aibă vreme ?

— Foarte bine.

— Și ce face, dacă mi-e îngăduit să întreb ?

— Tot timpul, domnule, e cu gîndul la Dumnezeu — răspunse preotul cu ifos.

— La Dumnezeu ! exclamă Chicot.

— Și de ce nu ?

— Așa ! Regina e chiar atît de credincioasă ?

— Foarte credincioasă.

— Îmi închipui totuși că nu se slujește liturghia la palat ?

— Și foarte rău faci că-ți închipui așa ceva, domnule. Cum să nu se slujească liturghia ? Dar ce credeți, că sîntem păgîni ? Aflați atunci, domnule, că, dacă regele se duce la predică împreună cu gentilomii săi, regina ține să asculte liturghia în capela sa personală.

— Regina ?

— Da, da.

— Regina Margareta ?

— Regina Margareta ; și cea mai bună dovadă este că eu, un biet preot nevrednic, am primit doi scuzi pentru că am slujit de două ori în această capelă ; mai mult chiar, am ținut și o predică de toată frumusețea pe tema : „Dumnezeu a despărțit grîul curat de neghină". E drept că Evanghelia spune : „Dumnezeu va despărți", dar am socotit că, de vreme ce a trecut atîta timp de cînd a fost scrisă Evanghelia, lucrul acesta probabil s-a și întîmplat.

— Monarhul știe cumva de predica asta ?

— A și ascultat-o.

— Și nu s-a supărat ?

— Dimpotrivă, a fost cît se poate de încîntat.

— Zău dacă mai știu ce să cred ! răspunse Chicot.

— Se cuvine totuși să adaug — interveni ofițerul — că lumea pe aici mai are și alte treburi decît să stea s-asculte predici și liturghii ; la castel, bunăoară, au loc ospețe îmbelșugate, ca să nu mai vorbesc de plimbări ; aș zice chiar că nicăieri în Franța mustățile nu sînt atît de mult plimbate ca pe aleile din Nérac.

Chicot reușise astfel să culeagă mult mai multe informații decît i-ar fi trebuit ca să urzească un plan.

O cunoștea pe Margareta de pe vremea cînd avea curtea ei la Paris și știa, de altfel, că, dacă se dovedea lipsită de perspicacitate în dragoste, asta se întîmpla numai atunci cînd avea un motiv oarecare să se lege singură la ochi.

„Buclucul dracului ! se zbîrli el. Aleile astea de chiparoși și cei trei mii de pași învăluiți în umbră îmi tot umblă prin cap de m-au amețit, zău așa ! Să vin tocmai de la Paris la Nérac ca să le spun adevărul în fața unor oameni care au niște alei de cîte trei mii de pași și o umbră atît de deasă, încît nevestele nu reușesc să-și vadă bărbații plimbîndu-se cu ibovnicele lor ! Păcatele mele ! Au să mă rupă în bucăți ca să mă-nvețe minte să nu mai tulbur niște plimbări atît de plăcute. Spre norocul meu însă, cunosc filozofia regelui și-mi pun toată nădejdea în ea. De altminteri, se cheamă oricum că sînt ambasador și deci nimeni nu se poate atinge de viața mea. Să mergem, așadar !"

Și Chicot își mînă din nou calul la drum.

Intră în Nérac pe înserat, chiar la ora cînd aveau loc plimbările care dădeau atîta de gîndit regelui Franței ca și ambasadorului său.

De altfel, Chicot avu prilejul să se convingă de simplitatea moravurilor regale, după felul cum fu primit în audiență.

Un simplu fecior de casă îi deschise ușile unui salon rustic, jur împrejur smălțat cu flori ; deasupra salonului se aflau anticamera regelui și camera în care îi plăcea să șadă în timpul zilei și unde se desfășurau de obicei audiențele, pe care monarhul le acorda cu foarte mare generozitate, ca și cînd pentru el ar fi fost floare la ureche.

De cîte ori se înfăţişa cîte cineva spre a fi primit, un ofiţer sau chiar vreun paj, cîteodată, se repezea să-i dea de ştire. Ofiţerul sau pajul porneau în căutarea monarhului şi nu se lăsau pînă nu-l descopereau în cele din urmă, oriunde s-ar fi aflat. Regele sosea îndată ce era înştiinţat, ca să-l primească pe solicitator.

Chicot fu adînc impresionat de această lipsă de etichetă atît de îmbietoare. Îşi dădu cu socoteala că suveranul trebuie să fie un om bun şi un suflet nevinovat, îndrăgostit pînă peste urechi.

Cu atît mai mult se încredinţă de lucrul acesta cînd îl zări, în capătul unei alei şerpuitoare, mărginite de leandri înfloriţi, cu o tocă ponositâ pe cap, cu o vestă cu mîneci bufante de culoarea frunzelor tomnatice şi cu nişte cizme cenuşii în picioare, pe regele Navarei, care se îndrepta spre el plin de voioşie, ţinînd un bilbochet în mînă.

Henric avea fruntea senină, ca şi cînd grijile s-ar fi păzit să i-o atingă cu aripa lor, o fluturare de zîmbet pe buze şi privirea strălucitoare de sănătate şi nepăsare. În treacăt, regele smulgea cu mîna stîngă cîte o floare din leandrii de pe margine.

— Cine vrea să-mi vorbească ? îl întrebă pe paj.

— Sire, răspunse copilandrul — un om care pare jumătate gentilom, jumătate militar.

Auzind ultimele cuvinte, Chicot se apropie cu sfială.

— Eu sînt, sire — rosti el.

— Nu mă-nnebuni ! exclamă regele, ridicînd braţele la cer. Domnul Chicot în Navara, domnul Chicot aici, la noi ! Pe toţi dracii ! Bine-ai venit, iubite domnule Chicot !

— Cu plecăciune, sire !

— Slavă Domnului, trăieşti.

— Cel puţin aşa sper, iubite sire — răspunse Chicot, într-al şaptelea cer.

— Ba nu, zău ! spuse Henric. Trebuie să ciocnim împreună un păhărel de vin de Limoux, să vedem ce părere ai. Nici nu ştii ce bine îmi pare, domnule Chicot ! Stai aici.

Şi-i arătă o bancă de gazon.

— Ferească Sfîntul, sire ! protestă Chicot.

— Pot eu să te las să stai în picioare, cînd ai făcut două sute de leghe ca să vii să mă vezi ? Nici să nu te gîndeşti,

domnule Chicot ! Stai jos, stai jos ! Nu poți schimba o vorbă pe îndelete decît așezat.

— Dar bine, sire, ce facem cu respectul ?

— Respect la noi, în Navara ? Ești nebun, sărmane Chicot ! Cine se sinchisește de așa ceva ?

— Nu, sire, nu sînt nebun — răspunse Chicot — sînt ambasador.

O cută ușoară brăzdă fruntea senină a monarhului, pentru a se șterge însă numaidecît, atît de repede, încît, oricît era de ager ochiul lui Chicot, nu reuși să deslușească nici cea mai mică urmă.

— Ambasador ? ! spuse Henric cu o uimire căreia căută să-i dea un aer de naivitate. Ambasadorul cui ?

— Ambasadorul regelui Henric al III-lea. Vin de la Paris, sire, de la Luvru.

— Așa ! Atunci se schimbă socoteala — zise regele și se ridică suspinînd de pe banca de gazon. Du-te, copile, lasă-ne singuri. Și adu niște vin în camera mea, la etaj ; adică nu, în biroul meu. Vino cu mine, Chicot, să-ți arăt drumul.

Chicot porni în urma regelui Navarei. Henric părea ceva mai grăbit acum decît în clipa cînd îl văzuse venind pe aleea de leandri.

„Ce nenorocire — își spuse în gînd Chicot — să vin aici să tulbur tihna unui biet om cumsecade, care trăiește liniștit fără să aibă habar de nimic ! Ce să-i faci ? Asta o să-l ajute să devină filozof !"

XLV

CUM A GHICIT REGELE NAVAREI CĂ TURENNIUS ÎNSEAMNĂ TURENNE ȘI MARGOTA MARGOT

Camera de lucru a regelui Navarei nu era prea făloasă, se înțelege de la sine. Maiestatea sa, suveranul din Béarn, nu înota în bănet și nu-și îngăduia să risipească în chip nesăbuit ce brumă de avere îi rămăsese. Împreună cu dormito-

rul de gală, camera de lucru ocupa toată aripa dreaptă a castelului ; un coridor, mărginit de o parte de anticameră sau de camera gărzilor, iar de cealaltă, de odaia de culcare, ducea spre birou.

Această cameră spațioasă și destul de frumos mobilată, dar fără nici un fel de fast împărătesc, avea o priveliște largă asupra unor pajiști încîntătoare ce se întindeau pe malul rîului.

Copaci înalți, sălcii și platani ascundeau șerpuirile apei, lăsînd totuși ochiul să fie orbit de lumină pe alocuri unde rîul, ieșind din frunzișuri, aidoma unui zeu mitologic, se răsfăța scînteindu-și în bătaia soarelui solzii de aur sau, la miezul nopții, sub razele lunii, faldurile sale de argint.

Ferestrele se deschideau, într-o parte asupra acestei priveliști fermecate, zăgăzuite în zare de un lanț de coline, dogorite de soare în timpul zilei, dar care, pe înserat, tiveau poalele cerului cu niște nuanțe liliachii minunat de limpezi, iar în partea cealaltă, spre curtea castelului. Primind astfel lumina dinspre răsărit, ca și dinspre apus, prin două rînduri de ferestre așezate față-n față, învăpăiată într-o parte, iar în cealaltă albăstrie, încăperea avea într-adevăr o înfățișare măreață atunci cînd găzduia cu aceeași bunăvoință primele raze ale soarelui sau boarea azurie, cu luciri de sidef, a răsăritului de lună.

Chicot însă, la drept vorbind, era mult mai puțin interesat de frumusețile naturii, decît de felul cum era întocmită încăperea în care ședea de obicei Henric. În fiecare mobilă, iscusitul ambasador căuta parcă să descifreze o literă, cu atît mai multă luare-aminte, cu cît, așezate unele lîngă altele, literele acestea trebuiau să-i dea cheia enigmei pe care se străduia de atîta vreme, și mai cu osebire în timpul călătoriei sale, s-o dezlege.

Regele se așeză, blajin ca întotdeauna și cu zîmbetul pe buze, într-un fotoliu din piele de căprioară, cu ținte aurite dar cu franjuri de argint ; ca să nu-l supere, Chicot trase pînă în dreptul lui un scaun pliant sau, mai bine zis, un taburet îmbrăcat în aceeași piele și dichisit cu aceleași podoabe.

Henric era numai ochi, uitîndu-se la Chicot cu zîmbetul pe buze, așa cum am spus, dar în același timp cu o atenție pe care un curtean ar fi găsit-o obositoare.

— O să ţi se pară poate că sînt prea curios, dragă domnule Chicot — rosti în cele din urmă suveranul dar este ceva mai presus de voinţa mea ; e atîta timp de cînd m-am deprins să te socotesc printre cei duşi de pe lume, încît, cu toată bucuria care mi-a prilejuit-o învierea dumitale din morţi, parcă tot nu-mi vine să cred că trăieşti. Spune-mi, te rog, ce s-a întîmplat de ai dispărut aşa dintr-o dată de pe faţa pămîntului ?

— De, sire — răspunse Chicot, obişnuit să vorbească pe şleau, aşa cum îi era felul. Şi maiestatea voastră a dispărut cîndva de la Vincennes. Fiecare se dă la fund cum şi cînd socoteşte cu cale.

— Eşti mucalit ca întotdeauna, dragă domnule Chicot, aşa cum nu cred să fie alt om pe lume — zîmbi Henric — şi asta mă face să-mi dau într-adevăr seama că nu stau de vorbă cu strigoiul dumitale. Dar — adăugă el, devenind serios — n-ai vrea să lăsăm gluma deoparte şi să vorbim despre treburile noastre ?

— Sînt la dispoziţia maiestăţii voastre dacă lucrul acesta n-o oboseşte prea tare.

— Să mă obosească ? rosti regele cu o scăpărare în ochi. Pe urmă, schimbînd glasul, mărturisi liniştit : E adevărat că am cam început să mucezesc aici, dar n-am de ce să fiu obosit atîta timp cît nu fac nimic. Şi dacă pe ziua de azi Henric de Navara a tot umblat încolo şi încoace, regele, în schimb, n-a avut încă prilejul să-şi muncească mintea.

— Mă bucur, sire — răspunse Chicot — deoarece ca ambasador al unui monarh, care este totodată neam şi prieten cu maiestatea voastră, am de îndeplinit anumite misiuni cît se poate de gingaşe, pe lîngă luminata voastră faţă.

— Spune mai repede atunci, fiindcă mi-ai stîrnit curiozitatea.

— Sire...

— Mai înainte însă aş vrea să văd scrisorile dumitale de acreditare, cu toate că îmi dau seama că-i o formalitate de prisos, fiind vorba de dumneata ; ţin totuşi să-ţi arăt că, deşi un biet ţăran din Béarn, aşa cum s-ar părea că sîntem, cunoaştem totuşi îndatoririle noastre regale.

— Sire, cer iertare maiestății voastre — răspunse Chicot — dar toate scrisorile de acreditare pe care le aveam s-au irosit, fie că le-am dat pe gîrlă, fie că le-am aruncat în foc, fie că le-am risipit în vînt.

— Și pentru ce, mă rog, iubite domnule Chicot ?

— Fiindcă nu-i totuna să te duci în Navara avînd o solie de îndeplinit, ori să te repezi pînă la Lyon ca să cumperi niște pînzeturi, și fiindcă atunci cînd ai cinstea — o cinste, ca să zicem așa, destul de primejdioasă — de a ți se fi încredințat niște scrisori purtînd semnătura regelui, se poate foarte bine să ajungi cu ele pe lumea cealaltă.

— Ai dreptate — recunoscu Henric cu aerul cel mai blajin din lume — drumurile nu sînt prea sigure, și la noi, aici, în Navara, sîntem nevoiți, din lipsă de mijloace, să ne bizuim pe cinstea oamenilor din popor, care de altfel, nu prea obișnuiesc să fure.

— Mai începe vorbă ! exclamă Chicot. Sînt niște mieluși, niște îngerași, sire, dar numai în Navara.

— Chiar așa ? ! se miră Henric.

— Da, dar numai în Navara, căci, în afara granițelor ei, lupii și vulturii roiesc în jurul fiecărei prăzi ; și dat fiind că eram o pradă, sire, am avut și eu parte de vulturii și de lupii mei.

— Care, de altminteri, nu te-au mîncat de tot, precum se vede, din fericire.

— Dar nu din vina lor, sire, bată-i pustia ! Fiindcă dinspre partea lor au făcut tot ce le-a stat în putere. Au găsit însă că am pielea prea scorțoasă și n-au putut să-și înfigă colții în ea. Dar să lăsăm deoparte, sire, peripețiile călătoriei mele, căci nu-și au rostul aci, și să vorbim despre scrisoarea mea de acreditare.

— Din moment ce zici că n-o mai ai, iubite domnule Chicot — întîmpină regele — nu văd pentru ce am mai vorbi despre ea.

— Am vrut să spun că n-o mai am în clipa de față, dar că am avut totuși una.

— Așa ? Cu atît mai bine ! Fii bun și dă-mi-o atunci, domnule Chicot — zise Henric, întinzînd mîna.

— Aici e buba, sire — replică Chicot. Purtam într-adevăr asupra mea o scrisoare, precum am avut cinstea să

spun maiestății voastre, o scrisoare de toată frumusețea, așa cum nimeni nu cred să fi purtat vreodată.

— Și ai pierdut-o ?

— M-am grăbit s-o distrug, sire, fiindcă domnul de Mayenne alerga după mine să mi-o șterpelească.

— Vărul Mayenne ?

— Dumnealui în persoană.

— Noroc că nu este prea iute de picior. S-a mai îngrășat ?

— Păcatele mele, mă prind că nu, cel puțin în clipa de față.

— Și de ce nu ?

— Pentru că, alergînd după mine, vă dați seama, sire, că la un moment dat a avut ghinionul să mă ajungă din urmă și, întîlnindu-ne piept în piept, pe legea mea, s-a ales cu o lovitură strașnică de spadă.

— Și scrisoarea ?

— Nici pomeneală datorită măsurilor pe care le luasem.

— Bravo ! Rău faci că nu vrei să-mi istorisești peripețiile călătoriei dumitale, domnule Chicot. Spune-mi, te rog, de-a fir-a-păr totul cum s-a întîmplat. Nici nu știi cît mă interesează povestea asta.

— Maiestatea voastră este bunătatea întruchipată.

— Un singur lucru mă neliniștește.

— Ce anume ?

— Dacă scrisoarea a fost distrusă pentru domnia sa, domnul de Mayenne, înseamnă că este distrusă și pentru mine ; cum am să știu atunci ce îmi scria dragul meu frate Henric, de vreme ce scrisoarea nu mai există ?

— Să-mi fie cu iertăciune, sire ; există totuși în mintea mea.

— Cum așa ?

— Înainte de a o rupe în bucățele, am avut grijă s-o învăț pe dinafară.

— Minunată idee, domnule Chicot, minunată, într-adevăr, așa cum numai mintea isteață a unui compatriot de-al meu putea să născocească. Înseamnă deci că poți să mi-o spui pe dinafară, nu-i așa ?

— Cu dragă inimă, sire.

— Așa cum era, fără să schimbi nici un cuvînt ?

— Fără să răstălmăcesc nimic.

— Ce-ai zis ?

— Ziceam c-am să v-o spun întocmaí, cuvînt cu cuvînt : deşi nu cunosc limba, am o memorie strașnică.

— Ce limbă ?

— Păi limba latină.

— Nu te-nțeleg — spuse Henric, ațintindu-și privirea sa limpede asupra lui Chicot. Ai pomenit de limba latină, de o scrisoare care...

— Într-adevăr.

— Vorbește desluşit. Scrisoarea fratelui meu era scrisă cumva în latinește ?

— Da, sire.

— Și pentru ce tocmai în latinește ?

— Ah, sire, pesemne pentru că limba latină este o limbă cutezătoare, o limbă care e în măsură să spună orice, limba în care Persius [1] și Iuvenal [2] au înfățișat nebunia și rătăcirile regilor, lăsîndu-le spre veșnică amintire.

— Rătăcirile regilor ?

— Și ale reginelor, sire.

Sprîncenele monarhului se încruntară deasupra ochilor adînciți în orbite.

— Vreau să zic ale împăraților și ale împărăteselor — se corectă Chicot.

— Așadar, dumneata știi latinește, domnule Chicot ? întrebă, ceva mai puțin prietenos, Henric.

— Da și nu, sire.

— Ferice de dumneata dacă știi ; înseamnă că ești cu mult mai norocos decît mine, care nu știu o boabă ; de aceea n-am putut asculta niciodată cu sfințenie liturghia, tocmai pentru că nu cunosc afurisita asta de limbă. Va să zică dumneata știi latinește ?

— Am învățat numai să citesc, sire, așa cum am învățat și greaca, și ebraica.

---

[1] Persius (34—62), poet satiric latin. Satira lui se remarcă prin ținuta sinceră și morală.

[2] Iuvenal (60—140), poet roman. În „Satirele" sale a înfierat, cu o violență care merge pînă la invectivă, moravurile corupte ale Romei imperiale.

— Mare înlesnire pentru dumneata, domnule Chicot. Cum s-ar zice, ești ca o carte însuflețită.

— Maiestatea voastră a găsit cuvîntul potrivit. Într-adevăr, asta sînt : o carte pe două picioare. Cine vrea îmi întipărește cîteva pagini în minte, mă trimite pe urmă unde are nevoie și, sosind acolo, mă citește cine trebuie și se lămurește.

— Sau nu se lămurește de loc.

— Cum adică, sire ?

— Ei, Doamne ! Dacă nu știe limba în care ești tipărit ? !

— Nu se poate, sire, suveranii știu tot.

— Asta e ceea ce i se spune de obicei poporului, domnule Chicot, și ceea ce lingușitorii spun, la rîndul lor, suveranilor.

— Atunci, sire, n-are rost să mai împărtășesc maiestății voastre cuprinsul acestei scrisori pe care mi-am dat osteneala s-o învăț pe dinafară, de vreme ce nici unul dintre noi n-o să pricepă o iotă.

— Oare limba latină nu seamănă destul de bine cu italiana ?

— Așa se spune, sire.

— Și cu spaniola ?

— Chiar foarte bine, pe cît se pare.

— Ia să încercăm atunci : știu puțin italienește, graiul pe care-l vorbim în Gasconia seamănă mult cu spaniola și poate că așa o s-ajung să înțeleg latineasca, fără s-o fi învățat vreodată.

Chicot se înclină :

— Maiestatea voastră poruncește, așadar ?

— Adică te rog, iubite domnule Chicot.

Chicot începu cu fraza următoare, pe care o dezvoltă, adăugîndu-i tot felul de întorsături, spre a-i sluji drept introducere :

— *Frater carissime,*

Sincerus amor quo te prosequebatur germanus noster Carolus nonus, functus nuper, colit usque regiam nostram et pectori meo pertinaciter adhaeret.

Henric nici nu clipi măcar ; doar la ultimul cuvînt făcu un gest spre a-l întrerupe.

— Dacă nu mă înșel — spuse regele — pare-mi-se că în fraza aceasta e vorba de dragoste, de stăruință și de fratele meu Carol al IX-lea ?

— N-aș putea tăgădui — răspunse Chicot. Limba latină este atît de frumoasă, încît ar putea să cuprindă într-o singură frază toate lucrurile astea.

— Mai departe — îl îmbie regele.

Chicot își continuă cuvîntarea.

Bearnezul ascultă la fel de flegmatic toate pasajele în care se vorbea despre soția sa și despre vicontele de Turenne, dar în momentul cînd auzi numele celui din urmă, întrebă :

— *Turennius* nu înseamnă oare Turenne ?

— Cred că da, sire.

— Și *Margota* n-ar putea fi cumva numele cu care frații mei Carol al IX-lea și Henric al III-lea o alintau pe sora lor și iubita mea soție Margareta ?

— Tot ce se poate — răspunse Chicot.

Și recită mai departe scrisoarea pînă la capăt, frază cu frază, fără ca expresia întipărită pe chipul monarhului să sufere cea mai mică schimbare.

În sfîrșit, stărui îndelung asupra perorației, al cărei stil îl șlefuise pe îndelete, împănîndu-l cu niște cuvinte atît de sforăitoare, încît s-ar fi zis că cita un paragraf din *Verine*[1] sau din discursul închinat poetului Arhias[2].

— Gata ? întrebă Henric.

— Da, sire.

— Într-adevăr, trebuie să fie de o neasemuită frumusețe.

— Nu-i așa, sire ?

— Ce păcat că n-am înțeles decît două cuvinte : *Turennius* și *Margota*, ba încă și acelea...

---

[1] Discursuri ținute de Cicero împotriva proconsulului Caius Licinius Veres.

[2] Arhias, poet grec, născut în Antiohia și stabilit la Roma, a fost unul din profesorii lui Cicero.

— Mare păcat, sire! Doar dacă maiestatea voastră nu socotește cu cale să încredințeze scrisoarea unui cărturar s-o tălmăcească.

— Asta ar mai lipsi — spuse cu însuflețire Henric. Tocmai dumneata, domnule Chicot, care ți-ai îndeplinit cu atîta discreție sclia, încît ai făcut să dispară manuscrisul original, tocmai dumneata găsești de cuviință să mă sfătuiești, dacă am înțeles eu bine, să dau în vileag scrisoarea aceasta?

— N-am vrut să spun asta, sire.

— Dar ai gîndit-o?

— M-am gîndit, ca să răspund la întrebarea pusă de maiestatea voastră, că scrisoarea fratelui său, regele Franței, de vreme ce mi-a fost încredințată cu atîta grijă și expediată maiestății voastre printr-un trimis special, s-ar putea să cuprindă și unele lucruri bune, de pe urma cărora maiestatea voastră ar avea prilejul să tragă foloase.

— Da, dar ca să dau pe mîna cuiva aceste lucruri bune, ar trebui să am deplină încredere în persoana aceea.

— Nici vorbă.

— Știi ce ar trebui să faci? spuse Henric, ca străfulgerat de o idee.

— Ce anume?

— Să te duci s-o cauți pe soția mea Margota; dînsa este tobă de carte. Spune-i ce cuprinde scrisoarea și cu siguranță că ea o să înțeleagă. Și atunci, firește, o să mă lămurească și pe mine.

— Minunată idee, maiestatea voastră! exclamă Chicot. Parcă v-a ieșit un porumbel din gură.

— Nu-i așa? Du-te chiar acum.

— Alerg, sire.

— Și, mai cu seamă, ai grijă să nu schimbi nici un cuvînt.

— Nici n-aș putea; ar trebui să cunosc limba latină, și eu nu știu nici o boabă; doar cel mult vreun barbarism.

— Du-te, atunci, dragul meu, du-te!

Chicot ceru unele deslușiri spre a o putea găsi pe doamna Margareta și plecă mai convins ca oricînd că regele era într-adevăr o taină.

XLVI

ALEEA CELOR TREI MII DE PAȘI

Regina locuia în aripa cealaltă a castelului, aproape la fel împărțită ca și aceea pe care Chicot tocmai o părăsise.

Mai tot timpul se auzea venind dintr-acolo cîte o adiere de cîntec sau se zărea cîte un panaș dînd tîrcoale prin apropiere.

Faimoasa alee a celor trei mii de pași, despre care s-a vorbit atîta mai înainte, începea chiar sub ferestrele Margaretei, a cărei privire se putea odihni în orice clipă asupra unor lucruri îmbietoare, bunăoară ronduri încărcate de flori, bolți de verdeață etc.

S-ar fi zis că biata prințesă căuta să alunge, cu ajutorul acestor suave priveliști, gîndurile negre ce sălășluiau în adîncul cugetului său.

Un poet din Périgord — Margareta, atît în provincie cît și la Paris, era muza poeților — un poet din Périgord compusese un sonet în cinstea ei.

„Prin grija cu care se ostenește — spunea stihuitorul — să-și înarmeze cugetul său, regina încearcă să risipească întristatele amintiri."

Născută la picioarele tronului, fiică, soră și soție de rege, Margareta avusese parte, într-adevăr, de grele suferințe.

Filozofia ei, cu mai multe ifose decît a regelui Navarei, era mai puțin temeinică fiind artificială, agonisită prin îndelungate lecturi, în timp ce filozofia regelui era izvorîtă din adîncul ființei sale. De aceea, Margareta, oricît ar fi fost de filozoafă sau, mai bine zis, ar fi vrut să fie, lăsase vremea și suferințele să-i brăzdeze obrazul, făcînd să se imprime pe chipul ei pecetea lor atît de grăitoare.

Cu toate acestea, regina era încă de o izbitoare frumusețe, o frumusețe mai curînd expresivă, care, dacă trece de obicei nebăgată în seamă la oamenii de rînd, în schimb, are darul de a fi deosebit de atrăgătoare la persoanele ce poartă un nume strălucit și cărora lumea este în genere îndemnată să le acorde supremația frumuseții fizice.

Margareta avea un zîmbet voios și blînd, privirea umedă și strălucitoare, gesturile mlădioase și învăluitoare; Margareta, așa cum am spus, era o făptură plină de farmec.

Femeie, pășea ca o prințesă; regină, avea mersul unei femei încîntătoare. De aceea era divinizată la Nérac, unde adusese cu dînsa eleganța, veselia și viața.

Faptul că o prințesă pariziană ca dînsa reușise să se împace cu existența pe care o ducea în provincie, era o calitate în sine pentru care provincialii îi rămîneau cît se poate de recunoscători.

Curtea sa nu era numai o curte de gentilomi și de doamne; toată lumea o iubea deopotrivă, atît ca regină cît și ca femeie; și, de fapt, sunetele armonioase ale flautelor și lăutelor sale, ca și mireasma și resturile ospețelor sale erau pentru toată lumea.

Margareta se pricepea să-și folosească timpul cu atîta iscusință, încît fiecare zi pe care o trăia să fie o zi cîștigată pentru dînsa și nici una dintre ele să nu fie pierdută pentru cei din jur.

Plină de fiere împotriva vrăjmașilor săi, dar știind să se stăpînească și să aștepte pentru a se putea răzbuna; simțind instinctiv, sub aparența indiferență și nestrămutata răbdare a lui Henric de Navara, o rea voință față de dînsa îngemănată cu conștiința pururea trează a tuturor infidelităților sale; fără rude, fără prieteni în preajmă, Margareta se obișnuise să trăiască înfruptîndu-se din plăcerile dragostei sau, cel puțin, a ceea ce părea să semene cu dragostea și să înlocuiască familie, soț, prieteni și toate celelalte, prin desfătările pe care i le puteau oferi poezia și huzurul.

Nimeni, afară de Caterina de Medicis, nimeni, afară de Chicot, nimeni afară de cîteva melancolice umbre care s-ar fi întors din mohorîta împărăție a morții, nimeni n-ar fi putut spune pentru ce obrajii Margaretei erau atît de palizi acum, pentru ce ochii ei se înnegurau fără vrere, adumbriți de nebănuite tristeți, pentru ce, în sfîrșit, adîncul inimii sale lăsa să se oglindească pustiul de care era bîntuit, chiar și în privirea odinioară atît de expresivă.

Margareta nu mai avea cui să-și deschidă sufletul.

Biata regină nici nu mai dorea să aibă vreun confident, de cînd cei pe care-i avusese pînă atunci îi vînduseră pentru un pumn de bani și încrederea, și cinstea.

Rămăsese, așadar, singură, și faptul acesta sporea și mai mult în ochii navarezilor, poate chiar fără știrea lor, măreția atitudinii sale ce se reliefa cu atît mai lămurit în singurătatea de care era înconjurată.

De altfel, ostilitatea pe care i se părea că o simte din partea lui Henric era doar o bănuială instinctivă, prilejuită mai curînd de conștiința propriilor sale păcate decît de mărturiile bearnezului.

Henric se purta cu mănuși față de dînsa, alintînd-o ca pe un vlăstar al Franței : totdeauna îi vorbea cu o politețe aproape servilă sau cu o încredere plină de gingășie ; în orice împrejurare și în orice privință, regele înțelegea să fie un soț și în același timp un prieten pentru dînsa.

De aceea curtea de la Nérac, ca oricare altă curte domnească a cărei existență e întemeiată pe relații frivole, era o bogată îmbinare de armonii, atît fizice cît și spirituale.

Cam acestea erau constatările și reflecțiile pe care le făcea, pe temeiul unor aparențe mult prea fragile încă, Chicot, cel mai iscoditor și cel mai meticulos dintre toți oamenii de pe fața pămîntului.

Se dusese mai întîi la palat, potrivit îndrumărilor date de Henric, dar nu găsise pe nimeni.

Margareta se afla, după cum fusese înștiințat, tocmai la capătul aleii ce se întindea paralel cu albia riului, vestita alee a celor trei mii de pași ; Chicot porni într-acolo, pe aleea mărginită de leandri. Trecînd de jumătatea ei, zări în capăt, la umbra unui boschet de iasomie de Spania, de grozamă și de clematite, un grup înzorzonat cu fel de fel de panglici, pene și săbii de catifea ; poate că toate marafeturile acestea frumoase erau de modă mai veche, de un gust puțin depășit ; pentru Nérac însă erau tot ce putea fi mai elegant, ba chiar de o strălucire orbitoare. Chicot, care venea de-a dreptul de la Paris, se arătă totuși mulțumit de ceea ce i se înfățișa ochilor.

Cum Chicot era însoțit de un paj, care mergea înainte, regina, ale cărei priviri rătăceau încolo și încoace, stăpînite de neliniștea pururea neistovită a sufletelor me-

lancolice, regina, zic, recunoscu uniforma slujitorilor de la curtea Navarei și-l chemă.

— Ce cauți, d'Aubiac ? îl întrebă ea.

Tînărul, sau, mai bine zis, copilul, căci abia împlinise doisprezece ani, se îmbujoră tot și puse un genunchi în pămînt dinaintea Margaretei.

— Doamnă — rosti el în limba franceză, căci, după dorința reginei, era cu desăvîrșire oprit să se întrebuințeze dialectul local atît în relațiile de serviciu cît și în treburile obștești — un gentilom de la Paris, trimisul Luvrului către maiestatea sa regele Navarei și pe care maiestatea sa regele Navarei l-a trimis aici, dorește să vorbească maiestății voastre.

Chipul minunat al Margaretei se rumeni deodată ca dogorit de o văpaie ; regina se întoarse brusc, cu o strîngere de inimă pe care, ca toate ființele a căror mîndrie a fost multă vreme umilită, o încerca aproape în orice împrejurare.

Chicot stătea în picioare, neclintit, la douăzeci de pași de dînsa.

Privirea ei ageră se dumeri numaidecît, după ținuta și după înfățișarea gasconului, a cărui siluetă se contura lămurit pe cerul scăldat într-o lumină portocalie, că era vorba de o persoană cunoscută și, în loc să-i poruncească noului venit să se apropie, regina se desprinse din grup.

Întorcîndu-se totuși spre a-și lua rămas bun de la societate, îi făcu un semn ușor cu mîna unuia dintre cei mai chipeși și mai elegant îmbrăcați gentilomi. Semnul acela adresat tuturor era de fapt hărăzit unuia singur. Dar cum cavalerul cel norocos părea puțin îngrijorat, cu toate că regina fluturase anume mîna spre el ca să-l liniștească, și cum unei femei nu-i scapă nimic, Margareta îl rugă :

— Domnule de Turenne, fii bun și spune-le doamnelor că mă înapoiez într-o clipă.

Chipeșul gentilom, care purta o vestă cu mîneci bufante albă cu albastru, se înclină cu mai multă dezinvoltură decît ar fi făcut-o un curtean oarecare.

Regina se îndreptă grăbită spre Chicot, care privise, fără a se clinti din loc, această scenă ce se potrivea atît de bine cu lucrurile arătate în scrisoarea adusă de el.

— Domnul Chicot ! exclamă Margareta, uimită, apropiindu-se de gascon.

— Slugа plecată a maiestății voastre — rosti Chicot — a maiestății voastre pururea milostivă, pururea frumoasă și pururea regină la Nérac la fel ca și la Luvru.

— E o minune că te văd aici, domnule, atît de departe de Paris.

— Să-mi fie iertat, doamnă, dar ideea de a săvîrși această minune n-a încolțit în mintea bietului Chicot.

— Cred și eu. De altfel se vorbea că ai fi murit.

— Făceam numai pe mortul.

— Și ce dorești de la noi, domnule Chicot ? S-ar putea oare să am fericirea de a-și mai aminti cineva în Franța de regina Navarei ?

— O, doamnă — protestă Chicot, surîzînd — fiți fără grijă, reginele nu sînt chiar atît de lesne uitate la noi, atunci cînd au vîrsta și mai ales frumusețea domniei voastre.

— Va să zică oamenii sînt tot atît de curtenitori la Paris ?

— Asta l-a și făcut pe regele Franței — continuă Chicot fără să răspundă la ultima întrebare — să-i scrie regelui Navarei.

Margareta se înroși.

— Să-i scrie ?! se miră ea.

— Da, doamnă.

— Și scrisoarea ai adus-o dumneata ?

— De adus, n-am adus-o, pentru anumite motive pe care vi le va deslușì regele Navarei, dar am învățat-o pe dinafară, așa că am putut să i-o spun din memorie.

— Înțeleg. Era o scrisoare importantă și ți-a fost teamă să nu se piardă sau să nu ți-o fure cineva.

— Întocmai, doamnă ! Și acum, să mă ierte maiestatea voastră, dar scrisoarea era scrisă în latinește.

— Foarte bine ! se bucură regina. Dacă-ți amintești, cunosc limba latină.

— Dar regele Navarei o știe ? întrebă Chicot.

— E foarte greu de știut, dragă domnule Chicot, ce știe și ce nu știe regele Navarei.

— Așa ! se lumină Chicot, văzînd că nu era singurul care se străduia să dezlege această enigmă.

— Judecînd după aparențe — adăugă Margareta — n-o prea cunoaște, căci niciodată nu înțelege sau nu pare să înțeleagă atunci cînd vorbesc latinește cu cîte cineva de la curte.

Chicot își mușcă buzele.

— Ei, drăcie ! o sfecli el.

— Și i-ai spus ce scria în ea ? întrebă Margareta.

— Da, deoarece era pentru dînsul.

— Și ai avut impresia că a înțeles ?

— Numai două cuvinte.

— Care ?

— *Turennius* și *Margota*.

— *Turennius* și *Margota ?*

— Da, amîndouă sînt pomenite în scrisoare.

— Și ce-a spus ?

— M-a trimis la domnia voastră, doamnă.

— La mine ?

— Da, sub cuvînt că scrisoarea pare să cuprindă vești mult prea importante pentru ca s-o poată încredința unui străin s-o tălmăcească, lucru pe care ar fi mai bine să-l faceți domnia voastră, cea mai frumoasă dintre femeile savante și cea mai savantă dintre frumoase.

— Sînt gata să te ascult, domnule Chicot, de vreme ce așa a poruncit regele.

— Vă mulțumesc, doamnă. Unde dorește maiestatea voastră să mă asculte ?

— Aici ; ba nu, mai bine la mine : vino în camera mea de lucru, te rog.

Margareta se uită adînc în ochii lui Chicot, care, milostivindu-se de dînsa, poate, o lăsase să întrezărească dinainte o frîntură de adevăr.

Biata femeie simți nevoia unui sprijin sau poate a unei ultime clipe de dragoste înainte de a înfrunta încercarea ce o pîndea.

— Viconte — i se adresă ea domnului de Turenne — dă-mi brațul pînă la castel. Fii atît de bun, te rog, domnule Chicot, și ia-o înainte.

XLVII

CAMERA DE LUCRU A MARGARETEI

N-am vrea să ni se arunce în spinare ponosul că nu avem altceva mai bun de făcut decît să zugrăvim în amănunțime ciubucării și festoane și că abia dacă-i îngăduim bietului cititor să dea cîte o raită prin grădină, dar, vorba cîntecului, cum e stăpînul, și casa, și dacă n-a fost de prisos să descriem aleea celor trei mii de pași sau biroul lui Henric, credem că ar fi totuși interesant, într-o oarecare măsură, să înfățișăm și camera de lucru a Margaretei.

Simetric așezată față de biroul regelui și prevăzută cu mai multe ieșiri ce răspundeau în odăile și culoarele învecinate, cu ferestre tot atît de complezente și de tăcute ca și ușile, cu obloane de fier în chip de jaluzele, înzestrate cu încuietori în care cheia se răsucea fără zgomot, iată cum arăta, privită dinafară, camera de lucru a reginei.

În interior se aflau mobile moderne, tapiserii lucrate, de asemenea, după moda timpului, tablouri, vase de email sau de faianță, arme de preț, cărți și manuscrise grecești, latinești și franceze îngrămădite pe toate mesele, păsări în colivii, cîini tolăniți pe covoare, în sfîrșit, o lume întreagă, plante și animale, care împărtășea viața Margaretei.

Oamenii cu o inteligență superioară sau cu o vitalitate gîlgîitoare nu pot să-și petreacă singuri existența și caută să asocieze fiecare din simțurile sau înclinațiile lor cu toate lucrurile ce se pot armoniza cu ele și pe care puterea lor de atracție le tîrăște în vîrtejul ei, așa încît, în loc să trăiască și să simtă ca niște oameni obișnuiți, ajung desigur să-și sporească înzecit senzațiile și să-și trăiască mult mai intens viața.

Epicur este fără îndoială unul dintre eroii omenirii ; cu toate acestea n-a fost înțeles nici chiar de păgîni : filozofia lui într-adevăr era austeră, dar, stăruind cu tot dinadinsul ca nici unul din imboldurile și nici una din calitățile cu care sîntem înzestrați să nu se irosească în van, reușea, datorită unei stricte economii, să pună o seamă de plăceri la îndemîna oricărui om care, altminteri, limitîndu-se la o existență pur spirituală sau exclu-

siv animalică, n-ar fi avut parte decît de privațiuni sau de suferințe.

Fapt este că Epicur a fost cu prisosință hulit, fără a fi cunoscut, și că în schimb au fost ridicați în slavă, tot așa, fără a fi cunoscuți, cuvioșii pustnici din Tebaida, care căutau să stîrpească tot ceea ce este urît în firea omenească, distrugînd totodată și ceea ce poate fi frumos în ea. A ucide omul, înseamnă a ucide, fără doar și poate, o dată cu el, și patimile de care este stăpînit, dar înseamnă totuși a ucide, lucru pe care Dumnezeu îl oprește cu desăvîrșire prin toate legile sale.

Regina era o femeie în măsură să-l înțeleagă pe Epicur în primul rînd pentru că știa grecește, ceea ce era unul din meritele sale cele mai puțin însemnate ; în orice caz se pricepea să-și trăiască atît de bine viața, încît, dintr-o mie de necazuri, reușea să înfiripe o plăcere, ceea ce, fiind creștină, îi dădea dreptul să-l binecuvînteze pe Domnul mai mult decît oricare femeie, fie că se numea Dumnezeu sau Theos, Iehova sau Magog.

Toată această digresiune dovedește cît se poate de lămurit că era într-adevăr necesar să descriem apartamentul Margaretei.

Chicot fu poftit să se așeze într-un fotoliu elegant și comod, îmbrăcat cu o tapiserie ce înfățișa un amoraș risipind un noian de flori ; un paj, care de astă dată nu mai era d'Aubiac, ci un copil de casă mai drăguț și mai ferchezuit, veni să-l îmbie cu alte răcoritoare pe ambasador.

Chicot nu voi să ia nimic și, fără a mai sta la gînduri, de îndată ce vicontele de Turenne părăsi încăperea, începu să spună din memorie, fără să se poticnească o singură dată, scrisoarea trimisă de regele Franței și al Poloniei prin grația lui Dumnezeu.

Cunoaștem scrisoarea, pe care am avut prilejul s-o citim o dată cu Chicot, așa că socotim de prisos să transcriem aici și versiunea latină. Chicot se străduia s-o recite cu un accent cît mai năstrușnic cu putință, pentru ca regina să-și bată cît mai mult capul ca s-o înțeleagă ; dar cu oricîtă îndemînare căuta să schimonosească propria sa tălmăcire, Margareta prindea din zbor înțelesul cuvinte-

lor și nici măcar nu se ostenea să-și ascundă mînia și indignarea de care era cuprinsă.

Pe măsură ce dădea în vileag cuprinsul scrisorii, Chicot simțea cum se înfundă tot mai rău în încurcătura în care cu bună știință intrase ; de cîte ori avea de rostit anumite lucruri ceva mai deocheate, lăsa nasul în jos, întocmai ca un duhovnic stingherit de mărturisirile pe care îi este dat să le asculte ; jocul acesta de fizionomie îi era cît se poate de priincios, căci în momentele acelea nu mai putea să vadă cît de aprig scăpărau ochii reginei și cum se crispa toată auzind cît de răspicat erau enunțate toate păcatele ei conjugale.

Margareta cunoștea îndeajuns perfidia atît de rafinată a fratelui său ; avusese destule prilejuri să se convingă de lucrul acesta ; știa, de asemenea, căci nu era ea femeia care să se ascundă după deget, știa, de asemenea, cîte parale făceau pretextele pe care le folosise ca și cele pe care avea să le mai folosească și de aici înainte : așa că, pe măsură ce Chicot recita scrisoarea, mînia îndreptățită ce se stîrnise în sufletul ei începuse a fi cumpănită de o teamă înțeleaptă.

Să se indigneze la momentul potrivit, să fie prudentă cînd va trebui să preîntîmpine pericolul, respingînd clevetirile, să aducă dovezi că era nedreptățită, dar, pe de altă parte, să țină seama de acest avertisment, iată planul vast ce se înfiripa în mintea Margaretei, în vreme ce Chicot depăna mai departe relatarea lui epistolară.

Să nu vă închipuiți însă că Chicot stătea tot timpul cu nasul în pămînt ; cînd și cînd ridica ba un ochi, ba pe celălalt și se simțea ceva mai împăcat văzînd că regina, ușor încruntată, chibzuia pe îndelete ce să facă.

Rosti, așadar, destul de liniștit salutările cu care se încheia misiva regală.

— Sfîntă Fecioară ! exclamă regina, după ce Chicot isprăvi. Frumos mai scrie fratele meu în latinește ; cîtă pasiune clocotitoare și ce stil ! N-aș fi crezut niciodată că ar putea fi atît de iscusit.

Chicot ridică din sprînceană și deschise mîinile, ca un om care se simte obligat să încuviințeze numai din politețe, fără să fi înțeles nimic.

— N-ai înțeles ? își arată mirarea regina, care se pricepea să deslușească orice limbaj, chiar și acela al mimicii. Și eu care eram convinsă că ești un latinist de mîna întîi, domnule.

— Din păcate, nu mai țin minte nimic, doamnă ; tot ce mai știu azi, tot ce mi-a mai rămas din savantlîcul meu de odinioară este că limba latină nu are articol, că există un vocativ și că substantivul *cap* este de genul neutru.

— Ei, nu mai spune ! exclamă cineva care tocmai intra pe ușă zgomotos, rîzînd cu poftă.

Chicot și regina se întoarseră în aceeași clipă.

Era regele Navarei.

— Cum așa ? urmă Henric, apropiindu-se. *Cap* în latinește va să zică este de genul neutru, domnule Chicot ? Și de ce nu de genul masculin ?

— De, sire, n-aș putea să vă spun, dat fiind că și eu sînt la fel de mirat ca și maiestatea voastră.

— Și eu sînt mirată — adăugă Margot cu un aer gînditor.

— Probabil — își dădu cu părerea monarhul — pentru că într-o casă poruncește fie bărbatul, fie femeia, potrivit cu firea unuia sau a altuia dintre ei.

Chicot se înclină.

— Într-adevăr — recunoscu el — o explicație mai bună decît asta, sire, nu cred să existe.

— Cu atît mai bine, mă bucur că sînt un filozof mult mai serios decît mi-aș fi închipuit. Și acum să vedem ce-i cu scrisoarea. Trebuie să știi, doamnă, că ard de nerăbdare să aflu noutăți de la curtea Franței, și, ca un făcut, cele pe care simpaticul nostru domn Chicot s-a ostenit să mi le aducă sînt într-o limbă necunoscută mie ; altminteri...

— Altminteri ? stărui Margareta.

— Altminteri, pe toți dracii, m-aș fi amuzat ! Știi doar că mor după noutăți, mai ales după noutățile scandaloase pe care fratele meu Henric de Valois le povestește cu atîta haz. Și Henric de Navara se așează, frecîndu-și mîinile. Ei, domnule Chicot — urmă regele, bucuros ca un om care se pregătește să asculte ceva de toată nostimada — ai apucat să-i împărtășești soției mele faimoasa scrisoare?

— Da. sire.

— Vrei să-mi spui și mie atunci, porumbițo, despre ce-i vorba în această năzdrăvană misivă ?

— Nu v-ați gîndit, sire — spuse Chicot, văzînd familiaritatea de care dădeau dovadă cele două capete încoronate și care îl făcea să se simtă la largul lui — că limba latină în care a fost scrisă scrisoarea cu pricina ar putea fi de rău augur ?

— Și de ce, mă rog ?! se miră regele. Apoi, întorcîndu-se către soția sa, o întrebă : Ce spui, doamnă ?

Margareta rămase pe gînduri cîteva clipe, ca și cum ar fi depănat în minte, una cîte una, spre a le descoperi tîlcul, fiecare din frazele auzite din gura lui Chicot.

— Solul nostru are dreptate, sire — rosti ea, după ce le cîntări pe toate și hotărî ce avea de făcut. Limba latină este de rău augur.

— Cum adică ? sări Henric. E cu putință ca această prețioasă scrisoare să cuprindă cumva și cuvinte murdare ? Gîndește-te, porumbițo, că fratele domniei tale, regele, este un eminent cărturar și un om de o politețe desăvîrșită.

— Chiar atunci cînd sînt insultată în litieră din îndemnul său, așa cum mi s-a întîmplat la cîteva leghe de Sena, în ziua cînd am plecat de la Paris după domnia ta, sire ?

— Cînd ai un frate care înțelege să ducă o viață austeră — răspunse Henric pe un ton echivoc, așa încît niciodată nu puteai ști dacă glumește sau dacă vorbește serios — un frate domnitor, un frate atît de exigent...

— Așa cum ar trebui să fie, dacă ține cu adevărat să apere cinstea surorii și a familiei sale ; căci, orișicum, n-aș putea să cred, sire, că dacă sora domniei tale, Catherine d'Albert, ar prilejui cumva un scandal, domnia ta ai fi în stare să pui un căpitan de gardă să trîmbițeze acel scandal.

— O, eu sînt un biet burghez blajin și patriarhal — spuse Henric — eu nu sînt rege, sau sînt numai așa, în glumă, și zău dacă nu-mi vine să rîd ; dar scrisoarea, scrisoarea, de vreme ce era pentru mine, aș vrea totuși să știu ce scrie în ea.

— Este o scrisoare perfidă, sire.

— Ce vorbești !

— Chiar așa, și care cuprinde o mulțime de clevetiri, mai multe chiar decît ar trebui ca să despartă un om nu numai de soția lui, dar și de toți prietenii săi.

— Cum, cum? rosti Henric, înălțînd capul și așezînd pe chipul său, de obicei atît de sincer, de deschis, masca unei prefăcute neîncrederi. Să despartă un soț de soție, adică pe domnia ta de mine?

— Pe domnia ta de mine, sire.

— Și în ce fel, porumbițo?

Chicot stătea ca pe ghimpi și ar fi dat orice, deși era lihnit de foame, să se poată duce la culcare fără a mai pune nimic în gură.

„Acum se sparge buba — murmura în sinea lui — acum se sparge, uite-acum..."

— Sire — răspunse regina — îmi pare nespus de rău că maiestatea voastră a uitat limba latină, pe care bănuiesc totuși c-a învățat-o la vremea sa.

— Doamnă, din toată latineasca pe care am învățat-o nu mai țin minte decît o singură propoziție: *Deus et virtus aeterna;* o curioasă împerechere de genuri — masculin, feminin și neutru — pe care dascălul meu n-a fost în stare să mi-o lămurească decît cu ajutorul limbii grecești, și trebuie să știi că mă împăcam și mai puțin cu greaca decît cu latina.

— Sire — continuă regina — dacă ai înțelege limba, ai vedea că scrisoarea e plină de cuvinte măgulitoare la adresa mea.

— Cu atît mai bine — spuse regele.

— Optime — adăugă Chicot.

— Dar nu văd totuși — se miră regele — în ce fel niște laude aduse domniei tale ar putea să ne despartă, doamnă? Căci, oricum, atîta timp cît fratele meu Henric va găsi cu cale să te măgulească, voi fi de părerea fratelui meu Henric; dar dacă s-ar întîmpla cumva să te ponegrească în scrisoare, atunci se schimbă socoteala, doamnă, atunci pot să-ți spun că aș înțelege politica fratelui meu.

— Cum, adică, dacă m-ar ponegri, ai înțelege politica lui Henric?

— Da, politica lui Henric de Valois, care, după cîte știu, are anumite motive ca să dorească să ne despartă.

— Aşteaptă puţin, sire, fiindcă aceste linguşiri nu sînt decît o introducere vicleană pentru a strecura mai apoi unele insinuări mîrşave împotriva prietenilor domniei tale şi ai mei.

După aceste cuvinte aruncate cu atîta îndrăzneală, Margareta s-ar fi aşteptat ca regele să protesteze.

Chicot lăsă nasul în jos ; Henric se mulţumi să ridice din umeri.

— Ia vezi, porumbiţo, — rosti el — vezi dacă nu cumva, pînă la urmă, vei fi înţeles mai mult decît trebuie din toată latineasca asta şi dacă există într-adevăr asemenea intenţii urîte în scrisoarea fratelui meu.

Oricît de blînd şi de mieros ar fi fost glasul cu care Henric rostise aceste cuvinte, regina Navarei îi aruncă o privire plină de neîncredere.

— Aş vrea să mă înţelegi cît mai bine, sire — zise ea.

— Nici nu doresc altceva, doamnă, martor mi-e Dumnezeu — răspunse Henric.

— Spune-mi, te rog, ai ori nu nevoie de slujitorii domniei tale ?

— Dacă am nevoie, porumbiţo ? Ce întrebare-i asta ? Ce m-aş face fără ei, zău, de-ar fi să mă bizui numai pe slabele mele puteri !

— Ei, bine, sire, suveranul vrea să îndepărteze de domnia ta pe cei mai destoinici slujitori.

— Numai să poată.

— Bravo, sire ! murmură Chicot.

— Nici vorbă — rosti convins Henric, cu aerul acela uimitor de blajin şi de credul, atît de caracteristic, de care pînă la sfîrşitul vieţii sale toată lumea avea să se lase amăgit — fiindcă slujitorii mei sînt legaţi sufleteşte de mine, şi nu din pricina vreunui interes oarecare. Se ştie doar că n-am nimic să le dau.

— Le dai toată dragostea şi toată încrederea dumitale, sire : e cea mai frumoasă răsplată pe care o poate da un monarh prietenilor săi.

— Da, porumbiţo ! Ei, şi ?

— Nu trebuie să mai ai încredere în ei, sire.

— Pe toţi dracii ! N-aş putea face aşa ceva decît doar dacă m-ar obliga ei, vreau să zic dacă s-ar dovedi nevrednici de încrederea mea.

— Nu-i nimic, sire — întîmpină Margareta — ți se va dovedi că sînt nevrednici de ea și gata.

— Așa ! se încruntă regele. Dar cum ?

Chicot puse din nou capul în pămînt, așa cum făcea de cîte ori venea vorba despre un lucru mai deșănțat.

— N-aș putea să-ți explic mai pe larg, sire — răspunse Margareta — fiindcă ar însemna să compromit...

Și se uită împrejur. Chicot înțelese c-o stînjenea și se trase deoparte.

— Iubite sol — îl pofti regele — fii bun te rog și așteaptă-mă la mine în birou : regina are să-mi spună ceva între patru ochi, ceva ce pare a fi, dacă-mi dau bine seama, de cel mai mare folos pentru mine.

Margareta rămase împietrită, mulțumindu-se să-i facă doar un semn ușor din cap, pe care Chicot socoti că nu-l observase decît el. Văzînd, așadar, că i-ar fi îndatorat pe amîndoi soții prin plecarea lui, se ridică din fotoliu și părăsi încăperea, făcînd o plecăciune în fața amîndurora.

XLVIII

ÎMPĂCIUIRE PRIN MIJLOCIREA UNEI TĂLMĂCIRI

Faptul de a fi reușit să scape de prezența unui martor, despre care Margareta era convinsă că știe mult mai multă latinească decît voia el să arate, era, în orice caz, o victorie pentru dînsa sau, cel puțin, o chezășie că putea vorbi în deplină siguranță ; căci, așa cum am spus, Margareta nu-l credea pe Chicot chiar atît de puțin învățat pe cît voia el să mărturisească, în timp ce, rămînînd singură cu soțul ei, își putea îngădui să dea un înțeles cît de larg fiecărui cuvînt latinesc sau mai multe tîlcuri decît vor fi dat vreodată toți specialiștii în *us* lui Plaut[1] ori lui Per-

[1] Plaut (250—184 î.e.n.), poet latin. Cîteva dintre subiectele pieselor sale au fost reluate de marii reprezentanți ai dramaturgiei universale : Molière, Shakespeare, Beaumarchais.

sius, acești doi strălucitori făuritori de versuri ai lumii latine, a căror creație constituie încă o enigmă.

Henric și soția sa se simțiră deci mulțumiți că avea, în sfîrșit, posibilitatea să vorbească între patru ochi.

Pe chipul regelui nu se deslușea nici cel mai mic semn de neliniște, nici cea mai ușoară umbră de amenințare. Fără doar și poate, monarhul nu știa nici boabă de latinească.

— Aștept să fiu întrebată, domnule — spuse Margareta.

— Văd că scrisoarea asta îți dă mult de gîndit, porumbițo — zise el. N-are rost să te frămînți atîta.

— Sire, oricum, scrisoarea aceasta este sau ar trebui să fie un eveniment ; îți închipui doar că un monarh nu trimite o solie unui alt monarh fără să aibă motive cu totul deosebite.

— Știi ce, porumbițo, am face mai bine să nu ne gîndim nici la solie, nici la sol — propuse Henric. Ia spune, n-ai nici o petrecere astă-seară sau vreun bal, ceva ?

— Ba da, sire, așa era vorba — răspunse Margareta. Nimic excepțional însă, știi doar că mai în fiecare seară dansăm.

— Eu am pus la cale o mare vînătoare pe mîine, o vînătoare grozavă.

— Într-adevăr ?

— Da, o vînătoare de lupi cu hăitași.

— Fiecare cu plăcerile lui, sire ; domnia ta cu vînătorile, eu cu balurile ; domniei tale îți place să vînezi, iar mie să dansez.

— Da, porumbițo — rosti regele, oftînd — și zău dacă e vreun păcat !

— Bineînțeles, dar nu știu de ce maiestatea voastră a oftat.

— Vreau să-ți spun ceva, doamnă.

Margareta ciuli urechile.

— Sînt îngrijorat.

— Pentru ce, sire ?

— Din pricina unui zvon ce s-a răspîndit.

— A unui zvon ?... Maiestatea voastră își poate face sînge rău din pricina unui zvon ?

— Şi de ce nu, porumbiţo, cînd zvonul acesta ar putea să te mîhnească ?

— Pe mine ?

— Da, pe dumneata.

— Sire, nu te înţeleg.

— Nu ţi-a ajuns nimic la ureche ? continuă Henric cu acelaşi ton.

Margareta tremura toată, întrebîndu-se dacă nu cumva soţul său pornise atacul.

— Nu cred să existe pe lume o femeie mai puţin curioasă decît mine, sire — mărturisi ea — aşa că niciodată nu aud ceea ce unii sau alţii trîmbiţează la urechile mele. Trebuie să ştii, de altfel, că pun atît de puţin temei pe aceste zvonuri, aşa cum le numeşti domnia ta, încît, chiar dacă m-aş învrednici să le ascult, tot nu le-aş auzi, cu atît mai mult deci nu puteam să le aud de vreme ce-mi astup urechile cînd trec pe lîngă mine.

— Părerea domniei tale este deci că se cuvine să nesocotim aceste zvonuri.

— Nu încape vorbă, sire, mai cu seamă noi, suveranii.

— Şi pentru ce noi, mai cu seamă, doamnă ?

— Pentru că toată lumea vorbeşte despre noi, suveranii, aşa încît ar însemna să nu mai avem o clipă de răgaz, dacă ar fi să ne frămîntăm pentru orice cuvînt.

— Aşa e. cred că ai dreptate, porumbiţo, şi chiar mă gîndeam să-ţi dau un prilej minunat de a folosi această filozofie.

Margareta socoti că sosise momentul hotărîtor ; îşi făcu deci curaj şi rosti fără nici o şovăială :

— Da, sire, cu dragă inimă.

Henric începu cu glasul unui om care se pregăteşte să-şi descarce sufletul de un greu păcat în faţa duhovnicului :

— Cred că ştii. nu-i aşa, cîtă grijă am de micuţa Fosseuse, copila mea ?

— Aşa ! exclamă Margareta. cu un aer triumfător, văzînd că nu era vorba de dînsa. Da, da, ştiu. micuţa Fosseuse, prietena domniei tale.

— Da, doamnă — răspunse Henric cu acelaşi ton — da. micuţa Fosseuse.

— Doamna mea de onoare ?

— Doamna dumitale de onoare.

— Nebunia domniei tale, dragostea cea mare !

— Ah, porumbițo, nu mi-aș fi închipuit să aud tocmai din gura domniei tale zvonurile pe care le osîndeai adineauri.

— Într-adevăr, sire — încuviință Margareta, surîzînd — îți cer iertare cu toată umilința.

— Ai dreptate să spui, porumbițo, că zvonurile acestea, purtate din gură în gură, sînt de cele mai multe ori mincinoase, și noi, suveranii, avem tot interesul să dovedim această teoremă, făcînd din ea o axiomă. Ia te uită pozna dracului ! Am impresia, doamnă, că am început să vorbesc grecește.

Și Henric izbucni într-un hohot de rîs. Margaretei i se păru a desluși o ironie în izbucnirea aceea zgomotoasă de veselie și, mai ales, în privirea subtilă ce o însoțea.

Neliniștea începu să-i dea din nou tîrcoale.

— Și de ziceai de Fosseuse ? întrebă ea.

— Fosseuse e bolnavă, porumbițo, și medicii nu-și dau seama ce are.

— Ce curios mi se pare, sire. Fosseuse, judecînd după spusele maiestăți voastre, a fost totdeauna o fată cuminte ; Fosseuse, care, dacă ar fi să-ți dau crezămînt, ar fi fost în stare să înfrunte și un rege, dacă regele i-ar fi făcut declarații de dragoste ; Fosseuse, care este curată ca o floare și limpede ca un cristal, n-ar avea de ce să se sfiască de ochiul științei, lăsîndu-l să pătrundă în adîncul bucuriilor și suferințelor sale.

— Din păcate însă nu-i așa — rosti cu amărăciune Henric.

— Cum ? exclamă regina cu acea aprigă răutate pe care o femeie, oricît de superioară, nu pierde niciodată prilejul s-o azvîrle ca pe o săgeată asupra altei femei. Cum, va să zică Fosseuse nu este o floare nevinovată ?

— N-am spus așa ceva — răspunse răstit Henric. Mă ferească Dumnezeu să arunc vreo bănuială asupra cuiva ! Am spus doar că Fosseuse, copila mea, suferă de o boală pe care se încăpățînează s-o ascundă medicilor.

— Bine, medicilor mai înțeleg, dar domniei tale, părintele și duhovnicului ei... mi se pare într-adevăr ciudat.

— Asta-i tot ce știu, porumbițo — rosti Henric, lăsînd să-i înflorească din nou pe buze zîmbetul său atît de fermecător — sau, dacă știu ceva mai mult, cred că-i mai bine totuși să mă opresc aici.

— În cazul acesta, sire — întîmpină Margareta, începînd să-și dea seama, după întorsătura pe care o luase convorbirea, că ea avea poziția cea mai puternică și că, de unde pînă atunci crezuse că va fi nevoită să-și ceară iertare, tot ea era cea care trebuia să ierte acum — în cazul acesta, sire, nu mai înțeleg ce dorește maiestatea voastră și aștept deci să fiu lămurită.

— Bine, dacă așa vrei domnia ta, porumbițo, am să caut să te lămuresc pe deplin.

Margareta schiță un gest prin care voia să-i arate că era gata să asculte orice.

— Ar fi bine... — continuă Henric — dar asta înseamnă să-ți cer prea mult, porumbițo...

— Spune totuși, sire.

— Ar fi bine dacă s-ar putea și dacă ai vrea să fii atît de îndatoritoare să te duci s-o vezi pe copila mea, Fosseuse.

— Eu, să mă duc să văd o fată despre care se vorbește că ar avea cinstea să fie amanta domniei tale, cinste pe care, cum văd, domnia ta n-o respingi ?

— Domol, domol, porumbițo — căută s-o împace suveranul — nu striga așa tare, s-ar putea să provoci un scandal, pe cuvîntul meu, și nu știu, zău, dacă scandalul pe care l-ai face domnia ta n-ar fi privit cu satisfacție la curtea Franței, căci în scrisoarea pe care mi-a trimis-o cumnatul meu, regele și pe care Chicot mi-a spus-o pe de rost, scria *quotidie scandalum*, ceea ce, după părerea unui biet umanist nepriceput ca mine, înseamnă : zilnic un prilej de scandal.

Margareta tresări.

— Nu-i nevoie, cred, să cunoști limba latină ca să pricepi atîta lucru — adăugă Henric — e aproape ca în franțuzește.

— Dar la cine se referă, sire, cuvintele acestea ? întrebă Margareta.

— Ah, din păcate, tocmai asta n-am putut să înțeleg. Mă bizui însă că domnia ta, porumbițo, care cunoști limba latină, mă vei lămuri cînd vom ajunge la pasajul acesta.

Margareta se înroși pînă în vîrful urechilor, în timp ce Henric, cu capul în piept și învîrtind mîna prin aer, părea să caute cu toată candoarea la care dintre persoanele de la curte se puteau referi cuvintele *quotidie scandalum*.

— Prea bine, domnule — rosti în cele din urmă regina — vrei deci cu tot dinadinsul, în numele bunei înțelegeri ce trebuie să domnească între noi, să mă silești să fac un lucru umilitor ; mă supun din respect pentru această bună înțelegere.

— Îți mulțumesc, porumbițo — spuse Henric — îți mulțumesc !

— În ce scop însă trebuie să mă duc, domnule, s-o văd pe fata asta ?

— E foarte ușor de înțeles, doamnă.

— E mai bine totuși să-mi spui, fiindcă, precum vezi, sînt prea naivă ca să-l ghicesc.

— Ei, uite atunci : ai s-o găsești pe Fosseuse culcată la ea în pat în camera domnișoarelor de onoare. Femeiuștile astea sînt atît de curioase și de indiscrete, cred că le cunoști, nu-i așa, încît mi-e teamă ca biata fată să nu facă cine știe ce gest disperat.

— Dar de ce ? Se teme oare de ceva ? izbucni Margareta, învolburată din nou de mînie și ură. Are vreun motiv să se ascundă ?

— Nu știu nimic — spuse Henric — tot ce știu este că trebuie neapărat să părăsească dormitorul domnișoarelor de onoare.

— Dacă vrea cumva să se ascundă, să nu-și închipuie că am să-l dau vreo mînă de ajutor. Pot să trec cu vederea anumite lucruri, dar cu nici un preț n-aș putea să le mijlocesc.

Și Margareta așteptă să vadă efectul acestui ultimatum.

Henric însă părea să nu fi auzit nimic ; pusese capul în piept, luînd din nou atitudinea meditativă care avusese darul s-o neliniștească pe Margareta o clipă mai înainte.

— *Margota* — murmură el pe gînduri — *Margota cum Turennio*. Da, astea sînt cuvintele pe care le căutam adineauri, doamnă, *Margota cum Turennio*.

De astă dată Margareta se făcu roşie ca sfecla.

— Minciuni, sire ! protestă ea. Nu ştiu cum poţi pune temei pe asemenea clevetiri !

— Ce clevetiri ? ! se miră Henric cu aerul cel mai firesc din lume. Domnia ta ai impresia c-ar fi vorba de nişte clevetiri, doamnă ? Uite, acum îmi amintesc tot pasajul acesta din scrisoarea fratelui meu : *Margota cum Turennio conveniunt in castello nomine Loignac*. Trebuie neapărat să pun un cărturar să-mi tălmăcească scrisoarea.

— Să dăm cărţile pe faţă, sire — rosti Margareta, tremurînd toată — spune-mi, te rog, lămurit ce doreşti de la mine !

— Uite ce e, porumbiţo, aş vreo s-o desparţi pe Fosseuse de celelalte fete şi s-o laşi să stea singură într-o cameră ; pe urmă să-i trimiţi un medic, nu mai mult decît unul şi cît mai discret, bunăoară medicul domniei tale.

— Ah, acum ştiu despre ce este vorba ! exclamă regina. Fosseuse, care se împăuna cu virtutea ei. Fosseuse, care se lăuda în gura mare c-ar fi, chipurile, fecioară, Fosseuse, pasămite, a rămas însărcinată şi acum e gata să nască.

— N-am spus aşa ceva, porumbiţo — tăgădui Henric — n-am spus aşa ceva ; asta-i părerea domniei tale.

— Asta trebuie să fie, domnule, cu siguranţă că asta ! izbucni Margareta. Glasul dumitale micros, umilinţa asta prefăcută sînt cea mai bună dovadă. Există însă sacrificii pe care nici un soţ, fie el şi rege, nu le poate cere soţiei sale. Caută şi descurcă singur, sire, încurcătura în care a intrat domnişoara de Fosseuse ; eşti complicele ei, treaba domniei tale : vinovatul trebuie să tragă ponoasele, nu cel care n-are nici un păcat.

— Vinovatul, da, da ! Asta îmi aminteşte iarăşi de blestemata aceea de scrisoare.

— Cum adică ?

— Da, vinovat în latineşte se spune *nocens*, nu-i aşa ?

— Da, domnule, *nocens*.

— Ei bine, scrisoarea glăsuieşte aşa : *Margota cum Turennio, ambo nocentes, conveniunt in castello nomine Loig-*

nec. O, Doamne, ce rău îmi pare că, avînd o memorie atît de bună, nu mi-am îmbogăţit mintea aşa cum s-ar fi cuvenit !

— *Ambo nocentes* — repetă în şoaptă Margareta, mai albă la faţă decît gulerul său plisat de dantelă. A priceput, nu se poate să nu fi priceput.

— *Margota cum Turennio, ambo nocentes*. Ce naiba o fi vrut să spună fratele meu prin *ambo ?* urmă necruţător Henric de Navara. Pe toţi dracii ! Mă mir, zău, porumbiţo, că, ştiind atît de bine latineşte cum ştii domnia ta, nu te-ai gîndit să-mi tălmăceşti şi mie fraza asta cu care îmi bat capul de atîta vreme.

— Sire, după cum am avut cinstea să-ţi spun mai înainte...

— Ei comedie ! îi tăie vorba monarhul. Uite-l pe *Turennius* cum se plimbă pe sub ferestrele domniei tale şi tot priveşte în sus ca şi cum te-ar aştepta, bietul băiat. Am să-l fac semn să vină aici : el, după cîte ştiu, e tobă de carte şi cred că o să-mi poată lămuri ceea ce ţineam să aflu.

— Sire ! Sire ! exclamă Margareta, ridicîndu-se din fotoliu şi împreunînd mîinile. Sire, trebuie să fii mai presus decît toţi intriganţii şi toţi clevetitorii din Franţa.

— Ei, porumbiţo, oamenii, pe cît se pare, sînt tot atît de puţin îngăduitori în Navara, ca şi în Franţa, şi chiar domnia ta, adineauri... te-ai arătat atît de neînduplecată faţă de biata Fosseuse...

— Eu, neînduplecată ? ! protestă Margareta.

— Ei, Doamne, se poate să nu-ţi mai aminteşti ? Şi totuşi aici ar trebui să fim ceva mai îngăduitori, doamnă ; trăim doar atît de liniştiţi, ficcare cu plăcerile lui, domnia ta cu balurile dumitale, eu cu vînătorile mele...

— Da, da, sire, ai dreptate — încuviinţă Margareta — trebuie să fim îngăduitori.

— Oh ! Ştiam eu că eşti bună, porumbiţa mea !

— Asta înseamnă că mă cunoşti bine, sire.

— Da. Te duci atunci s-o vezi pe Fosseuse, nu-i aşa ?

— Da, sire.

— Şi vei căuta s-o desparţi de fetele celelalte ?

— Da, sire.

— Și să-i trimiți pe medicul domniei tale ?

— Da, sire.

— Și să nu-i pui nici o îngrijitoare. Dacă medicii sînt discreți, în virtutea meseriei lor, îngrijitoarele sînt flecare, în virtutea obișnuinței.

— Așa e, sire, ai dreptate.

— Și dacă, din nenorocire, ceea ce se vorbește este întemeiat și, într-adevăr, biata fată va fi avut o clipă de slăbiciune și va fi căzut în ispită... Henric ridică ochii la cer. Tot ce se poate — continuă el. Femeia este un lucru atît de gingaș, *res fragilis mulier*, precum spune Evanghelia.

— Sînt femeie, sire, și știu cît trebuie să fiu de îngăduitoare cu celelalte femei.

— Ah, domnia ta știi atîtea lucruri, porumbițo ! Ești, pe bună dreptate, cea mai desăvîrșită dintre femei și...

— Și ?

— Îngăduie-mi să-ți sărut mîinile.

— Te rog să mă crezi, sire — stărui Margareta — că numai de dragul domniei tale m-am înduplecat să fac asemenea sacrificiu.

— O, nu, te cunosc prea bine, doamnă — răspunse Henric — după cum îl cunosc și pe fratele meu, regele Franței, care vorbește atît de frumos despre domnia ta în scrisoare, ca să adauge la sfîrșit : *Fiat sanum exemplum statim, atque res certior eveniet.* Acest exemplu grăitor trebuie să fie, de bună seamă, cel pe care-l dai domnia ta, porumbițo. Și regele sărută mîna aproape înghețată a Margaretei. Apoi, oprindu-se în pragul ușii, îi aminti : Multe sărutări duioase micuței Fosseuse din partea mea, doamnă. Și te rog ai grijă de dînsa, așa cum mi-ai făgăduit ; eu plec la vînătoare ; poate că n-o să ne mai vedem decît la întoarcere, poate chiar niciodată... lupii ăștia sînt niște lighioane fioroase ; vino să te strîng la piept, porumbițo !

O îmbrățișă aproape drăgăstos pe Margareta și se despărți de ea, lăsînd-o uluită de tot ceea ce îi fusese dat să audă.

XLIX

AMBASADORUL SPANIEI

Regele se duse în camera lui de lucru, unde-l aștepta Chicot. Solul stătea ca pe ghimpi, îngrijorat de explicația ce bănuia că avea loc între soți.

— Ei, Chicot ? rosti Henric.

— Ei, sire ? răspunse Chicot.

— Știi ce spune regina ?

— Nu.

— Regina spune că blestemata asta a ta de latinească o să ne strice căsnicia.

— Ei, sire, bat-o sfîntul de latinească, n-avem decît să nu ne mai gîndim la ea și gata. O bucată spusă pe de rost în latinește nu-i totuna cu o scrisoare latinească așternută pe hîrtie, căci, dacă vîntul spulberă vorbele celei dintîi, nu totdeauna focul ajunge s-o mistuie pe cea din urmă.

— Naiba să mă ia — spuse Henric — dacă nu mi-a ieșit cu totul din minte.

— Cu atît mai bine !

— Am altceva mai bun de făcut, te rog să mă crezi, decît să mă gîndesc la așa ceva.

— Cred și eu, maiestatea voastră preferă să se distreze.

— Da, fiule — răspunse Henric, nemulțumit de tonul cu care Chicot rostise aceste ultime cuvinte — maiestatea mea preferă să se distreze.

— Îmi cer iertare, dar poate că stînjenesc cumva pe maiestatea voastră ?

— Ba nu, fiule — zise Henric, dînd din umeri — ți-am spus doar că aici nu sîntem la Luvru. Aici totul se face la lumina zilei, și dragostea, și războiul, și politica.

Privirea monarhului era atît de blîndă, zîmbetul său atît de dulce, încît Chicot se simți încurajat.

— Mai multă dragoste și ceva mai puțină politică sau război, nu-i așa, sire ?

— Așa e, iubitule, ai dreptate, zău, de ce n-aș mărturisi : țara asta este atît de încîntătoare, vinurile din Lan-

guedoc atît de gustoase și atît de frumoase femeile din Navara !

— Și regina, sire ? întrebă Chicot. S-ar părea că ați uitat-o ; ori poate navarezele sînt mai frumoase și mai îndatoritoare decît dînsa ? În cazul acesta nu-mi rămîne decît să mă închin în fața navarezelor.

— Pe toți dracii ! Ai dreptate, Chicot, era să uit că ești ambasador, că ai venit aici în numele regelui Henric al III-lea, că regele Henric al III-lea este fratele doamnei Margareta și că, prin urmare, față de tine, măcar de politețe, se cuvine să pun mai presus de toate femeile pe doamna Margareta ! Nu trebuie să-mi iei în nume de rău această nesocotință, Chicot. Ce vrei, fiule, nu sînt obișnuit cu ambasadorii !

În momentul acela, ușa biroului se deschise și d'Aubiac trîmbiță în gura mare :

— Domnul ambasador al Spaniei.

Chicot, care ședea într-un fotoliu, sări ca ars, făcîndu-l pe rege să zîmbească.

— Să-ți spun drept, nu m-așteptam la o asemenea dezmințire. Ambasadorul Spaniei ! Ce dracu o fi căutînd aici ?

— Într-adevăr se miră la rîndul său Chicot — ce dracu o fi căutînd aici ? !

— Vom afla îndată — spuse Henric. Pesemne că vecinul nostru, spaniolul, are cu mine vreo răfuială de fruntarii, pe care vrea s-o lămurească.

— Atunci eu mă retrag — rosti Chicot, smerit. Trimisul maiestății sale Filip al II-lea trebuie să fie, cu siguranță, un ambasador adevărat, pe cînd eu...

— Cum se poate ! Ambasadorul Franței să dea bir cu fugiții în fața spaniolului, și asta tocmai pe teritoriul Navarei ? Pe toți dracii ! Nici să nu te gîndești ! Deschide biblioteca asta, Chicot, și intră înăuntru.

— Bine, dar de-acolo, fără să vreau, o s-aud tot ce se vorbește, sire.

— Ei, și ce dacă ai să auzi ? Mare pricopseală ! N-am nimic de ascuns. Ia stai, să nu uit : mai ai să-mi spui ceva, domnule ambasador, din partea stăpînului dumitale regele ?

— Nu, sire, nici un cuvînt mai mult.

— Prea bine, nu mai ai nimic altceva de făcut atunci decît să privești și să asculți, așa cum fac toți ambasadorii de pe fața pămîntului ; nici nu se poate un loc mai potrivit decît biblioteca asta pentru asemenea îndeletniciri. Privește deci cu toți ochii și ascultă cu toate urechile tale, iubite Chicot. Pe urmă adăugă : D'Aubiac, spune căpitanului de gardă să poftească aici pe domnul ambasador al Spaniei.

Auzind acest ordin, Chicot se grăbi să se strecoare în bibliotecă, acoperind-o apoi grijuliu cu tapiseria ce înfățișa o scenă cu figuri omenești.

Un pas tacticos și cadențat se auzi răsunînd pe parchet : era pasul ambasadorului maiestății sale Filip al II-lea.

După ce se încheie ceremonialul statornicit în amănunțime de protocol, Chicot avu prilejul să se încredințeze din ascunzătoarea lui că bearnezul se pricepea de minune să primească în audiență.

— Pot vorbi deschis maiestății voastre ? întrebă trimisul în limba spaniolă, pe care orice gascon sau locuitor din Béarn o înțelege la fel de bine ca și limba ținutului său de baștină, datorită asemănărilor ce există de cînd lumea între ele.

— Puteți vorbi, domnule — răspunse bearnezul.

Chicot căscă niște urechi cît toate zilele. Curiozitatea lui era atițată în cel mai înalt grad.

— Sire — începu ambasadorul — am adus răspunsul maiestății sale catolice.

„Aha ! își spuse Chicot. Dacă aduce un răspuns, înseamnă că a existat mai înainte o întrebare."

— În ce privință ? se interesă Henric.

— În privința propunerilor făcute de maiestatea voastră luna trecută, sire.

— Zău dacă mai știu, sînt grozav de uituc — mărturisi Henric. Sînteți atît de bun să-mi amintiți, domnule ambasador, despre ce era vorba în aceste propuneri ?

— Era vorba de incursiunile principilor loreni în Franța.

— A, da, și îndeosebi de acelea ale cumătrului de Guise. Într-adevăr, acum mi-aduc aminte. Mai departe, domnule, mai departe.

— Sire — continuă spaniolul — regele, stăpînul meu, cu toate stăruințele depuse pentru a semna un tratat de alianță cu Lorena, consideră totuși că o alianță încheiată cu Navara ar fi mai leală și, ca să vorbim fără înconjur, mai prielnică.

— Da, să vorbim fără înconjur — întări Henric.

— Voi fi sincer deci cu maiestatea voastră, deoarece cunosc intențiile pe care le are stăpînul meu, regele, în privința maiestății voastre.

— S-ar putea să le cunosc și eu?

— Sire, stăpînul meu, regele, este dispus să nu refuze nimic Navarei.

Chicot își lipi urechea de tapiserie, mușcîndu-și degetul ca să se încredințeze că nu visează cumva.

— Dacă mă bucur de atîta îngăduință — spuse Henric — să vedem ce aș putea să cer.

— Orice dorește maiestatea voastră, sire.

— Ei, drăcie!

— Maiestatea voastră să spună deschis și fără ocolișuri tot ce dorește.

— Pe toți dracii! Chiar tot, zău?! Asta mă pune într-o mare încurcătură!

— Maiestatea sa, regele Spaniei, vrea ca noul său aliat să fie cît mai mulțumit; propunerea pe care o voi face maiestății voastre este cea mai bună dovadă.

— S-auzim — spuse Henric.

— Regele Franței înțelege să se poarte cu regina Navarei ca și cînd ar socoti-o un dușman neîmpăcat; din moment ce, așa cum s-a dovedit, n-a pregetat s-o acopere de ocară, înseamnă că-și repudiază sora. Jignirile aduse de regele Franței, și cer iertare maiestății voastre că-mi îngăduie să atac un subiect atît de gingaș...

— Atacă-l, atacă-l...

— Jignirile aduse de regele Franței sînt binecunoscute de toată lumea; faptul că sînt de notorietate publică le consfințește.

Henric făcu un gest, ca și cînd ar fi încercat să protesteze.

— Este un lucru de notorietate publică — stărui spaniolul — precum am fost informați. Repet, așadar, sire: regele Franței o repudiază pe sora sa Margareta, deoarece

încearcă s-o înjosească, poruncind ca litiera ei să fie oprită în drum în văzul tuturor şi să fie percheziţionată de un căpitan de gardă.

— La urma urmei, domnule ambasador, unde vreţi să ajungeţi ?

— În consecinţă, de vreme ce fratele şi-a repudiat sora, maiestatea voastră ar putea foarte bine să-şi repudieze, la rîndul său, soţia.

Henric aruncă o privire spre tapiseria în spatele căreia Chicot aştepta cu ochii holbaţi de spaimă şi cu inima cît un purice urmarea acestei introduceri atît de pompos ticluită.

— În momentul în care regina va fi îndepărtată — continuă ambasadorul — alianţa între regele Navarei şi regele Spaniei...

Henric se înclină.

— Această alianţă — îşi desfăşură mai departe cuvîntarea ambasadorul — este ca şi încheiată, şi iată cum : regele Spaniei este dispus să acorde mîna fiicei sale regelui Navarei, iar maiestatea sa va lua în căsătorie pe doamna Caterina de Navara, sora maiestăţii voastre.

Un fior de mîndrie îl străbătu din creştet pînă-n tălpi pe bearnez, în timp ce Chicot se simţea cuprins de răcorile morţii : unul vedea răsărind în zare steaua sa luminoasă ca soarele în faptul zilei ; celălalt vedea scăpătînd şi stingîndu-se steaua şi sceptrul casei de Valois.

Nepăsător şi scorţos, spaniolul nu vedea nimic altceva înaintea lui decît ordinele primite de la stăpînul său.

Timp de cîteva clipe stărui o tăcere adîncă ; în sfîrşit, după aceste cîteva clipe, regele Navarei rosti :

— Propunerea este, într-adevăr, cît se poate de strălucită, domnule, şi mă simt copleşit de cinstea ce mi se face.

— Maiestatea sa — se grăbi să adauge trufaşul purtător de cuvînt, care se bizuia că oferta sa va fi primită cu toată ardoarea — maiestatea sa regele Spaniei nu-şi îngăduie să pună decît o singură condiţie maiestăţii voastre.

— Aha ! O condiţie ! spuse Henric. E de la sine înţeles. Să vedem despre ce este vorba.

— Sprijinind pe maiestatea voastră împotriva principilor loreni, deschizînd adică drumul spre tron maiestăţii

voastre, stăpînul meu ar dori să dobîndească, mulțumită alianței încheiate cu maiestatea voastră, mijlocul de a-și menține stăpînirea asupra Flandrei, pe care monseniorul duce de Anjou, în momentul de față caută cu tot dinadinsul s-o cotropească. Maiestatea voastră își dă prea bine seama, presupun, de precăderea pe care i-o acordă stăpînul meu față de principii loreni, de vreme ce domnii de Guise, aliații săi firești, în numele credinței catolice, s-au unit spre a pune stavilă domnului duce de Anjou în Flandra. Iată care este această condiție — unica de altfel — o condiție pe cît de cumpătată, pe atît de blîndă : maiestatea sa regele Spaniei se va alia cu maiestatea voastră printr-o dublă căsătorie. Vă va ajuta apoi să... (ambasadorul se opri o clipă, căutînd cuvîntul cel mai potrivit) să preluați succesiunea regelui Franței, iar maiestatea voastră, în schimb, îi va garanta stăpînirea asupra Flandrei. Acestea fiind zise, cunoscînd înțelepciunea maiestății voastre, îmi îngădui să cred că misiunea mea s-a încheiat în chip fericit.

O tăcere și mai adîncă pogorî după rostirea acestor cuvinte, probabil pentru a lăsa să cadă cu toată greutatea răspunsul pe care îngerul răzbunării îl aștepta, ca să știe asupra cui să-și aplece brațul și să lovească : asupra Franței ori asupra Spaniei ?

Henric de Navara făcu cîțiva pași prin încăpere.

— Așadar, domnule — spuse el în cele din urmă — aceasta este răspunsul pe care trebuia să mi-l aduceți.

— Da, sire.

— Și altceva nimic ?

— Nimic altceva.

— Ei, bine — rosti Henric — resping propunerile maiestății sale regelui Spaniei.

— Cum, respingeți mîna infantei ? ! exclamă spaniolul, cu o uimire dureroasă, ca și cînd ar fi fost lovit pe neașteptate de o suferință năprasnică.

— Este o cinste prea mare pentru mine, domnule — răspunse Henric, înălțînd capul — dar pe care nu o pot socoti mai presus decît cinstea de a mă fi căsătorit cu un vlăstar din casa regală a Franței.

— Da, numai că această primă căsătorie e menită să vă sape mormîntul, sire, pe cînd cea de-a doua vă netezește calea spre tron.

— Un noroc nepreţuit şi fără de seamăn, ştiu, domnule, dar pe care, o dată cu capul, n-aş putea să-l cumpăr cu sîngele şi cu cinstea viitorilor mei supuşi. Cum? Îţi închipui cumva că aş fi în stare să trag spada din teacă împotriva cumnatului meu, regele Franţei, şi în folosul regelui Spaniei, care este un străin pentru mine? Cum? Îţi închipui cumva că aş fi în stare să înfrunt stindardul Franţei, punîndu-mă în curmezişul drumului său victorios pentru a lăsa turnurile Castiliei şi leii regatului Leone să ducă la bun sfîrşit ceea ce el a început? Cum? Îţi închipui cumva că aş putea să pun fraţii să se ucidă între ei, că aş putea îngădui străinilor să cotropească pămîntul patriei mele? Ascultă bine ce-ţi spun, domnule: am cerut vecinului meu, regele Spaniei, ajutor împotriva domnilor de Guise, nişte răzvrătiţi care jinduiesc moştenirea mea, şi nicidecum împotriva ducelui de Anjou, care mi-e cumnat, nici împotriva regelui Henric al III-lea, care mi-e prieten, nici împotriva soţiei mele, care este sora regelui meu. Îi veţi ajuta atunci pe ducii de Guise, spui, le veţi acorda sprijinul dumneavoastră? N-aveţi decît; voi asmuţi asupra lor şi asupra dumneavoastră pe toţi protestanţii din Germania, ca şi pe cei din Franţa. Regele Spaniei vrea să recucerească Flandra, pe care a scăpat-o din mînă? N-are decît să facă ceea ce a făcut şi părintele său Carol Cvintul: să-i ceară regelui Franţei îngăduinţa de a trece prin ţara sa ca să-şi revendice titlul de prim cetăţean al oraşului Gand şi-mi pun capul că regele Henric al III-lea va şti să-şi ţină cuvîntul la fel de cinstit ca şi regele Francisc I. Că rîvnesc tronul Franţei, spune maiestatea sa catolică? Se prea poate: numai că n-am nevoie de ajutorul său spre a-l dobîndi: pot să-l iau şi singur cu mîna mea dacă e liber, şi chiar în pofida tuturor maiestăţilor de pe faţa pămîntului. Drum bun, domnule, mergi sănătos! Spune-i fratelui meu Filip că-i mulţumesc din toată inima pentru aceste propuneri, dar că i-aş purta o ură neîmpăcată dacă aş şti că, făcîndu-mi-le, şi-a închipuit o singură clipă că aş fi în stare să le primesc. Drum bun, domnule!

Ambasadorul rămase cu gura căscată.

— Gîndiţi-vă, sire — bolborosi el — că buna înţelegere între doi vecini se poate strica uneori din pricina unei vorbe rele.

— Să știi un lucru, domnule ambasador — răspunse Henric. A fi regele Navarei, pentru mine, este totuna cu a nu fi nimic. Coroana mea este atît de ușoară, încît nici n-aș simți-o dacă mi-ar cădea de pe cap ; de altfel, fii fără grijă, căci în momentul acela aș ști eu s-o opresc. Încă o dată, domnule, drum bun ! Spune-i stăpînului dumitale, regele Spaniei, că năzuințele mele sînt mult mai mari decît cele pe care m-a lăsat să le întrezăresc. Drum bun !

Și redevenind, nu el însuși, ci omul pe care toată lumea îl cunoștea, după ce se lăsase un moment dogorit de flacăra eroismului său, bearnezul, cu un zîmbet curtenitor pe buze, îl conduse pe ambasadorul regelui Spaniei pînă la ușa biroului.

I.

SĂRMANII REGELUI NAVAREI

Chicot era atît de năucit de ceea ce auzise, încît nici nu se mai gîndi măcar, în momentul în care Henric rămase singur, să părăsească ascunzătoarea.

Bearnezul se duse să ridice tapiseria și-l bătu pe umăr :

— Ei, ce zici, jupîn Chicot, îți place cum am ieșit din încurcătură ?

— Minunat, sire, ce să zic ! răspunse Chicot, care încă nu reușise să se dezmeticească. Într-adevăr, însă pentru un monarh care nu primește prea des ambasadori, se pare că atunci cînd îi primește, sînt tot unul și unul.

— Totuși numai din pricina fratelui meu Henric am parte de asemenea ambasadori.

— Cum așa, sire ?

— Foarte bine : dacă n-ar urgisi-o cu atîta înverșunare pe sora lui, sărmana de ea, nici ceilalți nu s-ar gîndi s-o urgisească. Crezi tu că dacă regele Spaniei n-ar fi auzit de jignirea adusă reginei Navarei în văzul tuturor, atunci cînd un căpitan de gardă a percheziționat litiera în care se afla

dînsa, crezi tu că ar fi îndrăznit să-mi propună cumva s-o repudiez ?

— Mă bucur să văd, sire — răspunse Chicot — că orice încercare de felul acesta va fi în van și că nimic nu va putea strica înțelegerea ce există între maiestatea voastră și regină.

— Ei, dragul meu, se vede cît de colo însă că există oameni care au tot interesul să ne despartă...

— Vă mărturisesc, sire, că nu sînt chiar atît de ager la minte pe cît vă închipuiți.

— E limpede ca bună ziua că fratele meu Henric nu dorește nimic altceva decît s-o repudiez pe sora sa.

— Cum se poate ? Lămuriți-mă și pe mine, vă rog. Măi să fie ! Zău dacă aș fi crezut c-o să am parte de un dascăl atît de luminat.

— Știi oare că nici pînă acum n-am primit încă zestrea soției mele, Chicot ?

— Nu, nu știam, sire ; aveam doar unele bănuieli.

— Și că zestrea aceasta cuprindea trei sute de mii de scuzi de aur ?

— Frumoasă sumă, ce să zic !

— Și cîteva orașe fortificate, printre care și Cahors ?

— Frumos oraș, zău așa !

— Am cerut să-mi dea nu cei trei sute de mii de galbeni ce mi se cuveneau (cît aș fi eu de sărac, mă consider totuși mai bogat decît regele Franței), ci Cahors.

— Așa ! Ați cerut orașul Cahors, sire ? Și bine ați făcut ; să fi fost în locul maiestății voastre, și eu l-aș fi cerut. Să mă bată Dumnezeu dacă mint !

— De aceea, vezi — spuse bearnezul, cu zîmbetul lui plin de șiretenie — de aceea... acum înțelegi ?

— Să mă ia dracu dacă înțeleg ceva !

— De aceea vor să vîre zîzanie între mine și soția mea, ca să mă facă s-o repudiez pînă la urmă. Nemaiavînd soție, îți dai seama, nu-i așa, Chicot, că nu mai poate fi vorba de zestre și deci nu mai poate fi vorba nici de cele trei sute de mii de scuzi, nici de orașe fortificate și, mai cu seamă, nici de Cahors. E un mijloc ca oricare altul de a nesocoti cuvîntul dat, și fratele meu Henric de Valois e foarte priceput la asemenea tertipuri.

— Cu toate astea, țineți foarte mult s-aveți în mînă cetatea asta, nu-i așa, sire ? întrebă Chicot.

— Bineînțeles ! Păi gîndește-te și tu ce înseamnă, la urma urmei, regatul meu din Béarn ? Un biet principat amărît, pe care cărpănoșia cumnatului și a soacrei mele l-au micșorat într-atît, încît titlul de rege pe care este îndreptățit să-l poarte cîrmuitorul lui a devenit pur și simplu ridicol.

— Da, în timp ce, dacă orașul Cahors ar fi alipit la acest principat...

— Cahors ar fi citadela mea, salvarea celor de aceeași credință cu mine.

— Ei bine, dragul meu sire, puteți să-i puneți cruce ; căci, fie că ați fi despărțit ori nu de doamna Margareta, regele Franței n-o să se-nduplece în vecii vecilor să vă predea orașul Cahors, afară de cazul cînd l-ați ocupa...

— Ei ! exclamă Henric. L-aș ocupa eu cu dragă inimă dacă n-ar fi atît de bine întărit și dacă n-aș urî războiul.

— Cahors nu poate fi cucerit, sire — rosti Chicot.

Henric își potrivi pe obraz o mască de naivitate prin care nici o privire n-ar fi putut răzbate.

— Nu poate fi cucerit, vorba vine — întimpină el. Să fi avut numai o armată... pe care n-o am.

— Știți ce, sire — zise Chicot — n-am venit aici ca să ne spunem cuvinte dulci. Între gasconi, nu-i așa, se obișnuiește să se vorbească pe șleau. Ca să poată cuceri cineva Cahors-ul, care este apărat de domnul de Vesin, ar trebui să fie Hanibal sau Cezar, iar maiestatea voastră...

— Spune, ce-i cu maiestatea mea ?... întrebă Henric, cu zîmbetul lui viclean.

— Maiestatea voastră zicea adineauri că nu poate suferi războiul.

Henric oftă ; un fulger lumină o clipă ochii săi melancolici, dar înăbușindu-și numaidecît această destăinuire involuntară, își netezi cu mîna lui arsă de soare barba întunecată :

— Într-adevăr, niciodată n-am tras sabia din teacă — recunoscu el — și nici nu cred că am să mă slujesc de ea vreodată ; nu sînt decît un rege de paie și un om pașnic ; cu toate astea, Chicot, printr-o ciudățenie a firii, îmi place să vorbesc despre bătălii ; e ceva ce mi-a intrat în sînge,

Sfîntul Ludovic, strămoșul meu, care era un om crescut în frica lui Dumnezeu și blajin din născare, avea fericirea de a se putea preschimba la nevoie într-un aprig luptător cu lancea în turnire și de a mînui cu vitejie spada. Să vorbim, așadar, dacă vrei, Chicot, despre domnul de Vesin, care se poate măsura cu Cezar și cu Hanibal, spre deosebire de alții.

— Să-mi fie iertat, sire, dacă s-a întîmplat cumva să vă jignesc sau chiar să vă tulbur. Nu v-am pomenit de domnul de Vesin decît pentru a stinge orice scînteie de nesăbuită înflăcărare pe care tinerețea și necunoașterea acestor lucruri ar fi putut s-o aprindă în inima voastră. Cahors, pasămite, este prea bine apărat și păzit cu toată strășnicia, fiind poziția cheie a provinciilor de miazăzi.

— Din păcate ! oftă Henric din adîncul sufletului. Crezi că nu știu ?

— Cahors — continuă Chicot — înseamnă belșugul și securitatea teritorială. A stăpîni Cahors, înseamnă a avea hambare, crame, haznale de bani, șure, locuințe și relații ; a stăpîni Cahors, înseamnă a avea totul de partea ta ; a fi lipsit de el, înseamnă a avea totul împotriva ta.

— Ei, pe toți dracii ! murmură regele Navarei. De aceea și doream cu atîta înfocare să stăpînesc Cahors-ul, încît i-am spus maică-mi, sărmana, să-l ceară ca o condiție *sine qua non* a căsătoriei mele. Ia te uită minune ! Am început să vorbesc latinește acum. Cahors era deci apanajul soției mele ; mi l-au promis și erau datori să mi-l dea.

— Sire, de la a fi dator și pînă la a-ți plăti datoriile... — spuse Chicot.

— Ai dreptate, a datora și a plăti sînt două lucruri deosebite, dragul meu ; așadar, tu crezi că n-o să-mi plătească datoria.

— Mi-e teamă că nu.

— Ei, drăcie ! pufni Henric.

— Și, cinstit vorbind... — adăugă Chicot.

— Spune, ce e ?

— Cinstit vorbind, pe bună dreptate, sire.

— Pe bună dreptate ? ! Și de ce, mă rog, iubitule ?

— Pentru că n-ați știut să vă faceți meseria de rege, cu toate că v-ați căsătorit cu un vlăstar din familia domnitoare a Franței, pentru că n-ați știut să-i siliți, în primul

rînd, să vă plătească banii de zestre și, în al doilea rînd, să vă încredințeze orașele ce vi se cuveneau.

— Vai de păcatele tale ! rosti Henric, surîzînd cu amărăciune. Dar bine, omule, nu-ți mai amintești cum bătea clopotul de alarmă la Saint-Germain-l'Auxerrois ? Mi se pare că un mire care se așteaptă să fie înjunghiat chiar în noaptea nunții se gîndește mai curînd la viața lui decît la zestre.

— Bine ! încuviință Chicot. Și după aceea ?

— După aceea ? întrebă Henric.

— Da ; au venit timpuri pașnice, pare-mi-se. Ei bine, ar fi trebuit să profitați de acest răgaz pentru a încheia diferite înțelegeri ; ar fi trebuit, să-mi fie iertat că vă spun aceste lucruri, sire, ar fi trebuit să negociați, în loc să vă îndeletniciți cu desfătările dragostei. E mai puțin plăcut, firește, dar mult mai folositor. Spun asta, vă rog să mă credeți, sire, atît pentru stăpînul meu, regele, cît și pentru maiestatea voastră. Dacă Henric al Franței ar avea în Henric de Navara un aliat puternic, Henric al Franței ar fi, la rîndul său, mai puternic decît toată lumea și, în cazul cînd catolicii și protestanții ar putea să se unească în numele acelorași interese politice, chit că mai tîrziu vor căuta să se răfuiască pentru interesele lor religioase, catolicii și protestanții împreună, adică cei doi Henrici, ar face să tremure de frica lor tot neamul omenesc.

— O, eu, drept să spun — rosti Henric cu umilință — nu doresc să tremure nimeni de frica mea, și dacă aș fi sigur că nu trebuie să tremur nici eu de spaima cuiva... Dar, știi ce, Chicot, mai bine să nu mai vorbim despre lucrurile astea ca să nu-mi fac sînge rău. Nu mi-e dat să fie al meu Cahors-ul, foarte bine, o să mă lipsesc de el și pace.

— E destul de greu, dragul meu rege.

— Ce vrei să fac, de vreme ce tu însuți crezi că în vecii vecilor Henric n-o să-mi predea orașul.

— Așa cred, sire, sînt absolut convins, și asta pentru trei motive.

— Spune-mi-le și mie, Chicot.

— Cu dragă inimă. În primul rînd, pentru că, știți, Cahors e un oraș care aduce multe foloase și de aceea regele

Franței prefera să-l păstrez pentru dinsul decît să-l dea altcuiva.

— Nu-i o socoteală prea cinstită, Chicot.

— Dar vrednică de un rege, sire.

— Așa ! E vrednic de un rege, va să zică, să ia tot ce-i place ?

— Da, asta se cheamă să iei partea leului, și leul, precum se știe, este regele animalelor.

— Am să țin minte ceea ce-mi spui, Chicot, iubitule, dacă s-ar întîmpla vreodată să ajung rege. Al doilea motiv, fiule ?

— Iată-l : doamna Caterina...

— Tot își mai vîră nasul în politică, iubita mea măicuță Caterina ? îl întrerupse Henric.

— Tot. Cum ziceam, doamna Caterina ar fi mai bucuroasă s-o știe pe fiica sa la Paris mai degrabă decît la Nérac, lîngă dînsa mai degrabă decît lîngă maiestatea voastră.

— Crezi ? Totuși n-aș zice că doamna Caterina se topește de dragul fiicei sale.

— Nu, dar doamna Margareta este un ostatic pentru maiestatea voastră, sire.

— Ești un pehlivan și jumătate, Chicot. Să mă ia dracul dacă mi-a trecut vreodată prin mine așa ceva ; dar, în sfîrșit, se poate să ai dreptate ; da, da, un vlăstar din casa regală a Franței poate fi la nevoie un ostatic. Ei, și ?

— Și, sire, atunci cînd mijloacele sînt drămuite, sînt drămuite și plăcerile vieții. Nérac este un oraș cît se poate de agreabil, cu un parc încîntător și cu niște alei cum nu cred să existe nicăieri în lume ; fiind însă lipsită de mijloace, doamna Margareta va începe să se plictisească la un moment dat la Nérac și va tînji după Luvru.

— Prefer motivul pe care mi l-ai arătat mai înainte, Chicot — spuse Henric, clătinînd din cap.

— Atunci am să vi-l spun și pe cel de-al treilea. Între ducele de Anjou, care caută să-și încropească un tron și care vîntură Flandra, între domnii de Guise, care tare ar mai dori să-și făurească o coroană și care vîntură Franța, și între maiestatea sa regele Spaniei, care ar dori să-și croiască un drum spre monarhia universală și care vîntură

lumea, maiestatea voastră, ca monarh al Navarei, sînteți cumpăna menită să păstreze un anumit echilibru.

— Fugi de aici ! Eu, care n-am nici o greutate ?

— Tocmai de aceea. Gîndiți-vă la republica elvețiană. De îndată ce veți deveni puternic, adică veți trage în cumpănă, balanța se va apleca în partea maiestății voastre. Nu veți mai fi o contra-greutate, ci o greutate sadea.

— Să știi că explicația aceasta îmi place mai mult, Chicot, mi se pare cea mai temeinic argumentată. Ești un adevărat cărturar, Chicot.

— De, sire, fac și eu ce pot — spuse Chicot, măgulit, oricît n-ar fi vrut să arate, de lauda monarhului și lăsîndu-se fermecat de această bunăvoință regală, cu care nu era obișnuit.

— Asta crezi tu c-ar fi explicația situației mele ?

— Cea mai deplină, sire.

— Și eu care habar n-aveam de nimic, Chicot, eu care încă mai trăgeam nădejde, mă înțelegi ?

— Ei bine, sire, lucrul cel mai cuminte, dacă ar fi să vă dau o povață, este ca, dimpotrivă, să lăsați orice nădejde deoparte.

— În cazul acesta, datoria regelui Franței va avea aceeași soartă, Chicot, ca și datoriile fermierilor mei : atunci cînd nu sînt în măsură să-mi plătească arenda, pun cîte un P în dreptul numelui lor.

— Asta înseamnă plătit ?

— Întocmai.

— Puneți atunci doi P, sire, și oftați.

Henric oftă.

— Asta și fac, Chicot — spuse el. De altfel, dragul meu, vezi bine că se poate trăi și așa în Béarn și că n-am neapărată nevoie de Cahors.

— Văd, firește, și așa cum îmi și închipuiam, sînteți un monarh înțelept, un rege filozof... Dar ce-i gălăgia asta ?

— Gălăgie ? Unde ?

— În curte mi se pare.

— Uită-te pe fereastră, dragul meu, vezi ce e.

Chicot se duse la geam.

— Sire — îl înștiință el — jos în curte sînt vreo zece-doisprezece oameni cam jerpeliți.

— A, trebuie să fie sărmanii mei — spuse regele Navarei, ridicîndu-se.

— Maiestatea voastră obișnuiește să dea de pomană ?

— Bineînțeles ! Dumnezeu nu ne îndeamnă oare să fim milostivi ? Chiar dacă nu sînt catolic, Chicot, sînt, oricum, creștin.

— Bravo, sire !

— Vino cu mine, să coborîm în curte ! Mă vei ajuta să împart milosteniile și după aceea venim înapoi să cinăm.

— Sînt gata să vă urmez, sire.

— Ia punga aceea de pe poliță, de lîngă spada mea, o vezi ?

— Am luat-o, sire...

— Foarte bine !

Coborîră amîndoi treptele : între timp se înnoptase. Regele, care pășea lîngă el, părea gînditor și îngrijorat.

Chicot se uita la el și avea remușcări văzîndu-l așa îngîndurat.

„Cine dracu m-a pus — își spunea în sinea lui — să discut politică cu bietul monarh, care-i atît de cumsecade ? L-am întristat de moarte, zău așa ! Zevzec și netrebnic ce sînt !"

Ajungînd jos în curte, Henric de Navara se apropie de grupul de cerșetori despre care îi pomenise Chicot.

Erau, într-adevăr, vreo zece sau doisprezece inși, felurit îmbrăcați, de statură și cu figuri diferite ; niște oameni pe care cineva mai puțin isteț i-ar fi socotit, judecînd după glas, după mers și după gesturi, fie țigani nomazi, fie venetici, fie niște drumeți mai aparte, dar în care un ochi mai ager ar fi descoperit numaidecît niște gentilomi deghizați.

Henric luă punga din mîinile lui Chicot și făcu un semn. Toți cerșetorii păreau a fi înțeles deslușit tîlcul acestui semn. Veniră apoi rînd pe rînd să se închine regelui, cu o înfățișare umilă, dar în același timp cu o privire plină de inteligență și de îndrăzneală, care, ațintită numai asupra monarhului, voia parcă să-i dea de știre : „Sub aceste veșminte bate o inimă arzătoare".

Henric le răspunse dînd din cap, pe urmă, vîrînd două degete în punga pe care Chicot o ținea desfăcută, scoase dinăuntru o monedă.

— Ia te uită ! se miră Chicot. Știți că-i de aur, sire ?

— Da, dragul meu, știu.

— Măi să fie ! Pesemne că aveți o comoară.

— Nu vezi, iubitule — spuse Henric, surîzînd — că, așa cum i-am împărțit, cu un singur galben miluiesc doi calici ? N-am nici o comoară, Chicot, dimpotrivă, sînt un om sărac, de aceea sînt nevoit să tai pistolii în două ca să-mi ajungă un timp mai îndelungat.

— Adevărat — răspunse Chicot cu o mirare sporită — înăuntru sînt numai jumătăți de galbeni, cu niște scrijelituri ciudate pe ele.

— Eh, am și eu manilie mele ca și fratele meu, suveranul Franței, care se distrează tăind poze cu foarfecele. Eu, cînd n-am nimic de făcut, îmi omor timpul pilind ducații. Un bearnez sărac și cinstit e iscusit ca un evreu.

— Oricum ar fi sire — spuse Chicot, clătinînd din cap, deoarece bănuia că trebuie să fie la mijloc vreun mister — oricum ar fi, mi se pare totuși ciudat să împarți milostenii în felul acesta.

— De ce, tu ai face altfel în locul meu ?

— Mai începe vorbă : în loc să mă căznesc tăind în două fiecare galben, l-aș da așa cum se află unui singur om, spunîndu-i : „Împarte-l cu încă cineva".

— S-ar lua la bătaie, iubitule, și vrînd să le fac bine, aș băga dihonia între ei.

— În sfîrșit — bombăni Chicot, mărturisind prin acest cuvînt, care reprezintă chintesența tuturor filozofilor, că nu este cîtuși de puțin de acord cu ideile năstrușnice ale monarhului.

Henric luă, așadar, o jumătate de galben din pungă și, oprindu-se în fața primului cerșetor, se uită la el fără să spună nimic, cu expresia aceea liniștită și blajină pe care o avea de obicei întipărită pe față, dar cu o privire întrebătoare.

— Agen — rosti omul, făcînd o plecăciune.

— Cîți ?

— Cinci sute.

— Cahors.

Și îi dădu moneda, după care luă alta din pungă.

Cerșetorul se ploconi și mai adînc decît înainte și plecă pe aci încolo. În locul lui veni altul, care făcu și el o plecăciune smerită.

— Auch — rosti el, înclinîndu-se.

— Cîți ?

— Trei sute cincizeci.

— Cahors.

Cel de-al doilea se făcu nevăzut la rîndul lui. După el, se apropie un al treilea și se înclină în fața monarhului.

— Narbonne — spuse el.

— Cîți ?

— Opt sute.

— Cahors.

Regele îi strecură în palmă cea de-a treia jumătate de galben și luă alta din pungă.

— Montauban — rosti al patrulea.

— Cîți ?

— Șase sute.

— Cahors.

Se perindară astfel cu toții pe dinaintea suveranului ; se ploconeau în fața lui, rosteau numele unui oraș și, după ce își primea fiecare partea sa din acea curioasă pomană, adăuga cîte un număr ; făcînd socoteala, suma acestor numere se ridica la opt mii.

Fiecăruia dintre ei Henric îi răspundea „Cahors", fără să se simtă nici cea mai mică schimbare în intonația pe care o dădea acestui cuvînt. Cînd se sfîrși împărțeala, punga era goală, iar în curte nu mai rămăsese nici un cerșetor.

— Gata ! spuse Henric.

— Asta-i tot, sire ?

— Da, am isprăvit.

Chicot îl trase de mînecă :

— Sire !

— Ce e ?

— Mi-e îngăduit oare să fiu curios ?

— De ce nu ? Curiozitatea este ceva firesc.

— Ce vă spuneau golanii ăștia și ce naiba le răspundeați maiestatea voastră ?

Henric zîmbi.

— Zău, totul e misterios aici.

— Găsești ?

— Ba bine că nu ; în viața mea n-am văzut asemenea pomeni.

— Așa e obiceiul aici, la Nérac, dragă Chicot. Cunoști zicala : „Cîte bordeie, atîtea obiceie".

— Ciudat obicei, sire !

— Ba nicidecum, dracu să mă ia ! E la mintea cocoșului : oamenii pe care i-ai văzut aici bat într-una drumurile, umblînd după cerșit ; numai că fiecare vine din alt oraș.

— Și ce-are a face, sire ?

— Are, fiindcă din pricina asta, ca să nu dau de pomană mereu la aceiași, fiecare din ei îmi spune mai întîi numele orașului de unde vine ; în felul acesta, îți dai seama, dragă Chicot, pot să împart tuturor deopotrivă milosteniile mele și să fiu de folos tuturor nevoiașilor, din toate orașele țării mele.

— În sfîrșit, sire, în privința orașelor pe care vi le numeau, să zicem că m-am lămurit ; dar de ce le răspundeați tuturor „Cahors" ?

— Ce vorbești ! spuse Henric, ticlindu-și cu iscusință neîntrecută o mutră nespus de mirată. Așa le-am răspuns : „Cahors" ?

— Să mor eu !

— Crezi ?

— Sînt sigur.

— Vezi tu, de cînd am vorbit de Cahors, cuvîntul ăsta îmi umblă mereu prin gură. Așa se întîmplă de obicei cu lucrurile care le-ai putea avea și pe care le dorești cu înfocare ; fiind tot timpul cu gîndul la ele, fără să-ți dai seama te pomenești că-ți vin pe buze.

— Hm ! făcu Chicot, uitîndu-se neîncrezător în direcția în care cerșetorii își luaseră tălpășița. Nu-i chiar atît de limpede pe cît aș dori să fie, sire, și în afară de asta...

— Cum, mai e încă ceva ?

— Mai sînt numerele acelea pe care le rosteau rînd pe rînd și care, adunate laolaltă, fac opt mii și ceva.

— Ah, cît privește numerele, Chicot, îți mărturisesc că nici eu n-am priceput mai mult decît tine, dacă nu cumva, dat fiind că cerșetorii sînt și ei împărțiți în diferite bresle, precum cred că știi, vor fi vrut să-mi împărtășească nu-

mărul oamenilor care fac parte din fiecare dintre aceste bresle. Bănuiesc că asta trebuie să fie.

— Sire ! Sire !

— Să mergem la masă, dragă Chicot ! Nimic nu ascute mai bine mintea, după mine, decît mîncarea şi băutura. Vom căuta să descurcăm lucrurile la masă şi vei avea prilejul să-ţi dai seama că, dacă pistolii mei sînt piliţi, în schimb sticlele mele sînt pline.

Regele fluieră un paj şi-i porunci să servească la masă.

Pe urmă, luîndu-l prietenos de braţ pe Chicot, se urcă împreună cu el în camera sa de lucru, unde îi aşteptau bucatele pe masă.

Trecînd prin dreptul apartamentului reginei, suveranul aruncă o privire spre ferestre şi văzu că nu erau luminate.

— Copile — îl întrebă pe paj — maiestatea sa regina nu este în palat ?

— Maiestatea sa — răspunse pajul — s-a dus s-o vadă pe domnişoara de Montmorency, care se spune că ar fi greu bolnavă.

— Ah, biata Fosseuse ! suspină Henric. Regina are într-adevăr o inimă de aur. Hai, Chicot, să mergem la masă.

LI

ADEVĂRATA IUBITĂ A REGELUI NAVAREI

Ospătară împreună într-o atmosferă cît se poate de veselă. Henric părea să aibă şi cugetul, şi inima uşurate de orice povară, şi cînd bearnezul se afla în astfel de toane, era o adevărată plăcere să stai la masă cu el.

La rîndul său, Chicot se silea să-şi ascundă pe cît putea neliniştea ce-i încolţise în suflet din momentul cînd sosise ambasadorul Spaniei, care nelinişte continuase să-l stăpînească şi mai apoi cînd coborîse în curte, înteţindu-se tot mai mult cu prilejul împărţirii galbenilor la cerşetori, pentru a nu-l mai părăsi de atunci.

Henric ținuse să ia masa numai cu amicul său Chicot; la curtea regelui Henric, el avusese întotdeauna o mare slăbiciune pentru Chicot, așa cum numai un om de duh poate avea pentru un alt om de duh; iar Chicot, la rîndul lui, cu excepția ambasadelor Spaniei, a cuvintelor cu tîlc strecurate cerșetorilor și a galbenilor piliți, Chicot simțea, de asemenea, o deosebită simpatie pentru regele Navarei.

Văzînd că regele schimba mereu vinurile și că se dovedea în toate privințele un om care știe să facă cinste unui ospăț, Chicot hotărî să se mai cruțe un pic spre a nu scăpa nici unul din cuvintele scînteietoare pe care voioșia nestingherită a ospățului și însuflețirea stîrnită de băutură le aduceau pe buzele Bearnezului.

Henric bea vîrtos și avea un fel al său de a-și îmbia oaspeții să-i țină hangul, fel care nu-i îngăduia lui Chicot să rămînă în urmă decît cel mult cu un pahar de vin la trei pocale.

Precum știm însă, jupîn Chicot nu-și pierdea capul chiar așa, cu una cu două. Cît privește pe Henric de Navara, vinurile servite la masă erau vinuri din partea locului, spunea el, și le deșerta pe gît de parcă ar fi fost apă chioară.

Toate acestea erau presărate cu sumedenie de cuvinte măgulitoare, pe care cei doi convivi și le adresau unul altuia.

— Nici nu știți cît vă fericesc — îi spunea Chicot monarhului. Ce plăcut e aici, la curte, și ce strălucire are viața pe care o duceți, sire! Cîte chipuri simpatice mi-a fost dat să întîlnesc în casa aceasta atît de primitoare și ce belșug pe plaiurile minunate ale Gasconiei!

— Dacă soția mea ar fi aici, dragă Chicot, n-aș putea să-ți spun ceea ce vei afla acum; nefiind însă de față, pot să-ți mărturisesc, așadar, că cele mai frumoase clipe din viața mea sînt cele pe care nu ți-e dat să le cunoști.

— Într-adevăr, sire, se vorbesc tot felul de minunății despre maiestatea voastră.

Henric se răsturnă în jilțul său și-și mîngîie barba rîzînd.

— Da, da, nu-i așa? zise el. Se spune chiar că domnesc mai mult asupra supuselor decît asupra supușilor mei.

— E adevărul curat, sire, și totuși asta mă miră.

— Şi de ce, mă rog, iubitule ?

— Pentru că, sire, maiestatea voastră pare să aibă mult din firea neastîmpărată a marilor suverani.

— Da' de unde, Chicot, te înşeli — protestă Henric. Mai curînd aş zice că sînt leneş decît neastîmpărat, şi viaţa pe care o duc este cea mai bună mărturie. Dacă-mi dă ghies inima să iubesc, mă mulţumesc cu dragostea pe care o am mai la îndemînă ; dacă am chef să beau, iau sticla care se găseşte mai aproape de mine. În sănătatea ta, Chicot !

— Sire, e o mare cinste pentru mine — răspunse Chicot, deşertînd paharul pînă la ultima picătură, deoarece regele îl urmărea cu privirea lui ageră, ce părea să pătrundă pînă în adîncurile cugetului său.

— Dar şi cîte discuţii — continuă regele, ridicînd ochii la cer — din pricina asta în căsnicia mea, vere !

— Da, îmi dau seama : toate domnişoarele de onoare ale reginei, care oftează după maiestatea voastră, sire !

— Ce vrei, Chicot ? ! Sînt în preajma mea.

— Păi de, sire, după teoria asta, dacă s-ar întîmpla să locuiţi la Saint-Denis în loc să staţi la Nérac, ar însemna ca regele să nu mai poată trăi atît de liniştit cum trăieşte acum.

Henric se posomorî.

— Regele ! Ce tot spui tu, Chicot ! protestă Henric de Navara. Regele ! Dar ce-ţi închipui tu, că eu sînt ducele de Guise ? Aş vrea să am Cahors, recunosc, dar numai pentru că din întîmplare Cahors este aici, peste drum, la doi paşi de mine : principiul meu deci rămîne în picioare, Chicot. Am ambiţii, într-adevăr, dar numai atîta vreme cît nu trebuie să mă mişc de la locul meu ; în momentul în care mă ridic în picioare, nu mai doresc nimic.

— Să mă bată Dumnezeu, sire — răspunse Chicot — dar ambiţia aceasta îndreptată spre lucrurile ce sînt la îndemîna maiestăţii voastre seamănă foarte mult cu aceea a lui Cezar Borgia, care îşi întocmea un regat, cucerindu-l oraş cu oraş, şi care zicea că Italia este ca o anghinare ce trebuie mîncată frunză cu frunză.

— Cezar Borgia nu era un politician chiar atît de becisnic, pare-mi-se, cumetre Chicot — spuse Henric.

— Nu, dar era un vecin cît se poate de primejdios și un frate hain.

— Ei, asta-i bună ! Doar nu ți-o fi trăsnit prin gînd să mă compari cu feciorul unui papă, pe mine, șeful hughenoților ! Ia vezi, domnule ambasador !

— Sire, nici nu-mi trece prin gînd să vă asemuiesc cu cineva.

— Și pentru ce, mă rog ?

— Pentru că cel ce s-ar gîndi să vă asemuiască neapărat cu altcineva decît domnia voastră sînt convins că se înșeală. Sînteți ambițios, sire.

— Ce bazaconie ! se miră bearnezul. Uite un om care vrea cu tot dinadinsul să mă silească să doresc ceva.

— Mă ferească sfîntul, sire ! Dimpotrivă, doresc din toată inima ca maiestatea voastră să nu dorească nimic.

— Știi ce, Chicot, nu te zorește nimic să te întorci la Paris, nu-i așa ?

— Nimic, sire.

— Mai stai atunci cîteva zile cu mine.

— Dacă maiestatea voastră îmi face cinstea de a dori să-i țin tovărășie, nici nu poate fi bucurie mai mare pentru mine decît să-i dăruiesc o săptămînă încheiată.

— O săptămînă ! Prea bine, s-a făcut, amice ! Într-o săptămînă vei avea tot răgazul să mă cunoști ca pe un frate. Să bem, Chicot !

— Sire, nu mai mi-e sete — spuse Chicot, dîndu-și seama că trebuie să renunțe la ideea ce-i încolțise în minte la început și anume aceea de a-l îmbăta pe monarh.

— Atunci nu mai avem ce vorbi, vere ! se supără Henric. Ce rost are să stai la masă fără să faci nimic ? Să bem, am spus !

— La ce bun ?

— Ca să putem dormi bine. Vinișorul ăsta de la noi te îmbie la somn și dormi ca un îngeraș. Îți place vînătoarea, Chicot ?

— Nu prea, sire ; dar dumneavoastră ?

— E pasiunea mea ; încă de pe vremea cînd eram la curtea regelui Carol al IX-lea.

— Pentru ce maiestatea voastră îmi face cinstea să se intereseze dacă îmi place vînătoarea ? întrebă Chicot.

— Pentru că mîine mă duc la vînătoare și mă gîndeam să te iau cu mine.

— Sire, ar fi o mare cinste, dar...

— O, fii pe pace, vere Chicot, e vorba de o vînătoare făcută să încînte ochiul și inima oricărui ostaș. Sînt un vînător iscusit, Chicot, și aș vrea să am și eu cu ce să mă fălesc față de dumneata, ce naiba! Ții să mă cunoști, nu-i așa?

— Să n-am parte de lumina zilei, sire, e una dintre cele mai înfocate dorințe ale mele, vă mărturisesc cinstit.

— Ei bine, pot să-ți spun atunci că e o latură pe care n-ai avut încă prilejul s-o cercetezi pentru a mă cunoaște mai bine.

— Sire, voi face tot ce poate fi pe placul regelui.

— Bun! Atunci ne-am înțeles! A, uite un paj; ne strică tot cheful.

— Cine știe pentru ce treburi importante de stat o fi venit, sire.

— Treburi de stat, cînd sînt la masă?! Ce-o fi oare în mintea lui Chicot, dragul de el, de-și închipuie mereu că se află la curtea Franței? Chicot, iubitule, trebuie să știi un lucru, și anume că la Nérac...

— Da, sire?

— După ce s-a ospătat bine seara, lumea obișnuiește să se culce.

— Și atunci pajul ăsta?...

— Ei bine, nu crezi că pajul ăsta ar putea să-mi anunțe și altfel de vești? De ce ar fi vorba neapărat de treburile statului?

— Aha! Înțeleg acum, sire. Mă duc la culcare.

Chicot se sculă de la masă; regele se ridică la rîndul său și-și luă oaspetele de braț. Graba pe care o arăta de a se descotorosi de el cît mai curînd îi dădea de gîndit lui Chicot, cu atît mai mult cu cît, din clipa cînd fusese anunțată sosirea ambasadorului Spaniei, orice lucru începuse să i se pară suspect. Se hotărî deci să mai zăbovească un timp în biroul regelui, părăsindu-l cît mai tîrziu cu putință.

— Ce mai e și asta? spuse el, clătinîndu-se pe picioare. Mare minune, sire!

Bearnezul zîmbi:

— Ce ți se pare atît de ciudat, vere ?

— Drăcia dracului ! Mi se învîrtește capul. Cît am stat jos, era raiul pe pămînt, dar în clipa cînd m-am ridicat, brrr !

— Fugi de aici, omule ! spuse Henric. Abia dacă am pus pe limbă o picătură de vin.

— Frumos ! O picătură, sire ! Asta se cheamă pentru dumneavoastră o picătură ? Bravo, sire ! Înseamnă că sînteți un băutor de mîna întîi și mă închin în fața maiestății voastre ca în fața atotputernicului meu suzeran ! Frumos, ce să zic ! Așadar, asta se cheamă pentru dumneavoastră o picătură de vin ?

— Chicot scumpule — spuse bearnezul, cercetîndu-l cu privirea aceea pătrunzătoare, pe care nimeni altul decît el n-o avea, ca să se încredințeze dacă Chicot era într-adevăr beat sau numai se sclifosea — Chicot scumpule, lucrul cel mai bun pe care-l ai de făcut acum e să te duci la culcare.

— Da, sire. Noapte bună, sire !

— Noapte bună, Chicot, și pe mîine !

— Da, sire, pe mîine ! Maiestatea voastră are dreptate : lucrul cel mai cuminte pe care-l poate face Chicot este să se ducă la culcare. Noapte bună, sire !

Zicînd acestea, Chicot se lungi pe dușumea.

Văzînd năzbîtia oaspetelui său, Henric aruncă o privire spre ușă.

Oricît de fugară fusese această privire, Chicot totuși o prinse din zbor.

Henric veni lîngă el :

— Chiar atît de beat ești, Chicot, vai de tine, încît nu-ți dai seama de un lucru ?

— Care ?

— Că scoarțele de la mine din birou sînt ceva mai tari decît patul tău ?

— Chicot e un om călit în războaie, asta-i floare la ureche pentru el.

— Atunci nu-ți dai seama de două lucruri.

— Așa ?... Și care-i al doilea ?

— Nu-ți dai seama că aștept pe cineva ?

— La masă ? Foarte bine ! Să mergem la masă.

Chicot dădu să se scoale de jos, dar se lăsă păgubaș.

— Pe toți dracii ! se burzului Henric. Dar repede ți se mai suie vinul la cap, vere ! Pleacă odată, ce dracu ! Vezi bine doar că stă ca pe ghimpi mititica.

— Mititica ? ! se miră Chicot. Care mititică ?

— Ei, drăcia dracului ! Femeia pe care o aștept și care acum face de strajă la ușă.

— O femeie ! Păi de ce n-ai spus așa, puiul tatii... Aha ! Mă iertați — se scuză Chicot — credeam... credeam că vorbesc cu regele Franței. Vedeți, Henric, mititelul, m-a cam rîzgîiat. De ce n-ați spus așa, sire ? Mă duc, uite, mă duc.

— Bravo, ești un adevărat gentilom, Chicot ! Așa, ușurel... Scoală-te și du-te, o să petrec o noapte de vis, mă înțelegi, o noapte întreagă pînă-n zori.

Chicot se ridică, în sfîrșit, și o porni spre ușă pe două cărări.

— Noapte bună, iubitule, noapte bună, somn ușor.

— Și maiestatea voastră, sire ?

— Sssst !

— Da, da, ssst ! Și deschise ușa : Vezi că pajul trebuie să fie pe coridor ; o să-ți arate el unde-i camera ta. Du-te !

— Mulțumesc, sire.

Și făcînd o plecăciune pînă la pămînt, atita cît putea să se aplece un om beat, Chicot ieși din birou.

Însă îndată ce ușa se închise în urma lui, aburii beției se risipiră ca prin farmec ; Chicot făcu trei pași, după care, răzgîndindu-se brusc, se întoarse înapoi și se uită pe gaura cheii.

Henric pusese tocmai mîna pe clanță spre a-i deschide ușa necunoscutei, pe care Chicot, curios ca orice ambasador, ținea cu orice preț s-o cunoască.

De unde însă și-ar fi închipuit c-o să intre înăuntru o femeie, în locul ei se înfățișă un bărbat.

În clipa în care bărbatul își scoase pălăria, Chicot recunoscu chipul nobil și auster al lui Duplessis-Mornay, sfetnicul regelui Henric de Navara, un om scorțos și vigilent.

„Ia te uită comedie ! își spuse Chicot. Numai la asta nu se-așteptă bietul amorez. Cu siguranță că vizita asta îl stin-

gherește mai mult decît puteam să-l stingherese eu adineauri."

Spre mirarea lui însă, Henric se luminase la față de bucurie în clipa cînd dăduse cu ochii de noul venit; îi strînse mîinile, împinse apoi masa deoparte, scîrbit, și-l pofti să șadă lîngă el cu graba înfrigurată a unui îndrăgostit care dorește să fie cît mai aproape de iubita lui.

Părea ahtiat să soarbă primele cuvinte rostite de sfetnicul său, cînd, deodată, înainte de a fi apucat Mornay să deschidă gura, se ridică de la locul lui, făcîndu-i semn să aștepte puțin, se duse la ușă și împinse zăvoarele grijuliu, ceea ce-i dădu mult de gîndit lui Chicot.

Pe urmă își aplecă privirea arzătoare asupra unor hărți, planuri și scrisori, pe care ministrul le perindă rînd pe rînd pe sub ochii săi.

Regele mai aprinse cîteva lumînări și se apucă să scrie și să facă tot felul de semne pe niște hărți geografice.

„Ehehei! clătină din cap Chicot. Asta-i va să zică noaptea de vis a regelui Navarei! Dacă toate nopțile lui seamănă cu asta de acum, să fie al dracului, tare mă tem că bietul Henric de Valois o să aibă multe vise urîte."

În momentul acela auzi niște pași îndărătul său: era pajul care, din ordinul regelui, păzea coridorul, așteptîndu-l.

Temîndu-se să nu dea peste el, dacă mai ședea acolo la pîndă, Chicot se înălță cît era de lung și-l întrebă pe copil unde era odaia sa. De altminteri, nu mai avea nimic de aflat: sosirea lui Duplessis îl lămurise pe deplin.

— Veniți cu mine, domnule, vă rog — îl pofti d'Aubiac. Mi s-a spus să vă conduc în camera dumneavoastră.

Și se grăbi să-l călăuzească pe Chicot, urcîndu-se împreună cu el la etajul al doilea, unde i se pregătise odaia de culcare.

Chicot nu mai păstra nici cea mai mică îndoială: reușise să dezlege pe jumătate această șaradă, care se numea Henric de Navara. Așa că, în loc să se culce, se așeză pe marginea patului, îngîndurat și posomorît, în timp ce luna, ce coborise pînă în colțul acoperișului, lăsa să curgă lumina sa azurie, ca prin ciocul unui ibric de argint, peste undele rîului și peste imașuri.

— „Haida-de — chibzuia Chicot, încruntat — Henric este un rege în toată puterea cuvîntului, Henric urzește ceva. Tot palatul ăsta, împreună cu parcul, cu orașul ce-l înconjoară, cu ținuturile din preajma orașului, totul este un cuib de uneltiri, toate femeile fac dragoste, dar o dragoste cu temeiuri politice, toți bărbații făuresc planuri de viitor. Henric este un șmecher fără pereche, inteligența lui are o licărire de geniu ; pare să aibă unele învoieli secrete cu Spania, țara tuturor pehlivăniilor. Cine știe dacă răspunsul pe care l-a dat cu atîta demnitate ambasadorului nu era ticluit anume ca să măsluiască adevăratele lui gînduri și dacă nu cumva îi va fi atras atenția ambasadorului, făcîndu-i cu ochiul sau prin cine știe ce alt mijloc al cărui tîlc era cunoscut numai de ei și pe care eu nu aveam cum să-l observ din ascunzătoarea mea. Henric are iscoade pe care le plătește sau cărora le trimite bani printr-unul din oamenii lui. Cerșetorii aceia se vedea cale de o poștă că erau niște gentilomi deghizați. Galbenii lor tăiați în două cu atîta meșteșug trebuie să fie cu siguranță niște semne de recunoaștere sau, ca să zicem așa, niște cuvinte de ordine palpabile, preschimbate în bani sunători. Henric face pe îndrăgostitul și pe descreieratul și, în timp ce toată lumea e convinsă că-și pierde vremea cu amorurile lui, regele își petrece nopțile lucrînd cu Mornay, care nu doarme niciodată și nici nu știe ce înseamnă dragostea. Ceea ce trebuia să văd, va să zică, am văzut. Regina Margareta are amanți, și asta cu știrea regelui, care îi cunoaște și-i trece cu vederea pentru că are nevoie de ei sau de dînsa, ori și de ei, și de dînsa totodată. Nefiind priceput în meșteșugul armelor, este obligat să se înconjoare de căpitani și, cum nu este prea bogat, vrînd-nevrînd, trebuie să-i lase să-și ia singuri plata pe care o doresc. Henric de Valois îmi spunea că nu poate să doarmă. Să mă ia dracu ! Bine face că nu doarme. Ce noroc totuși că vicleanul ăsta de Henric este un gentilom pașnic, pe care Dumnezeu l-a înzestrat cu iscusința uneltirilor politice, dar a uitat, în schimb, să-l înzestreze și cu energia trebuincioasă pentru a pune la cale ceva. Henric, după cîte am auzit, se teme de bubuiturile muschetelor, iar cînd l-au luat, încă nevîrstnic, în armată, toată lumea vorbește că nu era în stare să stea mai mult de un sfert de oră în șa. Mare no-

roc! repetă Chicot. Pentru că în vremurile de azi, dacă omul acesta, atît de priceput să tragă sforile, ar fi avut și brațul de fier, ar fi ajuns stăpînul lumii. Mai e și ducele de Guise, firește, care are amîndouă aceste însușiri: brațul de fier, ca și iscusința uneltirilor; numai că, spre nefericirea lui, i-a mers vestea de om viteaz și dibaci, pe cînd nimeni nu l-ar bănui pe Bearnez. Cred că sînt singurul care l-am dibuit".

Chicot își freca mîinile.

„Ei, și acum că i-am dat de căpătîi — continuă el — nu mai am ce căuta aici; așadar, în timp ce regele lucrează sau doarme, am să ies tacticos și pe tăcute din oraș. Nu cred să fie mulți ambasadori pe lumea asta care să se poată lăuda că și-au împlinit pe de-a-ntregul misiunea într-o singură zi, așa cum am făcut eu. Prin urmare, am să ies din Nérac și, în clipa cînd o să mă văd afară din oraș, am s-o pornesc la galop și am s-o țin tot așa pînă în Franța."

Se apucă deci să-și pună pintenii, pe care avusese grijă să-i scoată înainte de a se înfățișa suveranului.

LII

DESPRE MIRAREA CARE PUSE STĂPÎNIRE PE CHICOT VĂZÎND CÎT ERA DE POPULAR ÎN ORAȘUL NÉRAC

Acum că-și pusese în gînd cu tot dinadinsul să părăsească incognito curtea regelui Navarei, Chicot începu să-și strîngă cele cîteva mărunțișuri ce alcătuiau calabalîcul său, pregătindu-se de drum. Căută să-și ia cît mai puține bucluculi, potrivit principiului său, care spunea că omul, cu cît cîntărește mai puțin, cu atît e mai iute de picior.

Partea cea mai împovărătoare din bagajele pe care voia să le ia cu sine o constituia cu siguranță spada lui.

„Ia să vedem — se socoti Chicot, înnodîndu-şi bocceaua — cît timp mi-ar trebui ca să-i dau regelui de ştire lucrurile pe care le-am văzut şi, prin urmare, şi cele de care mă tem ? Două zile pînă să ajung într-un oraş al cărui guvernator, dacă e om cumsecade, ar putea să trimită în goana cailor nişte ştafete. Şi oraşul acesta ar putea fi Cahors, bunăoară, Cahors despre care mi-a vorbit atîta regele Navarei şi din pricina căruia, şi pe bună dreptate, îşi munceşte atîta mintea. Ajungînd acolo, aş avea, în sfîrşit, răgaz să mă odihnesc, fiindcă, oricum, puterile omului sînt şi ele măsurate. Am să mă odihnesc deci la Cahors, şi în locul meu vor alerga mai departe poştalionii. Hai, dragul meu Chicot, ia-ţi picioarele la spinare şi caută să fii sprinten şi să-ţi păstrezi sîngele rece. Credeai că ţi-ai împlinit misiunea, nătărăule, şi cînd colo de-abia eşti la jumătatea drumului, ba poate nici chiar atît."

Cu aceste cuvinte, Chicot stinse lumînarea, deschise binişor uşa şi ieşi din odaie pe bîjbiite.

Chicot era un iscusit strateg ; în timp ce-l urma pe d'Aubiac, avusese grijă să arunce o privire în dreapta, o privire în stînga, o privire înainte şi una îndărăt, făcînd o recunoaştere amănunţită a terenului.

O anticameră, un coridor, o scară, iar la picioarele scării, curtea.

Nu apucase să facă însă nici patru paşi pe coridor, şi se poticni de ceva care zvîcni deodată de jos. Acel ceva era un paj care se culcase pe un preş în dreptul camerei sale şi care, trezindu-se din somn, îl întîmpină cu cuvintele :

— Bună seara, domnule Chicot, bună seara !

Chicot recunoscu glasul lui d'Aubiac.

— A, bună seara, domnule d'Aubiac — răspunse el. Eşti atît de bun să te dai puţin la o parte ? Mi-a venit chef să mă plimb.

— Da ? Numai că, vedeţi, nimeni n-are voie să colinde noaptea prin castel, domnule Chicot.

— Şi de ce, mă rog, domnule d'Aubiac ?

— Pentru că regele se teme de hoţi şi regina de curtezani.

— Ei, drăcie !

— Și, pasămite, cine umblă creanga în toiul nopții în loc să doarmă, decît hoții și îndrăgostiții ?

— Cu toate astea, scumpe domnule d'Aubiac — spuse Chicot cu cel mai fermecător surîs — eu nu sînt nici hoț, nici îndrăgostit, ci doar un biet ambasador, și încă un ambasador frînt de oboseală, după ce a vorbit latinește cu regina și după ce a stat la masă cu regele ; căci regina este o latinistă de mîna întîi, iar regele un băutor neîntrecut. Lasă-mă deci să trec, drăguță, căci tare bine mi-ar face să mă plimb.

— Prin oraș, domnule Chicot ?

— O, nu, prin grădină.

— Drace ! Prin grădină nu e voie mai abitir decît prin oraș.

— Drăguță — spuse Chicot — vigilența de care dai dovadă la vîrsta dumitale e, într-adevăr, de mirare și merită toate laudele. Spune-mi te rog, n-ai altceva mai bun de făcut ca să-ți omori timpul ?

— Nu.

— Nu-ți plac jocurile de noroc, nici nu ești îndrăgostit ?

— Ca să joci, trebuie să ai bani, domnule Chicot ; iar ca să fii îndrăgostit, trebuie să ai o ibovnică.

— Nici vorbă — încuviință Chicot.

Și începu a scotoci în buzunar.

Pajul se uita să vadă ce face.

— Caută bine în minte, scumpule — îl povățui el — și mă prind că ai să găsești vreo femeiușcă nurlie căreia te rog să-i cumperi un maldăr de panglicuțe și să-i cînți serenade peste serenade cu asta.

Chicot strecură în mîna pajului zece pistoli, care nu erau pilițti ca galbenii bearnezului.

— Ce-i drept e drept, domnule Chicot — îl linguși pajul — se vede cît de colo că veniți de la curtea Franței. Cînd un om este atît de manierat ca domnia voastră, cum ar putea cineva să i se împotrivească ? Puteți ieși din cameră, numai să aveți grijă să nu faceți cumva zgomot.

Chicot nu mai așteptă să-l poftească a doua oară și se strecură ca o nălucă pe coridor, iar de pe coridor pe scară ; dar, ajungînd jos, în peristil, dădu peste un ofițer al palatului care dormea pe un scaun.

Omul stătea proptit cu toată greutatea corpului în uşa pe care o ţinea astfel baricadată ; ca să încerce să iasă pe acolo ar fi fost o nebunie.

„Ah, puşlama mică — bombăni Chicot, ocărîndu-l pe paj. Ai ştiut treaba asta şi n-ai suflat un cuvînt."

Colac peste pupăză, ofiţerul părea doar aţipit şi tresărea mereu în somn mişcîndu-şi ba o mînă, ba un picior ; la un moment dat chiar întinse braţul, ca şi cînd ar fi fost gata să se trezească.

Chicot se uită jur împrejur, căutînd vreo ieşire oarecare pe unde, mulţumită picioarelor sale de o poştă şi mîinilor lui vînjoase, ar fi putut s-o şteargă fără a mai fi nevoit să deschidă uşa.

În cele din urmă descoperi ceea ce căuta.

Era o ferestruică boltită, un aşa-numit impost, care fusese lăsată vraişte, cu geamurile sparte, fie pentru aerisire, fie pentru că regele Navarei, care era un proprietar prea puţin grijuliu, nu socotise de cuviinţă să pună alte geamuri.

Chicot făcu recunoaşterea peretelui pe pipăite ; măsură cu buricele degetelor fiecare distanţă cuprinsă între ornamentele ieşite în afară şi se sluji de ele pentru a-şi sprijini piciorul, urcîndu-se ca pe nişte trepte. În sfîrşit, reuşi să se caţăre pînă sus — cititorii noştri ştiu cît era de îndemînatic şi de uşor — fără să facă mai mult zgomot decît ar fi făcut o frunză uscată ce ar fi atins în treacăt peretele, purtată de vîntul toamnei.

Fereastra însă avea o curbură atît de adîncă, încît elipsa pe care o forma deschizătura ei nu putea cuprinde nici pîntecele şi nici umerii lui Chicot, cu toate că pîntecele era ca şi inexistent, iar umerii, tot atît de flexibili ca şi coapsele unei pisici, păreau gata să se desprindă din încheieturi şi să se facă una cu trupul pentru a ocupa cît mai puţin loc.

Aşa stînd lucrurile, în momentul în care Chicot îşi petrecu capul şi unul din umeri prin deschizătură, desprinzînd totodată piciorul de pe ciubucul peretelui, se pomeni suspendat între cer şi pămînt, fără să se poată mişca nici înainte, nici înapoi.

Încercă atunci să se opintească și să se smucească în fel și chip, dar pînă una alta nu reuși decît să-și rupă vesta cu mîneci bufante și să-și jupoaie pielea.

Ceea ce îi îngreuna și mai mult situația era faptul că spada nu voia cu nici un preț să treacă dincolo din pricina mînerului, care stătea ca un crampon înăuntru, așa încît bietul Chicot rămăsese înțepenit în cercevеaua ferestrei.

Chicot își adună toate puterile, toată răbdarea și toată iscusința pentru a desface catarama centironului. Din păcate, catarama se afla chiar sub pieptul său, care o apăsa cu toată greutatea ; se văzu deci nevoit să schimbe tactica ; de bine de rău, izbuti să-și prelingă brațul pe lîngă corp, ducîndu-l la spate, și să scoată spada din teacă, iar din moment ce reuși s-o tragă afară, îi veni mult mai ușor să găsească, datorită trupului său colțuros, un gol prin care să strecoare mînerul ; spada căzu deci mai înainte pe lespezi, după care Chicot, lunecînd ca un țipar prin deschizătură, își dădu la rîndul său drumul jos, proptindu-se în palme ca să nu sufere prea tare de pe urma căzăturii.

Lupta asta crîncenă a lui Chicot împotriva cercevelelor de fier ale ferestrei nu se putea înfăptui fără să stîrnească oarecare zgomot : așa încît, în clipa cînd se ridica de jos, fugarul se pomeni față-n față cu un ostaș.

— Doamne, Maica Domnului, n-ați pățit ceva, domnule Chicot ? îl întrebă ostașul, întinzînd spre el capătul halebardei ca să aibă de ce să se prindă.

„Încă unul !" se zbîrli în sinea lui Chicot.

Pe urmă, gîndindu-se la interesul pe care i-l arătase bietul om, îl liniști :

— Nu, dragul meu, n-am pățit nimic.

— Mare noroc ați avut — spuse soldatul. Aș vrea să văd și eu pe cineva care să poată face asemenea scamatorie fără să-și spargă capul. Într-adevăr, numai dumneavoastră sînteți în stare de așa ceva, domnule Chicot.

— Dar de unde naiba știi cum mă cheamă ?! se miră Chicot, dînd să plece mai departe.

— Știu fiindcă v-am văzut azi la palat și am întrebat : „Cine-i gentilomul acela atît de falnic, care stă de vorbă

cu regele ?" „E domnul Chicot", mi-a spus cineva. Şi uite aşa am aflat.

— Foarte drăguţ din partea dumitale — spuse Chicot — dar, cum sînt din cale afară de grăbit, o să-mi îngădui, prietene...

— Ce anume, domnule Chicot ?

— Să te părăsesc şi să mă duc la treaba mea.

— Dar nimeni n-are voie să iasă noaptea din palat ; am ordin.

— Vezi bine totuşi că se poate ieşi, de vreme ce am ieşit.

— E într-adevăr o dovadă, ştiu, dar...

— Dar ?

— O să vă-ntoarceţi înapoi şi gata, domnule Chicot.

— A, nu !

— Cum nu ?

— În orice caz, nu pe aici : e un drum destul de păcătos.

— Dacă aş fi fost ofiţer, în loc să fiu soldat prost, v-aş fi întrebat pentru ce aţi ieşit pe-acolo ; dar asta nu-i treaba mea ; treaba mea este să vă întoarceţi înapoi. Intraţi, vă rog, înăuntru, domnule Chicot !

Soldatul îi făcuse această rugăminte cu un ton atît de convingător, încît Chicot se simţi mişcat. Drept care scotoci din nou în buzunar şi scoase zece pistoli.

— Eşti un om prea chibzuit, prietene — îi spuse el — ca să nu-ţi dai seama că, de vreme ce mi-am rupt hainele într-un hal fără hal ieşind pe fereastră, aş păţi-o şi mai rău dacă aş încerca să mă întorc înapoi tot pe-acolo ; ar însemna atunci să le fac ferfeniţă şi să umblu gol, ceea ce, cred, ar fi cît se poate de necuviincios cînd te gîndeşti că aici, la curte, sînt atîtea femei tinere şi frumoase, începînd cu regina. Dă-mi voie deci să ies, dragul meu, ca să caut un croitor.

Şi-i puse în palmă cei zece pistoli.

— Atunci ieşiţi repede, domnule Chicot, repede, vă rog.

Şi vîrî banii în buzunar.

Chicot se strecură afară în stradă şi încercă să se dumerească încotro s-o apuce : ca să ajungă la palat, străbătuse tot oraşul ; însemna deci că trebuie să pornească în

direcția opusă ca să poată ieși din oraș pe poarta opusă celei pe care intrase. Nimic mai ușor.

Noaptea, senină și luminoasă, nu era cîtuși de puțin prielnică unei evadări. Chicot se gîndea cu părere de rău la binecuvîntatele nopți neguroase ale Franței, mulțumită cărora, la ora aceea, pe oricare stradă din Paris doi oameni puteau trece unul pe lîngă altul la o distanță de cîțiva pași fără să se vadă ; pe de altă parte, pe ulițele pardosite cu pietre de rîu ale orașului, ghetele lui potcovite răsunau ca niște copite de cal.

Ambasadorul, căruia totul părea să-i meargă pe dos în seara aceea, nici nu apucă bine să dea colțul străzii și se întîlni cu o patrulă. Se opri deci locului de bună voie, gîndindu-se că ar putea să trezească bănuieli dacă ar încerca să se ascundă sau să treacă mai departe valvîrtej.

— A, bună seara, domnule Chicot ! îl întîmpină comandantul, dîndu-i onorul cu spada. Nu vreți să vă conducem la palat ? Pare-mi-se că v-ați rătăcit și căutați drumul.

— Ei, fir-ar să fie, oare toată lumea mă cunoaște aici ? mormăi Chicot printre dinți. Doamne păzește ! Mi se pare foarte curios. Apoi cu glas tare, silindu-se să se arate cît mai degajat cu putință : Nu, cornet — spuse el — te înșeli, nu mă duceam la palat

— Rău faceți, domnule Chicot — răspunse grav ofițerul.

— Și de ce, domnule ?

— Pentru că există un decret care oprește cu cea mai mare strășnicie pe locuitorii orașului Nérac să iasă noaptea pe stradă, fără o învoire specială și fără felinar decît doar dacă e ceva urgent.

— Să avem iertare, domnule — îi ținu piept Chicot — dar decretul acesta nu mă privește pe mine.

— De ce ?

— Pentru că eu nu sînt din Nérac.

— Da, dar sînteți în Nérac... A fi locuitor nu înseamnă să fii din... ci să locuiești în cutare oraș. N-o să pretindeți acum că nu locuiți în Nérac de vreme ce v-am întîlnit pe o stradă din Nérac.

— E foarte logic ce spuneți, domnule ; din păcate însă sînt grăbit. Ce-ar fi dacă ați călca măcar o singură dată

ordinul ? Faceți-mi, vă rog, hatîrul acesta și lăsați-mă să trec.

— O să vă rătăciți, domnule Chicot : Nérac este un oraș întortocheat, s-ar putea să cădeți în cine știe ce groapă urît mirositoare, trebuie deci să vă călăuzească cineva ; îngăduiți-mi să vă dau trei oameni ca să vă însoțească pînă la palat.

— Dar nu ți-am spus că nu mă duc la palat ?

— Atunci unde vă duceți ?

— Nu pot să dorm noaptea și de aceea am ieșit să mă plimb. Nérac este un oraș încîntător și plin de surprize, pe cît am putut să-mi dau seama : vreau să-l cunosc, să-l cercetez.

— Oamenii mei au să vă conducă oriunde poftiți, domnule Chicot. Hei ! Să vină trei oameni.

— Vă rog din suflet, domnule, lăsați-mă să mă bucur în voie de farmecul acestei plimbări ; îmi place să umblu singur.

— Să nu vă iasă în cale hoții și să vă omoare.

— Am luat spada cu mine.

— Adevărat, n-am văzut-o pînă acum ; atunci s-ar putea să vă aresteze prefectul pentru că umblați înarmat.

Chicot își dădu seama că nu era chip s-o scoată la capăt cu fineturi ; îl luă deci pe ofițer deoparte :

— Uite ce e, domnule, ești băiat tînăr și chipeș și știi ce înseamnă dragostea : e cel mai neînduplecat tiran.

— Fără îndoială, domnule Chicot, fără îndoială.

— Ei bine, sînt îndrăgostit lulea, cornet, îmi ard călcîiele. Vreau neapărat să dau ochii cu o anumită doamnă.

— Unde stă ?

— Într-un anumit cartier.

— Tînără ?

— Douăzeci și trei de ani.

— Nostimă ?

— Ca un amoraș.

— Felicitările mele, domnule Chicot !

— Mulțumesc. Îmi dai voie atunci să trec ?

— De, știu eu ? Pare-mi-se că-i urgent !

— Urgent, ăsta-i cuvîntul, domnule.

— Puteți trece, în cazul acesta.

— Dar singur, nu-i așa ? Îți dai seama că nu pot să compromit ?...

— Mai încape vorbă... Treceți, domnule Chicot, treceți.

— Ești un băiat de zahăr, cornet.

— Îmi pare rău, domnule.

— Ba nu, să mor dacă te mint ! E un gest frumos. Dar ia spune-mi, de unde mă cunoști ?

— V-am văzut cu regele, la palat.

„Ca să vezi ce înseamnă un oraș mic — chibzui în sinea lui Chicot. Să fi fost atît de cunoscut la Paris, de cîte ori n-aș fi avut pielea ciuruită, în loc să scap doar cu cîteva rupturi la haine !“

Și strînse mîna ofițerului:

— O clipă — spuse acesta. Încotro mergeți ?

— Spre poarta Agen.

— Aveți grijă să nu vă rătăciți.

— Nu-i ăsta drumul ?

— Ba da : mergeți înainte și să dea Dumnezeu să nu vă întîlniți cu cine nu trebuie ; asta-i tot ce vă urez.

— Mulțumesc.

Chicot plecă mai sprinten și mai voios ca oricînd.

Nici nu apucase să facă însă o sută de pași, că se și întîlni nas în nas cu straja.

„Măi, să fie al dracului ! Strașnic mai e păzit orașul ăsta !“ își spuse Chicot.

— Stai ! strigă prefăcut o voce tunătoare.

— Totuși, domnule — se împotrivi Chicot — aș vrea să... să...

— Ah ! Domnul Chicot ! Dumneavoastră erați ? De ce umblați prin oraș pe o vreme atît de friguroasă ? întrebă ofițerul magistrat.

„Hotărît lucru, s-au înțeles între ei“ se gîndi Chicot, cît se poate de neliniștit.

Îl salută pe ofițer și dădu să treacă mai departe.

— Luați seama, domnule Chicot — îi atrase atenția prefectul.

— La ce să iau seama, domnule magistrat ?

— Ați luat-o pe un drum greșit : pe aici ajungeți la porțile orașului.

— Păi asta și vreau.

— Atunci nu vă dau voie să treceți, domnule Chicot.

— Nici să nu vă gîndiți, domnule prefect. Ce dracu! Frumoasă boroboață ați face!

— Totuși...

— Veniți mai încoace, domnule magistrat, să nu audă soldații ce vorbim.

Prefectul se apropie.

— Vă ascult — spuse el.

— Regele mi-a încredințat o ștafetă pentru locotenentul de la poarta dinspre Agen.

— Așa! rosti prefectul, cu o mutră nedumerită.

— Vă miră treaba asta?

— Da.

— Totuși n-ar trebui să vă miraţi, de vreme ce știți cine sînt.

— Știu pentru că v-am văzut cu regele la palat.

Chicot bătu din picior; începuse să-și piardă răbdarea:

— Cred că nu mai e nevoie de altă dovadă ca să vă dați seama că mă bucur de încrederea maiestății sale.

— Firește, firește! Duceți-vă să duceți ștafeta regelui, domnule Chicot. Nu vă mai opresc.

„E curios, zău, dar, în același timp e forate plăcut — se gîndi Chicot. Mereu mă poticnesc în drum și totuși picioarele mă duc mai departe. Să fiu al dracului: uite o poartă, trebuie să fie cea dinspre Agen; în cinci minute am ieșit din oraș."

Într-adevăr, puțin mai apoi se afla în fața porții păzite de o santinelă care se plimba de colo pînă colo, cu muscheta pe umăr.

— Dacă nu te superi, prietene — îi spuse Chicot — fii atît de bun, te rog, și dă ordin să mi se deschidă poarta.

— N-am dreptul să dau ordine, domnule Chicot, de vreme ce, după cum vedeți, nu sînt decît soldat prost.

— Cum, și tu mă cunoști? exclamă Chicot, scos din sărite.

— Am această cinste, domnule Chicot; eram de gardă azi-dimineață la palat și v-am văzut stînd de vorbă cu regele.

— Foarte bine! Atunci, prietene, fiindcă mă cunoști, trebuie să știi un lucru.

— Ce anume?

— Că regele mi-a încredințat o ștafetă, care trebuie să ajungă cît mai grabnic la Agen ; deschide-mi măcar poarta secretă.

— Cu dragă inimă v-aș deschide, domnule Chicot, numai că, din păcate, nu țin eu cheile.

— Dar cine le ține ?

— Ofițerul de serviciu.

Chicot suspină.

— Și unde este ofițerul de serviciu ? întrebă el.

— O, nu trebuie să vă osteniți domnia voastră.

Ostașul trase de șnurul unui clopoțel al cărui clinchet îl trezi pe ofițerul ce adormise în post.

— Ce este ? întrebă acesta, scoțînd capul pe ferestruică.

— Don' locotenent, e un domn care vrea să-i deschidem poarta ca să iasă din oraș.

— A, domnul Chicot ! strigă ofițerul. Vă cer iertare, îmi pare nespus de rău că v-am făcut să așteptați. O clipă numai și sînt al dumneavoastră, cobor numaidecît.

Chicot își rodea unghiile, simțind că turbează.

„Ce-o mai fi și asta, nu întîlnesc un singur om care să nu mă cunoască ? Orașul ăsta, zău, e ca un felinar, iar eu sînt luminarea aprinsă înăuntru !"

Ofițerul se arătă în pragul ușii.

— Vă rog să mă iertați, domnule Chicot, — spuse el, ieșindu-i grăbit în întîmpinare — dar m-a furat somnul.

— Mai încape vorbă, domnule ! protestă Chicot. Doar pentru ce-i făcută noaptea, dacă nu pentru dormit ! Ești bun, te rog, să spui să-mi deschidă poarta ? Din păcate, eu nu pot să dorm. Regele.. cred că știi și dumneata, nu-i așa, că regele mă cunoaște ?

— V-am văzut stînd de vorbă cu maiestatea sa azi, la palat.

— Nici nu se putea altfel — mormăi printre dinți Chicot. Fie cum zici, dar dacă m-ai văzut stînd de vorbă cu regele, de auzit în orice caz nu m-ai auzit.

— Nu, domnule Chicot, eu nu spun decît ce este adevărat.

— Și eu tot așa. Așadar, stînd de vorbă cu mine, regele mi-a cerut să mă duc în noaptea asta la Agen, cu o misiune ; asta e poarta care dă spre Agen, nu-i așa ?

— Da, domnule Chicot.

— E închisă ?

— Precum vedeți.

— Fii atît de bun să spui atunci, te rog, să mi-o deschidă.

— Bineînțeles, domnule Chicot, mai încape vorbă ! Anthenas, Anthenas, deschide-i poarta domnului Chicot ! Hai, repede repede !

Chicot făcu niște ochi mari și răsuflă adînc, întocmai ca un înotător care iese la suprafață după ce-a sărit în apă și a stat cufundat cinci minute.

Poarta scîrțîi din balamale : o adevărată poartă a raiului pentru bietul Chicot, care întrezărea de partea cealaltă a ei toate bucuriile libertății.

Îl salută cu căldură pe ofițer și se pregăti să intre sub boltă.

— Rămas bun — spuse el — mulțumesc mult !

— Mergeți sănătos, domnule Chicot, drum bun !

Chicot făcu încă un pas spre poartă.

— O clipă numai ! strigă ofițerul, alergînd după Chicot și apucîndu-l de mînecă. Zăpăcit mai sînt ! Era să uit, stimate domnule Chicot, să vă cer biletul de voie.

— Cum ? Ce bilet de voie ?

— Bineînțeles ; sînteți militar, domnule Chicot, și știți, cred, nu-i așa, ce este un bilet de voie ? Nimeni nu poate ieși, vă dați seama, dintr-un oraș ca Néraç, mai ales că în orașul acesta se află curtea domnească, fără învoirea regelui.

— Și de cine trebuie să fie semnat biletul acesta de voie ?

— Chiar de suveran, cu mîna sa. De vreme ce chiar maiestatea sa v-a trimis în misiune afară de oraș, firește că n-a uitat să vă semneze un bilet de voie.

— Ei, asta-i bună ! Nu cumva te îndoiești că m-a trimis regele ? spuse Chicot, cu o privire scăpărătoare, căci își dădea seama că e pe cale să se înece la mal și mînia făcuse să-i încolțească în minte gîndul amarnic de a ucide atît pe ofițer cît și pe portar și de a o rupe la fugă pe poartă cu orice risc, chiar dacă ar ști că s-ar trage după el o sută de focuri de archebuză.

— Nu mă îndoiesc de nimic, domnule Chicot, mai cu

seamă de lucrurile pe care mi-ați făcut cinstea să mi le destăinuiți, dar, gîndiți-vă și dumneavoastră că, de vreme ce regele v-a încredințat această misiune...

— Chiar maiestatea sa în carne și oase, domnule, în carne și oase !

— Cu atît mai mult. Maiestatea sa știa deci că trebuie să ieșiți pe poartă.

— Drăcia dracului ! izbucni Chicot. Cred și eu că știa.

— Atunci înseamnă c-o să-i pot preda mîine dimineață domnului guvernator al orașului biletul de voie.

— Și guvernatorul orașului cine e ? se interesă Chicot.

— Domnul de Mornay, care nu glumește cu ordinele, domnule Chicot, așa cum bine știți, și care ar porunci să fiu executat dacă aș nesocoti ordinul pe care l-am primit.

Chicot începuse tocmai să alinte cu palma mînerul spadei, cînd, întorcînd capul, văzu că poarta era străjuită pe dinafară de o patrulă ce fusese pusă anume acolo ca să-l împiedice pe Chicot să iasă, chiar dacă i-ar fi făcut de petrecanie și locotenentului, și santinelei, și portarului.

„S-a isprăvit — își spuse Chicot, oftînd — mi-au jucat un renghi de toată frumusețea ! Sînt un dobitoc, nu mai e nimic de făcut !"

Și se răsuci pe călcîie.

— Vreți să vă conducem, domnule Chicot ? întrebă ofițerul.

— Mulțumesc, nu-i nevoie ! răspunse Chicot.

Se întoarse deci înapoi la palat, dar pătimirile lui, din păcate, nu se încheiaseră.

Pe drum se întîlni din nou cu prefectul, care-l luă în primire :

— A, ia te uită ! Domnul Chicot ! Cum așa, v-ați și îndeplinit misiunea ? Halal ! Numai un om iute ca domnia voastră putea să facă așa ceva !

Ceva mai încolo, la colțul străzii, cornetul îl întîmpină strigîndu-i :

— Bună seara, domnule Chicot ! Ei, cum a rămas cu cuconița aceea, știți ?... Vă place aici la noi, la Nérac, domnule Chicot ?

În sfîrșit, ostașul din peristilul palatului, care stătea încă de strajă la postul lui, îl luă la rîndul său în focuri i

— Bată-l nevoia de croitor, domnule Chicot, că tare prost v-a mai cîrpit hainele, să mă ierte Dumnezeu, dar sînteți mai jerpelit acum decît la plecare.

Chicot nu se mai încumetă să se strecoare înăuntru pe ferestruica îngustă ca o filieră, de teamă să nu rămînă jupuit ca un iepure, și se mulțumi să se culce pe jos, în fața ușii, prefăcîndu-se că doarme. Din întîmplare sau poate mai curînd de milă, ușa se deschise, în sfîrșit, și putu să intre astfel, copleșit de rușine și cu coada între picioare, în palat.

Mutra lui înspăimîntată avu darul să-l înduioșeze pe pajul care nu se clintise din locul unde-l lăsase.

— Dragă domnule Chicot — îi spuse el — vreți să vă dau cheia tuturor acestor dandanale ?

— Dă-mi-o, năpîrcă, dă-mi-o ! bolborosi Chicot.

— Ei bine, regele vă îndrăgește atît de mult, încît a ținut neapărat să vă păstreze.

— Știai va să zică, pungașule, și nu mi-ai spus nimic !

— Cum puteam să vă spun, domnule Chicot, cînd era un secret de stat !

— Totuși te-am mituit, ticălosule !

— Ei, da, dar secretul făcea mai mult decît zece pistoli, dragă domnule Chicot, cred că recunoașteți și dumneavoastră.

Chicot intră la el în cameră și adormi de necaz.

LIII

MAESTRUL DE VÎNĂTOARE AL REGELUI NAVAREI

Părăsindu-l pe rege, Margareta se îndreptase, fără să stea o clipă în cumpănă, spre apartamentul domnișoarelor de onoare.

În treacăt îl luase cu dînsa și pe medicul său Chirac, care era găzduit la palat, și intrase împreună cu el în odaia bietei Fosseuse, care, palidă și înconjurată de priviri pline de curiozitate, se plîngea de dureri la stomac.

fără a se învrednici, atît erau de cumplite durerile ce o chinuiau, să răspundă la vreo întrebare, nici să primească vreo îngrijire ce i le-ar fi putut ușura.

Fosseuse avea pe vremea aceea între douăzeci și douăzeci și unu de ani ; era o făptură frumoasă și înaltă, cu ochi albaștri și părul blond, cu trupul zvelt și plin de nuri și cu o înfățișare distinsă ; numai că de vreo trei luni nu mai ieșea de loc din casă și se plîngea de o slăbiciune ce nu-i îngăduia să se ridice în picioare ; de aceea stătea mai tot timpul întinsă pe o canapea, pentru ca, în cele din urmă, să treacă de pe canapea în patul său.

Chirac începu prin a le spune celor de față să iasă din încăpere, după care se așeză la căpătîiul bolnavei, rămînînd singur cu ea și cu regina.

Înfricoșată de aceste preparative, cărora cele două chipuri din preajma sa, al lui Chirac și al reginei, unul cu desăvîrșire nepăsător, iar celălalt ca un sloi de gheață, îi dădeau o anumită solemnitate, Fosseuse se ridică ceva mai sus pe pernă și îngăimă o mulțumire pentru cinstea pe care i-o făcea stăpîna sa, regina.

Margareta era și mai palidă la obraz decît Fosseuse, ceea ce arată că suferințele mîndriei rănite sînt mai mistuitoare decît cele pe care le poate pricinui cruzimea sau boala.

Chirac cercetă pulsul tinerei fete, mai mult fără voia ei.

— Ce vă supără ? întrebă el, după ce-i ținu mîna cîteva clipe.

— Mă doare stomacul, domnule — răspunse biata copilă. N-ar fi nimic însă, vă rog să mă credeți, dacă cel puțin aș avea parte de liniște.

— Ce fel de liniște, domnișoară ? întrebă regina.

Fosseuse izbucni în plîns.

— Nu trebuie să-ți faci sînge rău, domnișoară — continuă Margareta — maiestatea sa m-a rugat să vin să te văd ca să te îmbărbătez.

— Oh, cîtă bunătate, doamnă !

Chirac lăsă jos mîna bolnavei.

— Știu acum — spuse el — de ce boală suferiți.

— Știți ? bolborosi Fosseuse, cutremurîndu-se.

— Da, știm cît trebuie să suferi — adăugă regina.

Fosseuse stătea cu inima pierită de spaimă, văzîndu-se astfel la cheremul celor două chipuri împietrite, cel al ştiinţei şi cel al geloziei.

Margareta îi făcu semn lui Chirac, care ieşi numaidecît din încăpere. Fosseuse începu să tremure toată, îngrozită, şi puţin lipsi ca să nu-şi piardă cunoştinţa.

— Domnişoară — rosti atunci Margareta — cu toate că de o bucată de vreme te porţi cu mine ca şi cînd aş fi o străină, şi cu toate că în fiecare zi îmi ajung la ureche proastele servicii pe care mi le faci faţă de soţul meu...

— Eu, doamnă ?

— Nu mă întrerupe, te rog. Cu toate că, în sfîrşit, ai năzuit să dobîndeşti o mărire cu mult mai presus de ambiţiile pe care s-ar cuveni să le ai, prietenia pe care ţi-o purtam şi pe care am hărăzit-o tuturor domnişoarelor de onoare din suita mea, suită din care şi dumneata faci parte, mă îndeamnă să-ţi întind o mînă de ajutor în restriştea în care te afli în momentul de faţă.

— Doamnă, vă jur că...

— Nu tăgădui, şi aşa sînt destul de mîhnită. Caută deci şi nu pîngări onoarea dumitale, în primul rînd, şi, o dată cu ea, şi pe a mea de vreme ce faci parte din suita mea şi deci am tot interesul, la fel ca şi dumneata, ca onoarea dumitale să rămînă nepătată. Domnişoară, mărturiseşte-mi tot, şi atunci îţi voi purta de grijă ca o mamă.

— Vai, doamnă ! Puteţi crede oare ce spun gurile rele ?

— Fă bine şi nu mă mai întrerupe, domnişoară, căci mă tem că nu avem timp de pierdut. Vreau să spun că în momentul acesta domnul Chirac, care cunoaşte boala dumitale — ţii minte ce zicea adineauri — domnul Chirac s-a oprit în anticameră, unde toată lumea va afla din gura lui că molima despre care se vorbeşte în ţară a pătruns în palat şi că s-ar putea să te fi molipsit şi dumneata. Totuşi am de gînd, dacă mai e încă vreme, să te iau cu mine la Mas-d'Agenois, un conac care se află destul de departe de soţul meu, regele ; acolo vom fi singure sau aproape singure ; la rîndul său, monarhul pleacă împreună cu suita sa la vînătoare, şi cum, după spusele sale, această vînătoare o să ţină cîteva zile, în tot acest timp o să fie plecat ; aşa că vom rămîne la Mas-d'Agenois pînă ce vei fi născut.

— Doamnă, doamnă ! se tîngui sărmana Fosseuse, împurpurată de rușine și de suferință. Dacă, într-adevăr, credeți ceea ce se vorbește pe socoteala mea, lăsați-mă atunci să mor ca un cîine.

— Văd că nu știi să prețuiești cum se cuvine generozitatea mea, domnișoară și, în același timp, te bizui prea mult pe prietenia regelui, care m-a rugat să nu te părăsesc.

— Regele !... Să fi spus regele oare... ?

— Pui la îndoială cuvintele mele, domnișoară ? Dacă n-aș vedea mărturiile adevăratei dumitale boli, dacă nu mi-aș da seama după zvîrcolirile dumitale că se apropie deznodămîntul, poate că aș fi înclinată să cred în tăgăduielile dumitale.

În momentul acela, ca și cînd ar fi vrut să confirme spusele reginei, biata fată, răpusă de niște dureri înfiorătoare, se prăbuși în așternut, vînătă la față și gîfîind.

Margareta o privi cîteva clipe fără dușmănie, dar și fără milă.

— Mai pot oare să pun vreun temei pe tăgăduielile dumitale, domnișoară ? o întrebă ea cînd, în cele din urmă, nefericita reuși să se ridice în capul oaselor, cu fața scăldată în lacrimi și atît de răvășită, încît ar fi înmuiat chiar și inima Caterinei de Medicis.

În aceeași clipă, ca și cînd Dumnezeu ar fi vrut să vină în ajutorul sărmanei copile, ușa se deschise și regele intră precipitat înăuntru.

Henric, care, spre deosebire de Chicot, nu avea nici un motiv să doarmă, nu închisese ochii toată noaptea.

După ce lucrase un ceas întreg cu Mornay, în care timp pusese la cale toate pregătirile trebuincioase în vederea vînătorii anunțate cu atîta fală lui Chicot, se îndreptase grăbit spre pavilionul domnișoarelor de onoare.

— Ce-am auzit ! spuse el, intrînd în odaie. Fosseuse e tot bolnăvioară, draga de ea !

— Vedeți, doamnă ! exclamă tînăra fată, dînd cu ochii de iubitul ei și simțind că prinde viață, datorită sprijinului ce-i sosise. Vedeți că regele n-a spus nimic și că am făcut bine să tăgăduiesc ?

— Domnule — îi tăie cuvîntul regina, întorcîndu-se către Henric — fii bun te rog și pune capăt odată acestei discuții umilitoare. Mi s-a părut că înțeleg adineauri că

maiestatea voastră mi-a făcut cinstea de a-mi acorda încrederea sa, dezvăluindu-mi starea în care se află domnișoara. Atrage-i atenția deci că știu tot, ca să nu-și mai îngăduie de aci înainte să pună la îndoială cuvintele mele.

— Fetițo — întrebă Henric cu o duioșie pe care nici nu încercă măcar s-o ascundă — de ce te încăpățînezi să tăgăduiești ?

— E o taină care nu-mi aparține, sire — răspunse copila, care se dovedise atît de vitează pînă atunci — și cîtă vreme nu am primit din partea maiestății voastre încuviințarea de a mărturisi...

— Fosseuse, draga de ea, are o inimă viteză, doamnă — spuse Henric. Te rog din suflet s-o ierți, iar dumneata, fetițo, poți avea toată încrederea în bunăvoința reginei dumitale. Recunoștința rămîne în seama mea și voi avea grijă s-o dovedesc.

Și luînd mîna Margaretei, Henric i-o strînse cu însuflețire.

În momentul acela, tînăra fată fu cuprinsă de o nouă răbufnire de dureri năprasnice ; pentru a doua oară, biruită de iureșul vijelios, Fosseuse se frînse în două ca lujerul unui crin, lăsîndu-și capul în piept, cu un geamăt înăbușit și sfîșietor.

Văzînd fruntea ei palidă, ochii înlăcrimați, părul jilav și răvășit, văzînd tîmplele și buzele bietei fete îmbrobonate de sudorile spaimei ce părcau să prevestească agonia, Henric se simți cutremurat pînă în adîncul sufletului. Se repezi atunci ca scos din minți spre ea, cu brațele deschise :

— Fosseuse, draga mea Fosseuse ! murmură el, căzînd în genunchi lîngă pat.

Încruntată și cu buzele încleștate, Margareta se duse la fereastră și-și lipi fruntea încinsă de geam.

Fosseuse mai găsi încă destulă putere în ea ca să-și ridice brațele și să și le încolăcească pe după grumazul iubitului său, apoi își apăsă buzele pe gura lui, crezînd că-l sunase ceasul și că prin acest ultim și suprem sărut îi dăruia lui Henric sufletul său, luîndu-și totodată rămas bun de la el.

Pe urmă căzu pe pat în nesimțire.

Henric, la fel de palid, de mut și de neînsufletit ca și ea, își lăsă capul să cadă peste așternutul patului său de

suferință ce părea gata să se preschimbe într-un lințoliu.

Margareta se apropie de cei doi îndrăgostiți, în atitudinea cărora durerea fizică se îngemăna cu suferința morală.

— Ridică-te, domnule, și dă-mi voie să-mi îndeplinesc datoria pe care m-ai obligat s-o iau asupra mea — îi spuse ea cu o fermitate plină de măreție. Și cum Henric părea neliniștit de această mărturisire și se ridicase pe jumătate, lăsînd numai un genunchi în pămînt, regina îl liniști : O, n-avea nici o teamă, domnule, atunci cînd mîndria mea este rănită, mă simt stăpînă pe mine ; dacă ar fi fost inima mea în joc, poate că n-aș mai fi avut atîta sînge rece ; din fericire însă, inima mea n-are nici un amestec aici.

Henric înălță capul.

- Doamnă ? rosti el.

— Nici un cuvînt mai mult, domnule — spuse Margareta, întinzîndu-i mîna — altminteri aș putea să cred că îngăduința dumitale are un tîlc. Sîntem frate și soră, ne vom înțelege deci.

Henric o conduse lîngă patul sărmanei Fosseuse și, luînd mîna înghețată a bolnavei, o puse în mîna fierbinte a Margaretei.

— Și-acum pleacă, sire, du-te la vînătoare — spuse Margareta. În momentul de față, cu cît vei lua mai mulți oameni cu domnia ta, cu atît vor rămîne mai puțini curioși în jurul patului... domnișoarei.

— Totuși n-am văzut pe nimeni în anticameră ! se miră Henric.

— Nu, sire — răspunse Margareta, zîmbind — toate lumea crede c-ar fi vorba de ciumă. Grăbește-te deci și caută-ți alte plăceri.

— Doamnă — spuse Henric — mă pregăteam tocmai de plecare ; mă duc să vînez pentru noi amîndoi.

Învălui într-o ultimă privire plină de duioșie pe Fosseuse, care încă nu-și venise în simțiri, și ieși repede pe ușă.

În clipa cînd ajunse în anticameră, își scutură capul ca și cum ar fi vrut să alunge o umbră de îngrijorare ce mai stăruia încă pe fruntea lui, apoi, cu o figură senină, luminată de surîsul acela viclean atît de caracteristic, se urcă la Chicot, care, precum am spus, dormea cu pumnii strînși.

Regele ceru să i se deschidă ușa și se apucă să-l zgîlțîie pe somnorosul ce lenevea în pat.

— Hei, vere, deșteptarea ! îl luă el la zor. Sus, vere, sus, e ora două !

— Doamne păzește ! spuse Chicot. Mă văzui acum și vărul maiestății voastre, sire ! Nu cumva mă asemuiți cu ducele de Guise ?

Într-adevăr, de cîte ori venea vorba despre ducele de Guise, Henric îl numea vărul său.

— Nu te asemuiesc cu nimeni. Nu ești tu prietenul meu ?

— De aceea mă țineți aici zălog, pe mine, ditai ambasadorul ! Sire, nesocotiți drepturile neamului omenesc.

Henric începu să rîdă ; Chicot, care mai presus de orice era un om de duh, nu se putu opri să nu-i țină tovărășie.

— Zău dacă nu ești nebun ! Ce dracu te-a apucat de-ai vrut s-o ștergi de aici ? Nu ne-am purtat oare destul de bine cu tine ?

— Prea bine chiar, să nu-mi fie de deochi, mult prea bine ! Parcă aș fi o gîscă pe care o țineți la îngrășat în poiată. Toată lumea mă răsfață : „Ce drăguț e Chicot, mititelul de el !", în schimb, mi s-au tăiat aripile și nu pot să ies din casă fiindcă ușa-i încuiată.

— Chicot. băiatule, fii pe pace — îl liniști Henric, clătinînd din cap — nu ești destul de gras pentru ospețele mele.

— Ei, dar ce s-a întîmplat. sire — spuse Chicot. ridicîndu-se în capul oaselor — de sînteți așa de bine dispus în dimineața asta ? Vești bune cumva ?

— Știi de ce ? Pentru că plec la vînătoare și. vezi tu, de cîte ori mă duc să vînez, parcă toată lumea-i a mea. Hai, scoală-te, vere, scoală-te !

— Cum ? Mă luați și pe mine, sire ?

— Vei fi istoriograful meu, Chicot.

— Adică ce să fac : să însemn pe răboj împușcăturile trase ?

— Întocmai.

Chicot clătină din cap.

— Ei, ce e ? întrebă regele.

— Ce să fie, sire — raspunse Chicot — totdeauna am simțit o strîngere de inimă cînd am văzut pe cineva vesel din cale afară.

— Nu mai spune !

— Da, e la fel ca atunci cînd soarele...

— Ei, ce se întîmplă ?

— Păi, de, sire, înseamnă că ploaia, fulgerele și trăsnetele sînt pe-aproape.

Henric își mîngîie barba surîzînd și răspunse :

— Nu-i nimic, Chicot, dacă vine vreo furtună, pelerina mea este destul de largă ca să te acopere și pe tine. Pe urmă, ieșind în anticameră, în timp ce Chicot se îmbrăca bombănind, porunci : Aduceți-mi calul și spuneți-i domnului de Mornay că sînt gata.

— Aha ! Va să zică domnul de Mornay este azi maestrul de vînătoare ? întrebă Chicot.

— Domnul de Mornay este tot ce vrei aici, Chicot — răspunse Henric. Fiind atît de sărac, regele Navarei nu are destule mijloace pentru a împărți dregătoriile sale la mai mulți. Eu n-am decît un singur om, Chicot.

— Da, dar unul și bun ! oftă Chicot.

LIV

CUM SE VÎNAU LUPII ÎN NAVARA

Aruncînd o privire asupra pregătirilor de plecare, Chicot nu se putu stăpîni să nu constate cu jumătate de gură că vînătorile regelui Henric de Navara erau mai puțin fastuoase decît cele ale regelui Henric al Franței.

Suita maiestății sale era alcătuită doar din doisprezece sau cincisprezece gentilomi, printre care îl recunoscu pe domnul viconte de Turenne, pricina unor anumite neînțelegeri matrimoniale.

În afară de asta, cum toți acești domni nu erau bogați decît doar de ochii lumii și cum nu aveau venituri destul de mari pentru a-și îngădui să azvîrle banii pe lucruri prisosnice, ba chiar uneori pe lucruri de folos, mai toți aproape, în loc să fie îmbrăcați în costume de vînătoare, așa cum cerea moda timpului, purtau coifuri și platoșe, ceea ce îl făcu pe Chicot să întrebe dacă nu cumva lupii

din pădurile Gasconiei aveau la îndemînă muschete şi artilerie.

Auzind întrebarea, cu toate că nu-i fusese adresată lui, Henric se apropie de Chicot şi-l bătu pe umăr.

— Nu, fiule — îi răspunse el — lupii din Gasconia nu au nici muschete, nici artilerie, în schimb sînt nişte lighioane aprige, înzestrate cu colţi şi gheare puternice, şi care îi poartă pe vînători prin nişte hăţişuri atît de dese, încît ar putea să-şi agaţe îmbrăcămintea în spini şi să şi-o sfîşie ; şi dacă o haină de mătase sau de catifea sau chiar o tunică de postav ori din piele de bivol poate fi sfîşiată destul de lesne, o platoşă ar fi cam greu să se rupă.

— Este şi asta o explicaţie — mormăi Chicot — deşi nu-i prea grozavă.

— Ce să-ţi fac, alta n-am — spuse Henric.

— Trebuie deci să mă mulţumesc cu ea ?

— Altceva mai bun n-ai de făcut, fătul meu.

— Fie şi aşa !

— Iată un *fie* ce lasă să se întrevadă o intenţie critică — zise Henric, rîzînd. Eşti supărat pe mine pentru că ţi-am stricat tabietul ca să te iau la vînătoare ?

— Ca să spun drept, da.

— Şi cîrteşti ?

— Nu e voie ?

— Dimpotrivă, dragul meu, dimpotrivă, cîrteala este pe toate buzele în Gasconia.

— Ei, Doamne, trebuie să mă înţelegeţi, sire ; vedeţi, eu nu sînt vînător — răspunse Chicot şi, oricum, trebuie să fac şi eu ceva, sărmanul de mine, care stau ca un trîntor şi tai frunză la ciini, în timp ce domniile voastre vă lingeţi mustăţile, adulmecînd urma îmbietoare a bieţilor lupi pe care îi veţi încolţi toţi doisprezece sau cincisprezece cîţi sînteţi aci.

— Aşa, bravo ! spuse regele, zîmbind de aluziile ironice ale lui Chicot. Întîi te-ai legat de îmbrăcăminte şi acum de numărul nostru. Ia-ne la vale, Chicot, ia-ne la vale, scumpule, nu te sfii !

— Îmi pare rău, sire !

— Vreau totuşi să-ţi atrag atenţia că nu eşti de loc îngăduitor, fiule : Béarn nu este o ţară chiar atît de mare ca Franţa. Acolo regele este de obicei însoţit de cîte două

sute de vînători, pe cînd eu, precum vezi, trebuie să mă mulțumesc numai cu doisprezece.

— Da, sire.

— Dar — continuă Henric — poate c-o să crezi că mă laud ca orice gascon, trebuie să știi că uneori, ceea ce presupun că nu se întîmplă pe acolo, uneori, zic, aflînd că am plecat la vînătoare, unii gentilomi de la țară își părăsesc castelele sau conacele și vin de se alătură vînătorilor mei, așa că mă trezesc cîteodată cu o suită destul de frumoasă.

— Mă prind, sire, că nu voi avea parte să văd o asemenea minunăție — spuse Chicot. Așa sînt eu, sire, totdeauna am ghinion.

— Cine știe ? răspunse Henric, cu rîsul lui zeflemitor.

Trecuse o bucată de vreme de cînd ieșiseră pe poarta orașului, depărtîndu-se de Nérac, și cum mergeau așa, pe cîmp, în pasul cailor, de aproape o jumătate de oră, Henric îi spuse lui Chicot, ducîndu-și mîna streașină la ochi :

— Ia uite, ia uite, cred că nu mă înșel.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Chicot.

— Privește acolo, spre marginea orașului Moiras : nu se zăresc cumva niște călăreți ?

Chicot se ridică în scări.

— Ba parcă da, sire, așa mi se pare — spuse el.

— Mie nu mi se pare, ci sînt convins.

— Da, într-adevăr, niște călăreți — adăugă Chicot, uitîndu-se mai atent — dar nu vînători.

— De unde știi că nu sînt vînători ?

— Pentru că sînt împlătoșați mai dihai decît Roland [1] și decît Amadis — răspunse Chicot.

— N-are nici o importanță îmbrăcămintea, dragă Chicot, ai avut doar prilejul să-ți dai seama, văzîndu-ne pe noi, că nu haina face pe vînător.

— Dar, sire — exclamă Chicot — cred că sînt pe puțin vreo două sute de oameni acolo !

[1] Unul din cei doisprezece paladini ai lui Carol cel Mare, care a făcut minuni de vitejie la Roncevaux (778), unde a și fost ucis. Celebrul poem epic francez anonim din evul mediu „La chanson de Roland" cîntă eroismul în luptă al lui Roland și al prietenului său Olivier.

— Și ce dovedește asta, fiule ? Că Moiras este o moșie care-mi aduce venituri frumoase.

Chicot își simțea curiozitatea tot mai mult atițată.

Trupa al cărei efectiv Chicot îl apreciase cu zgîrcenie, deoarece era alcătuită din două sute cincizeci de călăreți, se alătură în tăcere alaiului domnesc ; fiecare din oamenii ce făceau parte din ea era bine echipat, avea un cal voinic și cu toții se aflau sub comanda unui bărbat chipeș, care se apropie de Henric spre a-i săruta mîna, curtenitor și cu devotament.

Trecură rîul Gers prin vad ; între Gers și Garonne, într-o vîlcea, întîlniră o altă ceată de vreo sută de oameni ; căpitanul ei ieși înaintea lui Henric și, după felul cum îi vorbi, părea că-și cere iertare că nu-i adusese mai mulți vînători. Henric se arătă convins de cuvintele lui și-i întinse mîna.

Merseră mai departe pînă ce le tăie drumul fluviul Garonne. Așa cum trecuseră rîul Gers prin vad, trecură și peste Garonne ; numai că Garonne, fiind mai adîncă decît Gers, cam la o treime din lățimea albiei, caii nu mai atinseră fundul cu picioarele și își urmară calea înotînd pe o distanță de vreo treizeci-patruzeci de pași ; totuși, împotriva tuturor așteptărilor, ajunseră pe malul celălalt fără să fi pățit nimeni nimic.

— Sfinte Sisoe ! se minună Chicot. Ce sînt scamatoriile astea, sire ? Cînd aveți la îndemînă poduri, și mai sus, și mai jos de Agen, pentru ce trebuie să intrați cu platoșele în apă ?

— Dragă Chicot — îl lămuri Henric — noi, ăștia de pe aici, vezi tu, sîntem niște sălbatici, așa că trebuie să ne treci cu vederea unele lucruri. Răposatul meu frate Carol, dacă ții minte, spunea că sînt mistrețul lui, iar mistrețul (dar tu nu ești vînător și deci n-ai de unde să știi treaba asta) mistrețul, zic, niciodată nu se abate din drum : se duce glonț înainte ; mi-am însușit și eu obiceiurile lui, de vreme ce amîndoi purtăm același nume : îmi place să nu mă abat din drum. Dacă se întîmplă să-mi iasă un fluviu în cale, intru în apă și-l trec, iar dacă se înalță o cetate în fața mea — pe toți dracii ! — o înghit dintr-o îmbucătură ca pe plăcintă.

Cuvintele mucalite ale Bearnezului fură întîmpinate de cei din preajmă cu nestăvilite hohote de rîs.

Numai domnul de Mornay, care nu se dezlipea o clipă de lîngă monarh, nu catadicsi a rîde cu poftă, mulțumindu-se doar să strîngă din buze, ceea ce, din partea lui, era semnul unei veselii nemaipomenite.

— Mornay este în toane foarte bune azi — îi șopti la ureche Bearnezul, încîntat, lui Chicot. L-ai văzut cum a rîs de ghiduşiile mele ?

Chicot se întreba de care din cei doi se cuvenea să rîdă mai întîi : de stăpînul, care părea atît de fericit că reușise să-și înveselească slujitorul, sau de slujitorul, căruia nimic pe lume nu era în stare să-i descrețească fruntea.

Mai presus de orice însă, în adîncul gîndurilor lui Chicot stăruia nedumerirea.

După ce trecură pe malul celălalt al fluviului, la vreo jumătate de leghe de Garonne, Chicot văzu ieșind la iveală o ceată de trei sute de călăreți ce stătuseră pînă atunci ascunși într-o pădure de pini.

— O, Doamne, monseniore ! îi suflă el lui Henric. Nu cumva oamenii ăștia or fi niște cîrcotași care, auzind că ați plecat la vînătoare, de necaz, au venit acum să vă pună bețe în roate ?

— Da' de unde ! îl liniști Henric. Te înșeli și de astă dată, fiule ; oamenii aceștia sînt niște prieteni care vin de la Puymirol ca să ne însoțească, niște prieteni în lege.

— Maică Precistă ! Pînă la urmă, sire, vor fi mai mulți oameni în alaiul maiestății voastre decît copaci în pădure !

— Chicot, puiule, să mă ierte Dumnezeu, dar îmi vine să cred că probabil ți-a mers vestea în toată țara că ai sosit și acum toată lumea aleargă de pretutindeni spre a cinsti pe regele Franței, în numele căruia ai venit aici.

Chicot era prea isteț ca să nu-și dea seama că, de o bucată de vreme, regele îl lua peste picior.

Fără să se supere cîtuși de puțin, deveni totuși mai bănuitor.

Ziua se încheie la Monroy, unde gentilomii din partea locului, care se strînseseră să-i întîmpine ca și cînd ar fi fost înștiințați mai dinainte că regele Navarei urma să treacă pe acolo, dădură în cinstea lor un ospăț de toată frumusețea, la care Chicot luă parte cu cea mai mare în-

sufletire, dat fiind că însoțitorii săi nu socotiseră de cuviință să facă un scurt popas pentru o bagatelă fără nici o importanță cum este mîncarea și că, în consecință, nimeni nu pusese nimic în gură de cînd plecaseră din Nérac.

Henric fu găzduit în cea mai frumoasă casă din localitate, anume pregătită pentru el; jumătate din trupă se culcă pe jos, de-a lungul străzii pe care poposise regele, iar cealaltă jumătate la marginea orașului.

— Dar cînd începe vînătoarea? îl întrebă Chicot pe Henric, care tocmai pusese un slujitor să-i tragă cizmele.

— N-am ajuns încă pe meleagurile lupilor, dragă Chicot — îi răspunse Henric.

— Și cînd o să ajungem, sire?

— Ești curios?

— Nu prea, sire, dar, vă dați seama, orice om vrea să știe unde se duce.

— Lasă-o să afli mîine, fiule. Deocamdată, culcă-te acolo, pe perne, în stînga mea; uite că Mornay a și început să sforăie în dreapta mea.

— Să nu-i fie de deochi — spuse Chicot — e mai guraliv cînd doarme decît atunci cînd e treaz.

— Într-adevăr — recunoscu Henric — nu este prea vorbăreț de felul lui: trebuie să-l vezi însă la vînătoare, și o să ai prilejul să-l vezi.

Abia începuse să se lumineze de ziuă cînd Chicot și regele Navarei deschiseră ochii, treziți din somn de un tropot puternic de cai.

Un bătrîn gentilom, care ținuse să-l servească pe rege cu mîna lui, îi adusese lui Henric pîine unsă cu miere și vin dres cu mirodenii pentru a-și întrema inima de dimineață.

Mornay și cu Chicot fură serviți, la rîndul lor, de slujitorii bătrînului gentilom.

După ce își puseră burta la cale, se sună înșeuarea.

— Să mergem! spuse Henric. Avem de făcut o bucată bună de drum pe ziua de azi. Pe cai, domnilor pe cai!

Spre mirarea lui, Chicot văzu că în timpul nopții alaiul sporise cu încă cinci sute de călăreți.

— Măi să fie! Bine, dar asta nu mai e o escortă, sire, nici chiar o trupă, ci o armată în toată puterea cuvîntului.

Henric se mărgini să-i răspundă numai atît:

— Răbdare, încă un pic de răbdare !

La Lauzerte, șase sute de pedestrași se încolonară în urma trupei de călăreți.

— Infanteria ! exclamă Chicot. Tălpașii !

— Hăitașii — i-o reteză scurt regele — nimic altceva decît hăitași !

Chicot se întunecă la față și, din momentul acela, nu mai scoase un cuvînt.

De douăzeci de ori privirile lui făcură ocolul cîmpiei, adică de douăzeci de ori îi fulgeră prin minte s-o facă la stînga împrejur. Din păcate însă, Chicot avea și el garda lui de onoare, probabil în calitatea sa de purtător de cuvînt al regelui Franței. Fapt este că Chicot fusese atît de stăruitor încredințat respectivei gărzi, ca un obraz ales, cu foarte mare vază, încît nu putea să facă un singur gest fără ca gestul acesta să nu fie repetat de zece oameni deodată. Și cum treaba asta nu părea să fie de loc pe placul lui, i se plînse monarhului.

— De, ce să-ți fac ? îi răspunse Henric. Tu singur ești de vină, băiețaș : ai vrut s-o ștergi din Nérac și mă tem să nu ți se năzare cumva s-o ștergi și de astă dată.

— Sire — îi făgădui Chicot — vă dau cuvîntul meu de gentilom că nici n-am să încerc măcar.

— Ei, bravo, așa îmi placi !

— De altfel, aș face o prostie.

— Ai face o prostie ?

— Da ; fiindcă, rămînînd, cred că-mi va fi dat să văd unele lucruri ciudate.

— Îmi pare bine că ai ajuns la părerea asta, dragă Chicot, căci și eu tot așa cred.

Cum în momentul acela tocmai străbăteau orașul Montcuq, patru tunuri de calibru mic veniră să-și ia locul în rîndurile oștirii.

— Am avut dreptate să spun mai înainte, sire — constată Chicot — că lupii de pe aceste meleaguri sînt niște lupi de soi, tot unul și unul, căci, după cum văd, se bucură de o atenție deosebită de care nu prea au parte lupii de rînd ; îi vînați cu artileria, sire ?

— Ah, ai băgat de seamă ! spuse Henric. Vezi tu, locuitorii din Montcuq au o manie : de cînd le-am dat, ca să facă exerciții cu ele, aceste patru tunuri cumpărate de mine din Spania și trecute pe furiș peste graniță, ori de cîte ori se duc undeva, le cară cu ei.

— În sfîrșit — bombăni Chicot — ajungem oare azi, sire ?

— Nu, de-abia mîine.

— Mîine dimineață sau mîine seară ?

— Mîine dimineață.

— Atunci — își dădu cu părerea Chicot — înseamnă c-o să vînăm la Cahors, nu-i așa, sire ?

— Prin partea locului — răspunse regele.

— Dar cum se face, sire, că, avînd infanterie, cavalerie, artilerie și tot ce mai trebuie pentru o vînătoare de lupi, cum se face că ați uitat totuși să luați și stindardul regal ? Atunci, într-adevăr, se putea spune că aceste onorabile lighioane se bucură de toată cinstea cuvenită.

— Să nu-ți închipui cumva că l-am uitat, Chicot. Pe toți dracii, se putea să-l uităm ? ! Numai că-l ținem înfășurat ca să nu se murdărească. Dar dacă vrei cu tot dinadinsul un stindard, băiețaș, ca să știi sub ce drapel te afli, o să-ți arătăm unul de toată frumusețea. Scoateți drapelul din învelitoarea lui ! porunci regele. Domnul Chicot dorește să știe cum arată stema Navarei.

— Nu, nu-i nevoie, n-are rost acum — protestă Chicot. Mai încolo, lăsați-l să stea unde e, că stă bine.

— De altminteri, fii pe pace — îl liniști regele — fiindcă o să-l vezi la locul și la vremea potrivită.

Noaptea următoare o petrecură la Catus, cam tot așa cum o petrecuseră și pe cea dintîi ; din clipa în care Chicot își dăduse cuvîntul de onoare că nu va încerca să-și ia tălpășița, nimeni nu se mai sinchisea de el.

Dădu deci o raită prin sat, continuîndu-și drumul pînă la avanposturi. Din toate părțile, stoluri de cîte o sută, o sută cincizeci sau două sute de oameni veneau să se alăture oștirii. În noaptea aceea părea să aibă loc o adunare a infanteriștilor.

„Bine că nu ne ducem la Paris — își spuse Chicot. Dacă lucrurile merg tot așa, am ajunge acolo cu o sută de mii de oameni."

A doua zi, la orele opt dimineața, se aflau în fața orașului Cahors, cu o mie de pedestrași și două mii de călăreți. Cetatea era pregătită pentru apărare ; niște iscoade dăduseră sfoară în tot ținutul și domnul de Vesin se grăbise să ia măsurile cuvenite.

— Așa ! spuse regele cînd Mornay îi aduse la cunoștință faptul acesta. Au prins de veste, va să zică ! Plicticoasă treabă !

— Trebuie să facem un asediu în toată regula, sire — își dădu cu părerea Mornay. Așteptăm să ne mai vină încă două mii de oameni, adică tocmai bine pentru ca sorții de izbîndă să fie cel puțin egali.

— Să întrunim consiliul — se amestecă domnul de Turenne — și să începem a săpa transeele.

Chicot privea și asculta îngrozit tot ceea ce-i era dat să vadă și să audă în preajma sa.

Figura îngîndurată, ba chiar plouată, a regelui Navarei îi întărea bănuiala că Henric nu era de nici o ispravă pe cîmpul de luptă, și convingerea aceasta avea darul să-l mai liniștească întrucîtva.

Henric lăsase toată lumea să spună ce crede și, în timp ce unul sau altul își arăta punctul de vedere, tăcuse ca un pește. Pe urmă, trezindu-se brusc din visarea sa, înălță capul și, cu tonul unui comandant de oști, rosti :

— Domnilor, uite ce trebuie să facem : avem trei mii de oameni și mai urmează să vină încă două mii, pe care ziceai că-i aștepți, Mornay ?

— Da, sire.

— Așadar, cinci mii cu totul. Într-un asediu în toată puterea cuvîntului, probabil că, în două luni de zile, o mie sau o mie cinci sute din oamenii noștri vor fi uciși ; moartea acestora îi va face pe ceilalți să-și piardă curajul ; vom fi nevoiți atunci să ridicăm asediul și să batem în retragere ; retrăgîndu-ne, vom pierde încă o mie de ostași, ceea ce înseamnă că forțele noastre vor fi înjumătățite. În cazul acesta mă gîndesc că-i mai bine să jert-

fim de la bun început cinci sute de oameni și să cucerim orașul.

— Și cum crede maiestatea voastră că s-ar putea face asta, sire ? întrebă Mornay.

— Dragul meu, vom porni drept înainte spre poarta cea mai apropiată. În drum vom da cu siguranță peste un șanț, pe care îl vom umple cu fașine. Vom lăsa două sute de oameni jos, la poalele zidurilor, iar noi vom porni mai departe spre poartă.

— Și pe urmă, sire ?

— Pe urmă, cînd ajungem la poartă, o aruncăm în aer cu petarde și pătrundem înăuntru. Cred că nu e cine știe ce filozofie.

Chicot îl privea îngrozit pe Henric.

„Sigur că da — bodogăni el — se teme și de umbra lui și-i lăudăros nevoie mare, gascon sadea, din creștet pînă-n tălpi ! Nu cumva o să te duci chiar tu să pui cu mîna ta petarda sub poartă ?"

În aceeași clipă, ca și cînd ar fi auzit bombănelile lui, Henric adăugă :

— Să nu pierdem vremea, domnilor, trebuie să batem fierul cît e cald. Înainte deci, și cine mă iubește să mă urmeze !

Chicot se apropie de Mornay, cu care nu avusese prilejul să schimbe un singur cuvînt tot drumul.

— Spuneți-mi, vă rog, domnule conte — îi șuflă el la ureche — aveți cumva poftă să vă sfîrtece pe toți ?

— Domnule Chicot, avem nevoie de asta ca să ne punem pe roate — îi răspunse liniștit Mornay.

— Bine, dar s-ar putea să-l omoare pe rege ? !

— Da' de unde ! Maiestatea sa are o platoșă solidă.

— De altminteri — spuse Chicot — sper că n-o fi chiar atît de nebun ca să intre în foc ?

Mornay se mulțumi să dea din umeri și-i întoarse spatele.

„Zău dacă nu-i mai simpatic cînd doarme — socoti în sinea lui Chicot — decît atunci cînd e treaz, cînd sforăie, decît cînd vorbește : cel puțin atunci e mai politicos.

LV

ÎN CE FEL ÎNFRUNTĂ HENRIC DE NAVARA BOTEZUL FOCULUI

Mica oștire înaintă pînă la o distanță de două bătăi de tun de oraș ; acolo poposi ca să prînzească. După-masă, atît ofițerilor cît și soldaților li se lăsă un răgaz de două ore spre a se odihni.

Era ora trei după-amiază, deci numai cu două ceasuri înainte de a coborî amurgul, cînd regele trimise vorbă ofițerilor să se adune la el în cort.

Henric era galben ca ceara la față și, de cîte ori făcea cîte un gest, îi tremurau atît de tare mîinile, încît degetele atîrnau vlăguite, ca niște mănuși puse la zvîntat.

— Domnilor — luă cuvîntul regele — am venit aici ca să ocupăm orașul Cahors : nu ne rămîne deci decît să-l ocupăm, de vreme ce pentru asta am venit ; dar trebuie să-l ocupăm cu forța, mă înțelegeți ? Adică deschizîndu-ne drum cu securea, cu patul muschetelor, cu pumnul.

„Nu-i rău de loc — își spuse Chicot, care asculta cu gîndul de a-i găsi nod în papură, și dacă gesturile n-ar dezminți, din păcate, cuvintele, mai mult decît atît nu i-am putea pretinde nici chiar domnului de Crillon [1].

— Domnul mareșal de Biron [2] — continuă Henric — domnul mareșal de Biron, care a jurat să atîrne în streang toți hughenoții pînă la unul, și-a așezat tabăra în cîmp, la patruzeci și cinci de leghe de aici. La ora asta, probabil, domnul de Vesin i-a și trimis o ștafetă să-i dea de știre. Așa că peste patru-cinci zile ne va cădea în spate cu o armată de zece mii de oameni, deci vom fi prinși ca într-un clește între zidurile orașului și oastea lui. Să cucerim deci cetatea înainte de sosirea sa și atunci îl vom întîmpina așa cum se pregătește să ne întîmpine domnul

[1] Vestit conducător de oști, prieten și tovarăș de arme al lui Henric de Navara, devenit mai tîrziu rege al Franței sub numele de Henric al IV-lea.

[2] Ulterior, mareșalul de Biron l-a slujit cu credință pe Henric al IV-lea.

de Vesin, dar, sper, cu mai mult noroc. Iar dacă imprejurările ne vor fi potrivnice, atunci, cel puțin, va avea la îndemînă grinzi catolice destul de zdravene ca să-i spînzure pe hughenoți ; oricum, îi datorăm și noi această satisfacție. Înainte deci, domnilor, înainte, în frunte cu mine, și să curgă loviturile, pe toți dracii, să curgă ca grindina !

Cuvîntarea monarhului se mărgini doar la aceste cîteva fraze ; părea să fi fost însă îndeajuns de convingătoare, deoarece fu întîmpinată cu un murmur plin de însuflețire de către soldați și cu urale furtunoase de către ofițeri.

„Bun de gură, ca orice gascon — își spuse în sinea lui Chicot. Ferice de el că oamenii nu obișnuiesc să vorbească, de felul lor, cu mîinile : păcatele mele, ce s-ar fi bîlbîit atunci Bearnezul ! De altminteri, vom vedea ce ispravă o să facă."

Mica oștire plecă sub comanda lui Mornay ca să-și ocupe pozițiile. În clipa cînd oastea pornea în marș, regele se apropie de Chicot și-i spuse :

— Prietene Chicot, te rog să mă ierți fiindcă te-am tot purtat cu vorba și te-am amăgit cu lupii și cu vînătoarea sau mai știu eu cu ce baliverne, dar n-aveam încotro, trebuia să fac pasul ăsta ; de altfel, și tu erai de aceeași părere, mi-ai spus-o doar răspicat. Un lucru e sigur : că regele Henric nu vrea să-i dea zestrea cuvenită surorii sale Margot, iar biata Margot țipă și plînge că vrea neapărat să aibă scumpul și iubitul ei Cahors. Îți dai și tu seama, ca să poți avea pace în căsnicie, trebuie să faci pe placul nevestei ; așa că voi încerca să cuceresc orașul, dragă Chicot.

— Putea foarte bine atunci să vă ceară și luna, sire, de vreme ce sînteți un soț atît de îndatoritor — îi răspunse Chicot, zgîndărit de ghidușiile regelui.

— Aș fi făcut-o și pe-asta, Chicot, — răspunse Bearnezul. Nici nu știi ce mult țin la Margot, draga de ea !

— O, deocamdată cred că aveți de ajuns de furcă, sire, cu Cahors. Să vedem cum o să vă descurcați.

— Ah, tocmai despre asta vroiam să-ți vorbesc. Ascultă, prietene Chicot : încercarea de față e hotărîtoare și, ca să-ți spun drept, cît se poate de neplăcută pentru mine. Nu vreau să-mi dau ifose față de tine ; nu sînt viteaz de felul meu și se înfrigurează carnea pe mine

la ficcare salvă de archebuză. Chicot, iubitule, fii milostiv și nu-ți bate joc prea tare de bietul Bearnez, prietenul și compatriotul tău. Dacă s-ar întîmpla să-mi fie frică și bagi cumva de seamă, te rog nu mai spune la nimeni.

— Vă este frică, ați spus ?

— Da.

— Vi-e frică să nu vă fie frică ?

— Chiar așa.

— Păi atunci să-mi sară ochii dacă mai înțeleg ceva ! De vreme ce sînteți făcut așa din născare, cine naiba vă pune să vă băgați în asemenea dandanale ?

— De, ce să fac ! Dacă trebuie...

— Domnul de Vesin este omul dracului !

— Știu, păcatele mele, știu !

— Și n-o să cruțe pe nimeni

— Așa crezi tu, Chicot ?

— În privința asta, pun capul. Oricine i-ar ieși în față, fie el cu pană roșie sau albă în frunte, o să strige tunarilor : „Foc !". fără să țină seama de nimic.

— Te-ai gîndit la panașul meu alb, Chicot ?

— Întocmai, sire, și cum sînteți singurul care purtați panaș de culoarea asta...

— Spune, ce este ?

— V-aș sfătui să-l scoateți, sire.

— Păi bine, dragul meu, doar de aceea l-am pus : ca lumea să mă recunoască. Dacă l-aș scoate...

— Atunci ?

— Atunci înseamnă să nu-mi ating scopul, Chicot.

— Așadar, sire, vreți neapărat să-l păstrați, cu toate că eu cred că nu faceți bine ?

— Da, țin să-l păstrez cu orice preț.

Și, rostind aceste cuvinte ce mărturiseau o hotărîre nestrămutată, Henric tremura și mai tare decît atunci cînd luase cuvîntul în fața ofițerilor săi.

— Nu se poate, sire — spuse Chicot, care nu mai înțelegea nimic din purtarea atît de contradictorie a monarhului, cuvintele lui potrivindu-se ca nuca-n perete cu gesturile. Nu se poate, sire, mai e încă vreme să vă răzgîndiți, nu trebuie să faceți asemenea nesăbuință. În halul în care sînteți, n-o să vă puteți ține în șa.

— Sînt chiar atît de palid, Chicot ?

— Palid ca un mort, sire.
— Bine ! spuse monarhul.
— Cum, bine ?
— Da, am vrut să zic.

În momentul acela se auzi bubuitul tunului din cetate, însoțit de răpăiala înverșunată a muschetelor ; domnul de Vesin răspundea la somația lui Duplessis-Mornay, care-i pusese în vedere să se predea.

— Ei ! exclamă Chicot. Vă place muzica asta, sire ?

— Îmi place al dracului ! Simt că-mi îngheață și măduva din oase — răspunse Henric. Hai, aduceți-mi calul, unde mi-e calul ? strigă el cu un glas sacadat ce părea gata să se frîngă ca arcul unui ceasornic.

Chicot îl privea și-l asculta fără să poată găsi nici o explicație pentru fenomenul acela atît de ciudat ce se petrecea sub ochii săi.

De bine de rău, Henric se urcă în șa, după ce încercă de vreo două ori.

— Hai, Chicot — îl îmbie monarhul — încalecă și tu ! Nici tu, pare-mi-se, nu ești prea războinic din fire, nu-i așa ?

— Nu, sire.

— Atunci, vino cu mine, Chicot, cel puțin să tremurăm împreună de frică, vino să vezi bătălia, dragul meu ! Hai, vino ! Un cal voinic pentru domnul Chicot !

Chicot dădu din umeri și, cu cel mai desăvîrșit sînge rece, încălecă pe un cal spaniol de toată frumusețea, pe care slujitorii i-l aduseră la porunca regelui. Henric dădu pinteni gonaciului, pornind în galop ; Chicot se ținu după el. Sosind pe linia de bătaie a micii sale oștiri. Henric ridică viziera coifului.

— Scoateți drapelul ! Scoateți drapelul cel nou ! strigă monarhul cu voce tremurată.

Soldații se grăbiră să scoată din învelitoare drapelul nou-nouț, împodobit cu blazonul casei de Navara și cel al casei de Bourbon, ce se desfășură falnic în văzduh ; alb ca neaua, stindardul purta, pe o parte, lanțurile de aur pe fond azuriu, iar pe cealaltă, florile de crin aurii cu o bandă transversală, zimțată, în mijloc.

„Tare mi-e teamă — își mărturisi Chicot în sinea lui — că drapelul ăsta o să aibă o soartă tristă, de bine ce i-au făcut safteaua."

În aceeași clipă, ca și cum ar fi vrut să confirme temerile lui Chicot, tunul din cetate deschise focul, secerînd un șir întreg de infanteriști, la zece pași de monarh.

— Pe toți dracii ! exclamă acesta. Ai văzut, Chicot ? Paremi-se că se îngroașă gluma, nu-i așa ?

Și-i clănțăneau dinții în gură.

„Parcă-l văd c-o să leșine" — se gîndi Chicot.

— Așa ! bombăni Henric. Așa ! Ți-e frică, stîrv ticălos, tremuri, te zgribulești ! Stai tu, să vezi, stai tu, dacă-i vorba să tremuri, cel puțin să ai pentru ce !

Și, înfigînd amîndoi pintenii în pîntecele calului bălan pe care încălecase, o luă înaintea cavaleriei, pedestrimii și artileriei și ajunse la o sută de pași de fortăreața dogorită de focul bateriilor ce bubuiau de sus, de pe metereze, ca în toiul celei mai aprige vijelii, răsfrîngîndu-și văpaia în luciul armurii sale, ce părea luminată de razele soarelui în asfințit.

Ajungînd acolo, se opri locului timp de zece minute, strunindu-și calul și strigînd în gura mare :

— Fașinele, pe toți sfinții ! Aduceți fașinele !

Mornay se luase după el, cu viziera ridicată, ținînd spada în mînă.

La rîndul său, Chicot porni după Mornay ; se lăsase îmbrăcat cu platoșa, dar se feri să scoată sabia din teacă.

Însuflețiți de exemplul lor, tinerii gentilomi hughenoți se repeziră pe urmele celor trei, răcnind și urlînd :

— Trăiască Navara !

În fruntea tuturor se afla vicontele de Turenne, cu o fașină pe grumazul calului.

Fiecare din ei se apropie și aruncă jos mănunchiul de nuiele cu care venise ; în cîteva clipe, șanțul de sub podul mobil al cetății se umplu pînă sus.

Artileriștii porniră în goana mare spre șanț ; în sfîrșit, după ce, din patruzeci cîți fuseseră la început, nu mai rămaseră decît zece, reușiră să așeze petardele sub poartă.

Mitraliile și gloanțele șuierau ca un vîrtej năprasnic de foc în jurul lui Henric : într-o clipă, douăzeci de oameni se prăbușiră sub ochii lui.

— Înainte ! Înainte ! strigă regele.

Și își mînă calul în mijlocul artileriștilor. Ajunse la marginea șanțului chiar în momentul cînd detuna prima petardă.

Poarta crăpase în două locuri.

Ostașii aprinseră și a doua petardă. Blănile de lemn plesniră din nou ; numaidecît însă prin cele trei crăpături se strecurară țevile a douăzeci de archebuze, împroșcîndu-i cu plumbi pe soldați și pe ofițeri.

Oamenii cădeau secerați ca spicele jur împrejurul monarhului.

— Sire — îl ruga Chicot, fără să se mai gîndească la el — sire, pentru numele lui Dumnezeu, duceți-vă înapoi !

Mornay nu spunea nimic, dar se vedea că era mîndru de ucenicul său ; doar din cînd în cînd căuta să-l apere, așezîndu-se în fața lui ; regele însă îl dădea la o parte cu un gest nervos.

Deodată Henric simți cum i se îmbrobonează fruntea de sudoare și cum i se lasă o perdea peste ochi.

— Ah, firea asta păcătoasă ! se zbîrli el. Stai tu, că nu mă dau bătut chiar așa, cu una cu două ! Pe urmă, sărind jos de pe cal, strigă : O secure, dați-mi o secure !

Și, cu un braț vajnic, făcu să zboare țevi de archebuză, așchii de stejar și piroane de bronz.

În sfîrșit, se prăbuși o bîrnă, pe urmă unul din canaturile porții și o bucată de zid și, în aceeași clipă, o sută de oameni se năpustiră înăuntru prin spărtura făcută, zbierînd :

— Navara ! Navara ! Cahors e al nostru ! Trăiască Navara !

Chicot se ținuse pas cu pas după rege ; se afla lîngă el sub bolta porții, deoarece Henric intrase printre cei dintîi în oraș ; la fiecare salvă de archebuze, însă, îl vedea tresărind și vîrîndu-și capul între umeri.

— Pe toți dracii ! se oțărî Henric, furios. Ai văzut un om mai fricos ca mine, Chicot ?

— Nu sire —îi răspunse Chicot — nu mi-a fost dat să văd pînă acum un fricos ca maiestatea voastră. Mi se face părul măciucă, zău așa !

În momentul acela, ostașii domnului de Vesin încercară să-l împingă înapoi pe Henric împreună cu avangarda sa, care pusese stăpînire pe poartă și pătrunsese în casele din vecinătate.

Henric îi întîmpină cu spada în mînă. Apărătorii cetății asediate se dovediră însă mai tari, izbutind să respingă pe Henric și pe oamenii săi pînă dincolo de șanț.

— Pe toți dracii! strigă regele. Văd că drapelul meu a început să dea îndărăt. Dacă-i așa, am să-l port eu însumi, cu mîna mea.

Și într-un elan plin de măreție, smulgînd steagul din mîinile celui care-l ducea, îl înălță în văzduh și intră pe poarta cetății, înfășurat pe jumătate în faldurile lui ce fluturau în vînt.

— Să vedem, tot mai ți-e frică? se dojeni el. Nu mai tremuri acum, mișelule?

Gloanțele șuierau, strivindu-se de armura lui cu un pocnet strident și ciuruind pînza drapelului cu un foșnet scurt și înăbușit.

Domnul de Turenne, Mornay, împreună cu alți o mie, năvăliră pe poarta deschisă, urmîndu-l pe monarh.

Tunul încetase să mai bată sub zidurile cetății: lupta se dădea acum piept la piept și corp la corp.

Biruind zăngănitul armelor, împușcăturile muschetelor și hîrșîitul spadelor încrucișate, glasul domnului de Vesin trîmbița:

— Ridicați baricade pe străzi! Săpați șanțuri! Faceți metereze în fiecare casă!

— Asediul orașului s-a isprăvit, Vesin, vai de tine! îi spuse domnul de Turenne, care era destul de aproape de el pentru ca Vesin să-l audă.

Și ca și cum ar fi vrut să-și întărească spusele, trase asupra lui un foc de pistol, rănindu-l la braț.

— Te înșeli, Turenne, te înșeli — îi răspunse domnul de Vesin, Cahors nu poate fi cucerit decît cu prețul a douăzeci de asedii; deci, dacă unul s-a încheiat, mai rămîn încă nouăsprezece de făcut.

Timp de cinci zile și cinci nopți în șir, domnul de Vesin se străduí să apere orașul stradă cu stradă și casă cu casă.

Spre norocul lui Henric de Navara, căruia soarta începea să-i fie prielnică, comandantul cetății se bizuise prea mult pe tăria zidurilor și a garnizoanei din Cahors, așa încît pierduse din vedere să-l înștiințeze pe domnul de Biron.

Timp de cinci zile și cinci nopți în șir, Henric comandă ca un căpitan de oaste și luptă ca un ostaș. Timp de cinci zile și cinci nopți dormi cu o piatră drept căpătii și se trezi cu mîna pe secure.

În fiecare zi cucerea cîte o stradă, cîte o piață, cîte o răspîntie, în fiecare noapte garnizoana orașului încerca să recîștige pozițiile pierdute peste zi.

În sfîrșit, în noaptea celei de-a patra spre cea de-a cincea zi, inamicul, răpus de oboseală, părea să fi lăsat un pic de răgaz oștirii protestante. De astă dată, Henric porni la atac, luînd cu asalt un post întărit, cu care prilej șapte sute de oameni își pierdură viața : cei mai destoinici ofițeri fură mai toți răniți ; domnul de Turenne fusese atins la umăr de un glonț de archebuză, iar Mornay, lovit cu un vas de gresie în cap, văzuse moartea cu ochii.

Dintre toți, regele era singurul care nu pățise nimic ; după spaima pe care o încercase la început și pe care o biruise cu atîta vitejie, fusese cuprins de un neastîmpăr înfrigurat, dovedind o cutezanță aproape smintită ; toate legăturile armurii sale erau sfărîmate fie din pricina sforțărilor sale, fie datorită loviturilor pe care le primise în toiul încăierărilor. Izbea cu atîta sete, încît niciodată nu-și rănea adversarul, ci îl omora pe loc.

După ce și ultimul post fu cucerit, regele intră în fortăreață, însoțit de nelipsitul Chicot, care, tăcut și posomorît, de cinci zile încoace, spre marea lui disperare, vedea crescînd lîngă el spectrul înfricoșător al unei monarhii menite să strivească suveranitatea casei de Valois.

— Ei, ce mai zici acum, Chicot ? întrebă monarhul, ridicînd viziera coifului, ca și cum ar fi vrut să citească în sufletul bietului ambasador.

— Ce să zic, sire ! bolborosi Chicot, abătut. Zic că sînteți un rege în toată puterea cuvîntului.

— Și eu, sire — se repezi Mornay — spun că sînteți imprudent ! Se poate una ca asta ? ! Fără mănuși în mînă și cu viziera ridicată, cînd vedeți doar că din toate păr-

țile se trage asupra maiestății voastre, și... poftim, încă un glonț!

Într-adevăr, în momentul acela un glonț retezase șuierînd una din penele ce împodobeau coiful lui Henric.

În aceeași clipă, ca o dovadă că temerile lui Mornay erau întru totul îndreptățite, regele fu împresurat de vreo doisprezece archebuzieri din garda personală a guvernatorului.

Ostașii, care fuseseră anume puși acolo la pîndă de domnul de Vesin, trăgeau în linie dreaptă, fără să greșească niciodată ținta.

Calul monarhului fu omorît, iar cel încălecat de Mornay se alese cu un picior frînt. Regele căzu jos și, cît ai clipi, zece spade se ridicară, gata să se abată asupra lui.

Chicot era singurul care rămăsese călare: descălecînd numaidecît, sări să-l apere pe rege și începu să învîrtească spada prin aer atît de năprasnic, încît reuși să-i îndepărteze pe cei ce se apropiaseră mai mult. Se aplecă apoi să-l ridice pe Henric, care își încurcase picioarele în harnașamentul calului, și încredințîndu-i bidiviul său, îi spuse:

— Sire, veți fi martor față de regele Franței că, dacă am tras spada împotriva ostașilor săi, cel puțin n-am lovit pe nimeni.

Henric îl trase lîngă el pe Chicot și-l îmbrățișă cu lacrimi în ochi.

— Pe toți dracii! rosti el. Rămîi cu mine, Chicot: ai să trăiești și ai să mori o dată cu mine, fătul meu! Ai să vezi, stăpînirea mea e tot atît de blîndă ca și inima.

— Sire — îi răspunse Chicot — n-am decît un stăpîn, pe care înțeleg să-l urmez pe lumea asta, și acela este suveranul meu. Din păcate, vai, strălucirea lui a început să scadă, dar îi voi rămîne credincios în restriște, dacă pînă acum am disprețuit bucuriile pe care i le-a hărăzit soarta. Lăsați-mă deci să-l slujesc și să-l iubesc pe regele meu atîta timp cît va trăi, sire. În curînd voi rămîne singur cu dînsul, nu căutați să-i răpiți și ultimul slujitor.

— Să știi că n-am să uit promisiunea dumitale, Chicot! îi răspunse Henric. Ai auzit? Ești o ființă dragă și sfîntă pentru mine și, după Henric al Franței, ține minte

ce-ți spun, te vei putea bizui pe prietenia lui Henric de Navara.

— Da, sire ! se mulțumi să răspundă Chicot, sărutînd respectuos mîna regelui.

— Și acuma, dragul meu, precum vezi — continuă monarhul —Cahors se află în mîinile noastre. Domnul de Vesin este în stare să-și jertfească toți oamenii, dar, decît să dau înapoi, și eu aș fi în stare mai degrabă să-i jertfesc pe-ai mei.

Amenințarea era de prisos și Henric nu avu nevoie să se înverșuneze prea mult. Trupele sale, comandate de domnul de Turenne, capturaseră toată garnizoana ; domnul de Vesin fusese făcut prizonier. Cetatea se predase.

Henric îl luă de mînă pe Chicot și intră cu el într-o casă care mai ardea încă, ciuruită de gloanțe, și în care se afla cartierul său general. Acolo îi dictă domnului de Mornay o scrisoare, pe care Chicot trebuia s-o ducă regelui Franței. Scrisoarea era ticluită într-o latinească scîlciată și se sfîrșea cu aceste cuvinte :

„Quod mihi dixisti profuit multum. Cognosco meos devotos, nosce tuos. Chicotus caetera expediet".

Adică, într-o tălmăcire aproximativă :

„Ceea ce mi-ai spus, mi-a fost de mare folos. Îmi cunosc slujitorii credincioși, caută să-i cunoști pe ai domniei tale. Chicot îți va lămuri celelalte lucruri."

— Și acum, prietene Chicot — spuse Henric — îmbrățișează-mă, numai să ai grijă să nu te murdărești, căci, Dumnezeu să mă ierte, sînt plin de sînge ca un măcelar. Cu dragă inimă te-aș pofti să iei o parte din pradă, dacă aș ști că primești dar văd în ochii dumitale că nu te-aș putea îndupleca. Totuși ține inelul meu, ia-l, te rog, așa vreau eu. Drum bun, Chicot, nu te mai opresc ! Întoarce-te în Franța ; o să faci vîlvă mare la curte cînd ai să povestești ce-ai văzut.

Chicot primi inelul și porni la drum. Trei zile în șir, pînă în momentul cînd ajunse în fața casei, sub ferestrele căreia domnul de Joyeuse cînta serenade, căuta să se convingă cu tot dinadinsul că, într-adevăr, nu visase și că nu se trezise chiar atunci din somn.

LVI

CE SE PETRECEA LA LUVRU ÎN PREAJMA ZILEI ÎN CARE CHICOT INTRASE ÎN ORAȘUL NÉRAC

Datorită împrejurărilor care ne-au obligat să-l însoțim pe Chicot pînă la capătul misiunii sale, a trebuit să ne îndepărtăm pentru un timp, cam îndelungat, ce-i drept, de palatul Luvru, lucru pentru care îi rugăm stăruitor pe cititorii noștri să ne ierte.

Ar fi totuși nedrept să mai întîrziem, dînd prea multă vreme uitării relatarea amănunțită a întîmplărilor ce au urmat uneltirii de la Vincennes, ca și pe cel care a fost ținta acestei uneltiri.

După ce întîmpinase cu o inimă atît de viteză primejdia, regele fusese cuprins de un fel de emoție retrospectivă, emoție pe care o încearcă și oamenii cei mai curajoși, după ce pericolul a trecut : se înapoiase deci la palat fără să scoată un cuvînt, își făcuse apoi rugăciunile, zăbovind mai mult ca de obicei, și de vreme ce își încredințase sufletul lui Dumnezeu cu atîta osîrdie, uitase să mai mulțumească ofițerilor, care se dovediseră atît de vigilenți, și gărzilor sale credincioase, care îl ajutaseră să scape cu fața curată din acest impas.

Pe urmă se urcă în pat, uimindu-i pe camerierii săi prin graba cu care se pregăti de culcare ; s-ar fi zis că era nerăbdător să pună capul jos și să doarmă pentru ca să se scoale a doua zi cu mintea înviorată și limpede.

De aceea d' Épernon, care rămăsese ultimul în iatacul regelui, tot așteptînd să audă un cuvînt de mulțumire, ieși din odaie îmbufnat din cale afară, văzînd că pînă la urmă cuvîntul așteptat nu sosise.

La rîndul său, Loignac, care rămăsese în picioare lîngă draperia de catifea, văzînd că domnul d'Épernon trece pe lîngă el fără să-i spună nimic, se întoarse brusc spre cei Patruzeci și Cinci ca să-i înștiințeze :

— Regele nu mai are nevoie de dumneavoastră, domnilor, duceți-vă la culcare !

La orele două din noapte, toată lumea dormea în palat.

Taina acestei peripeții fusese păstrată cu sfințenie și nimeni nu prinsese de veste. Bravii burghezi din Paris sforăiau deci sîrguincioși, fără să aibă habar că nu lipsise decît foarte puțin pentru ca să se urce pe tron o nouă dinastie.

Domnul d'Épernon pusese un slujitor să-i tragă cizmele și, în loc să colinde orașul, precum îi stătea în obicei, împreună cu alți treizeci de călăreți, se grăbi să urmeze exemplul ilustrului său stăpîn și se urcase în pat fără să schimbe o vorbă cu nimeni.

Numai Loignac, pe care nimic nu l-ar fi putut împiedica, întocmai ca pe omul *justum et tenacem* despre care vorbește Horațiu, să-și facă datoria, chiar dacă ar fi știut că vine sfîrșitul lumii, numai Loignac porni să dea o raită pe la posturile elveților și ale gărzilor franceze, care își îndeplineau conștiincios slujba, dar fără să dea dovadă de un zel prea înfocat.

Trei încălcări destul de ușoare ale disciplinei fură pedepsite cu strășnicie în noaptea aceea ca niște greșeli de neiertat.

A doua zi dimineața, Henric, pe care atîția oameni îl așteptau nerăbdători să se scoale, ca să afle mai curînd în ce ape se scaldă, a doua zi de dimineață deci, Henric, după ce se ospătă în pat cu patru porții de supă în loc de două, ca de obicei, trimise vorbă domnului d'O și domnului Villequier să vină să lucreze la el în cabinet la întocmirea unui nou decret financiar.

Regina fu încunoștințată să ia masa singură, și cum se arăta puțin neliniștită de starea sănătății monarhului, maiestatea sa binevoi a-i răspunde gentilomului care-i împărtășise îngrijorarea reginei că în seara aceea va primi pe luminatele doamne și le va oferi o gustare la el în cabinet.

Același răspuns îl căpătă și un gentilom venit din partea reginei-mame, care, deși de doi ani încoace trăia retrasă la palatul său din Soissons, nu uita să trimită zilnic pe cîte cineva ca să se intereseze ce mai face feciorul său.

Domnii secretari de stat schimbară o privire tematoare. În dimineața aceea suveranul era atît de distrat, încît abu-

zurile nemăsurate săvîrșite în încasarea impozitelor nu reușiră să-i smulgă nici măcar un surîs maiestății sale.

Faptul că un rege este cu gîndurile împrăștiate nu poate fi decît îngrijorător pentru niște secretari de stat.

În schimb, Henric, jucîndu-se cu master Love, de fiecare dată cînd cățelușul își înfigea dințișorii albi în degetele sale subțiratice, îl dojenea :

— Așa, va să zică, răzvrătitule ! Și tu vrei să mă muști, și tu ? Javră mică, și tu te ridici împotriva regelui tău ? Cum văd, toată lumea are astăzi ceva împotriva lui ! Apoi Henric, luîndu-se la trîntă cu el, chipurile, cu prețul unor strădanii aproape tot atît de uriașe ca și cele depuse de Hercule, fiul Alcmenei, pentru a veni de hac leului din Nemeea, reușea să supună fioroasa dihanie, nu mai mare decît pumnul, spunîndu-i cu o negrăită încîntare : Te-am răpus, master Love, te-am răpus, ticălosule, împreună cu toți mișeii tăi din Ligă, te-am răpus, răpus, răpus !

Erau singurele cuvinte pe care izbutiră să le prindă din zbor domnii d'O și de Villequier, cei doi mari diplomați care credeau că nici o taină omenească nu poate să rămînă nedezlegată pentru domniile lor. Cu excepția acestor imputări adresate lui master Love, Henric fusese tot timpul cît se poate de tăcut.

Semnă tot ce avu de semnat și ascultă tot ce avu de ascultat, închizînd ochii cu un aer atît de firesc, încît nu puteai ști dacă asculta cu adevărat sau dacă aținise.

În fine, ornicul bătu orele trei după-amiază.

Regele porunci să fie chemat domnul d'Épernon.

I se răspunse că ducele trecea în revistă trupele de cavalerie ușoară.

Ceru atunci să vină Loignac.

Loignac, i se spuse, încerca niște cai de Limoges.

Era de așteptat ca monarhul să dea semne de nemulțumire în fața piedicilor de care dorințele lui se izbiseră de două ori la rînd. Nicidecum : împotriva tuturor așteptărilor, regele, cu aerul cel mai nepăsător din lume, începu să fluiere o arie, imitînd chemarea cornului de vînătoare, distracție cu care se îndeletnicea de obicei cînd era pe deplin satisfăcut de sine.

Se vedea lămurit că, de unde toată dimineața regele nu se învrednicise să deschidă gura, începuse să aibă mîncărime la limbă.

În cele din urmă, mîncărimea aceasta se preschimbă într-o nevoie nestăvilită ; dar cum nu avea pe nimeni la îndemînă, suveranul se mulțumi să vorbească singur.

Ceru apoi să i se servească gustarea și, în timp ce mînca, pofti să asculte o lectură menită să-i îndrepte cugetul spre gînduri cucernice.

— Cine a scris viața lui Sylla ? întrebă el la un moment dat, silindu-l pe lector să se întrerupă. Plutarh, nu-i așa ?

Lectorul, care-i citea dintr-o carte cuviosă, în fața acestei întrebări profane, se uită nedumerit la monarh.

Regele repetă întrebarea.

— Da, sire — răspunse lectorul.

— Îți mai aduci aminte de pagina aceea în care istoricul povestește cum a izbutit dictatorul să scape de la moarte ?

Lectorul părea încurcat.

— Nu prea bine, sire — mărturisi el — nu l-am mai citit de mult pe Plutarh.

În clipa aceea, eminența sa, cardinalul de Joyeuse, își anunță sosirea.

— Ei, bravo ! se bucură suveranul. Prietenul nostru, care este un om învățat, cred că o să-mi poată răspunde fără nici o șovăială.

— Sire — spuse cardinalul — să fi fost oare chiar atît de norocos, încît prezența mea să fie bine venită ? E, într-adevăr, un lucru rar pe lumea asta.

— Ba chiar așa și este. Ai auzit ce-am întrebat adineauri ?

— Maiestatea voastră, dacă nu mă înșel, voia să știe cum și în ce împrejurări dictatorul Sylla a scăpat de la moarte.

— Întocmai. Poți să-mi răspunzi, cardinale ?

— Nimic mai ușor, sire.

— Cu atît mai bine.

— Viața lui Sylla, din pricina căruia au fost uciși atîți oameni, n-a fost niciodată amenințată decît în bătălii : maiestatea voastră se referea desigur la o bătălie ?

— Da ; și cu prilejul uneia dintre luptele pe care le-a purtat, pare-mi-se, dacă țin bine minte, a văzut moartea cu ochii. Deschide, te rog, un Plutarh, cardinale, trebuie să fie unul pe-acolo, tradus de iscusitul nostru Amyot, și citește pagina aceea din viața ilustrului, unde se arată cum a reușit să scape de sulițele vrăjmașilor săi mulțumită calului său, care era iute de picior.

— Sire, nu e nevoie să deschid un Plutarh ca să vă spun ; lucrul acesta s-a petrecut în bătălia pe care a dat-o împotriva lui Telesinus Samnitul și a lui Lamponius Lucanianul.

— Domnia ta trebuie să știi mai bine ca oricine treaba asta, dragă cardinale, fiindcă ești atît de învățat !

— Maiestatea voastră este prea îngăduitoare cu mine — răspunse cardinalul, înclinîndu-se.

— Și acum — spuse regele, după o tăcere de cîteva clipe — vrei să mă lămurești cum se face că leul roman, care se știe cît a fost de crud, n-a avut nici o supărare din partea dușmanilor săi ?

— Sire, am să răspund maiestății voastre tot cu un citat din Plutarh.

— Prea bine, Joyeuse, răspunde-mi.

— Carbon, vrăjmașul lui Sylla, obișnuia să spună : „În sufletul lui Sylla sălășluiesc laolaltă un leu și o vulpe și trebuie să lupt cu amîndoi deodată ; dar cel mai mult îmi dă de furcă vulpea".

— Ce vorbești ! răspunse Henric, pe gînduri. Cu vulpea ?

— Așa spune Plutarh, sire.

— Și are dreptate, cardinale, are dreptate. Dar, fiindcă veni vorba de bătălii, ai mai primit vești de la fratele dumitale ?

— De la care dintre ei, sire ? Maiestatea voastră își amintește, cred, că am patru frați.

— De la ducele d'Arques, prietenul meu.

— Nu încă, sire.

— Numai dacă domnul duce de Anjou, care pînă acum a știut să fie o vulpe atît de dibace, ar ști de aci înainte să facă un pic și pe leul.

Cardinalul nu mai răspunse nimic, deoarece, de astă dată, Plutarh nu-i mai putea fi de nici un ajutor ; ca un

abil curtezan ce era, se temea ca nu cumva, spunînd un lucru agreabil despre ducele de Anjou, să nu fie dezagreabil monarhului.

De vreme ce cardinalul nu mai spunea nimic, Henric începu să se hîrjonească iarăşi cu master Love ; apoi, făcîndu-i semn prelatului să nu plece, se ridică şi, după ce se îmbrăcă somptuos, trecu în camera sa de lucru, unde îl aştepta curtea.

Nicăieri ca la o curte regală, oamenii nu-şi dau atît de bine seama, datorită unui instinct neîndoielnic pe care nu-l întîlneşti decît la locuitorii plaiurilor de munte, nicăieri deci ca la o curte regală oamenii nu simt atît de lămurit apropierea sau sfîrşitul furtunilor : fără ca nimeni să fi scăpat vreun cuvînt, fără să fi dat cineva ochii cu regele, toată lumea se afla într-o stare sufletească pe deplin potrivită cu împrejurările.

Amîndouă reginele erau vădit îngrijorate.

Palidă la faţă şi neliniştită, Caterina saluta în stînga şi-n dreapta şi vorbea puţin şi scurt, făcînd pauze lungi între cuvinte.

Louise de Vaudemont nu privea pe nimeni şi nu asculta nimic.

Erau chiar momente cînd a fi putut crede că biata femeie este pe cale să-şi piardă minţile.

Suveranul intră, în sfîrşit.

Avea o privire scînteietoare şi era rumen în obraji : judecînd după figură, părea să fie în toane bune, ceea ce produse asupra chipurilor posomorîte din jur, care abia aşteptau să-l vadă la faţă pe monarh, efectul pricinuit de razele soarelui cînd se revarsă peste frunzişurile îngălbenite de toamnă.

Totul se polei, totul se îmbujoră ca prin farmec ; într-o frîntură de clipă, totul prinse a străluci.

Henric sărută mîna mamei şi aceea a soţiei sale cu o desăvîrşită galanterie, ca şi cînd ar fi fost încă duce de Anjou. Se arătă cît se poate de curtenitor, spunîndu-le tot felul de cuvinte măgulitoare doamnelor, care de mult nu mai erau obişnuite cu asemenea atenţii, ba mai mult, chiar binevoi să le ofere şi bomboane.

— Eram îngrijoraţi de sănătatea domniei tale, fiule — spuse Caterina, cercetînd chipul monarhului cu o stă-

ruință deosebită, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze că obrajii lui nu erau rumeniți cu sulimanuri și că voioșia sa nu era doar o mască.

— Nu aveați nici un motiv, doamnă — răspunse regele — fiindcă în viața mea nu m-am simțit mai sănătos decît acum.

Și își însoți cuvintele cu un surîs ce se răsfrînse pe buzele tuturor.

— Și cărei împrejurări norocoase, fiule — întrebă Caterina cu o neliniște pe care nu reușea s-o ascundă îndeajuns — se datorează îmbunătățirea sănătății domniei tale?

— Am rîs cu poftă, doamnă, asta e singura explicație — răspunse monarhul.

Toți cei de față se priviră cu o adîncă mirare, ca și cînd regele ar fi spus un lucru nemaiauzit.

— Ai rîs cu poftă ? ! Domnia ta este în stare să rîdă cu poftă, fiule ? întrebă Caterina cu o figură, ca de obicei, neînduplecată. Atunci înseamnă că ești fericit.

— Și chiar și sînt într-adevăr, doamnă !

— Și cu ce prilej te-ai lăsat copleșit de o asemenea veselie nestăvilită ?

— Trebuie să-ți spun mai intîi, mamă, că ieri seară am fost în pădurea Vincennes.

— Știam.

— Așa ! Ai știut va să zică ?

— Da, fiule ; mă interesează tot ce este în legătură cu domnia ta. Cred că nu-ți spun nici o noutate.

— Bineînțeles ! Ieri seară deci am făcut o plimbare pînă la pădurea Vincennes, cînd, la întoarcere, iscoadele mele mi-au dat de știre că drumul e tăiat de o armată dușmană ale cărei muschete se și vedeau lucind de departe.

— O armată dușmană pe drumul dinspre Vincennes ?

— Da, mamă.

— Și unde anume ?

— În dreptul helești eului iacobinilor, lîngă casa iubitei noastre verișoare.

— Lîngă casa doamnei de Montpensier ? ! exclamă Louise de Vaudemont.

— Întocmai ! Da, doamnă, lingă Bel-Esbat. M-am apropiat vitejește. gata să înfrunt bătălia, cînd am observat deodată...

— Dumnezeule ! Spune, sire, ce-ai observat ? rosti regina, frămîntîndu-se toată.

— O, liniștește-te, doamnă !

Caterina aștepta cu sufletul la gură ; nici un cuvînt însă și nici un gest nu lăsa să se vadă ce se petrecea în sufletul ei.

— Am observat — urmă regele — niște cuviosi călugări, o mînăstire întreagă, care prezentau armele în cinstea mea, în mijlocul unor urale pline de avînt războinic.

Cardinalul de Joyeuse începu să rîdă ; toți curtenii își însușiră veselia sa, străduindu-se care mai de care să rîdă mai zgomotos.

— Da, da — spuse regele — rîdeți, rîdeți, aveți toată dreptatea, fiindcă multă vreme o să se vorbească despre istoria asta !

Și cum am în Franța vreo zece mii de călugări și mai bine, aș putea, la nevoie, să fac din ei zece mii de mușchetari și, cu ocazia aceasta, aș înființa o nouă dregătorie, și anume aceea de mare maestru al cuviosilor mușchetari ai maiestății sale preacreștine, dregătorie pe care mă gîndesc s-o încredințez domniei tale, cardinale.

— Sire, primesc ! Orice slujbă este binevenită pentru mine, dacă știu că poate fi pe placul maiestății voastre.

În timp ce regele stătea de vorbă cu cardinalul, doamnele se ridicaseră, după cum cerea eticheta vremii, și părăsesau încăperea, după ce se duceau mai întîi, rînd pe rînd, să facă o reverență în fața monarhului ; regina le urmă împreună cu doamnele sale de onoare.

Regina-mamă era singura femeie care mai rămăsese în cameră : veselia atit de neobișnuită a suveranului ascundea totuși o taină pe care ținea s-o cerceteze mai îndeaproape.

— O clipă numai, cardinale ! se adresă regele prelatului, care văzînd că regina-mamă rămăsese în urmă și bănuind că avea probabil ceva de vorbit cu feciorul său, se pregătea tocmai să plece. Am uitat să te întreb ce face du Bouchage, fratele domniei tale ?

— Îmi pare rău, sire, dar nu știu.

— Cum, nu știi ce face ?

— Nu. Îl văd rar sau, mai bine zis, nu-l mai văd de loc.

O voce gravă și tristă se auzi atunci în fundul încăperii.

— Sînt aici, sire — rosti vocea.

— Ia te uită ! E aici ! se bucură Henric. Vino mai aproape, conte, vino mai aproape !

Tînărul se supuse.

— Sfinte Dumnezeule ! spuse regele, privindu-l cu mirare. Pe cuvîntul meu de gentilom, ăsta nu mai este om în carne și oase, ci o umbră pe două picioare !

— Munceşte mult, sire — bolborosi cardinalul, uimit el însuși de schimbarea pe care ultima săptămînă o adusese în felul de a fi și în înfățișarea fratelui său.

Într-adevăr, du Bouchage era palid ca o statuie de ceară și, sub mătăsurile și broderiile ce-i învesmîntau trupul, era cu drept cuvînt țeapăn și șui ca o umbră.

— Vino încoace, tinere ! îl îmbie monarhul. Vino încoace ! Îți mulțumesc, cardinale, pentru citatul din Plutarh ; ori de cîte ori se va ivi o împrejurare de felul acesta, îți făgăduiesc că am să cer ajutorul domniei tale.

Cardinalul înțelese că regele dorea să rămînă singur cu Henri și se strecură tiptil pe ușă.

Monarhul se uită după el cu coada ochiului, apoi își întoarse privirea spre mama sa, care nu voia cu nici un chip să se clintească din loc.

Nu mai rămăseseră în încăpere decît regina-mamă, domnul d'Épernon, care nu mai știa cum să-i fie pe plac și cum s-o măgulească, și du Bouchage.

Jumătate curtean, jumătate ostaș, Loignac stătea la ușă, mai mult pentru a-și îndeplini îndatoririle decît pentru plăcerea lui.

Monarhul se așeză și-i făcu semn lui du Bouchage să se apropie.

— De ce stăteai ascuns în spatele doamnelor, conte ? îl dojeni el. Nu știi că-mi face plăcere să te văd ?

— Cuvintele pline de bunăvoință ale maiestății voastre nu pot decît să mă onoreze, sire — răspunse tînărul, înclinîndu-se cu cel mai adînc respect.

— Spune-mi, conte, cum se face că de la o vreme nu te mai arăți la palat ?

— Nu mă mai arăt la palat, sire ?

— Nu, într-adevăr, și chiar mă plîngeam adineauri fratelui dumitale, cardinalul, care pot să-ți spun că este și mai învățat decît mi-aș fi închipuit.

— Dacă maiestatea voastră nu m-a văzut — răspunse Henri — înseamnă că n-a binevoit să arunce o privire în colțul acestui cabinet : în fiecare zi sînt aici la ora cînd apare suveranul, și tot așa sînt zilnic de față la deșteptarea maiestății sale, și mă închin, de asemenea, cu tot respectul înaintea sa cînd iese de la consiliu. Niciodată nu s-a întîmplat să lipsesc și nici n-o să se întîmple vreodată, atîta timp cît voi putea umbla ; este o datorie sfîntă pentru mine.

— Și de aceea ești așa trist ?

— O, sper că maiestatea voastră nu poate să creadă așa ceva.

— Nu, sînt convins să fratele tău și cu tine mă iubiți.

— Sire !

— De altfel, și eu vă iubesc. Tocmai voiam să te întreb : știi că Anne, bietul băiat, mi-a scris de la Dieppe ?

— Nu știam, sire.

— Da, dar în schimb știi, nu-i așa, cît l-a amărît plecarea aceasta.

— Mi-a mărturisit că-i pare rău că trebuie să părăsească Parisul.

— Da, dar știi ce mi-a spus ? Că există un om care s-ar fi despărțit și mai greu de Paris decît el și că, dacă ai fost în locul lui și ți-aș fi încredințat misiunea aceasta, ai fi murit de inimă rea.

— Se prea poate, sire.

— Mi-a spus chiar mai mult decît atît, fiindcă fratele tău este foarte limbut atunci cînd nu stă îmbufnat ; mi-a spus că, în cazul cînd ai fi primit tu ordinul de plecare, ai fi fost în stare să nu te supui. E adevărat ?

— Sire, maiestatea voastră are dreptate să pună moartea înaintea nesupunerii mele.

— Dar, în sfîrșit, ce s-ar fi întîmplat dacă n-ai fi murit de inimă rea atunci cînd ai fi primit ordinul ?

— Sire, pentru mine, gîndul că am înfruntat ordinul maiestății voastre ar fi fost o suferință mult mai cumplită decît moartea ; și totuși — mărturisi tînărul, plecîn-

du-şi fruntea palidă spre a-şi ascunde încurcătura — nu m-aş fi supus.

Regele îşi încrucişă braţele pe piept şi îl măsură din ochi pe Joyeuse.

— Frumos ! spuse el. Pare-mi-se că nu eşti în toate minţile, sărmane !

Tînărul zîmbi cu tristeţe.

— Sînt chiar nebun de-a binelea, sire, din păcate — mărturisi el. Maiestatea voastră nu trebuie să-şi cîntărească vorbele ca să mă cruţe.

— Atunci este într-adevăr ceva serios, dragul meu.

Joyeuse îşi înăbuşi un oftat.

— Hai, povesteşte-mi. Să vedem despre ce-i vorba.

Tînărul îşi adună tot curajul pentru a surîde :

— Un rege luminat ca maiestatea voastră, sire, nu se poate cobori să asculte asemenea spovedanii.

— Ba da, Henri, ba da — stărui monarhul. Vorbeşte, spune-mi tot, asta o să mă mai distreze.

— Sire — răspunse tînărul cu semeţie — maiestatea voastră se înşală ; trebuie să vă spun de la început că mîhnirea ma nu este cîtuşi de puţin făcută să distreze un suflet ales.

Suveranul apucă mîna tînărului.

— Haide, haide, du Bouchage — căută el să-l îmbuneze — nu trebuie să te superi, ştii doar că regele tău a pătimit cîndva din pricina unei dragoste nefericite.

— Da, sire, ştiu, mai demult...

— Sînt în măsură deci să înţeleg suferinţele tale.

— Prea multă bunătate din partea unui monarh.

— Nicidecum. Vezi tu, cum nu exista nimic mai presus de mine decît puterea cerească, atunci cînd am trecut prin aceleaşi încercări ca şi tine, în clipa aceea nu m-am putut sprijini pe nimeni, în timp ce tu, fiule, te poţi sprijini pe mine.

— Sire !

— Şi, drept urmare — continuă Henric cu o duioasă tristeţe — sper să văd spulberîndu-se necazurile tale.

Tînărul clătină capul, neîncrezător.

— Du Bouchage — îi făgădui suveranul — vei fi fericit, sau atunci nu mai sînt vrednic să mă numesc regele Franţei !

— Eu, fericit! Vai, sire, nu este cu putință — spuse tînărul, cu un zîmbet plin de o negrăită amărăciune.

— Și pentru ce?

— Pentru că nu mi-e hărăzit să am parte de fericire pe lumea asta.

— Henri — stărui regele — fratele tău, la plecare, mi te-a dat în grijă ca unui prieten. Doresc deci, fiindcă n-ai vrut să te lași călăuzit spre a ști ce ai de făcut, nici de înțelepciunea tatălui dumitale, nici de mintea luminată a fratelui dumitale, cardinalul, doresc deci să fiu pentru dumneata ca un frate mai mare. De aceea trebuie să ai încredere în mine. Hai spune-mi ce te-apasă și te-asigur, du Bouchage, că puterea mea și dragostea pe care ți-o port vor izbuti să găsească un leac pentru orice, bineînțeles afară de moarte.

— Sire — răspunse, tînărul, căzînd în genunchi în fața regelui —sire, mă simt covîrșit de toate aceste mărturii de bunătate pe care nu știu cum aș putea să le răsplătesc. Suferința mea este fără leac, de vreme ce această suferință este singura mea bucurie.

— Du Bouchage, ești nebun de legat și mi-e teamă că-ți pierzi viața pentru niște năluciri! Ascultă-mă ce-ți spun.

— Știu prea bine, sire — răspunse liniștit tînărul.

— Dar, la urma urmei, ce vrei? izbucni regele, care începuse să-și piardă răbdarea. Vrei cumva să te însori sau vrei să te ridici în ochii cuiva?

— Sire, vreau să cîștig dragostea cuiva. Vedeți, deci că nimeni pe lume nu-mi poate mijloci această fericire: trebuie s-o dobîndesc eu însumi și numai pentru mine!

— Atunci nu văd pentru ce ești atît de disperat?

— Pentru că îmi dau seama că n-am s-o cîștig niciodată, sire.

— Încearcă, încearcă, băiete! Ești bogat, ești tînăr! Care femeie ar putea să rămînă nepăsătoare în fața acestei întreite ispite: a frumuseții, a dragostei și a tinereții? Nici una, du Bouchage, nici una.

— Ciți alții în locul meu n-ar binecuvînta pe maiestatea voastră pentru nemăsurata sa îndurare și pentru bunăvoința cu care mă copleșește. A fi iubit de un rege ca ma-

iestatea voastră înseamnă tot atît de mult aproape ca și a fi iubit de Dumnezeu.

— Așadar, primești ? Foarte bine. Nu-mi spune nimic dacă ții neapărat să fii discret ; voi căuta să mă interesez și voi avea grijă să pun lucrurile la cale. Știi, nu-i așa, ce-am făcut pentru fratele tău ? Sînt gata să fac tot atîta și pentru tine : o sută de mii de scuzi nu pot fi o piedică pentru mine.

Du Bouchage luă mîna regelui și se aplecă s-o sărute.

— Dacă maiestatea voastră mi-ar cere într-o bună zi să-mi jertfesc sîngele, mi l-aș jertfi pînă la ultima picătură ca să-i dovedesc cît îi sînt de recunoscător pentru sprijinul său, pe care îmi pare rău că nu pot să-l primesc.

Henric al III-lea îi întoarse spatele supărat.

— Într-adevăr — spuse el — băieții ăștia din familia Joyeuse sînt niște încăpățînați fără pereche, mai încăpățînați chiar decît cei din familia Valois. Parcă-l văd c-o să-mi iasă acum în fiecare zi înainte cu mutra asta plouată și cu cearcăne la ochi ! O să-mi facă o plăcere grozavă ! Ca și cînd și așa ar fi prea multe figuri vesele la curte !

— O, sire, puteți fi fără grijă ! protestă cu însuflețire tînărul. Voi lăsa focul ce mă mistuie să-mi îmbujoreze obrajii ca un suliman, așternîndu-mi pe față culorile bucuriei, așa încît, văzîndu-mă cu zîmbetul pe buze, toată lumea să fie convinsă că sînt omul cel mai fericit de pe pămînt.

— Da, dar eu, eu am să știu că nu-i adevărat, încăpățînatule. vai de tine, și gîndul acesta mă va întrista.

— Maiestatea voastră îmi îngăduie să mă retrag ? întrebă du Bouchage.

— Da, fiule, du-te și caută să fii bărbat.

Tînărul sărută mîna regelui, se duse apoi și făcu o plecăciune în fața reginei și, trecînd țanțoș pe lîngă d'Épernon, care nu obișnuia să-l salute, părăsi încăperea.

— Închide, Nambu ! strigă monarhul îndată ce du Bouchage ieși pe ușă.

O clipă mai apoi, șambelanul care primise această poruncă anunță un glas tare celor din anticameră că monarhul nu mai primește pe nimeni.

Henric se apropie de ducele d'Épernon și, bătîndu-l pe umăr, îi zise :

— La Valette, ai grijă, te rog, să li se împartă niște bani băieților tăi din garda celor Patruzeci și Cinci și dă-le o învoire de douăzeci și patru de ore, adică noaptea asta și ziua următoare. Vreau să se bucure și ei. Pe sfînta liturghie, m-au salvat, pușlamalele, așa cum l-a salvat pe Sylla calul său bălan !

— Salvat ? rosti Caterina, mirată.

— Da, mamă.

— Salvat de la ce ?

— Aici i-aici ! Întreabă-l pe d'Épernon.

— Și de ce nu te-aș întreba pe domnia ta ? Cred că-i mai firesc.

— Ei bine, doamnă, află că scumpa noastră verișoară, sora domnului de Guise, bunul prieten al domniei tale... O, nu protesta, știu bine doar că este bunul prieten al domniei tale.

Caterina zîmbi, ca și cînd ar fi spus : „Niciodată n-o să înțeleagă".

Monarhul văzu surîsul ei și continuă, strîngînd din buze :

— Sora bunului dumitale prieten de Guise a încercat ieri să-mi întindă o cursă.

— O cursă ?

— Da, doamnă ! Puțin a lipsit ieri ca să fiu arestat, ba poate chiar ucis mișelește...

— De domnule de Guise ? ! exclamă Caterina.

— Nu-ți vine să crezi, nu-i așa ?

— Nu, drept să-ți spun — mărturisi Caterina.

— Pentru numele lui Dumnezeu, d'Épernon, fii atît de bun, dragul meu, și povestește-i maiestății sale reginei-mame toată întîmplarea de-a fir-a-păr. Dacă i-aș istorisi eu și aș vedea-o dînd din umeri așa cum dă acum, ar însemna să-mi fac sînge rău, și zău dacă are vreun rost, fiindcă, oricum, trebuie să-mi cruț sănătatea. Apoi întorcîndu-se către Caterina, adăugă : Rămîi cu bine, doamnă ! N-ai decît să-l îndrăgești pe domnul de Guise, după pofta inimii domniei tale ; n-a trecut mult de cînd am poruncit să fie executat domnul de Salcède, cred că-ți amintești, nu-i așa ?

— Bineînțeles.

— Domnii de Guise să facă bine deci și să nu uite nici ei lucrul acesta.

Rostind cuvintele de mai sus, monarhul ridică din umeri ceva mai ostentativ decît regina-mamă și se retrase în apartamentul său, urmat de master Love, care alerga de zor ca să se poată ține după el.

LVII.

PANĂ ROȘIE ȘI PANĂ ALBĂ

După ce am vorbit despre oameni, să vorbim acum un pic și despre lucruri.

Era pe la ceasurile opt seara și casa lui Robert Briquet, singură-singurică și peste măsură de tristă, fără nici o licărire de lumină, se profila ca o umbră triunghiulară pe cerul acoperit de nori, care, după cum se vedea, părea să anunțe mai curînd o vreme ploioasă decît o noapte cu lună.

Biata casă oropsită, al cărei suflet se simțea că-și luase zborul, era o pereche tocmai potrivită pentru clădirea misterioasă ce se înalța peste drum de ea și pe care am avut cinstea s-o înfățișăm ceva mai înainte cititorilor noștri. Văzîndu-le cum ședeau așa față-n față, filozofii, care pretind îndeobște că nimic pe lume nu trăiește, nu vorbește și nu simte cu atîta intensitate ca lucrurile neînsuflețite, ar fi spus că amîndouă căscau de plictiseală.

Puțin mai încolo se auzea un zdrăngănit puternic de arămuri amestecat cu o larmă de glasuri învălmășite, cu un freamăt nedeslușit și cu țipete ascuțite ca niște chelălăituri, ca și cînd preoții Cibelei [1] ar fi oficiat într-o grotă misterele preamilostivei zeițe.

Poate de aceea se tot plimba pe acolo și chipeșul cavaler, un tînăr cu tocă violetă, cu pană roșie și cu o man-

[1] Personaj mitologic, fiica Cerului, zeița Pămîntului, soția lui Saturn, mama lui Iupiter, Neptun, Pluton și a Junonei.

tie cenușie, care, atras de toată zarva aceasta, se oprea locului cîteva minute ca să asculte hărmălaia, ca după aceea să se întoarcă agale, cu capul în piept, îngîndurat, spre casa jupînului Robert Briquet.

De fapt, această simfonie de arămuri ciocnite nu era nimic altceva decît un zăngănit de vase de bucătărie ; freamătul nedesluşit era al oalelor ce clocoteau pe jeratic şi al frigărilor ce se răsuceau în crăcane ; strigătele, ale lui jupîn Fournichon, patronul *Mîndrului Cavaler*, care purta de grijă cuptoarelor, iar chelălăiturile, ale coanei Fournichon, care pusese să se pregătească iatacurile din cele două foişoare.

După ce tînărul cu tocă violetă privea pe îndelete, adulmeca din plin boarea păsărilor fripte şi cerceta stăruitor perdelele de la ferestre, făcea stînga-mprejur, ca puţin mai apoi să se oprească iar locului pentru a isconi.

Oricît de nestînjenită părea să fie, la prima vedere, plimbarea aceasta, exista totuşi o graniţă peste care tînărul nu se învrednicea niciodată să treacă : un fel de şanţ ce brăzda uliţa în curmezis, din faţa casei lui Robert Briquet şi pînă în dreptul clădirii misterioase.

Se cuvine totuşi să spunem că, de fiecare dată cînd tînărul nostru ajungea la graniţa aceasta, găsea stînd de strajă acolo, ca o vajnică santinelă, un alt cavaler cam de aceeaşi vîrstă, cu tocă neagră şi pană albă şi cu pelerină violetă, care, cu privirea pironită asupra lui, încruntat şi cu mîna pe spadă, părea să-i dea de ştire, aidoma uriaşului Adamastor [1] :

„Un singur pas dacă mai faci, vei avea de înfruntat vijelia".

Cavalerul cu pană roşie, adică cel pe care l-am adus în scenă cel dintîi, era atît de adîncit în gîndurile sale, încît se plimbă de vreo douăzeci de ori încolo şi încoace fără să bage de seamă nimic. Bineînţeles, nu se putea să nu fi observat că mai era încă cineva care măsura ca şi el, de colo pînă colo, strada ; omul acela însă era prea bine îmbrăcat ca să poată fi un răufăcător şi, de altfel, în momentul acela nici că i-ar fi păsat de nimic altceva decît

[1] Personaj din poemul epic *Luisiadele* al poetului portughez Camoens (1525—1580)

doar de ceea ce se întîmpla în lăcașul *Mîndrului Cavaler*.

Celălalt, în schimb, de cîte ori pana roșie se întorcea înapoi, din mohorît cum era, se făcea negru la față; în cele din urmă, fluidul ostil pe care-l emana pana albă deveni atît de puternic, încît reuși să destrame gîndurile penei roșii, atrăgîndu-i luarea-aminte. Drept care, pana roșie înălță capul și deslușì pe chipul celui aflat în fața sa pornirea vrăjmașă ce părea s-o aibă împotrivă-i.

Faptul acesta îl făcu să se gîndească, firește, că prezența lui îl stingherea probabil pe celălalt cavaler; pe urmă gîndul acesta trezi în el dorința de a ști în ce fel anume îl stingherea.

Se apucă, prin urmare, să cerceteze cu atenție casa lui Robert Briquet. De la casa aceasta trecu apoi la perechea ei de peste drum.

În sfîrșit, după ce se uită pe îndelete și la una, și la cealaltă, fără să se neliniștească sau, cel puțin, fără să se arate neliniștit de felul în care îl măsura cu privirea tînărul cu pană albă, îi întoarse spatele și se apropie din nou de pîlpîirile învăpăiate ale cuptoarelor jupînului Fournichon.

Tînărul cu pană albă, fericit că-și biruise adversarul, punîndu-l pe goană, căci pentru el mișcarea de întoarcerea la stînga-mprejur pe care acesta o executase era cea mai bună dovadă că fusese înfrînt, tînărul cu pană albă, zic, continuă să se plimbe ca mai înainte, mergînd adică de la est spre vest, în timp ce vecinul său se îndrepta în direcție opusă, adică de la vest spre est.

În momentul cînd însă fiecare dintre ei ajunse în punctul pe care și-l alesese în sinea lui, de la bun început, drept țel al plimbării sale, amîndoi se răsuciră pe călcîie și porniră unul spre celălalt în linie dreaptă, o linie atît de dreaptă, încît, dacă n-ar fi fost între ei șanțul ca un nou Rubicon peste care ar fi fost nevoiți să treacă, probabil că s-ar fi lovit nas în nas, atît de strașnic se feriseră și unul, și altul să se abată cît de cît de la linia dreaptă.

Pana albă își răsuci mustăcioara, dînd semne vădite de nerăbdare.

Pana roșie făcu o mutră mirată și aruncă din nou o privire spre casa misterioasă.

Pana albă înaintă atunci cu încă un pas, pregătindu-se să treacă Rubiconul, dar, pînă una alta, pana roșie se și îndepărtase : își continuă deci plimbarea, pornind în direcție opusă.

Timp de cinci minute s-ar fi putut crede că nu le va mai fi dat să se întîlnească decît la antipozi ; dar peste puțin, călăuziți de același instinct și cu aceeași exactitate ca și prima oară, amîndoi se întoarseră din drum în aceeași clipă.

Ca doi nori care, mînați de vînturi potrivnice, străbat aceeași zonă a cerului, îndreptîndu-se unul spre altul și desfășurîndu-și cu prudență întunecații vălătuci în chip de avangărzi, cei doi pietoni ajunseră de astă dată unul în fața celuilalt, ferm hotărîți să se calce mai curînd pe picioare decît să dea înapoi fie și cu un pas.

Mai nerăbdător, de bună seamă, decît cel ce venea în întîmpinarea lui, tînărul cu pană albă, în loc să rămînă, așa cum făcuse pînă atunci, la marginea șanțului, trecu peste numitul șanț, silindu-l să dea înapoi pe adversarul său, care, fiind luat pe nepregătite, deoarece nu se aștepta la o asemenea încălcare, și avînd amîndouă brațele încurcate în faldurile mantiei, fu cît pe ce să-și piardă echilibrul.

— Ce înseamnă asta, domnule ? protestă cel de-al doilea cavaler. Ești nebun sau ai făcut-o dinadins ca să mă înfrunți ?

— Am făcut-o dinadins, domnule, ca să înțelegi că prezența dumitale mă stinghерește din cale afară. La un moment dat mi s-a părut că ți-ai dat singur seama de asta, fără a mai fi nevoie să ți-o spun.

— Cîtuși de puțin, domnule, căci din principiu nu văd niciodată ceea ce nu vreau să văd.

— Există totuși anumite lucruri care sper că ar putea să-ți atragă atenția în clipa cînd le-ai vedea strălucind sub ochii domniei tale.

Și însoțind vorba cu fapta, tînărul cu pană albă își lepădă pelerina de pe umeri și scoase din teacă spada, făcînd-o să scînteieze în bătaia unei raze de lună care chiar atunci se strecurase printre nori.

Cavalerul cu pana roșie rămase locului neclintit.

— S-ar zice, domnule — îi răspunse el, dînd din umeri — că în viața dumitale n-ai tras o sabie din teacă, judecînd după graba cu care vrei să te folosești de ea împotriva unui om care, vezi bine, nu încearcă de loc să se apere.

— Da, dar care sper totuși că se va apăra.

Pana roșie zîmbi cu o seninătate care avu darul să sporească și mai mult enervarea potrivnicului său.

— Și pentru ce, mă rog ? Cu ce drept mă oprești dumneata să mă plimb pe stradă ?

— Pentru ce trebuie să te plimbi tocmai pe strada asta ?

— Ei, drăcie, nostimă întrebare ! Fiindcă așa îmi place.

— Aha ! Îți place va să zică.

— Bineînțeles ! Dumneata cum te plimbi ? Sau poate dumneata ai o învoire specială pentru a bate singur pavelele străzii Bussy ?

— Dacă am sau nu învoire, asta nu te privește pe dumneata.

— Te înșeli ; dimpotrivă, mă privește și chiar foarte mult ; sînt un supus credincios al maiestății sale și n-aș vrea să trec peste voința sa.

— Așa ! Pare-mi-se că mă cam iei peste picior !

— Și dacă ar fi așa ? Dumneata nu mă amenințI ?

— Pe toți sfinții din cer ! Înțelege odată, domnule, că mă stingherești, și dacă nu vrei să pleci de bună voie, voi ști eu să te fac, vrînd-nevrînd, să-ți iei tălpășița.

— Ce vorbești, domnule ?! Asta rămîne de văzut.

— Ei, drăcia dracului, păi eu ce-ți tot îndrug de un ceas întreg : hai să vedem !

— Am anumite interese, domnule, în cartierul acesta. Asta ca să știi. Și acum, dacă ții neapărat, cu dragă inimă sînt gata să încrucișez spada cu dumneata, dar de plecat tot nu plec.

— Domnule — spuse tînărul cu pană albă, făcînd să șuiere spada prin aer și lipind călcîiele ca și cînd s-ar fi pregătit să se pună în gardă — sînt contele Henri du Bouchage, fratele domnului duce de Joyeuse. Te-ntreb pentru ultima oară : vrei ori nu să-mi dai întîietate și să te retragi ?

— Domnule — îi răspunse cavalerul cu pană roșie — sînt vicontele Ernauton de Carmainges. Prezența dumitale nu mă stinghерește cîtuși de puțin și n-aș avea de ce să mă supăr dacă ai rămîne mai departe aici.

Du Bouchage stătu o clipă în cumpănă, apoi își vîrî din nou spada în teacă.

— Te rog să mă ierți, domnule, dar, ca orice om îndrăgostit, nu sînt în toate mințile.

— Și eu sînt îndrăgostit — răspunse Ernauton — însă în nici un caz nu cred că mi-am pierdut mințile din pricina asta.

Henri păli :

— Ești îndrăgostit ?

— Da, domnule.

— Și mi-o spui așa, deschis ?

— De cînd este o crimă oare să iubești ?

— Îndrăgostit de cineva care șade pe strada asta ?

— Da, deocamdată.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnule, spune-mi pe cine iubești ?

— Îmi pare rău, domnule du Bouchage, dar cred că nu te-ai gîndit bine cînd mi-ai pus această întrebare ; doar știi că un gentilom nu poate dezvălui un secret care nu-i aparține decît pe jumătate.

— Ai dreptate ! Îți cer iertare, domnule de Carmainges, dar te rog să mă crezi pe cuvînt, nu există om mai nefericit ca mine pe fața pămîntului.

Era o suferință atît de sinceră și o deznădejde atît de zguduitoare în aceste cuvinte rostite de tînărul îndrăgostit, încît Ernauton se simți mișcat pînă în adîncul sufletului.

— O, Doamne, acum înțeleg ! exclamă el. Ți-e teamă să nu fim cumva rivali.

— Mi-e teamă, într-adevăr.

— Hm ! făcu Ernauton. Uite ce e, domnule, am să-ți vorbesc atunci deschis.

Joyeuse se îngălbeni și-și trecu palma peste frunte.

— Eu — continuă Ernauton — sînt chemat la o întîlnire.

— Ești chemat la o întîlnire ?

— Da, o întîlnire în toată puterea cuvîntului.

— Pe strada asta ?

— Pe strada asta.

— Chemat în scris ?

— Întocmai, și aș putea să spun chiar cu un scris foarte frumos.

— De femeie ?

— Nu, de bărbat.

— De bărbat ? Ce vrei să spui ?

— Nimic altceva decît ce-am spus. Am fost chemat la o întîlnire cu o femeie, dar prin mijlocirea unui bărbat cu un scris foarte îngrijit ; n-o fi poate de ajuns de misterios, dar în orice caz e mai elegant : se pare că avem și un secretar.

— Ah ! șopti Henri. Vorbește odată, Dumnezeule mare, spune-mi tot.

— Mi-o ceri în așa fel, domnule, încît nu m-ar lăsa inima să nu-ți îndeplinesc rugămintea. Am să-ți împărtășesc deci cuprinsul biletului.

— Te-ascult.

— Ai să vezi dacă-i la fel cu al dumitale.

— Destul, domnule, cruță-mă, te rog ; mie nu mi-a dat nimeni întîlnire și n-am primit nici un bilet.

Ernauton scoase o fițuică din pungă.

— Acesta-i biletul, domnule — îi arătă el. Mi-ar fi greu să ți-l citesc pe întunericul ăsta, dar cum nu cuprinde decît două-trei rînduri, pot să ți-l spun pe dinafară ; sper că ai încredere în mine că nu te amăgesc ?

— O, toată încrederea !

— Așadar, iată, cuvînt cu cuvînt, cum e ticluită :

Domnule Ernauton, secretarul meu este împuternicit să-ți spună din partea mea că doresc foarte mult să stăm de vorbă împreună un ceas : îți mărturisesc că am fost impresionată de meritele domniei tale.

— Chiar așa scrie ?

— Pe cinstea mea, domnule, mai mult chiar, toată fraza asta este subliniată. Fraza următoare o trec sub tăcere, fiind mult prea măgulitoare, după părerea mea.

— Va să zică ești așteptat ?

— Mai bine zis aștept, precum se vede.

— Trebuie să vină cineva atunci să-ți deschidă poarta ?

— Nu, o să mă fluier de trei ori pe fereastră.

Tremurînd tot, Henri puse o mînă pe brațul lui Ernauton și, arătîndu-i cu cealaltă, casa misterioasă, îl întrebă :

— De acolo ?

— Da' de unde — răspunse Ernauton, arătîndu-i foișoarele *Mîndrului Cavaler*. De acolo !

Henri scoase un strigăt de bucurie.

— Va să zică nu te duci aici ? stărui el.

— O, nu ! Biletul spune lămurit : hanul *La Mîndrul Cavaler*.

— Dumnezeu să-ți dea sănătate, domnule ! suspină tînărul îndrăgostit, strîngîndu-i mîna. Iartă-mă, te rog, c-am fost atît de nepoliticos și de zevzec. Dar, vai, pentru cel ce iubește cu adevărat nu există decît o singură femeie pe lume, precum știi și dumneata, și văzînd că tot dai tîrcoale casei, m-am temut că s-ar putea să fii așteptat chiar de femeia aceasta.

— N-am de ce să te iert, domnule — răspunse Ernauton, zîmbind, căci, la un moment dat, ca să-ți spun drept, și mie mi-a trecut prin gînd că s-ar putea ca și dumneata să fi venit aici pentru același lucru ca și mine.

— Și ai avut această nemărginită răbdare, domnule, de a sta atîta timp fără să mă întrebi nimic ? ! Înseamnă că dumneata nu iubești cu adevărat, zău, nu iubești !

— Cinstit vorbind, deocamdată nu am cine știe ce drepturi. Așteptam deci să mă lămuresc într-un fel oarecare înainte de a mă supăra. Cucoanele astea mari au tot felul de nazuri ciudate și e atît de nostim să joci cuiva o festă !

— Lasă, lasă, domnule de Carmainges, orice s-ar spune, nu iubești ca mine, și totuși...

— Și totuși ? repetă Ernauton.

— Și totuși ești mai fericit.

— Așa ! Va să zică în casa aceasta se află o inimă împietrită ?

— Domnule de Carmainges — spuse Joyeuse — s-au împlinit trei luni de cînd m-am îndrăgostit ca un nebun de femeia care locuiește aici și nici pînă în ziua de azi n-am avut încă fericirea să-i aud glasul.

— Ei, drăcie ! Cum s-ar zice, ai călcat cu stîngul. Dar ia stai puțin !

— Ce s-a întîmplat ?

— Parc-a fluierat cineva ?

— Într-adevăr, și mie mi se pare c-am auzit.

Tinerii se opriră să asculte și, în momentul acela, se auzi pentru a doua oară un fluierat din direcția *Mîndrului Cavaler*.

— Domnule conte — se scuză Ernauton — te rog să mă ierți că nu-ți pot ține de urît, dar cred că acesta-i semnalul pe care-l așteptam.

Chemarea se repetă pentru a treia oară.

— Du-te, domnule, du-te — îl îndemnă Henri — și noroc!

Ernauton o luă sprinten la picior; interlocutorul său îl văzu afundîndu-se în bezna ce învăluia strada pentru a ieși ceva mai apoi la iveală în lumina ce se revărsa pe ferestrele *Mîndrului Cavaler*, ca pînă la urmă să dispară de tot.

În ceea ce-l privește, Henri se simțea și mai abătut, căci răfuiala — sau așa-zisa răfuială — pe care o avusese mai înainte îl făcuse să iasă pentru un timp din letargie.

— Și acum — spuse el — să ne facem meseria noastră cea de toate zilele și să batem ca de obicei la poarta blestemată, care niciodată nu vrea să se deschidă."

Și rostind aceste cuvinte, se îndreptă cu un pas șovăielnic spre poarta casei misterioase.

LVIII

POARTA SE DESCHIDE

Ajungînd însă în fața porții casei misterioase, bietul Henri își pierdu cumpătul ca de obicei.

„Curaj! încercă el să se îmbărbăteze. Să ciocănim!"

Și făcu încă un pas. Dar, înainte de a bate la poartă, mai aruncă o privire în urmă și văzu luminile strălucitoare ale hanului așternîndu-se în curmezișul drumului.

„Acolo — se gîndi el — sînt oameni care intră ca să se bucure de plăcerile dragostei și să se veselească, oameni care au fost chemați, fără să fi dorit măcar acest lucru. De ce nu mi-e dat oare și mie să fiu cu inima împăcată și să

zîmbesc nepăsător ? Poate că atunci mi-aș îndrepta și eu pașii într-acolo, în loc să mă străduiesc în zadar să pătrund aici ?"

În clipa aceea se auzi tremurînd în văzduh glasul melancolic al clopotului de la Saint-Germain-des-Prés.

— Hai odată, uite a bătut de zece ! șopti Henri. Puse piciorul pe prag și apucă ciocanul atîrnat la intrare. Ce viață îngrozitoare — murmură el — o viață de om bătrîn ! O, Doamne, cînd oare voi putea și eu să spun : „Frumoasă, zîmbitoare moarte, și tu, duios mormînt, bun venit !"

Ciocanul lovi pentru a doua oară poarta.

„Așa — continuă el, trăgînd cu urechea — se aude scîrțiind ușa, pe urmă treptele trosnind și zgomotul pașilor ce se apropie : în fiecare zi la fel, mereu același lucru."

Pentru a treia oară ciocanul căzu, izbind poarta.

— Și cu asta am terminat — spuse el. Așa : slujitorul pășește acum în vîrful picioarelor, se uită printre zăbrele, zărește ca de obicei chipul meu palid, fioros, nesuferit și intră apoi în casă fără să-mi deschidă niciodată !

Faptul că orice zgomot încetase părea să adeverească prezicerile nefericitului tînăr.

— Rămas bun, neîndurat lăcaș ! Rămas bun pînă mîine ! murmură el.

Și, aplecîndu-se atît de mult, încît ajunse cu fruntea în dreptul pragului de piatră, își lipi buzele de el, sărutîndu-l cu toată rîvna sufletului său, în așa fel că făcu să se înfioare granitul încremenit, mai puțin încremenit însă decît inimile celor ce locuiau în această casă... Pe urmă, așa cum se întîmplase și în ajun și cum era convins că avea să se întîmple și în ziua următoare, se întoarse să plece.

Nici nu apucase bine să facă doi pași și, spre adînca sa uimire, auzi zăvorul scrîșnind în veriga de fier ; poarta se deschise și slujitorul se înclină pînă la pămînt. Era același slujitor al cărui portret l-am schițat mai înainte, cu prilejul întîlnirii sale cu Robert Briquet.

— Bună seara, domnule ! îl întîmpină el cu o voce răgușită, dar care i se păru nespus de dulce lui du Bouchage, mai dulce decît cele mai suave cîntece ale heruvi-

milor pe care ți-e dat să le auzi în visurile copilăriei, cînd cerurile încă ți se mai arată uneori în vis.

Tremurînd tot, năuc de fericire, Henri, care apucase între timp să se depărteze vreo zece pași de poartă, se grăbi să se apropie iar, plin de însufleţire, împreunîndu-și mîinile, dar o clipă mai apoi se clătină atît de tare, încît slujitorul se repezi să-l sprijine ca să nu se prăbușească peste prag, gest pe care, de altfel, îl îndeplini cu un simțămînt de compătimire amestecat cu respect, așa cum se putea citi desluşit pe chipul său.

— Sînt aici, domnule — rosti el — am venit. Spuneți-mi, vă rog, ce doriți.

— Am iubit cu atîta patimă — răspunse tînărul — încît nu-mi dau seama acum dacă mai iubesc. Inima mea a bătut cu atîta înfocare, încît n-aș putea să spun dacă mai bate încă.

— Sînteți bun, domnule — îl pofti respectuos slujitorul — să luați loc aici, lîngă mine, și să stăm de vorbă amîndoi ?

— O, sigur că da.

Slujitorul îi făcu un semn cu mîna.

Henri se grăbi să se supună, așa cum ar fi dat ascultare unui gest al regelui Franței sau al împăratului roman.

— Deschideți-vă sufletul, domnule — îl îmbie slujitorul, după ce se așezară unul lîngă altul — și spuneți-mi care sînt dorințele domniei voastre.

— Prietene — îi răspunse du Bouchage — nu e prima oară că vorbim împreună și că stăm atît de aproape unul de altul. Adesea, precum știi, te-am așteptat și ți-am ieșit în cale la cotitura vreunei străzi ; cu galbenii pe care am vrut atunci să ți-i dau ca să te ispitesc, ai fi putut să te îmbogățești, chiar de-ai fi fost cel mai nesățios dintre oameni ; alteori am încercat să te înfricoșez ; niciodată însă nu te-ai înduplecat să mă asculți și, cu toate că vedeai cît suferam, niciodată n-ai fost înduioșat sau, cel puțin, nu te-ai arătat înduioșat de suferințele mele. Azi îmi spui să-ți vorbesc deschis și mă poftești să-ți mărturisesc dorințele mele : ce s-a întîmplat oare, Doamne Dumnezeule ? ! Ce nouă nenorocire îmi ascunde bunăvoința dumitale ?

Slujitorul ofiă din adînc. Fără doar și poate, sub înfățișarea-i neîndurătoare se afla tăinuită o inimă milostivă.

Henri îl auzi suspinînd și se simți încurajat.

— Știi foarte bine — continuă el — că iubesc și cît de mult iubesc ; m-ai văzut urmărind pas cu pas o femeie pe care, cu toate încercările sale de a se ascunde și de a fugi de mine, am reușit de fiece dată s-o găsesc ; niciodată însă, oricît de cumplite au fost suferințele prin care am trecut, nu mi-a ieșit din gură un singur cuvînt amar, niciodată n-am căutat să dau urmare îmboldurilor năprasnice pe care disperarea le face să încolțească în sufletul unui om, nici sfaturilor pe care ni le șoptește la ureche clocotitoarea tinerețe cu sîngele ei arzător.

— E adevărat, domnule — mărturisi slujitorul — și pot să vă spun că stăpîna mea și cu mine recunoaștem pe deplin lucrul acesta.

— Bunăoară, nu-i așa — continuă Henri, strîngînd în mîinile sale mîinile vajnicului străjer — bunăoară, într-una din serile acestea cînd nu voiai cu nici un chip să-mi dai voie să intru înăuntru, n-aș fi putut oare să sparg pur și simplu poarta, așa cum ar face îndeobște și cel mai becisnic învățăcel beat sau îndrăgostit ? Și atunci aș fi putut vedea la față, fie chiar numai pentru o clipă, pe femeia aceasta atît de neînduplecată și aș fi putut să-i vorbesc.

— Și asta e adevărat.

— În sfîrșit — urmă tînărul conte cu o negrăită tristețe și dulceață în glas — sînt și eu cineva pe lumea aceasta, port un nume strălucitor, am o avere destul de frumoasă și mă bucur de multă trecere ; însuși regele, da, regele m-a luat sub oblăduirea lui ; adineauri chiar, suveranul mă povățuia să-i mărturisesc necazurile mele și mă îndemna să cer ajutorul său, oferindu-se să mă sprijine.

— Așa ! rosti slujitorul, vădit îngrijorat.

— Dar n-am primit — se grăbi să-l liniștească tînărul cavaler. Nu, nu, am refuzat orice ajutor, am refuzat tot, tot, pentru a veni aici, ca să mă rog în genunchi să se deschidă poarta aceasta care, știu bine, rămîne pururea ferecată.

— Domnule conte, sînteți într-adevăr un suflet cinstit și vrednic de toată dragostea.

— Şi atunci — îi tăie cuvîntul Henri cu o dureroasă strîngere de inimă — pentru ce omul acesta cu un suflet atît de cinstit şi vrednic de iubire, aşa cum spui chiar dumneata, trebuie să fie pedepsit atît de crîncen? În fiecare dimineaţă pajul meu aduce o scrisoare, care nici măcar nu este primită; în fiecare seară vin eu însumi să bat la poartă şi în fiecare seară sînt respins; în sfîrşit, sînt lăsat să mă chinuiesc, să mă mistui de supărare, să-mi dau duhul aici, în mijlocul străzii, fără să se milostivească nimeni de mine, nici măcar atîta cît s-ar milostivi de un biet cîine care scheaună. Ah, dragul meu, ascultă-mă pe mine, femeia asta nu are o inimă de femeie; e adevărat că nu poţi iubi pe cineva numai pentru că este nefericit. O, Doamne, ştiu, nu poţi porunci inimii să iubească, tot aşa cum nu-i poţi cere să nu mai iubească, dar cel puţin te înduri de suferinţele unui năpăstuit care pătimeşte şi-i spui măcar un cuvînt de mîngîiere; cel puţin căinezi un biet om necăjit care a căzut şi-i întinzi mîna ca să se ridice de jos; dar, nu, ei îi place să mă vadă canonindu-mă; nu, femeia asta nu are inimă, nu, nu are, căci, dacă ar fi avut inimă, mai curînd m-ar fi ucis spunîndu-mi cu gura ei că nu mă poate iubi sau ar fi pus pe cineva să mă spintece cu cuţitul ori să mă înjunghie cu o lovitură de pumnal; mort, cel puţin n-aş mai suferi.

— Domnule conte — răspunse slujitorul, după ce ascultase pînă la capăt, cu luare-aminte, cuvintele tînărului îndrăgostit — doamna pe care dumneavoastră o judecaţi cu atîta asprime, vă rog să mă credeţi, nu are cîtuşi de puţin o inimă atît de nesimţitoare şi, mai cu seamă, atît de crudă precum spuneţi; dimpotrivă, suferă mai mult decît domnia voastră, căci v-a văzut de cîteva ori şi a putut să-şi dea seama cît de mult pătimiţi şi are pentru dumneavoastră o netăgăduită simpatie.

— O, i-e milă de mine, atîta tot, i-e milă de mine! exclamă tînărul, ştergînd broboanele reci de sudoare ce-i năpădiseră tîmplele. O, dea Domnul să vină ziua cînd inima sa, pe care dumneata o preamăreşti, va ajunge să cunoască dragostea, dragostea aşa cum o simt eu; şi dacă atunci s-ar întîmpla ca în schimbul dragostei sale să nu i se ofere decît milă, aş fi într-adevăr răzbunat.

— Domnule conte, domnule conte, a nu împărtăși dragostea cuiva nu înseamnă a nu fi iubit niciodată. Poate că femeia aceasta a fost robită de o pasiune mult mai puternică decît tot ceea ce veți putea simți vreodată dumneavoastră, poate că femeia aceasta a iubit așa cum nu veți iubi niciodată dumneavoastră.

Henri ridică mîinile la cer :

— Cînd cineva a iubit cu atîta patimă, iubirea sa nu se poate istovi niciodată ! ripostă el.

— V-am spus oare că nu mai iubește, domnule conte ? întrebă slujitorul.

Henri scoase un strigăt îndurerat și-și lăsă capul în piept, ca și cum ar fi primit o lovitură ucigătoare.

— Da, iubește, dar nu trebuie să fiți gelos pe bărbatul iubit de dînsa, domnule conte, pentru că a părăsit lumea aceasta. Stăpîna mea este văduvă — adăugă milostiv slujitorul, nădăjduind că va reuși să aline astfel durerea tînărului îndrăgostit.

Într-adevăr, cuvintele acestea îl însuflețiră ca prin farmec, trezindu-i speranțele și aducîndu-l din nou la viață.

— Pentru numele lui Dumnezeu — spuse el — te rog, nu mă părăsi ! E văduvă, zici, înseamnă deci că nu poate fi văduvă decît de puțin timp, înseamnă că va veni și ziua cînd izvorul lacrimilor ei se va fi istovit. E văduvă ! O, dragul meu, atunci înseamnă că nu iubește pe nimeni de vreme ce iubește un trup neînsuflețit, o umbră, un nume. Moartea trage mai puțin în cumpănă decît o despărțire vremelnică ; a-mi spune că iubește un mort, e ca și cînd mi-ai spune că va iubi încă... O, Doamne, cele mai copleșitoare dureri s-au alinat cu timpul. În ziua cînd văduva lui Mausol [1], care jurase la mormîntul soțului ei să rămînă în veci nemîngîiată, în ziua cînd văduva lui Mausol și-a simțit ochii secătuiți de lacrimi, a fost vindecată. Regretele sînt ca și o boală : cel ce n-a fost răpus în toiul ei se simte mai în putere și mai plin de viață ca înainte, după ce a trecut criza.

[1] Regele Cariei, mort în anul 353 î.e.n., căruia soția sa Artemisa i-a înălțat un măreț monument funerar — de unde cuvîntul mausoleu — care a constituit în vechime una din cele șapte minuni ale lumii.

Slujitorul clătină din cap.

— Stăpîna mea, domnule conte — îi răspunse el — la fel ca şi văduva regelui Mausol, a jurat credinţă veşnică răposatului, dar, aşa cum o cunosc eu, sînt convins că va şti să-şi ţină legămîntul mai bine decît şi l-a ţinut femeia aceasta uitucă despre care vorbeaţi adineauri.

— Am să aştept, sînt în stare să aştept şi zece ani dacă e nevoie! exclamă Henri. Dumnezeu n-a lăsat-o să moară de inimă rea şi nici să-şi pună singură capăt zilelor. Vezi bine, dar, că, de vreme ce n-a murit, înseamnă că totuşi vrea să trăiască şi, din moment ce trăieşte, mai pot încă să nădăjduiesc.

— Ei, tinere, tinere domn! îl dojeni slujitorul cu un glas lugubru. Să nu credeţi că veţi putea înfrunta atît de uşor cerinţele morţilor, nici gîndurile negre ale celor vii. Că a mai trăit încă, spuneţi dumneavoastră? Într-adevăr, a trăit! Şi nu o zi, nu o lună şi nici un an; a trăit şapte ani încheiaţi!

Joyeuse tresări.

— Dar ştiţi pentru ce, în ce scop a trăit, ce hotărîre anume a ţinut să îndeplinească ea ca să rămînă în viaţă pînă acum? În cele din urmă totuşi se va mîngîia, speraţi dumneavoastră? Niciodată, domnule conte, niciodată! V-o spun eu, pot să şi jur dacă vreţi, eu v-o spun, eu care n-am fost decît preaumilul slujitor al răposatului, eu care, atîta timp cît a trăit, eram un suflet credincios, înflăcărat şi plin de speranţă şi care, de cînd stăpînul meu a închis ochii, am ajuns ca o stană de piatră; ei bine, eu, eu care nu i-am fost decît slujitor, n-am să mă pot împăca niciodată cu gîndul că l-am pierdut.

— Şi omul acesta atît de mult regretat — îl întrerupse Henri — mortul acesta preafericit, soţul...

— Nu era soţul, ci iubitul, domnule conte, şi o femeie cum este aceea, pe care, din nefericire, o iubiţi, nu are decît un singur iubit toată viaţa.

— Prietene, prietene! stărui tînărul cavaler, înspăimîntat de sălbatica măreţie a slujitorului înzestrat cu un suflet atît de nobil, dar care, îmbrăcat cum era ca un om de rînd, nu părea să aibă nimic deosebit. Prietene, te rog din toată inima, vorbeşte-i în numele meu.

— Eu ? se cutremură slujitorul. Eu ? Aflați atunci, domnule conte, că, dacă v-aș fi crezut în stare să săvîrșiți vreo violență împotriva stăpînei mele, v-aș fi ucis, da, v-aș fi ucis cu mîna asta. Și scoase la iveală de sub pelerină un braț nervos și puternic ce părea al unui bărbat de cel mult douăzeci și cinci de ani, deși părul cărunt și spinarea încovoiată îl arătau a fi un om de șaizeci de ani. Dacă, dimpotrivă — urmă el — aș fi fost încredințat că stăpîna mea vă iubește, i-ar fi fost ei sorocit să moară. Și acum, domnule conte, am spus tot ce aveam de spus, nu încercați să-mi smulgeți alte mărturisiri, căci, pe cuvîntul meu de cinste — și cu toate că nu sînt gentilom, vă rog să mă credeți că și cuvîntul meu prețuiește ceva — căci, pe cuvîntul meu de cinste, v-am spus tot ce vă puteam destăinui.

Henri se ridică în picioare, cu moartea în suflet.

— Îți mulțumesc — spuse el — că te-ai milostivit de suferințele mele. Acum știu ce am de făcut.

— Sper deci că veți fi mai cuminte pe viitor, domnule conte, sper că vă veți îndepărta de noi, lăsîndu-ne să ne împlinim soarta, care, credeți-mă, e mult mai amară decît a domniei voastre.

— Fii pe pace, am să plec, într-adevăr, o dată pentru totdeauna — îl încredință tînărul îndrăgostit.

— Dacă am înțeles bine, vreți să vă faceți seama.

— Dece m-aș ascunde ? Nu pot să trăiesc fără dînsa și, din moment ce nu poate să fie a mea, nu-mi rămîne altceva decît să mor.

— Domnule conte, am vorbit adesori despre moarte cu stăpîna mea. Credeți-mă, zău, nu poate fi moarte mai ticăloasă decît să-ți ridici singur zilele cu mîna ta.

— De aceea nici n-am de gînd să mor în felul acesta ; există pentru un tînăr de vîrsta și cu situația mea o altă moarte care, din cele mai vechi timpuri, a fost socotită o moarte frumoasă : moartea pe care o întîmpini luptînd pentru regele și țara ta.

— Dacă suferința domniei voastre este atît de cumplită încît n-o mai puteți îndura, dacă nu vă simțiți cu nimic îndatorat față de cei ce vă slujesc, dacă aveți prilejul să întîmpinați moartea pe cîmpul de bătălie, nu pregetați, domnule conte, duceți-vă în calea ei ! De mult aș fi

fost și eu în mormînt, dacă nu eram osîndit să trăiesc.

— Rămîi cu bine și-ți mulțumesc! răspunse Joyeuse, întinzînd necunoscutului mîna.

Și se grăbi să plece, aruncînd mai înainte la picioarele slujitorului înduioșat de durerea lui copleșitoare o pungă doldora de galbeni.

Ornicul bisericii Saint-Germain-des-Prés bătea miezul nopții.

LIX

CUM ÎNȚELEGEA SĂ IUBEASCĂ O DOAMNĂ DIN LUMEA MARE ÎN ANUL DE GRAȚIE 1586

Cele trei șuierături ce străbătuseră în răstimpuri egale strada erau într-adevăr semnalul pe care-l pîndea preafericitul Ernauton.

Așa încît, în clipa cînd tînărul ajunse în dreptul hanului, o găsi pe coana Fournichon stînd în prag și așteptîndu-și mușteriii, cu chipul luminat de un zîmbet ce o făcea să semene cu o zeiță mitologică zugrăvită de un pictor flamand.

Coana Fournichon mai învîrtea încă în mîinile ei mari și albe un scud de aur pe care, în treacăt, o altă mînă tot atît de albă, dar ceva mai gingașă decît a ei, i-l strecurase în palmă.

Hangița se uită la Ernauton și, punîndu-și mîinile în șolduri, astupă tot cadrul ușii, așa încît nimeni nu mai putea să se strecoare pe-acolo.

Ernauton, la rîndul său, se opri locului, ca și cum ar fi vrut să intre înăuntru.

— Ce doriți, domnule? întrebă ea. Pe cine căutați?

— N-a fluierat cineva de trei ori adineauri de la fereastra acestui foișor, stimată doamnă?

— Ba da.

— Ei bine, aceste trei fluierături erau pentru mine.

— Pentru dumneavoastră?

— Da pentru mine.

— Atunci se schimbă socoteala, dacă-mi dați însă cuvîntul dumneavoastră de onoare.

— Pe cinstea mea de gentilom, scumpă doamnă Fournichon.

— Vă cred pe cuvînt. Poftim înăuntru, frumosule, poftim, cavalere, poftim!

Și, încîntată că avea parte, în sfîrșit, de mușteriii de soi pe care și-i dorise cu atîta însuflețire pentru nefericitul *Trandafir al Dragostei* detronat de către *Mîndrul Cavaler*, patroana îl îndrumă pe Ernauton spre scara în melc, ce urca în cel mai dichisit și mai discret dintre foișoarele hanului.

O ușă mică, zugrăvită în culori cam țipătoare, răspundea într-un fel de anticameră de unde se trecea direct în odaia din foișor, mobilată, împodobită și tapetată ceva mai somptuos decît ar fi fost de așteptat într-o casă de la marginea Parisului; dar se cuvine să spunem că doamna Fournichon dăduse dovadă de oarecare gust în felul cum căutase să înfrumusețeze foișorul acesta, pentru care avea o mărturisită preferință și, precum se știe, cînd faci un lucru cu dragoste, nu se poate să nu reușești.

Doamna Fournichon reușise deci în măsura în care o imaginație destul de vulgară putea să reușească într-o îndeletnicire ca asta.

În clipa în care tînărul intră în anticameră simți un miros puternic de smirnă și de aloe: era o jertfă adusă, probabil, de către o persoană cu un nas prea sensibil care în așteptarea lui Ernauton, încerca să alunge cu ajutorul miresmelor vegetale aburii încărcați cu arome culinare pe care-i răspîndeau cratițele și frigarea.

Coana Fournichon se ținea pas cu pas după tînărul cavaler; de pe scară îl împinse în anticameră, iar din anticameră în încăperea din foișor, mijind ochii și clipind cu subînțelesuri anacreontice, apoi se retrase.

Ernauton rămase cu mîna dreaptă agățată de draperie, cu cea stîngă pe clanța ușii, pe jumătate îndoit din șale, în chip de plecăciune.

Zărise în penumbra ce domnea în încăperea luminată de o singură lumînare de ceară trandafirie una dintre acele siluete feminine ce au îndeobște darul de a trezi,

dacă nu dragostea, cel puțin atenția, atunci cînd nu se întîmplă să stîrnească dorințele.

Tolănită pe niște perne și învești mîntată în mătăsuri și catifele, respectiva doamnă, al cărui picioruș micuț spînzura la marginea divanului, își făcea de lucru cu o crenguță de aloe sau, mai bine zis, cu ceea ce mai rămăsese din ea, arzînd-o la flacăra lumînării ; cînd și cînd apropia crenguța de obraz pentru a trage în piept fumul pe care-l lăsa să se prefire printre cutele capișonului și prin părul său, ca și cum ar fi vrut să se pătrundă de parfumul lui îmbătător.

După gestul cu care azvîrli restul crenguței în foc, grăbindu-se să-și tragă rochia peste picior și capișonul peste fața acoperită cu o mască, Ernauton își dădu seama că ea îl auzise intrînd și știa că-i acolo, aproape de dînsa.

Cu toate acestea nu întoarse capul spre ușă.

Ernauton așteptă un moment ; doamna însă tot nu se îndupleca să se întoarcă.

— Doamnă — rosti tînărul cu un glas, pe care căuta din răsputeri să și-l îndulcească spre a-și mărturisi recunoștința — doamnă... ați binevoit să chemați pe umilul dumneavoastră slujitor : iată-l, a sosit !

— A, foarte bine — spuse dînsa. Ia loc, te rog, domnule Ernauton !

— Să-mi fie cu iertare, doamnă, dar, mai înainte de toate, trebuie să vă mulțumesc pentru cinstea pe care mi-ați făcut-o.

— Așa e, ai dreptate, domnule de Carmainges, să respectăm etichea, și totuși presupun că deocamdată încă nu știi cui îi mulțumești ?

— Doamnă — răspunse tînărul, apropîndu-se încetul cu încetul — chipul dumneavoastră e ascuns după o mască, iar mîinile înmănușate. Adineauri, în clipa cînd am intrat, v-ați grăbit să feriți de privirea mea un picior care cu siguranță m-ar fi scos din minți, lăsîndu-mă să întrezăresc cît de fermecătoare este făptura dumneavoastră. Nu văd cum aș putea să vă recunosc, așa încît nu-mi rămîne decît să ghicesc.

— Și ghicești cine sînt ?

— Aceea pe care inima mea o dorește și pe care închipuirea mi-o arată tînără, frumoasă, puternică și bogată,

mult prea puternică și prea bogată chiar, pentru ca să pot crede că ceea ce se întîmplă cu mine este adevărat și că în momentul de față nu visez.

— Ai avut de întîmpinat cumva greutăți ca să pătrunzi aici ? întrebă doamna, fără să răspundă direct la puhoiul de cuvinte ce se revărsa din inima prea plină a lui Ernauton.

— Dimpotrivă, doamnă, am intrat mult ușor decît mi-aș fi închipuit.

— Pentru un bărbat totul e ușor, într-adevăr ; din păcate însă, nu tot așa e și pentru o femeie.

— Îmi pare rău, doamnă, de osteneala pe care v-ați dat-o și în schimbul căreia nu vă pot oferi decît umilele mele mulțumiri.

Doamna însă părea să se gîndească la altceva.

— Ce spuneai adineauri, domnule ? întrebă ea într-o doară, scoțîndu-și mănușa pentru a da la iveală o mînă încîntătoare durdulie și prelungă totodată.

— Ziceam, doamnă, că, fără să fi văzut chipul dumneavoastră, știu cine sînteți și pot să vă spun că vă iubesc, fără nici o teamă că m-aș putea înșela.

— Crezi că ai putea garanta oare că sînt, într-adevăr, aceea ce te așteptai s-o întîlnești aici ?

— Dacă privirea nu-mi spune nimic, mi-o spune inima.

— Așadar, mă cunoști ?

— Da, vă cunosc.

— Ba nu, zău, dumneata, un provincial abia sosit în oraș ai și ajuns să cunoști toate femeile din Paris ?

— Dintre toate femeile din Paris, doamnă, nu cunosc deocamdată decît una singură.

— Și aceea sînt eu ?

— Sînt convins.

— Și după ce mă recunoști ?

— După vocea dumneavoastră, după farmecul și frumusețea dumneavoastră.

— După voce, înțeleg, fiindcă nu pot să mi-o prefac ; după farmec, aș putea s-o iau drept un compliment ; dar după frumusețe, nu pot admite răspunsul dumitale decît ca o ipoteză.

— Și pentru ce, doamnă ?

— Foarte simplu ; zici că mă recunoşti după frumuseţe, cînd în clipa de faţă frumuseţea mea este ascunsă.

— Era mai puţin ascunsă, doamnă, în ziua cînd v-am ajutat să intraţi în Paris şi cînd v-am ţinut lîngă mine atît de aproape, încît îmi atingeaţi umerii cu pieptul şi simţeam răsuflarea dumneavoastră dogorîndu-mi grumazul.

— Aşa că atunci cînd ai primit scrisoarea, ai ghicit că era vorba de mine.

— O, nu, nu, doamnă, să nu vă închipuiţi aşa ceva. Nici un moment nu mi-a trecut prin gînd că ar putea fi vorba de dumneavoastră. Am crezut că vrea să-mi joace cineva vreo festă sau că trebuie să fie o neînţelegere la mijloc ; m-am gîndit, de asemenea, că s-ar putea să fiu ameninţat de una din acele catastrofe ce se cheamă, chipurile, noroc în dragoste, şi doar de cîteva minute încoace, văzîndu-vă cu ochii mei şi încredinţîndu-mă cu mîna mea...

Şi Ernauton dădu să-i cuprindă mîna ce se trase înapoi, ferindu-se de mîna lui.

— Destul ! zise doamna. Adevărul este că am săvîrşit o nebunie fără seamăn.

— Şi în ce fel, doamnă ? Vreţi să-mi spuneţi şi mie ?

— În ce fel ? Zici că mă cunoşti şi mă mai întrebi în ce fel am săvîrşit o nebunie ?

— O, aveţi dreptate, doamnă ! Sînt atît de mic şi de neînsemnat pe lîngă alteţa voastră !

— Pentru Dumnezeu, domnule, fii atît de bun, te rog, şi taci ! Nu cumva ţi-ai pierdut minţile ?

— Dar ce-am făcut, doamnă, ce-am făcut, sfinte Dumnezeule ? întrebă Ernauton, înspăimîntat.

— Cum se poate ? ! Vezi doar că am o mască pe faţă...

— Şi ?

— Din moment ce port o mască, înseamnă că mi-am pus-o ca să nu fiu recunoscută. Şi dumneata îmi spui alteţă ? De ce nu deschizi mai bine fereastra să-mi strigi numele în gura mare ca să audă toată strada !

— Oh, iertare, vă rog, iertare — imploră Ernauton, căzînd în genunchi — dar credeam că zidurile n-au urechi.

— Am impresia că eşti prea încrezător de felul dumitale !

— Vai, doamnă, sînt îndrăgostit !

— Și ești convins că, din capul locului, împărtășesc dragostea dumitale cu aceeași înflăcărare ?

Ernauton se ridică de jos înțepat.

— Nicidecum, doamnă — răspunse el.

— Și atunci ce-ți închipui ?

— Îmi închipui că ați avut să-mi spuneți ceva important, că n-ați vrut să mă primiți la palatul Guise și nici acasă la dumneavoastră, la Bel-Esbat, și că ați preferat să vă întîlniți cu mine pe ascuns pentru a sta de vorbă într-un loc mai ferit.

— Așa ți-ai închipuit, într-adevăr ?

— Da.

— Și despre ce anume crezi că aș putea să-ți vorbesc ? Hai spune ! Aș vrea să văd cît ești de ager.

Sub aparența ei indiferență, fără să vrea, doamna lăsa să se întrevadă un fel de îngrijorare.

— Știu eu ? ! răspunse într-o doară Ernauton. Despre ceva în legătură cu domnul de Mayenne, bunăoară.

— Crezi oare că n-am și eu ștafetele mele, domnule, care mîine seară mi-ar spune mai mult decît aș putea afla din gura dumitale, de vreme ce domnia ta mi-ai dezvăluit tot ce știai în privința asta ?

— Poate că veți fi vrînd atunci să mă întrebați ceva în legătură cu întîmplarea din noaptea trecută ?

— Ah, ce întîmplare, nu înțeleg, despre ce vorbești ? întrebă doamna, căreia se vedea bine că-i bătea inima.

— Vreau să zic despre panica prin care a trecut domnul d'Épernon și despre arestarea gentilomilor loreni.

— Cum, au fost arestați niște gentilomi loreni ?

— Vreo douăzeci de gentilomi care au răsărit pe neașteptate pe drumul spre Vincennes.

— Care duce totodată și spre Soissons, orașul unde, dacă nu mă înșel, se află garnizoana domnului de Guise. La urma urmei, dumneata, domnule Ernauton, care ești de la palat, ai putea să-mi spui de ce au fost arestați acești gentilomi ?

— Eu, de la palat ?

— Bineînțeles.

— De unde știți, doamnă ?

— Ei, asta-i bună ! Ca să aflu adresa dumitale, a trebuit, nu-i așa, să mă interesez, să culeg informații. Dar

sfîrșește odată ceea ce ai început să spui, pentru numele lui Dumnezeu! Ai un obicei cît se poate de supărător: acela de a schimba mereu vorba. Ce s-a întîmplat după încăierarea asta?

— Absolut nimic, doamnă, cel puțin după cîte știu.

— Și-atunci cum de ți-a trecut prin minte că aș putea să-ți vorbesc despre un lucru care n-a avut nici o urmare?

— Am greșit și de astă dată, doamnă, și nu-mi rămîne decît să-mi recunosc greșeala.

— Cum se poate, domnule! Dar de unde ești dumneata?

— Din Agen.

— Nu mai spune, domnule! Ești gascon va să zică? Fiindcă Agen e în Gasconia, pare-mi-se.

— Cam așa ceva.

— Și, cu toate că ești gascon, n-ai nici măcar atîta trufie ca să-ți fi închipuit pur și simplu că, văzîndu-te în ziua cînd a fost executat Salcède, la poarta Saint-Antoine, am găsit că ești un bărbat seducător?

Ernauton se îmbujoră tot și se fîstîci, în timp ce doamna continua, fără să se arate cîtuși de puțin încurcată:

— Că te-am întîlnit după aceea pe stradă și am găsit că ești frumos?

Ernauton se făcu roșu ca sfecla.

— Că, în sfîrșit, ai venit mai apoi să-mi aduci o scrisoare din partea fratelui meu Mayenne și că te-am găsit întru totul pe gustul meu?

— Doamnă, doamnă, cum aș putea să-mi închipui una ca asta? Ferească sfîntul!

— Rău faci — îi răspunse doamna, întorcîndu-se pentru prima oară către Ernauton și aținîndu-și în ochii săi doi ochi ce scăpărau sub mască, în timp ce desfășura sub privirea înfrigurată a tînărului cavaler nurii unei talii zvelte ale cărei rotunjimi se profilau voluptos pe catifeaua pernelor.

Ernauton împreună mîinile.

— Doamnă, doamnă! exclamă el. Nu cumva rîdeți de mine?

— Zău, nu! îl asigură ea cu aceeași dezinvoltură. Îți spun că mi-ai plăcut, e adevărul adevărat.

— Sfinte Dumnezeule!

— Dar dumneata n-ai îndrăznit adineauri să-mi declari că mă iubești ?

— Numai că atunci cînd v-am făcut această declarație nu știam încă cine sînteți, doamnă ; acum că știu însă, vă cer cu umilință iertare.

— Ei, bravo, uite-l c-a început acum să bată cîmpii ! murmură cucoana, nerăbdătoare. Rămîi, te rog, așa cum ești, domnule, și spune ceea ce gîndești cu adevărat, altminteri mă faci să regret că am venit.

Ernauton căzu în genunchi.

— Vorbiți, doamnă — o rugă el — vorbiți, ca să mă conving că tot ce se întîmplă nu este o glumă și poate că atunci mă voi încumeta, în sfîrșit, să vă răspund.

— Bine. Iată deci planurile mele în legătură cu domnia ta — spuse doamna, dîndu-l la o parte pe Ernauton, în timp ce își așeza cu grijă cutele rochiei. Îmi placi, într-adevăr, dar n-am avut încă răgazul să te cunosc. De fapt, nu-mi stă în fire să mă împotrivesc fanteziilor mele, dar niciodată n-o să am nesăbuința de a săvîrși o greșeală. Dacă am fi fost egali, te-aș fi primit la mine acasă și te-aș fi observat pe îndelete înainte de a fi bănuit dumneata ce anume doresc. Îți dai seama însă că era cu neputință ; a trebuit deci să aleg altă cale și să grăbesc întrevederea aceasta. Și acum știi ce ai de așteptat din partea mea. Caută să fii vrednic de mine, e tot ceea ce îți cer.

Ernauton îi făcu tot felul de jurăminte.

— O, mai puțină înflăcărare, te rog, domnule de Carmainges ! spuse doamna cu nepăsare. Crede-mă, nu-i nevoie. Poate că ceea ce m-a surprins prima oară cînd ne-am întîlnit și mi-a plăcut a fost doar numele dumitale. La urma urmei, dacă mă gîndesc bine, cred că nu e vorba decît de un simplu capriciu din partea mea și care cu timpul o să treacă. Totuși n-aș vrea să-ți închipui că ești prea departe de a fi un om perfect și să te lași copleșit de disperare. Nu pot suferi oamenii perfecți. În schimb, pot să-ți spun că-mi sînt nespus de dragi oamenii devotați, bunăoară. Ține minte asta, îți dau voie, mîndre cavaler !

Ernauton nu mai știa pe ce lume se află. Cuvintele acestea semețe, gesturile pline de moliciune și de voluptate, măreția orgolioasă, în sfîrșit, uitarea de sine de care dădea dovadă față de el o persoană cu un nume atît de

străIucit, toate îl făceau să se topească de plăcere și, în același timp, îl cufundau în cea mai adîncă spaimă.

Tînărul se așează lîngă frumoasa și trufașa sa iubită, care nu protestă cîtuși de puțin, apoi încercă să-și petreacă brațul pe după pernele de care ședea rezemată.

— Am impresia, domnule — rosti ea — că, deși ai auzit foarte bine ce ți-am spus, nu m-ai înțeles totuși. Fără familiarități, te rog ; să rămînem fiecare la locul său ! Cu siguranță că într-o bună zi îți voi da dreptul să spui că sînt a dumitale, dar, deocamdată, nu ai încă nici un drept.

Ernauton se ridică în picioare, palid și înciudat.

— Vă rog să mă iertați, doamnă — se scuză el. Cum văd, eu nu fac decît gafe peste gafe. E și firesc : n-am reușit încă să mă deprind cu obiceiurile pariziene. La noi, în provincie, ce-i drept la două sute de leghe de aici, o femeie cînd spune „Iubesc", iubește și nu mai are nici un fel de împotrivire. În orice caz, pentru ea cuvîntul acesta nu este un simplu pretext pentru a umili un bărbat care se află la picioarele sale. E felul dumneavoastră de a fi ca pariziană și dreptul dumneavoastră ca prințesă. Îmi dau seama și înțeleg. Dar, ce vreți, nu sînt încă obișnuit ; cu timpul însă sper că am să mă obișnuiesc.

Doamna îl ascultă fără să spună nimic. Se vedea lămurit că îl observa cu cea mai mare atenție pe Ernauton, ca și cînd ar fi vrut să vadă dacă necazul de care era stăpînit se va preschimba în mînie adevărată.

— Ah, am impresia că te-ai supărat ! îl înfruntă ea, semeață.

— Sînt supărat, într-adevăr, doamnă, dar pe mine sînt supărat, căci ceea ce simt pentru dumneavoastră nu este numai un capriciu trecător, ci dragoste, o dragoste cît se poate de adevărată și de curată. Nu rîvnesc făptura dumneavoastră, căci, dacă ar fi așa, m-aș simți însuflețit de dorință. V-o spun cinstit : eu vreau doar să vă cîștig inima. Așa încît nu mi-aș putea ierta în veci, doamnă, faptul de a fi nesocotit, prin obrăzniciile mele, respectul pe care vi-l datorez, respect pe care nu mă voi încumeta să-l preschimb în iubire, doamnă, decît atunci cînd veți porunci. Îngăduiți-mi deci, doamnă, ca de azi înainte să aștept porunca dumneavoastră.

— Haide, haide ! căută să-l apuce cucoana. Să nu exagerăm, domnule Carmainges ! Frumos îţi şade să fii ca un sloi de gheaţă, după ce ai fost numai foc şi văpaie.

— Mi se pare totuşi, doamnă...

— Uite ce e, domnule, să nu-i spui niciodată unei femei c-o vei iubi aşa cum vrei dumneata ; este o greşeală ; arată-i că înţelegi s-o iubeşti aşa cum doreşte dînsa, e tot ce poate fi mai minunat !

— Aşa am şi spus, doamnă.

— Da, dar fără s-o şi gîndeşti.

— Mă închin în faţa prestigiului dumneavoastră, doamnă.

— Destul cu atîtea amabilităţi, m-aş simţi prost să fac aici pe regina. Poftim, uite mîna mea, ia-o, e mîna unei simple muritoare : numai că este mai fierbinte şi mai însufleţită decît a dumitale.

Ernauton apucă plin de respect mîna frumoasă întinsă spre el.

— Ei, ce faci ? spuse ducesa.

— Ce să fac ?

— N-o săruţi ? Eşti nebun ? S-au ţi-ai pus în gînd cu tot dinadinsul să mă scoţi din sărite ?

— Bine, dar adineauri...

— Adineauri mi-am retras-o, în timp ce acum...

— Acum ?

— Acum ţi-o dau.

Ernauton îi sărută mîna cu atîta smerenie, încît ducesa şi-o retrase numaidecît.

— Vedeţi — spuse tînărul gentilom — mi-aţi dat încă o lecţie !

— Şi am greşit ?

— Fireşte ! Mă siliţi să trec de la o extremă la alta ; în cele din urmă teama o să ucidă dragostea. Ce-i drept, vă voi adora ca şi pînă acum, în genunchi, dar nu voi mai simţi nici iubirea, nici încrederea pe care ar trebui s-o am faţă de domnia voastră.

— Oh, să nu faci una ca asta — spuse doamna pe un ton strengăresc — ar însemna să fii un iubit mult prea trist şi trebuie să ştii de la bun început că nu-mi plac asemenea iubiţi. Nu, rămîi aşa cum eşti, fii dumneata, fii domnul Ernauton de Carmainges şi nimic altceva. Am şi eu capri-

ciile mele. O, Doamne, nu mi-ai spus chiar dumneata că sînt frumoasă ? Orice femeie frumoasă are capriciile ei : caută pe cît se poate să le respecți, treci peste unele dintre ele și, mai cu seamă, nu te lăsa intimidat, iar cînd îi voi spune prea înflăcăratului Ernauton : „Fii cuminte !", să se uite în ochii mei ca să știe ce are de făcut, niciodată să nu-mi asculte glasul.

Și cu aceste cuvinte, se ridică de pe divan.

Era și timpul : tînărul, care își pierduse din nou capul, o cuprinsese în brațe și masca ducesei atinse o clipă buzele lui Ernauton ; cu prilejul acesta însă se dovedi cît erau de adevărate cuvintele sale, căci, de sub masca așezată pe obraz, din ochii ei țîșni un fulger tot atît de orbitor și de rece ca și înfricoșatul vestitor al furtunilor. Privirea aceasta îl intimidă atît de mult pe Carmainges, încît tînărul își lăsă brațele în jos și toată ardoarea de care se simțea cuprins se stinse pe loc.

— Lasă — spuse ducesa — o să ne mai întîlnim. Hotărît lucru, îmi placi, domnule Carmainges !

Ernauton se înclină.

— Cînd ești liber ? întrebă ea într-o doară.

— Destul de rar, din păcate, doamnă — răspunse Ernauton.

— Într-adevăr, îmi dau seama, e o slujbă istovitoare, nu-i așa ?

— Ce slujbă ?

— Slujba pe care o îndeplinești pe lîngă monarh. Nu faci parte din garda maiestății sale ?

— Mai bine zis, doamnă, fac parte dintr-un corp de gentilomi.

— Asta am vrut și eu să spun ; și gentilomii aceștia sînt gasconi, pare-mi-se ?

— Da, doamnă, toți.

— Cîți sînteți ? Mi s-a spus, dar am uitat.

— Patruzeci și cinci.

— Curios număr.

— Așa s-a întîmplat.

— Poate că-i vreo socoteală la mijloc ?

— N-aș crede ; sau, să zicem așa, e o socoteală pe care a făcut-o întîmplarea.

— Și acești patruzeci și cinci de gentilomi ziceai că nu se deslipesc nici o clipă de lîngă monarh ?

— N-am spus că nu ne dezlipim nici o clipă de lîngă maiestatea sa, doamnă.

— Ah, iartă-mă, așa mi s-a părut. În orice caz, ai spus că nu ai prea multă libertate.

— Într-adevăr, am prea puțin răgaz, doamnă, deoarece ziua sîntem de serviciu ori de cîte ori maiestatea sa părăsește palatul sau pleacă la vînătoare, iar seara sîntem consemnați la palat.

— Seara ?

— Da.

— În fiecare seară ?

— Aproape.

— Și atunci îți dai seama ce s-ar fi întîmplat dacă astă-seară, de pildă, din pricina acestui consemn, ai fi fost nevoit să rămîi la palat ? ! De vreme ce te așteptam, necunoscînd motivele care te împiedicau să vii, aș fi putut, nu-i așa, să-mi închipui că avansurile mele sînt disprețuite.

— Doamnă, de azi înainte, vă jur, am să trec peste orice numai ca să vă pot vedea.

— La ce bun ? N-ar avea nici un rost, să nu faci una ca asta.

— Și atunci ?

— Vezi-ți de slujba dumitale ; rămîne să potrivesc eu lucrurile cum e mai bine, deoarece sînt stăpînă pe viața mea și pot fi deci liberă oricînd vreau.

— O, nu știu cum să vă mulțumesc pentru atîta bunătate, doamnă !

— Totuși nu m-am lămurit încă — adăugă ducesa cu zîmbetul ei insinuant. Cum se face că ești liber astă-seară și ce s-a întîmplat de-ai putut să vii ?

— Astă-seară, doamnă, mă gîndeam tocmai să cer o permisie domnului de Loignac, căpitanul nostru, care este cît se poate de binevoitor cu mine, cînd a venit ordinul ca toți cei Patruzeci și Cinci să fie învoiți toată noaptea în oraș.

— Așa ! A venit ordin va să zică ?

— Da.

— Și cum se explică norocul acesta neașteptat ?

— Cred că-i răsplata unei misiuni destul de obositoare, doamnă, pe care am avut-o de îndeplinit ieri la Vincennes.

— Bravo, foarte frumos ! exclamă ducesa.

— Iată deci împrejurările cărora le datorez, doamnă, fericirea de a vă putea vedea în largul meu astă-seară.

— Şi acum ascultă, Carmainges — spuse ducesa, cu o îmbietoare familiaritate care făcu să tresalte de bucurie inima tînărului îndrăgostit — uite ce trebuie să faci dumneata ; ori de cîte ori vei socoti că ai putea fi liber, trimite-i un bilet hangiţei, ca să-i dai de ştire ; în fiecare zi, unul din oamenii mei va trece pe aici.

— Sfinte Dumnezeule, mă simt copleşit de atîta bunătate, doamnă !

Ducesa puse mîna pe braţul lui Ernauton.

— Ia stai puţin — zise ea.

— Ce s-a întîmplat, doamnă ?

— De unde vine zgomotul acesta ?

Într-adevăr, o zarvă de glasuri, de pinteni, de uşi trîntite, de strigăte vesele răzbea din sala de jos, ca vaietul îndepărtat al unei năvăliri armate.

Ernauton scoase capul pe uşa ce dădea în anticameră.

— Sînt camarazii mei — spuse el — care au venit aici să-şi petreacă permisia acordată de către domnul de Loignac.

— Dar cum se face c-au venit tocmai la hanul în care ne aflăm noi?

— Pentru că aici, la *Mîndrul Cavaler*, doamnă, ni s-a trimis vorbă să ne strîngem cu toţii la sosire ; şi pentru că, din ziua preafericită în care au pus piciorul în capitală, camarazii mei au îndrăgit vinul şi plăcintele jupînului Fournichon, iar unii dintre ei chiar şi foişoarele doamnei.

— O, cum văd eu — spuse ducesa cu un zîmbet maliţios — vorbeşti ca un om cu experienţă despre foişoarele acestea.

— Vă dau cuvîntul meu, doamnă, că azi am intrat pentru prima oară aici. Dar dumneavoastră, dumneavoastră care le-aţi ales ?

— Am ţinut să aleg, şi ai să-ţi dai seama numaidecît pentru ce-am făcut-o, cartierul cel mai puţin umblat din Paris, undeva la marginea apei, în apropiere de fortificaţii, un loc unde nimeni n-ar putea să mă recunoască şi nu i-ar

trece nimănui prin gînd că ar putea să mă întîlnească. Vai de mine, dar ce gălăgioşi sînt camarazii dumitale! adăugă ducesa.

Într-adevăr, hărmălaia stîrnită la sosire se înteţise, preschimbîndu-se într-un chiloman drăcesc; vîlva iscată de isprăvile din ajun, fanfaronadele, zornăitul scuzilor de aur şi clinchetul cupelor prevesteau o vijelie în toată puterea cuvîntului.

Deodată se auzi un zgomot de paşi pe scăriţa ce urca în foişor, apoi vocea coanei Fournichon strigînd de jos:

— Domnule de Sainte-Maline! Domnule de Sainte-Maline!

— Ce este? răspunse glasul tînărului gentilom.

— Nu vă duceţi sus, domnule de Sainte-Maline, vă rog din tot sufletul.

— Ce vorbeşti! Şi pentru ce, mă rog, scumpă doamnă Fournichon? După cîte ştiu doar, toată casa-i a noastră astă-seară?

— Toată casa, dacă vrei dumneata, dar nu şi foişoarele.

— Ei, asta-i bună? Foişoarele sînt şi ele ale casei! strigară alte cinci-şase glasuri, printre care Ernauton îl recunoscu pe cel al lui Perducas de Pincorney şi pe acela al lui Eustache de Miraudoux.

— Ba nu, foişoarele nu! stăruia coana Fournichon. Cu ele-i altă socoteală, foişoarele sînt ale mele; lăsaţi-mi în pace chiriaşii!

— Şi eu sînt chiriaşul dumitale, doamnă Fournichon — întîmpină Sainte-Maline — aşa că fă bine şi lasă-mă şi dumneata în pace.

— Sainte-Maline! şopti Ernauton, îngrijorat, deoarece cunoştea proastele năravuri şi cutezanţa acestui om.

— Dar, vă rog, vă rog frumos! repeta într-una coana Fournichon.

— E miezul nopţii, doamnă Fournichon — spuse Sainte-Maline. Cum bine ştii, la orele nouă, toate focurile trebuie să fie stinse, iar sus, la dumneata în foişor, văd că mai arde încă focul; numai nişte slujitori necredincioşi ai monarhului sînt în stare să nesocotească poruncile suveranului. Vreau să ştiu cine sînt aceşti slujitori necredincioşi.

Şi Sainte-Maline urcă mai departe treptele, urmat de mai mulţi gasconi, care se ţineau pas cu pas după el.

— Doamne Sfinte ! se nelinişti ducesa. Dumnezeule ! Domnule de Carmainges, crezi că oamenii aceştia ar îndrăzni cumva să intre înăuntru ?

— În orice caz, doamnă, să fiţi fără grijă.

— Vai de mine, uite că sparg uşile, domnule !

Într-adevăr, Sainte-Maline, care împinsese prea departe lucrurile ca să mai poată da înapoi acum, bătea atît de năpraznic, încît uşa crăpă în două : era făcută din blăni de brad a căror tărie coana Fournichon nu socotise cu cale s-o încerce, cu tot respectul aproape fanatic pe care-l dovedea pentru iubirile altora.

LX

CUM A REUŞIT SAINTE-MALINE SĂ PĂTRUNDĂ ÎN FOIŞOR ŞI CE S-A MAI ÎNTÎMPLAT DUPĂ ACEEA

Primul lucru pe care-l făcu Ernauton în clipa cînd auzi trosnind uşa anticamerei sub loviturile lui Sainte-Maline, fu să stingă făclia ce lumina odaia din foişor.

Această precauţie, care putea fi binevenită, dar care era doar o măsură de moment, nu reuşi totuşi s-o liniştească pe ducesă, cînd deodată coana Fournichon, care, după ce folosise toate mijloacele ce-i stăteau la îndemînă, se hotărî să joace şi ultima carte, începu să strige :

— Domnule de Sainte-Maline, să ştiţi că persoanele a căror odihnă vreţi s-o tulburaţi sînt nişte prieteni de-ai dumneavoastră ! N-am încotro, dumneavoastră m-aţi silit să mărturisesc.

— Cu atît mai mult atunci, se cuvine să le prezentăm omagiile noastre — îşi dădu cu părerea Perducas de Pincorney cu limba împleticită de băutură, poticnindu-se pe scară în urma lui Sainte-Maline în timp ce punea piciorul pe ultima treaptă.

— Ia să vedem, cine sînt aceşti prieteni ? zise Sainte-Maline.

— Da, da, să-i vedem și noi, să-i vedem ! strigă Eustache de Miraudoux.

Biata hangiță, sperînd că va reuși totuși să preîntîmpine o ciocnire care, sporind faima *Mîndrului Cavaler*, ar fi pricinuit pe de altă parte cele mai mari neajunsuri *Trandafirului Dragostei*, urcă treptele, strecurîndu-se printre gentilomii îmbulziți pe scară și șopti numele lui Ernauton la urechea cotropitorului.

— Ernauton ! rosti în gura mare Sainte-Maline, asupra căruia această dezvăluire avu același efect ca și uleiul turnat peste foc. Ernauton ! Nu se poate !

— Și de ce nu ? întrebă coana Fournichon.

— Da, de ce nu ? repetară mai mulți după ea.

— Ei, Doamne — spuse Sainte-Maline — pentru că Ernauton este castitatea întruchipată, un model de cumpătare, un om plămădit din toate virtuțile. Nu, nu, te-nșeli, coană Fournichon, nu-mi vine să cred că cel ce stă încuiat înăuntru e domnul de Carmainges.

Și se apropie de cea de-a doua ușă, vrînd să facă același lucru pe care-l făcuse și cu cea dintîi, cînd ușa se deschise fără veste și Ernauton răsări în prag, cu o figură ce nu lăsa cîtuși de puțin să se vadă că răbdarea ar fi una dintre virtuțile pe care, după spusele lui Sainte-Maline, le respecta cu atîta sfințenie.

— Cu ce drept și-a îngăduit domnul de Sainte-Maline să spargă ușa de la intrare ? întrebă el. Și cu ce drept, după ce-a spart-o, vrea s-o doboare și pe-asta ?

— Ia te uită ! E într-adevăr Ernauton — se minună Sainte-Maline. Îl recunosc după voce ; cît privește persoana domniei sale, e atît de întuneric aici, încît să fiu al dracului dacă pot să spun cum arată !

— Nu mi-ai răspuns la întrebare, domnule — stărui Ernauton.

Sainte-Maline izbucni într-un rîs zgomotos, ceea ce avu darul să-i liniștească pe cei Patruzeci și Cinci, care, auzind glasul atît de amenințător ce răsunase o clipă mai înainte, socotiseră c-ar fi mai cuminte în tot cazul să coboare două trepte mai jos.

— Cu dumneata vorbesc, domnule de Sainte-Maline, nu mă auzi ? strigă Ernauton.

— Ba da, domnule, te-aud foarte bine — răspunse celălalt.

— Şi-atunci, ce-ai de spus ?

— Nimic altceva, camarade dragă, decît că eram curioşi să ştim dacă într-adevăr dumneata locuieşti în acest cuib al dragostei.

— Foarte bine, şi acum, domnule, după ce te-ai convins că sînt într-adevăr eu, deoarece îţi vorbesc şi, dacă e nevoie, aş putea să pun şi mîna pe dumneata, lasă-mă te rog să mă odihnesc.

— Măi, să fie al dracului ! exclamă Sainte-Maline. Cred că nu te-ai călugărit încă şi că nu stai singur ca un huhurez aici ?

— În privinţa asta, domnule, îmi vei da voie să nu-ţi spulber îndoielile, dacă te îndoieşti cumva.

— Fugi de aici ! spuse Sainte-Maline, încercînd să pătrundă în odaia din foişor. Se poate oare să fii singur ? Aha, văd că stai pe întuneric, bravo !

— Destul, domnilor ! rosti Ernauton cu semeţie în glas. Îmi dau seama că aţi băut mai mult decît trebuie şi vă iert ; dar, oricît de răbdător ai fi cu nişte oameni care şi-au pierdut bunul simţ, şi răbdarea are o margine ; s-a isprăvit cu gluma, nu-i aşa ? Vă rog deci să-mi faceţi plăcerea să vă retrageţi.

Din păcate, Sainte-Maline în momentul acela era înveninat de invidie şi răutate.

— Nu mă înnebuni ! Să ne retragem, va să zică — rosti el. Cu ce ton ne spui asta, domnule Ernauton !

— V-am spus-o în aşa fel ca nu cumva să înţelegeţi greşit dorinţa mea, domnule de Sainte-Maline, şi, dacă-i nevoie, pot s-o repet : vă rog să vă retrageţi, domnilor !

— În orice caz, numai după ce ne vei fi îngăduit cinstea de a saluta persoana pentru care ne-ai părăsit.

În faţa stăruinţelor lui Sainte-Maline, grupul gentilomilor ce era gata să se destrame se strînse din nou în jurul lui.

— Domnule de Montcrabeau — rosti Sainte-Maline, poruncitor — coboară te rog şi adu încoace o lumînare !

— Domnule de Montcrabeau — strigă Ernauton — dacă faci una ca asta, ţine minte că am s-o iau drept o insultă personală.

Glasul tînărului cavaler era atît de amenințător, încît Montcrabeau se codi.

— Ei, asta e ! răspunse Sainte-Maline. Doar am făcut un legămînt, și domnul de Carmainges, pentru care disciplina e sfîntă, nu cred că ar dori să-l calce : nu avem voie să încrucișăm spadele între noi ; așa că, adu lumina, Montcrabeau, adu lumina !

Montcrabeau coborî treptele și, după cinci minute, se întoarse cu o lumînare pe care voi să i-o încredințeze lui Sainte-Maline.

— Ba nu, ba nu — se împotrivi acesta — ține-o dumneata, s-ar putea să am nevoie de amîndouă mîinile.

Și Sainte-Maline făcu un pas înainte, ca și cînd ar fi vrut să intre în odaie.

— Vă iau martori pe toți cîți sînteți aici — spuse Ernauton — că am fost insultat în chipul cel mai mîrșav și bruscat fără nici un motiv și, prin urmare (Ernauton trase sabia din teacă), prin urmare, voi împlînta spada aceasta în pieptul celui dintîi care va îndrăzni să facă un singur pas.

Furios, Sainte-Maline, se grăbi la rîndul său să pună mîna pe spadă, dar abia apucase s-o scoată jumătate din teacă și văzu scînteind în dreptul pieptului său vîrful spadei lui Ernauton.

Cum însă chiar în momentul acela se pregătea să treacă pragul, fără ca domnul de Carmainges să fi fost nevoit să fandeze sau să întindă brațul, Sainte-Maline simți răceala tăișului și se trase îndărăt spumegînd de mînie, ca un taur rănit.

Ernauton făcu atunci un pas înainte egal cu pasul pe care Sainte-Maline îl făcuse înapoi și spada se propti din nou, amenințătoare, în pieptul celui din urmă.

Sainte-Maline se îngălbeni ; dacă Ernauton ar fi fandat, l-ar fi pironit în perete. Împinse deci la loc, încet, spada în teacă.

— Ai merita să te ucid ca pe un cîine, domnule, pentru obrăznicia dumitale — spuse Ernauton — dar jurămîntul de care vorbeai adineauri îmi leagă mîinile, așa că nu mă voi atinge de dumneata. Fă-mi loc să trec ! Și se dădu înapoi ca să vadă dacă va fi ascultat. Apoi, cu un gest mă-

ret ce ar fi făcut cinste și unui monarh, porunci : La o parte, domnilor ! Puteți ieși, doamnă, pe răspunderea mea.

O clipă mai apoi, în pragul odăii din foișor se ivi o femeie cu o bonetă în cap și cu obrazul acoperit cu un văl, care, tremurînd toată, îl luă de brat pe Ernauton.

Tînărul cavaler vîrî sabia în teacă și, ca și cum ar fi fost convins că nu mai are nici un motiv să se teamă, străbătu țanțoș anticamera ticsită de camarazii săi, neliniștiți și curioși totodată.

Sainte-Maline, căruia lama spadei îi atinsese în treacăt pieptul, se dăduse între timp înapoi, ieșind afară pe palier, sugrumat de mînie din pricina înfruntării pe care o suferise în fața camarazilor săi și a necunoscutei.

Își dădea seama că toți aveau să se alieze împotriva lui, atît zeflemiștii cît și oamenii serioși, dacă lucrurile petrecute între el și Ernauton ar fi rămas așa cum erau, și gîndul acesta îl îndemnă să săvîrșească o faptă necugetată.

În momentul cînd Carmainges trecea pe lîngă el, scoase pumnalul. Avea intenția să-l lovească pe Carmainges ? Sau nu voia să facă nimic altceva decît ceea ce și făcu de altminteri ? În privința aceasta ne-ar fi cu neputință să dăm vreo lămurire, fără să fi cercetat cugetul său neguros, ale cărui gînduri el însuși nu putea să le deslușească atunci cînd era cotropit de mînie.

Fapt este că brațul său se abătu asupra perechii de îndrăgostiți și că lama pumnalului, în loc să pătrundă în pieptul lui Ernauton, sfîșie boneta de mătase a ducesei și reteză una din băierile măștii.

Masca se desprinse și căzu pe jos.

Gestul lui Sainte-Maline fusese atît prompt încît, pe întuneric, nimeni nu apucase să prindă de veste, nici nu putuse să-l stăvilească.

Ducesa dădu un țipăt. Masca i se dezlipise de pe obraz și, în aceeași clipă simțise lunecîndu-i de-a lungul gîtului muchia teșită a cuțitului, care totuși nu-i făcuse nici o zgîrietură.

Sainte-Maline avu deci tot răgazul, în timp ce Ernauton se întorcea îngrijorat de țipătul ducesei, să culeagă masca de pe jos și să i-o dea înapoi, în așa fel încît, la lumina șfeșnicului din mîna lui Montcrabeau, putu să vadă chipul tinerei femei ce rămăsese descoperit.

— Ia te uită ! se miră el, ironic și insolent. Ca de obicei, doamna cea frumoasă din litieră ! Felicitările mele, Ernauton, văd că ești foarte răzbătător !

Ernauton se opri locului și se pregătea tocmai să scoată sabia, pe care acum se căia c-o băgase în teacă, dar ducesa îl trase după ea pe scări în jos, șoptindu-i :

— Vino, domnule de Carmainges, te rog din suflet, vino !

— Ne mai vedem noi, domnule de Sainte-Maline — spuse Ernauton, coborînd treptele. Fii pe pace c-ai să-mi plătești mișelia asta împreună cu celelalte !

— Bine, bine ! răspunse Sainte-Maline. Fă-ți socotelile așa cum mi le fac și eu ; o să vină și ziua cînd ne vom răfui împreună !

Carmainges îl auzi, dar nu mai catadicsi să se întoarcă, singura lui grijă fiind s-o ocrotească pe ducesă.

În momentul cînd ajunse jos, nimeni nu se mai gîndi să-i aţină calea ; gentilomii care nu găsiseră de cuviinţă să se urce în foișor osîndeau, desigur, în sinea lor grosolănia celorlaţi camarazi din garda celor Patruzeci și Cinci.

Ernauton o însoți pe ducesă pînă la litiera sa ce rămăsese în paza a doi slujitori.

Simţindu-se, în sfîrșit, în siguranţă, ducesa îi strînse mîna lui Carmainges :

— Domnule Ernauton — îi spuse ea — după cele ce s-au întîmplat adineauri, după jignirea suferită de care, cu tot curajul dumitale, n-ai putut să mă fereşti și care s-ar putea foarte bine să se repete, îţi dai seama că nu mai poate fi vorba să ne întîlnim aici ; caută, te rog, undeva în împrejurimi, o casă de vînzare sau care ar putea fi închiriată în întregime ; și să n-ai nici o grijă, că foarte curînd am să-ţi dau un semn de viaţă.

— Doriţi să mă retrag, doamnă ? întrebă Ernauton, înclinîndu-se în semn de supunere deplină faţă de poruncile pe care le primise și care erau mult prea măgulitoare pentru amorul său propriu pentru a mai avea ceva de obiectat.

— Încă nu, domnule de Carmainges, încă nu. Mergi în urma litierei mele pînă la podul cel nou, ca nu cumva nemernicul acesta, care și-a amintit de mine fiindcă m-a văzut atunci în litieră, dar care, cu toate că m-a recunos-

cut, nu știe încă cine sînt, să nu se țină cumva după noi și să afle unde locuiesc.

Ernauton făcu așa cum i se ceruse, deși nu se zărea nici o iscoadă pe urmele lor.

Sosind la Pont-Neuf, care pe vremea aceea își merita pe deplin numele, deoarece abia se împliniseră șapte ani de cînd arhitectul Ducerceau îl construise peste Sena, sosind, așadar, la Pont-Neuf, ducesa întinse mîna spre buzele lui Ernauton, spunîndu-i :

— Acum poți pleca, doamnule !

— Îmi dați voie să vă întreb, doamnă, cînd am să vă mai pot vedea ?

— Depinde numai de sîrguința cu care îmi vei îndeplini rugămintea și care îmi va dovedi cît de mult sau cît de puțin dorești să mă vezi.

— O, doamnă, dacă-i așa, lăsați pe mine !

— Foarte bine, du-te acum, dragul meu cavaler.

Și ducesa îi întinse din nou mîna să i-o sărute, apoi plecă.

„Oricum, e ceva curios, — își spuse tînărul, întorcîndu-se înapoi — fără doar și poate, femeia aceasta are o slăbiciune pentru mine și totuși gîndul că s-ar putea să fiu omorît de zurbagiul ăsta de Sainte-Maline nu pare s-o îngrijoreze cîtuși de puțin."

Gestul pe care-l schiță Ernauton, dînd ușor din umeri, dovedea că tînărul îndrăgostit știa să aprecieze cum se cuvine asemenea nepăsare.

Puțin după aceea, părăsind această părere, care nu era cîtuși de puțin măgulitoare pentru amorul său propriu, continuă în gînd : „Ce vrei ? La urma urmei, biata femeie era atît de tulburată, că nu mai știa ce-i cu ea, și-apoi teama de a nu se compromite, mai cu seamă cînd e vorba de o prințesă, poate fi uneori mai puternică decît orice alt sentiment. Fiindcă — adăugă el, surîzînd în sinea lui — e, într-adevăr, o prințesă".

Și cum ultima părere era mult mai măgulitoare pentru dînsul, ultima părere izbuti s-o înlăture pe cea dintîi.

Concluzia aceasta nu reuși totuși să șteargă din sufletul lui Carmainges amintirea jignirii pe care o suferise ; se

grăbi deci să se întoarcă la ospătărie, ca să nu dea nimănui prilejul să-şi închipuie cumva că s-ar fi temut de urmările acestui incident.

Era cu tot dinadinsul hotărît să treacă peste orice consemn şi peste orice fel de legăminte şi să sfîrşească o dată pentru totdeauna cu Sainte-Maline, la primul cuvînt pe care l-ar rosti sau la primul gest pe care ar îndrăzni să-l facă.

Rănit în dragostea lui ca şi în amorul său propriu, Ernauton se simţea însufleţit de o vitejie atît de năprasnică, încît, înfierbîntat cum era în momentul acela, cu siguranţă că ar fi fost în stare să dea piept cu zece oameni deodată.

În ochii săi scînteia o hotărîre nestrămutată în clipa cînd ajunse în dreptul ospătăriei *Mîndrului Cavaler*.

Coana Fournichon, care-l aştepta cu inima cît un purice să se întoarcă, stătea afară în prag, tremurînd toată.

Văzîndu-l pe Ernauton, îşi şterse ochii ca şi cum ar fi vărsat un potop de lacrimi pînă atunci şi, aruncîndu-se de gîtul tînărului cavaler, îl rugă s-o ierte, cu toate stăruinţele soţului său, care susţinea că, de vreme ce nu era cu nimic vinovată, nevastă-sa nu avea pentru ce să-şi ceară iertare.

Şi cum biata hangiţă nu era nici pe departe o femeie urîcioasă, pentru ca să-i ţină neapărat supărarea, chiar dacă ar fi avut motive să se plîngă de ea, Carmainges căută s-o împace pe coana Fournichon, încredinţînd-o că nu-i purta cîtuşi de puţină pică şi că singurul vinovat era vinul casei.

Soţul părea să împărtăşească şi el această opinie, pentru care îi mulţumi lui Ernauton, făcîndu-i un semn cu capul.

În timp ce afară, la uşă, se petreceau cele arătate mai sus, înăuntru toată lumea se aşezase la masă şi discuta cu aprindere despre evenimentele ce constituiau, fără doar şi poate, punctul culminant al petrecerii din seara aceea.

Mulţi îl socoteau vinovat pe Sainte-Maline, lucru pe care-l mărturiseau fără nici un fel de ocolişuri, sinceritatea fiind trăsătura cea mai caracteristică a gasconilor atunci cînd discută între ei.

Cîțiva însă, văzîndu-l pe camaradul lor cum ședea încruntat și cu buzele strînse, ca omul căzut pe gînduri, se fereau să-și spună părerea.

De altminteri, asta nu-i împiedica pe oaspeți să se înfrupte cu tragere de inimă din bucatele jupînului Fournichon, numai că, înfruptîndu-se, toți filozofau cu glas tare.

— În ce mă privește — spunea în gura mare domnul Hector de Biran — eu știu că domnul de Sainte-Maline e vinovat, și să fi fost eu o singură clipă numai în locul lui Ernauton de Carmainges, domnul de Sainte-Maline în momentul de față n-ar mai fi stat cu noi la masă, ci dedesubtul ei, lungit pe podele.

Sainte-Maline înălță capul și se uită la Hector de Biran.

— Știu ce vorbesc — răspunse acesta — și, ca să vă convingeți, uite, acolo, în pragul ușii, e cineva care cred că împărtășește părerea mea.

Toate privirile se întoarseră în direcția arătată de tînărul gentilom, deslușind chipul palid al lui Carmainges, care ședea în picioare în cadrul ușii.

Dînd cu ochii de el, toți cei de față simțiră un fior străbătîndu-i din creștet pînă în tălpi, de parcă ar fi văzut o stafie.

Ernauton coborî treapta de la intrare, la fel ca statuia comandorului în clipa cînd coborîse de pe soclu, și se duse întins la Sainte-Maline, fără să arate că avea intenția să-l provoace, dar cu o dîrzenie care făcu să bată inimile multora dintre meseni.

De aceea, care mai de care se grăbiră să-l cheme pe domnul de Carmainges :

— Vino aici, Ernauton. Vino încoace, Carmainges, e un loc lîngă mine.

— Mulțumesc — răspunse tînărul — vreau să stau lîngă domnul de Sainte-Maline.

Sainte-Maline se ridică în picioare ; toată lumea era cu ochii la el.

În momentul cînd se ridică însă, chipul lui își schimbă cu totul expresia.

— Sînt gata să-ți fac loc, așa cum dorești, domnule — spuse el fără nici un pic de mînie — și, cu prilejul acesta,

ţin să-ţi cer scuze din toată inima şi cu toată sinceritatea pentru grosolănia stupidă de adineauri ; eram beat, aşa cum ai spus chiar dumneata ; te rog să mă ierţi.

Mărturisirea aceasta făcută în mijlocul tăcerii adînci ce se lăsase nu păru totuşi să-l mulţumească pe Ernauton, deşi nu mai încăpea nici o îndoială că cei patruzeci şi cinci de oaspeţi, care aşteptau cu suflarea tăiată să vadă cum se va termina incidentul, nu scăpaseră nici o silabă măcar din cele rostite de dînsul.

Strigătele de bucurie ce întîmpinară ultimele cuvinte ale lui Sainte-Maline îi dovediră lui Ernauton că trebuia totuşi să se arate mulţumit şi că era pe deplin răzbunat.

Bunul său simţ îl sili deci să tacă.

În acelaşi timp însă, privirea pe care o aruncă asupra lui Sainte-Maline îl făcu să-şi dea seama că trebuie să se ferească de el mai mult ca oricînd.

„Nemernicul ăsta este totuşi viteaz — îşi zise în sinea lui Ernauton — şi dacă se dă bătut în momentul de faţă, înseamnă că a pus la cale cine ştie ce urzeală mîrşavă ce îl încîntă mai mult."

Paharul lui Sainte-Maline era plin ; se grăbi deci să-l umple şi pe al lui Ernauton.

— Haide, haide ! Pace, pace ! strigară cu toţii într-un glas. Să închinăm pentru împăcarea lui Carmainges cu Sainte-Maline !

Carmainges se folosi de zgomotul pe care îl stîrnise clinchetul paharelor amestecat cu larma glasurilor învălmăşite şi, aplecîndu-se spre Sainte-Maline, cu zîmbetul pe buze pentru ca nimeni să nu ghicească tîlcul cuvintelor pe care le rostea, îi spuse :

— Domnule de Sainte-Maline, pentru a doua oară m-ai insultat fără să-mi dai satisfacţie. Bagă de seamă, la cea de-a treia jignire, am să te ucid ca pe un cîine.

— N-ai decît, domnule, dacă reuşeşti să dai de urma iubitei dumitale — îi răspunse Sainte-Maline. Căci, pe cuvîntul meu de gentilom, şi eu tot aşa aş face dacă aş fi în locul dumitale.

Şi cei doi duşmani de moarte ciocniră paharele ca doi prieteni nedespărţiţi.

LXI

CE SE MAI PETRECEA ÎN CASA MISTERIOASĂ

În vreme ce ospătăria *Mîndrului Cavaler* — care, cu uşile ferecate, dar cu chepengurile pivniţelor larg deschise, părea să fie lăcaşul celei mai desăvîrşite armonii — lăsa să se strecoare prin crăpăturile obloanelor sale lumina făcliilor şi veselia mesenilor, o agitaţie neobişnuită însufleţea casa misterioasă pe care cititorii noştri n-au avut încă prilejul s-o vadă decît pe dinafară în paginile acestei povestiri.

Slujitorul cel pleşuv se foia de colo pînă colo, ducînd dintr-o cameră într-alta nişte lucruri împachetate pe care le aşeza într-un cufăr de călătorie.

După ce termină cu primele pregătiri de drum, încărcă un pistol şi luă în mînă un pumnal cu lamă lată, pe care-l juca în teaca lui de catifea ; pe urmă îl agăţă, cu ajutorul unei verigi, de lanţul cu care îşi încingea mijlocul şi de care atîrnă apoi pistolul, o legătură de chei şi o carte de rugăciuni legată în piele neagră, şagrinată.

În timp ce el se îndeletnicea cu treburile astea, un pas uşor ca o umbră se prelingea pe podelele încăperilor de la etaj, alunecînd apoi de-a lungul treptelor.

Puţin mai apoi, o femeie palidă ce părea o fantomă, aşa cum era înfăşurată în faldurile unui văl alb, se ivi deodată în uşă şi un glas, dulce şi trist ca viersul unei păsări în inima codrului, se auzi.

— Eşti gata, Remy ? întrebă ea.

— Da, doamnă, acum nu mai aştept decît să cobor sipetul dumneavoastră aici, lîngă al meu.

— Şi cuferele astea crezi că vor putea fi chiar atît de lesne încărcate pe cai ?

— Lăsaţi pe mine, doamnă ; de altminteri, dacă sînteţi cumva îngrijorată din pricina aceasta, putem foarte bine să lăsăm acasă cufărul meu : n-o să găsesc oare acolo tot ce-mi trebuie ?

— Nu, Remy, nu, cu nici un chip n-aş vrea să duci lipsă de ceva ce ţi-ar putea fi de trebuinţă pe drum ; şi pe urmă, cînd vom fi acolo, gîndeşte-te că bietul bătrîn e bol-

nav şi că servitorii trebuie să aibă tot timpul grijă de el. O, Remy, abia aştept să ajung la tata ; îmi spune inima că s-a întîmplat ceva rău şi mi se pare că au trecut secole de cînd nu l-am mai văzut.

— Totuşi, doamnă — zise Remy — nu sînt decît trei luni de cînd v-aţi despărţit de dînsul şi nu cred să fi lăsat să treacă de la ultima dumneavoastră călătorie şi pînă acum un răstimp mai îndelungat decît între celelalte călătorii.

— Remy, nu mi-ai spus chiar dumneata, care eşti un medic atît de priceput, ultima oară cînd am plecat de-acolo, că tata nu mai are mult de trăit ?

— Aşa e, aveţi dreptate, dar ceea ce v-am spus nu era decît o temere mărturisită şi nicidecum o prorocire ; cîteodată bătrînii sînt uitaţi de Dumnezeu şi trăiesc — pare ciudat, dar aşa e — numai în virtutea obişnuinţei ; mai mult chiar, uneori bătrînul e ca un copil : dacă se întîmplă să fie bolnav într-o zi, a doua zi se trezeşte voios.

— Dar tot ca un copil, Remy, bătrînul care astăzi e voios, a doua zi, din păcate, poate să închidă ochii pe veci.

Remy nu mai răspunse nimic de astă dată, căci, într-adevăr, nici un răspuns liniştitor nu mai putea să-i iasă din gură, şi după convorbirea înfăţişată mai înainte, timp ce cîteva minute stărui o tăcere lugubră.

Cei doi interlocutori rămaseră şi unul, şi celălat adînciţi în gînduri şi posomorîţi.

— La ce oră ai poruncit să vină caii, Remy ? întrebă într-un tîrziu doamna cea misterioasă.

— La orele două după miezul nopţii.

— A bătut de unu adineauri.

— Da, doamnă.

— Nu pîndeşte nimeni pe afară, Remy ?

— Nimeni.

— Nici chiar tînărul acela nefericit ?

— Nici chiar dînsul.

Remy oftă.

— Cu ce aer ciudat îmi spui asta, Remy.

— Fiindcă şi el a luat o hotărîre.

— Ce hotărîre ? întrebă doamna, tresărind.

— Să nu ne mai vadă niciodată sau, cel puţin, să nu mai încerce să ne vadă.

— Și unde are de gînd să se ducă ?

— Acolo unde ne ducem cu toții : la odihnă.

— Dea Domnul să aibă parte de odihnă în veci ! rosti doamna, cu o voce gravă și înghețată ca sunetul unui clopot de înmormîntare. Și totuși...

Își lăsă însă vorba neterminată.

— Totuși ?... stărui Remy.

— Nu avea nimic mai bun de făcut pe lumea asta ?

— I-ar fi plăcut să iubească, dacă ar fi fost iubit.

— La vîrsta lui, un om de rangul său și cu numele pe care-l poartă ar trebui să aibă încredere în viitor.

— Dar dumneavoastră, doamnă, care ca vîrstă, rang și nume nu sînteți cu nimic mai prejos decît dînsul, aveți oare mai multă încredere în viitor ?

În ochii doamnei scăpără o licărire sinistră :

— Da, Remy, am încredere, de vreme ce trăiesc : dar stai puțin... Și ascultă cu atenție : Parcă s-ar auzi un tropot de cal ?

— Da, așa mi se pare.

— Să fi sosit cumva poștalionul nostru ?

— S-ar putea ; înseamnă c-a venit atunci cu un ceas mai devreme decît ne-am înțeles.

— S-a oprit la poartă, Remy.

— Într-adevăr.

Remy coborî treptele în grabă și, în momentul în care ajunse la picioarele scării, se auziră afară trei bocănituri repezi în ușă.

— Cine-i acolo ? întrebă Remy.

— Eu — răspunse o voce spartă și tremurătoare — eu, Grandchamp, feciorul baronului.

— Sfinte Dumnezeule ! Dumneata, Grandchamp, dumneata la Paris ! Stai că-ți deschid acum, dar vorbește încet. Și-i deschise ușa. De unde vii ? întrebă Remy în șoaptă.

— De la Méridor.

— De la Méridor ?

— Da, dragă domnule Remy... Din păcate !

— Intră înăuntru, hai repede ! Doamne Dumnezeule !

— Ce este, Remy ? răsună în capul scării glasul doamnei. Au sosit caii ?

— Nu, nu, doamnă, nu încă. Apoi, adresîndu-se din nou bătrînului : Ce s-a întîmplat, Grandchamp dragă ?

— Nu bănuiți ? răspunse servitorul.

— Ba da, bănuiesc, din păcate ; dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu-i spune chiar așa, dintr-o dată. Ce-o să zică, biata coniță !

— Remy, Remy — se auzi iarăși glasul — am impresia că vorbești cu cineva ?

— Da, doamnă, da.

— Cu cineva a cărui voce mi-e cunoscută.

— Întocmai, doamnă... Cum să facem ca s-o cruțăm, Grandchamp ?... Ah, uite-o !

Doamna, care coborîse între timp de la primul etaj la parter, așa cum coborîse mai înainte de la etajul al doilea la primul, se ivi în capătul coridorului.

— Cine-i acolo ? întrebă ea. Parc-ar fi Grandchamp...

— Da, doamnă, eu sînt — rosti cu umilință și cu tristețe în glas unchiașul, descoperindu-și capul cărunt.

— Tu ești, Grandchmp ? ! O, doamne, presimțirile mele nu m-au înșelat deci : a murit tata !

— Într-adevăr, doamnă — mărturisi Grandchamp, uitînd toate poveștile lui Remy — într-adevăr, Méridor-ul a rămas fără stăpîn.

Palidă, înghețată, dar neclintită și dîrză, doamna primi lovitura fără să clipească. Văzînd-o atît de resemnată și de mohorîtă, Remy se apropie de ea și-i luă cu gingășie mîna.

— Cum a murit ? întrebă doamna. Spune-mi, te rog.

— Domnul baron, care în ultima vreme nu se mai ridica din fotoliu, acum opt zile, doamnă, a avut pentru a treia oară un atac. A mai apucat doar să bolborosească numele dumneavoastră, pe urmă i-a pierit graiul și peste noapte s-a prăpădit.

Diane îi mulțumi printr-un gest bătrînului slujitor și, fără să mai spună nimic, se urcă la ea în cameră.

— În sfîrșit, acum e liberă — murmură Remy, care era și mai palid, și mai întunecat la față decît dînsa. Vino încoace, Grandchamp, vino cu mine.

Iatacul doamnei se afla chiar la primul etaj, în spatele unei încăperi ale cărei ferestre dădeau spre stradă, în timp

ce camera propriu-zisă nu era luminată decît de o ferestruică ce răspundea într-o curte.

Mobilierul încăperii era posomorît, dar bogat; tapiseriile de Arras, cele mai frumoase pe vremea aceea, ce acopereau pereții, înfățișau ultimele etape ale Patimilor Mîntuitorului.

Un scaun de rugăciune din stejar sculptat, o statuetă din același material și cu aceeași lucrătură, un pat cu polog, cu stîlpii în torsadă și cu draperii asemănătoare tapiseriilor de pe pereți, în sfîrșit, un covor de Bruges erau singurele lucruri ce împodobeau camera.

Nici o floare, nici o sculă de preț, nici o poleială; o ramă neagră de lemn încadra portretul unui bărbat, așezat într-o firidă din perete, în dreptul ferestrei, care, precum se vedea, fusese făcută anume acolo spre a-l lumina.

Spre portretul acesta se îndreptară pașii doamnei, care îngenunche în fața lui, cu inima plină de lacrimi, dar cu ochii uscați. Se uită îndelung la icoana neînsuflețită, cu o privire plină de o nemăsurată dragoste, ca și cînd nobila întruchipare ar fi fost pe cale să se trezească la viață spre a-i da un răspuns.

Nobilă întruchipare, cu drept cuvînt, și epitetul acesta părea făcut anume pentru ea.

Pictorul zugrăvise un tînăr de vreo douăzeci și opt sau treizeci de ani, ce zăcea pe jumătate dezbrăcat pe o canapea; din pieptul său străpuns mai picurau cîțiva stropi de sînge, una din mîinile sale, cea dreaptă, atîrna sfîrtecată, ținînd degetele încleștate pe un ciot de spadă. Ochii săi erau pe jumătate închiși ca ochii unui om care trage să moară; paloarea și suferința îi transfigurau trăsăturile împrumutîndu-le o frumusețe cerească, pe care chipul omenesc nu ajunge s-o aibă decît în clipa cînd se desparte de viață pentru a intra în veșnicie.

Singura legendă, singura deviză ce se putea citi erau aceste cuvinte scrise cu litere roșii ca sîngele dedesubtul portretului:

Aut Caesar aut nihil

Doamna întinse brațele spre portret și, adresîndu-i cuvîntul așa cum s-ar fi spovedit lui Dumnezeu, spuse:

— Te-am implorat să mai aștepți, deși sufletul tău mînios era, de bună seamă, însetat de răzbunare ; și cum morții văd tot ce se întîmplă, dragostea mea, ai putut să-ți dai seama că nu m-am îndreptat să trăiesc decît pentru a nu săvîrși un păcat de moarte împotriva părintelui meu ; căci, în ziua în care ai închis ochii, ar fi trebuit să te urmez în mormînt ; murind însă, ar fi însemnat să scurtez și viața tatălui meu. Și pe urmă, după cum bine știi, deasupra trupului tău scăldat în sînge am făcut un legămînt, am jurat să răzbun moartea prin moarte, sîngele prin vărsare de sînge ; în felul acesta însă aș fi împovărat cu o crimă capul încărunțit al preacinstitului bătrîn ce mă alinta numindu-mă odorul său nevinovat.

Ai așteptat și-ți mulțumesc, iubitule, că m-ai îngăduit, și iată că sînt liberă acum ; ultima legătură ce mă ținea înlănțuită de lumea pămîntească a fost, în sfîrșit, sfărîmată de bunul Dumnezeu, fie numele lui în veci lăudat ! De azi înainte sînt numai a ta : nu mai e nevoie să umblu nici cu ascunzișuri, nici cu vicleșuguri, pot înfăptui la lumina zilei ceea ce am de făcut, căci acum nu mai rămîne nimeni pe lume în urma mea și deci pot, în fine, s-o părăsesc.

Se ridică pe jumătate, sprijinindu-se numai într-un genunchi, și sărută mîna ce părea să atîrne afară din cadră :

— Iartă-mă, iubitul meu, că nu pot vărsa nici o lacrimă ; de atîta cît au plîns pe mormîntul tău, ochii mei, ochii aceștia pe care-i priveai cu atîta drag, sînt secătuiți acum. Peste cîteva luni voi veni după tine și atunci vei putea, în sfîrșit, să-mi răspunzi, umbră scumpă căreia de atîtea ori i-am vorbit fără să am parte măcar o singură dată de un răspuns.

Rostind aceste cuvinte, Diane se sculă de jos cu smerenie, ca și cînd și-ar fi încheiat mărturisirea pe care o avea de făcut Celui de Sus și se duse de se așeză în jilțul de stejar.

— Bietul tata ! murmură ea fără nici o înfiorare în glas și cu o expresie ce nu avea nimic omenesc.

Căzu apoi pe gînduri, cufundîndu-se într-o sumbră meditație care o făcu să uite, sau cel puțin așa se părea, de necazul de față ca și de cele trecute. Deodată se ridică în picioare, ținînd mîna rezemată pe brațul jilțului.

— Într-adevăr — spuse ea — e lucrul cel mai bun pe care-l avem de făcut. Remy !

Se vede însă că preacredinciosul slujitor asculta la uşă, deoarece se înfiinţă într-o clipă.

— Sînt aici, doamnă — răspunse el.

— Scumpul meu prieten, fratele meu drag — îl întîmpină Diane — singura fiinţă de pe lume care ştie totul despre mine, trebuie să ne luăm rămas bun.

— Pentru ce, doamnă ?

— Pentru că a venit vremea să ne despărţim, Remy.

— Să ne despărţim ? ! exclamă tînărul, cu un ton ce o făcu să tresară pe tovarăşa sa. Ce vreţi să spuneţi, doamnă ?

— Da, Remy. Răzbunarea pe care am pus-o la cale mi se părea o faptă nobilă şi curată atîta timp cît exista o stavilă între mine şi ea, atîta timp cît nu o întrezăream decît în depărtare ; aşa se întîmplă cu toate lucrurile de pe lumea asta : de departe ni se par măreţe şi frumoase. Acum însă cînd sînt gata să-mi aduc gîndul la îndeplinire, acum cînd nu mai există nici o oprelişte, nimic nu mă poate face să dau înapoi, Remy ; dar nu vreau să tîrăsc după mine, pe făgaşul nelegiuirii, un suflet mărinimos şi neprihănit ; aşa încît trebuie să mă părăseşti, dragul meu. Toată viaţa asta petrecută în lacrimi îmi va fi poate socotită ca o ispăşire pentru păcatele săvîrşite faţă de Dumnezeu şi faţă de dumneata şi sper că tot aşa îţi va fi socotită şi dumitale ; şi cum n-ai făcut şi nu vei face niciodată vreo faptă rea, vei avea astfel o îndoită chezăşie că vei intra în împărăţia cerurilor.

Remy ascultase cuvintele doamnei de Monsoreau cu un aer mohorît şi aproape dispreţuitor.

— Doamnă — răspunse el — nu cumva vă închipuiţi că staţi de vorbă cu un moşneag fricos şi istovit de o viaţă de necumpătate plăceri ? Am douăzeci şi şase de ani, doamnă, adică toată vlaga tinereţii, ce pare secătuită în mine. Stîrv smuls din ghearele morţii, dacă mai am încă puterea să trăiesc, este pentru a săvîrşi o faptă cutremurătoare, este pentru a îndeplini cu mîna mea hotărîrile înţelepciunii divine. Nu încercaţi deci a despărţi năzuinţele mele de ale dumneavoastră, doamnă, dat fiind că aceste cumplite năzuinţe au sălăşluit atîta amar de vreme sub

același acoperiș : oriunde veți merge, voi fi alături de domnia voastră ; orice veți face, vă voi da o mînă de ajutor ; altminteri, doamnă, dacă veți stărui, cu toate rugămințile mele, în hotărîrea dumneavoastră de a mă izgoni...

— O ! murmură tînăra femeie. Să te izgonesc ? ! Ce vorbă-i asta, Remy ?

— Dacă veți stărui totuși în această hotărîre — urmă tînărul, fără a lua în seamă cuvintele ei — știu ce am de făcut, și toate străduințele noastre, care în momentul acesta nu mai au nici un rost, se vor încheia pentru mine prin două lovituri de pumnal : unul împlîntat în inima celui pe care-l știți, celălalt în inima mea.

— Remy, Remy ! strigă Diane, făcînd un pas spre tînărul slujitor și întinzînd, cu un gest autoritar, mîna deasupra capului său. Să nu spui una ca asta, Remy. Nu dumneata, ci eu sînt stăpînă pe viața celui pe care-l amenințI : am plătit-o destul de scump pentru a fi îndreptățită să i-o ridic atunci cînd i se va împlini sorocul și va trebui să se despartă de ea. Știi doar ce s-a întîmplat, Remy, și să nu crezi cumva că am avut o vedenie, îți jur că nu, în ziua cînd am îngenuncheat lîngă trupul neînsuflețit al celui de aici... Și-i arătă portretul : În ziua aceea, zic, mi-am apropiat gura de buzele rănii pe care o vezi acolo sîngerînd și buzele ei s-au înfiorat și au șoptit : „Răzbună-mă, Diane, răzbună-mă !"

— Doamnă !

— Remy, îți spun încă o dată, nu era o nălucire, nici un freamăt pe care l-aș fi auzit în delir : rana a vorbit, îți spun că a vorbit, îmi sună încă și acum în ureche șoapta ei : „Răzbună-mă, Diane, răzbună-mă !"

Slujitorul lăsă capul în pămînt.

— Răzbunarea trebuie deci să rămînă în seama mea și nu a dumitale — continuă Diane. De altfel, pentru cine și din pricina cui a murit ? Pentru mine și din cauza mea.

— Trebuie să vă dau ascultare, doamnă — răspunse Remy — căci și eu eram tot atît de neînsuflețit ca și dînsul. Cine a pus să fiu ridicat din mijlocul leșurilor ce zăceau claie peste grămadă acolo, în cameră ? Dumneavoastră. Cine mi-a îngrijit rănile și m-a lecuit ? Dumneavoastră. Cine m-a ascuns ? Dumneavoastră, numai dumneavoastră, adică un suflet îngemănat cu sufletul celui pentru care

mi-am dat viața cu atîta bucurie ; porunciți deci și mă voi supune, numai să nu-mi porunciți să vă părăsesc.

— Bine, Remy, vei împărtăși atunci soarta mea. Ai dreptate, nimic nu trebuie să ne mai despartă.

Remy îi arătă, la rîndul său, portretul.

— Și acum doamnă — rosti el cu hotărîre — de vreme ce a fost răpus prin trădare, tot prin trădare se cade să fie răzbunat. Dumneavoastră însă nu știți un lucru și cu drept cuvînt ați spus adineauri că mîna lui Dumnezeu se află deasupra noastră ; nu știți că în noaptea asta am descoperit secretul faimoasei *aqua tofana*, otrava familiei Medici, otrava lui René Florentinul.

— Nu mai spune ! Adevărat ?

— Veniți să vedeți, doamnă, veniți să vedeți.

— Bine, dar ne așteaptă Grandchamp ; ce-o să zică omul cînd o să vadă că nu ne mai întoarcem și n-o să ne mai audă prin casă ? Fiindcă vrei să coborîm jos, nu-i așa ?

— Bietul bătrîn a străbătut șaizeci de leghe călare, doamnă ; l-a răpus oboseala și adineauri a adormit pe patul meu. Veniți cu mine.

Diane porni în urma lui Remy.

LXII

LABORATORUL

Remy o conduse pe Diane în camera de alături, unde apăsînd pe un resort ascuns sub o scîndurică din parchet, puse în mișcare o trapă ce alunecă pînă la perete, descoperind o deschizătură croită de-a curmezișul încăperii.

Deschizîndu-se, trapa lăsă să se vadă o scară întunecoasă, îngustă și dreaptă. Remy puse piciorul pe prima treaptă și întinse apoi pumnul, de care Diane se sprijini pentru a coborî la rîndul său. Cele douăzeci de trepte sau, mai bine zis, cei douăzeci de fuscei ai scării duceau într-o criptă circulară, întunecată și umedă, în care se afla un cuptor cu o vatră uriașă, o masă pătrată, două

scaune de răchită şi o sumedenie de flacoane şi vase de metal.

Singurii locatari ai criptei erau o capră care nu behăia şi nişte păsări fără glas, semănînd, în adîncul tainiţei neguroase săpate în pămînt, mai degrabă cu fantomele unor animale a căror înfăţişare o împrumutaseră decît cu nişte făpturi vii.

Focul mai pîlpîia încă în cuptor, gata să se stingă, în timp ce un fum gros se scurgea în tăcere prin hornul ce străpungea zidul.

Un alambic aşezat în vatră lăsa să se prelingă încet, picătură cu picătură, un lichid galben ca aurul.

Picăturile se adunau într-un flacon de sticlă, groasă de două degete, dar în acelaşi timp de o limpezime desăvîrşită, astupat la gură de tubul alambicului al cărui capăt pătrundea în flacon.

Diane coborî treptele şi se opri în mijlocul acestor obiecte a căror destinaţie şi ale căror forme păreau atît de ciudate, fără să se mire şi fără să se arate înspăimîntată ; s-ar fi zis că nici una din împrejurările obişnuite ale vieţii nu mai puteau să aibă vreo înrîurire asupra acestei femei, care se desprinsese de viaţă, trăind în afara ei. Remy îi făcu semn să se oprească la picioarele scării şi Diane rămase locului, acolo unde îi arătase el.

Tînărul se duse să aprindă o lampă, care aruncă o lumină ceţoasă peste lucrurile descrise în amănunţime mai înainte şi care, pînă atunci, zăceau toropite ori se foiau în întuneric.

Se îndreptă apoi spre un puţ săpat în fundul criptei, lîngă perete, şi care nu avea nici colac, nici ghizduri, legă de toarta unei găleţi o funie lungă, lăsînd-o să alunece, fără a se folosi de vreun scripete, în apa ce dormita sinistră în adîncul pîlniei scobite în pămînt şi care se înfioră, clipocind înăbuşit ; pe urmă trase găleata plină cu apă rece ca gheaţa şi limpede cum e cleştarul.

— Apropiaţi-vă, doamnă — spuse Remy.

Diane se apropie.

Slujitorul picură un singur strop din licoarea strînsă în flaconul de sticlă în apa care umplea găleata pînă în margini şi care, în aceeaşi clipă, căpătă o culoare galbenă ; pe urmă culoarea începu să pălească pentru a dispare cu

desăvîrşire şi, după zece minute apa era tot atît de limpede ca la început. Privirea încremenită a Dianei era singura mărturie a atenţiei încordate cu care urmărea această operaţie. Remy se uită la ea.

— Ei, şi ? întrebă Diane.

— Şi acum — răspunse Remy — înmuiaţi în apa aceasta fără culoare şi fără gust, înmuiaţi, zic, o floare, o mănuşă sau o batistă ; preparaţi cu ea nişte săpunuri parfumate, umpleţi cu ea ibricul din care cineva îşi toarnă ca să se spele pe dinţi, pe mîini şi pe obraz, şi veţi vedea, aşa cum s-a putut vedea odinioară la curtea regelui Carol al IX-lea, floarea curmînd răsuflarea celui ce i-a sorbit mireasma, mănuşa otrăvindu-l pe cel ce s-a atins de ea, săpunul devenind ucigător în momentul în care a pătruns în pori. Lăsaţi să pice un strop, numai unul, din licoarea aceasta curată pe feştila unei lumînări sau a unei lămpi, aşa încît să îmbibe o bucată ca de un deget din fitilul de bumbac, şi, în răstimp de o oră, lampa sau lumînarea va răspîndi în jurul ei un duh de moarte, pentru ca după aceea să ardă mai departe tot atît de nevinovată ca orice altă lampă sau lumînare.

— Eşti într-adevăr, convins de ceea ce-mi spui, Remy ? întrebă doamna.

— Toate aceste experienţe le-am făcut eu însumi, cu mîna mea, doamnă. Priviţi păsările astea care nu mai pot să doarmă şi nu mai vor să mănînce nimic : toate au băut o picătură de apă aidoma cu licoarea pe care o vedeţi aici. Uitaţi-vă la capra aceasta care a păscut iarbă stropită cu aceeaşi licoare : a început să năpîrlească şi stă gata să dea ochii peste cap ; chiar dacă i-am dat drumul acum afară, la lumina zilei, în mijlocul naturii, este osîndită să piară, afară numai dacă natura, în sînul căreia o vom lăsa să se întoarcă, nu-i va trezi instinctul, descoperindu-i unul din acele antidoturi pe care animalele se pricep să le dibuiască singure şi despre care oamenii habar n-au.

— Pot să văd şi eu flaconul, Remy ? întrebă Diane.

— Da, doamnă, fiindcă în momentul de faţă tot lichidul s-a condensat ; numai o clipă.

Remy luă cu o nemăsurată grijă flaconul de sub tubul alambicului, îl astupă cu un dop de ceară moale pe care îl apăsă cu degetele ca să pecetluiască bine gura şi, după

ce înfăşură gîtul într-un petic de lînă, întinse flaconul însoţitoarei sale.

Diane îl primi fără să se arate cîtuşi de puţin tulburată, îl ridică în dreptul lămpii şi, după ce privi cîtva timp licoarea groasă dinăuntru, zise :

— Cred că ajunge. Rămîne să alegem, la timpul potrivit, fie buchetul de flori, fie mănuşile, lampa, săpunul sau ibricul. Licoarea poate fi păstrată într-un vas de metal ?

— Nu, fiindcă-l roade.

— Atunci înseamnă că şi flaconul acesta o să se spargă pînă la urmă.

— N-aş crede ; uitaţi-vă numai ce gros este cristalul ; de altfel, n-avem decît să-l punem în ceva ori să-l îmbrăcăm cu o ferecătură de aur.

— Va să zică — adăugă doamna — eşti mulţumit, Remy, nu-i aşa ?

Şi ceva ca o părere de surîs flutură pe buzele Dianei, dîndu-le acea licărire de viaţă pe care o rază de lună o aşterne peste lucrurile neînsufleţite.

— Atît de mulţumit cum n-am fost niciodată, doamnă — răspunse slujitorul. A fi în măsură să-i pedepseşti pe mişei înseamnă a te bucura de drepturile sfinte ale Atotputernicului.

— Ia taci, Remy, taci puţin.

Diane trase cu urechea.

— Aţi auzit ceva ?

— Mi se pare că se aude un tropot de cai în stradă : au sosit gonacii noştri, Remy.

— Tot ce se poate, doamnă, fiindcă se apropie ceasul cînd trebuiau să vină ; acum însă am să-i trimit înapoi.

— Pentru ce ?

— Credeţi că mai au vreun rost ?

— În loc să mergem la Méridor, Remy, plecăm în Flandra ; păstrează caii.

— Aha ! Înţeleg.

Şi ochii slujitorului scăpărară la rîndul lor, însufleţiţi de o licărire de bucurie ce nu se putea asemui decît cu surîsul Dianei.

— Dar ce facem cu Grandchamp ? adăugă el.

— Grandchamp, ţi-am spus, are nevoie să se odihnească. Va rămîne la Paris şi va căuta să vîndă casa, fiindcă nu mai avem ce face cu ea acum. Ai grijă numai să le dai drumul bietelor făpturi nevinovate, pe care împrejurările ne-au silit să le chinuim. Poate că Dumnezeu, aşa cum spuneai adineauri, se va îndura de ele şi le va ajuta să scape.

— Dar cuptorul, dar retortele, dar alambicul şi toate cîte mai sînt aici ?

— De vreme ce se aflau aici atunci cînd am cumpărat casa, ce are-a face dacă o să dea peste ele cineva după plecarea noastră !

— Dar prafurile astea, dar acizii, dar esenţele ?

— Pe foc, Remy, pe foc !

— Daţi-vă la o parte, atunci.

— Eu ?

— Da sau cel puţin puneţi-vă masca asta de sticlă.

Remy îi întinse o mască, pe care Diane şi-o potrivi pe obraz ; pe urmă, astupîndu-şi, la rîndul său, gura şi nasul cu un tampon mare de lînă, slujitorul trase de şnurul foalelor, înteţi flacăra tăciunilor din vatră şi cînd focul se încinse cum trebuie, turnă peste el prafurile care răbufniră în pîrîituri vesele, unele făcînd să ţîşnească limbi verzi, altele risipindu-se într-o puzderie de scîntei galbene ca pucioasa ; apoi turnă esenţele, care, în loc să stingă focul, se învolburară înălţîndu-se ca nişte şerpi de văpaie spre gura hornului, cu un bubuit ca de tunet îndepărtat. În sfîrşit, după ce totul fu mistuit, Remy zise :

— Aveţi dreptate, doamnă. Dacă cineva descoperă acum secretul acestei hrube, acel cineva o să-şi închipuie, de bună seamă, c-a locuit aici un alchimist ; în zilele noastre, chiar dacă vrăjitorii mai sînt încă arşi pe rug, alchimiştii, în schimb, sînt respectaţi.

— De altfel — răspunse Diane — chiar de s-ar întîmpla să murim arşi pe rug, mi se pare c-ar fi pe bună dreptate, Remy : căci ce sîntem decît nişte otrăvitori ? Şi nu văd de ce moartea asta m-ar înspăimînta mai mult decît oricare alta, dacă în ziua în care mă voi urca pe rug îmi voi fi împlinit menirea. Gîndeşte-te că cei mai mulţi

dintre mucenicii din vechime au avut parte de același sfîrșit.

Remy făcu un gest de încuviințare și, luînd flaconul din mîinile stăpînei sale, îl înfășură cu băgare de seamă. În momentul acela cineva bocăni la ușa de la intrare.

— Într-adevăr, sînt oamenii dumneavoastră, doamnă, nu v-ați înșelat. Urcați-vă repede sus și vorbiți cu ei, în timp ce eu am să închid la loc trapa.

Diane se supuse. Și unul, și celălalt erau în asemenea măsură însuflețiți de aceleași gînduri, încît ar fi fost greu de spus care din ei îl ținea pe celălalt sub stăpînirea sa.

Remy urcă scara în urma ei și apăsă pe resort ; cripta se închise. Diane îl găsi pe Grandchamp la poartă ; trezit din somn de ciocănituri, slujitorul se grăbise să deschidă. Bătrînul se arătă nespus de mirat auzind de plecarea apropiată a stăpînei sale, care-i aduse la cunoștință lucrul acesta fără să-i spună însă unde anume se duce.

— Grandchamp, dragul meu — îi mărturisi Diane — eu și cu Remy vrem să plecăm într-un pelerinaj pe care ne-am legat mai de mult să-l facem ; să nu vorbești cu nimeni despre asta și nici să nu dezvălui numele meu nimănui, oricine ar fi.

— Fiți fără grijă, doamnă, vă jur pe ce am mai sfînt ! o încredință bătrînul servitor. Totuși o să vă mai vedem, nu-i așa ?

— Bineînțeles, Grandchamp, bineînțeles : odată și odată, oamenii tot trebuie să se întîlnească, dacă nu pe lumea asta, măcar în viața de apoi, nu ? Dar, fiindcă mi-am adus aminte, Grandchamp, casa asta nu ne mai este acum de nici un folos. Diane scoase dintr-un dulap un teanc de hîrțoage : Uite aici actele de proprietate, caută să închiriezi sau să vinzi casa. Dacă pînă într-o lună nu vei fi găsit nici un chiriaș și nici un cumpărător, las-o în voia soartei și întoarce-te la Méridor.

— Și dacă se găsește vreun cumpărător, doamnă, cu cît trebuie s-o vînd ?

— Cu cît vrei dumneata.

— Și banii îi aduc pe urmă la Méridor ?

— Ba nu, Grandchamp, îi ții pentru dumneata, bătrîne.

— Cum se poate, doamnă, atîta bănet?

— Firește. Nici măcar atîta nu-mi dai voie să fac, după ce m-ai slujit cu toată credința, Grandchamp? Și pe urmă, afară de datoriile mele față de dumneata, nu mai am de plătit oare și pe cele ale tatălui meu?

— Numai că, vedeți, doamnă, fără contract, fără o procură, nu pot face nimic.

— Are dreptate — spuse Remy.

— Poate găsiți vreun mijloc — zise Diane.

— Nimic mai simplu. Casa a fost cumpărată pe numele meu; nu mă oprește nimeni s-o revînd lui Granchamp, care, la rîndul său, n-are decît s-o vîndă cui va pofti.

— Scrie atunci.

Remy luă o pană și întocmi actul de donație în josul contractului de vînzare.

— Și acum, rămîi cu bine — îi spuse doamna de Monsoreau lui Grandchamp, care se simțea nespus de tulburat, văzînd că-l lăsau singur în toată casa. Rămîi sănătos, Grandchamp! Spune să mîne caii încoace pînă ce isprăvesc de făcut bagajele.

Diane se urcă apoi la ea în cameră, tăie jur împrejur cu un pumnal pînza portretului, o făcu sul și, după ce-o înfășură într-o bucată de mătase, puse sulul în cufăr. Văduvită de portret, rama ce se căsca în firida goală părea să mărturisească și mai elocvent ca înainte toate suferințele pe care îi fusese dat să le asculte. Altminteri, camera, după ce pictura fusese luată de pe perete, nu mai avea nimic deosebit: era o cameră ca oricare alta.

După ce legă cele două cufere cu chingi, Remy mai cercetă o dată din ochi strada pentru a se încredința că în afară de călăuză nu se mai afla nimeni de față; pe urmă, ajutînd-o pe palida sa stăpînă să se urce în șa, spuse în șoaptă:

— Cred că asta-i ultima casă, doamnă, în care vom fi locuit un timp mai îndelungat.

— Penultima, Remy — răspunse doamna, cu vocea sa gravă și monotonă.

— Care o să fie atunci ultima?

— Mormîntul, Remy.

LXIII

CE FĂCEA ÎN FLANDRA MONSENIORUL FRANÇOIS AL FRANȚEI, DUCE DE ANJOU ȘI DE BRABANT ȘI CONTE DE FLANDRA

Și acum trebuie să cerem cititorilor noștri îngăduința de a-l părăsi pe regele Franței în palatul Luvru, pe Henric de Navara la Cahors, pe Chicot pe drumul mare și pe doamna de Monsoreau în mijlocul străzii, pentru a pleca în Flandra, unde îl vom afla pe monseniorul duce de Anjou, numit de curînd duce de Brabant, în ajutorul căruia plecase, așa cum am văzut mai înainte, marele amiral al Franței, Anne Daigues, duce de Joyeuse.

La optzeci de leghe de Paris, spre nord, un freamăt de glasuri ce vorbeau limba franceză și drapelul Franței fluturau deasupra unei tabere franceze statornicite pe malurile fluviului Escaut.

Era noapte : focurile răsfirate într-un cerc uriaș străjuiau fluviul, care în dreptul orașului Anvers este foarte larg, oglindindu-se în apele sale adînci. Singurătatea ce dăinuie îndeobște asupra polderelor [1] acoperite de o verdeață mohorîtă era tulburată de nechezatul cailor francezi.

De sus, de pe meterezele cetății, străjile vedeau strălucind în bătaia focurilor de tabără muschetele santinelelor franceze, ca niște îndepărtate fulgerări de o clipă, care, dat fiind distanța considerabilă dintre malurile fluviului așezat ca o stavilă între armata respectivă și oraș, erau tot atît de puțin primejdioase ca și fulgerele ce scapără în zare în serile senine de vară, după o zi de zăduf. Armata aceasta era a ducelui de Anjou. În ce scop venise acolo — iată un lucru pe care se cuvine să-l istorisim cititorilor noștri. N-o să fie poate chiar atît de distractiv, dar sperăm că vom fi iertați, de vreme ce i-am avertizat : atîția oameni sînt plicticoși fără a socoti de cuviință să-ți atragă atenția dinainte !

Unii dintre cititorii noștri care au binevoit să-și piardă vremea frunzărind romanele *Regina Margot* și *Doamna de*

[1] Denumirea regiunilor mlăștinoase în Țările de Jos.

Monsoreau au avut prilejul de a face cunoștință cu domnul duce de Anjou, un vlăstar domnesc egoist, invidios, ros de ambiții și nerăbdător, care, deși născut în preajma tronului, nu fusese în stare să aștepte resemnat pînă ce moartea i-ar fi deschis drumul spre domnie, cu atît mai mult cu cît fiecare nou eveniment părea să-l apropie de ea. Așa, bunăoară, l-am văzut mai înainte sub Carol al IX-lea rîvnind tronul Navarei, pe urmă, pe acela al lui Carol al IX-lea însuși, în sfîrșit, pe acela al Franței, ocupat deocamdată de fratele său Henric, ex-rege al Poloniei, căruia îi fusese dat să poarte două coroane, în pofida frățiorului său, care nu izbutise să facă rost măcar de una singură.

Își îndreptase atunci privirile o clipă spre Anglia, la cîrma căreia se afla o femeie și, pentru a dobîndi tronul, se gîndise să-i ceară mîna, cu toate că respectiva femeie se numea Elisabeta și avea douăzeci de ani mai mult decît el.

În momentul acela norocul începuse să-i zîmbească, dacă se poate totuși socoti un noroc faptul de a lua de nevastă pe trufașa fiică a lui Henric al VIII-lea. Cel care toată viața lui, mînat cum era de dorințe pripite, nu reușise nici măcar să-și apere libertatea ; care avusese parte să-i vadă uciși — dacă nu cumva moartea li se trăgea chiar de la el — pe favoriții săi La Mole și Coconnas, și care-l jertfise ca un mișel pe Bussy, cel mai viteaz dintre gentilomii săi : toate acestea fără nici un folos pentru rîvna sa de mărire și în dauna gloriei sale, care n-a avut decît de pierdut ; omul acesta năpăstuit de soartă se vedea dintr-o dată copleșit de favorurile unei strălucite suverane spre care, pînă atunci, nici un muritor nu se încumetase să-și ridice ochii și, în același timp, ridicat de un popor întreg la cel mai înalt rang pe care poporul acela putea să-l acorde cuiva. Flandra îl îmbia cu o coroană, iar Elisabeta îi dăduse inelul său.

Nu avem cîtuși de puțin pretenția de a fi istorici ; dar dacă totuși ne luăm cîteodată această sarcină, o facem numai atunci cînd istoria coboară întîmplător la nivelul romanului sau, mai bine zis, cînd romanul se ridică la înălțimea istoriei ; numai datorită acestor împrejurări ne îngăduim să strecurăm o privire curioasă în existența princiară a ducelui de Anjou, care, desfășurîndu-se în mod

consecvent paralel cu strălucita cale a regalității, este presărată cu tot felul de evenimente, unele sumbre, altele scăldate într-o lumină scînteietoare, evenimente care, de obicei, nu se întîlnesc decît în viața capetelor încoronate.

Să schițăm, așadar, în cîteva cuvinte povestea acestei vieți. Văzîndu-l pe fratele său Henric al III-lea împotmolit în răfuielile lui cu familia Guise, ducele de Anjou căutase că se alieze cu domnii de Guise ; după cîtva timp însă, apucase să-și dea seama că aceștia nu urmăreau în realitate decît să ia locul familiei Valois pe tronul Franței. Drept care se grăbise s-o rupă cu ei ; dar, precum am avut prilejul să vedem, o asemenea ruptură nu se putea înfăptui fără unele riscuri, și faptul că Salcède fusese sfîrtecat în piața Grève dovedise importanța pe care domnii de Lorena, susceptibili cum erau din fire, o acordau prieteniei domnului de Anjou. Pe de altă parte, de o bucată de vreme, Henric al III-lea deschisese bine ochii și, cu un an înainte de răstimpul în care începe această istorisire, ducele de Anjou, surghiunit, sau ca și cum ar fi fost surghiunit, se retrăsese la Amboise.

În momentul acela, flamanzii se îndreptaseră către el cu brațele întinse. Istoviți de stăpînirea spaniolă, decimați de proconsulatul ducelui de Alba, înșelați de pacea fățarnică oferită de don Juan de Austria, care se folosise de această pace pentru a pune din nou mîna pe cetățile Namur și Charlemont, flamanzii îl chemaseră pe Wilhelm de Nassau, prinț de Orania, pe care-l investiseră guvernator general al Brabantului.

Și acum cîteva cuvinte despre acest personaj, care a jucat un rol atît de însemnat în istorie, dar care nu va apărea decît în treacăt în povestirea noastră.

Wilhelm de Nassau, prinț de Orania, avea pe vremea aceea cincizeci sau cincizeci și unu de ani ; vlăstar al lui Wilhelm de Nassau, supranumit și Bătrînul, și al Iulianei de Stolberg, și văr al lui René de Nassau, ucis la asediul orașului Saint-Dizier, de la care moștenise titlul de prinț de Orania, Wilhelm își dăduse seama încă din fragedă tinerețe, crescut cum fusese în spiritul celor mai severe principii ale reformei, își dăduse, așadar, seama, cum spuneam, încă din fragedă tinerețe de propria sa valoare și de măreția chemării sale. Această chemare, pe care o so-

cotea pogorîtă în sufletul său din ceruri, căreia pînă la sfîrșitul zilelor sale i-ar fi fost credincios și pentru care și-a dat viața ca un mucenic, era să întemeieze republica olandeză, pe care, de altfel, a și întemeiat-o în realitate. De tînăr încă fusese chemat de Carol Quintul la curtea sa. Carol Quintul se pricepea la oameni ; îl cîntărise în sinea sa pe Wilhelm și adeseori bătrînul împărat, care ținea pe atunci sceptrul cel mai împovărător pe care-l va fi ținut vreodată o mînă împărătească, se sfătuise cu băiatul în cele mai gingașe probleme legate de politica Țărilor de Jos. Mai mult încă, tînărul Wilhelm abia împlinise douăzeci și patru de ani în momentul în care Carol Quintul îi încredințase, în lipsa vestitului Philibert-Emmanuel de Savoia, comanda armatei din Flandra, și Wilhelm se dovedise vrednic de această înaltă prețuire, ținîndu-i în șah pe ducele de Nevers și pe Coligny, doi dintre cei mai străluciți conducători de oști ai vremii, și întărind sub ochii lor fortificațiile orașelor Philippeville și Charlemont ; de umărul lui Wilhelm de Nassau se sprijini Carol Quintul pentru a coborî treptele tronului în ziua în care abdică, și tot lui îi încredință misiunea de a duce lui Ferdinand coroana imperială, la care Carol Quintul renunțase de bună voie.

Atunci în locul lui se ridicase Filip al II-lea și, în pofida sfaturilor pe care Carol Quintul le dăduse fiului său, îndemnîndu-l să-l privească pe Wilhelm ca pe un frate bun, acesta din urmă în scurtă vreme se dumeri că Filip al II-lea era unul dintre acei monarhi care nu țin de fel să aibă rubedenii. Și tot atunci prinsese temeinic rădăcini în cugetul său ideea măreață a eliberării Olandei și a neatîrnării țărilor flamande, idee pe care ar fi păstrat-o pe veci ferecată în sufletul său dacă bătrînului împărat, prietenul și părintele lui, nu i-ar fi cășunat gîndul năstrușnic de a lepăda mantia regală pentru a o înlocui cu rasa călugărească. Atunci, la propunerea lui Wilhelm, Țările de Jos ceruseră retragerea trupelor străine ; atunci începuse străduania înverșunată a Spaniei pentru a nu scăpa cumva prada ce încerca să se smulgă din ghearele ei ; și tot atunci acest popor cu o soartă atît de vitregă, căruia îi era dat să fie mereu strivit între Franța și Imperiul germanic, trebuise să îndure povara viceregalității Margaretei de Austria și a sîngerosului proconsulat al ducelui de Alba ;

atunci fusese pusă la cale lupta, în egală măsură politică și religioasă, căreia protestul întocmit la palatul Culembourg, prin care se cerea abolirea inchiziției în Țările de Jos, îi slujea drept pretext; atunci se urnise procesiunea celor patru sute de gentilomi, îmbrăcați cu veșminte cît se poate de simple, care, încolonați doi cîte doi, se duceau să depună la picioarele tronului viceguvernatoarei mărturia dorințelor obștești cuprinse în acest protest; și tot atunci, la vederea acelor oameni atît de solemni și atît de modest îmbrăcați, Barlaimont, unul dintre sfetnicii ducesei, rostise cuvîntul *calici*, pe care gentilomii flamanzi și-l întipăriseră în minte însușindu-și-l pentru a desemna partidul patriotic din Țările de Jos, care pînă în ziua aceea nu purtase încă nici un nume.

Din momentul acela, Wilhelm începuse să joace rolul datorită căruia avea să ajungă unul dintre cei mai mari actori politici din cîți vor fi fost pe lume. Mereu înfrînt în lupta pe care o purta împotriva strivitoarei puteri a lui Filip al II-lea. Wilhelm se punea din nou pe picioare, și mai vajnic parcă după fiecare înfrîngere suferită; ridicînd de fiecare dată o nouă oștire pentru a înlocui armata risipită sau pusă pe fugă sau nimicită, ieșea iar la iveală, și mai viguros parcă decît înainte de a fi pierdut bătălia, întîmpinat de fiecare dată ca un izbăvitor.

În mijlocul acestor fluctuații în care triumfurile morale alternau cu înfrîngerile fizice, dacă se poate spune așa, Wilhelm, care se afla întîmplător la Mons, auzi despre masacrul din noaptea Sfîntului Bartolomeu.

Era o lovitură cumplită ce răzbea aproape pînă în inima Țărilor de Jos; sîngele celor mai vrednici dintre aliații firești ai Olandei, ca și ai ținuturilor flamande ce împărtășeau credința calvină, sîngele hughenoților din Franța se risipea gîlgîind prin această rană deschisă.

La auzul acestei vești, Wilhelm socotise cu cale deocamdată să bată în retragere, după cum obișnuia să facă în asemenea împrejurări și, de la Mons, unde se afla în momentul acela, se retrăsese pînă la Rin, unde rămăsese să aștepte desfășurarea evenimentelor.

Iar evenimentele rareori se lasă așteptate atunci cînd e vorba de o cauză nobilă.

O știre la care nimeni nu s-ar fi gîndit se răspîndi deodată. O mînă de calici de mare — deoarece existau calici de mare așa cum existau și calici de uscat — mînați fără veste de un vînt potrivnic spre portul Brille, văzînd că nu aveau nici un mijloc la îndemînă spre a ieși din nou în largul mării, lăsaseră corabia să plutească în derivă și, împinși de disperare, luaseră cu asalt orașul, care și pregătise spînzurătorile pentru ei. După cucerirea orașului, se grăbiseră să alunge garnizoanele spaniole din împrejurimi și, dîndu-și seama că nici unul dintre ei nu era de ajuns de destoinic pentru a face să rodească biruința dobîndită numai printr-o întîmplare, îl chemaseră în mijlocul lor pe prințul de Orania ; Wilhelm nu întîrzie să se înfățișeze : venise timpul să dea o lovitură hotărîtoare ; trebuia ca, discreditînd întreaga Olandă, să zădărnicească pe veci orice posibilitate de împăcare cu Spania.

Wilhelm puse să se dea o ordonanță prin care cultul catolic era proscris în Olanda, la fel cum religia protestantă era proscrisă în Franța.

În urma acestei declarații, războiul se încinse iar : ducele de Alba trimise împotriva răzvrătiților pe propriul său fiu, Frederic de Toledo, care le smulse orașele Zutphen, Nardem și Harlem ; dar această pierdere, în loc să-i descurajeze pe olandezi, părea să le fi reîmprospătat forțele ; toată suflarea se răsculă ; toți, cu mic, cu mare, puseră mîna pe arme, pe tot cuprinsul dintre Zuidersee și Escaut. Cuprinsă de teamă pentru moment, Spania îl chemă înapoi pe ducele de Alba pentru a trimite în locul său pe don Luis de Requesens, unul dintre învingătorii de la Lepante.

Atunci se abătuse din nou asupra lui Wilhelm o serie întreagă de nenorociri : Ludovic și Henric de Nassau, care veneau să-i aducă ajutoare prințului de Orania, fuseseră atacați pe negîndite de unul dintre locotenenții lui don Luis, înfrînți și uciși ; spaniolii pătrunseseră în Olanda, împresuraseră Leyda și prădaseră orașul Anvers. Situația era disperată, cînd cerul venise pentru a doua oară în sprijinul republicii care abia prindea să se înfiripe : Requesens murise la Bruxelles.

Atunci toate provinciile, reunite pe terenul aceluiași interes, întocmiseră de comun acord și semnaseră în ziua

de 8 noiembrie 1576, adică după patru zile de la prădarea orașului Anvers, tratatul cunoscut sub numele de Pacea de la Gand, prin care se obligau să se ajute reciproc pentru a elibera țara de dominația spaniolilor și *a celorlalți venetici.*

Don Juan ieșise din nou la iveală și, o dată cu el, necazurile hărăzite Țărilor de Jos. În mai puțin de două luni, Namur și Charlemont căzuseră în mîinele dușmanului.

În urma acestor două înfrîngeri, flamanzii se gîndiseră să riposteze, numindu-l pe prințul de Orania guvernator general al Brabantului.

Don Juan își dăduse, la rîndul său, obștescul sfîrșit. Hotărît, Dumnezeu se arăta prielnic descătușării Țărilor de Jos. Succesorul lui don Juan fu Alessandro Farnese.

Era un prinț iscusit, fermecător prin felul său de a fi, blajin și energic totodată, politician destoinic și priceput conducător de oști. Flandra tresărise auzind pentru prima oară glasul acela cu accent italienesc numind-o mieros prietenă, în loc de a o bruftui ca pe o răzvrătită.

Wilhelm își dăduse seama că Farnese va sluji mai bine cauza Spaniei prin făgăduielile sale decît ducele de Alba prin schingiuirile lui.

Din îndemnul său, provinciile semnaseră în ziua de 29 ianuarie 1579 actul uniunii de la Utrecht care avea să devină fundamentul dreptului public al Olandei. În momentul acela, temîndu-se că nu va putea să aducă la îndeplinire planul de eliberare pe care se străduia de cincisprezece ani să-l înfăptuiască, tot din îndemnul său i se oferise ducelui de Anjou suveranitatea Țărilor de Jos, cu condiția să respecte privilegiile olandezilor și flamanzilor, precum și libertatea lor de gîndire.

Era o grea lovitură dată lui Filip al II-lea, la care acesta nu găsise alt mijloc să răspundă decît punînd un premiu de douăzeci și cinci de mii de scuzi pe capul lui Wilhelm.

Adunarea reprezentanților întruniți la Haga îl declarase pe Filip decăzut din drepturile sale suverane asupra Țărilor de Jos și hotărîse ca pe viitor jurămîntul de credință să fie depus față de susnumita adunare, și nu ca pînă atunci față de regele Spaniei.

În momentul acela, ducele de Anjou descălecase în Belgia, fiind primit de flamanzi cu neîncrederea pe care o

păstrau îndeobște față de străini. Sprijinul Franței, pe care li-l făgăduise prințul francez, avea însă prea mare preț în fața lor pentru ca să nu-i facă, măcar de ochii lumii, o primire caldă și respectuoasă.

Cu toate astea, promisiunea lui Filip al II-lea nu se putea să nu aibă ecou. În toiul festivităților prilejuite de sosirea înaltei fețe, un foc de pistol detunase în apropierea prințului de Orania; Wilhelm se clătinase pe picioare : toată lumea crezuse că fusese răpus ; dar Olanda mai avea încă nevoie de dînsul.

Glonțul ucigașului nu făcuse decît să-i străpungă amîndoi obrajii. Cel care trăsese asupra lui se numea Jean Jaureguy, precursorul lui Balthazar Gérard, așa cum Jean Châtel avea să fie precursorul lui Ravaillac.

Toate aceste întîmplări așternuseră pe chipul lui Wilhelm o mohorîtă tristețe, pe care rareori o lumina un zîmbet îngîndurat. Flamanzii și olandezii însă înțelegeau să-l respecte pe acest visător cu aceeași smerenie ca pe un Dumnezeu, simțind că pe umerii lui și numai pe umerii lui se rezema tot viitorul lor, și cînd îl vedeau apropiindu-se, înfășurat în mantia-i largă, cu fruntea adumbrită de borurile pălăriei, cu bărbia sprijinită în palma dreaptă și cotul în mîna stîngă, oamenii se dădeau la o parte spre a-i face loc, iar mamele îl arătau copiilor, spunîndu-le cu un fel de sfială evlavioasă :

— Uite, puiul mamei, ăsta-i Taciturnul.

La propunerea lui Wilhelm, așadar, François de Valois, duce de Barbant, fusese ales de flamanzi conte de Flandra, adică suveranul țării. Ceea ce n-o împiedicase pe Elisabeta — ba aș putea spune chiar dimpotrivă — să-i dea speranțe că-i va acorda mîna ei. Regina vedea în această căsătorie un mijloc de a strînge laolaltă pe calviniștii din Anglia, ca și pe cei din Flandra și din Franța ; cu mintea ei atît de chibzuită, Elisabeta se gîndea poate la o întreită coroană.

Prințul de Orania căuta să-l sprijine în aparență pe ducele de Anjou, luîndu-l deocamdată sub aripa propriei sale popularități, chit că mai tîrziu avea să-și retragă această aripă, atunci cînd va socoti că a sosit momentul să se descotorosească de stăpînirea franceză, așa cum se descotorosise de tirania spaniolă.

Acest aliat fățarnic era însă mult mai primejdios decît un dușman pentru ducele de Anjou, zădărnicind înfăptuirea oricărui plan care i-ar fi întărit prea mult puterea și i-ar fi sporit prea mult prestigiul în țările flamande.

Văzînd că un prinț francez reușise să pătrundă în Bruxelles, Filip al II-lea îl somase pe ducele de Guise să-i vină în ajutor, considerîndu-se îndreptățit să-i solicite acest ajutor în virtutea unui tratat încheiat cîndva între don Juan de Austria și Henri de Guise.

Cei doi tineri viteji, care erau cam de-o vîrstă, simțiseră că sînt din aceeași plămadă și, întîlnindu-se și îngemănîndu-și ambițiile, se legaseră să cucerească, fiecare pe socoteala sa, cîte un regat.

În momentul în care, după moartea temutului său frate, descoperise prin hîrtiile tînărului prinț tratatul semnat de Henri de Guise, Filip al II-lea nu se arătase cîtuși de puțin îngrijorat. De altminteri, ce rost ar fi avut să-și facă sînge rău din pricina ambițiilor unui mort? Mormîntul nu ținea oare zăvorîtă spada ce ar fi putut da suflet și viață documentului?

Numai că un rege de talia lui Filip al II-lea, care, pe de altă parte, își dădea seama ce importanță politică pot avea două-trei rînduri scrise de o anumită mînă, nu s-ar fi îndurat să lase să zacă, într-o colecție de manuscrise și autografe menită să îmbie curiozitatea vizitatorilor palatului Escurial, semnătura lui Henri de Guise, semnătură ce începuse să se bucure de un credit atît de mare printre traficanții de monarhii, fie că era vorba de familia de Orania, de casa de Valois, de Habsburgi sau de familia Tudor.

Ca atare, Filip al II-lea îi propusese ducelui de Guise să mențină cu el tratatul încheiat odinioară cu don Juan, tratat prin care lorenul se îndatora să-l sprijine pe spaniol pentru a pune stăpînire asupra țărilor flamande, iar spaniolul își lua, la rîndul său, obligația de a-l ajuta pe loren să ducă la îndeplinire povața strămoșească pe care cardinalul încercase s-o pună în aplicare în sînul familiei sale. Povața aceasta îi cerea, nici mai mult nici mai puțin, decît să nu întrerupă o singură clipă neistovitele străduințe cu ajutorul cărora truditorii aveau să poată uzurpa cîndva tronul Franței.

Guise consimțise ; de altfel, nici nu avea încotro ; Filip al II-lea îl amenința că-i va trimite lui Henric al Franței o copie după documentul respectiv, și atunci spaniolul împreună cu lorenul îl asmuțiseră împotriva ducelui de Anjou, cuceritorul și monarhul țărilor flamande, pe un spaniol, anume Salcède, aflat în slujba casei de Lorena, îndemnîndu-l să-l răpună. Într-adevăr, un omor ar fi încheiat toate socotelile spre mulțumirea amîndurora, a spaniolului ca și a lorenului.

Din clipa în care ducele de Anjou ar fi fost suprimat, nu mai exista nici un pretendent la tronul Flandrei, nici un moștenitor pentru coroana Franței.

Mai rămînea, ce-i drept, prințul de Orania ; dar, precum știm, Filip al II-lea avea la îndemînă un al doilea Salcède, care se numea Jean Jaureguy.

Salcède fusese prins și sfîrtecat în piața Grève înainte de a fi reușit să-și aducă planul la îndeplinire.

Jean Jaureguy, în schimb, îl rănise grav pe prințul de Orania, dar, la urma urmei, nu reușise decît să-l rănească.

Ducele de Anjou și Taciturnul rămăseseră, așadar, mai departe în ființă, cei mai buni prieteni de ochii lumii, în realitate însă adversari mai neîmpăcați chiar decît cei ce unelteau să le curme viața.

Așa cum am spus mai înainte, ducele de Anjou fusese întîmpinat cu încredere. Orașul Bruxelles îl primise, într-adevăr, cu porțile deschise, dar Bruxelles nu era nici Flandra, nici Brabantul ; ducele începuse deci fie cu duhul blîndeții, fie cu forța, să înainteze pe teritoriul Țărilor de Jos, cucerind, oraș cu oraș, bucată cu bucată, regatul său atît de rebel ; și, dînd urmare sfaturilor prințului de Orania, care știa cît de țîfnoși sînt flamanzii, să mănînce foaie cu foaie, cum ar fi zis Cezar Borgia, gustoasa anghinare a Flandrei.

Flamanzii, la rîndul lor, nu se împotriveau cu prea multă îndîrjire ; își dădeau seama totuși că ducele de Anjou îi apăra cu deplin succes de spanioli și se grăbeau, deși cu încetineală, să-și primească izbăvitorul, dar pînă la urmă îl primeau totuși.

François își ieșea din sărite și bătea din picior văzînd că nu reușea să înainteze decît pas cu pas.

— Popoarele astea sînt ticăite şi sperioase — le spunea el prietenilor săi apropiaţi — trebuie să aveţi răbdare.

— Popoarele astea sînt viclene şi schimbătoare — îi spunea prinţului Taciturnul. Tăbăriţi peste ele !

Ca atare, ducele, pe care amorul său propriu îl făcea să exagereze încetineala flamanzilor, privind-o ca pe o înfrîngere, pornise să ia cu asalt oraşele care nu binevoiau să se predea atît de prompt pe cît ar fi dorit el.

Asta şi aşteptau, priveghindu-se unul pe altul, atît aliatul său, prinţul de Orania, Taciturnul, cît şi cel mai crîncen duşman al său, Filip al II-lea.

După cîteva victorii, ducele de Anjou îşi aşezase tabăra în faţa oraşului Anvers, cu gîndul de a lua cu asalt cetatea pe care ducele de Alba, Requesens, don Juan şi ducele de Parma o ţinuseră rînd pe rînd încovoiată sub tirania lor, fără a reuşi să-i înfrîngă cerbicia şi fără s-o poată face o singură clipă să se supună robiei.

Oraşul Anvers îl chemase în ajutor pe ducele de Anjou împotriva lui Alessandro Farnese ; cînd însă ducele de Anjou încercase să pătrundă, la rîndul său, în Anvers, cetatea îşi întorsese tunurile împotriva lui.

Iată deci situaţia în care se afla prinţul François al Franţei, în momentul în care îl întîlnim în desfăşurarea acestei povestiri, adică a treia zi după ce Joyeuse sosise cu flota sa pentru a i se alătura.

LXIV

PREGĂTIRI DE LUPTĂ

Tabăra noului duce de Brabant se afla aşezată pe amîndouă malurile fluviului Escaut ; armata, deşi bine muştruluită, era totuşi tulburată de o frămîntare lesne de înţeles.

Într-adevăr, un mare număr de calvinişti veniseră în sprijinul ducelui de Anjou, dar nu din simpatie faţă de susnumitul duce, ci pentru a căşuna cît mai multe neca-

zuri Spaniei și catolicilor din Franța și din Anglia ; luptau deci mai degrabă din amor-propriu decît din convingere ori din devotament și nu era greu să-ți dai seama că, în ziua în care campania va fi luat sfîrșit, îl vor părăsi pe comandant sau vor căuta să-i impună anumite condiții.

De altminteri, ducele de Anjou lăsa să se înțeleagă că, la momentul potrivit, va căuta să îndeplinească de la sine aceste condiții. „Henric de Navara n-a pregetat să treacă la catolicism — obișnuia el să spună. Nu văd de ce atunci Francisc al Franței n-ar deveni hughenot ?"

În schimb, în tabăra cealaltă, adică în rîndurile inamicilor, în opoziție cu aceste disidențe morale și politice, existau principii bine definite, o cauză pe deplin statornicită, totul neîntinat nici de ambiție, nici de învrăjbiri.

Orașul Anvers avusese de gînd la început să se predea, dar în anumite condiții și numai atunci cînd va socoti el de cuviință ; nu ținea neapărat să se împotrivească ducelui de Anjou, dar prefera să mai aștepte un timp, bizuindu-se pe așezarea sa, ca și pe vitejia și experiența războinică a locuitorilor săi ; știa, de altfel, c-ar fi de ajuns să întindă brațul pentru a găsi în apropiere nu numai pe ducele de Guise, care stătea în expectativă în Lorena, dar și pe Alessandro Farnese, care se afla în Luxembourg. Pentru ce, la o adică, s-ar fi codit să primească sprijinul Spaniei împotriva ducelui de Anjou, așa cum mai înainte solicitase ajutorul ducelui de Anjou împotriva Spaniei ?

Chit că, mai apoi, va căuta să țină piept Spaniei, după ce Spania îl va fi ajutat să-l respingă pe ducele de Anjou.

Republicanii aceștia anoști aveau de partea lor tăria nezdruncinată a bunului simț.

La un moment dat însă văzură apărînd o flotă la gurile fluviului Escaut și aflară că această flotă sosea împreună cu marele amiral al Franței și că marele amiral al Franței aducea ajutoare inamicului lor.

De cînd venise să asedieze orașul Anvers, ducele era privit, bineînțeles, ca un inamic de către cetățenii respectivului oraș.

Zărind flota și auzind despre sosirea lui Joyeuse, calviniștii ducelui de Anjou făcură o mutră tot atît de acră ca și flamanzii. Calviniștii erau oameni foarte viteji, dar în același timp și foarte invidioși ; și dacă erau în stare să

treacă peste socotelile bănești cu multă ușurință, nu puteau suferi nicidecum să împartă cu cineva laurii biruinței, știind mai ales că spadele noilor veniți făcuseră să curgă sîngele atîtor hughenoți în noaptea Sfîntului Bartolomeu.

Asta a fost de ajuns pentru a isca nenumărate gîlcevi, ce se stîrniră chiar din seara zilei în care sosise Joyeuse și care continuară cu mare tămbălău a doua și a treia zi după aceea.

De sus, de pe meterezele lor, cetățenii orașului se puteau bucura în fiecare zi de privelișteа a cel puțin zece sau douăsprezece dueluri între catolici și hughenoți. Polderele erau folosite drept arenă pentru aceste turnire, și numărul morților aruncați în apele fluviului depășea cu mult pierderile omenești cu care s-ar fi soldat pentru francezi o bătălie în cîmp deschis. Dacă asediul orașului Anvers ar fi durat tot atît cît cel al Troiei, adică nouă ani, asediații n-ar fi avut nimic altceva de făcut decît să privească răfuielile dintre asediatori : cu siguranță că pînă la urmă aceștia s-ar fi măcelărit între ei.

În toate aceste zavistii, François era nevoit să joace rolul de meditator, rol pe care nu și-l putea îndeplini decît cu mari greutăți ; avea anumite îndatoriri pe care și le asumase față de hughenoții francezi : jignindu-i pe aceștia, ar fi însemnat să piardă sprijinul hughenoților flamanzi, care i-ar fi putut fi de folos în Anvers.

Pe de altă parte, ca să-i ia la refec pe catolicii trimiși de rege spre a-și jertfi viața în slujba lui, ar fi fost o treabă nu numai nepolitică, dar și compromițătoare pentru ducele de Anjou.

Sosirea întăririlor, la care nici chiar ducele de Anjou nu se aștepta, îi tulburase peste măsură pe spanioli, iar lorenii, la rîndul lor, crăpau de necaz.

Faptul că avea parte de această îndoită satisfacție însemna totuși mult pentru ducele de Anjou. Ducele însă nu se putea purta cu toate partidele deopotrivă fără ca disciplina oștirii pe care o comanda să nu aibă de suferit.

Joyeuse, căruia misiunea ce i se încredințase, dacă vă amintiți, nu-i zîmbise cîtuși de puțin, nu prea se simțea în apele sale în mijlocul acestei gloate de oameni cu sentimente atît de diferite ; instinctul său îi spunea că vremea

biruințelor trecute. Ceva ca presimțirea unui eșec zdrobitor plutea în aer, și cu indolența lui de curtean ca și cu amorul său propriu de comandant de oști, avea toate motivele să regrete că făcuse un drum atît de lung ca să ia parte la o înfrîngere.

De aceea socotea în sinea lui și nu se sfia să spună chiar cu glas tare că ducele de Anjou săvîrșise o mare greșeală împresurînd orașul Anvers. Prințul de Orania, care îl sfătuise cu perfidie să procedeze așa, se făcuse nevăzut din momentul în care sfatul său fusese urmat și nimeni nu știa ce se întîmplase cu el. Oastea sa își avea garnizoana în Anvers și prințul îi făgăduise ducelui de Anjou sprijinul puterii sale armate ; cu toate acestea, nimeni nu auzise spunîndu-se c-ar fi existat cumva vreo dezbinare între soldații lui Wilhelm și cetățenii orașului și, de cînd își așezaseră tabăra sub zidurile fortăreței, asediatorii nu avuseseră niciodată prilejul să se bucure aflînd c-ar fi avut loc măcar un singur duel între asediați.

Argumentul pe care Joyeuse căuta îndeosebi să-l scoată în vileag pentru a întemeia opoziția sa la asedierea cetății era faptul că un oraș atît de important ca Anvers putea fi considerat cu drept cuvînt ca și o capitală : să stăpînești, așadar, un oraș de seamă cu consimțămîntul respectivului oraș era, într-adevăr, un noroc ; dar să pui stăpînire cu forța pe cea de-a doua capitală a viitorului tău stat însemna să riști a pierde simpatia flamanzilor, și Joyeuse îi cunoștea prea bine pe flamanzi pentru a putea nădăjdui, admițînd că pînă la urmă ducele de Anjou ar fi reușit să cucerească orașul, că cetățenii acestuia nu vor căuta să se răzbune mai curînd sau mai tîrziu pentru pierderea suferită, ba chiar cu vîrf și îndesat.

Părerea aceasta, Joyeuse tocmai și-o mărturisea prin vlu grai în cortul ducelui, în noaptea cînd ne-am strecurat împreună cu cititorii noștrii în tabăra franceză.

În timp ce căpeteniile oștirii sale țineau sfat între ei, ducele ședea sau, mai bine zis, era tolănit într-un fotoliu adînc în care, la nevoie, se putea odihni ca pe o dormeză și asculta, dar nu părerile marelui amiral al Franței, ci balivernele pe care i le șoptea Aurilly, cîntărețul său din lăută.

Aurilly, prin slugărniciile lui ticăloase, prin linguşelile sale josnice, prin stăruinţa cu care căuta mereu să-i intre pe sub piele, reuşise să cîştige pe deplin bunăvoinţa prinţului ; niciodată însă nu-l slujise, aşa cum făcuseră ceilalţi prieteni ai săi, adică în dauna fie a regelui, fie a unor atotputernice personaje, astfel că ştiuse să ocolească stînca de care se izbise un La Mole, un Coconnas, un Bussy, precum şi atîţia alţii, plătindu-şi greşelile cu viaţa.

Cu lăuta lui, cu ştafetele sale amoroase, cu tot felul de informaţii amănunţite asupra tuturor persoanelor şi intrigilor de la curte, prin tertipurile de care se folosea cu dibăcie spre a face să cadă în capcanele ducelui prada rîvnită de el, oricare ar fi fost această pradă, Aurilly agonisise într-ascuns o avere destul de frumoasă, pe care o chivernisise cu iscusinţă pentru zile de restriste ; aşa încît rămăsese pentru toată lumea sărmanul Aurilly, un pîrlit de muzicant, căruia îi crăpa buza după un scud şi care cînta ca greierul atunci cînd îl răzbea foamea.

Influenţa acestui om era cu atît mai covîrşitoare, cu cît era secretă.

Văzîndu-l că se amestecă nepoftit la demonstraţiile sale strategice şi căuta să abată atenţia ducelui, Joyeuse se dădu înapoi curmînd brusc firul cuvîntării sale. François, care avea aerul că era cu gîndul aiurea, de fapt asculta cu atenţie, aşa că nu scăpă din vedere gestul contrariat al lui Joyeuse şi se grăbi să intervină :

— Ce s-a întîmplat, domnule amiral ? întrebă el.

— Nimic, monseniore ; aşteptam doar ca alteţa voastră să aibă răgaz să mă asculte.

— Dar te-ascult, domnule de Joyeuse, te-ascult — răspunse ducele cu însufleţire. Ah, voi ăştia, parizienii, credeţi probabil că războiul din Flandra mi-a îngreunat mintea dacă vă închipuiţi că nu sînt în stare să ascult două persoane care vorbesc în acelaşi timp, cînd Cezar putea foarte bine să dicteze şapte scrisori deodată !

— Monseniore — spuse Joyeuse, fulgerîndu-l pe bietul muzicant cu o privire care-l făcu să-şi plece capul, smerit ca întotdeauna — eu nu sînt cîntăreţ ca să am nevoie să mă acompanieze cineva cînd vorbesc.

— Bine, bine, duce. Taci, Aurilly ! Aurilly se înclină. Va să zică — rosti François în continuare — nu eşti de

acord cu lovitura pusă la cale împotriva oraşului **Anvers,** domnule de Joyeuse ?

— Nu, monseniore.

— Totuşi e un plan pe care l-am adoptat în urma unei consfătuiri.

— De aceea, monseniore, nici nu mi-am îngăduit să iau cuvîntul după atîţia căpitani încercaţi, decît cu toată sfiala.

Şi Joyeuse, ca un curtean desăvîrşit, făcu o plecăciune, adresată tuturor celor de faţă. Cîţiva dintre ei se grăbiră să declare că împărtăşesc părerea amiralului. Alţii se mulţumiră doar să facă un semn de încuviinţare, fără să spună nimic.

— Conte de Saint-Aignan — spuse prinţul, întorcîndu-se către unul dintre cei mai destoinici colonei ai săi — pare-mi-se că domnia ta nu eşti de aceeaşi părere cu domnul de Joyeuse ?

— Ba da, monseniore — răspunse domnul de Saint-Aignan.

— Aşa ? Te-am văzut strîmbînd din nas adineauri şi credeam...

Toţi începură să rîdă. Joyeuse se îngălbeni la faţă, iar contele se îmbujoră.

— Dacă domnul conte de Saint-Aignan — rosti Joyeuse — obişnuieşte să-şi mărturisească părerea în felul acesta, înseamnă că nu este un sfetnic prea politicos şi atîta tot.

— Domnule de Joyeuse — ripostă prompt Saint-Aignan — alteţa sa nu are dreptate să-mi ia în nume de rău un beteşug pe care l-am căpătat în slujba domniei sale : la asediul oraşului Cateau-Cambrésis, am primit o lovitură de lance în cap şi de atunci am rămas cu nişte ticuri nervoase, de unde şi strîmbăturile de care se plînge alteţa sa... V-am spus asta, nu ca să mă scuz, domnule de Joyeuse, ci am vrut numai să vă dau o explicaţie — rosti cu semeţie contele, întorcîndu-se spre el.

— Nu, domnule — spuse Joyeuse, întinzîndu-i mîna — mai curînd e un reproş şi cred că pe bună dreptate.

Ducelui François i se urcă tot sîngele în obraji.

— Un reproş ? La adresa cui, mă rog ? întrebă el.

— A mea, probabil, monseniore.

— Ce ar putea să-ți reproșeze Saint-Aignan dumitale, domnule de Joyeuse, cînd nici nu te cunoaște măcar ?

— Faptul că am putut să cred o singură clipă că domnul de Saint-Aignan ține atît de puțin la alteța voastră, încît a fost în stare să-l povățuiască să asedieze orașul Anvers.

— Oricum — izbucni prințul — trebuie totuși să se lămurească odată situația mea aici în țară ! Deocamdată sînt duce de Brabant și conte de Flandra numai cu numele, ar trebui să fiu și în realitate. Taciturnul, care nu știu pe unde s-o fi ascunzînd acum, mi-a vorbit de o monarhie. Unde se află monarhia asta ? În Anvers. Dar dumnealui ? Tot în Anvers, pe cît se pare. Prin urmare, trebuie să cucerim orașul Anvers și, după ce-l vom fi cucerit, vom ști cum stau lucrurile.

— O, monseniore, cred că știți de pe acum, pe legea mea ! Sau atunci ar însemna că nu sînteți un om politic chiar atît de iscusit pe cît se spune. Cine v-a sfătuit să luați cu asalt orașul Anvers ? Domnul prinț de Orania, care a intrat în pămînt în momentul cînd trebuia să înceapă bătălia ; domnul prinț de Orania, care, lăsînd pe alteța voastră să fie duce de Brabant, a păstrat pentru domnia sa locotenența generală a ducatului ; prințul de Orania, care urmărește să-i piardă pe spanioli cu ajutorul alteței voastre, iar pe alteța voastră prin mijlocirea spaniolilor ; domnul prinț de Orania, care va căuta să vă înlocuiască sau să se ridice în locul alteței voastre, dacă nu cumva e pe cale în momentul acesta să devină succesorul alteței voastre sau v-a și găsit înlocuitorul ; prințul de Orania... În sfîrșit, monseniore, pînă în clipa de față, lăsîndu-vă călăuzit de sfaturile prințului de Orania, n-ați reușit decît să-i nemulțumiți pe flamanzi. Ar fi de ajuns să dați greș o singură dată, pentru ca toți cei ce acum se încumetă să vă privească în față să se repeadă asupra domniei voastre ca niște ciini furioși, care nu se încumetă să-i fugărească decît pe fugari.

— Ce, nu cumva îți închipui că aș putea fi învins de niște negustori de lînă, de niște băutori de bere ?

— Negustorii de lînă și băutorii aceștia de bere i-au dat de furcă regelui Filip de Valois, împăratului Carol al V-lea și regelui Filip al II-lea, trei monarhi de viță des-

tul de aleasă, monseniore, pen[illegible] asemuirea să nu fie prea neplăcută pentru alteța voastră.

— Așadar, crezi că s-ar putea să fim înfrînți ?

— Mă tem că da, monseniore.

— Înseamnă deci că n-o să fii atunci de față, domnule de Joyeuse ?

— De ce să nu fiu ?

— Fiindcă m-aș mira să te îndoiești chiar atît de mult de propriul dumitale curaj, încît să te și vezi de pe acum dînd bir cu fugiții de spaima flamanzilor ; în orice caz, poți fi liniștit ; prudenți cum sînt din fire cînd merg la război, negustorii aceștia obișnuiesc să se împopoțoneze cu niște armuri mult prea grele ca să poată pune mîna pe domnia ta, chiar dacă ar fugi din răsputeri.

— Monseniore, nu mă îndoiesc cîtuși de puțin de curajul meu. Monseniore, voi lupta în primele rînduri, dar voi fi răpus tot în primele rînduri în timp ce alții vor fi în ultimele, asta-i tot.

— Bine, dar felul dumitale de a vedea lucrurile nu are nici o logică, domnule de Joyeuse : ești de acord, după cîte am înțeles, cu faptul că am pus stăpînire pe orășelele mici.

— Sînt de acord să puneți stăpînire pe orice oraș care nu se apără.

— Ei bine, după ce am cucerit orașele mici care nu se apărau, așa cum spui dumneata, nu înțeleg să dau înapoi din fața unei cetăți mari numai pentru că se apără sau, mai degrabă, pentru că e pe punctul de a se apăra.

— Și cred că alteța voastră se înșală : mai bine să te retragi, știind că ai în spate un teren bătătorit, decît să te poticnești și să cazi într-un șanț, vrînd cu orice preț să înaintezi.

— Prea bine, am să mă poticnesc, dar, de retras, tot nu mă retrag.

— Alteța voastră va face așa cum socotește de cuviință — spuse Joyeuse, înclinîndu-se — iar noi, la rîndul nostru, vom face așa cum va dori alteța voastră ; sîntem aici pentru a-i da ascultare.

— Asta nu-i un răspuns, duce.

— E singurul răspuns pe care-l pot da alteței voastre.

— Stai puțin, dovedește-mi că mă înșel ; sînt gata să recunosc că dreptatea e de partea dumitale.

— Monseniore, gîndiți-vă la armata prințului de Orania, care era și a domnici voastre, nu-i așa ? Ei bine, în loc să-și așeze tabăra, ca alteța voastră, sub zidurile orașului, se află în clipa de față în Anvers, ceea ce este cu totul altceva ; gîndiți-vă la Taciturnul, așa cum îi spuneți chiar domnia voastră : era prietenul și sfetnicul alteței voastre, și acum, nu numai că nu știți ce s-a întîmplat cu sfetnicul dumneavoastră, dar sînteți aproape sigur că prietenul s-a schimbat, din prieten devenind dușman ; gîndiți-vă la flamanzi : cînd erați în Flandra, se grăbeau să împodobească corăbiile și zidurile cetăților ca de sărbătoare în momentul cînd vă vedeau venind, iar acum se grăbesc să închidă porțile de cum vă zăresc și îndreaptă asupra dumneavoastră gurile tunurilor ca nu cumva să vă apropiați, ca și cînd ați fi ducele de Alba în persoană. Ascultați-mă pe mine : flamanzii ca și olandezii, Anvers ca și Orania nu așteaptă decît un prilej potrivit pentru a se uni împotriva alteței voastre, și prilejul acesta va sosi atunci cînd veți ordona „Foc !" comandantului artileriei dumneavoastră.

— Prea bine — răspunse ducele de Anjou — înseamnă deci că vom înfrînge în același timp orașul Anvers și pe prințul de Orania, pe flamanzi ca și pe olandezi.

— Nu, monseniore, pentru că oamenii pe care-i avem ne ajung tocmai bine spre a da asaltul asupra orașului, admițînd că nu vom avea de luptat decît cu cetățenii Anversului, și pentru că în timp ce noi vom porni la asalt, Taciturnul se va năpusti asupra noastră pe negîndite cu veșnicii săi opt sau zece mii de oameni — pururea în floare, deși mereu sînt secerați, răsar a doua zi ca din pămînt — cu ajutorul cărora de vreo zece sau doisprezece ani ține în șah pe ducele de Alba, pe don Luis Requesens și pe ducele de Parma.

— Prin urmare, îți menții părerea ?

— Care părere !

— Că vom fi biruiți ?

— Fără doar și poate.

— Nu face nimic, e un neajuns pe care, cel puțin, dumneata, domnule de Joyeuse, poți să-l ocolești cu ușurință —

adăugă prințul cu amărăciune. Fratele meu te-a trimis aici ca să mă sprijini ; din momentul în care ți-aș îngădui să pleci, spunîndu-ți că nu cred să am nevoie de ajutorul domniei tale, ai fi însă scutit de orice răspundere.

— Alteța voastră poate să-mi îngăduie să plec — răspunse Joyeuse — dar, în ajunul unei bătălii, ar fi rușinos pentru mine să primesc.

Un murmur stăruitor de încuviințare întîmpină cuvintele lui Joyeuse ; prințul își dădu seama că împinsese lucrurile prea departe.

— Dragul meu amiral — spuse el, ridicîndu-se și strîngîndu-l în brațe pe tînărul ofițer — văd că nu vrei de loc să mă înțelegi. Mi se pare totuși că am dreptate sau, mai bine zis, că în situația în care mă aflu nu pot mărturisi în gura mare că am greșit ; îmi reproșezi nesăbuințele săvîrșite, le cunosc foarte bine : am ținut prea mult să sporesc strălucirea numelui meu ; am dorit cu prea multă ardoare să dovedesc tuturor că armele franceze sînt neîntrecute, deci sînt vinovat. Dar acum nu mai e nimic de făcut, greșeala e înfăptuită, de ce vrei să săvîrșești dumneata o greșeală și mai mare ? Sîntem în fața unor oameni înarmați, adică a unor oameni care sînt gata să se războiască pentru ceea ce ei înșiși mi-au oferit. Vrei oare să mă las păgubaș ? În cazul acesta, mîine ar căuta să-mi ia înapoi, oraș cu oraș, tot ce am cucerit ; nu, acum că am tras spada din teacă trebuie să lovim, altminteri vom fi noi loviți ; asta-i impresia mea.

— Din moment ce alteța voastră vede așa lucrurile, mă voi feri să mai adaug un singur cuvînt. Sînt aici ca să mă supun ordinelor alteței voastre, monseniore, și cu dragă inimă, vă rog să mă credeți, fie că mă trimiteți la moarte, fie că mă veți duce la biruință ; totuși... ba nu, monseniore...

— Ce este ?

— Nu, prefer să tac. E mai bine.

— Nu, pentru numele lui Dumnezeu ! Spune ce este, amirale, spune, îți poruncesc !

— Atunci, între patru ochi, monseniore.

— Între patru ochi ?

— Da, dacă alteța voastră binevoiește.

— Toți cei de față se ridicară și se retraseră spre marginile cortului încăpător al lui François.

— Spune ! îl îmbie acesta.

— Monseniorul poate privi cu sînge rece o lovitură pe care ar primi-o din partea Spaniei sau o înfrîngere care le-ar da prilejul să se mîndrească băutorilor de bere sau acestui taler cu două fețe care se numește prințul de Orania ; dar tot atît de ușor s-ar împăca oare cu gîndul că i-a dat ocazia domnului duce de Guise să facă haz pe socoteala sa ?

François încruntă din sprîncene.

— Domnul de Guise ? ! se miră el. Ei, asta-i bună ! Ce amestec are domnul de Guise în toate astea ?

— Domnul de Guise — continuă Joyeuse — se pare c-ar fi încercat, așa cel puțin vorbește lumea, să-l omoare pe monseniorul ; dacă Salcède n-a mărturisit lucrul acesta pe eșafod, l-a dat în vileag, în schimb, atunci cînd a fost supus la cazne. Vă dați seama ce neasemuită bucurie ar fi pentru loren, care joacă un rol important în toate astea — dacă nu cumva mă înșel eu din cale afară — în cazul cînd am mînca bătaie sub zidurile Anversului și l-am ajuta — cine știe ? — să-și împlinească dorința, fără să dezlege băierile pungii, prilejuind moartea unui vlăstar al Franței, pentru care-i promisese o mulțime de bani lui Salcède. Citiți istoria Flandrei, monseniore, și veți vedea că flamanzii obișnuiesc să-și îngrașe ogoarele cu sîngele celor mai străluciți principi ai Franței și al celor mai viteji cavaleri francezi.

Ducele clătină din cap.

— Foarte bine, Joyeuse — spuse el — dacă nu se poate altfel, am să-i ofer blestematului de loren bucuria de a mă vedea răpus, cu nici un preț însă n-aș vrea să-i prilejuiesc fericirea a mă vedea fugind. Sînt însetat de glorie, Joyeuse ; căci, nemaifiind nimeni altul pe lume care să poarte numele meu, mai am încă de cîștigat destule bătălii.

— Ați uitat Cateau-Cambrésis, monseniore. E adevărat că sînteți singurul pe lume cu numele acesta.

— Gîndește-te, Joyeuse, ce înseamnă o încăierare fără însemnătate pe lîngă Jarnac și Moncontour și fă socoteala datoriilor pe care le am de plătit preaiubitului meu frățior Henric. Nu, nu — adăugă el — eu nu sunt un crăișor de

duzină ca regele Navarei ; eu sînt din sîngele familiei regale franceze. Apoi, întorcîndu-se către seniorii, care, la cuvintele lui Joyeuse, se îndepărtaseră, continuă : Domnilor, asaltul va avea loc așa cum s-a hotărît ; ploaia a încetat, terenul e prielnic, așa că la noapte vom porni atacul.

Joyeuse se înclină.

— Monseniorul va binevoi să ne spună în amănunțime ce avem de făcut — spuse el. Așteptăm ordinele sale.

— Ai sub comanda dumitale opt corăbii, dacă punem la socoteală și galera-amiral, nu-i așa, domnule de Joyeuse ?

— Da, monseniore.

— Vei străpunge atunci linia de apărare, ceea ce cred că nu e chiar atît de greu, de vreme ce locuitorii Anversului nu au în port decît vase de negoț ; pe urmă vei ancora vasele dumitale de-a lungul cheiului. În cazul cînd cheiul e apărat, vei bombarda orașul, încercînd în același timp să debarci cu cei o mie cinci sute de oameni ai dumitale. La rîndul meu, voi alcătui două coloane din restul oștirii, una comandată de domnul conte de Saint-Aignan, iar cealaltă de mine. Amîndouă vor căuta să escaladeze zidurile pe neașteptate, în momentul în care tunurile vor începe să tragă. Cavaleria va rămîne în rezervă pentru a acoperi retragerea coloanei respinse, dacă s-ar întîmpla cumva să dăm greș. Dintre aceste trei asalturi nu se poate ca măcar unul să nu reușească. Îndată ce primul corp de oaste va pune stăpînire pe fortificații, va lansa un semnal luminos pentru a da de știre celorlalte unități să-l urmeze.

— Trebuie să ne gîndim însă la toate dinainte, monseniore — spuse Joyeuse. Să zicem, bunăoară, că s-ar întîmpla totuși ceea ce dumneavoastră nu credeți c-ar fi cu putință, să zicem, așadar, că aceste trei coloane de atac ar fi cîteșitrele respinse.

— Atunci ne vom îmbarca iarăși pe vase, fiind acoperiți de focul bateriilor noastre, și ne vom răspîndi prin poldere, unde cetățenii Anversului nu cred că s-ar încumeta să ne caute. Cei de față se înclinară în semn de încuviințare. Și acum, domnilor — spuse ducele — aveți grijă ca totul să fie făcut în tăcere. Ostașii să fie treziți din somn și îmbarcați în ordine ; nici o licărire de foc, nici o pocnitură

de muschetă să nu dea în vileag planul nostru. În felul acesta vei intra în port, amirale, înainte ca locuitorii Anversului să prindă de veste că te-ai pus în mișcare. La rîndul nostru vom trece fluviul și vom ține apoi malul stîng, așa încît mă bizui că vom ajunge la țintă o dată cu dumneavoastră. Duceți-vă, domnilor, și curaj ! Norocul, care ne-a însoțit pînă aici, nu va șovăi, cred, să străbată fluviul Escaut împreună cu noi.

Căpitanii părăsiră cortul prințului și dădură ordinele necesare, luînd toate măsurile de precauție arătate.

În scurtă vreme o rumoare nedeslușită se răspîndi în tot cuprinsul acestui furnicar de oameni ; s-ar fi putut crede însă că era freamătul vîntului ce zburda prin desișul trestiilor uriașe și prin ierburile stufoase ce acopereau polderele.

Amiralul se înapoie pe bord.

LXV

MONSENIORUL

În vremea asta, cetățenii Anversului nu puteau să privească, bineînțeles, cu inima împăcată pregătirile războinice ale domnului duce de Anjou, și Joyeuse nu greșise socotindu-i însuflețiți de cele mai vrăjmașe gînduri.

Orașul Anvers era ca un stup cînd se lasă seara : calm și pustiu pe dinafară, împînzit de zumzet și forfotă pe dinăuntru.

Flamanzii, înarmați, patrulau pe străzi, își baricadau casele, întăreau cordoanele de apărare și fraternizau cu batalioanele prințului de Orania, dintre care o parte se afla mai dinainte în garnizoană la Anvers, iar cealaltă parte se strecura înăuntru pîlcuri-pîlcuri, pentru ca de îndată ce soldații intrau pe porți, să se răspîndească în tot orașul.

După ce se făcură toate pregătirile în vederea unei apărări temeinice, într-o noapte neguroasă și fără lună, prin-

ţul de Orania intră la rîndul său în oraş, fără nici un fel de pompă, dar cu sîngele rece şi dîrzenia cu care obişnuia să-şi aducă la îndeplinire hotărîrile sale ori de cîte ori punea la cale un lucru.

Prinţul trase la primărie, unde oamenii săi de încredere avuseseră grijă să-i pregătească toate cele de trebuinţă pentru a poposi acolo.

Primi apoi în audienţă pe comandanţii diferitelor posturi din cetate şi pe sutaşii burghezimii, trecu în revistă ofiţerii trupelor de simbriaşi, în sfîrşit, primi pe cei mai de seamă comandanţi militari, cărora le împărtăşi planurile sale.

Dintre aceste planuri, cel mai nestrămutat era acela de a profita de atitudinea duşmănoasă pe care ducele de Anjou o dovedea faţă de cetate pentru a rupe orice legături cu el. Ducele de Anjou căzuse deci în capcana pe care i-o întinsese Taciturnul, spre bucuria acestuia, care avea astfel prilejul să vadă că şi acest nou concurent atît de ahtiat să pună mîna pe frînele puterii era pe cale să-şi frîngă gîtul ca şi ceilalţi.

În seara în care ducele de Anjou se pregătea, aşa cum am văzut, de atac, prinţul de Orania, care se afla de două zile în oraş, ţinea sfat cu starostele cetăţii, ca reprezentant al burghezimii locale.

La fiece întîmpinare pe care starostele o făcea împotriva planului de atac al prinţului de Orania, dacă această întîmpinare era în măsură să întîrzie înfăptuirea planurilor sale, prinţul de Orania clătina din cap, contrariat de atîta neîncredere.

De fiecare dată însă cînd îl vedea clătinînd din cap, cîrmuitorul cetăţii se mulţumea să-i răspundă :

— Alteţă, ştiţi foarte bine că, după cum ne-am înţeles, monseniorul trebuie să sosească : să aşteptăm deci să vină monseniorul.

La auzul acestui cuvînt fermecat, Taciturnul se încrunta. Dar cu toate că şedea posomorît şi-şi rodea unghiile de nerăbdare, nu-i rămînea altceva de făcut decît să aştepte.

Toate privirile se aţinteau atunci asupra unui orologiu impunător ce măsura greoi clipele, ca şi cînd ar fi cerut

pendulului să grăbească sosirea persoanei așteptate cu atîta nerăbdare.

Ornicul bătu orele nouă : nesiguranța se preschimbase într-o neliniște chinuitoare ; cîteva santinele pretindeau c-ar fi observat oarecare agitație în tabăra franceză.

O bărcuță cu fundul plat ca talgerul unei balanțe fu, în sfîrșit, trimisă pe Escaut ; cetățenii Anversului, care erau mai puțin îngrijorați de ceea ce se întîmpla pe uscat, decît de ceea ce se petrecea pe mare, țînuseră să aibă informații cît mai lămurite asupra flotei franceze : bărcuța însă nu se mai înapoie.

Prințul de Orania se ridică și, mușcîndu-și de ciudă mănușile de piele, atrase atenția burghezilor din Anvers :

— Tot așteptînd așa să vină monseniorul, domnilor, mi-e teamă că, în momentul cînd va sosi, orașul Anvers va fi fost de mult cucerit și trecut prin foc : abia atunci locuitorii vor putea să-și dea seama de deosebirea ce există în privința aceasta între francezi și spanioli.

Cuvintele acestea nu erau cîtuși de puțin făcute să liniștească temerile domnilor ofițeri civili, care se uitară unii la alții, nespus de tulburați.

În momentul acela, o iscoadă ce fusese trimisă pe drumul spre Malines și care se dusese în goana calului pînă la Saint-Nicolas veni să le spună că nu apucase să vadă sau să audă nici cel mai mic semn ori zvon ce ar fi anunțat sosirea persoanei mult așteptate.

— Domnilor — izbucni Taciturnul la auzul acestei vești — după cum vedeți, așteptăm de prisos ; nu ne rămîne decît să facem singuri ce avem de făcut ; nu putem pierde vremea în zadar și terenul din preajma cetății nu este cîtuși de puțin apărat. E bine să ai încredere în destoinicia unui om mai priceput, dar, după cum se dovedește, în primul rînd trebuie să te bizui pe propriile tale mijloace. Să punem deci lucrurile la cale, domnilor.

Nici nu terminase bine de vorbit și draperia ce acoperea ușa sălii de consiliu se ridică și un lacheu se înfățișă pentru a rosti un singur cuvînt, unul singur, dar care în momentul acela părea să tragă mai greu în cumpănă decît o mie de alte cuvinte :

— Monseniorul !

În tonul cu care-l rostise, în bucuria pe care omul acesta nu se putuse stăpîni de a o da în vileag îndeplinindu-şi îndatoririle de aprod, se desluşeau înflăcărarea şi nemărginita încredere pe care poporul o avea în cel ce purta numele prestigios, deşi atît de vag, de „monseniorul".

În clipa în care sunetul glasului înfiorat de emoţie se stinse, un bărbat înalt şi impunător, purtînd cu nespusă eleganţă mantia ce-l înfăşura în întregime, intră în sala de consiliu salutîndu-i curtenitor pe toţi cei de faţă.

De la prima ochire însă, privirea sa mîndră şi pătrunzătoare îl descoperi pe prinţ în mijlocul ofiţerilor. Se îndreptă numaidecît spre el şi-i întinse mîna. Prinţul îi strînse mîna cu căldură, aproape cu respect. Schimbară apoi cîteva cuvine, numindu-se unul pe altul „monseniore". După acest schimb de politeţuri, necunoscutul îşi lepădă mantia de pe umeri.

Era îmbrăcat într-o vestă cu mîneci bufante din piele de bivol, cu pantaloni de postav şi avea în picioare cizme cu carîmb înalt.

Afară de spada lungă ce părea să facă parte, nu din echipamentul său, ci din însăşi făptura sa, atît de firesc se mişca la şodul lui, purta un pumnal mic în trei muchii petrecut prin centiron, lîngă o pungă tiesită cu hîrtii.

În clipa în care îşi scoase mantia ieşiră la iveală cizmele cu carîmb înalt, despre care am pomenit mai sus, pline de noroi şi colbuite. Pintenii, înroşiţi de sîngele bidiviului său, zornăiau sinistru la fiecare pas pe care-l făcea pe dale.

În sfîrşit, luă loc la masa consiliului.

— Şi acum, ia să vedem, cum stăm, monseniore ? întrebă el.

— Venind încoace, aţi observat, probabil, monseniore — spuse Taciturnul — că străzile erau baricadate.

— Am observat.

— Şi casele crenelate — adăugă un ofiţer.

— Asta n-am mai putut vedea ; în orice caz, este o măsură înţeleaptă.

— Şi cordoanele întărite — spuse altul.

— Minunat — răspunse necunoscutul, ca şi cînd prea puţin i-ar fi păsat de toate astea.

— Monseniorul nu socoteşte că aceste pregătiri de apărare sînt binevenite ? întrebă un glas ce mărturisea o vădită dezamăgire şi îngrijorare.

— Ba da — spuse necunoscutul — deşi nu cred că, în împrejurările de faţă, sînt chiar atît de folositoare ; nu numai că-i obosesc pe soldaţi, dar în acelaşi timp sînt făcute să neliniştească locuitorii. Presupun că aţi întocmit un plan de atac şi unul de apărare, nu-i aşa ?

— Aşteptam să soseaşcă monseniorul pentru a i-l împărtăşi — răspunse starostele cetăţii.

— Spuneţi, domnilor, spuneţi.

— Monseniorul a sosit cu oarecare întîrziere — adăugă prinţul — şi, în aşteptarea domniei sale, a trebuit să mă apuc de lucru.

— Şi foarte bine aţi făcut, monseniore. De altminteri, se ştie că atunci cînd domnia voastră se apucă de un lucru, nu se poate să nu iasă bine. Nici eu, vă rog să mă credeţi, nu mi-am pierdut vremea pe drum.

Apoi, cum tocmai se întorsese către reprezentanţii burghezimii, starostele spuse :

— Am aflat prin iscoadele noastre că francezii au început să se pună în mişcare ; probabil se pregătesc să atace ; cum însă nu putem şti dincotro va porni atacul, am aşezat artileria în aşa fel, încît tunurile să fie deopotrivă răspîndite pe tot întinsul meterezelor.

— E un lucru foarte cuminte — răspunse necunoscutul cu un zîmbet uşor, uitîndu-se cu coada ochiului la Taciturnul, care, deşi războinic încercat, se mulţumea să tacă, lăsîndu-i să vorbească despre război pe nişte burghezi.

— La fel am făcut şi cu garda civică — urmă starostele — pe care am răspîndit-o jur împrejurul zidurilor întărind posturile de pază şi care a primit ordin să fie în orice clipă gata să alerge în locul unde s-ar da un asalt.

Necunoscutul nu răspunse nimic ; părea să aştepte ca prinţul de Orania să-şi spună, la rîndul său, cuvîntul.

— Cu toate astea — adăugă starostele — cei mai mulţi dintre membrii sfatului nostru sînt de părere că francezii nu urmăresc nimic altceva decît să ne joace un renghi.

— Şi ce rost ar avea să ne joace un renghi ?

— Ca să ne înfricoşeze, silindu-ne să cădem la o înţelegere prin care oraşul ar începea în mîna francezilor.

Necunoscutul se uită din nou la prinţul de Orania : s-ar fi zis că era cu desăvîrşire străin de tot ceea ce se întîmpla lîngă el, judecînd după nepăsarea cu care asculta toate aceste păreri, o nepăsare vecină cu dispreţul.

— Totuşi — se auzi o voce îngrijorată — se pare că astă-seară s-ar fi observat unele pregătiri de luptă în tabăra lor.

— Simple bănuieli lipsite de orice temei — tăgădui starostele. Am cercetat eu însumi tabăra cu un ochean de cea mai bună calitate adus de la Strasbourg : tunurile părcau înţepenite în pămînt, oamenii se pregăteau de culcare fără să dea nici cel mai mic semn de nelinişte, iar domnul duce de Anjou avea oaspeţi la masă în cort.

Necunoscutul aruncă din nou o privire asupra prinţului de Orania. De astă dată i se păru că un surîs uşor răsfrîngea buzele Taciturnului, surîs pe care umerii săi îl subliniară cu un gest dispreţuitor, aproape imperceptibil.

— Vă înşelaţi, domnilor — spuse necunoscutul — vă înşelaţi amarnic : nu e nicidecum vorba de un atac pe care francezii îl pregătesc pe furiş împotriva domniilor voastre, ci de un asalt în toată puterea cuvîntului pe care-l veţi avea de înfruntat.

— Adevărat ?

— Planurile acestea, oricît de fireşti vi s-ar părea domniilor voastre, mai au încă unele lipsuri.

— Cu toate astea, monseniore... — îngăimară burghezii, umiliţi de faptul că putea să pună cineva la îndoială cunoştinţele lor strategice.

— Mai au încă lipsuri — continuă necunoscutul — şi am să vă spun de ce : dumneavoastră vă aşteptaţi la un atac şi aţi luat toate măsurile de cuviinţă în vederea acestei împrejurări.

— Bineînţeles.

— Ei bine, domnilor, atacul acesta, dacă vreţi să mă credeţi...

— Spuneţi, monseniore.

— În loc să-l aşteptaţi, ar fi mai cuminte să porneaşcă din partea dumneavoastră.

— Bravo ! exclamă prințul de Orania. Ați rostit o vorbă înțeleaptă.

— În momentul acesta — continuă necunoscutul, dîndu-și seama că de aici în colo se va putea bizui pe sprijinul prințului — corăbiile domnului de Joyeuse au ridicat ancora.

— De unde știți, monseniore ? rostiră într-un glas starostele și ceilalți membri ai sfatului.

— Știu — întări necunoscutul.

Un freamăt de îndoială trecu ca o adiere peste întreaga adunare, dar, oricît de ușoară ar fi fost această adiere, nu se putea să nu atingă din zbor urechea iscusitului războinic care își făcuse cu puțin mai înainte intrarea în scenă pentru a juca, pe cît se pare, rolul principal.

— Vă îndoiți cumva ? întrebă el cu cel mai desăvîrșit sînge rece, ca un om deprins să înfrunte toate temerile, toate fumurile și toate prejudecățile burghezimii.

— Nu mai poate încăpea nici o îndoială, de vreme ce ne încredințați dumneavoastră, monseniore. Să ne îngăduie totuși alteța voastră să-i spunem că...

— Spuneți.

— Că dacă ar fi fost așa...

— Ce s-ar fi întîmplat ?

— Am fi aflat și noi lucrul acesta.

— Prin cine ?

— Prin iscoada noastră care a plecat cu barca.

În momentul acela un om împins de la spate de lachei intră greoi în sală și făcu smerit cîțiva pași pe dalele lustruite, oprindu-se la o egală distanță de starostele cetății și de prințul de Orania.

— Aha ! făcu starostele. Va să zică tu erai, flăcăule ?

— Eu, domnule staroste — răspunse noul venit.

— Monseniore — spuse starostele — e omul pe care l-am trimis în recunoaștere.

La cuvîntul „monseniore", care de astă dată nu mai era adresat prințului de Orania, iscoada avu o tresărire de bucurie și de uimire totodată și se grăbi să se apropie ca să poată vedea mai bine pe cel căruia îi era hărăzit acest titlu.

După înfățișare, noul venit părea să fie un marinar flamand, lucru de care îți puteai da seama numaidecît, datorită anumitor trăsături caracteristice : capul pătrat, ochii

albaștri, gîtul scurt și umerii largi ; omul frămînta în mîinile-i mari boneta jilavă de lînă și, în clipa cînd ajunse înaintea ofițerilor, cei de față observară că în urma lui se așternuse pe dale o dîră lată de apă.

Într-adevăr, hainele lui groase erau leoarcă de apă și aveau un aspect respingător.

— Ei, ia te uită ! Voinicul ăsta s-a întors înotînd la mal — spuse necunoscutul, privindu-l pe marinar ca un om obișnuit să comande și a cărui autoritate reușește să insufle respect din primul moment atît ostașilor cît și slujitorilor, deoarece prin felul său de a fi știe să îmbine asprimea unei porunci cu dulceața unei alintări.

— Chiar așa, monseniore, chiar așa — întări cu însuflețire marinarul — și Escaut nu este numai o apă mare, monseniore, dar și foarte repede.

— Vorbește, Goes, vorbește — îl îmbie necunoscutul, știind foarte bine cît prețuiește în ochii unui marinar de rînd favoarea pe care binevoia să i-o facă spunîndu-i pe nume.

Așa că din clipa aceea, nimeni altul afară de necunoscut nu mai păru să existe pentru Goes, care i se adresă tot timpul numai lui, deși, fiind trimis în recunoaștere de către altcineva, s-ar fi cuvenit probabil să-i dea aceluia raportul asupra felului în care își îndeplinise misiunea.

— Monseniore — începu el — am plecat cu cea mai mică bărcuță pe care o aveam : am dat parola ca să pot trece prin barajul pe care l-am făcut pe Escaut cu vasele noastre și am mers așa mai departe pînă am ajuns în preajma afurisiților de franțuji. Ah ! Vă rog să mă iertați, monseniore !...

Goes amuți.

— Lasă, nu-i nimic — spuse necunoscutul, surîzînd — nu sînt decît pe jumătate francez și, prin urmare, mă consider numai pe jumătate afurisit.

— Cum ziceam deci, monseniore, de vreme ce luminăția voastră binevoiește să-mi ierte necuviința...

Necunoscutul făcu un semn din cap.

— În timp ce vîsleam așa pe întuneric — continuă Goes — cu lopețile înfășurate în cîrpe, am auzit un glas tunînd : „Stai ! Încotro cu barca ?" Am crezut la început că pe mine mă ia la refec și mă pregăteam tocmai să răspund ceva la

întîmplare, cînd aud pe cineva strigînd în gura mare în spatele meu : „Galera-amiral !"

Necunoscutul se uită la ofiţerii din jurul său, clătinînd din cap cu înţeles, ca şi cînd ar fi vrut să le atragă atenţia : „Nu v-am spus eu ?"

— În aceeaşi clipă — povesti în continuare Goes — tocmai cînd voiam să cîrmesc, am simţit o izbitură cumplită ; luntrea a început să ia apă : valurile mi-au trecut peste cap şi m-am prăbuşit într-un hău fără fund ; numai că Escaut şi cu mine sîntem vechi cunoştinţe şi viltorile fluviului şi-au dat numaidecît seama cu cine au de-a face, aşa că pînă la urmă am apucat să văd iarăşi cerul. Mă ciocnisem, nici mai mult nici mai puţin, cu galera-amiral care-l ducea pe domnul de Joyeuse la bord şi care trecuse de-a tăvălugul peste mine. Numai bunul Dumnezeu ştie cum de n-am fost strivit sau înecat şi cum de mai sînt teafăr la ora asta.

— Să trăieşti, Goes, să trăieşti, flăcăule ! îl lăudă prinţul de Orania, fericit că bănuielile sale se adeveriseră. Du-te şi ai grijă să-ţi ţii gura.

Şi întinzînd braţul spre el, îi puse în palmă o pungă cu bani. Marinarul părea totuşi să mai aştepte ceva : încuviinţarea necunoscutului ca să poată pleca.

În sfîrşit, acesta îi făcu un semn binevoitor cu mîna şi abia atunci Goes se îndură să se rupă din loc, mult mai încîntat, fără doar şi poate, de gestul necunoscutului decît de darul pe care-l primise din partea prinţului de Orania.

— Ei — zise necunoscutul, adresîndu-se starostelui cetăţii — ce părere ai despre toate astea ? Te mai îndoieşti oare că francezii se pregătesc să ridice pînzele, sau poate-ţi închipui cumva că domnul de Joyeuse a părăsit tabăra şi s-a îmbarcat pe galera-amiral numai ca să petreacă noaptea pe bord ?

— Aveţi cumva darul proorocirii, monseniore ?! se minunară burghezii.

— Nu mai mult decît monseniorul prinţ de Orania, care, sînt convins, este în toate privinţele de aceeaşi părere cu mine. Dar, ca şi alteţa sa, sînt foarte bine informat şi, mai cu seamă, îi cunosc pe cei ce se află de partea cealaltă. Şi arată cu mîna în direcţia polderelor. Aşa încît — urmă el — aş fi nespus de mirat să nu-i văd atacînd în noaptea

asta. Fiți gata deci, domnilor, căci, dacă le lăsați prea mult răgaz, sînt în stare să atace cu tot dinadinsul.

— Sper că domniile lor vor binevoi a recunoaște că înainte de sosirea dumneavoastră le-am spus aceleași lucruri pe care le arătați domnia voastră acum.

— Dar — întrebă starostele — cam în ce fel își dă cu părerea monseniorul că se va desfășura atacul francezilor ?

— Iată cam ce cred eu c-o să se întîmple : infanteria este catolică, va lupta pe seama ei ; cavaleria fiind calvinistă, va lupta, de asemenea, pe socoteala ei. Vom fi deci atacați din două părți. Marina este a domnului de Joyeuse, care a sosit de la Paris ; toată curtea știe în ce scop a plecat și deci e de la sine înțeles că va dori să intre și el în foc și să culeagă laurii biruinței. Prin urmare, vom fi amenințați din trei părți.

— Atunci să facem trei corpuri de armată — își dădu cu părerea starostele.

— Nu faceți decît unul, domnilor, unul singur, cu cei mai destoinici ostași pe care-i aveți, iar pe ceilalți, de care vă îndoiți c-ar putea înfrunta o luptă în cîmp deschis, lăsați-i să păzească meterezele. Apoi, cu pîlcul acesta de ostași dați buzna pe porțile cetății într-un moment în care francezilor nici prin gînd nu le-ar trece așa ceva. Își închipuie că ei sînt cei care atacă ; luați-le-o înainte și atacați-i chiar dumneavoastră : dacă-i așteptați să ia cu asalt cetatea sînteți fără doar și poate pierduți, căci atunci cînd e vorba să dea un asalt, francezii sînt fără pereche în lume, așa cum nimeni nu se poate măsura cu dumneavoastră, domnilor, atunci cînd luptați în cîmp deschis, apărînd împrejurimile orașelor dumneavoastră.

Chipurile flamanzilor deveniră strălucitoare de bucurie.

— Ce vă spuneam eu, domnilor ? rosti Taciturnul.

— E o mare cinste pentru mine — zise necunoscutul — faptul că, fără să știu, am fost întru totul de aceeași părere cu cel mai de seamă conducător de oști al vremurilor noastre.

Amîndoi se înclinară curtenitor unul în fața celuilalt.

— Așadar — continuă necunoscutul — precum v-am spus, veți ieși năprasnic din cetate, năvălind asupra infan-

teriei și cavaleriei. Sper că ofițerii domniilor voastre vor ști să comande această manevră în așa fel, încît să-i respingă pe cotropitori.

— Dar vasele lor, vasele — întîmpină starostele — vor străpunge barajul făcut de noi ; și cum vîntul bate dinspre nord-vest, în două ceasuri vor fi în inima cetății.

— Aveți, dacă nu mă înșel, șase corăbii vechi și treizeci de bărci la Sainte-Marie, adică la o leghe de aici, nu-i așa ? Asta ar fi, cum s-ar zice, baricada dumneavoastră marițimă, cordonul menit să închidă gura fluviului Escaut.

— Întocmai, monseniore. Dar de unde știți domnia voastră toate amănuntele acestea ?

Necunoscutul zîmbi.

— Le știu, precum vedeți — se mulțumi el să răspundă. Acolo e cumpăna de care atîrnă sorții bătăliei.

— Atunci trebuie să trimitem întăriri vrednicilor noștri marinari — spuse starostele.

— Dimpotrivă, veți putea dispune de încă patru sute de ostași din echipajele acestor vase ; douăzeci de oameni ageri la minte, viteji și devotați ajung.

Cetățenii Anversului făcură ochii mari.

— Vreți să distrugeți — spuse necunoscutul — flota franceză pînă la ultimul vas, jertfind șase corăbii vechi și treizeci de bărci prăpădite ?

— Hm ! făcură cetățenii Anversului, schimbînd priviri între ei. Corăbiile noastre n-ar fi chiar atît de vechi și nici bărcile atît de prăpădite.

— Foarte bine, socotiți atunci cam cît credeți c-ar face — le propuse necunoscutul — și vi se va plăti costul lor.

— Aștia sînt oamenii cu care am de luptat în fiecare zi — îi spuse Taciturnul în șoaptă necunoscutului. Oh ! De-ar fi trebuit să dau piept numai cu evenimentele, de mult le-aș fi biruit.

— Haideți, domnilor — îi zori necunoscutul, ducînd mîna la punga de la brîu, care, așa cum am arătat, era burdușită — faceți socoteala, vă rog, dar faceți-o mai repede. Veți fi despăgubiți prin polițe trase pe numele domniilor voastre ; sper că le veți privi cu toată încrederea.

— Monseniore — luă cuvîntul starostele, după ce se sfătui cîteva clipe cu comandanții oștilor cetății, împărțiți pe cartiere, pe străzi și pe stoluri de cîte o sută de soldați — noi sîntem de felul nostru negustori și nicidecum seniori subțiri, așa că vă rugăm să ne treceți cu vederea unele șovăieli ; căci la noi, pasămite, sufletul nu sălășluiește în trupurile, ci în tejghelele noastre. Sînt împrejurări în care înțelegem totuși să facem și oarecare sacrificii, avînd în vedere binele obștesc. Folosiți-vă deci de barajele noastre așa cum veți găsi de cuviință.

— Zău, monseniore — se minună Taciturnul — numai dumneavoastră puteți săvîrși o minune ca asta. Eu ar fi trebuit să mă străduiesc șase luni încheiate ca să obțin ceea ce domnia voastră ați dobîndit în zece minute.

— Mă voi sluji, așadar, de barajul dumneavoastră, domnilor ; dar iată cum : francezii, în frunte cu galera-amiral, vor încerca să-l străpungă. De aceea voi întări cordoanele de apărare, lăsînd o distanță destul de mare între vase, pentru ca flota lor să poată pătrunde printre bărcile și corăbiile dumneavoastră. În momentul acela, cei douăzeci de voinici pe care-i voi fi lăsat pe bordul corăbiilor și ambarcațiilor dumneavoastră vor arunca niște cîngi și, de îndată ce cîngile vor fi fost aruncate, o șterg cu toții într-o barcă spre mal, după ce mai întîi vor fi dat foc vaselor încărcate cu materiale inflamabile.

— Și atunci, vă dați seama — interveni Taciturnul — flota franceză va cădea toată pradă flăcărilor.

— Da, toată — întări necunoscutul. Ca atare, orice retragere este tăiată, atît pe mare cît și pe uscat, peste poldere, deoarece veți avea grijă să deschideți stăvilarele de la Malines, de la Berchem, de la Lierre, Duffel și Anvers. Respinși mai întîi de oștile dumneavoastră, hăituiți de puhoaiele ce se vor năpusti prin îndiguirile sparte, împresurați din toate părțile de această revărsare neașteptată a mării, care, umflîndu-se clipă de clipă, va cotropi totul ca un flux fără sfîrșit, fără să-și mai retragă apele, francezii vor fi cu toții înghițiți de valuri, înecați, nimiciți.

Strigăte de bucurie izbucniră din rîndurile ofițerilor.

— Nu există însă decît un singur neajuns — spuse prințul.

— Care anume, monseniore ? întrebă necunoscutul.

— Faptul că ne-ar trebui o zi întreagă pentru a trimite ștafete în diferite orașe și că noi n-avem decît o oră de răgaz.

— O oră ajunge — răspunse cel căruia i se spunea „monseniore".

— Dar cine o să dea de știre flotilei ?

— A și fost înștiințată.

— De cine ?

— De mine. Dacă domniile lor ar fi pregetat s-o lase pe mîna mea, le-aș fi cumpărat-o.

— Dar Malines, Lierre, Duffel ?

— Venind încoace, am trecut prin Malines și Lierre și am trimis un om de încredere la Duffel. La orele unsprezece, francezii vor fi înfrînți, la miezul nopții flota va pieri mistuită de flăcări, la ora unu francezii vor fi în plină retragere, la două orașul Malines își va sfărîma digurile, Lierre va deschide stăvilarele, Duffel va face să se reverse canalurile : atunci tot cuprinsul va tălăzui, preschimbat într-un ocean vijelios care va cotropi totul, înecînd de-a valma case, ogoare, păduri, sate, dar care în același timp îi va înghiți și pe francezi, așa încît să nu se mai întoarcă nici unul din ei în Franța.

O tăcere ce părea să mărturisească o admirație îngemănată cu spaima întîmpină cuvintele sale ; pe urmă, deodată, flamanzii izbucniră în aplauze furtunoase. Prințul de Orania făcu doi pași spre oaspetele necunoscut și-i întinse mîna.

— Prin urmare, monseniore — spuse el — în tabăra noastră totul e gata ?

— Totul — adeveri necunoscutul — și, uite, cred că și francezii s-au pregătit la rîndul lor.

Și-i arătă cu degetul un ofițer care tocmai ridica draperia de la ușă.

— Monseniorilor și domnilor — zise ofițerul — am primit vestea că francezii s-au pus în mișcare și se îndreaptă spre oraș.

— La arme ! strigă starostele cetății.

— La arme ! repetară cei de față.

— O clipă, domnilor ! fii întrerupse necunoscutul cu vocea lui vajnică și poruncitoare. Îmi veți îngădui să vă

dau o ultimă îndrumare pe care o socotesc mai însemnată decît toate celelalte.

— Spuneţi ! Spuneţi ! strigară cu toţii într-un glas.

— Francezii vor fi atacaţi pe nepregătite, prin urmare nu mai poate fi vorba nici de o luptă, nici de o retragere, ci de o fugărire ; dar ca să-i puteţi hăitui, trebuie să fiţi sprinteni. Jos platoşele, naiba să le ia ! Din pricina platoşelor, care vă stingheresc orice mişcare, aţi pierdut atîtea bătălii pînă acum. Jos platoşele, domnilor, jos platoşele ! Şi necunoscutul le arătă pieptul său ocrotit doar de o piele de bivol. Ne vom reîntîlni la locul bătăliei, domnilor căpitani — continuă necunoscutul — pînă atunci, duceţi-vă în piaţa primăriei, unde veţi găsi pe oamenii dumneavoastră gata de luptă. Venim şi noi îndată.

— Vă mulţumesc, monseniore — spuse prinţul, adresîndu-se oaspetelui. Datorită domniei voastre, şi Belgia, şi Olanda au fost salvate.

— Mă copleşiţi, prinţe ! răspunse necunoscutul.

— Alteţa voastră se va îndupleca oare să tragă spada împotriva francezilor ? întrebă prinţul.

— Am să fac în aşa fel, ca să dau piept numai cu hughenoţii — răspunse necunoscutul, înclinîndu-se cu un surîs pe care încruntatul său tovarăş de arme ar fi avut tot dreptul să-l rîvnească şi al cărui tîlc numai singur Dumnezeu îl înţelese.

LXVI

FRANCEZI ŞI FLAMANZI

În momentul în care întreg sfatul oraşului părăsea primăria, iar ofiţerii se pregăteau să ia comanda trupelor ca să aducă la îndeplinire ordinele generalului necunoscut, pe care cerul însuşi părea să-l fi trimis în ajutorul flamanzilor, un freamăt stăruitor făcu înconjurul cetăţii şi, cuprinzînd toată aşezarea, se înălţă în văzduh ca un singur strigăt clocotitor.

În același timp se auzi bubuitul artileriei.

Focurile de artilerie îi surprinseră pe francezi în toiul marșului lor de noapte, tocmai cînd erau mai convinși că vor lua cu asalt pe nepusă masă cetatea cufundată în somn. În loc să le întîrzie înaintarea însă, îi făcu să întindă mai vîrtos pasul.

Dacă orașul nu putea fi cucerit fără veste pe cățărate, cum se spunea pe vremea aceea, le rămînea în schimb mijlocul, pe care am văzut că-l folosise regele Navarei la Cahors, le rămînea în schimb, zic, mijlocul de a astupa șanțurile cu fașine și de a face să sară în aer porțile cu petarde.

Tunurile așezate pe metereze trăgeau deci fără întrerupere : dar, în puterea nopții, loviturile lor nu aveau aproape nici un efect ; după ce întîmpinară cu o răbufnire de strigăte răcnetele scoase de adversarii lor, francezii continuară să înainteze în tăcere spre parapete cu acea dîrzenie înfocată de care dau îndeobște dovadă ori de cîte ori pornesc la atac.

Deodată însă porțile mari ale cetății ca și cele secrete se deschiseră pe neașteptate și din toate părțile se năpustiră oameni înarmați ; numai că oamenii aceștia nu erau însuflețiți de nestăvilita înflăcărare a francezilor, ci de un fel de beție greoaie care, fără a stingheri cîtuși de puțin acțiunile războiului, îi dă o tărie de nezdruncinat preschimbîndu-l într-o redută mișcătoare.

Erau flamanzii, care înaintau cot la cot, în batalioane înțesate, în stoluri compacte, pe deasupra cărora artileria bătea de zor, mai mult gălăgioasă decît cu adevărat înfricoșătoare.

Bătălia începea să se înfiripe pas cu pas, spada și jungherul se ciocneau, sulița și lama de oțel scrîșneau încrucișîndu-se, focurile de pistol, explozia archebuzelor luminau chipurile învîlvorate.

Nu se auzea însă nici un strigăt, nici un murmur, nici un geamăt ; flamandul lupta cu înverșunare, francezul cu ciudă. Flamandul era întărîtat de faptul că trebuia să lupte, căci războiul nu avea nimic de-a face cu îndeletnicirile sale și nici nu-i plăcea. La rîndul său, francezul era furios pentru că fusese atacat tocmai cînd se pregătea să atace.

În momentul în care oștile se loviră piept în piept, înfruntîndu-se cu o îndîrjire pe care în zadar ne-am strădui s-o zugrăvim, niște bubuituri izbucniră dinspre Sainte-Marie, ținîndu-se lanț, și o lumină se înălță deasupra cetății ca un panaș de flăcări. Era Joyeuse, care pornise la atac și care încerca să facă o diversiune, străpungînd barajul ce apăra gurile fluviului Escaut pentru a pătrunde cu flota sa pînă în inima orașului.

Așa cel puțin sperau francezii.

Numai că speranțele lor aveau să fie înșelate.

Îmbiat de vîntul ce bătea dinspre vest, adică din direcția cea mai prielnică pentru o asemenea operație, Joyeuse ridicase ancora și, cu galera-amiral în frunte, se lăsase purtat de briza ce-l mîna împotriva curentului. Totul era gata de luptă : marinarii săi, înarmați cu săbiile de abordaj, se aflau la pupa ; tunarii așteptau, cu fitilul aprins, în dreptul obuzierelor ; gabierii, cu grenade în mînă, pe gabii ; în sfîrșit, cei mai destoinici dintre mateloți, înarmați cu bărzi, stăteau gata să sară pe punțile corăbiilor și bărcilor vrăjmașe și să reteze lanțurile și parîmele, spărgînd barajul pentru a deschide drum flotei.

Înaintau în tăcere. Cele șapte bastimente ale lui Joyeuse, așezate în unghi ascuțit, cu galera-amiral în frunte, păreau o ceată de uriașe fantome ce lunecau la suprafața apei. Tînărul care făcea de cart nu avusese răbdare să șadă pironit la postul său. Îmbrăcat cu o falnică armură, luase locul secundului pe galeră și, aplecat peste bompres, părea că vrea să străpungă cu privirea aburii ce stăruiau deasupra fluviului și adîncurilor nopții.

În scurtă vreme, prin bezna îngroșată de pîcle, zări ieșind la iveală digul întunecat ce brăzda în curmeziș apa ; părea cu desăvîrșire pustiu și părăsit ; numai că într-o țară ca asta, împînzită de capcane, paragina și singurătatea digului aveau ceva înfricoșător.

Continuau totuși să înainteze ; ajunseseră în dreptul barajului, la o distanță de numai doi kilometri, și, cu fiecare clipă, se apropiau tot mai mult, fără ca o singură dată somația *Stai ! Cine-i ?* să fi izbit încă urechea francezilor.

Marinarii nu vedeau în tăcerea înconjurătoare decît mărturia unui tembelism de care nu puteau decît să se

bucure ; tînărul amiral, mai prevăzător, bănuia însă că trebuie să fie la mijloc vreun vicleşug, din care pricină şedea cu inima strînsă.

În sfîrşit, galera-amiral pătrunse printre greementele a două bastimente ce se aflau în centrul barajului şi, împingîndu-le din spate, făcu să se îndoaie la mijloc digul acesta flexibil alcătuit din mai multe compartimente legate între ele prin lanţuri şi care, lăsîndu-se clintite din loc fără să se rupă, se lipiră de bordurile vaselor franceze, respectînd formaţia în unghi a respectivelor vase.

Deodată, chiar în momentul cînd marinarii înarmaţi cu bărzi primeau ordinul de a sări peste bord pentru a sparge barajul, o mulţime de cîngi, aruncate de nişte mîini nevăzute, zburară prin aer, agăţîndu-se cu nădejde de arborada corăbiilor franceze.

Flamanzii le-o luaseră înainte, executînd manevra pe care francezii o puseseră la cale.

Joyeuse îşi închipui că inamicul se pregătea să dea o luptă înverşunată şi se grăbi a-i face faţă. Cîngile aruncate de ostaşii săi legară cu noduri de fier bastimentele vrăjmaşe de ale sale. Atunci, apucînd o bardă din mîinile unui matelot, sări cel dintîi pe puntea unui vas ancorat de corabia lui, strigînd :

— Abordaţi ! Abordaţi !

Întregul echipaj porni după el, atît ofiţerii cît şi matelotii, scoţînd acelaşi strigăt de luptă ; strigătele lor însă nu primiră nici un răspuns şi atacul nu întîmpină nici o împotrivire.

Atîta doar că în momentul acela zăriră trei bărci încărcate cu oameni lunecînd în tăcere pe undele fluviului, ca trei păsări de mare întîrziate. Bărcile se îndepărtau în bătaia grăbită a vîslelor, păsările îşi luau zborul, filfîindu-şi zorite aripile.

Agresorii rămaseră locului, încremeniţi pe bastimentele cucerite fără nici o luptă.

Situaţia era aceeaşi pe tot frontul.

Deodată Joyeuse auzi un vuiet înăbuşit sub picioarele sale în timp ce un miros de pucioasă se răspîndea în aer. Un gînd îi fulgeră prin minte ; alergă la un tambuchi şi deschise chepengul : măruntaiele vasului ardeau.

În aceeaşi clipă, un singur strigăt răsună pe tot frontul:

— Îmbarcarea ! Îmbarcarea !

Toată lumea se urcă pe bord, mai grabnic decît coborîse; Joyeuse, care părăsise primul corabia, se înapoie ultimul.

În momentul în care încăleca parapetul galeriei sale, flăcările făceau să trosnească puntea vasului pe care-l părăsise.

Şi tot atunci, pretutindeni, vîlvătăile ţîşniră ca şi cum ar fi erupt douăzeci de vulcani ; fiecare barcă, fiecare felucă, fiecare corabie se preschimbase într-un crater ; flota franceză, ale cărei nave aveau o capacitate cu mult superioară, părea să domine un noian de foc.

Se dăduse ordin să se taie parîmele, să se rupă lanţurile, să se sfărîme cîngile ; mateloţii se căţăraseră pe sarturi cu iuţeala unor oameni care ştiu că de această iuţeală atîrnă scăparea lor.

Operaţia pe care o aveau de făcut însă era covîrşitoare ; chiar dacă ar fi reuşit să se desprindă din strînsoarea cîngilor aruncate de duşmani asupra flotei franceze, mai rămîneau cele aruncate de flota franceză asupra vaselor inamice.

Douăzeci de bubuituri răbufniră deodată ; corăbiile franceze se cutremurară din toate încheieturile, făcînd să geamă adîncurile lor.

Tunurile ce apărau digul şi pe care locuitorii Anversului le părăsiseră încărcate pînă la gură se descărcau acum singure pe măsură ce erau cuprinse de flăcări, distrugînd fără nici o noimă tot ce se afla în bătaia lor, dar pricinuind totuşi pagube.

Flăcările se înălţau ca nişte şerpi uriaşi de-a lungul catargelor, se încolăceau în jurul vergilor şi, cu limbile lor ascuţite, lingeau bordurile căptuşite cu foi de aramă ale navelor franceze.

Joyeuse, care, îmbrăcat cu falnica sa armură înflorată cu aur, împărţea ordine în stînga şi-n dreapta, liniştit şi cu o voce autoritară, în mijlocul vîlvătăilor, semăna cu una din acele salamandre fantastice, acoperite cu milioane de solzi care, la fiece mişcare, împroşcau în jur o ploaie de scîntei.

Curînd însă bubuiturile începură să se înteţească din ce în ce mai năprasnice, mai asurzitoare ; de astă dată nu mai erau tunurile care se descărcau, ci magaziile de mu-

niții care luau foc, bastimentele însuși care detunau spulberate de puterea exploziilor.

Atîta timp cît nădăjduise să poată rupe legăturile ucigătoare ce-l țineau agățat de vrăjmașii săi, Joyeuse încercase să lupte ; acum însă nu mai avea nici un rost să spere c-ar putea izbîndi ; flăcările începuseră a cuprinde corăbiile franceze și, de fiecare dată cînd sărea în aer cîte un vas inamic, o ploaie de foc, ca un mănunchi de artificii, cădea pe puntea galerei.

Numai că, în împrejurarea de față, focul iscat de o substanță incendiară era neîndurător, unul din acele focuri pe care nimic nu este în măsură să-l stingă și care, dimpotrivă, se întețește cu atît mai vîrtos, cu cît oamenii își dau ostenceala să-l înăbușe, mistuindu-și prada pînă în fundul apei.

Sărind în aer, navele cetățenilor din Anvers sfărîmaseră digurile ; corăbiile franceze însă, în loc să-și urmeze drumul, mergeau în derivă, cotropite la rîndul lor de flăcări, tîrînd după ele crîmpeie din puhoiul de foc mistuitor ce le înlănțuise cu brațele-i învîlvorate.

Joyeuse înțelese că nu mai era chip să se împotrivească; drept care ordonă să se coboare bărcile pe apă și să debarce cu toții pe malul stîng al fluviului.

Ordinul fu împărtășit și celorlalte nave cu ajutorul portavocelor ; chiar și cei care nu-l auziră însă se gîndiră simultan la aceeași scăpare.

Joyeuse nu se îndupleca să părăsească puntea galerei sale decît după ce fu îmbarcat tot echipajul, pînă la ultimul om.

Singele rece de care dădea dovadă îi făcuse pe toți să-și recapete stăpînirea de sine ; fiecare dintre marinarii săi ținea în mînă barda ori spada de abordaj.

Bărcile nici nu apucaseră încă să tragă la mal cînd galera-amiral sări în aer, luminînd, pe de o parte, zidurile orașului ce se conturau în zare, pe de alta, vastele întinderi ale fluviului, care, lărgindu-și tot mai mult albia, își vărsa apele în mare.

Între timp, artileria de pe metereze încetase să mai tragă : dar nu pentru că înverșunarea bătăliei s-ar mai fi potolit, ci fiindcă flamanzii și francezii luptau acum

corp la corp și, prin urmare, bătînd într-unii, ar fi însemnat să lovească și în ceilalți.

Cavaleria calvinistă șarjase, la rîndul ei, săvîrșind adevărate minuni : călăreții își croiau drum printre rînduri cu spadele, în timp ce caii călcau în picioare tot ce le ieșea înainte ; flamanzii răniți însă spinteceau burțile armăsarilor cu jungherele lor puternice.

În pofida strălucitei șarje de cavalerie, se iscă oarecare învălmășeală în grosul armatei franceze, care nu făcea decît să frămînte pămîntul pe loc, fără să înainteze de fel, în vreme ce pe porțile cetății ieșeau mereu alte batalioane care se năpusteau asupra oștilor ducelui de Anjou.

Deodată un freamăt clocotitor tălăzui pînă sub zidurile cetății. Strigătele „Anjou ! Anjou ! Franța ! Franța" răsunară de la un capăt la altul al frontului ce apăra orașul Anvers și o izbitură năprasnică făcu să se zguduie toată gloata aceea de oameni atît de tiesită din pricina celor care o împingeau mereu din spate, în așa fel încît ostașii din primele linii, vrînd-nevrînd, trebuiau să dea dovadă de vitejie.

Iureșul acela era pricinuit de Joyeuse ; strigătele țîșniseră din piepturile mateloților săi : o mie cinci sute de oameni înarmați cu bărzi și junghere și comandați de Joyeuse, căruia i se adusese un cal rămas de izbeliște, tăbărîseră fără veste asupra flamanzilor, dornici să răzbune flota incendiată și două sute dintre tovarășii lor de arme care pieriseră în flăcări sau înecați.

Noii veniți nu zăboviseră să-și aleagă frontul de luptă, ci dăduseră iama în cel dintîi stol de ostași pe care îi recunoscuseră după grai și după uniformă drept vrăjmași.

Nimeni nu mînuia cu mai multă iscusință decît Joyeuse vajnica spadă de război ; mîna i se răsucea din încheietură ca o morișcă de oțel, și la fiecare lovitură cu tăișul, crăpa o țeastă, la fiecare lovitură cu vîrful spadei străpungea un om.

Stolul de flamanzi asupra căruia tăbărîse Joyeuse se îrosi, nimicit ca un bob de grîu de o legiune de furnici.

Îmbătați de această primă izbîndă, marinarii își croiră drum mai departe. În timp ce ei cîștigau mereu teren, cavaleria calvinistă, împresurată de sodomul acela de oameni, bătea în retragere ; infanteria contelui de Saint-

Aignan, în schimb, continua să lupte corp la corp cu flamanzii.

Prințul văzuse pîrjolul ce nimicea flota ca o vîlvoare îndepărtată ; fără să bănuiască nimic, auzise bubuiturile tunurilor și exploziile ce spulberaseră corăbiile, înțeles fiind că prin partea locului se dădea o bătălie înverșunată care nu se putea încheia decît prin biruința lui Joyeuse. Cum și-ar fi putut închipui că o mînă de vase flamande ar fi fost în măsură să înfrunte o flotă franceză !

Se aștepta deci, din clipă în clipă, la o diversiune din partea lui Joyeuse, cînd se pomeni deodată cu vestea că flota fusese distrusă și că Joyeuse împreună cu marinarii săi dăduseră iureș în mijlocul oștilor flamande.

Din momentul acela prințul începu să fie cuprins de o nemăsurată îngrijorare : flota însemna o posibilitate de retragere și, prin urmare, chezășia cea mai temeinică a armatei sale.

Ducele trimise o ștafetă cavaleriei calviniste, ordonîndu-i să încerce o nouă șarjă, și călăreții, tot atît de istoviți ca și caii, se regrupară pentru a năvăli din nou asupra flamanzilor.

În toiul încăierării, glasul lui Joyeuse se auzi strigînd:

— Ține-te bine, domnule de Saint-Aignan ! Trăiască Franța !

Și întocmai ca un secerător în mijlocul unui lan de grîu, spada lui se învîrtejea și, săgetînd aerul, culca la picioarele sale o brazdă de trupuri omenești ; favoritul nevolnic, plăpîndul sibarit părea să fi împrumutat, din clipa în care își puse platoșa, puterea nemaipomenită a lui Hercule Nemeeanul.

Pedestrimea, auzind glasul acela detunător ce acoperea zarva bătăliei și văzînd spada ce licărea în întunericul nopții, se simțea îmbărbătată și, adunîndu-și puterile, se avînta din nou în luptă.

Dar tocmai atunci omul căruia toată lumea îi spunea „monseniore“ ieși din cetate, călare pe un mîndru armăsar negru. Purta o armură neagră, adică platoșa ; casca, brățarele și pulparele sale erau de oțel brumat ; în urma lui venea un stol de cinci sute de călăreți, încălecați pe

cai falnici, pe care prințul de Orania îi pusese sub comanda sa.

La rîndul său, Wilhelm Taciturnul ieșea pe cea de-a doua poartă a cetății, însoțit de infanteriștii lui de elită, care nu dăduseră încă piept cu dușmanul.

Călărețul în armură neagră se grăbi să intervină acolo unde socotea că prezența lui era mai necesară, adică spre aripa pe care o atacase Joyeuse împreună cu marinarii săi.

Recunoscîndu-l, flamanzii se dădeau la o parte ca să-l lase să treacă și-l întîmpinau cu strigăte de bucurie :

— Monseniorul ! Monseniorul !

Joyeuse împreună cu marinarii săi simțiră la un moment dat slăbind rezistența dușmanilor ; auziră apoi strigătele acelea bucuroase și se pomeniră dintr-o dată în față cu o nouă pînză de oaste ce răsărea ca din pămînt.

Joyeuse dădu pinteni calului, mînîndu-l asupra cavalerului negru, și amîndoi se ciocniră cu o amarnică înverșunare. Prima încrucișare de spade făcu să scapere o ploaie de scîntei.

Bizuindu-se pe tăria armurii sale și pe iscusința sa de încercat duelist, Joyeuse își atacă adversarul, dîndu-i cîteva lovituri aprige, pe care acesta le pară cu îndemînare. În același timp potrivnicul său îl izbi drept în piept și, alunecînd pe luciul platoșei, spada se strecură prin încheieturile armurii și-i crestă umărul, din care se prelinseră cîțiva stropi de sînge.

— Aha ! exclamă tînărul amiral, simțind săgetătura spadei. Omul ăsta trebuie să fie francez, ba mai mult chiar, aș putea să jur c-a învățat meșteșugul armelor cu același dascăl ca și mine.

La auzul acestor cuvinte, necunoscutul dădu să se întoarcă spre a-și încerca norocul într-altă parte.

— Dacă ești într-adevăr francez — îl înfruntă Joyeuse — înseamnă că ești un trădător, fiindcă lupți împotriva regelui tău, împotriva țării tale și a steagului tău.

Drept răspuns, necunoscutul făcu cale întoarsă și se năpusti furios asupra lui Joyeuse.

De astă dată însă, știind cît de iscusită era spada cu care avea de-a face, Joyeuse își luase toate măsurile. Pară deci rînd pe rînd trei sau patru lovituri date cu o dibăcie ce nu se putea măsura decît cu îndîrjirea lui, cu o forță

ce nu-şi avea perechea decît în mînia de care era însufleţit.

La rîndul său, necunoscutul făcu o mişcare ca şi cum ar fi vrut să bată în retragere.

— Ai văzut ! îi strigă tînărul cavaler. Iată ce înseamnă să te baţi pentru ţara ta : o inimă curată şi un braţ credincios sînt de ajuns ca să ocrotească o frunte fără cască şi fără vizieră !

Şi smulgînd curelele coifului său, îl azvîrli cît colo, descoperindu-şi chipul nobil şi frumos ai cărui ochi scînteiau plini de mîndrie, de forţă şi de tinereţe.

În loc să-i răspundă în gura mare ori să-i urmeze exemplul, călăreţul în armură neagră scoase un muget înfundat şi ridică spada pregătindu-se să trăsnească fără cruţare creştetul descoperit.

— Aşa, va să zică ! exclamă Joyeuse, grăbindu-se să pareze lovitura. Aveam dreptate să spun că nu eşti decît un trădător şi tot ca un trădător vei pieri. Şi fără a-i lăsa o clipă de răgaz, îi dădu cu vîrful spadei cîteva lovituri în şir, dintre care una pătrunse prin deschizătura vizierii coifului său. Am să te răpun — îl ameninţă tînărul amiral — am să-ţi smulg casca, care-ţi ocroteşte şi-ţi ascunde atît de bine faţa, şi am să te spînzur de primul copac ce mi-o ieşi în cale.

Necunoscutul se pregătea tocmai să riposteze cînd un călăreţ care se apropiase de el se aplecă să-i sufle la ureche :

— Monseniore, lăsaţi răfuielile ! E nevoie de dumneavoastră acolo.

Necunoscutul se uită în direcţia spre care era îndreptată mîna interlocutorului său şi-i văzu pe flamanzi şovăind, încolţiţi de cavaleria calvinistă.

— Ai dreptate — spuse el cu o voce posomorîtă. Acolo sînt cei pe care-i căutam.

În momentul acela o droaie de călăreţi năvăli asupra marinarilor lui Joyeuse, care, vlăguiţi de loviturile date fără încetare cu armele lor de giganţi, începură să bată în retragere.

Călăreţul negru se folosi de această întorsătură ca să se mistuie în învălmăşeală şi-n negura nopţii.

Un sfert de oră mai tîrziu, francezii se repliau pe tot frontul, încercînd să se retragă fără să dea bir cu fugiții.

Domnul de Saint-Aignan lua toate măsurile pentru ca retragerea oștilor sale să se îndeplinească în bună rînduială.

O ultimă pînză de oaste alcătuită din cinci sute de călăreți și din două mii de pedestrași care nu apucaseră încă să intre în luptă ieși din cetate, năpustindu-se asupra armatei franceze frînte de oboseală și care mergea acum de-a-ndăratelea.

Erau vechile hoarde ale prințului de Orania care luptaseră rînd pe rînd împotriva ducelui de Alba, a lui don Juan, a lui Requesens și a lui Alessandro Farnese.

Francezii se hotărîră să părăsească, în sfîrșit, cîmpul de bătălie și să se retragă pe uscat, de vreme ce flota, pe care se bizuiau într-o asemenea împrejurare, fusese nimicită.

Cu tot sîngele rece al comandanților, cu toată vitejia celor mai mulți dintre ostași, se iscă o harababură cumplită.

Tocmai atunci necunoscutul, însoțit de cavaleria care abia intrase în foc, găsi de cuviință să tabere asupra fugarilor și dădu și de astă dată peste Joyeuse, care acoperea în ariergardă retragerea trupelor, împreună cu marinarii săi, dintre care două treimi rămaseseră pe cîmpul de luptă.

Tînărul amiral încălecase pe cel de-al treilea cal, după ce alți doi fuseseră uciși sub el. Și fiindcă spada lui se frînsese, luase din mîinile unui matelot rănit o bardă de abordaj, care, deși foarte grea, se învîrtea deasupra capului său cu tot atîta ușurință ca și o praștie în mîinile unui prăștiaș.

Cînd și cînd se răsucea în loc spre a înfrunta inamicul, întocmai ca un mistreț care, neîndurîndu-se s-o rupă la fugă, se întoarce mereu din urmă, năpustindu-se cu disperare asupra vînătorului.

La rîndul lor, flamanzii, care, ascultînd sfatul așa-numitului monsenior, luptaseră tot timpul fără platoșe, o luaseră sprinteni la picior pe urmele armatei ducelui de Anjou, hărțuind-o fără a-i lăsa o clipă de răgaz.

În fața acestui dezastru cumplit, necunoscutul simți ceva ca o remușcare sau cel puțin ca o îndoială strecurîndu-i-se în suflet.

— Destul, domnilor, destul ! le spuse în franțuzește oamenilor săi. I-am alungat astă-seară din Anvers, iar peste o săptămînă vor fi izgoniți și din Flandra ; nu trebuie să cerem mai mult slăvitului Dumnezeu, care ocrotește armatele.

— Aha, te-am dibăcit eu, trădătorule, ești francez, va să zică, ești francez ! exclamă Joyeuse. Fii blestemat, trădătorule, dea Domnul să mori ca un ciine !

Blestemul rostit cu atîta patimă păru să surpe dintr-o dată curajul acestui om pe care o mie de spade ridicate împotriva lui nu reușiseră să-l clintească ; făcînd cale întoarsă, deși învingător, dădu bir cu fugiții tot atît de grabnic ca și învinșii.

Retragerea unui singur om însă nu putea să schimbe cu nimic situația ; frica, fiind molipsitoare, pusese stăpînire asupra întregii armate și, cuprinși de o panică nesăbuită, soldații o rupeau la fugă ca scoși din minți.

În ciuda oboselii, caii începură să se învioreze, ca și cînd spaima ostașilor se răsfrînsese și asupra lor ; oamenii se risipeau în căutarea unui adăpost, așa încît după cîteva ore armata franceză nu mai semăna cîtuși de puțin cu o armată.

În momentul acela, aducînd la îndeplinire ordinele monseniorului, locuitorii porniră să spargă îndiguirile și să deschidă zăgazurile. De la Lierre pînă la Termonde, de la Haesdonck pînă la Malines, fiecare rîuleț umflat de undele afluenților săi, fiecare canal revărsat peste maluri își aducea prinosul, sporind noianul de ape clocotitoare ce cotropea întinsurile.

Așadar, în momentul în care fugarii francezi, prinzînd de veste că dușmanul era obosit de atîta hăituială, începeau să încetinească pasul, în momentul în care îi văzură pe locuitorii Anversului înapoindu-se în oraș, urmați de soldații prințului de Orania, în momentul în care cei ce scăpaseră vii și nevătămați din măcelul de peste noapte socotiră că, în sfîrșit, erau salvați și se opriră o clipă să-și tragă suflarea, unii murmurînd o rugăciune, alții înjurînd

de cele sfinte, în momentul acela un nou dușman, necruțător și orb, se năpusti asupra lor cu iuțeala vîntului și cu furia nestăvilită a valurilor mării; totuși, în pofida pericolului ce-i amenința din toate părțile, fugarii habar n-aveau de nimic.

Joyeuse poruncise marinarilor săi să facă un popas: nu mai rămăseseră teferi decît opt sute de oameni, care, spre deosebire de ceilalți ostași, reușiseră să păstreze oarecare disciplină în mijlocul acestei învălmășeli nemaipomenite.

Gifiind, contele de Saint-Aignan, cărula îi pierise glasul și care nu mai vorbea decît cu mîinile, făcînd gesturi amenințătoare, contele de Saint-Aignan încerca să-și regrupeze infanteriștii, risipiți care-ncotro.

Ducele de Anjou, care mergea în fruntea fugarilor, călare pe un cal de soi și însoțit de un slujitor care ducea un al doilea cal de căpăstru, își vedea de drum mai departe, ca și cum nu s-ar fi sinchisit de nimic.

— N-are nici un pic de inimă, ticălosul! îl judecau unii.

— Omul ăsta e tare de înger — spuneau alții. E într-adevăr o cruce de voinic.

După ce se odihniră cîteva ceasuri, de la două pînă la șase dimineața, pedestrașii se simțiră destul de întremați ca să-și continue retragerea. Din păcate însă duceau lipsă de merinde.

Caii, în schimb, păreau și mai istoviți decît oamenii și abia își mai tîrau picioarele, deoarece nu mai mîncaseră nimic din ajun. De aceea rămăseseră în coada trupelor.

Nădăjduiau să ajungă la Bruxelles, oraș care se afla în stăpînirea ducelui și unde acesta părea să aibă numeroși partizani; cu toate astea îi încercau unele îndoieli în privința bunăvoinței sale; la un moment dat fuseseră convinși că se pot bizui pe Anvers, tot așa cum erau convinși acum că se pot bizui pe Bruxelles.

La Bruxelles, adică la o distanță de numai opt leghe de punctul în care se aflau, puteau să strîngă iar provizii

pentru armată și să-și așeze tabăra într-un loc prielnic pentru a reîncepe la momentul potrivit campania pe care fuseseră siliți s-o întrerupă deocamdată.

Resturile oștirii cu care se înapoiau urmau să fie temeiul unei noi armate.

Fapt este că, deocamdată, nimeni nu putea să prevadă clipa îngrozitoare cînd pămîntul se va scufunda sub picioarele sărmanilor soldați și munți întregi de apă se vor prăbuși clocotind peste capetele lor și cînd trupurile neînsuflețite ale atîtor oameni de ispravă se vor rostogoli, tîrîte de puhoaiele nămoloase, pînă la marginea mării sau se vor opri în cale spre a îngrășa cîmpiile Brabantului.

Domnul duce de Anjou porunci să i se servească masa în coliba unui țăran, între Heboken și Heckhout.

Coliba era goală, fiind părăsită încă de cu seară de locuitorii ei, care porniseră în pribegie ; focul aprins în ajun mai ardea încă în vatră.

Soldații și ofițerii urmară pilda comandantului lor și se răspîndiră în cele două burguri pomenite mai sus ; dar care nu le fu mirarea și spaima cînd văzură că toate casele erau pustii și că locuitorii luaseră cu ei aproape tot ce aveau de mîncare.

Contele de Saint-Aignan își încercă și el norocul ; nepăsarea de care dădea dovadă ducele de Anjou în timp ce atîția oameni destoinici își jertfeau viața pentru el îl scîrbea pînă în adîncul sufletului și de aceea se grăbise să plece de lîngă el. Contele era dintre cei ce spuneau : „N-are nici un pic de inimă, ticălosul !"

Intră, la rîndul său, în vreo două-trei case în care nu găsi țipenie de om ; în timp ce bătea la ușa celei de-a patra însă, cineva îl înștiință că pe o distanță de două leghe jur împrejur, adică în cuprinsul ținutului care se afla sub ocupația lor, toate casele fuseseră lăsate de izbeliște.

La auzul acestei vești, domnul de Saint-Aignan încruntă din sprîncene și făcu o strîmbătură potrivit obiceiului său.

— Haidem, domnilor, să mergem ! le spuse el ofițerilor.

— Bine, dar sîntem frînți de oboseală și lihniți de foame, generale — răspunseră aceștia.

— Da, dar sînteți în viață și, dacă mai rămîneți aici încă un ceas, vă pîndește moartea ! Mă întreb chiar dacă nu e prea tîrziu.

Domnul de Saint-Aignan nu putea să le spună nimic precis, dar bănuia că pustietatea aceea ascundea o primejdie înfricoșătoare.

Ridicară deci tabăra.

Ducele de Anjou porni în frunte, domnul de Saint-Aignan rămase la mijloc, iar Joyeuse își luă sarcina de a apăra spatele trupelor.

Alte două sau trei mii de oameni se desprinseră din grupuri și, fie vlăguiți de rănile căpătate, fie sleiți de oboseală, se întinseră în iarbă sau la rădăcina copacilor, oropsiți, descurajați și cuprinși de o cumplită presimțire.

După ei se răzlețiră călăreții care-și pierduseră caii sau ai căror gonaci nu mai puteau să se urnească ori se răniseră pe drum.

Pînă la urmă nu mai rămăseseră în jurul ducelui de Anjou decît cel mult trei mii de oameni teferi, în stare să mai lupte.

LXVII

CĂLĂTORII

În timp ce se desfășura această tragedie, premergătoare a unei tragedii și mai mari, doi călători călări pe niște cai voinici din Perche ieșeau pe poarta orașului Bruxelles, într-o noapte răcoroasă, îndreptîndu-se spre Malines.

Mergeau alături, cu mantiile făcute sul și atîrnate de ciochină, fără să poarte nici o armă asupra lor, cel puțin la vedere, afară numai de un pumnal flamand cu lama lată, al cărui mîner de aramă strălucea la cingătoarea unuia dintre ei.

Călătorii își urmau drumul unul lîngă altul, depănînd fiecare gîndurile sale sau poate chiar aceleași gînduri, fără să schimbe un singur cuvînt.

Judecînd după port și după înfățișare, păreau a fi niște negustori ambulanți din Picardia, care întreținеau pe atunci un comerț sîrguincios, făcînd schimb de mărfuri între regatul francez și țările flamande, un fel de comis-voiajori, precursori naivi ai celor de azi, și care, pe vremea aceea, îndeplineau atribuțiile funcționarilor comerciali din zilele noastre, fără să aibă habar că îndeletnicirea lor avea o înrudire atît de strînsă cu branșa propagandei comerciale în stil mare.

Oricine i-ar fi văzut călărind atît de pașnic pe drumul luminat de lună ar fi zis că erau niște oameni cumsecade care se grăbeau să se întindă în pat, după ce-și mîntuiseră în chip mulțumitor treburile din ziua aceea.

Ar fi fost însă de ajuns să audă cineva cîteva fraze răzlețe smulse de vînt din convorbirile lor, atunci cînd se înfiripa vreo convorbire, pentru ca părerea greșită pe care și-o făcuse despre dînșii la prima vedere să se spulbere numaidecît.

De la bun început chiar, cel mai ciudat dintre cuvintele schimbate între ei fu primul cuvînt rostit în momentul cînd ajunseră la o distanță de aproape o jumătate de leghe de Bruxelles.

— Doamnă — spuse cel mai spătos dintre cei doi tovarăși de drum, adresîndu-se celui mai zvelt — ați avut într-adevăr dreptate cînd v-ați hotărît să plecați în noaptea asta; pornind la drum acum, cîștigăm șapte leghe și sosim la Malines în momentul în care, probabil, se va afla cum s-a încheiat atacul împotriva orașului Anvers. Vom ajunge acolo în plină beție a triumfului. Peste două

zile, mergînd tacticos, fiindcă aveţi nevoie să faceţi cît mai dese popasuri ca să vă odihniţi, peste două zile, deci, mergînd tacticos, vom intra în oraşul Anvers ; numai bine pînă atunci prinţul va fi apucat să se dezmeticească, după o bucurie atît de mare, şi se va învrednici să privească în jos, după ce în aste două zile va fi plutit într-al şaptelea cer.

Tovarăşul de drum căruia îi spusese „doamnă" şi care nu părea de fel indignat că-l numise aşa, cu toate că purta haine bărbăteşti, răspunse cu o voce molcomă, gravă şi blajină totodată :

— Dragul meu, ascultă-mă pe mine, pînă la urmă Dumnezeu nu va mai răbda mişeliile acestui prinţ şi, luîndu-şi mîna de pe el, îl va pedepsi fără cruţare ; să ne grăbim deci a îndeplini ceea ce am pus împreună la cale, căci eu nu sînt dintre cei care cred în ursită, dimpotrivă, sînt convinsă că toţi oamenii sînt pe deplin stăpîni pe voinţa şi pe faptele lor. Dacă am sta cu mîinile în sîn, lăsînd în seama Celui de Sus să facă ceea ce ar fi trebuit să facem noi, n-avea nici un rost să trăim o viaţă atît de zbuciumată pînă în ziua de azi.

În momentul acela o pală îngheţată de vînt trecu şuierînd dinspre nord-vest.

— V-a luat cu frig, doamnă — spuse cel mai vîrstnic dintre călători. Puneţi-vă pelerina pe umeri.

— Nu, Remy, mulţumesc ; ştii doar că nu mai sînt în stare să simt nimic : nici suferinţele trupeşti, nici chinurile sufleteşti nu mai au nici o putere asupra mea.

Remy ridică ochii la cer şi se cufundă într-o tăcere posomorîtă.

Cînd şi cînd însă îşi strunea calul şi, ridicîndu-se în scări, întorcea capul să se uite înapoi, în timp ce tovarăşa sa îşi continua drumul, tăcută ca o statuie ecvestră.

După unul din aceste popasuri, în momentul cînd tovarăşul său de drum o ajunse din urmă, ea întrebă :

— Nu se mai vede nimeni în spatele nostru ?

— Nu, doamnă, nimeni.

— Nici călărețul acela cu care ne-am întîlnit într-o noapte la Valenciennes și care, după ce ne-a măsurat îndelung cu privirea, mirat, a căutat să afle ce-i cu noi ?

— L-am pierdut din vedere.

— Mi se pare totuși că l-am zărit înainte de a intra în Mons.

— Și eu am impresia că l-am zărit, doamnă, înainte de a intra în Bruxelles.

— În Bruxelles, zici ?

— Da, dar probabil c-a rămas în oraș.

— Remy — spuse doamna, apropiindu-se de însoțitorul său, ca și cînd s-ar fi temut c-ar putea s-o audă cineva, deși nu era țipenie de om pe drum — Remy, nu ți s-a părut că seamănă... ?

— Cu cine, doamnă ?

— Ca statură, cel puțin, fiindcă n-am apucat să-i văd chipul, cu tînărul acela nefericit ?

— O, nu, doamnă, nu — se grăbi să tăgăduiască Remy — nici pe departe ; de altminteri, de unde putea să știe c-am părăsit Parisul și încotro am plecat ?

— Așa cum știa unde ne-am mutat, Remy, ori de cîte ori am schimbat locuința la Paris.

— Nu, nu, doamnă — stărui Remy — sînt convins că nu s-a ținut după noi și nici n-a pus pe cineva să ne urmărească. Așa cum v-am mai spus atunci, acasă, am toate motivele să cred c-a luat o hotărîre disperată, dar care-l privește numai pe dînsul.

— O, Doamne ! Remy, fiecare își poartă crucea în lumea asta. Fie ca bunul Dumnezeu să ușureze suferințele bietului băiat !

Remy se mulțumi să ofteze drept răspuns la oftatul stăpînei sale și amîndoi își urmară drumul în tăcere, singurul zgomot care se mai auzea fiind tropotul cailor pe pămîntul bătătorit ce răsuna sub copitele lor.

Trecură astfel două ceasuri.

În momentul în care călătorii noștri se pregăteau să intre în Vilvorde, Remy întoarse iarăși capul. Auzise un

cal alergînd în galop la cotitura drumului. Se opri locului, trase cu urechea, dar nu zări nimic. Privirea lui încerca în zadar să răzbată în adîncurile neguroase ; cum însă nici un zvon nu tulbura tăcerea solemnă a nopții, se hotărî să intre în oraș împreună cu însoțitoarea sa.

— Doamnă — o povățui el — curînd o să se lumineze de ziuă și, dacă vreți să mă ascultați, ar fi mai bine, cred, să poposim aici ; caii sînt obosiți și ar trebui să vă odihniți și dumneavoastră.

— Degeaba vrei să te-ascunzi de mine, Remy — spuse doamna. Te simt că ești îngrijorat, Remy.

— Da, doamnă, de sănătatea dumneavoastră ; vă rog să mă credeți, o femeie nu poate suporta un drum atît de obositor și vă spun drept că și eu abia dacă...

— Fă cum crezi dumneata, Remy — răspunse Diane.

— Prea bine, atunci luați-o pe ulicioara asta, la capătul căreia se zărește pîlpîind un felinar gata să se stingă ; înseamnă că acolo se află un han ; dar, vă rog, grăbiți-vă.

— Ai auzit ceva ?

— Da, mi s-a părut că aud tropotul unui cal. La drept vorbind, nu sînt sigur dacă nu cumva m-am înșelat ; în orice caz am să rămîn cîteva clipe în urmă ca să-mi dau seama dacă bănuielile mele sînt sau nu îndreptățite.

Fără să-i răspundă nimic și fără să încerce a strămuta hotărîrea lui Remy, Diane dădu pinteni calului, care o apucă pe o ulicioară lungă și întortocheată.

Remy o lăsă să treacă înainte, apoi descălecă și dădu frîu slobod gonaciului, care porni de la sine după calul însoțitoarei sale. Cît despre el, se ascunse îndărătul unei borne uriașe și rămase în așteptare.

Diane se opri în pragul hanului și bătu în ușa îndărătul căreia, după datina țărilor flamande, binecunoscute prin ospitalitatea lor, veghea sau, mai bine zis, dormea o slujnică spătoasă și cu brațe vînjoase.

Fata auzise un țăcănit de copite pe pavelele ulicioarei și, trezindu-se din somn, fără să se arate cîtuși de puțin îmbufnată, se grăbi să descuie ușa și să întîmpine cu brațele deschise pe călător sau, mai degrabă, pe călătoare. Pe urmă se duse să dea drumul celor doi cai ce se repeziră

pe poarta largă, boltită, simțind că înăuntru se află un grajd.

— Îngăduie-mi să stau lîngă foc — spuse Diane — aștept pe tovarășul meu de drum ; nu vreau să mă culc pînă nu vine și dînsul.

Slujnica azvîrli un braț de paie gonacilor, închise poarta grajdului, se înapoie în bucătărie, trase un scăunel lîngă foc, rupse cu degetele mucul unei lumînări groase și adormi la loc.

Între timp, Remy, care se așezase la pîndă, aștepta să treacă, în sfîrșit, călătorul pe care-l auzise venind în goana calului.

Îl văzu intrînd în oraș, lăsînd calul la pas și trăgînd cu urechea ; pe urmă, în clipa cînd ajunse în dreptul ulicioarei, zărind felinarul, călărețul păru a sta în cumpănă dacă să plece mai departe ori să se îndrepte într-acolo. În fine, se opri la doi pași de Remy, care simți pe umăr suflarea calului.

„El e, într-adevăr — murmură Remy, luînd în mînă pumnalul — mereu după noi, pas cu pas, nici aici chiar nu ne dă pace ! Ce-o mai fi vrînd de la noi ?“

Călătorul își încrucișă brațele la piept, în timp ce bidiviul sufla din greu, lungind gîtul. Nu spunea nimic, dar, judecînd după privirile sale scăpărătoare îndreptate cînd înainte, cînd înapoi, cînd spre ulicioară, nu era greu de ghicit că se întreba dacă-i mai bine să se întoarcă din drum, să-și urmeze calea ori să cotească spre han.

— Au plecat mai departe — murmură el cu jumătate de glas. Să mergem deci !

Și slobozind frîul bidiviului, își continuă drumul.

— Mîine — chibzui Remy — o s-o apucăm printr-altă parte.

Și se grăbi să se întoarcă lîngă tovarășa sa de călătorie, care-l aștepta nerăbdătoare.

— Ce e ? îl întrebă ea în șoaptă. Ne urmărește cineva ?

— Nimeni, mi s-a părut doar. În afară de noi, nu e picior de om pe tot drumul, puteți dormi liniștită.

— O, știi foarte bine, Remy, că nu se lipește somnul de mine.

— Cel puțin o să mîncați ceva, doamnă, fiindcă nici ieri n-ați pus nimic în gură.

— Asta da, Remy, cu dragă inimă.

O trezire din somn pe biata servitoare, care se sculă tot atît de voioasă ca și prima oară și, aflînd ce doresc, scoase din bufet o halcă de carne de porc sărată, friptură rece de iepure și niște zaharicale ; pe urmă aduse o ulcea cu bere de Louvain ce se prelingea spumegînd peste marginea vasului.

Remy se așeză la masă lîngă stăpîna sa.

Diane își umplu pe jumătate cu bere căniţa ei, în care își înmuie buzele, rupse o bucată de pîine din care ciuguli cîteva firimituri, pe urmă se rezemă de spătarul scaunului, dînd la o parte cana cu bere și pîinea.

— Cum așa ? Nu mai mîncaţi nimic, domnișorule ? întrebă slujnica.

— Nu, am terminat, mulţumesc.

Slujnica se uită atunci la Remy, care luase bucata de pîine ruptă de stăpîna sa și o mînca tacticos, udînd-o cu un pahar de bere.

— Dar carnea — spuse ea — de ce nu mîncaţi și carne, domnule ?

— Nu, fetiţo, nu mănînc, mulţumesc.

— Poate că nu vă place ?

— Sînt convins că trebuie să fie grozavă, dar nu mi-e foame.

Slujnica împreună mîinile, mărturisindu-și uimirea de care era cuprinsă în fața acestei nemaipomenite cumpătări : compatrioţii săi nu prea obișnuiau să-și astîmpere astfel foamea cînd plecau la drum.

Dîndu-și seama că gestul rugător al slujnicei ascundea un pic de ciudă, Remy aruncă pe masă o monedă de argint.

— Păcatele mele ! exclamă slujnica. Decît să vă dau restul, mai bine păstraţi-vă banul : tot ce-aţi mîncat amîndoi nu face mai mult de șase gologănași.

— Ţine banul, drăguţă — spuse călătoarea — fratele meu și cu mine sîntem, ce-i drept, cumpătaţi, dar nu vrem ca din pricina noastră să rămîi dumneata în pagubă.

Slujnica se îmbujoră toată de bucurie și, în același timp, o undă de compătimire făcu să i se umezească ochii, atît de sfîșietoare era tristeţea cu care fuseseră rostite aceste cuvinte.

— Spune-mi, te rog, fetițo — întrebă Remy — există cumva un drum mai scurt spre Malines ?

— Da, domnule, numai că e tare păcătos ; în schimb... poate că domnul nu știe, dar drumul mare e neted ca-n palmă, numai de drag să mergi pe el.

— Ba da, fetițo, știu foarte bine. Dar vreau totuși să scurtez drumul.

— Păi de ! V-am spus ca să luați aminte, fiindcă, după cum se vede, tovarășul dumneavoastră e o femeie și nu numai că drumul e păcătos, dar mai ales pentru dînsa nu face să meargă pe-acolo.

— Și de ce, drăguță ?

— Pentru că în noaptea asta o să treacă pe acolo sumedenie de țărani care se duc la Bruxelles.

— La Bruxelles ?

— Da, pleacă în pribegie pentru o bucată de vreme.

— Și pentru ce pleacă ?

— Ce știu eu ! Așa-i ordinul.

— Ordinul cui ? Al prințului de Orania ?

— Nu, al monseniorului.

— Cine mai e și monseniorul ăsta ?

— Păi de unde să știu eu ? Îmi cereți prea mult, domnule. Ce-o fi și cum o fi, vorba-i că de aseară oamenii s-au pornit de acasă.

— Și cine sînt băjenarii ăștia ?

— Lumea de la țară, de prin satele și orașele care nu mai au acum nici diguri și nici parapete.

— Curios ! se miră Remy.

— De altfel, și noi e vorba să plecăm cînd s-o crăpa de ziuă — urmă fata — ca toată suflarea de aici din oraș. Ieri pe la unsprezece toate vitele au fost mînate spre Bruxelles, fie pe scurtătură, fie pe canal ; de-aia, zic, pe drumul de care v-am pomenit adineauri trebuie să fie la vremea asta sumedenie de oameni, de cai și de căruțe.

— Și de ce nu pe drumul mare ? V-ar fi mai la îndemînă, de bună seamă, să părăsiți orașul pe drumul mare.

— Ce știu eu ! Așa-i ordinul.

Remy și însoțitoarea lui schimbară o privire.

— Dar noi, care mergem la Malines, o să putem pleca mai departe, nu-i așa ?

— Cred că da, doar dacă nu socotiți c-ar fi mai bine să faceți și dumneavoastră ca toată lumea, adică să vă duceți la Bruxelles.

Remy se uită la însoțitoarea sa.

— Nu, nu, plecăm chiar acum la Malines — se grăbi să spună Diane, ridicîndu-se de pe scaun. Fii bună, te rog, drăguță, și deschide poarta grajdului.

Remy se ridică la rîndul său, mormăind în barbă :

„Dacă-i vorba de primejdie, prefer s-o înfrunt pe aceea pe care o cunosc ; de altfel, cred că tînărul e departe acum... iar dacă s-a oprit cumva să ne-aștepte, ei bine, vom vedea atunci ce-i de făcut."

Și cum gonacii nu fuseseră încă deșeuați, îi ținu scara tovarășei sale, ajutînd-o să se salte în șa, după care încălecă și el și, în zorii zilei, se aflau amîndoi pe malul rîului Dyle.

LXVIII

EXPLICAȚIA

Primejdia pe care se gîndea s-o înfrunte Remy era o primejdie adevărată, deoarece călătorul întîlnit peste noapte, după ce ieșise din burg și străbătuse un sfert de leghe în goana calului, văzînd că nu era țipenie de om pe drum, se dumeri, în sfîrșit, că cei pe care-i urmărea poposiseră în tîrg.

Nu voia să facă totuși calea întoarsă, probabil pentru ca urmărirea lui să bată cît mai puțin la ochi ; de aceea se mulțumi să se întindă pe jos într-un lan de trifoi, după ce avusese grijă mai întîi să-și mîne calul într-unul din șanțurile acele adînci ce mărginesc de obicei ogoarele țăranilor în Flandra.

Datorită acestei stratageme, tînărul putea să vadă tot ce se întîmplă, fără să fie văzut.

Tînărul acesta, cred că v-ați dat seama, așa cum Remy prinsese de veste la rîndul său și cum bănuise și Diane,

tînărul acesta nu era nimeni altul decît Henri du Bouchage, și, printr-o ciudată coincidență soarta îl scosese din nou în calea femeii pe care jurase s-o ocolească.

După ce stătuse îndelung de vorbă cu Remy în pragul casei misterioase, adică după ce toate speranțele lui fuseseră spulberate, Henri se înapoiase la palatul Joyeuse, ferm hotărît, așa cum el însuși mărturisise, să pună capăt unei vieți care i se părea atît de urgisită înainte de a fi apucat s-o trăiască; și, ca un gentilom inimos, ca un vrednic fiu, căci se cuvenea să păstreze numele părintelui său neîntinat, se gîndise s-o curme în chip glorios, jertfind-o pe cîmpul de luptă.

De altfel, chiar în momentul acela se dădeau lupte în Flandra; ducele de Joyeuse, fratele său, avea sub comanda sa o armată și putea să-i ofere prilejul de a-și sfîrși cu cinste viața. Henri nu stătu în cumpănă nici o clipă și a doua zi pe înserat, adică mult mai tîrziu decît Remy, care plecase cu douăzeci de ore mai înainte din oraș împreună cu însoțitoarea lui, părăsi palatul.

Scrisori sosite din Flandra vesteau o lovitură hotărîtoare pusă la cale împotriva cetății Anvers. Henri se bizuia că va reuși să ajungă la timp. Și se mîngîia cu gîndul că va muri cel puțin cu spada în mînă, în brațele fratelui său, sub drapelul francez; că moartea sa va face vîlvă mare și că această vîlvă va izbuti să răzbată prin negura în care trăia învăluită femeia din casa misterioasă.

Nobile și nesăbuite închipuiri! Mărețe și sinistre visuri! Patru zile încheiate Henri se hrăni cu propria sa suferință și, mai ales, cu speranța că în curînd chinurile sale vor înceta.

Cum mergea așa, cufundat în gîndurile-i negre, zări la un moment dat turnul ascuțit al clopotniței din Valenciennes și auzi ornicul bătînd orele opt, ceea ce însemna că peste cîteva clipe porțile orașului aveau să fie închise; dădu pinteni calului și, trecînd în fugă peste puntea mobilă, puțin a lipsit să răstoarne un om care tocmai își închinga bidiviul.

Henri nu făcea parte dintre nobilii aceia care obișnuiesc să calce în picioare cu insolență tot ce nu poartă un blazon. Nu pregetă deci să-i ceară iertare în treacăt omu-

lui, care, auzindu-i glasul, ridică ochii spre el, pentru ca o clipă mai apoi să-și întoarcă repede capul.

Purtat în goană de calul său, pe care se căznea în zadar să-l struneasscă, Henri tresări ca și cînd ar fi văzut ceva ce nu s-ar fi așteptat să vadă.

„Pesemne c-am înnebunit — își spuse în sinea lui. Ce să caute Remy la Valenciennes? Remy, de care m-am despărțit acum patru zile în strada Bussy! Remy, fără stăpîna lui, căci, pe cît mi se pare, era însoțit de un tînăr! Într-adevăr, durerea mi-a zăpăcit mințile și mi-a încețoșat vederea în așa hal, încît tot ce mă înconjoară începe să ia chipul și asemănarea gîndurilor ce-mi umblă necontenit prin cap."

Și văzîndu-și mai departe de drum, intră în oraș, fără ca bănuiala ce-i încolțise o clipă în minte să prindă rădăcini mai adînci.

Trase la primul han ce-i ieși în cale și, aruncînd hățurile în mîinile unui rîndaș, se așeză pe o bancă în fața porții în timp ce i se pregătea camera și ceva de îmbucat. Dar cum ședea așa, gînditor, pe bancă, îi zări venind pe cei doi călători care mergeau călări unul lîngă altul și observă că cel pe care-l luase drept Remy întorcea mereu capul.

Celălalt avea figura umbrită de o pălărie cu boruri mari.

Trecînd prin dreptul hanului, Remy îl văzu pe Henri stînd pe bancă și întoarse iarăși capul; faptul că se ferea îl dădu însă de gol.

„Ei, de astă dată — murmură Henri — cred că nu mă mai înșel; mi-am redobîndit sîngele rece, privirea mi-e limpede și mintea mi s-a înviorat; dacă prima oară am avut o nălucire, acum m-am dezmeticit și sînt pe deplin stăpîn pe simțurile mele. Și cu toate astea văd că se repetă ciudățenia, mi se pare că recunosc într-unul din acești călători pe Remy, adică pe slujitorul din casa aceea de la marginea Parisului. Nu — adăugă el — nu pot să rămîn cu inima îndoită, trebuie neapărat să-mi lămuresc bănuielile și cît mai repede cu putință.

Hotărîndu-se, în sfîrșit, Henri se ridică de pe bancă și o porni pe strada mare, pe urmele celor doi călători;

dar, fie că aceştia apucaseră să intre undeva, într-o casă, fie c-o luaseră pe alt drum, Henri nu-i mai zări nicăieri.

Dădu o raită pînă la porţile oraşului : erau ferecate. Aşadar, călătorii nu avuseseră cum să iasă din cetate.

Henri intră în toate ospătăriile, întrebă pe unul şi pe altul, căută peste tot şi reuşi în cele din urmă să afle că cei doi călători fuseseră văzuţi îndreptîndu-se spre un han nu prea arătos de pe strada Clopotniţei.

Hangiul tocmai se pregătea să închidă în momentul în care du Bouchage intră în local.

În timp ce patronul, îmbiat de înfăţişarea falnică a tînărului călător, îi oferea găzduire şi se arăta gata să-i fie de folos, Henri scotocea cu ochii sala de la intrare şi, din locul unde se găsea, mai apucă să-l zărească pe Remy urcînd ultimele trepte ale scării, petrecut de o servitoare care ţinea în mînă un felinar ca să-i lumineze drumul. În schimb, nu-l văzu nicăieri pe însoţitorul său, care probabil o luase înainte, ieşind din raza privirii sale.

În capul scărilor, Remy se opri. Încredinţîndu-se, în sfîrşit, că era într-adevăr el, contele scăpă un strigăt, la auzul căruia Remy întoarse capul.

Obrazul acela brăzdat de o cicatrice care sărea numaidecît în ochi, privirea lui neliniştită avură darul de a risipi pe loc îndoielile lui Henri, care, prea tulburat pentru a se dumeri ce să facă deocamdată, se grăbi să plece, întrebîndu-se cu o dureroasă strîngere de inimă pentru ce Remy îşi părăsise stăpîna şi ce se întîmplase de călătorea singur în aceeaşi direcţie ca şi el.

Am spus singur, deoarece la început Henri aproape că nici nu-l băgase în seamă pe cel de-al doilea călăreţ.

Gîndurile lui rătăceau, izbindu-se la tot pasul de cele mai nepătrunse mistere.

A doua zi însă, la ora cînd se deschideau porţile şi cînd era convins că se va întîlni faţă-n faţă cu cei doi călători, rămase cu gura căscată aflînd că peste noapte, şi unul, şi celălalt dobîndiseră din partea starostelui încuviinţarea de a ieşi din oraş şi că, împotriva obiceiului, porţile fuseseră deschise anume pentru ei.

Aşadar, cum plecaseră pe la ora unu noaptea, aveau un avans de şase ceasuri asupra lui Henri. Trebuia să re-

cîștige cele șase ceasuri pierdute. Henri își mînă calul în goana mare și-i ajunse din urmă pe călători la Mons, trecînd pe lîngă ei, ca să le-o ia înainte.

Îl văzu din nou pe Remy, dar de astă dată Remy ar fi trebuit să fie vrăjitor ca să-l poată recunoaște : Henri își pusese o tunică ostășească și își cumpărase alt cal.

Totuși privirea bănuitoare a credinciosului slujitor reuși să zădărnicească în bună măsură acest vicleșug și, pentru orice eventualitate, însoțitorul lui Remy, căruia acesta îi suflase ceva, avu răgazul să-și întoarcă fața, așa încît nici de astă dată Henri nu izbuti să vadă cum arată.

Tînărul totuși nu se descurajă ; se interesă la cel dintîi han care le dădu găzduire celor doi călători, și cum întrebările sale erau însoțite de un argument căruia cu greu i s-ar fi împotrivit cineva, reuși să afle că tovarășul de drum al lui Remy era un tînăr pe cît de chipeș, pe atît de trist, de cumpătat, de răbdător și care nu se plîngea niciodată de oboseală.

Henri avu o tresărire și, în aceeași clipă, o fulgerare îi trecu prin minte.

— N-o fi cumva o femeie ? își dădu el cu părerea.

— S-ar putea — răspunse hangiul. În ziua de azi multe femei își schimbă portul ca să poată răzbate pînă la iubiții lor care luptă în armata din Flandra și cum, ca orice om care ține un han, meseria mea îmi cere să închid ochii, îi închid și nu văd nimic.

Explicația aceasta avu darul să frîngă inima bietului Henri. Într-adevăr, nu s-ar fi putut oare ca tînărul călăreț însoțit de Remy să fie chiar stăpîna acestuia, îmbrăcată în veșminte bărbătești ?

Dacă așa stăteau lucrurile, tot ce putea să înțeleagă Henri din această întîmplare era menit să-l umple de amărăciune.

De bună seamă, doamna necunoscută, așa cum spunea hangiul, plecase după iubitul ei în Flandra.

Înseamnă deci că Remy încercase să-l îmbrobodească atunci cînd îi vorbise despre nu știu ce tristeți nemîngîiate ; basmul acela cu o iubire apusă ce o îndoliase în veci pe stăpîna sa fusese anume născocit ca să se poată descotorosi de o iscoadă nepoftită.

„Dacă-i așa — își spuse Henri, mai îndurerat de speranța proaspăt încolțită decît fusese vreodată de deznădejdea lui — cu atît mai bine, dacă-i așa ! Odată și odată va veni și clipa în care mă voi putea apropia de femeia aceasta pentru a-i arunca în față toate tertipurile de care s-a folosit și care o vor coborî în ochii mei pe aceeași treaptă cu cele mai vulgare ființe, după ce am ridicat-o atît de sus în gîndul și în inima mea ; și atunci, atunci eu însumi, care am trăit tot timpul cu iluzia unei făpturi aproape divine, văzînd de aproape masca fermecătoare ce ascunde un suflet de rînd, poate că mă voi prăbuși la rîndul meu din slava amăgirilor mele, de pe culmile dragostei pe care i-o purtam."

Și tînărul cavaler își smulgea părul din cap și își zgîria pieptul cu unghiile la gîndul că s-ar putea ca într-o bună zi să piardă și dragostea, și iluziile ce-i mistuiau viața, într-atît este de adevărat că o inimă rănită de moarte prețuiește de o mie de ori mai mult decît o inimă pustie.

Așadar, precum spuneam, Henri îi ajunsese din urmă pe drum și-i depășise, întrebîndu-se necontenit care putea fi pricina ce le mînase spre Flandra, o dată cu dînsul, pe aceste două persoane, de care existența lui nu se mai putea lipsi, cînd puțin mai apoi îi văzu intrînd în Bruxelles.

Știm ce i s-a mai întîmplat după aceea și cum a continuat să-i urmărească.

La Bruxelles, Henri culesese știri temeinice despre campania pusă la cale de domnul duce de Anjou.

Flamanzii erau mult prea îndîrjiți împotriva ducelui de Anjou pentru a primi cu brațele deschise un francez de soi ; și erau și prea mîndri totodată de izbînda pe care o cîștigase cauza națională, căci, orice s-ar spune, faptul că orașul Anvers se încumetase să-i închidă porțile în nas monarhului pe care țările flamande îl chemaseră să domnească asupra lor era cu drept cuvînt o izbîndă ; flamanzii deci, cum ziceam, erau prea mîndri de această izbîndă pentru a nu căuta să umilească un pic pe tînărul gentilom venit de pe meleagurile Franței și care le punea tot felul de întrebări cu cel mai curat accent parizian, accent care întotdeauna i s-a părut atît de ridicol poporului belgian.

Henri începuse să fie serios îngrijorat de sorții acestei expediții care, în mare parte, se rezema și pe umerii fratelui

său ; se hotărî, prin urmare, să nu mai piardă vremea și să caute să ajungă cît mai degrabă la Anvers.

Care nu-i fu însă mirarea văzînd că Remy împreună cu însoțitoarea lui, oricît se feriseră să nu fie recunoscuți, se încăpățînau să urmeze același drum ca și el.

Asta însemna că și ei, ca și dînsul, se îndreptau spre același țel.

La ieșirea din burg, așa cum ședea ascuns în lanul de trifoi în care l-am părăsit ceva mai înainte, Henri era încredințat că de astă dată va reuși să-l vadă la față pe tînărul care-l întovărășea pe Remy.

Și atunci toate îndoielile sale se vor limpezi, luînd sfîrșit o dată pentru totdeauna.

Acestea erau împrejurările în care, așa cum am arătat mai sus, Henri își sfîșia pieptul cu unghiile, cuprins de disperare la gîndul că s-ar putea să se destrame nălucirea care-l mistuia, dar care în același timp îl făcea să trăiască o viață atît de bogată înainte de a-i răpune zilele.

În momentul în care cei doi călători trecură prin dreptul tînărului cavaler, fără să aibă habar că era pitulat la doi pași de ei, doamna tocmai își netezea părul, pe care nu îndrăznise să și-l împletească la han.

Henri o văzu, și recunoscînd-o, puțin a lipsit să nu-și piardă simțirea și să se rostogolească în șanțul în care gonaciul său păștea tacticos.

Călătorii își văzură mai departe de drum.

O ! Ce mînie turbată îl încinse atunci pe Henri, care se dovedise atît de blînd și de răbdător cîtă vreme fusese convins că locatarii casei misterioase erau tot atît de sinceri, pe cît înțelegea el să fie față de dînșii.

Dar după toate asigurările lui Remy, toate fățarnicele cuvinte de mîngîiere ale doamnei, călătoria sau, mai bine zis, dispariția aceasta însemna un fel de trădare față de omul care zile de-a rîndul bătuse la poarta lor cu atîta stăruință, dar totodată atît de respectuos.

Cînd, în sfîrșit, Henri își mai veni în fire după lovitura năprasnică ce se abătuse asupra lui, tînărul cavaler își scutură minunatele-i plete blonde, își șterse fruntea scăldată de sudoare, încălecă din nou pe cal, ferm hotărît de astă dată să nu mai umble cu mănuși, așa cum făcuse pînă atunci, îndemnat de o umbră de respect ce mai stăruia

încă în sufletul său, și porni fățiș pe urmele călătorilor, renunțînd la orice ascunzișuri.

Fără mantie, fără glugă, fără nici o șovăială în mers, doar avea și el dreptul ca oricare om să cutreiere drumul : purcese, așadar, liniștit mai departe, potrivind pasul bidiviului după pasul celor doi cai ce o apucaseră înaintea lui.

Își puse în gînd să nu caute a intra în vorbă nici cu Remy, nici cu însoțitoarea lui, mulțumindu-se numai să le dea de știre că se află în preajma lor.

„Da, da — chibzuia în sinea lui — dacă le-a mai rămas numai o fărîmă de inimă, întîlnirea aceasta, deși datorită numai întîmplării, va fi fără îndoială o crîncenă mustrare pentru niște oameni fără cuvînt care îmi sfîșie inima în zadar."

Nu apucase să facă nici cinci sute de pași pe urmele celor doi călători și Remy îl zări. Văzîndu-l cum înainta spre ei cu fruntea sus și capul descoperit, anume parcă pentru a fi recunoscut, slujitorul începu să se neliniștească.

Diane observă că se schimbase la față și întoarse capul.

— Ah ! exclamă ea. Parc-ar fi tînărul acela, Remy ?

Slujitorul încercă și de astă dată să-i risipească îngrijorarea, spunîndu-i o minciună.

— N-aș crede, doamnă — răspunse el. Atît cît pot să-mi dau seama, judecînd după îmbrăcăminte, pare să fie un tînăr soldat valon, care probabil se duce la Amsterdam și care s-a gîndit să dea o raită pe cîmpul de bătălie spre a-și încerca norocul în luptă.

— Orice ar fi, sînt totuși neliniștită, Remy.

— Fiți fără grijă, doamnă : dacă tînărul acesta ar fi fost contele du Bouchage, cu siguranță că pînă acum ar fi încercat să intre în vorbă cu noi ; știți doar cît era de stăruitor.

— Mai știu însă că în același timp era și respectuos, Remy, căci, dacă n-ar fi fost la locul lui, m-aș fi mulțumit să-ți spun : „Izgonește-l, Remy" și nici nu m-aș mai fi sinchisit de el după aceea.

— În cazul acesta, doamnă, dacă era atît de respectuos, înseamnă că și de aici înainte va fi tot așa și, prin urmare, n-are rost să vă temeți c-ar putea să vă facă vreun rău, admițînd c-ar fi într-adevăr dînsul, pe drumul de la Bru-

xelles la Anvers, mai mult decît v-aţi temut la Paris, în strada Bussy.

— N-are-a face — continuă Diane, aruncînd iar o privire în urmă. Uite c-am sosit la Malines ; să schimbăm caii, dacă-i nevoie, ca să putem iuţi pasul, dar să ne grăbim, Remy, s-ajungem odată la Anvers, să ne grăbim !

— Dacă-i aşa, uitaţi ce cred eu c-ar trebui să facem, doamnă ; să nu mai intrăm în Malines şi, de vreme ce caii noştri ţin la drum, să mergem mai departe, spre burgul care se zăreşte acolo, în stînga, şi care, dacă nu mă înşel, se numeşte Villebrock ; în felul acesta, nemaifiind nevoiţi să intrăm în oraş şi să tragem la han, vom scăpa de întrebări şi de curioşi şi totodată ne va fi mai la îndemînă să schimbăm caii sau veşmintele, dacă ar trebui cumva să facem lucrul acesta.

— Să mergem atunci, Remy ; drept înainte spre burg.

O apucară la stînga pe o cărăruie puţin umblată, dar care, pe cît se părea, o tăia de-a dreptul spre Villebrock.

Henri părăsi şoseaua în acelaşi punct ca şi ei, luînd-o pe aceeaşi potecă, şi se ţinu mai departe după dînşii, dar căutînd să rămînă tot timpul la oarecare distanţă în urmă.

Remy era totuşi stăpînit de o îngrijorare, după cum se putea vedea din privirile sale piezişe, din faptul că n-avea astîmpăr o clipă şi, mai cu seamă, din gestul pe care-l făcea atît de des, încît aproape devenise un tic, sucindu-şi mereu gîtul ca să se uite ameninţător înapoi şi dînd pinteni brusc bidiviului.

E lesne de înţeles că toate aceste mărturii nu puteau să-i scape tovarăşei sale de drum.

Sosiră, în sfîrşit, la Villebrock .

Din cele două sute de case pe care le cuprindea aşezarea, nici una nu era locuită ; cîţiva cîini lăsaţi de izbeliţe, cîteva pisici rătăcite erau singurele vietăţi ce cutreierau înspăimîntate burgul pustiu, unii chemîndu-şi stăpînii cu urlete prelungi, celelalte fugind sprintene pentru a se opri puţin mai apoi, cînd se socoteau la adăpost, scoţînd numai botul şi adulmecînd pe sub stinghia unei porţi sau prin răsuflătoarea unei pivniţe.

Remy bătu la vreo douăzeci de case, dar nimeni nu-l auzi şi nici el nu apucă să vadă nimic.

La rîndul său, Henri, ce se ţinea pas cu pas ca o umbră după călători, la rîndul său, Henri se oprise în dreptul primei case din burg şi bătuse în poartă, dar fără nici un folos, la fel ca şi cei ce mergeau înaintea sa : bănuind că burgul fusese lăsat in voia soartei din pricina războiului, aşteptă pentru a pleca mai departe pînă ce călătorii se vor fi hotărît într-un fel.

Aşa şi făcură, de altminteri, după ce caii se ospătară cu grăunţele pe care slujitorul le descoperise în lădoiul unui han părăsit.

— Doamnă — spuse atunci Remy — în clipa de faţă nu ne mai aflăm într-o ţară paşnică şi nici în împrejurări obişnuite ; nu se cuvine deci să ne jucăm cu viaţa noastră ca nişte copii. Oricînd s-ar putea să cădem în mîinile unei şleahte de francezi ori de flamanzi, fără să mai vorbim de spanioli, căci în situaţia atît de ciudată în care se află ţările flamande, pretutindeni pesemne mişună haite de soldaţi pleşcaşi şi tot soiul de vîntură-ţară ; dacă aţi fi bărbat, aş vorbi altfel cu dumneavoastră, dar sînteţi femeie, sînteţi tînără şi frumoasă, aşa încît nu numai viaţa, dar şi cinstea dumneavoastră sînt în primejdie.

— Oh, viaţa mea, viaţa mea nu înseamnă nimic — suspină Diane.

— Dimpotrivă, doamnă — răspunse Remy — viaţa poate să însemne foarte mult cînd are un scop.

— Şi atunci ce crezi c-ar trebui să facem ? Te las pe dumneata să gîndeşti şi să hotărăşti în locul meu. Ştii doar că gîndurile mele sînt departe de lumea aceasta.

— În cazul acesta, doamnă — răspunse slujitorul — dacă vreţi să ascultaţi sfatul meu, ar fi mai bine să rămînem aici ; văd o mulţime de case în care am putea afla un adăpost sigur ; sînt înarmat şi ne vom apăra, dacă voi socoti că sîntem în măsură s-o facem, sau ne vom ascunde, dacă-mi voi da seama că sîntem prea slabi.

— Nu, Remy, nu, trebuie să merg mai departe, nici o piedică nu mă poate opri — răspunse Diane, clătinînd din cap. Nu m-aş teme decît pentru dumneata, dacă aş fi în stare să mă tem de ceva.

— Atunci, să plecăm — spuse Remy.

Și dădu pinteni calului fără să mai rostească un singur cuvînt.

Diane se ținu după el, iar Henri du Bouchage, care poposise o dată cu ei, porni la drum în urma lor.

LXIX

APA

Pe măsură ce călătorii înaintau, priveliștea meleagurilor pe care le străbăteau era din ce în ce mai curioasă.

Cîmpurile păreau lăsate în părăsire, la fel ca și burgurile și satele.

Într-adevăr, nicăieri nu se vedeau vaci păscînd pe izlazuri, nicăieri vreo capră cățărîndu-se pe coasta muntelui sau ridicîndu-se în două picioare de-a lungul gardurilor vii ca să apuce cu gura mugurii proaspeți ai mărăcinilor și lăstarii viței sălbatice, nicăieri vreo turmă însoțită de păstorul ei, nicăieri vreun plugar mergînd în urma plugului, nici un negustor ambulant colindînd satele cu bocceaua la spate, nici un căruțaș hăulind cu un glas răgușit un cîntec de pe plaiurile nordice și pășind legănat lîngă căruța lui îngreunată de povară, în mînă cu un bici din care trosnește cînd și cînd.

Cît puteai cuprinde cu ochiul, pe cîmpiile îmbelșugate, pe colinele scunde, în fînețe, sub poala pădurilor, nu se zărea nici un chip omenesc, nu se auzea nici un glas.

Întreaga fire părea să fie în ajunul zilei în care omul și vietățile necuvîntătoare fuseseră plăsmuite.

Amurgea. Cuprins de uimire și împărtășind simțămintele călătorilor care mergeau înaintea lui, Henri cerceta văzduhul, copacii, zările îndepărtate, ba chiar și norii, căutînd explicația acestui fenomen neliniștitor.

Singurele făpturi care însufleteau această mohorîtă singurătate, profilîndu-se pe cerul împurpurat de soarele ce asfințea, erau Remy și tovarășa sa de drum, aplecați în șa ca și cum ar fi tras cu urechea, pîndind un cît de mic

zvon ce ar fi putut răzbate pînă la ei ; pe urmă, în spatele lor, la vreo sută de pași, silueta lui Henri, păstrînd mereu aceeași distanță și aceeași țintă.

Noaptea se lăsă neguroasă și rece, vîntul dinspre nord-est prinse a șuiera prin văzduh, împînzind pustietățile cu vaietul său, și mai amenințător decît tăcerea.

Remy opri calul însoțitoarei sale, apucîndu-l de frîu.

— Doamnă — îi spuse el — știți foarte bine că nu cunosc frica, după cum știți, de asemenea, că n-aș fi în stare să dau înapoi nici măcar cu un pas numai ca să-mi cruț viața ; și totuși nu mă dumiresc ce se întîmplă cu mine astă-seară, dar simt cum o toropeală neașteptată îmi încătușează toate puterile, îmi taie mîinile și picioarele, împiedicîndu-mă să mai fac vreun pas. Poate că asta se cheamă spaimă, ori sfială, ori panică, spuneți-i cum vreți, doamnă, dar vă mărturisesc că pentru prima oară în viața mea... mi-e frică...

Diane se întoarse ; poate că semnele astea amenințătoare îi scăpaseră din vedere, poate că nu observase nimic.

— Tot se mai ține după noi ? întrebă ea.

— O, nu mai e vorba de dînsul acum — îi răspunse Remy. Nu vă mai gîndiți la el, vă rog ; e singur și mă pot oricînd măsura cu un om singur. Nu, primejdia de care mă tem sau, mai degrabă, pe care o simt, pe care o bănuiesc, mai mult din instinct decît cu ajutorul gîndirii, primejdia aceasta care se apropie și ne amenință, care, poate, ne împresoară acum pare să fie de alt soi ; este o primejdie necunoscută, tocmai de aceea e o primejdie în ochii mei.

Diane clătină din cap.

— Știți ce, doamnă — spuse Remy — vedeți acolo niște sălcii cu crengile aplecate ce înnegresc în zare ?

— Da.

— Lîngă copacii aceștia se zărește o căsuță ; vă rog din suflet să mergem acolo ; dacă e cumva locuită, cu atît mai bine, fiindcă vom putea cere găzduire, iar dacă nu e, n-avem decît să intrăm înăuntru și să punem stăpînire pe ea, doamnă. Vă rog din toată inima să nu vă împotriviți.

Emoția de care era cuprins Remy, glasul lui tremurător, stăruința convingătoare a cuvintelor sale o înduplecară pe tovarășa sa de drum să-i facă pe plac.

Își îndreptă, așadar, calul în direcția arătată de Remy. După cîteva minute, călătorii băteau la poarta casei, umbrită într-adevăr, de un pîlc de sălcii.

Un pîrîu, afluent al rîului Nèthe care curgea de la o depărtare de un sfert de leghe, un pîrîu zic, tivit pe margini cu stufăriș și cu malurile acoperite de iarbă deasă ca un covor, scălda, clipocind, cu undele sale rădăcinile sălciilor ; în spatele casei cu ziduri de cărămidă și acoperită cu olane se întindea o grădiniță împrejmuită cu gard viu.

Totul era pustiu, părăsit și trist.

Nimeni nu răspunse la bătăile întețite ale călătorilor.

Remy nu stătu mult pe gînduri : scoase pumnalul din teacă, reteză o creangă de salcie, pe care o vîrî între toc și broasca ușii, apoi se opinti pentru a forța încuietoarea. Ușa se deschise.

Remy intră buzna în casă. Fiecare lucru pe care-l făcea de un ceas încoace era săvîrșit cu nerăbdarea unui om mistuit de friguri. Broasca destul de primitivă, meșterită în atelierul unui fierar din vecinătate, sărise din locașul ei aproape fără nici o împotrivire.

Remy o împinse grăbit înăuntru pe însoțitoarea sa, închise ușa după el, o înțepeni cu un zăvor gros și, simțindu-se, în sfîrșit, ferecat ca într-o fortăreață, răsuflă adînc de parcă ar fi scăpat de la moarte.

Nu se mulțumi totuși cu faptul că reușise s-o pună la adăpost pe stăpîna lui, ci căută să-i facă rost de un culcuș în unica încăpere de la etaj, unde găsi pe bîjbîite un pat, un scaun și o masă.

Pe urmă, simțindu-se ceva mai liniștit, în privința ei, coborî în odăile de jos și se așeză la pîndă în dreptul unei ferestre apărate de gratii, urmărind prin oblonul întredeschis mișcările contelui, care, în clipa în care îi văzuse intrînd înăuntru, se grăbise să se apropie de casă.

Henri era muncit de aceleași gînduri negre ca și Remy.

„Nu mai încape nici o îndoială — își spunea în sinea lui — o primejdie pe care noi nici n-o putem bănui, dar pe care locuitorii de prin părțile astea o cunosc foarte bine, plutește asupra acestor meleaguri ; războiul bîntuie ținutul, francezii au cucerit orașul Anvers ori sînt pe cale să-l cucerească : de aceea țăranii, înfricoșați, și-au luat lumea-n cap, căutîndu-și adăpost prin orașe."

Deşi explicaţia era menită să-l liniştească, tînărul nu se simţi totuşi cu sufletul împăcat. De altminteri, avusese darul să-i îndrepte gîndurile spre cu totul alte preocupări.

„Ce-or fi căutînd prin părţile astea Remy şi stăpîna sa ? se întrebă el. Ce nevoie neînduplecată îi îndeamnă să înfrunte o primejdie atît de cumplită ? Oh ! De astă dată trebuie să aflu, fiindcă a sosit momentul să stau de vorbă cu femeia aceasta şi să pun capăt o dată pentru totdeauna îndoielilor ce mă frămîntă. Nicăieri încă nu mi-a ieşit în cale un prilej atît de fericit."

Şi porni spre casă.

După cîţiva paşi însă se opri brusc.

„Nu, nu — îşi spuse el, pironit de una din acele neaşteptate şovăieli de care sînt adeseori cuprinse inimile îndrăgostiţilor — nu, am să-mi port crucea pînă la capăt. De altfel, nu e liberă oare să facă ce poftеşte şi, la urma urmei, poate că nu ştie nimic despre bazaconiile pe care le-a scornit pe seama ei nemernicul ăsta de Remy ? O, el şi numai el e capul răutăţilor, el, care căuta să mă încredinţeze că stăpîna sa nu iubeşte pe nimeni ! Dar, de ce să nu fim drepţi, omul ăsta putea oare de dragul meu, adică de dragul unui necunoscut, să dea în vileag secretele stăpînei sale ? Nu, nu ! Orice s-ar fi întîmplat, tot nefericit aş fi fost, şi lucrul cel mai groaznic în nenorocirea ce m-a lovit este că sînt singurul vinovat şi că nu pot trage la răspundere pe nimeni altcineva. Şi pentru ca nenorocirea mea să fie deplină, nu mai lipseşte decît să descopăr adevărul în întregime ; nu mai lipseşte decît s-o văd pe femeia aceasta, în clipa cînd va ajunge în tabără, sărind de gîtul unui gentilom şi spunîndu-i : „Uite prin cîte am trecut, acum poţi să-ţi dai seama, în sfîrşit, cît de mult te iubesc !" Ei bine, am să mă ţin după dînsa pas cu pas pînă acolo ; am să văd cu ochii mei ceea ce mă cutremur numai cînd mă gîndesc c-am să văd şi voi muri răpus de această privelişte : în felul acesta, tunul sau muschetele voi fi scutite de o lovitură. O, Doamne sfinte — adăugă Henri, însufleţit de unul dintr-acele imbolduri într-aripate ce uneori îşi luau zborul din adîncul inimii sale pline de evlavie şi de iubire — ştii bine că n-am căutat această ultimă şi covîrşitoare suferinţă ; mă duceam să întîmpin de bună voie, zîmbitor, o moarte liniştită şi

încununată de glorie, doream să cad pe cîmpul de luptă cu numele tău, Atotputernicule, pe buze și cu un alt nume, cu numele ei, în inimă! Tu însă n-ai vrut așa, mi-ai hărăzit un sfîrșit disperat, plin de amărăciune și de zbucium. Facă-se voia ta, fie numele tău binecuvîntat!" Pe urmă, amintindu-și de zilele de așteptare și de nopțile chinuite pe care le petrecuse în fața necruțătoarei case, își spuse că, în definitiv, în afara îndoielilor ce-l mistuiau, soarta era mult mai puțin vitregă cu el acum decît la Paris, de vreme ce avea parte măcar s-o vadă cînd și cînd și să-i audă glasul pe care nu-l auzise niciodată și, în timp ce mergea în urma ei, mireasma stăruitoare pe care o răspîndește făptura femeii iubite venea în răstimpuri să-i dezmierde obrazul.

„Deocamdată însă — continuă el să-și depene gîndurile, cu ochii ațintiți asupra lăcașului în care era ferecată — în așteptarea sfîrșitului ce mi-a fost hărăzit, în timp ce dînsa se odihnește aici, înăuntru, mă voi aciua, la rîndul meu, sub arborii aceștia. Mai am obrazul să mă plîng, cînd pot să-i aud glasul de cîte ori se întîmplă să spună ceva, cînd pot să-i întrezăresc umbra pe fereastră?! O, nu, nu! N-am de ce să mă plîng. Doamne Dumnezeule, sînt mai fericit decît mi-aș fi putut închipui!"

Și Henri se culcă la picioarele sălciilor ce-și desfășurau crengile deasupra căsuței, ascultînd cu un simțămînt plin de melancolie, pe care cuvintele nu-l pot zugrăvi, susurul apei ce curgea în apropiere.

Deodată tresări; bubuitul tunului ce bătea dinspre miazănoapte îi trecu pe la ureche, purtat de palele vîntului.

„Ce mă fac? se neliniști el. Am s-ajung prea tîrziu; au pornit atacul asupra orașului Anvers."

Primul imbold al lui Henri fu să se scoale de jos, să încalece pe cal și să alerge, călăuzit de bubuituri, pe cîmpul de bătălie; în cazul acesta însă ar fi însemnat s-o părăsească pe Diane și să moară muncit de îndoieli.

Dacă întîmplarea nu i-ar fi scos-o în cale, Henri și-ar fi văzut de drum, fără să se mai uite înapoi, fără să suspine după trecut, fără nici o părere de rău pentru ceea ce-l aștepta; dar, din clipa în care o întîlnise, îndoiala se

strecurase în sufletul său și, o dată cu îndoiala, și nehotărîrea. Rămase deci acolo unde se afla.

Timp de două ceasuri stătu așa culcat, trăgînd cu urechea la detunăturile ce se țineau lanț și al căror zgomot răbufnea pînă la el, întrebîndu-se de unde puteau să vină bubuiturile acelea neregulate și mult mai puternice care acopereau în răstimpuri clocotul tunurilor.

Nici prin gînd nu i-ar fi trecut că răbufnirile acelea erau iscate de navele fratelui său care săreau în aer.

În sfîrșit, pe la orele două, zarva se potoli ; la două și jumătate nu se mai auzea nimic.

Zgomotul tunurilor, pe cît se părea, nu pătrunsese înăuntrul casei ori, dacă pătrunsese, oaspeții ei de o noapte nu se sinchisiseră cîtuși de puțin.

„În momentul acesta — chibzuia Henri — orașul Anvers a căzut și fratele meu a ieșit biruitor din luptă ; după Anvers însă vine la rînd Gand, iar după Gand, Bruges, așa că voi găsi oricînd prilejul de a muri ca un viteaz. Dar înainte de a muri vreau totuși să știu ce caută femeia aceasta în tabăra francezilor."

Și cum, după toate zguduirile ce făcuseră să se cutremure văzduhul, natura își redobîndise liniștea ei dintotdeauna, Joyeuse, înfășurat în pelerină, puse din nou capul jos și nu se mai clinti din loc.

Ațipise tocmai, cuprins de acea toropeală de care te simți biruit cînd noaptea e pe sfîrșite și împotriva căreia voința omului nu are nici o putere, cînd bidiviul său, care păștea la cîțiva pași de el, ciuli urechea și necheză trist.

Henri deschise ochii.

Dobitocul, stînd în picioare, cu capul sucit într-o parte, adulmeca briza, care își schimbase direcția înainte de revărsatul zilei, adiind dinspre sud-est.

— Ce s-a întîmplat, dragul meu șoiman ? îl întrebă tînărul, ridicîndu-se de jos și mîngîind cu palma grumazul animalului. Ai văzut trecînd vreo vidră și te-ai speriat, ori îți pare rău că nu ești la adăpost, într-un grajd ca lumea ?

Ca și cînd ar fi înțeles întrebarea și ar fi vrut să-i dea un răspuns, cu o mișcare sprintenă și spontană, dobi-

tocul se întoarse cu capul spre Lierre și rămase locului ascultînd, cu ochii ațintiți în depărtare și nările umflate.

— Ia te uită ! murmură Henri. Pare-mi-se că-i ceva mai serios decît credeam : niște haite de lupi care merg pesemne pe urmele armatei spre a se ospăta cu hoiturile celor căzuți.

Calul necheză iar, lăsînd capul în jos, apoi, țîșnind ca fulgerul din loc, o rupse la fugă spre apus. Alergînd însă trecu pe lîngă stăpînul său, care întinse mîna și-l prinse în treacăt de dîrlogi, silindu-l să se oprească. Fără a mai pierde vremea să apuce frîul, Henri își înfipse degetele în coama lui și se săltă în șa. Și cum era un iscusit călăreț, de îndată ce se văzu călare, reuși să supună animalul și să-i strunească.

După cîteva clipe însă, Henri auzi la rîndul său ceea ce auzise calul puțin mai înainte și, spre mirarea lui, omul se simți cotropit de aceeași spaimă năprasnică pe care o încercase dobitocul cu instinctul lui primitiv.

Un freamăt neîntrerupt, ce aducea cu vuietul vîntului, cînd șuierător, cînd profund, se ridica din diferite puncte, de-a lungul unui semicerc ce părea să îmbrățișeze cuprinsul de la miazăzi spre miazănoapte ; în răstimpuri, învăluirile unei adieri răcoroase, încărcată parcă de o burniță fină, făceau să se audă mai clar freamătul acela ce semăna cu mugetul mării învolburate cînd se revarsă asupra unor țărmuri stîncoase.

„Ce-o mai fi și asta ? se întrebă Henri. Să fie oare vuietul vîntului ? Nu, de vreme ce zgomotul e adus de vînt și sînt două sunete deosebite pe care le aud deslușit. Ori poate o armată în marș ? Ba nu (și își apleacă urechea spre pămînt), fiindcă în cazul acesta s-ar auzi tropotul pașilor, zăngănitul armurilor, strigătele ostașilor. Să fie atunci duduitul unui foc mistuitor ? Nici asta, fiindcă nu se zărește nici o licărire în zare, ba chiar, dimpotrivă, cerul pare să se întunece."

Zgomotul se înteți auzindu-se din ce în ce mai lămurit : s-ar fi zis că e huruitul necurmat, năprasnic, clocotitor a o mie de tunuri ce se rostogoleau în depărtare pe caldarîm.

Henri fu încredințat, în primul moment, că găsise explicația tărăboiului, atribuindu-i pricina arătată mai sus, pentru ca o clipă mai apoi să se răzgîndească :

„Nu se poate — își spuse el — nu există nici o șosea pietruită prin partea locului și nici armata nu are o mie de tunuri."

Vuietul se apropia tot mai mult.

Henri își mînă calul la galop și se urcă pe un dîmb. „Ia te uită !" se minună el, ajungînd în vîrful colinei.

Calul său văzu însă ceva mai devreme priveliștea ce se desfășura sub ochii tînărului cavaler, căci nu se îndupleca să meargă în direcția aceea decît după ce-i sîngerase pîntecele cu pinteni, iar cînd ajunse pe culme, se ridică în două picioare, mai-mai să-l răstoarne din șa pe călăreț. Ceea ce vedeau în momentul acela atît calul cît și călărețul era o fîșie albicioasă, atotcuprinzătoare, nesfîrșită, aidoma unei cote desenate pe o hartă, ce înainta pe întinsul cîmpiei ca un cerc uriaș, îndreptîndu-se spre mare.

Și fîșia aceasta se lățea clipă de clipă sub privirea lui Henri, ca o trîmbă de pînză desfășurată.

Tînărul privea fenomenul acela atît de ciudat fără a ști ce hotărîre să ia, cînd întorcînd ochii spre locul pe care tocmai îl părăsise, observă că pajiștea începuse să mustească și că pîrîul se revărsase, înecînd în undele sale, ce se umflau fără nici o pricină vădită, stufărișul care, cu un sfert de oră mai înainte, acoperea amîndouă malurile. Apa creștea încetul cu încetul în partea dinspre casă.

— Vai de capul tău, zevzecule ! exclamă Henri. Cum de nu ți-ai dat seama ?! E apa ! Apa ! Flamanzii au spart digurile !

Henri se repezi numaidecît spre casă și începu să bată în ușă ca scos din minți.

— Deschideți ! Deschideți ! strigă el.

Nimeni nu-i răspunse.

— Deschide, Remy ! strigă tînărul, înnebunit de spaimă. Deschide, sînt eu, Henri du Bouchage, deschide odată !

— Nu era nevoie să spuneți cine sînteți, domnule conte — îi răspunse Remy din casă — v-am recunoscut de mult. Luați seama însă : dacă îndrăzniți cumva să spar-

geți ușa, veți da peste mine îndărătul ei, cu un pistol în fiecare mînă.

— Dar nu înțelegi, nesocotitule — răcni Henri, disperat — vine apa, apa, apa !...

— Nu șade frumos să umblați cu scorneli, cu tertipuri și vicleșuguri, care nu sînt de obrazul dumneavoastră, domnule conte ! Vă spun că nu veți intra înăuntru decît trecînd peste trupul meu.

— Prea bine atunci, am să trec dacă n-am încotro — izbucni Henri — dar de intrat tot am să intru ! În numele cerului, în numele Atotputernicului Dumnezeu, pentru mîntuirea sufletului tău și al stăpînei tale, vrei să-mi deschizi ?

— Nu !

Tînărul se uită împrejur și dădu cu ochii de coșcogea pietroiul, aidoma pietrelor homerice pe care Ajax Telamon le prăvălea asupra dușmanilor săi ; îl luă în brațe, îl ridică deasupra capului și, apropiindu-se de casă, îl azvîrli în ușă.

Ușa zbură în țăndări. În aceeași clipă un glonț trecu șuierînd pe la urechea lui Henri, dar fără să-l atingă. Henri tăbărî asupra lui Remy. Slujitorul scoase și cel de-al doilea pistol, dar de astă dată nu se aprinse decît capsa.

— Nu vezi, smintitule, că nu sînt înarmat ? strigă Henri. Ce rost are să te aperi împotriva unui om care nu vrea să-ți facă nici un rău ? ! Mai bine deschide ochii și privește ! Și-l tîrî după el pînă în dreptul geamului, pe care-l sparse cu pumnul : Ei, vezi acum, spune, vezi ?

Și-i arătă cu degetul nesfîrșita pînză de apă ce albea în zare și care înainta făcînd să duduie pămîntul, ca avangarda unei armate uriașe.

— Apa ! murmură Remy.

— Da, apa ! Apa ! strigă Henri. Ne cotropește ; privește jos, la picioarele noastre : gîrla s-a revărsat și crește mereu : peste cinci minute n-o să mai putem ieși de aici.

— Doamnă ! răcni slujitorul. Doamnă !

— Fără țipete, Remy, și fără panică. Du-te de pregătește caii, repede, repede !

„O iubește — se gîndi Remy — cu siguranță c-o s-o salveze."

Slujitorul o rupse la fugă spre grajd, iar Henri urcă într-un suflet scara.

Auzind țipătul lui Remy, Diane deschise ușa. Tînărul o luă în brațe ca pe un copil. Crezînd că-i vorba de o trădare sau de o samavolnicie, Diane se zbătea din răsputeri, agățîndu-se de tocul ușii.

— Spune-i, omule — strigă Henri — ci spune-i odată că vreau s-o salvez.

Remy, care tocmai se întorcea cu cei doi gonaci, auzi strigătul tînărului.

— Da, da! întări el. Da, așa e, vrea să vă salveze, doamnă, mai bine zis o să vă salveze de la înec. Veniți aici, veniți!

LXX

FUGA

Fără a mai pierde vremea s-o liniștească pe Diane, Henri ieși cu ea în brațe afară din casă și vru s-o așeze în fața lui, pe cal.

Cu un gest ce mărturisea o nestăpînită repulsie, femeia însă reuși să scape din veriga aceasta însuflețită, lunecînd în brațele lui Remy, care o așeză în șa pe calul pregătit pentru dînsa.

— Ce faceți, doamnă? spuse Henri. Atît de greșit înțelegeți simțămintele mele? Nu m-am gîndit nici o clipă, vă rog să mă credeți, la plăcerea de a vă ține în brațe și de a vă strînge bărbătește la piept, deși pentru această fericire fără de seamăn aș fi fost gata să-mi dau și viața. Trebuie însă neapărat să fugim mai repede chiar decît pasărea în zbor. Uitați-vă, uitați-vă, vedeți că și păsările fug?

Într-adevăr, în lumina pîcloasă a zorilor ce abia începeau să mijească, văzduhul era împînzit de o sumedenie de fluierari și porumbei ce-și filfîiau de zor aripile, înspăimîntați și, în noaptea cutreierată de obicei doar de zborul

tăcut al liliecilor, fîlfîitul aripilor fremătătoare ce-şi croiau drum ajutate de fioroasa răbufnire a vîntului avea un sunet cobitor pentru ureche şi era o privelişte năucitoare pentru ochi.

Diane nu catadîcsi să-i răspundă ; şi cum se afla urcată în şa, se mulţumi doar să-şi mîne calul la drum, fără să se mai uite înapoi. Dar cum şi gonaciul ei, şi acela al lui Remy băteau de două zile drumurile fără întrerupere, erau cît se poate de obosiţi.

Henri întorcea mereu capul şi, văzîndu-i că nu sînt în stare să se ţină după el, zise stăruitor :

— Uitaţi-vă, doamnă, calul meu e mult mai iute decît armăsarii dumneavoastră ; oricît mă silesc să-l ţin în frîu, mereu o ia înainte. Vă rog din suflet, doamnă, cît mai e vreme, nu vă mai cer acum să-mi daţi voie să vă ţin în braţe, nu doresc nimic altceva decît să luaţi calul meu şi să mi-l lăsaţi mie pe-al dumneavoastră.

— Mulţumesc, domnule ! răspunse călătoarea, liniştită ca de obicei, cu un glas în care nu se simţea nici cea mai mică înfiorare.

— Dar bine, doamnă ! exclamă Henri, aruncînd în urmă o privire disperată. Vine apa peste noi ! I-auziţi ! I-auziţi !...

Într-adevăr, o clipă mai tîrziu un trosnet înfricoşător răsună în văzduh : digul unui sat fusese năpădit de puhoaie ; bîrnele, bulumacii, terasele se surpaseră, un îndoit şir de pari se frînsese cu o bubuitură ca de tunet, şi apa, prăvălindu-se mugitoare peste ruine, începea să cotropească o pădure de stejari, ale căror coame se vedeau fremătînd şi ale căror crengi se auzeau pîrîind ca şi cum un stol de diavoli înaripaţi zbura prin frunzişuri.

Arborii dezrădăcinaţi ce se izbeau de părcane, bîrnele caselor prăbuşite ce pluteau la suprafaţa apei, nechezatul şi ţipetele îndepărtate ale oamenilor şi ale cailor tîrîţi de şuvoaie se împleteau într-o îngemănare de sunete atît de ciudate şi de lugubre, încît înfrigurarea de care era cuprins Henri se strecură şi în inima nepăsătoare şi neîmblînzită a Dianei.

Călătoarea dădu pinteni calului, şi dobitocul, ca şi cînd ar fi simţit la rîndu-i primejdia ce-i pîndea din clipă-n clipă, îşi încordă puterile, silindu-se să scape.

Apa însă înainta necontenit, cîştigînd tot mai mult teren, şi se vedea cît de colo că, în mai puţin de zece minute, avea să-i ajungă din urmă pe călăreţi.

Henri se oprea mereu ca să-şi aştepte tovarăşii de drum.

— Mai repede, doamnă ! striga el. Vă rog din suflet, mai repede ! Vine apa, dă peste noi ! Uite-o !

Noianul de ape sosea, într-adevăr, învolburat, spumegător, clocotind furios ; măturâ ca pe un fulg casa în care Remy îşi adăpostise stăpîna ; săltă în sus ca pe un pai barca priponită de malul gîrlei şi, plin de măreţie, uriaş, rostogolindu-şi vălătucii ca pe nişte şerpi încovrigaţi, ajunse, drept ca un zid, în spatele cailor ce-i purtau pe Remy şi pe Diane.

Henri scăpă un strigăt îngrozit şi se întoarse din drum ca şi cum ar fi vrut să înfrunte puhoiul.

— Dar nu vă daţi seama că viaţa dumneavoastră e în primejdie ?! urlă el disperat. Poate că mai e timp încă, doamnă, daţi-vă jos de pe cal şi veniţi cu mine, veniţi aici !

— Nu, domnule ! se împotrivi ea.

— Peste un minut va fi prea tîrziu ! Uitaţi-vă, uitaţi-vă numai !...

Diane întoarse capul : apa se afla doar la cincizeci de paşi.

— Aşa mi-a fost scris — spuse ea. Nu mai staţi, domnule, fugiţi, fugiţi !

Calul încălecat de Remy se poticni istovit, îngenunchind cu amîndouă picioarele din faţă şi, cu toate sforţările călăreţului său, nu mai fu în stare să se ridice de jos.

— Salvaţi-o ! Salvaţi-o ! Chiar dacă nu vrea ! strigă Remy.

Şi în aceeaşi clipă, tocmai cînd încerca să-şi scoată picioarele din scări, puhoiul se prăvăli ca un zid uriaş peste capul credincîosului slujitor.

În faţa acestei privelişti, stăpîna sa sări jos de pe cal, hotărîtă să moară împreună cu Remy. Văzînd ce voia să facă, Henri sărise din şa o dată cu dînsa ; o cuprinse încercuindu-i mijlocul cu braţul drept şi, urcîndu-se din nou pe cal, porni într-o întinsoare la drum.

— Remy, Remy ! striga Diane, întinzînd brațele spre el, Remy !

Un țipăt îi răspunse. Remy ieșise la suprafața apei și, însuflețit de acea neistovită speranță, deși lipsită de orice temei, ce stăruie pînă în ultima clipă în sufletul muribundului, înota, agățat de o bîrnă.

Calul său trecu pe lîngă el, bătînd apa cu picioarele din față, în timp ce valurile împresurau bidiviul stăpînei sale, iar ceva mai încolo, la o distanță de cel mult douăzeci de pași de iureșul apelor, Henri împreună cu tovarășa sa alergau sau mai curînd zburau pe cel de-al treilea cal, înnebunit de groază.

Remy nu mai regreta viața de care trebuia să se despartă, de vreme ce murea cu speranța că singura ființă pe care o iubea pe lume avea să fie salvată.

— Rămîneți cu bine, doamnă, rămîneți cu bine ! strigă slujitorul. Mi-a fost dat să plec înainte și am să-i spun celui care ne-așteaptă că nu trăiți decît pentru...

Remy nu mai apucă să sfîrșească : un munte de apă se revărsă peste capul său, spărgîndu-se la picioarele calului încălecat de Henri.

— Remy, Remy ! răcni Diane. Remy, vreau să mor cu tine ! Domnule, vreau să-l aștept, vreau să cobor. Pentru numele lui Dumnezeu, înțelege odată că vreau !

Ultimele vorbe fură rostite cu atîta hotărîre și cu o atît de sălbatică dîrzenie, încît tînărul își slăbi strînsoarea brațelor, lăsînd-o să alunece jos.

— Prea bine, doamnă ! Dacă-i așa, o să murim aici cîteșitrei. Nu pot decît să vă mulțumesc că-mi prilejuiți această fericire la care nu m-aș fi gîndit niciodată.

Și cum, spunînd aceste cuvinte, își strunise calul, puhoiul clocotitor se năpusti asupra lui așa cum se năpustise mai înainte asupra lui Remy ; dar în același moment, într-un suprem imbold de iubire, Henri o apucă de braț pe tînăra femeie, care și coborîse de pe cal.

Valurile îi încercuiră, vîrtejul turbat îi tîrî cu el cîteva clipe, laolaltă cu tot felul de hîrburi.

Era, într-adevăr, un spectacol de toată frumusețea să vezi sîngele rece de care dădea dovadă omul acesta, atît de tînăr și atît de devotat, care, cufundat în apă numai pînă la brîu, părea să stăpînească valurile, în timp ce o

sprijinea cu o mînă pe însoţitoarea lui, iar pe de altă parte, îndrumînd cu ajutorul genunchilor ultimele sforţări ale calului ce sta gata să-şi dea suflarea, căuta să folosească şi cele din urmă zvîrcoliri ale agoniei sale.

Timp de cîteva clipe avu loc o luptă înfricoşătoare, în care Diane, sprijinită de Henri cu mîna dreaptă, rămase cu capul deasupra apei, în vreme ce, cu stînga, tînărul se silea să îndepărteze bîrnele plutitoare şi leşurile care, izbindu-se de calul său, ar fi putut să-l ducă la fund ori să-i zdrobească oasele.

Unul din aceste trupuri ce pluteau la suprafaţa apei, trecînd pe lîngă ei, strigă sau mai bine zis suspină :

— Rămîneţi cu bine, doamnă, rămîneţi cu bine !

— Sfinte Dumnezeule ! exclamă tînărul. E Remy ! Stai c-am să te scap şi pe tine !

Şi fără să se gîndească la pericolul pe care-l înfăţişa o greutate în plus, îl apucă de mînecă pe Remy şi-l rezemă de coapsa lui stîngă, îngăduindu-i astfel să răsufle în voie.

În acelaşi timp însă calul, istovit de această întreită povară se afundă în apă, întîi pînă la gît, apoi pînă la ochi şi, în cele din urmă, cînd nu mai avu putere să se ţină pe picioare, îşi îndoi genunchii şi scăpătă în adînc.

— S-a sfîrşit ! îngînă Henri. Doamne, primeşte în mîinile tale viaţa mea pe care am păstrat-o neprihănită. Iar dumneavoastră, doamnă, vă încredinţez sufletul meu care era cu totul închinat dumneavoastră !

În momentul acela Henri simţi că slujitorul îi scăpase din mînă ; nu făcu însă nici o sforţare ca să-l reţină : îşi dădea seama că orice împotrivire era de prisos.

Singura lui grijă fu s-o sprijine pe Diane, ajutînd-o să se menţină la suprafaţă, pentru ca ea, cel puţin, să moară la urmă, iar el să-şi poată spune în ultima clipă că făcuse tot ce-i stătea în putere pentru a o scăpa de la moarte.

Deodată însă, tocmai cînd se pregătea să-şi dea obştescul sfîrşit, un strigăt de bucurie răsună în apropiere.

Se întoarse şi-l văzu pe Remy, care izbutise să se agaţe de o barcă.

Luntrea făcea parte din acareturile căsuţei şi fusese smulsă de la locul ei de apele revărsate ; valurile o tîrîseră cu ele, şi Remy care între timp, datorită lui Henri, se întremase, Remy, în clipa în care o văzu trecînd prin drep-

tul său, se desprinsese de însoțitorii săi și, gîfîind și lovind apa cu brațele, din două mișcări ajunsese lîngă ea.

Cele două vîsle erau atîrnate de slaiuri, iar o cange se rostogolea la fund.

Întinse cangea spre Henri și tînărul se agăță de ea, trăgînd-o după dînsul pe Diane, pe care apoi o ridică în brațe și o trecu peste umerii săi, încredințînd-o lui Remy. Pe urmă, prinzîndu-se la rîndul său de marginea bărcii, se urcă lîngă ei.

Primele mijiri ale revărsatului de ziuă scoaseră la iveală cîmpiile înecate și luntrea ce se legăna ca o scamă rătăcită pe fața oceanului acoperit de tot felul de rămășițe.

În stînga lor, la o distanță de aproape două sute de pași, se înălța o colină scundă care, împresurată de valuri, părea o insulă în mijlocul mării.

Henri apucă lopețile și începu să vîslească în direcția colinei, spre care de altfel îi mîna și curentul apei.

Remy luă în mînă cangea și, proțăpit în picioare la prova bărcii, căuta să îndepărteze bîrnele și dulapii de care luntrea s-ar fi putut izbi.

Datorită puterii lui Henri și îndemînării lui Remy, ieșiră la liman sau, mai bine zis, se izbiră de colină.

Remy sări pe uscat și, apucînd lanțul bărcii, o trase spre el.

Henri se apropie s-o ridice pe Diane în brațe, dar ea se mulțumi doar să-i întindă mîna și, sculîndu-se singură de jos, sări la rîndul ei din barcă.

Henri suspină : o clipă îi trecu prin minte să se arunce în vîltoare și să se înece sub privirile ei, dar un simțămînt mai puternic decît voința lui îl ținea legat de viață atîta vreme cît o avea înaintea ochilor pe femeia aceasta, în preajma căreia atîta amar de timp rîvnise să se afle, fără ca dorința lui să se fi împlinit vreodată.

Trase barca pe uscat și se așeză la zece pași de Diane și de Remy, vînăt la față, cu hainele leoarcă de apa ce șiroia din ele, mai întristătoare chiar decît sîngele.

Scăpaseră de primejdia cea mai amenințătoare, adică de înec ; apele descătușate, oricît de năvalnice ar fi fost, nu puteau să crească într-atît, încît să acopere colina.

Puteau deci să contemple în voie mînia năprasnică a valurilor ce clocoteau la picioarele lor, mînie aproape tot

atît de cumplită ca și mînia lui Dumnezeu. Henri privea puhoaiele ce treceau vijelioase pe lîngă ei cu un vuiet asurzitor, cărînd cu duiumul cadavre de ostași francezi, de-a valma cu caii și cu armele lor.

Remy simțea o durere pătrunzătoare la umăr : o bîrnă ce plutea la suprafața apei îl lovise în clipa în care bidiviul îngenunchease sub el.

Cît privește pe tovarășa sa de călătorie, în afară de faptul că era rebegită de frig, nu avusese nimic de suferit ; Henri o cruțase de tot ceea ce-i stătuse în putere s-o cruțe.

Tînărul conte constată cu mirare că aceste două făpturi scăpate ca prin minune de la moarte nu se gîndeau să-i mulțumească decît lui și nu observase nici cea mai mică mărturie de recunoștință din partea lor față de bunul Dumnezeu, din îndurarea căruia, în primul rînd, avuseseră parte să scape cu viață.

Ridicîndu-se cea dintîi în picioare, tînăra femeie băgă de seamă că departe de tot, în zare, înspre apus, se deslușea ceva ca niște focuri în ceață.

Se înțelege de la sine că focurile ardeau pe o ridicătură pe care apele dezlănțuite nu ajunseseră s-o acopere.

După cîte își puteau da seama la lumina dimineții friguroase ce prinsese a miji risipind negura nopții, focurile se aflau la o distanță de aproape o leghe.

Remy înaintă pe spinarea colinei ce se prelungea în direcția focurilor și, după cîtva timp, se întoarse să le spună că la vreo mie de pași de locul unde debarcaseră începea, cel puțin asta era impresia lui, un val de pămînt menit să stăvilească apele și care mergea în linie dreaptă spre focuri.

Ceea ce-l determina pe Remy să creadă c-ar putea fi vorba de o îndiguire sau poate de o șosea erau două șiruri de copaci aliniați de o parte și de alta a ei și sădiți la distanțe egale.

Observațiile pe care le făcu, la rîndul său, Henri se potriviră întru totul cu constatările slujitorului ; totuși, în împrejurările în care se aflau, neprevăzutul juca un rol destul de însemnat.

Apele revărsate peste șesul a cărui suprafață avea oarecare înclinare îi azvîrliseră în stînga drumului pe care-l urmau, silindu-i să facă o derivă considerabil de

mare : din pricina acestei derive, la care se mai adăugase goana disperată a cailor, ei nu aveau nici o posibilitate să se orienteze.

E adevărat că începuse să se lumineze de ziuă, dar era pîclă și cerul înnorat ; să fi fost o vreme frumoasă și senină, ar fi putut zări clopotnița din Malines, care se afla probabil la o depărtare de cel mult două leghe.

— Dumneavoastră, domnule conte — întrebă Remy — ce părere aveți despre focurile astea ?

— Să-ți spun drept, focurile astea, care pe dumneata te fac să crezi c-ai putea afla lîngă ele un adăpost primitor, mie mi se par, dimpotrivă, primejdioase și-mi dau de gîndit.

— Pentru ce ?

— Remy — spuse Henri, coborînd glasul — privește cadavrele astea : toate sînt de francezi, nu se vede nici un flamand printre ele ; asta înseamnă că s-a întîmplat o nenorocire cumplită ; digurile au fost sparte pentru ca armata franceză să fie nimicită pînă la ultimul om, dacă a fost cumva înfrîntă ; iar dacă, dimpotrivă, a învins, să nu se poată bucura de roadele biruinței cîștigate. De ce să nu ne gîndim că focurile ar putea fi aprinse tot atît de bine de dușmani ca și de prieteni, sau că e pur și simplu vorba de un vicleșug menit să-i atragă pe fugari ?

— Totuși nu putem rămîne aici ; mi-e teamă că pînă la urmă frigul și foamea au s-o răpună pe stăpîna mea.

— Ai dreptate, Remy — recunoscu contele. Rămîi dumneata aici cu doamna ; eu am să încerc să ajung pînă la dig și am să mă întorc după aceea să vă spun ce-am aflat.

— Nu, domnule — interveni Diane — nu se poate să înfruntați singur primejdiile. Împreună am reușit să scăpăm cu viață, și tot împreună vom muri. Dă-mi brațul, Remy, sînt gata.

Fiecare din cuvintele rostite de ființa aceasta atît de ciudată avea un ton atît de poruncitor, încît nimănuia nu i-ar fi trecut prin gînd o singură clipă să i se împotrivească.

Henri se înclină și o porni înainte.

Puhoaiele se mai potoliseră ; digul, care se sfîrșea în dreptul colinei, forma un mic golf unde apele dormeau în bună pace. Se urcară cîteșitrei în barcă și luntrea se des-

prinse de mal, împinsă din nou în mijlocul cadavrelor și cioturilor de scînduri ce pluteau la suprafață. După un sfert de oră acostau lîngă dig.

Priponiră lanțul bărcii de trunchiul unui arbore, coborîră pe uscat și o porniră de-a lungul valului de pămînt. După ce merseră așa preț de un ceas, ajunseră în dreptul unor colibe flamande în mijlocul cărora, într-o piață plantată cu tei, poposiseră în jurul unui foc mare o ceată de vreo două sau trei sute de ostași ; un drapel francez flutura deasupra lor.

Santinela care stătea de pază la vreo sută de pași de tabără aprinse fitilul muschetei, strigînd :

— Stai ! Cine-i ?

— Franța ! răspunse du Bouchage. Apoi, întorcîndu-se către Diane, zise : Sînteți salvată, doamnă ! Am recunoscut fanionul jandarmilor din Aunis, un corp de elită în care am o mulțime de prieteni.

Auzind somația santinelei și răspunsul contelui, cîțiva jandarmi se grăbiră să vină în întîmpinarea noilor sosiți, care, în mijlocul prăpădului ce se abătuse asupra tuturor, fură primiți cu o sporită bucurie, în primul rînd fiindcă scăpaseră de la înec, și-apoi pentru că erau compatrioți de-ai lor.

Henri își spuse numele, avînd grijă să pomenească și de fratele său. Și cum tăbărîseră toți cu întrebările, dornici să afle ce se întîmplase, le povesti minunea prin care scăpase de la moarte împreună cu însoțitorii săi, fără s' mai adauge nici o altă lămurire.

Remy și stăpîna sa se așezară tăcuți deoparte ; Henri se apropie de ei, poftindu-i să vină lîngă foc.

Și unul, și celălalt erau uzi leoarcă și apa încă mai picura din hainele lor.

— Doamnă — spuse contele — puteți fi sigură că veți fi respectată aici, ca în propria dumneavoastră casă : mi-am îngăduit să spun că sînteți o rudă de-a mea, vă rog să nu mi-o luați în nume de rău.

Și fără să le mai dea răgaz celor pe care-i scăpase de la moarte să-i mulțumească, Henri se îndepărtă pentru a se alătura ofițerilor care-l așteptau.

Remy și Diane schimbară o privire, pe care, dacă Henri ar fi putut s-o vadă, s-ar fi simțit pe deplin răsplătit pentru curajul și grija plină de gingășie dovedite față de ei.

Jandarmii din Aunis, cărora fugarii noștri le ceruseră găzduire, se retrăseseră în bună rînduială după înfrîngere și după ce comandanții dăduseră bir cu fugiții potrivit cuvîntului de ordine : *Să scape cine poate.*

Pretutindeni unde oamenii cu aceeași poziție împărtășesc aceleași sentimente și sînt obișnuiți să trăiască în comun, de cele mai multe ori gîndul și fapta sînt strîns legate, și toți fiind într-un gînd, pornesc cu aceeași însuflețire la fapte.

E tocmai ceea ce se întîmplase în noaptea aceea cu jandarmii din Aunis.

Văzînd că sînt lăsați în voia soartei de comandanții lor și că celelalte regimente căutau, care cum putea, să scape cu zile, se uitaseră unul la altul, strînseseră rîndurile în loc să le rupă și, mînîndu-și caii la galop, sub comanda unuia dintre corneții lor pe care-l îndrăgeau cu toții pentru vitejia lui și pe care-l respectau deopotrivă pentru obîrșia sa, porniseră spre Bruxelles.

Ca toți actorii acestei înfricoșătoare tragedii, văzuseră revărsarea puhoaielor peste cîmpii și fuseseră hăituiți de apele dezlănțuite ; spre norocul lor însă le ieșise în cale burgul despre care am vorbit mai înainte și care constituia o poziție întărită deopotrivă împotriva oamenilor ca și împotriva stihiilor.

Socotindu-se feriți de orice primejdie, locuitorii nu-și părăsiseră casele, mulțumindu-se să trimită doar femeile, bătrînii și copiii la oraș ; așa că, la sosirea lor, jandarmii din Aunis avuseseră de întîmpinat oarecare împotrivire ; dar moartea mugea în spatele lor : se năpustiseră ca niște oameni cărora le-a ajuns cuțitul la os, reușind să înlăture toate opreliștile, pierduseră zece oameni în timp ce luau șoseaua cu asalt, însă pînă la urmă apucaseră să pună stăpînire pe burg, silindu-i pe flamanzi să-și ia tălpășița.

După un ceas, burgul era cu totul împresurat de puhoaie, în afară de partea dinspre șoseaua pe care i-am văzut venind ceva mai înainte pe Henri împreună cu tova-

răşii săi de drum. Iată ce reuşi să afle contele du Bouchage din gura jandarmilor din Aunis.

— Şi restul armatei ? întrebă Henri.

— Priviţi — îi spuse cornetul — în fiecare clipă trec alte cadavre. Răspunsul îl aveţi sub ochii dumneavoastră !

— Dar... dar fratele meu ? abia îndrăzni să îngîne du Bouchage, cu o voce sugrumată.

— Îmi pare rău, domnule conte, dar nu putem să vă spunem nimic precis despre domnia sa ; s-a luptat ca un zmeu ; de trei ori l-am scos cu de-a sila din foc. Cu siguranţă c-a scăpat teafăr din luptă, dar nu mai ştim ce s-a întîmplat după ce-au năvălit puhoaiele.

Henri lăsă capul în piept, copleşit de gînduri amare, apoi, amintindu-şi deodată, întrebă :

— Dar ducele ?

Cornetul se aplecă la urechea lui şi-i spuse cu jumătate de glas :

— Domnule conte, ducele a fugit printre primii. Călărea un cal alb ca spuma laptelui, doar cu o ţintă neagră în frunte. Ei bine, adineauri am văzut calul trecînd în mijlocul unui vălmăşag de hîrburi ; piciorul unui călăreţ era prins în scară şi plutea pe lîngă şa la suprafaţa apei.

— Sfinte Dumnezeule ! exclamă Henri.

— Sfinte Dumnezeule ! murmură Remy, care, la întrebarea contelui „Dar ducele ?“, se ridicase de jos ca să audă ce se întîmplase, şi în aceeaşi clipă îşi întoarse ochii spre însoţitoarea sa.

— Şi pe urmă ? se interesă contele.

— Da, pe urmă ?... bîigui Remy.

— Unul din oamenii mei s-a încumetat să coboare în vîrtejul pe care-l formau apele la cotul digului, ca să apuce frîul ce plutea pe valuri ; în sfîrşit, a reuşit să pună mîna pe el şi s-a căznit să tragă pe ţărm dobitocul care murise. Am văzut atunci ieşind la iveală o cizmă albă şi unul din pinteni de aur pe care-i purta ducele. În acelaşi moment însă apele s-au învolburat, ca şi cînd ar fi fost supărate că vrem să le smulgem prada. Jandarmul meu s-a grăbit să dea drumul frîului din mînă spre a nu fi tîrît de valuri, şi totul s-a mistuit în adînc. Nu vom avea nici

măcar mîngîierea de a îngropa creştineşte pe bietul nostru prinţ.

— A murit ! Şi el a murit ! Ce nenorocire ! Să moară pînă şi moştenitorul tronului !

Remy se întoarse lîngă însoţitoarea sa.

— A murit, doamnă ! rosti el, cu o expresie lesne de închipuit. Aţi văzut ? !

— Slavă Domnului ! Fie numele Domnului lăudat că m-a scutit de o crimă ! răspunse Diane, înălţînd mîinile şi ochii spre cer în semn de recunoştinţă.

— Da, dar în schimb acum nu ne mai putem răzbuna — răspunse Remy.

— Dumnezeu are oricînd dreptul să-şi amintească. Omul nu se cuvine să se răzbune decît atunci cînd Cel de Sus se întîmplă să uite.

Contele privea cu un fel de spaimă exaltarea de care păreau cuprinse cele două făpturi scăpate de el de la moarte : le observa de departe, încercînd în zadar să tălmăcească gesturile şi expresia întipărită pe feţele lor spre a-şi da seama de dorinţele sau de temerile pe care le simţeau în momentul acela.

Vocea cornetului îl smulse din contemplare.

— Dar dumneavoastră, domnule conte — îl întrebă acesta — ce aveţi de gînd să faceţi acum ?

Contele tresări :

— Eu ?

— Da, dumneavoastră.

— Am să aştept aici pînă ce am să văd trecînd trupul fratelui meu — răspunse tînărul, cu un glas ce mărturisea o crîncenă disperare. Şi-atunci am să caut, la rîndul meu, să-l scot la liman ca să-l îngrop creştineşte, dar, te rog să mă crezi, din clipa în care am să-l ţin în braţe, n-am să-l mai părăsesc.

Cuvintele acestea dureroase ajunseră la urechea lui Remy, care se uită la tînărul cavaler cu o privire mustrătoare şi în acelaşi timp plină de duioşie.

Cît despre Diane, din momentul în care cornetul le dezvăluise moartea ducelui de Anjou nu mai auzea nimic : se ruga.

LXXI

SCHIMBAREA LA FAȚĂ

După ce își făcu rugăciunea, tovarășa de drum a lui Remy se ridică în picioare, luminată la față și atît de frumoasă, încît contele scăpă fără să vrea un strigăt de uimire și admirație.

Părea să se fi trezit dintr-un somn lung și bîntuit de visuri ce-i istoviseră mintea și-i întunecase chipul senin, un somn greu ca de plumb ce face să se întipărească pe fruntea asudată a celui adormit chinurile imaginare de care este muncit în vis.

Sau, mai degrabă, semăna cu fiica lui Iair, sculată din morți în clipa cînd trebuia să fie pogorîtă în mormînt și ridicîndu-se de pe năsălie, cu sufletul curățat de păcate, gata să se înalțe la ceruri.

Trezită din letargie, tînăra femeie se uită jur împrejur cu o privire atît de blîndă, atît de suavă, plină de atîta bunătate îngerească, încît Henri, încrezător ca toți îndrăgostiții, își închipui că se înduioșase de suferințele sale, lăsîndu-se, în sfîrșit, înduplecată de un simțămînt, dacă nu de bunăvoință, cel puțin de recunoștință și de compătimire.

În timp ce jandarmii, după ce îmbucaseră ceva ca să-și astîmpere foamea, dormeau risipiți ici și colo printre dărîmături ; în timp ce Remy, lăsîndu-se la rîndul său toropit de somn, își rezemase capul de stinghia unui gard de care era sprijinită banca sa, Henri se apropie de tînăra femeie și, așezîndu-se lîngă ea, cu o voce atît de molcomă și de blajină, încît părea murmurul unei adieri, spuse :

— Doamnă, sînt fericit că trăiți !... Îngăduiți-mi să vă împărtășesc bucuria ce se revarsă din inima mea, acum cînd vă știu aici, la adăpost, după ce v-am văzut cu puțin înainte la un pas de moarte.

— Într-adevăr, domnule — răspunse Diane — dacă mai trăiesc, e numai mulțumită dumneavoastră și — adăugă

ea cu un zîmbet trist — aș vrea din tot sufletul să vă pot spune că vă sînt îndatorată.

— În sfîrșit, doamnă — continuă Henri, călcîndu-și pe inimă, ca o supremă dovadă de dragoste și de jertfire de sine vrednică de toată admirația. Chiar de-ar fi numai pentru faptul că v-am salvat de la moarte ca să vă puteți revedea cu cei pe care-i iubiți !

— Ce vreți să spuneți ? întrebă Diane.

— Cu cei pe care ați plecat să-i căutați cu prețul atîtor primejdii — adăugă Henri.

— Cei pe care-i iubeam, domnule, au murit, la fel ca și cei în căutarea cărora am plecat.

— O, doamnă ! îngînă tînărul, căzînd în genunchi. Aplecați-vă ochii asupra mea, asupra mea care am suferit atît de cumplit, asupra mea care v-am iubit atît de mult. O, nu vă întoarceți privirea ; sînteți tînără, sînteți frumoasă ca un înger din ceruri. Citiți în adîncul inimii mele, pe care o țin deschisă înaintea dumneavoastră, și veți vedea că în inima asta nu există nici o fărîmă cît de mică din ceea ce numesc dragoste ceilalți oameni, așa cum o înțeleg ei. Nu mă credeți ? Gîndiți-vă la orele ce-au trecut, cîntăriți-le rînd pe rînd : care dintre ele mi-a adus vreo bucurie ? Care dintre ele vreo speranță ? Și totuși am stăruit. M-ați făcut să plîng și mi-am înghițit lacrimile, m-ați făcut să sufăr și mi-am înăbușit suferințele, m-ați trimis la moarte și am înfruntat-o fără să crîcnesc. Chiar în momentul acesta în care nu mă învredniciți nici măcar cu o privire și fiecare din cuvintele mele, oricît de înfocate ar fi, pare un strop de apă rece ca gheața ce picură pe inima dumneavoastră, sufletul meu e plin numai de dumneavoastră, și dacă mă simt în stare să mai trăiesc, e numai pentru că vă știu în viață. Adineauri nu eram gata să mor lîngă dumneavoastră ? Ce v-am cerut ? Nimic. V-am atins măcar o singură data mîna ? Niciodată, decît doar ca să vă scap dintr-o primejdie de moarte. V-am ținut în brațele mele ca să vă cruț de furia puhoaielor, ați simțit oare că v-am strîns la piept ? Nu. În mine nu mai dăinuie decît sufletul, și toată făptura mea s-a curățat de păcate la focul mistuitor al dragostei mele.

— O, domnule, fie-vă milă, vă rog, și nu-mi vorbiți așa.

— Și eu vă rog, fie-vă milă și nu mă osîndiți ! Mi s-a spus că nu iubiți pe nimeni ; aș vrea să aud din gura dumneavoastră lucrul acesta ca să mă conving : ciudată plăcere, nu-i așa ? pentru un om care iubește, să audă cu urechile lui că, într-adevăr, nu este iubit. Pentru mine însă e mai bine așa, deoarece, făcîndu-mi această mărturisire, îmi spuneți în același timp că inima dumneavoastră e la fel de împietrită față de toți oamenii. O, doamnă, doamnă, sînteți singura ființă pe care am adorat-o în viața mea, îndurați-vă deci și răspundeți-mi.

Cu toate stăruințele lui Henri, tînăra femeie nu se învrednici să-i răspundă decît printr-un oftat.

— Văd că nu vreți să-mi spuneți nimic — urmă contele, Remy, cel puțin, a fost mai milostiv cu mine decît dumneavoastră și a încercat să-mi aducă o mîngîiere ! O, acum îmi dau seama, nu-mi răspundeți pentru că nu vă lasă inima să-mi mărturisiți că vă duceați în Flandra să vă întîlniți cu cineva mai fericit decît mine, decît mine, care totuși sînt în floarea vîrstei, decît mine, în care fratele meu și-a pus o bună parte din speranțele sale, decît mine, care mă sting la picioarele dumneavoastră fără să-mi fie dat să vă aud spunîndu-mi : „Am iubit, dar acum nu mai iubesc" sau măcar „Iubesc, dar poate că n-o să mai iubesc !"

— Domnule conte — îi răspunse, în sfîrșit, tînăra femeie, cu o solemnitate plină de măreție — n-are rost să-mi vorbiți așa cum se vorbește de obicei cu o femeie : eu nu mai am nimic de-a face cu lumea aceasta, ființa mea e în altă lume acum. Dacă nu mi-aș fi dat seama cît de nobil, de bun și de generos e sufletul dumneavoastră, dacă aș fi descoperit în adîncul inimii mele zîmbetul duios și blînd al unei surori față de fratele său, v-aș fi spus : „Ridicați-vă, domnule conte, și cruțați, vă rog, urechile mele, care se înfioară înspăimîntate la auzul oricărui cuvînt de dragoste". Dar n-am să vă spun așa ceva, domnule conte, fiindcă mă doare inima cînd văd cît suferiți. Mai mult chiar : acum, cînd am ajuns în sfîrșit să vă cunosc, v-aș lua mîna și, lipind-o de inima mea, cu drag aș vrea să vă spun : „Vedeți, inima mea nu se mai simte bătînd ; trăiți în preajma mea, dacă țineți neapărat la lucrul acesta, și astfel veți putea vedea zi după zi, cu ochii dumneavoastră,

dacă o asemenea privelişte vă poate face plăcere, osînda dureroasă a unui trup în care viaţa se stinge ucisă de chinurile sufletului", dar jertfa asta, pe care sînt convinsă că aţi primi-o ca pe o nemăsurată fericire...

— O, da ! exclamă Henri.

— Ei, bine, jertfa asta, eu sînt datoare s-o resping. Începînd de azi, ceva s-a schimbat în viaţa mea ; nu mai am dreptul să mă sprijin de braţul nici unei făpturi de pe lumea aceasta, nici chiar de braţul acestui prieten inimos, acestei nobile fiinţe pe care o vezi odihnindu-se acolo şi căreia îi este îngăduit să se bucure o clipă de fericirea de a uita ! Din păcate, sărmane Remy — continuă ea, lăsînd să se simtă în glasul ei primul fior de emoţie pe care-l observase Henri pînă atunci la ea —sărmane Remy, cînd mă gîndesc ce tristeţe te aşteaptă în clipa în care vei deschide ochii ! Nu ştii nimic despre schimbarea ce s-a petrecut în cugetul meu, nu poţi să citeşti în ochii mei şi nici nu bănuieşti că, trezindu-te din somn, îţi vei da seama c-ai rămas singur pe lume, fiindcă sufletul meu e sortit să se înalţe singur la Dumnezeu.

— Ce vorbe sînt astea ? se cutremură Henri. Vreţi chiar într-adevăr să muriţi ?

Trezit din somn de strigătul îndurerat al tînărului conte, Remy ridică îndată capul şi trase cu urechea.

— Adineauri m-aţi văzut rugîndu-mă, nu-i aşa ? continuă tînăra femeie.

Henri se înclină în semn că da.

— Rugăciunea aceea era făcută spre a-mi lua rămas bun de la lume ; bucuria pe care aţi citit-o pe chipul meu, bucuria aceasta neasemuită de care mă simt luminată în clipa de faţă, nu se deosebeşte cu nimic de bucuria de care aş fi însufleţită dacă în momentul acesta îngerul morţii ar veni să-mi spună : „Ridică-te, Diane, şi urmează-mă la picioarele tronului ceresc !"

— Diane ! Diane ! şopti Henri. În sfîrşit, acum ştiu cum vă numiţi... Diane ! Nume scump şi drag, mai drag decît orice pe lume !

Şi nefericitul se întinse la picioarele tinerei femei, murmurîndu-i numele, beat de o nemăsurată fericire.

— O, încetați, vă rog! îi porunci Diane, cu glasul ei plin de solemnitate. Uitați numele acesta, pe care l-am dat în vileag fără să vreau; nimeni pe lume nu are dreptul să-mi sfîșie inima rostindu-l.

— O, doamnă, doamnă! izbucni Henri. Acum c-am aflat numele dumneavoastră, nu mai spuneți, vă rog, că vreți să muriți.

— N-am spus așa ceva, domnule — mărturisi tînăra femeie cu vocea ei gravă. Am spus doar că vreau să părăsesc această vale a plîngerii, lumea aceasta învolburată de ură, de patimi încrîncenate, de interese josnice și de dorințe nevrednice; am spus că nu mai am ce căuta printre făpturile pe care bunul Dumnezeu le-a plăsmuit aidoma cu mine; ochii mei sînt secătuiți de lacrimi, sîngele vlăguit nu mai face să bată inima mea, în mintea mea nu se mai deapănă nici un gînd din ziua în care unicul gînd ce sălășluia în ea a murit; nu sînt decît o biată victimă neînsemnată, de vreme ce nu am nimic de jertfit, nici dorințe, nici speranțe, renunțînd la viața lumească; dar, în sfîrșit, așa cum sînt, cer Atotputernicului să mă primească: nădăjduiesc că se va milostivi de mine, de vreme ce mi-a hărăzit o atît de cumplită suferință și totuși n-a vrut să mor istovită sub povara suferințelor mele.

Remy care asculta toate aceste cuvinte, se ridică încet de pe bancă și se apropie de stăpîna sa.

— Vreți să mă părăsiți? întrebă el cu o adîncă mîhnire.

— Pentru bunul Dumnezeu — răspunse Diane, înălțînd spre cer mîna sa palidă și slabă ca mîna preacucernicei Magdalena.

— Va să zică e adevărat! murmură Remy, punînd capul în piept. E adevărat!

Și cum Diane tocmai își cobora mîna, i-o cuprinse în palme și o strînse la piept, ca și cînd ar fi fost moaștele unei sfinte.

— O, Doamne, ce sînt eu pe lîngă aceste două suflete? suspină tînărul, cutremurîndu-se înfiorat de spaimă.

— Sînteți singura făptură omenească — îi răspunse Diane — asupra căreia privirile mele s-au oprit de două ori de cînd mi-am osîndit ochii să rămînă închiși pe veci.

Henri căzu în genunchi.

— Vă mulțumesc, doamnă — spuse el — în momentul acesta sufletul dumneavoastră mi s-a dezvăluit pe de-a-ntregul. Vă mulțumesc, acum văd limpede viitorul : din clipa asta, nici un cuvînt șoptit de buzele mele, nici un imbold al inimii mele nu vor da în vileag în mine pe cel ce v-a iubit. Viața dumneavoastră, doamnă, e de aci înainte închinată Celui de Sus, nu pot fi gelos deci pe Dumnezeu.

Abia apucase să rostească aceste cuvinte, pătruns de vraja pe care o răspîndește în jurul său orice hotărîre măreață și nestrămutată și care are darul de a primeni sufletul, cînd, pe cîmpia încă învăluită în pîclele ce începeau să se risipească treptat-treptat, se auziră sunînd în depărtare glasuri de trîmbițe.

Jandarmii se repeziră să pună mîna pe arme și săriră în șa înainte de a fi primit vreun ordin.

Henri ciulise urechea.

— Domnilor, domnilor ! strigă el. Sînt goarnele amiralului, le recunosc, le recunosc. Doamne Dumnezeule ! De-ar fi să vestească sosirea fratelui meu !

— Vezi, dar, că tot mai ai ceva de dorit — îi spuse Diane — și că mai există încă o ființă pe care o iubești ; pentru ce să te lași copleșit de disperare, copile, ca un om care nu mai are nimic de dorit și nu mai iubește pe nimeni pe lume ?

— Un cal ! strigă Henri. Dați-mi, vă rog, un cal...

— Dar cum credeți c-o să puteți pleca de aici — întrebă cornetul — atîta timp cît sîntem înconjurați de apă din toate părțile ?

— Vedeți bine doar că se poate umbla pe cîmpie, vedeți bine doar că ei sînt pe drum, de vreme ce sună din trîmbițe.

— Duceți-vă în susul șoselei, domnule conte — îl povățui cornetul. Vremea începe să se însenineze și poate că veți reuși să vedeți ceva.

— Mă duc — spuse tînărul.

Henri se îndreptă într-adevăr spre înălțimea pe care i-o arătase cornetul ; goarnele continuau să sune în răstimpuri, fără să se apropie și fără să se depărteze.

Remy se așează din nou lîngă Diane.

LXXII

CEI DOI FRAȚI

După un sfert de oră, Henri se înapoie ; văzuse lămurit, așa cum oricine putea să vadă ; văzuse pe o colină, care pînă atunci fusese învăluită de negurile nopții, un detașament destul de puternic de trupe franceze care poposiseră acolo și-și întăriseră poziția.

Cu excepția unui șanț larg ce înconjura burgul ocupat de jandarmii din Aunis, apa începuse să scadă pe întinsul cîmpiei, ca într-un iaz pe cale de a fi golit, înclinația naturală a terenului făcînd să se scurgă puhoaiele în mare, și în cîteva locuri mai ridicate decît altele șesul ieșea încetul cu încetul la iveală, ca după un potop.

Nămolul clisos cărat de apele revărsate acoperise aproape toate cuprinsurile și era mai mare jalea să vezi, pe măsură ce vîntul împrăștia pîclele așternute peste plaiuri, un pîlc de vreo cincizeci de călăreți înotînd în noroi și străduindu-se în zadar să ajungă fie pînă la burg, fie pe colină.

Ostașii de pe colină auziseră strigătele lor disperate și de aceea goarnele sunau neîncetat.

În momentul în care vîntul izbuti să risipească trîmbele de ceață, Henri zări pe colină drapelul francez desfășurîndu-se falnic în văzduh.

La rîndul lor, jandarmii se grăbiră să înalțe stindardul ținutului Aunis, și din amîndouă taberele se auziră detunînd salve de muschete trase în semn de bucurie.

Pe la orele unsprezece soarele se arătă, în sfîrșit, pe cer, luminînd această jalnică privelițte, zbicind pe alocuri pămîntul și croind o pîrtie ce părea să fie un drum de legătură și pe care se putea, în fine, umbla.

Henri, care coborîse să cerceteze pîrtia, își dădu seama cel dintîi, după zgomotul pe care-l iscau potcoavele calului, că era vorba de o șosea pietruită ce ducea, făcînd un ocol circular, din marginea burgului pînă la poalele colinei ; ajunse deci la concluzia că gonacii vor intra cu picioarele în noroi pînă deasupra copitei, pînă la genunchi sau poate

chiar pînă la piept, în nici un caz însă mai mult, deoarece se sprijineau pe un teren consolidat.

Ceru, așadar, îngăduința de a face această încercare, și cum nimeni nu se gîndea să-și pună viața în joc într-o expediție atît de periculoasă, lăsă în grija cornetului pe Remy și pe tovarășa sa de călătorie și porni să înfrunte singur primejdiile drumului.

În timp ce părăsea burgul, se zări un călăreț coborînd povîrnișul colinei și încercînd, la rîndul său, să răzbată pînă la burg urmînd același drum ca și Henri.

Întreg versantul dinspre burg al colinei era înțesat de ostași ce priveau isprava neașteptatului călăreț, ridicînd brațele la cer ca și cum s-ar fi străduit să-l înduplece cu rugămințile lor să se întoarcă din drum.

Amîndoi solii celor două crîmpeie ale marii armate franceze își urmară calea vitejește, pentru ca foarte curînd să-și dea seama și unul, și celălalt că lucrul pe care îl aveau de făcut era mult mai puțin dificil decît s-ar fi putut teme în primul moment sau decît se temeau ceilalți pentru ei.

O vînă bogată de apă ce țîșnea din spărtura unui apeduct izbit de o bîrnă mustea de sub stratul gros de noroi, spălînd parcă anume șoseaua înnămolită și lăsînd să se vadă prin unda ei limpede făgașul pietruit pe care caii îl căutau de zor cu copitele. Distanța dintre cei doi călăreți nu era mai mare acum de două sute de pași.

— Franța! strigă călărețul ce pornise de pe colină.

Și-și scoase pălăria adumbrită de o pană albă.

— Oh, dumneata erai! exclamă Henri, mărturisindu-și gălăgios bucuria. Dumneata, monseniore?

— Tu, Henri?! Tu, frățioare?! izbucni celălalt călăreț.

Și cu riscul de a pierde drumul de sub picioare, abătîndu-se fie spre dreapta, fie spre stînga lui, amîndoi caii o porniră la galop unul spre altul și, în scurtă vreme, în uralele înfocate ale privitorilor de pe șosea și de pe colină, cei doi călăreți se îmbrățișară îndelung și cu duioșie.

Într-o clipă, burgul și colina rămaseră pustii; jandarmii și soldații din cavaleria ușoară, gentilomii, fie huguenoți, fie catolici, năvăliră pe drumul deschis de cei doi frați.

Curînd cele două tabere se înfrăţiră, braţele se deschiseră şi, de unde mai înainte se temuseră să nu dea mîna cu moartea, trei mii de francezi înţesau acum şoseaua, mulţumind proniei cereşti şi strigînd „Trăiască Franţa!"

— Domnilor! răsună la un moment dat glasul unui ofiţer hughenot. S-ar cuveni să strigaţi mai degrabă trăiască domnul amiral! Căci numai domnului duce de Joyeuse şi numai domniei sale datorăm cu toţii minunea de a fi scăpat cu viaţă astă-noapte, iar azi-dimineaţă bucuria de a strînge în braţe pe compatrioţii noştri.

Cuvintele lui fură întîmpinate cu aclamaţii furtunoase.

Cei doi fraţi schimbară cîteva cuvinte stropite cu lacrimi.

— Dar ducele? îl întrebă Joyeuse pe Henri.

— Se zice c-ar fi murit — răspunse acesta.

— Se ştie precis c-a murit?

— Jandarmii din Aunis au văzut cadavrul calului său, pe care l-au recunoscut după semnul din frunte. Calul mai trăgea încă după el, atîrnat de scări, un călăreţ care era cu capul sub apă.

— E o zi de doliu pentru Franţa — spuse amiralul. Apoi, întorcîndu-se către oamenii săi: Haideţi, domnilor — rosti el cu glas tare — să nu pierdem vremea. Mai mult ca sigur că vom fi atacaţi, după ce apele se vor fi retras; să ne întărim pe poziţii pînă ce ne vor sosi ştafete şi merinde.

— Dar, monseniore — întîmpină cineva — cavaleria nu mai e în stare să facă un pas; caii n-au mai mîncat de ieri de la orele patru şi sînt lihniţi de foame, sărmanii.

— Avem grăunţe la noi în tabără — spuse cornetul. Dar ce facem cu oamenii?

— Nu-i nimic — răspunse amiralul — bine că avem grăunţe, nici nu-mi trebuie altceva; cum trăiesc caii, vor putea trăi şi oamenii.

— Frăţioare — îl întrerupse Henri — fă în aşa fel, te rog, ca să putem sta de vorbă cîteva clipe.

— Mă duc să ocup burgul — spuse Joyeuse. Vezi caută o locuinţă pentru mine şi aşteaptă-mă acolo.

Henri se întoarse lîngă cei doi tovarăşi ai săi de drum.

— Vă aflaţi acum în mijlocul unei oştiri. Vă rog să mă credeţi, lucrul cel mai bun deocamdată este să staţi

ascunși în locuința pe care am s-o iau pentru mine ; doamna nu trebuie să fie văzută de nimeni. Astă-seară, după ce vor fi adormit cu toții, voi găsi mijlocul ca să vă puteți mișca nestingheriți.

Remy se adăposti, așadar, împreună cu Diane în casa pusă la dispoziție de cornetul jandarmilor, care, după sosirea lui Joyeuse, devenise iar un ofițer ca oricare altul, la ordinele amiralului.

Pe la orele două, ducele de Joyeuse intră, în sunetul goarnelor, în burg, își încartirui trupele și luă măsuri strașnice pentru a preîntîmpina orice încălcare a disciplinei.

Porunci apoi să se împartă cîte un tain de orz oamenilor, de ovăz cailor și de apă tuturor, îi cinsti pe răniți cu cîteva poloboace de bere și de vin găsite prin beciuri, iar el se mulțumi să se ospăteze, în văzul tuturor cu un codru de pîine neagră și cu un pahar de apă, în timp ce inspecta posturile. Preturindeni fu primit ca un adevărat izbăvitor, cu strigăte de iubire și de recunoștință.

— Lasă, lasă ! spuse el la întoarcere, cînd rămase singur cu fratele lui. Să poftească numai flamanzii, că-i zvînt în bătaie ! Dacă lucrurile merg tot așa, zău, aș fi în stare chiar să-i și mănînc, fiindcă mor de foame și — îi mărturisi în șoaptă fratelui său, aruncînd într-un colț codrul de pîine din care, chipurile, mușcase cu atîta poftă pînă atunci — mai mare jalea să te hrănești cu așa ceva. Și acum, dragul meu, să stăm puțin de vorbă ; ia spune-mi, cum se face c-ai ajuns aici, în Flandra, cînd eu te credeam la Paris ?

— Frățioare — îi destăinui Henri amiralului — nu mai puteam cu nici un chip să trăiesc la Paris și atunci am plecat după dumneata în Flandra.

— Tot din pricina dragostei ?

— Nu, eram disperat. Acum îți jur, Anne, nu mai sînt îndrăgostit ; singura mea iubire e tristețea.

— Frățioare, frățioare — îl mustră Joyeuse — dă-mi voie să-ți spun c-ai avut ghinionul să dai peste o viperă.

— Cum adică ?

— Așa cum ți-am spus. Vezi tu, Henri, răutatea ca și virtutea au și ele o măsură pe care, atunci cînd se întîmplă s-o depășească, făpturile lui Dumnezeu nesocotesc

voința Celui de Sus, devenind călăi ori ucigași, lucruri pe care biserica le osîndește deopotrivă ; de pildă, a nu ține seama de suferințele aproapelui, numai pentru că vrei cu tot dinadinsul să fii virtuos, ce poate fi decît o exaltare sălbatică, ce poate dovedi că n-ai în tine nici un pic de milostenie creștinească ?

— O, frățioare, frățioare ! protestă Henri. De ce ții neapărat să ponegrești virtutea ?

— Dar nu ponegresc cîtuși de puțin virtutea, Henri ; n-am făcut decît să înfierez viciul. Ascultă-mă pe mine, femeia asta este o viperă, și chiar dacă i-ai cîștigat dragostea, oricît ar fi ea de ispititoare, chinurile la care te-a supus nu vor fi niciodată răsplătite. O, Doamne, într-o împrejurare ca asta, crede-mă, ești întru totul îndreptățit să te folosești de puterea și de mijloacele pe care le ai la îndemînă, fiind vorba de o legitimă apărare și nicidecum de o samavolnicie. Să fiu al dracului, Henri, știi ce-aș fi făcut în locul tău : aș fi luat cu asalt casa în care șade femeia asta și, după ce aș fi cucerit casa, aș fi cucerit-o apoi și pe ea ; iar pe urmă, așa cum se întîmplă de obicei cu orice ființă pe care ai reușit s-o supui și care, pe cît era de aprigă înainte de luptă, pe atît de smerită se pleacă în fața învingătorului, pe urmă, cînd ar fi venit să-și încolăcească brațele în jurul gîtului meu, șoptindu-mi : „Henri, te ador !“, aș fi dat-o la o parte spunîndu-i : „Foarte frumos din partea dumitale, doamnă, așa se și cuvine, eu am suferit destul, acum e rîndul dumitale să suferi“.

Henri îi luă mîna.

— Nu crezi o vorbă din tot ce spui, Joyeuse — îl dojeni el.

— Ba zău că da.

— Tu care ai un suflet atît de bun, de mărinimos !

— A fi mărinimos cu oamenii fără inimă înseamnă să rămîi păcălit, frățioare.

— O, Joyeuse, Joyeuse, se vede bine că n-o cunoști pe femeia aceasta.

— Drăcia dracului ! Nici nu vreau s-o cunosc.

— De ce ?

— Fiindcă m-ar sili să fac un lucru pe care unii oameni l-ar numi o crimă, dar care, pentru mine, ar fi un act de dreptate.

— Ei, frăţioare, frăţioare — spuse tînărul, cu un surîs îngeresc — ferice de tine că nu iubeşti! Dar, dacă nu ţi-e cu supărare, domnule amiral, ce-ar fi să lăsăm deoparte dragostea asta nesocotită şi să vorbim despre război?

— Cu atît mai bine, fiindcă, tot vorbind într-una despre nebunia ta, pînă la urmă m-ai face să-mi ies şi eu din minţi.

— Precum vezi, ducem lipsă de merinde.

— Ştiu şi chiar m-am şi gîndit cum am putea face rost de ele.

— Şi ai găsit vreun mijloc?

— Cred că da.

— Anume?

— Nu pot să mă mişc de aici, pînă nu voi fi aflat ce s-a întîmplat cu armata noastră, dat fiind că poziţia e prielnică şi sînt în măsură s-o apăr împotriva unor forţe de cinci ori mai mari; în schimb, aş putea să trimit în recunoaştere o trupă de cercetaşi; în primul rînd, ca să culeagă ştiri, ceea ce pentru nişte oameni aflaţi la strîmtoare, aşa cum sîntem noi în momentul de faţă, este un adevărat izvor de apă vie; iar în al doilea rînd, ca să facă rost de merinde, fiindcă, orice s-ar zice, Flandra este, într-adevăr, o ţară minunată.

— Nu prea, frăţioare, zău că nu.

— Eu vorbesc de pămîntul ei, aşa cum l-a plăsmuit Dumnezeu, şi nu de oameni, care întotdeauna reuşesc să strice înfăptuirile Celui de Sus. Îţi dai seama, Henri, ce greşeală de neiertat a făcut răposatul prinţ, ce noroc a fost în stare să scape din mînă şi cît de repede şi-a frînt gîtul, bietul François, odihnească-se în pace, dintr-o mîndrie deşartă şi dintr-o pripeală nesocotită! Dumnezeu să-l ierte, ce să mai vorbim! Şi cînd te gîndeşti c-ar fi putut să cîştige o glorie nepieritoare şi să stăpînească unul dintre cele mai frumoase regate din Europa, pe cînd aşa, cine a tras foloasele de pe urma lui?... Wilhelm cel viclean. De altminteri, ştii, Henri, că locuitorii Anversului s-au luptat ca nişte viteji?

— Ca și dumneata, frățioare, după cît am auzit.

— Da, eram într-una din zilele mele bune și pe urmă a mai fost ceva care m-a întărîtat.

— Ce anume ?

— Faptul că am întîlnit pe cîmpul de bătaie un spadasin pe care-l cunosc.

— Un francez ?

— Da, un francez.

— În rîndul flamanzilor ?

— În fruntea lor, Henri. E o taină ce trebuie descoperită pentru a afla cauza sfîrtecării lui Salcède în piața Grève.

— În sfîrșit, scumpul meu senior, bine că te-ai întors viu și nevătămat, spre marea mea bucurie. Eu însă, care n-am apucat încă să fac nici o ispravă, trebuie totuși să-mi încerc și eu norocul.

— Și cam ce-ai vrea să faci ?

— Încredințează-mi mie comanda cercetașilor dumitale, te rog.

— Nu, zău, ar fi din cale afară de primejdios, Henri. Bineînțeles, n-aș putea să-ți spun asta de față cu alții, dar n-aș vrea să ai parte de o moarte atît de puțin glorioasă, adică de o moarte becisnică. Cercetașii mei ar putea să dea peste vreo ceată de flamanzi ; afurisiții ăștia luptă cu seceri și cu ghioace ; chiar de-ai culca la pămînt o mie dintre ei, tot mai rămîne unul în picioare, și acela e în stare să te taie în două sau să te schilodească. Nu, Henri, nu ! Dacă ții neapărat să mori, am eu ceva mai bun pentru tine.

— Nu, frățioare, țin mult să-mi îndeplinești rugămintea. O să iau toate măsurile ca să-mi păzesc pielea și îți făgăduiesc să mă întorc teafăr înapoi.

— Aha, acum am înțeles.

— Ce-ai înțeles ?

— Vrei să vezi dacă vîlva pe care ar stîrni-o mai știu eu ce ispravă răsunătoare săvîrșită de tine n-ar putea să îmblînzească inima sălbăticiunii tale. Mărturisește că de aceea stărui cu atîta rîvnă.

— N-am decît să mărturisesc, dacă vrei dumneata, frățioare.

— Foarte bine, ai dreptate. Femeile care rămîn împietrite în fața celei mai înflăcărate iubiri se lasă uneori lesne înduplecate de puțină vîlvă.

— Nici prin gînd nu mi-a trecut așa ceva.

— Atunci ești nebun de legat dacă vrei să faci asta fără să speri nimic. Știi ce, Henri ? Nu te mai frămînta degeaba să înțelegi pentru ce femeia asta nu vrea să primească dragostea ta, fiindcă nu e decît o mofturoasă care n-are nici inimă și nici ochi să vadă.

— Îmi încredințezi comanda, nu-i așa, frățioare ?

— N-am încotro, de vreme ce ții morțiș.

— Aș putea să plec chiar astă-seară ?

— Mai încape vorbă, Henri, chiar trebuie neapărat ; îți dai seama că nu putem zăbovi prea mult.

— Cîți oameni te gîndești să-mi dai ?

— O sută de oameni, atîta tot. Nu pot să rămîn descoperit, Henri, cred că mă înțelegi.

— Chiar și mai puțini dacă vrei, frățioare.

— Ba nu, dimpotrivă, aș dori să-ți pot pune la dispoziție de două ori mai mulți. Un singur lucru îți cer : să-mi dai cuvîntul tău de onoare că, dacă s-ar întîmpla cumva să ai de-a face cu o oaste de peste trei sute de oameni, în loc să te lași căsăpit, vei căuta să bați în retragere.

— Frățioare — răspunse Henri, zîmbind — îmi vinzi mult prea scump o glorie pe care nu te înduri să mi-o dăruiești.

— Dacă-i așa, dragă Henri, n-am să ți-o vînd, nici n-am să ți-o dăruiesc : o să plece alt ofițer în recunoaștere.

— Frățioare, aștept ordinele dumitale și îți promit că vor fi întocmai executate.

— N-ai să te încumeți să dai nici o luptă decît dacă forțele vor fi egale ori dacă vei avea de-a face cu forțe de două sau de trei ori mai mari, în nici un caz mai mult.

— Jur.

—Foarte bine ! Și-acum să vedem ce unitate ți-ar conveni ?

— Dă-mi voie să iau o sută de oameni din regimentul de jandarmi din Aunis ; am o mulțime de prieteni printre

ei și ostașii pe care i-aș alege din regimentul lor sînt sigur c-ar face orice le-aș cere.

— Fie, ia atunci jandarmii din Aunis !

— Cînd trebuie să plec ?

— Chiar acum. Numai să ai grijă mai întîi să li se dea oamenilor tainul pe o zi și cailor pe două zile. Ține minte că vreau să am știri cît mai grabnice și cît mai sigure.

— Mă duc, frățioare. Mai ai cumva să-mi dai vreun ordin secret ?

— Ia seama să nu răsufle ceva despre moartea ducelui. Lasă pe toată lumea să creadă că s-ar afla în tabără la mine. Dă sfoară-n țară c-aș avea nu știu cîtă oaste la îndemînă și, dacă s-ar întîmpla să descoperi rămășițele pămîntești ale răposatului prinț deși a fost un om rău și un comandant de oști de mîna a șaptea, dat fiind că, oricum, făcea parte din casa regală a Franței, îngrijește să fie așezat într-un sicriu de stejar și pune-i pe jandarmii tăi să-l aducă aici, ca să poată fi înmormîntat la Saint-Denis.

— Prea bine, frățioare ! Asta-i tot ?

— Da, tot. Henri luă mîna fratelui său s-o sărute, dar amiralul îl cuprinse în brațe. Încă o dată, Henri, îmi dai cuvîntul tău — rosti Joyeuse — că nu e vorba de un șiretlic de care te-ai folosit ca să mori vitejește pe cîmpul de luptă ?

— Nu, frățioare. Într-adevăr, așa am vrut la început cînd am venit aici, dar acum, îți jur, gîndul acesta mi-a pierit din minte.

— Și cînd te-a părăsit ?

— Acum două ceasuri.

— În ce împrejurări ?

— Iartă-mă, frățioare.

— Bine, bine, Henri, treaba ta, păstrează-ți secretele.

— O, ce bun ești, frățioare !

Cei doi tineri se aruncară pentru a doua oară unul în brațele celuilalt și se despărțiră, dar nu mai înainte de a întoarce capul încă o dată, zîmbindu-și unul altuia și fluturînd mîna în semn de rămas bun.

LXXIII

EXPEDIȚIA

Henri, în culmea bucuriei, întinse pasul,. grăbindu-se să dea ochii cu Diane și cu Remy.

— Fiți gata peste un sfert de oră — îi înștiință el — fiindcă plecăm. Veți găsi doi cai gata înșeuați la ușa din dos spre care duce scara de lemn din capătul acestui coridor. Intrați în convoi și luați seama să nu suflați un cuvînt. Pe urmă, ieșind în cerdacul din lemn de castan ce făcea înconjurul casei, strigă : Gorniștii jandarmilor, sunați adunarea !

Chemarea trîmbițelor răsună în tot burgul și, în scurtă vreme cornetul împreună cu oamenii săi se încolonară în fața casei. Însoțitorii lor veneau în urmă, cu cîțiva catîri și două căruțe. Remy și tovarășa sa se strecurară printre ei, așa cum fuseseră povățuiți.

— Jandarmi — le vorbi Henri — fratele meu, amiralul, mi-a încredințat pentru un timp comanda companiei voastre, o dată cu misiunea de a pleca în recunoaștere. O sută de oameni dintre voi, așadar, urmează să mă însoțească : e vorba de o misiune destul de primejdioasă, dar spre binele tuturor, ca să putem ieși din strîmtoarea în care ne aflăm în clipa de față, trebuie s-o ducem la bun sfîrșit. Care dintre voi vrea să vină cu mine ?

Trei sute de ostași, adică toată compania, făcură un pas înainte.

— Domnilor — spuse Henri — vă mulțumesc tuturor. Cu drept cuvînt se spune că ați fost o strălucită pildă pentru întreaga armată, dar, din păcate, nu pot să iau cu mine decît o sută de oameni ; cum însă îmi vine greu să-i aleg eu însumi, voi lăsa să hotărască soarta. Domnule — continuă Henri, întorcîndu-se către cornet — fii bun, te rog, și pune pe cineva să tragă la sorți.

În timp ce oamenii din companie se îndeletniceau cu treaba aceasta, Joyeuse îi dădea ultimele instrucțiuni fratelui său.

— Ia aminte, Henri — îl dăscălea amiralul — pămîntul a început să se zbicească ; trebuie să existe, așa cel

puțin spun oamenii de prin partea locului, un mijloc de legătură între Conticq și Rupelmonde ; ținutul pe care-l străbați se află cuprins între un rîu și un fluviu, adică între Rupel și Escaut ; ca să poți trece peste Escaut, vei găsi, cu puțin înainte de Rupelmonde, niște vase aduse de la Anvers ; rîul Rupel cred că nu e nevoie să-l treci. De alminteri, sper că nu va trebui să mergi pînă la Rupelmonde ca să găsești hambare cu grîne sau mori.

Henri se pregătea tocmai să plece, după ce primise aceste îndrumări.

— Stai puțin — îl opri Joyeuse — ai uitat tocmai ce era mai important : oamenii mei au capturat trei țărani, ia cu tine pe unul dintre ei în chip de călăuză. Și caută să fii necruțător : în momentul de față mila nu-și are rostul ; cum simți că vrea să-ți întindă vreo cursă, pui mîna pe pistol și tragi sau îl lovești cu pumnalul.

Și după ce-i lămuri fratelui său tot ce mai rămăsese de lămurit, îl strînse cu duioșie la piept și dădu ordinul de plecare.

Cei o sută de oameni aleși prin tragere la sorți de cornet purceseră la drum numaidecît, în frunte cu du Bouchage.

Henri puse călăuza să meargă între doi jandarmi care stăteau tot timpul cu pistolul în mînă. Remy împreună cu tovarășa sa erau amestecați printre oamenii din convoi. Henri se ferise să-i dea în grija cuiva, chibzuind că și așa curiozitatea oamenilor fusese cu prisosință stîrnită de prezența lor, ca să nu mai fie nevoie s-o atîțe și el luînd niște măsuri de precauție ce puteau fi mai degrabă dăunătoare decît binevenite.

La rîndul său, după ce ieșiră din burg, se desprinse din capul coloanei și își continuă drumul pe unul din flancurile companiei, așa cum se cădea unui comandant, fără a-i stînjeni ori a-i plictisi pe oaspeții săi nici măcar cu o privire.

Stolul de călăreți înainta cu încetineală, cînd și cînd pămîntul părea să se scufunde dintr-o dată sub picioarele cailor și întregul detașament se împotmolea în noroi. Însă pînă ce nu reușeau să descopere șoseaua în căutarea căreia se aflau, nu le rămînea altceva de făcut decît să-și urmeze calea potcnindu-se la tot pasul.

Pe alocuri, cîmpia era străbătută de niște mogîldețe care o rupeau la fugă de îndată ce auzeau tropotul cailor : erau țăranii care se pripiseră să se întoarcă pe ogoarele lor și acum se temeau să nu cadă cumva în mîinile dușmanilor, pe care voiseră să-i nimicească. Alteori însă nu erau decît niște amărîți de francezi, mai mult morți decît vii, istoviți de frig și de foame, care nu se mai simțeau în stare să țină piept unor oameni înarmați și care, neștiind cine ar putea să le iasă în cale, prieteni ori vrăjmași, preferau să aștepte pînă se lumina de ziuă ca să pornească iar, cu chiu cu vai, mai departe.

Străbătură astfel două leghe în trei ore ; după cele două leghe, cutezătoarea patrulă ajunse pe malul rîului Rupel de-a lungul căruia se desfășura o șosea pietruită ; de unde însă pînă atunci avuseseră de luptat cu o seamă de greutăți, acum erau pîndiți de tot felul de primejdii : vreo doi-trei cai intrară cu picioarele în rosturile dintre pietre sau, alunecînd pe bolovanii noroioși, se rostogoliră cu călărești cu tot în apele repezi ale rîului. În cîteva rînduri chiar, din cîte o barcă priponită pe malul dimpotrivă se traseră asupra lor focuri de armă ce răniră doi dintre oamenii de corvoadă și un jandarm. Unul dintre cei doi slujitori răniți mergea chiar lîngă Diane, care fu întristată de pățania bietului om, fără să se arate cîtuși de puțin speriată de primejdia prin care ea însăși trecuse. În toate aceste împrejurări, Henri se dovedi un comandant destoinic și un adevărat prieten pentru ostașii săi : era mereu în frunte, silindu-i pe ceilalți să se țină după dînsul și bizuindu-se mai puțin pe propria sa agerime cît mai cu seamă pe instinctul calului pe care i-l dăruise fratele său ; într-un cuvînt, se străduia să-i scoată pe toți teferi la liman, punîndu-și singur viața în joc.

Cu trei leghe înainte de Rupelmonde, jandarmii dădură peste șase soldați francezi care ședeau pe vine în jurul unui foc de turbă : bieții oameni frigeau o halcă de carne de cal, singura hrană pe care izbutiseră s-o găsească după două zile.

Venirea jandarmilor îi băgă în sperieți pe părtașii acestui becisnic ospăț : vreo doi-trei săriră în picioare, gata s-o rupă la fugă, dar unul dintre ei, care nu se ridicase de jos, îi opri spunîndu-le :

— Cu atît mai bine ! Dacă sînt duşmani, o să ne omoare şi gata ! Cel puţin aşa o să mîntuim odată cu toate necazurile.

— Franţa ! Franţa ! strigă Henri, care-l auzise. Veniţi încoace, sărmanilor !

Dumerindu-se că era vorba de un grup de compatrioţi, bieţii pribegi se repeziră în calea lor ; le dădură mantale şi cîte o duşcă de rachiu, după care le îngăduiră să se urce în şa în spatele slujitorilor. Porniră astfel mai departe în urma detaşamentului.

După o jumătate de leghe, întîlniră patru soldaţi din cavaleria uşoară, care aveau cîteşipatru un singur cal ; îi adunară şi pe ei de pe drumuri.

În sfîrşit, ajunseră pe malul fluviului Escaut ; se înnoptase şi era întuneric beznă ; jandarmii zăriră doi oameni care, într-o flamandă scîlciată, se străduiau a îndupleca pe un barcagiu să-i treacă pe malul celălalt. Barcagiul însă nu voia cu nici un chip, ba îi mai şi ameninţa. Cornetul, care ştia olandeza, înaintă tiptil pînă în capul coloanei, în timp ce soldaţii se pregăteau să facă un popas, şi prinse din zbor aceste cuvinte :

— Sînteţi francezi, nu se poate să treceţi dincolo, rămîneţi să crăpaţi aici.

Unul din cei doi oameni îi puse atunci cuţitul în beregată şi, fără a se mai osteni să-i vorbească pe limba lui, îi spuse în cel mai curat grai franţuzesc :

— Ba tu ai să crăpi, cît ai fi tu de flamand, dacă nu ne treci numaidecît.

— Ţin-te bine, domnule, nu te lăsa ! îi strigă cornetul. Staţi puţin că venim să vă dăm o mînă de ajutor.

Cum însă la auzul acestor cuvinte, cei doi francezi întoarseră capetele spre cel care le rostise, barcagiul se grăbi să dezlege frînghia cu care luntrea era priponită de ţărm şi se îndepărtă cît ai bate din palme, lăsîndu-i pe mal.

Atunci unul dintre jandarmi, dîndu-şi numaidecît seama de ce mare folos le-ar putea fi luntrea, intră în apă călare şi-l răpuse pe barcagiu cu un foc de pistol.

Rămasă fără luntraş, barca începu să se învîrtească pe loc ; dar cum nu apucase să ajungă la mijlocul fluviului, valurile o împinseră din nou către ţărm. În clipa în care atinse limanul, cei doi necunoscuţi se repeziră să pună

stăpînire pe ea și săriră înăuntru fără să-i mai aștepte pe ceilalți. Cornetul se miră văzîndu-i cît erau de grăbiți să-i părăsească.

— Nu vă supărați, domnilor — îi întrebă el — dar cine sînteți dumneavoastră ?

— Sîntem ofițeri de marină, domnule, iar dumneavoastră, pare-mi-se, jandarmi din regimentul din Aunis ?

— Da, domnule, și am fi încîntați dacă v-am putea fi de vreun ajutor. Nu vreți să veniți cu noi ?

— Bucuros, domnilor.

— Urcați-vă în căruțe atunci, dacă sînteți prea obosiți ca să umblați pe jos.

— Îmi dați voie să vă întreb unde vă duceți ? spuse cel de-al doilea ofițer de marină, care pînă în momentul acela nu scosese nici un cuvînt.

— Am primit ordin, domnule, să mergem pînă la Rupelmonde.

— Băgați de seamă — le atrase atenția cel de-al doilea interlocutor — fiindcă azi-dimineață am văzut mărșăluind un detașament de spanioli care veneau dinspre Anvers, de aceea n-am putut nici noi trece mai devreme pe malul celălalt ; de-abia după asfințitul soarelui am socotit că ne-am putea încumeta, în fine, să facem pasul acesta ; doi oameni nu bat prea mult la ochi, în timp ce dumneavoastră, o ceată întreagă de ostași...

— Aveți dreptate — încuviință cornetul. Să vedem ce zice și comandantul nostru.

Și-l chemă pe Henri, care se apropie îndată de ei și întrebă ce se întîmplase.

— Să vedeți, îi răspunse cornetul, dumnealor spun că s-au întîlnit azi-dimineață cu un detașament de spanioli care se îndreptau în aceeași direcție ca și noi.

— Și cam cîți erau ? se interesă Henri.

— Vreo cincizeci de oameni.

— Ei, și, pentru atîta lucru trebuie să vă opriți ?

— Nu, domnule conte, dar cred c-ar fi mai bine să păstrăm barca, în orice caz ; e destul de mare ca să încapă douăzeci de oameni înăuntru și, la o adică dacă am fi cumva nevoiți să trecem în grabă pe malul celălalt, în cinci drumuri, trăgînd caii de hățuri după noi, am isprăvit toată operația.

— Foarte bine — spuse Henri — să păstrăm atunci barca. Trebuie să fie niște case în locul unde rîul Rupel se varsă în Escaut.

— E chiar un sat întreg — se auzi un glas.

— Atunci să mergem acolo : e o poziție bine apărată, la confluența a două ape. Jandarmi, înainte marș ! Doi oameni să se urce în barcă și să coboare fluviul, în timp ce noi ne vom urma drumul pe mal.

— Dacă ne dați voie — propuse unul dintre ofițeri, vom trage noi la vîsle.

— Bine domnilor — spuse Henri— aveți grijă numai să nu ne scăpați din ochi și să veniți după noi de îndată ce vom fi pus piciorul în sat.

— Dar dacă lăsăm barca singură, nu s-ar putea să ne-o ia cineva ?

— Veți găsi la o sută de pași de sat un post de zece oameni cărora le veți da-o în primire.

— Am înțeles — spuse ofițerul de marină.

Și trăgînd la lopeți cu nădejde, se îndepărtă de țărm.

— Curios — murmură Henri, pornind mai departe — am impresia c-am auzit undeva glasul acesta.

După un ceas, descoperi, în sfîrșit satul ocupat de detașamentul de spanioli despre care îi vorbise ofițerul : luați pe nepusă masă, tocmai cînd se așteptau mai puțin, spaniolii abia dacă încercară să se împotrivească. Henri porunci să fie dezarmați prizonierii, care fură închiși în casa cea mai solidă din sat, și puse un post de zece oameni ca să-i păzească ; un al doilea post, tot de zece oameni, avea sarcina să vegheze asupra bărcii ; în fine, alți zece oameni fură trimiși să facă de strajă în diverse locuri, cu promisiunea de a fi schimbați după o oră. Henri hotărî ca toată lumea să cineze în serii de cîte douăzeci, în casa din fața celei în care se aflau zăvorîți prizonierii. Bucatele primilor cincizeci ori șaizeci de oameni erau, de altminteri, dinainte pregătite : ostașii spanioli din postul pe care tocmai îl cuceriseră nu apucaseră încă să-și mănînce tainul.

Henri alese o cameră la primul etaj pentru Diane și Remy, pe care nu voia să-i pună la masă cot la cot cu ceilalți. Îi spuse apoi cornetului, care, potrivit dispozițiilor sale, urma să se ospăteze în prima serie împreună cu încă

șaptesprezece ostași, să invite la masă și pe cei doi ofițeri de marină cărora le încredințase barca.

Pe urmă, înainte de a cina, se duse să vadă ce făceau soldații pe care-i trimisese să păzească diverse posturi.

După o jumătate de ceas, Henri se întoarse. În această jumătate de ceas însă avusese răgazul să se îngrijească de hrană și de locuințe pentru toți oamenii săi și luase toate măsurile trebuincioase în cazul cînd s-ar fi întîmplat să fie atacați de olandezi. Ofițerii, cu toate că îi rugase să nu se sinchisească de el, îl așteptaseră ca să mănînce împreună cu dînsul ; numai că, în așteptarea lui, se așezaseră la masă ; unii dintre ei chiar adormiseră pe scaune, obosiți.

Sosirea contelui îi trezi din somn pe cei adormiți și îi făcu să se ridice în picioare pe cei treji. Henri cuprinse cu o privire întreaga sală.

Niște lămpi de aramă ce spînzurau din tavan răspîndeau o lumină pîcloasă și aproape compactă. Masa, încărcată cu pîini de grîu și carne de porc, cu cîte o cană cu bere proaspătă așezată în fața fiecărui om, era cît se poate de îmbietoare chiar și pentru cineva care n-ar fi flămînzit de douăzeci și patru de ore.

Henri fu poftit la locul de cinste.

Comandantul detașamentului se așeză.

— Mîncați, domnilor ! rosti el.

O clipă mai apoi, clinchetul cuțitelor și furculițelor ciocnite de farfuriile de faianță îi dovedi lui Henri că toți cei de față abia așteptau să primească această încuviințare ce fusese întîmpinată cu cea mai deplină mulțumire.

— A ! Era să uit — spuse Henri, adresîndu-se cornetului. Ai reușit să dai de ofițerii noștri de marină ?

— Da, domnule.

— Unde sînt ?

— Uitați-i acolo, la capătul mesei.

Nu numai că se așezaseră la capătul mesei, dar nu știu cum se făcuse că locul pe care și-l aleseseră era și cel mai întunecos din toată încăperea.

— Domnilor — li se adresă Henri — stați prost acolo și, pare-mi-se, nici nu prea vă trage inima să mîncați.

— Vă mulțumim, domnule conte — răspunse unul dintre ei. Sîntem frînți de oboseală și, la drept vorbind,

am avea mai multă nevoie de somn decît de mîncare ; de altfel, le-am spus și domnilor ofițeri lucrul acesta, dar au stăruit totuși să venim, zicînd că ați ordonat să mîncăm împreună cu dumneavoastră. Este o mare cinste pentru noi și vă sîntem din tot sufletul recunoscători. Cu toate astea v-am ruga să fiți atît de bun și, în loc să ne reținеți la masă cu dumneavoastră, să porunciți să ni se dea o cameră...

Henri îl ascultase cu toată luarea-aminte, dar se vedea lămurit că era mai curînd atent la sunetul glasului decît la cuvintele pe care le rostea vorbitorul.

— Asta e și părerea camaradului dumneavoastră ? întrebă Henri, după ce ofițerul de marină termină ceea ce avea de spus.

Și se uită la respectivul camarad, care stătea cu pălăria trasă pe ochi și se încăpățîna să nu sufle o vorbă, cu o privire atît de stăruitoare, încît o parte dintre meseni își ațintiră ochii asupra lui.

Silit să răspundă la întrebarea contelui, acesta se mulțumi să îngaime, nedeslușit, doar atît :

— Da, conte.

Auzind aceste cuvinte, tînărul tresări.

Se ridică de pe scaun și se îndreptă spre capătul mesei, sub privirile celor de față care urmăreau cu o neasemuită curiozitate gesturile lui Henri, surprinși de uimirea ce i se zugrăvea pe față.

Henri se opri în dreptul celor doi ofițeri.

— Domnule — spuse el, adresîndu-se celui care vorbise primul — v-aș ruga să-mi faceți o favoare.

— Ce favoare, domnule conte ?

— Dați-mi cuvîntul că nu sînteți fratele domnului Aurilly sau poate chiar domnul Aurilly în persoană.

— Aurilly ! se auzi un freamăt printre meseni.

— Aș ruga, de asemenea, pe însoțitorul dumneavoastră — continuă Henri — să binevoiască a-și ridica pălăria ce-i ascunde chipul, alminteri, voi socoti de cuviință să-l numesc monseniore și să mă închin în fața sa...

Și spunînd acestea, Henri își scoase pălăria și făcu o plecăciune smerită în fața necunoscutului.

Acesta ridică, în sfîrșit, capul.

— Domnul duce de Anjou ! exclamară ofițerii.

— Ducele trăiește !

— N-am încotro, domnilor — spuse ofițerul — de vreme ce binevoiți a recunoaște într-un biet fugar pe prințul vostru învins. Nu m-ar lăsa inima să nesocotesc aceste mărturii pentru care nu pot decît să vă fiu recunoscător. Nu v-ați înșelat, domnilor, sînt într-adevăr ducele de Anjou.

— Trăiască monseniorul ! strigară ofițerii într-un glas.

LXXIV

PAULUS AEMILIUS

Uralele cu care fusese întîmpinat, deși pornite din inimă, avură darul să-l înspăimînte pe prinț.

— Liniște, domnilor, liniște, vă rog ! spuse el. Nu vă bucurați mai mult decît mine de norocul ce mi-a fost hărăzit. Sînt încîntat că n-am murit, vă rog să mă credeți, și cu toate astea, dacă nu m-ați fi recunoscut, dinspre partea mea nici prin gînd nu mi-ar fi trecut să mă laud c-am scăpat teafăr.

— Cum se poate, monseniore — întîmpină Henri — cu toate că m-ați recunoscut, cu toate că vă aflați în mijlocul unui detașament de francezi și ați putut să vă dați seama cît eram de îndurerați de o pierdere atît de grea, ne-ați lăsat totuși să ne facem inimă rea din pricina dumneavoastră, convinși fiind că nu mai sînteți în viață ? !

— Domnilor — răspunse prințul — pe lîngă multe alte motive ce mă îndemnau să păstrez acest incognito, vă mărturisesc că, de vreme ce toată lumea credea c-am murit, nu mi-ar fi displăcut să mă folosesc de prilejul acesta, pe care nu știu dacă-l voi mai întîlni pînă la sfîrșitul zilelor mele, ca să văd și eu cam în ce fel ar suna discursul funebru ce va fi rostit la mormîntul meu.

— O, monseniore, monseniore !

— Ba nu, zău — continuă ducele — trebuie să știți că sufletul meu e făcut din aceeași plămadă ca și al lui

Alexandru Macedon : pentru mine, războiul este o artă și, ca orice artist, am și eu amorul meu propriu. Ei bine, lăsînd deoparte orice mîndrie deșartă, trebuie să recunosc c-am greșit.

— Monseniore — murmură Henri, plecînd ochii în jos — vă rog să nu spuneți așa ceva.

— Și de ce nu ? În afară de papa, nu există om pe lume care să nu fie supus greșelii, și chiar și harul de care se bucură papa a fost adeseori tăgăduit de la Bonifaciu al VIII-lea încoace.

— Gîndiți-vă ce s-ar fi întîmplat, monseniore, dacă vreunul dintre noi și-ar fi îngăduit să-și spună părerea asupra acestei campanii și dacă părerea aceasta ar fi fost răuvoitoare !

— Ei, și, ce-are a face ? Crezi oare că eu însumi nu m-am judecat cu toată asprimea, nu pentru că am dat bătălia, ci fiindcă am pierdut-o ?

— Monseniore, mărinimia aceasta ne înspăimîntă și, dacă alteța voastră îmi dă voie să vorbesc deschis, veselia sa nu mi se pare firească. Rugăm deci pe alteța voastră să binevoiască a ne liniști, încredințîndu-ne că nu este suferind.

Un nor amenințător coborî pe fruntea, și așa destul de încrîncenată, a prințului, acoperind-o cu o umbră înfricoșată.

— Cîtuși de puțin — răspunse el — cîtuși de puțin. În viața mea n-am fost atît de sănătos ca în clipa de față, slavă Domnului ! Mă simt cum nu se poate mai bine în mijlocul dumneavoastră.

Ofițerii se înclinară.

— Cîți oameni ai sub comanda dumitale, du Bouchage ? întrebă ducele.

— O sută cincizeci, monseniore.

— Numai atîția ? O sută cincizeci din douăsprezece mii ! A fost deci un dezastru tot atît de cumplit ca și cel de la Cannae, din vechime. Domnilor, nu ne mai rămîne decît să strîngem inelele dumneavoastră într-un obroc pe care să-l trimitem la Anvers, deși mă îndoiesc că frumusețile flamande le-ar putea folosi decît doar dacă și le vor petrece pe degete ajutîndu-se de pumnalele respectivilor soți : strașnic mai tăiau pumnalele astea !

— Monseniore — spuse Henri — dacă bătălia noastră a avut aceeași soartă ca și cea de la Cannae, în orice caz noi ne putem socoti mai fericiți decît romanii, deoarece ne-a fost dat să-l păstrăm printre noi pe Paulus Aemilius al nostru.

— Pe viața mea, domnilor ! rosti ducele. Dacă printre cei ce au luptat la Anvers s-ar fi putut asemui cineva cu Paulus Aemilius, atunci acela este Joyeuse și, probabil, pentru ca asemănarea cu faimosul erou ce i-a slujit drept model să fie desăvîrșită, fratele dumitale a murit, nu-i așa, du Bouchage ?

Henri își simți inima sfîșiată de sîngele rece cu care prințul îi pusese această întrebare.

— Nu, monseniore — răspunse el — trăiește.

— Așa ? Cu atît mai bine — rosti ducele, cu zîmbetul său înghețat. Va să zică vitezul nostru Joyeuse a reușit să scape cu viață ! Unde este, să-l strîng la piept ?

— Nu-i aici, monseniore.

— Aha ! Înseamnă că-i rănit ?

— Nu, monseniore, e viu și nevătămat.

— Dar pribeag ca și mine, sărmanul, rătăcind umilit și înfometat ca ultimul dintre cei mai becisnici luptători. Cîtă dreptate are vorba din bătrîni : „Pentru glorie, spada : pentru spadă, sîngele ; pentru sînge, lacrimile".

— Nu cunoșteam acest proverb, monseniore, dar sînt fericit că, în pofida proverbului, sînt în măsură să-i dau o știre îmbucurătoare alteței voastre, și anume că fratele meu a avut norocul să scape de la prăpăd trei mii de oameni, cu care a ocupat un burg destul de mare la șapte leghe de aici, și cel care în clipa de față se află înaintea alteței voastre a venit aici în chip de cercetaș al armatei sale.

Ducele păli.

— Trei mii de oameni ! se minună el. Și zici că Joyeuse i-a salvat pe acești trei mii de la moarte ? Dar știi că fratele tău e un adevărat Xenofon ! Ce noroc pe mine, zău, că fratele meu l-a trimis încoace pe frățiorul tău, altminteri m-aș fi întors de unul singur în Franța. Trăiască Joyeuse, pe legea mea ! Jos casa de Valois, naiba s-o ia ! Zău dacă mai are vreun drept să poarte deviza : *Hilariter*.

— Monseniore, o, monseniore ! murmură du Bouchage, cu un glas sugrumat de mîhnire, dîndu-şi seama că veselia nestăpînită a prinţului ascundea o crîncenă şi dureroasă gelozie.

— Ba nu, zău ! Să mor dacă n-am dreptate, nu-i aşa, Aurilly ? Ne întoarcem în Franţa întocmai ca Francisc I după bătălia de la Pavia. Am pierdut tot şi, pe deasupra, şi onoarea ! Ha, ha, ha ! Am găsit, în sfîrşit, adevărata deviză a casei regale a Franţei !

O tăcere mohorîtă întîmpină hohotele acelea sfîşietoare ca nişte sughiţuri de plîns.

— Monseniore — îl întrerupse Henri — povestiţi-mi, vă rog, în ce fel bunul Dumnezeu ce ocroteşte Franţa a izbăvit viaţa alteţei voastre.

— Nimic mai simplu, dragă conte : bunul Dumnezeu probabil era ocupat cu alte lucruri mai importante în momentul acela, aşa încît a trebuit să mă izbăvesc singur.

— Şi în ce fel, monseniore ?

— Luîndu-mi picioarele la spinare.

Nici un zîmbet nu întîmpină aceste cuvinte poznaşe, pe care ducele le-ar fi pedepsit în chipul cel mai sîngeros dacă ar fi fost rostite de alte buze decît ale sale.

— Da, da, aşa e cum am spus. Ei, ce zici, bătrîne Aurilly — continuă el — ce fugă am tras, nu-i aşa ?

— Toată lumea cunoaşte vitejia neînfricată şi geniul militar al alteţei voastre — spuse Henri. O rugăm deci să nu ne sfîrşie inima, punîndu-şi în seamă păcate pe care nu le are. Cel mai destoinic general nu poate fi scutit de înfrîngeri, şi pînă şi Hanibal a fost biruit la Zama.

— Ai dreptate — încuviinţă ducele — numai că Hanibal a cîştigat în schimb bătăliile de la Trebia, de la Trasimene şi de la Cannae, pe cînd eu nu mă pot lăuda decît cu biruinţa de la Cateau-Cambrésis ; e prea puţin, într-adevăr, ca să mă pot măsura cu el.

— Monseniorul glumeşte, desigur, cînd spune c-a fugit !

— Nicidecum, să mor eu dacă glumesc ! De altminteri, crezi că-mi arde cumva de glumă, du Bouchage ?

— N-aveam încotro, domnule conte, ce puteam face ? se amestecă Aurilly, socotind de cuviinţă să vină în ajutorul stăpînului său.

— Taci din gură, Aurilly ! i-o reteză ducele. Întreabă mai bine umbra lui Saint-Aignan dacă puteam să nu dăm bir cu fugiții. Aurilly lăsă capul în jos. Adevărat ! Dumneavoastră n-aveți de unde să cunoașteți pățania lui Saint-Aignan ; am să vi-o povestesc din trei strîmbături.

Față de această glumă deșănțată care, dat fiind împrejurările, avea ceva dezgustător, ofițerii încruntară din sprîncene fără a se sinchisi dacă erau ori nu pe placul stăpînului lor.

— Închipuiți-vă, așadar, domnilor — continuă prințul, care nu părea să fi observat cîtuși de puțin mutrele indignate ale celor din jur — închipuiți-vă că în momentul în care s-a văzut lămurit că pierdusem bătălia, Saint-Aignan a strîns cinci sute de călăreți și a venit la mine să-mi spună : „Trebuie să atacăm, monseniore". „Ei, asta-i bună, cum să atacăm ? i-am răspuns. Ești bine, Saint-Aignan ! Nu vezi că sînt o sută contra unu ?" „Pot să fie și o mie, zice el, făcînd o strîmbătură fioroasă, eu tot am să-i lovesc." „N-ai decît, dragul meu, n-ai decît ; eu, în orice caz, n-am nici un chef să-i înfrunt, dimpotrivă." „Dați-mi atunci calul dumneavoastră, care nu mai poate să țină la drum, și luați-l în schimb pe al meu, care este odihnit ; cum n-am de gînd s-o șterg, orice cal e bun pentru mine." Zis și făcut, a luat armăsarul meu alb și mi-a încredințat murgul său, spunîndu-mi : „Alteță, șoimul ăsta e-n stare să bată și douăzeci de leghe în patru ceasuri, dacă doriți". Pe urmă, întorcîndu-se către oamenii săi, strigă : „Haideți, domnilor, cine nu vrea să dea bir cu fugiții să mă urmeze ! Înainte !" Și porni săgeată asupra inamicului, făcînd o strîmbătură și mai fioroasă decît prima. Dar de unde credea c-o să dea piept cu oamenii, i-au ieșit în cale puhoaiele ; eu am știut dinainte că așa o să se întîmple : Saint-Aignan și cu cavalerii săi au rămas însă pe cîmpul de luptă. Dacă mi-ar fi ascultat sfatul, în loc să-și pună viața în joc fără nici un rost, ar fi stat cu noi la masă acum și, în momentul acesta, probabil ar fi făcut o strîmbătură și mai cumplită decît celelalte două.

Un fior de groază străbătu piepturile celor de față ce stăteau în jurul mesei.

„Ticălosul ăsta n-are nici un pic de inimă — se gîndi Henri. Ah, pentru ce nenorocirea ce i s-a întîmplat, rușinea

pe care a păţit-o şi obîrşia sa îl scutesc de orice mustrare pe care am fi atît de fericiţi să i-o putem face !

— Domnilor — spuse cu jumătate de glas Aurilly, observînd cutremurarea pe care o stîrniseră cuvintele prinţului în sufletele oamenilor inimoşi aflaţi de faţă — vă rog, nu trebuie să puneţi nici un temei pe vorbele monseniorului. Cred că vă daţi seama şi dumneavoastră cît e de supărat : de cînd cu nenorocirea asta, am impresia uneori că aiurează.

— Aşa se face — rosti în încheiere prinţul, deşertînd paharul — că Saint-Aignan a murit, iar eu am scăpat viu şi nevătămat ; de altfel, murind, a avut pentru ultima oară prilejul să-mi fie de folos, căci, luînd calul meu, toată lumea a fost convinsă că eu eram mortul ; şi astfel zvonul s-a răspîndit nu numai în armata franceză, dar şi în oastea flamandă, care nu şi-a mai dat atunci osteneala să mă urmărească ; dar fiţi pe pace, domnilor, flamanzii, dragii de ei, nu vor ajunge să plece cu credinţa aceasta pe lumea cealaltă ; ne vom lua revanşa, domnilor, o revanşă cît se poate de sîngeroasă, şi încă de ieri am şi început să-mi alcătuiesc, cel puţin în minte, dacă nu altfel, cea mai covîrşitoare armată din cîte au existat pe lume.

— Deocamdată, monseniore — spuse Henri — alteţa voastră va lua comanda oamenilor mei. Un simplu gentilom ca mine nu mai are căderea să dea un singur ordin atunci cînd se află de faţă un vlăstar al casei regale franceze.

— Bine — încuviinţă prinţul şi, pentru început, voi ordona tuturor să se aşeze la masă şi să mănînce şi, mai cu seamă, dumitale, domnule du Bouchage, căci, după cum văd, nici nu te-ai atins de bucate.

— Nu mi-e foame, monseniore.

— Dacă-i aşa, du Bouchage, du-te, dragul meu, şi inspectează posturile. Spune-le comandanţilor că trăiesc, dar totodată roagă-i să nu se bucure prea tare, pînă ce nu vom fi ocupat o cetăţuie ceva mai bine apărată sau nu ne vom fi alăturat corpului de armată al nebiruitului nostru Joyeuse ; fiindcă, să-ţi spun drept, mai mult ca oricînd n-aş avea chef să cad în mîinile duşmanului, după ce am trecut viu şi nevătămat prin foc şi prin apă.

— Monseniore, ordinele alteței voastre vor fi întocmai executate și nimeni, în afara domniilor lor, nu va ști că alteța voastră ne face cinstea de a rămîne în mijlocul nostru.

— Și domniile lor vor avea grijă să păstreze secretul? întrebă ducele.

Toți cei de față se înclinară.

— Du-te și cercetează posturile, conte.

Du Bouchage ieși din sală.

În cîteva clipe, dintr-un pribeag fără căpătîi, dintr-un fugar, dintr-un biet om învins, ducele devenise din nou, așa cum s-a văzut, mîndru, nepăsător și autoritar.

A avea sub comanda sa o sută de oameni sau o sută de mii înseamnă, oricum, a comanda; ducele de Anjou s-ar fi purtat la fel și cu Joyeuse. Capetele încoronate nu cer niciodată ceea ce cred că merită să li se dea, ci ceea ce cred că li se cuvine.

În timp ce du Bouchage se străduia să execute cît mai conștiincios ordinul pe care-l primise, cu atît mai mult cu cît nu voia să se arate necăjit de faptul că era la cheremul cuiva, François punea tot felul de întrebări, iar Aurilly, care se ținea ca o umbră de stăpînul său, făcînd întocmai ceea ce făcea și el, încerca, la rîndul lui, să tragă de limbă pe unul și pe altul.

Ducelui i se părea curios că un om cu numele și rangul lui du Bouchage primise să ia comanda unui detașament atît de mic și se învrednicise să îndeplinească o misiune atît de primejdioasă. Fiindcă, într-adevăr, o asemenea sarcină era de obicei încredințată unui simplu cornet, nicidecum fratelui de sînge al unui mare amiral.

Orice lucru avea darul să trezească bănuielile prințului, și orice bănuială, se înțelege de la sine, se cuvine să fie limpezită. Ducele ținu să lămurească deci lucrurile și reuși să afle în cele din urmă că, punîndu-l pe fratele său în fruntea detașamentului de recunoaștere, marele amiral nu făcuse decît să se lase înduplecat de rugămințile lui stăruitoare.

Cel ce îi dădea aceste lămuriri ducelui, fără nici un gînd ascuns, de altfel, era cornetul jandarmilor din Aunis, care îi oferise găzduire lui du Bouchage și care se văzuse obli-

gat mai apoi să-i predea comanda regimentului, așa cum du Bouchage se văzuse, la rîndul său, obligat să predea ducelui comanda detașamentului.

Prințului i se păruse a desluși în sufletul cornetului o umbră de nemulțumire împotriva lui du Bouchage și de aceea pe el căută mai cu seamă să-l iscodească.

— Dar de ce crezi dumneata — întrebă prințul — c-a ținut atît de mult contele să i se încredințeze o comandă atît de neînsemnată ? Ce-a urmărit ?

— Să slujească armata, în primul rînd — răspunse cornetul. În privința asta pot să pun mîna în foc.

— În primul rînd, ai spus ? Și *pe urmă*, domnule ?

— Asta nu mai știu, monseniore — zise cornetul.

— Vrei să mă amăgești sau încerci să te amăgești singur, domnule ; nu se poate să nu știi.

— Monseniore, nu sînt în măsură să dau deslușiri, chiar și alteței voastre, decît în legătură cu slujba mea.

— Vedeți, domnilor — spuse prințul, întorcîndu-se către cei cîțiva ofițeri care mai rămăseseră încă la masă — vedeți c-am avut toată dreptatea să mă ascund, de vreme ce există în armata mea secrete pe care nu mi-e îngăduit să le aflu ?

— O, monseniore — se apără cornetul — vă rog să nu luați în nume de rău discreția mea ; nu există secrete decît în privința domnului du Bouchage ; nu s-ar putea întîmpla, bunăoară, ca, slujind interesele tuturor, domnul Henri să fi căutat totodată să fie de folos vreunui neam sau prieten de-al său, punîndu-i la dispoziție o escortă ?

— Cine dintre dumneavoastră este neam sau prieten cu contele ? Spuneți-mi, vă rog, să-l strîng la piept.

— Monseniore — interveni Aurilly, amestecîndu-se în vorbă cu o respectuoasă familiaritate, potrivit obiceiului său — monseniore, am reușit să dezleg în parte misterul și pot să vă spun că nu există nimic care ar putea să trezească neîncrederea alteței voastre. Ruda pe care domnul du Bouchage ținea s-o escorteze, ruda aceasta, ca să zic așa...

— Ei ? se răsti prințul. Vorbește odată, Aurilly !

— Ei bine, monseniore, ruda aceasta e o femeie.

— Ia te uită, ia te uită ! se miră ducele. De ce nu mi s-a spus deschis de la bun început ? Henri, dragul de

el !... Bine, dar e foarte firesc ! Gata, gata, să închidem ochii asupra respectivei rubedenii şi să nu mai vorbim despre asta.

— Ar fi cu atît mai bine, cred, alteţă — îl sfătui Aurilly — cu cît e o treabă cît se poate de misterioasă.

— Cum adică ?

— Fiindcă doamna cu pricina, ca şi vestita Bradamante a cărei poveste i-am istorisit-o de atîtea ori alteţei voastre, doamna, zic, umblă îmbrăcată bărbăteşte, spre a nu fi recunoscută.

— Păcatele mele ! se nelinişti cornetul. Monseniore, vă rog din suflet : domnul Henri pare să aibă cel mai adînc respect pentru această doamnă şi mi-e teamă că s-ar supăra dacă ar şti c-am vorbit mai mult decît se cuvenea.

— Bineînţeles, bineînţeles, domnule cornet ; vom fi muţi ca pămîntul, fii liniştit, muţi ca sărmanul Saint-Aignan ; numai că, spre deosebire de el, vom căuta, dacă s-ar întîmpla să dăm ochii cu dînsa, să nu-i facem nici un fel de mutre... Aşa, va să zică, Henri a adus o femeie cu el, nici mai mult nici mai puţin, în mijlocul unui stol întreg de jandarmi ? Şi unde-i acum, Aurilly, femeia aceasta ?

— Aici sus.

— Cum, chiar aici, în casă ?

— Da, monseniore... dar, ssst ! Vine domnul du Bouchage.

— Ssst ! repetă prinţul, izbucnind într-un hohot de rîs.

LXXV

UNA DIN AMINTIRILE DUCELUI DE ANJOU

Intrînd pe uşă, tînărul conte auzi înfricoşătorul hohot de rîs al prinţului ; dar cum nu avusese prilejul să trăiască prea mult în preajma alteţei sale, n-avea de unde să ştie ce cumplite ameninţări putea să ascundă o asemenea izbucnire de veselie din partea ducelui de Anjou.

Ar fi putut deopotrivă să-şi dea seama, după tulburarea zugrăvită pe chipurile unora dintre cei de faţă că, în lipsa lui, ducele bîrfise pe socoteala sa şi că discuţia răuvoitoare ce avusese loc fusese curmată brusc în momentul în care intrase pe uşă.

Henri însă nu era de felul său de ajuns de bănuitor ca să ghicească ce se întîmplase şi nici unul dintre ofiţeri nu era destul de prieten cu dînsul ca să i-o spună de faţă cu ducele.

De altminteri, Aurilly stătea la pîndă, şi ducele, care, de bună seamă, îşi şi croise în minte un plan, căută să-l reţină pe Henri pînă ce toţi ofiţerii care luaseră parte la discuţie vor fi plecat.

Ducele făcuse unele schimbări în repartiţia diferitelor posturi. Bunăoară, înainte de venirea ducelui, în calitate de comandant al detaşamentului, Henri socotise de cuviinţă să rămînă în centrul poziţiei, statornicindu-şi cartierul general în casa în care locuia Diane. Iar cel de-al doilea post mai important după acesta, adică postul aflat pe malul rîului, îl încredinţase cornetului.

Luînd comanda detaşamentului, ducele luase totodată şi locul lui Henri, trimiţîndu-l în schimb pe Henri la postul pe care acesta se gîndise să-l dea în primire cornetului. Henri nu se arătă cîtuşi de puţin mirat. Dîndu-şi seama că era cel mai important punct strategic, ducele socotise cu cale să i-l încredinţeze lui ; era un lucru foarte firesc, atît de firesc chiar, încît toată lumea, şi în primul rînd Henri, se înşelă asupra intenţiilor sale.

Henri se simţi totuşi dator să-i dea unele îndrumări cornetului de jandarmi şi se apropie de el. Era tot atît de firesc din partea lui să-i lase în grijă cele două persoane aflate sub ocrotirea sa şi pe care, cel puţin deocamdată, era nevoit să le părăsească.

La primele cuvinte pe care Henri încercă să le schimbe cu cornetul, ducele se grăbi să-i întrerupă.

— Aveţi secrete ! spuse el, zîmbind.

Jandarmul se dumerise, în sfîrşit, deşi prea tîrziu, că-şi dăduse prea mult drumul la gură. Şi, cuprins de căinţă, încerca să-i vină acum într-ajutor contelui.

— Nu, monseniore — protestă el — domnul conte m-a întrebat numai cîte livre de pulbere uscată, care mai poate fi folosită, mi-au mai rămas.

Răspunsul lui avea un îndoit scop, dacă nu și un îndoit efect : în primul rînd să risipească bănuielile ce ar fi putut încolți în sufletul ducelui, în al doilea rînd, să-i arate contelui că avea alături de el un om de nădejde pe care se putea bizui.

— Așa ! Atunci se schimbă vorba — zise ducele, silit să pună temei pe aceste cuvinte, ca să nu compromită prestigiul său princiar, făcînd pe iscoada.

O clipă mai apoi, în timp ce ducele se îndrepta spre ușa ce tocmai fusese deschisă, cornetul îi șopti lui Henri :

— Alteța sa știe că sînteți însoțit de cineva...

Du Bouchage tresări, dar era prea tîrziu. Ducele nu scăpase din vedere gestul pe care-l făcuse și, ca și cum ar fi dorit să se încredințeze singur că ordinele date de dînsul fuseseră întocmai executate, se oferi să-l petreacă pe Henri pînă la postul său, propunere pe care contele se văzu nevoit s-o primească. Henri ar fi vrut totuși să-i dea de știre lui Remy să fie cu ochii în patru și să-și ticluiască dinainte un răspuns în cazul cînd ar fi fost întrebat, dar nu mai avu cum ; nu-i mai rămase nimic altceva de făcut, decît să-i spună cornetului la despărțire :

— Ai grijă de pulbere, mă-nțelegi ? Păzește-o ca ochii din cap, așa cum aș fi păzit-o eu însumi.

— Am înțeles, domnule conte — răspunse tînărul.

Pe drum, ducele nu uită să-l întrebe pe du Bouchage :

— Unde zici că se află, conte, pulberea asta pe care i-ai dat-o în păstrare tînărului nostru ofițer ?

— În casa în care îmi statornicisem cartierul meu general, alteță.

— Fii pe pace, du Bouchage — îl liniști ducele. Știu prea bine cît poate fi de prețios un depozit de muniții în situația în care ne aflăm pentru a nu-l scăpa o clipă din ochi. O să am eu grijă să-l păzesc în locul tînărului nostru cornet.

Și cu aceste cuvinte, puse capăt discuției. Ajunseră astfel, fără să mai schimbe o vorbă, la locul unde apele rîului se amestecau cu ale fluviului ; ducele îi puse în vedere lui du Bouchage să nu-și părăsească postul sub nici un cuvînt

și porni înapoi spre burg. Îl găsi în sala de mese pe Aurilly, care, așteptîndu-l să se întoarcă, adormise pe o laviță, înfășurat în mantaua unui ofițer.

Ducele îl bătu pe umăr, trezindu-l din somn. Aurilly se frecă la ochi și ridică privirea spre el.

— Ai auzit ? întrebă prințul.

— Da, monseniore — răspunse Aurilly.

— Știi măcar despre cine vorbesc ?

— Ba bine că nu ! Despre doamna cea necunoscută, ruda domnului conte du Bouchage.

— Bravo ! Văd că nici berea de Bruxelles, nici cea de Louvain nu ți-au îngreunat mintea.

— Vai de mine, monseniore ! Spuneți ceva sau faceți numai un semn, și alteța voastră va putea să-și dea seama că sînt mai ager ca oricînd.

— Atunci, uite, pune-ți toată imaginația la bătaie și încearcă să ghicești.

— Ei bine, monseniore, am ghicit : alteța voastră e curioasă.

— Pe naiba ! Nu ți-am cerut să-mi ghicești firea ; vreau să văd numai dacă poți să-mi spui ce anume îmi atîță curiozitatea în clipa de față.

— Ați dori să știți cine este viteaza făptură care n-a pregetat să treacă prin foc și prin apă ca să-i urmeze pe cei doi domni de Joyeuse, nu-i așa ?

— *Per milla pericula Martis* [1], cum ar zice sora mea Margot, dacă ar fi aici ; ai pus degetul pe rană, Aurilly. Și fiindcă veni vorba, i-ai scris, Aurilly ?

— Cui, monseniore ?

— Surorii mele Margot.

— Dar ce, trebuia cumva să-i scriu maiestății sale ?

— Bineînțeles.

— Ce să-i scriu ?

— C-am fost înfrînți, drăcia dracului, că sîntem acum la pămînt și să aibă grijă deci să deschidă bine ochii.

— Pentru ce, monseniore ?

— Pentru că Spania, acum c-a reușit să scape de mine la miazănoapte, s-ar putea să se întoarcă spre miazăzi și să tabere asupra ei.

[1] Prin cele o mie de primejdii ale războiului (în limba latină în text).

— Așa e, aveți dreptate.

— Nu i-ai scris ?

— Păi de, monseniore...

— Dormeai dus.

— Într-adevăr, de ce să mint ! Dar chiar dacă mi-ar fi dat prin gînd să-i scriu, cu ce-aș fi scris, monseniore ? Fiindcă n-am nici hîrtie, nici cerneală, nici pană.

— N-ai decît să cauți : *Quaere et inveniens* [1], cum spune Sfînta Scriptură.

— Cum naiba își poate închipui alteța voastră c-am să găsesc așa ceva în coliba unui țăran, care, pun rămășag, nici măcar nu știe să scrie ?

— Caută totuși, nătărăule, și dacă nu găsești ce-ți trebuie, atunci...

— Atunci ?

— Atunci poate că găsești altceva.

— Așa e, că tare mai sînt dobitoc ! exclamă Aurilly, lovindu-se peste frunte. Zău, monseniore, mi-e teamă că alteța voastră are dreptate : creierul meu a cam început să se împîclească ; și știți de ce, monseniore ? Fiindcă mor de somn, grozav aș mai vrea să pun capul jos și să dorm.

— Bine, bine, te cred ; pune-ți însă pofta în cui deocamdată, și deoarece n-ai avut grijă să scrii, am să mă ocup eu de treaba asta. Fă-mi rost numai de cele trebuincioase pentru scris, caută, Aurilly, caută și să nu te prind că te întorci pînă nu vei fi găsit ; te-aștept aici.

— Mă duc, monseniore.

— Și dacă s-ar întîmpla cumva, tot căutînd... stai puțin... dacă s-ar întîmpla cumva să observi că locuința este într-adevăr pitorească... Știi doar ce mult îmi plac interioarele flamande, nu-i așa, Aurilly ?

— Da, monseniore.

— Nu uita să mă chemi.

— Numaidecît, monseniore, să n-aveți nici o grijă.

Aurilly se ridică de pe bancă și, ușurel ca un fulg, intră în camera alăturată, de unde pornea scara ce ducea la etaj.

Fiind ușor ca fulgul, precum ziceam, abia dacă se auzi un scîrțiit slab în momentul în care începu să urce treptele ; nici un alt zgomot însă nu dădu în vileag încercarea pusă la cale de Aurilly.

[1] Caută și vei găsi (în limba latină în text).

După vreo cinci minute se întoarse la stăpînul său, care rămăsese să-l aştepte, aşa cum îi spusese, în sala cea mare.

— Ei, ce este ? îl întrebă ducele.

— Ce să fie, monseniore, judecînd după ce-mi văzură ochii, casa trebuie să fie a dracului de pitorească.

— De ce ?

— Naiba s-o ia ! Fiindcă nu poţi să pătrunzi înăuntru, monseniore, chiar aşa, cu una cu două.

— Ce tot spui acolo ?

— Spun că-i păzită de un balaur.

— Faci glume proaste, jupîne ?

— Vai ! Din păcate, monseniore, nu-i o glumă proastă, ci durerosul adevăr. Comoara se află la etaj, într-o cameră pe sub uşa căreia se strecoară o rază de lumină.

— Ei, şi pe urmă ?

— Monseniorul vrea să spună : înainte.

— Aurilly !

— Păi să vedeţi, monseniore, înainte, adică în pragul uşii, stă culcat un om înfăşurat într-o mantie mare, cenuşie.

— Cum se poate ? Domnul du Bouchage îndrăzneşte oare să pună un jandarm de pază la uşa ibovnicei sale ?

— Nu-i un jandarm, monseniore, trebuie să fie vreun slujitor de-al doamnei sau poate chiar de-al contelui.

— Ce fel de slujitor ?

— Monseniore, nu e chip să-l vezi cum arată la faţă, în schimb se poate vedea, şi încă foarte bine, un pumnal flamand de toată frumuseţea pe care-l poartă la brîu şi pe care stă încleştată o mînă vînjoasă.

— Ştii că-i nostim ! spuse ducele. Ia du-te de mi-l trezeşte pe vlăjganul ăsta, Aurilly.

— O, nu, monseniore, asta ar mai lipsi !

— Ce zici ?

— Zic că, pe lîngă faptul c-aş putea s-o păţesc rău cu pumnalul flamand, n-aş avea nici un chef, zău, să-i îndîrjesc pe domnii de Joyeuse, făcîndu-mi-i duşmani de moarte, cînd se ştie cît de bine sînt văzuţi la curte. Dacă am fi fost regele Ţărilor de Jos, atunci mai treacă-meargă ; deocamdată nu ne rămîne decît să umblăm cu mănuşi, monseniore, mai ales cu cei ce ne-au salvat ; fiindcă, orice s-ar spune, fraţii Joyeuse ne-au salvat. Luaţi seama, mon-

seniore, dacă domnia voastră nu veţi sufla nici un cuvînt, vor avea ei grijă s-o spună.

— Ai dreptate, Aurilly — se oţărî ducele, bătînd din picior — mereu ai dreptate şi totuşi...

— Da, înţeleg, şi totuşi alteţa voastră n-a văzut un singur chip de femeie de două săptămîni încoace de cînd ne canonim. Nu vorbesc de turma asta de animale ce împînzeşte polderele, fiindcă ipochimenii ăştia numai bărbaţi şi femei nu merită să fie numiţi : nu sînt nimic altceva decît masculi şi femele.

— Vreau s-o văd pe iubita lui du Bouchage, Aurilly, vreau s-o văd, auzi tu ?

— Da, monseniore, aud.

— Şi-atunci de ce nu-mi răspunzi ?

— Ei bine, monseniore, am să vă răspund că s-ar putea totuşi s-o vedeţi, dar în orice caz nu pe uşă.

— Fie şi aşa — încuviinţă prinţul. Dacă nu pot s-o văd pe uşă, am s-o văd măcar pe fereastră.

— Aha ! Strașnică idee, monseniore ! Mi se pare chiar atît de grozavă, încît, ca dovadă, mă duc imediat să fac rost de o scară.

Aurilly ieşi binişor pe uşă şi, tot orbecăind prin curtea casei, se izbi de stîlpul unui şopron sub care jandarmii îşi adăpostiseră caii. După o seamă de cercetări amănunţite, Aurilly reuşi în sfîrşit să găsească ceea ce găseşti de obicei în orice şopron, adică o scară. Se strecură printre oamenii şi dobitoacele ce se aflau acolo, cu destulă dibăcie ca să nu-i trezească pe cei dintîi şi să nu se aleagă cu vreo lovitură de copită din partea celor din urmă, şi ieşi cu ea în stradă ca s-o reazeme de peretele exterior al casei.

Trebuia, de bună seamă, să fii prinţ şi să mărturiseşti cel mai adînc dispreţ pentru orice oprelişti morale hărăzite omului de rînd, aşa cum sînt îndeobşte despoţii, care se consideră unşii lui Dumnezeu, ca să te încumeţi, sub ochii santinelei ce se plimba încolo şi încoace, păzind uşa casei în care se aflau închişi prizonierii, ca să te încumeţi, zic, fără nici o sfială, a săvîrşi un lucru atît de jignitor faţă de contele du Bouchage, cum era cel pe care prinţul avea de gînd să-l înfăptuiască.

Aurilly, care îşi dădea prea bine seama de asta, îi atrase atenţia prinţului asupra santinelei care, nebănuind

cine puteau fi cei doi necunoscuți, se pregătea să strige : „Stai ! Cine e ?“

François dădu din umeri și se duse întins la soldat. Aurilly se ținu după el.

— Spune-mi, camarade — întrebă prințul — locul acesta este cel mai înalt din tot burgul, nu-i așa ?

— Da, monseniore — răspunse ostașul, care, recunoscîndu-l pe duce, se grăbise să-i dea onorul. Dacă n-ar fi teii ăștia care acoperă priveliștea, la lumina lunii s-ar putea vedea o bună parte din cîmpie.

— Mi-am închipuit — spuse prințul. De aceea am pus să mi se aducă o scară, ca să pot privi pe deasupra lor. Urcă-te, Aurilly, sau nu, mai bine lasă-mă pe mine : un suveran trebuie să vadă totul cu ochii lui.

— Unde să pun scara, monseniore ? întrebă cu fățărnicie slujitorul.

— Unde-o fi... uite, de pildă, reazem-o de zidul acesta.

După ce scara fu rezemată de perete, prințul începu să urce.

Fie că simțise ce uneltea monarhul, fie dintr-o bunăcuviință înnăscută, santinela întoarse capul în partea cealaltă. Prințul ajunse în vîrful scării, în timp ce Aurilly aștepta jos, la picioarele ei.

Camera în care Henri o zăvorîse pe Diane era așternută cu rogojini și, în afară de patul încăpător de stejar, cu perdele de mătase, mai cuprindea o masă și cîteva scaune.

Tînăra femeie, a cărei inimă părea ușurată de o copleșitoare povară în clipa cînd aflase în tabăra jandarmilor din Aunis vestea înșelătoare a morții prințului, îi ceruse lui Remy ceva de mîncare, și slujitorul, însuflețit de o nemăsurată bucurie, nu știuse cum să-i aducă mai grabnic de jos de-ale gurii. Pentru prima oară, din ziua în care primise vestea morții tatălui său, Diane se înfruptase din niște bucate ceva mai sățioase decît pîine goală și tot pentru prima oară băuse un strop din vinul de Rin pe care jandarmii îl descoperiseră în beci și i-l oferiseră lui du Bouchage.

După ce se ospătase, deși pe sponci, sîngele Dianei, biciuit de atîtea emoții năprasnice și de o istovitoare oboseală, prinse a zvîcni mai năvalnic în inima ei, spre care de mult părea să fi uitat drumul ; Remy îi văzu pleoapele

îngreunîndu-se și capul aplecîndu-i-se pe umăr. Atunci ieși din odaie tiptil și, așa cum am arătat, se culcă în pragul ușii, dar nu pentru că s-ar fi temut de ceva, ci numai fiindcă, de la plecarea lor din Paris, așa făcea în fiecare seară.

De aceea, datorită măsurilor pe care le luase pentru ca odihna stăpînei sale să nu fie tulburată peste noapte, atunci cînd Aurilly se urcase la etaj, îl găsise pe Remy întins pe jos, de-a curmezișul coridorului.

La rîndul său, Diane adormise cu cotul pe masă și capul sprijinit în palmă. Trupul său zvelt și plăpînd stătea tolănit într-o rînă în jilțul cu spătar înalt ; lampa mică de tablă așezată pe masă, lîngă farfuria pe jumătate plină, lumina încăperea ce părea atît de liniștită la prima vedere și în care totuși, cu puțin mai înainte, abia se potolise o cumplită furtună sortită să se dezlănțuie din nou în curînd.

În paharul de cristal scînteia, limpede ca diamantul topit, vinul de Rin în care Diane abia își înmuiase buzele ; paharul mare, în formă de potir, așezat în dreptul lămpii, îndulcea și mai mult lumina, împrospătînd culorile obrazului cufundat în somn al Dianei. Cu ochii închiși, cu pleoapele brăzdate de vinișoare azurii, cu buzele suav întredeschise, cu părul revărsat pe spate de sub gluga veșmintelor bărbătești de pînză groasă cu care era îmbrăcată, chipul Dianei se înfățișa, de bună seamă, ca o nălucire neasemuit de frumoasă privirilor ce se pregăteau să pătrundă prin silnicie în tainele singurătății sale.

Zărindu-l, ducele nu-și putu stăpîni o tresărire de uimită încîntare ; se rezemă de prichiciul ferestrei și sorbi cu lăcomie din ochi pe îndelete toată acea desăvîrșită frumusețe. Dar tocmai cînd era mai adîncit în contemplație, prințul se întunecă deodată la față și coborî două trepte cu un fel de înfrigurare nervoasă.

Așa cum stătea acum, nu se mai afla în bătaia luminii ce se prefira pe fereastră și de care s-ar fi zis că voia să se ferească ; se rezemă, așadar, de perete, cu brațele încrucișate la piept, și căzu pe gînduri.

Aurilly, care nu-l scăpa o clipă din ochi, îl văzu privind în gol, ca un om care încearcă să reconstituie niște amintiri pe cît de vechi, pe atît de fugare.

După ce stătu așa locului, îngîndurat și fără să facă nici o mișcare, vreme de zece minute, ducele se urcă din nou spre fereastră și se uită iar pe geam înăuntru, dar se vede că nici de astă dată nu reuși să descopere ceea ce dorea, deoarece fruntea îi rămase la fel de înnegurată și privirea tot atît de nedumerită ca și mai înainte.

În timp ce se frămînta așa cu mintea, Aurilly se apropie în grabă de picioarele scării.

— Repede, monseniore, dați-vă jos repede — spuse Aurilly. Am auzit niște pași în capătul străzii alăturate.

Ducele însă coborî tacticos scara, fără să se sinchisească de această înștiințare, continuînd să-și scormonească amintirile cu aceeași stăruință.

— Era și timpul — suspină Aurilly.

— Dincotro vine zgomotul ? întrebă ducele.

— Din partea asta — răspunse Aurilly.

Și întinse mîna spre o ulicioară întunecoasă. Prințul trase cu urechea.

— Nu aud nimic — spuse el.

— Probabil era cineva care s-a oprit acum locului ; trebuie să fie vreo iscoadă care ne pîndește.

— Ia scara ! îi porunci prințul.

Aurilly se supuse. Între timp, prințul se așezase pe una din băncile de piatră ce se aflau în fața casei de o parte și de alta a ușii.

Zgomotul de mai înainte se stinsese și nimeni nu se arătase la capătul ulicioarei.

Aurilly se întoarse.

— Ei, ce ziceți, monseniore, e frumoasă ?

— Foarte frumoasă — răspunse prințul, posomorît.

— Și de ce sînteți atunci supărat, monseniore ? V-a văzut cumva ?

— Nu, doarme.

— Nu înțeleg ce vă dă de gîndit în cazul acesta ?

Prințul nu se mai învrednici să-i răspundă.

— Oacheșă ?... Bălaie ?... îi iscodi Aurilly.

— Ce curios, Aurilly ! murmură ducele. Cred c-am mai văzut-o undeva pe femeia aceasta.

— Înseamnă deci că ați recunoscut-o ?

— Nu, fiindcă nu pot de loc să-mi amintesc cum o cheamă, dar în clipa în care am văzut-o, am simțit ca o lovitură de pumnal în inimă.

Aurilly îl privi mirat, apoi, cu un zîmbet a cărui ironie nu se mai osteni s-o ascundă, zise :

— Ce vorbiți !

— I-ascultă, domnule, fă bine, te rog, și nu rîde ! îi răspunse tăios ducele. Nu vezi cît sufăr ?

— O, cum se poate, monseniore ! exclamă Aurilly.

— Da, chiar așa cum îți spun, nu știu ce se întîmplă cu mine, dar — adăugă el, încruntat — cred c-am făcut rău, nu trebuia s-o privesc.

— Tocmai din cauza impresiei puternice pe care v-a făcut-o, trebuie neapărat să aflăm cine este femeia asta, monseniore.

— Sigur că trebuie — spuse François.

— Încercați să vă amintiți, monseniore. Nu cumva ați văzut-o la curte ?

— Nu, nu cred.

— În Franța, în Navara, în Flandra ?

— Nu.

— Poate c-o fi spaniolă ?

— N-aș zice.

— Sau englezoaică ? Vreo doamnă din suita reginei Elisabeta ?

— Nu, nu, am impresia că este mult mai strîns legată de viața mea ; cred c-am întîlnit-o în niște împrejurări îngrozitoare.

— Atunci ați fi recunoscut-o numaidecît, fiindcă, slavă Domnului, în viața monsenicrului n-au existat prea multe împrejurări de felul celor despre care vorbea alteța sa adineauri.

— Crezi ? spuse prințul, cu un zîmbet sinistru.

Aurilly se înclină.

— Vezi tu — continuă ducele — acum mă simt destul de stăpîn pe mine ca să-mi pot desluși impresiile : femeia aceasta este într-adevăr frumoasă, dar frumoasă ca o moartă, frumoasă ca o umbră, frumoasă ca vedeniile ce ți se arată în vis ; tocmai de aceea mi se pare c-am văzut-o în vis... și am avut vreo două-trei visuri înspăimîntătoare în viața mea, de care cînd îmi amintesc îmi îngheață sîn-

gele în vine. Ei, uite, acum sînt convins c-am văzut-o pe femeia de sus într-unul din aceste visuri.

— Monseniore, monseniore ! îl mustră Aurilly. Să-mi îngăduie alteța voastră să-i spun că rareori mi-a fost dat pînă acum să-l aud mărturisindu-se cu atîta tristețe și atît de sensibil la nălucirile somnului. Din fericire însă, inima alteței sale este îndeajuns de călită pentru a înfrunta și cel mai vajnic oțel, și sper că nici o făptură vie, și cu atît mai puțin o fantomă, nu are puterea s-o vatăme în nici un fel. Uitați, monseniore, dacă n-aș simți cum mă arde în ceafă privirea care ne pîndește de pe ulița asta, m-aș urca la rîndul meu pe scară și vă promit că aș spulbera într-o clipă și visul, și fantomele, și neliniștea alteței voastre.

— Ai dreptate, zău, Aurilly, du-te și adu scara, reazem-o de zid și suie-te sus ! Și ce dacă ne urmărește cineva ? Nu ești omul meu ? Uită-te, Aurilly, zău, uită-te !

Aurilly se pregătea tocmai să dea ascultare poruncii stăpînului său, dar nu apucase să facă nici cîțiva pași, că auzi pe cineva străbătînd în goană piața.

— Alarmă, monseniore, alarmă ! îi strigă Henri ducelui.

Dintr-un salt, Aurilly fu lîngă stăpînul său.

— Dumneata ! se miră ducele. Dumneata aici, conte ! ? Cine ți-a dat voie să-ți părăsești postul ?

— Monseniore — răspunse Henri, hotărît — dacă alteța voastră socotește cu cale să mă pedepsească, mă va pedepsi ; deocamdată însă datoria îmi cerea să vin aici și n-am făcut decît să-mi îndeplinesc datoria.

Ducele, cu un zîmbet plin de tîlc, aruncă o privire spre fereastră.

— Datoria, conte ? Ce fel de datorie, lămurește-mă și pe mine, te rog — spuse el.

— Monseniore, s-au ivit niște călăreți pe malul fluviului și nu putem ști dacă sînt prieteni sau dușmani.

— Erau mulți ? întrebă ducele, îngrijorat.

— Cu duiumul, monseniore.

— Ai făcut bine că te-ai întors, conte, n-are rost să facem pe vitejii : dă ordin să-i trezească pe jandarmii dumitale. S-o apucăm pe malul rîului, care nu-i chiar atît de larg, și s-o ștergem cît mai repede. Cred că-i lucrul cel mai înțelept.

— Fără îndoială, monseniore, fără îndoială, dar cred c-ar trebui să-l înștiințăm și pe fratele meu, și cît mai grabnic.

— Doi oameni sînt de ajuns.

— Dacă socotiți că ajung doi oameni, monseniore — spuse Henri — mă duc eu atunci împreună cu un jandarm.

— Ei, drăcia dracului, nici să nu te gîndești ! protestă cu însuflețire prințul. Nu, du Bouchage, dumneata vii cu noi. Ce dracu ! Cum aș putea să mă lipsesc într-un moment ca ăsta de un apărător atît de iscusit ca dumneata !

— Alteța voastră vrea să plece cu toată escorta ?

— Da, cu toată.

— Am înțeles, monseniore — răspunse Henri, înclinîndu-se. Și cînd vrea să plece alteța voastră ?

— Chiar acum, conte.

— Hei ! strigă Henri. Să vină cineva !

Tînărul cornet ieși din umbra ulicioarei, ca și cînd n-ar fi așteptat decît ordinul comandantului său ca să se înfățișeze.

Henri îi dădu instrucțiuni și aproape îndată după aceea, jandarmii începură să se replieze spre burg, retrăgîndu-se din împrejurimile așezării pentru a se pregăti de plecare.

În mijlocul lor, ducele stătea de vorbă cu ofițerii.

— Domnilor — le explica el — pe cît se pare, prințul de Orania și-a trimis oamenii să mă hăituiască ; un vlăstar al casei regale franceze nu se cuvine însă să cadă prizonier, decît doar în urma unei bătălii cum a fost cea de la Poitiers sau de la Pavia. Să ne înclinăm deci în fața numărului și să ne retragem spre Bruxelles. Atîta timp cît voi fi printre dumneavoastră, sînt încredințat că viața și libertatea mea vor fi în siguranță. Apoi, întorcîndu-se către Aurilly : Tu ai să rămîi pe loc. Mă îndoiesc că femeia o să vină cu noi. De altminteri, îi cunosc îndeajuns pe frații Joyeuse ca să-mi dau seama că mezinul nu va îndrăzni s-o ia cu dînsul pe iubita lui, atîta vreme cît sînt și eu aici. Și pe urmă se știe doar că nu mergem la bal, trebuie s-o ținem tot într-o fugă și mă îndoiesc că o femeie ar putea înfrunta o asemenea oboseală.

— Unde se duce monseniorul ?

— În Franța. Am impresia că aici toate planurile mele au dat greș.

— Dar în care parte anume a Franței ? Monseniorul crede oare c-ar fi prudent să se întoarcă la curte ?

— Sigur că nu ; de aceea, pe cît se pare, am să mă opresc în drum la unul din apanajele mele, să zicem, de pildă, Château-Thierry.

— Alteța voastră e hotărîtă să rămînă acolo ?

— Da, cred că Château-Thierry e locul cel mai potrivit din toate punctele de vedere ; în primul rînd fiindcă se află la douăzeci și patru de leghe de Paris, adică așa cum e mai bine ; pe urmă, voi putea să fiu tot timpul cu ochii pe domnii de Guise, care, șase luni pe an, și le petrec la Soissons. Așadar, acolo, la Château-Thierry, o să mi-o aduci pe frumoasa necunoscută.

— Dar cine știe, monseniore, dacă o să vrea să vină cu mine ?

— Ești nebun ? Dimpotrivă, de vreme ce du Bouchage mă însoțește la Château-Thierry și ea îl urmează pretutindeni pe du Bouchage, totul o să meargă de la sine.

— Dar poate c-o să i se năzare să plece într-altă parte cînd o să-și dea seama că vreau s-o aduc alteței voastre.

— N-ai să mi-o aduci mie, ci contelui, doar ți-am mai spus odată. Haida-de ! Pe cinstea mea, zău, s-ar zice că pentru prima oară în viața ta îmi dai o mînă de ajutor într-o împrejurare ca asta. Ai bani ?

— Am cele două fișicuri de galbeni pe care alteța voastră mi le-a încredințat cînd am părăsit tabăra din poldere.

— Hai, dă-i drumul atunci ! Și caută ca prin orice mijloc. mă înțelegi ? prin orice mijloc să mi-o aduci pe frumoasa necunoscută la Château-Thierry ; poate că, văzînd-o mai de aproape, am s-o recunosc.

— Și cu servitorul ce fac, îl iau și pe el ?

— Da, dacă nu te încurcă.

— Și dacă mă încurcă ?

— Fă ceea ce faci de obicei cînd te poticnești de o piatră în drum : aruncă-l în șanț.

— Prea bine, monseniore.

Pe cînd cei doi lugubri uneltitori urzeau într-ascuns planurile lor, Henri urca treptele scării ce ducea la etaj ca să-l trezească pe Remy.

Auzind despre ce-i vorba, Remy bătu în ușă într-un anumit fel și, o clipă mai apoi, tînăra femeie îi deschise. În spatele slujitorului, Diane îl zări pe du Bouchage.

— Bună seara, domnule ! îl întîmpină ea cu un zîmbet ce de mult nu-i mai luminase obrazul.

— Vă rog să mă iertați, doamnă — se grăbi să se scuze contele — n-aș fi vrut să vă supăr, dar am venit să-mi iau rămas bun.

— Rămas bun ? ! Dar ce, plecați, domnule conte ?

— Da, doamnă, plec în Franța.

— Și ne părăsiți ?

— N-am încotro, doamnă, datoria îmi cere înainte de toate să execut ordinele prințului.

— Prințului ? Există oare vreun prinț pe aici ? ! se miră Remy.

— Care prinț ? întrebă Diane, schimbîndu-se la față.

— Domnul duce de Anjou, despre care toată lumea credea c-a murit și care a scăpat ca prin minune, se află în mijlocul nostru.

Diane scoase un țipăt sfîșietor, iar Remy se făcu galben ca turta de ceară, ca și cînd ar fi fost fulgerat de o moarte năprasnică.

— Mai spuneți-mi vă rog încă o dată — bolborosi Diane — că domnul duce de Anjou trăiește, că domnul duce de Anjou e aici.

— Dacă n-ar fi fost, doamnă, și dacă nu mi-ar fi poruncit să-l urmez, puteți fi sigură că v-aș fi petrecut pînă la poarta mînăstirii în care, așa cum mi-ați spus, aveți de gînd să rămîneți pînă la sfîrșitul zilelor.

— Da, da, așa e — întări slujitorul — mînăstirea, doamnă, mînăstirea...

Și duse un deget la buze. Diane dădu ușor din cap ca să-i arate că pricepuse tîlcul acestui semn.

— V-aș fi petrecut pînă acolo cu dragă inimă, doamnă — continuă Henri — cu atît mai mult, cu cît mi-e teamă că ați putea avea neplăceri din partea oamenilor ducelui.

— Cum așa ?

— Da, bănuiesc că știe, mai bine zis am toate motivele să cred lucrul acesta, că aici în casă locuiește o femeie și, probabil, își închipuie că e vorba de o prietenă de-a mea.

— Și ce vă face să credeți așa ceva ?

— Tînărul nostru cornet l-a văzut rezemînd o scară de perete și uitîndu-se înăuntru pe fereastră.

— O, Doamne ! exclamă Diane. Doamne Dumnezeule !

— Liniștiți-vă, doamnă, fiindcă l-a auzit totodată spunîndu-i însoțitorului său că nu vă cunoaște.

— Ce-are-a face — răspunse tînăra femeie, uitîndu-se la Remy — ce-are-a face !

— Tot ce doriți, doamnă, tot — o asigură slujitorul, pe chipul căruia o hotărîre nestrămutată își pusese pecetea.

— Nu vă speriați, doamnă — spuse Henri — ducele trebuie să plece chiar acum ; peste un sfert de ceas veți fi singură și liberă. Îngăduiți-mi deci să mă închin cu respect în fața domniei voastre și să vă spun încă o dată că pînă îmi voi da ultima suflare inima mea nu va bate decît pentru dumneavoastră și numai datorită domniei voastre. Rămîneți cu bine, doamnă, rămîneți cu bine !

Și înclinîndu-se cu cea mai adîncă smerenie, ca în fața unui altar, contele făcu doi pași înapoi.

— Nu, nu ! exclamă Diane, aiurînd ca un om mistuit de friguri. Nu, Dumnezeu nu poate îngădui una ca asta, nu, Dumnezeu i-a ridicat zilele, nu se poate să-l fi înviat acum din morți. Nu, nu, domnule, cu siguranță că v-ați înșelat, omul acesta a murit !

În aceeași clipă, ca un răspuns la această dureroasă chemare adresată îndurării cerești, de afară, din stradă, se auzi glasul ducelui de Anjou.

— Conte — strigă prințul — conte, nu ne face să te-așteptăm !

— L-ați auzit, doamnă ? spuse Henri. Încă o dată, rămîneți cu bine !

Și strîngînd mîna lui Remy, coborî grăbit treptele.

Diane se apropie de fereastră, scuturată de un tremur nestăpînit, ca o pasăre fascinată de privirea șarpelui din Antile.

Îl zări pe duce călare pe cal ; obrazul său era înviorat de flacăra torțelor purtate de doi jandarmi.

— Oh ! Trăiește, satana trăiește ! murmură Diane la urechea lui Remy într-un chip atît de înfricoșător, încît pînă și slujitorul se cutremură înfiorat. Trăiește, trebuie deci să trăim și noi ; pleacă în Franța, foarte bine, Remy, și noi tot în Franța vom pleca.

LXXVI

ISPITIREA

Pregătirile de plecare ale jandarmilor stîrniseră o adevărată harababură în tîrg ; după plecarea lor, zăngănitul armelor și larma de glasuri se potoli și-n locul lor se așternu o liniște desăvîrșită.

Remy așteptă pînă ce zarva se risipi încetul cu încetul și se stinse în depărtare, apoi, închipuindu-și că nu mai rămăsese nimeni în casă, coborî în sala de jos pentru a se îngriji de plecarea sa și a Dianei.

Însă, în clipa în care deschise ușa, spre marea lui mirare, dădu cu ochii de un om care ședea lîngă foc, cu fața întoarsă către el. Se vedea cît de colo că omul pîndea sosirea lui Remy, cu toate că în momentul cînd îl zări își ticlui o mutră nepăsătoare, ca și cum prea puțin s-ar fi sinchisit de prezența lui.

Remy se apropie pășind greoi și frînt din șale ca de obicei și lăsîndu-și fruntea pleșuvă descoperită, aidoma unui moșneag cocîrjat de povara anilor.

Cum însă cel spre care se îndrepta era întors cu spatele spre lumină, Remy nu putu să-i deslușească trăsăturile chipului.

— Mă iertați, domnule — spuse el — credeam că sînt singur sau aproape singur în toată casa.

— Și eu tot așa — răspunse interlocutorul. Constat însă cu bucurie că voi avea niște tovarăși de singurătate.

— O, niște tovarăși destul de triști din păcate, domnule — se grăbi să spună Remy — fiindcă, în afară de un tînăr bolnav cu care mă întorc în Franța...

— A, da — îl întrerupse deodată Aurilly, cu aerul blajin și milostiv al unui om cumsecade — știu despre cine-i vorba.

— Adevărat ? întrebă Remy.

— Da, e vorba de tînăra doamnă.

— Care tînără doamnă ? se zbîrli Remy, pregătindu-se să-l înfrunte.

— Domol, domol, nu te supăra, prietene — îl liniști Aurilly. Sînt intendentul familiei Joyeuse ; am venit aici după cel mai tînăr dintre stăpînii mei, din ordinul fratelui său și, la plecare, contele mi-a spus să am grijă de o tînără doamnă și de un slujitor bătrîn care vor să se întoarcă în Franța, după ce l-au însoțit pînă în Flandra...

Pe măsură ce rostea aceste cuvinte, omul se apropia de Remy cu o figură zîmbitoare și drăgăstoasă. Venind spre el, ajunse la un moment dat în dreptul lămpii, a cărei flacără îi lumină obrazul din plin.

Remy putu atunci să-l vadă lămurit. În loc să înainteze însă, la rîndul său, spre cel cu care vorbea, Remy se dădu un pas înapoi și, pe chipul său sluțit, se zugrăvi o clipă un simțămînt ce părea să mărturisească și spaimă, și scîrbă totodată.

— De ce nu-mi răspunzi ? S-ar zice că ți-e frică de mine ? întrebă Aurilly, cu cel mai îmbietor zîmbet pe buze.

— Vă rog să aveți toată îngăduința, domnule — răspunse Remy, silindu-se să-și prefacă vocea, care avea un sunet dogit — față de un biet bătrîn pe care încercările suferite și rănile căpătate l-au făcut sperios și neîncrezător.

— Cu atît mai mult, dragul meu — întîmpină Aurilly — ar trebui să primești ajutorul și sprijinul unui compatriot cinstit ; de altminteri, așa cum ți-am spus adineauri, vin în numele unui stăpîn în care s-ar cuveni să ai deplină încredere.

— Sigur că da, domnule.

Și Remy se dădu iar un pas înapoi.

— Ce, vrei să pleci ?...

— Mă duc s-o întreb pe stăpîna mea ; vă dați seama că nu sînt în măsură să hotărăsc singur.

— O, da, bineînțeles ; dar, dacă-mi dai voie, aș putea să vorbesc eu însumi cu dînsa și să-i explic în amănunțime sarcina ce mi s-a încredințat.

— Nu, nu, mulțumesc ; poate că doamna mai doarme încă și pentru mine odihna domniei sale e lucru sfînt.

— Cum dorești. De altfel, nu am nimic altceva să vă spun decît ceea ce stăpînul meu mi-a dat în grijă să vă aduc la cunoștință.

— Mie ?

— Dumitale și tinerei doamne.

— Stăpînul dumneavoastră, domnule conte de Bouchage, nu-i așa ?

— Dumnealui în persoană.

— Mulțumesc, domnule.

În momentul în care închise ușa, toate semnele bătrîneții, în afară de fruntea pleșuvă și cutele de pe obraz, se topiră pe loc și Remy începu să urce treptele atît de repede și cu o atît de neașteptată vioiciune, încît nimeni nu i-ar fi dat mai mult de douăzeci și cinci de ani moșneagului care, cu cîteva clipe mai înainte, părea să aibă cel puțin șaizeci.

— Doamnă, doamnă ! strigă slujitorul cu o voce schimbată de îndată ce o zări pe Diane.

— Ei, ce s-a mai întîmplat, Remy ? Ducele tot n-a plecat ?

— Ba da, doamnă, dar a rămas în schimb aici un diavol de o mie de ori mai crunt, de o mie de ori mai de temut decît el ; o spurcăciune pe care, de șase ani încoace, zi de zi, m-am rugat cerului s-o pedepsească, așa cum dumneavoastră vă rugați pentru stăpînul ei, și cum, de bună seamă, vă veți fi rugînd și acum, așteptînd să-i dau pedeapsa cuvenită cu mîna mea.

— Nu cumva e Aurilly ?

— Aurilly în carne și oase ; nemernicul e aici, uitat de mîrșavul său complice, ca un șarpe răzlețit de cuib.

— Uitat zici, Remy ? O, te înșeli amarnic ; doar îl cunoști pe duce și știi foarte bine că nu obișnuiește să lase la voia întîmplării o ticăloșie pe care poate s-o facă el însuși. Nu, nu, Remy, nu l-a uitat pe Aurilly, dimpotrivă, l-a lăsat aici și l-a lăsat cu un anumit scop, te rog să mă crezi.

— O, despre el, doamnă, sînt în stare să cred orișice.

— Știe cumva cine sînt ?

— N-am impresia.

— Și nici pe tine nu te-a recunoscut ?

— Cît despre mine, doamnă — răspunse Remy cu un zîmbet trist — nimeni nu m-ar mai putea recunoaște acum.

— Dar poate că bănuiește cine sînt ?

— Nu, fiindcă a ținut să vă vadă.

— Remy, ascultă-mă pe mine, dacă nu m-a recunoscut, în orice caz are unele bănuieli.

— Nimic mai simplu, atunci — spuse Remy, posomorît — și nu pot decît să mulțumesc Celui de Sus că ne arată fără nici un ocoliș calea pe care trebuie s-o urmăm ; burgul este pustiu, nemernicul e singur, așa cum sînt și eu... am văzut că poartă la brîu un pumnal... ca și mine, și eu am un cuțit la brîu...

— Stai puțin, Remy, stai puțin — îl întrerupse Diane. N-am de gînd să mă tîrguiesc cu tine pentru viața unui netrebnic, dar, înainte de a-l răpune, ar fi bine să știm ce vrea de la noi și dacă, în împrejurarea de față, n-am putea folosi cumva răul pe care vrea să ni-l facă. Cine ți-a spus că e, Remy, cînd a stat de vorbă cu dumneata ?

— Mi-a spus c-ar fi intendentul domnului du Bouchage, doamnă.

— Vezi bine că minte ; trebuie deci să aibă vreun interes ca să mintă. Să aflăm mai întîi ce vrea, în așa fel încît să nu bage de seamă ce vrem noi de la el.

— Voi face așa cum porunciți, doamnă.

— Deocamdată, ce dorește ?

— Să vă însoțească.

— În ce calitate ?

— În calitate de intendent al contelui.

— Spune-i că primesc.

— Păcatele mele, doamnă !

— Și mai spune-i că tocmai mă gîndeam să plec în Anglia, unde am niște neamuri, dar că mai stau totuși în cumpănă ; minte așa cum te-a mințit și el ; ca să poți birui, Remy, trebuie să lupți cu aceleași arme.

— Dar o să vă vadă.

— Și masca mea ? Ai uitat masca, Remy ? De altfel, îmi vine să cred că știe cine sînt.

— Atunci, dacă știe, înseamnă că vrea să vă întindă o cursă.

— Singurul mijloc pentru a te feri este să dai impresia că ești gata să cazi în ea.

— Totuși...

— Spune-mi de ce ți-e frică ? Poate fi ceva mai groaznic decît moartea ?

— Nu.

— Și-atunci ? Sau nu mai ești chiar atît de hotărîtă să mori pentru a-ți îndeplini legămîntul ?

— Ba da ; dar nu să mor fără a mă fi răzbunat.

— Remy, Remy — spuse Diane cu o privire înflăcărată de o exaltare sălbatică — o să ne răzbunăm, n-avea grijă, tu pe slujitor, iar eu pe stăpîn.

— Prea bine, doamnă, s-a făcut.

— Du-te, dragul meu, du-te.

Remy coborî scările, deși cu inima îndoită. Cît era el de viteaz, în momentul în care dăduse cu ochii de Aurilly, tînărul simțise acea cutremurare nervoasă plină de o sinistră spaimă ce te face să te încrîncenezi la vederea unei reptile ; și acum voia să ucidă, numai fiindcă fusese înfricoșat.

Totuși, pe măsură ce cobora treptele, sufletul său atît de bine oțelit își recăpăta dîrzenia dintotdeauna și, în clipa cînd deschise din nou ușa, Remy era hotărît, în pofida sfaturilor Dianei, să-l tragă de limbă pe Aurilly, silindu-l să se dea de gol, iar în cazul cînd ar descoperi, după cum bănuia, cine știe ce urzeală mîrșavă, să-l înjunghie pe loc.

Așa înțelegea Remy diplomația.

Aurilly îl aștepta nerăbdător ; deschisese fereastra ca să poată supraveghea dintr-o ochire toate ieșirile.

Remy se apropie de el, înarmat cu o hotărîre nestrămutată ; de aceea primele cuvinte ce-i ieșiră din gură fură rostite cu un aer împăciuitor și blajin.

— Domnule — spuse el — stăpîna mea nu poate primi propunerile dumneavoastră.

— Și pentru ce ?

— Pentru că nu sînteți intendentul domnului du Bouchage.

Aurilly se schimbă la față.

— De unde știi ? întrebă el.

— E la mintea cocoșului. Domnul du Bouchage mi-a încredințat la plecare persoana pe care o însoțesc, iar domnul du Bouchage nu mi-a pomenit nimic despre domnia voastră cînd ne-am despărțit.

— Probabil că s-a întîlnit cu mine după aceea.

— Minciuni, domnule, minciuni.

Aurilly își umflă pieptul; judecînd după înfățișare, slujitorul părea un biet moșneag.

— Îți cam iei nasul la purtare, unchiule! îi spuse el, încruntîndu-se. Ia seama! Ești om bătrîn, iar eu sînt tînăr; ești neputincios, iar eu în toată puterea vîrstei. Remy se mulțumi să zîmbească, fără să-i răspundă nimic. Dacă ți-aș fi pus gînd rău, dumitale sau stăpînei dumitale — continuă Aurilly — ar fi de ajuns să ridic mîna.

— Ferească Dumnezeu! se grăbi să spună Remy. Poate că m-am înșelat, poate că, într-adevăr, îi vreți binele.

— Mai încape vorbă!

— Spuneți-mi atunci lămurit ce poftiți.

— Dragul meu — căută să-l ispitească Aurilly — aș pofti să-mi dai o mînă de ajutor și, cu prilejul acesta, să te și pricopsesc.

— Și dacă nu vreau?

— În cazul acesta, fiindcă văd că-mi vorbești deschis, am să-ți răspund și eu fără ocolișuri: în cazul acesta poftesc să te omor.

— Să mă omoriți?! Nu zău? spuse Remy cu un zîmbet hain.

— Da, am mînă liberă s-o fac.

Remy trase adînc aer în piept.

— Dar ca să vă pot da o mînă de ajutor — întîmpină el — ar trebui să știu măcar ce urmăriți.

— Am să-ți spun: ai ghicit, unchiule, nu sînt în slujba contelui du Bouchage.

— Așa! În slujba cui atunci?

— În slujba unui domn și mai suspus.

— Băgați de seamă: mi-e teamă c-o să spuneți iar o minciună.

— De ce?

— Pentru că mai presus decît casa Joyeuse, nu prea știu multe alte case.

— Nici chiar casa regală a Franței ?

— Adevărat ? ! se miră Remy.

— Și iată cum înțelege să plătească — adăugă Aurilly, strecurînd în mîna lui Remy unul din fișicurile cu galbeni primite de la ducele de Anjou.

În momentul în care îi atinse mîna, Remy tresări și se dădu un pas înapoi.

— Sînteți în slujba regelui ? întrebă el cu o naivitate care ar fi făcut cinste chiar și unui om mai șmecher ca el.

— Nu a lui, ci a fratelui său, domnul duce de Anjou.

— Așa ? Foarte bine, sînt sluga preaplecată a domnului duce.

— Ei, așa-mi place.

— Și pe urmă ?

— Cum adică, pe urmă ?

— Da, ce dorește monseniorul ?

— Monseniorul, iubitule — spuse Aurilly, apropiindu-se de Remy și încercînd din nou să-i strecoare fișicul în mînă — monseniorul e îndrăgostit de stăpîna dumitale.

— O cunoaște, va să zică ?

— A văzut-o.

— A văzut-o ! exclamă Remy, încleștind degetele pe mînerul cuțitului. Și cînd anume a văzut-o ?

— Astă-seară.

— Nu se poate ! Stăpîna mea n-a ieșit din camera dumneaei.

— Tocmai aici e cleanciul ; prințul s-a purtat într-adevăr ca un școlar, dovadă că e îndrăgostit pînă peste urechi.

— Ce-a făcut ? Pot să știu și eu ?

— A luat o scară și s-a cățărat pe balcon.

— Aha ! icni Remy, silindu-se să-și stăpînească bătăile năprasnice ale inimii. Aha, așa a făcut, va să zică ?

— S-ar părea că e grozav de frumoasă — adăugă Aurilly.

— Dar ce, dumneavoastră n-ați văzut-o ?

— Nu, dar, după cîte mi-a spus monseniorul, abia aștept s-o văd, dacă nu de altceva, cel puțin ca să-mi dau seama în ce măsură poate să-și piardă dreapta judecată

din pricina dragostei un om cu bun simț. Așadar, ne-am înțeles, ești omul nostru ?

Și pentru a treia oară, Aurilly încercă să-l înduplece pe Remy să primească banii.

— Nici vorbă că sînt omul dumneavoastră — confirmă slujitorul, dînd la o parte mîna lui Aurilly. Trebuie totuși să știu ce am de făcut în istoria asta pe care o puneți la cale.

— Spune-mi mai întîi : doamna de sus e amanta domnului du Bouchage sau a fratelui dumisale ?

Remy simți cum i se urcă tot sîngele în obraji.

— A nici unuia dintre ei — răspunse el, stingherit. Doamna de sus n-are nici un iubit.

— Nici un iubit ! O femeie care n-are nici un iubit e o trufanda rară ! Să fiu al dracului ! Monseniore, am descoperit piatra filozofală.

— Prin urmare, monseniorul duce de Anjou este îndrăgostit de stăpîna mea ?

— Da.

— Și ce vrea ?

— Vrea s-o aducă la Château Thierry, spre care se îndreaptă acum în marș forțat.

— Pe viața mea, zău dacă am mai pomenit o dragoste care să se aprindă atît de repede.

— Așa se aprinde monseniorul de obicei.

— Toate ar fi bune dacă n-ar exista totuși o piedică — spuse Remy.

— Care ?

— Faptul că stăpîna mea vrea să se îmbarce pentru Anglia.

— Ei, drăcie ! Uite, tocmai în treaba asta ne-ai putea fi de ajutor : încearcă s-o convingi.

— În ce privință ?

— Să plece în direcția cealaltă.

— N-o cunoașteți pe stăpîna mea, domnule : cînd îi intră ceva în cap, nimeni n-o poate face să-și iasă din-tr-ale sale. De altminteri, nu-i de ajuns să se întoarcă în Franța, în loc să plece la Londra. În cazul cînd s-ar duce la Château-Thierry, credeți c-o să se lase înduplecată de dorințele prințului ?

— Și de ce nu, mă rog ?

— Pentru că nu-l iubește pe ducele de Anjou.

— Fugi de aici ! Un fiu de rege nu se poate să nu fie iubit.

— Dar din moment ce a bănuit că stăpîna mea îl iubește fie pe domnul conte du Bouchage, fie pe domnul duce de Joyeuse, cum de i-a trecut prin gînd monseniorului duce de Anjou s-o răpească bărbatului de care este îndrăgostită ?

— Ai niște păreri cît se poate de vulgare, unchișule — spuse Aurilly — și, cum văd eu, o să ne înțelegem cam greu amîndoi ; de aceea n-are rost să mai lungesc vorba ; mi-am zis că-i mai bine să te iau cu duhul blîndeții decît cu răul, dar dacă mă silești să întorc foaia, n-am încotro, am s-o întorc.

— Și ce-o să faceți ?

— Am mînă liberă, cum ți-am spus, din partea monseniorului. Am să te omor undeva, într-un cotlon, și am s-o răpesc apoi pe stăpîna dumitale.

— Și credeți oare că n-o să vă ceară nimeni socoteală pentru fapta asta ?

— Cred tot ce-mi spune stăpînul meu să cred. Zi, ce ai de gînd : vrei ori nu s-o convingi pe stăpîna dumitale să se întoarcă în Franța ?

— Am să încerc, dar nu pot să garantez nimic.

— Și cînd îmi dai răspunsul ?

— Chiar acum, numai să mă urc pînă sus la dînsa și s-o întreb.

— Foarte bine, du-te că te-aștept.

— Îndată, domnule.

— Stai puțin, unchiule, că mai am să-ți spun un cuvînt : știi că norocul și viața dumitale sînt în mîinile mele ?

— Știu.

— Atîta am avut de spus. Du-te, între timp eu am să mă îngrijesc de cai.

— Nu trebuie să vă grăbiți prea tare.

— Vezi-ți de treabă ! N-am nici o îndoială în privința răspunsului. Ai văzut dumneata o femeie care să rămînă de piatră la stăruințele unui prinț ?

— Pare-mi-se că se mai întîmplă cîteodată.

— Da — recunoscu Aurilly — dar foarte rar. Du-te acum.

În timp ce Remy urca din nou scările, Aurilly se îndreptă într-adevăr spre grajd, ca și cînd ar fi fost încredințat că speranțele sale se vor împlini.

— Ei, ce este ? întrebă Diane, văzîndu-l pe Remy.

— Ei bine, doamnă, aflați că ducele v-a văzut.

— Și... ?

— Și vă iubește.

— Ducele m-a văzut ! Ducele mă iubește ! exclamă Diane. Nu cumva aiurezi, Remy ?

— Nicidecum ; n-am făcut decît să vă spun ce mi-a spus.

— Și cine ți-a spus asta ?

— Omul acela ! Aurilly ! Nemernicul !

— Dar din moment ce m-a văzut, înseamnă că m-a și recunoscut ?

— Dacă ducele v-ar fi recunoscut, credeți oare că Aurilly s-ar mai încumeta să dea ochi cu dumneavoastră și să vă facă o declarație de dragoste în numele prințului ? Nu, puteți fi sigură că ducele nu v-a recunoscut.

— Ai dreptate, Remy, de o mie de ori ai dreptate. Atîtea lucruri se vor fi petrecut de șase ani încoace în mintea lui diabolică, încît probabil că m-a uitat. Putem foarte bine să mergem cu omul acesta, Remy.

— Da, dar cine știe dacă omul acesta n-o să vă recunoască ?

— Și de ce crezi tu c-ar putea să aibă mai multă ținere de minte decît stăpînul său ?

— Pentru că are tot interesul să-și amintească, în timp ce prințul are tot interesul să uite ; e lesne de înțeles ca un desfrînat de cea mai josnică teapă cum e ducele, un suflet orb, un om sătul pînă în gît de toate plăcerile, ucigașul propriilor sale iubiri, să fi uitat, căci dacă n-ar uita, cum ar mai putea să trăiască ? În schimb, Aurilly sînt convins că n-a uitat. Dacă s-ar întîmpla cumva să vă vadă la față, și-ar închipui că sînteți o umbră venită de pe lumea cealaltă ca să se răzbune și v-ar da numai-decît în vileag.

— Remy, dacă nu mă înșel, ți-am spus c-am luat cu mine o mască, după cum tu mi-ai spus, pare-mi-se, că porți un cuțit ?

— Adevărat, doamnă — mărturisi Remy — și chiar îmi vine să cred că Dumnezeu vrea să ne-ajute să-i pedepsim pe ticăloși. Și ieșind în capul scării, îl strigă pe Aurilly : Domnule, domnule !

— Ce este ? întrebă acesta.

— Stăpîna mea mulțumește domnului conte du Bouchage pentru grija pe care i-o poartă, căutînd s-o ocrotească, și primește cu recunoștință propunerea dumneavoastră atît de îndatoritoare.

— Bine, bine — spuse Aurilly — fii bun atunci și înștiințează-o că gonacii așteaptă afară.

— Poftiți, doamnă, poftiți — zise Remy, oferindu-i Dianei brațul.

Aurilly aștepta la picioarele scării, cu felinarul în mînă, nerăbdător să vadă chipul necunoscutei.

— Ei, fir-ar să fie ! bombăni el. E mascată ! Nu-i nimic, de aici și pînă la Château-Thierry, băierile vor avea tot timpul să se rupă... ori să fie tăiate.

LXXVII

CĂLĂTORIA

Porniră la drum.

Aurilly se silea să-i vorbească lui Remy ca de la egal la egal, arătîndu-se față de Diane plin de cel mai adînc respect.

Remy însă putea să-și dea seama foarte ușor că mărturiile lui de respect erau interesate.

Într-adevăr, a ține scara unei femei de cîte ori urcă sau coboară de pe cal, a urmări grijuliu fiecare din gesturile ei, a nu lăsa să scape nici un prilej de a-i culege de pe jos mănușa pierdută ori de a-i încopcia pelerina

sînt lucruri pe care nu le face de obicei decît un îndrăgostit, un slujitor sau un om curios.

Ridicîndu-i mănușa, Aurilly avea ocazia să-i vadă mîna ; încopciindu-i pelerina, putea să strecoare o privire pe sub mască ; ținîndu-i scările, spera ca printr-o întîmplare să poată întrezări chipul pe care prințul nu reușise să-l descopere în vălmășagul amintirilor lui încîlcite, dar pe care el, Aurilly, cu memoria lui atît de exactă, era convins că-l va recunoaște.

Muzicantul avea de furcă însă cu un adversar încercat ; Remy stărui să fie lăsat să-și îndeplinească îndatoririle pe care le avea față de însoțitoarea sa, arătîndu-se gelos de atitudinea curtenitoare a lui Aurilly.

La rîndul său, Diane, fără a lăsa să se înțeleagă că ar bănui cumva pricina acestei bunăvoințe, ținu partea celui pe care Aurilly îl socotea drept un bătrîn servitor, încercînd să-l scutească pe cît putea de ostenelile slujbei sale, și-l rugă pe Aurilly să-i dea voie slujitorului ei să facă singur ceea ce avea de făcut.

Aurilly trebuia să se mulțumească deocamdată, în timpul nesfîrșitelor drumuri pe care urmau să le străbată, să aștepte ploaia ori căderea nopții sau, în timpul popasurilor, să aștepte prînzul ori cina.

Speranțele sale însă fură înșelate, nici ploaia și nici soarele nu-i erau de vreun folos, deoarece masca rămînea mai departe lipită de obraz ; iar cît privește mesele, tînăra femeie obișnuia să mănînce singură în camera ei.

Aurilly își dădea seama că, dacă nu reușise să descopere nimic, în schimb el fusese descoperit ; căută atunci să spioneze prin gaura cheii, dar doamna avea totdeauna grijă să șadă cu spatele la ușă ; căută, de asemenea, să se uite pe fereastră, dar de fiecare dată geamurile erau acoperite cu perdele groase, iar în lipsa perdelelor, cu pelerinele călătorilor.

Oricît încercă să-l tragă de limbă sau să-l mituiască pe Remy, nu reuși s-o scoată la capăt cu el ; servitorul îi răspundea că așa hotărîse stăpîna sa și că nu putea decît să-i împărtășească dorințele.

— Dar pentru cine sînt toate ascunzișurile astea, numai pentru mine ? întrebă Aurilly.

— Nu, pentru toată lumea.

— Bine, dar domnul duce de Anjou totuși a văzut-o; atunci nu se mai ferea.

— A fost doar o întîmplare, numai și numai o întîmplare — îi explică Remy. Tocmai pentru că domnul duce de Anjou a reușit s-o vadă atunci, fără știrea dumneaei, stăpîna mea a căutat să-și ia toate măsurile ca să n-o mai poată vedea nimeni.

Între timp zilele treceau, se apropiau de țelul călătoriei și, datorită precauțiilor luate de Remy și de stăpîna sa, curiozitatea lui Aurilly era mereu păcălită.

Plaiurile Picardiei începeau să se desfășoare sub privirile călătorilor.

Aurilly, care, de vreo trei-patru zile, fusese cînd bine dispus, cînd îmbufnat, cînd nespus de îndatoritor, cînd aproape brutal, folosind toate mijloacele pe care le avea la îndemînă, ajunsese să-și piardă răbdarea și, încetul cu încetul, ieșeau la iveală proastele năravuri ale firii sale netrebnice.

S-ar fi zis că își dădea seama de taina ucigătoare ascunsă sub masca de pe obrazul acestei femei.

Într-o zi rămase puțin mai în urmă cu Remy și încercă iarăși să-l ispitească în fel și chip, dar slujitorul îi respinse ca de obicei ademenirile.

— Odată și odată — spuse Aurilly — tot va trebui s-o văd pe stăpîna ta.

— Sigur că da — răspunse Remy — dar o veți vedea atunci cînd va voi dînsa, nu cînd veți vrea dumneavoastră.

— Și dacă aș încerca totuși s-o văd cu de-a sila? întrebă Aurilly.

Un fulger scăpără în ochii lui Remy fără voia sa.

— Încercați! se mulțumi el să spună.

Aurilly văzu scăpărarea din ochii lui și putu să-și dea seama de focul ce mocnea încă în ființa celui pe care-l luase drept un moșneag.

Începu să rîdă.

— Ce prostie! exclamă el, dînd din umeri. La urma urmei, ce mă privește pe mine cine poate fi? În orice caz, sper că este una și aceeași persoană cu femeia pe care a văzut-o domnul duce de Anjou?

— Firește!

— Și pe care mi-a spus să i-o aduc la Château-Thierry?

— Sigur că da.

— Prea bine, n-am nevoie să știu mai mult ; doar nu sînt eu cel căruia i s-au aprins călcîiele după dînsa, ci monseniorul, și atîta timp cît nu veți căuta să fugiți, să scăpați de mine...

— Vi s-a părut cumva c-am vrea să fugim ?

— Nu.

— N-aveți nici un motiv să vă îndoiți de noi, și ca să vă dați seama că nici măcar nu ne trece prin gînd așa ceva, pot să vă spun că, în orișice caz, chiar dacă nu ne-ați însoți dumneavoastră, am merge mai departe spre Château-Thierry ; dacă ducele dorește să ne vadă, și noi sîntem la fel de dornici să-l vedem.

— Atunci — spuse Aurilly — totul se potrivește de minune. Ceva mai tîrziu însă, ca și cînd ar fi vrut să se încredințeze că, într-adevăr, Remy și însoțitoarea sa nu se gîndeau să apuce pe alt drum, propuse : Stăpîna dumitale n-ar vrea să ne oprim puțin aici ?

Și-i arătă un fel de ospătărie ce se afla în marginea drumului.

— Știți doar — îi atrase atenția Remy — că stăpîna mea nu obișnuiește să se oprească decît în orașe.

— Am băgat și eu de seamă lucrul acesta — mărturisi Aurilly — dar nu i-am dat prea mare importanță.

— Acuma știți.

— Ei bine, eu, care n-am făcut nici un fel de legămînt, am să rămîn totuși aici un moment ; vedeți-vă mai departe de drum, că vin și eu îndată.

Și, după ce-i arătă lui Remy pe unde s-o ia, Aurilly sări jos de pe cal și se apropie de hangiul care ieșise să-l întîmpine, ploconindu-se pînă la pămînt, ca și cum l-ar fi cunoscut.

Remy se grăbi s-o ajungă din urmă pe Diane.

— Ce ți-a spus ? îl întrebă tînăra femeie.

— Mi-a împărtășit ca de obicei dorința lui.

— Vrea neapărat să mă vadă ?

— Da.

Diane zîmbi pe sub mască.

— Luați seama — îi spuse Remy — e furios.

— N-o să mă vadă. Nu vreau, și dacă nu vreau eu, n-are ce să facă.

— Bine, dar cînd vom ajunge la Château-Thierry, nu va trebui totuși să vă scoateți masca ?

— Ei, și, ce-mi pasă, de vreme ce atunci cînd vor descoperi cine sînt, va fi prea tîrziu pentru ei ? De altminteri, stăpînul nu m-a recunoscut.

— Da, dar slujitorul o să vă recunoască numaidecît.

— Vezi doar că pînă în clipa de față nici vocea și nici mersul meu nu i-au dat de gîndit.

— N-are-a face, doamnă — răspunse Remy. Toate misterele acestea de care Aurilly mereu se lovește de opt zile încoace, prințul nu le-a avut de întîmpinat, nu i-au stîrnit curiozitatea și nici nu i-au răscolit amintirile, în timp ce, de opt zile încoace, Aurilly caută într-una, își dă cu socoteala și chibzuiește în fel și chip ; văzîndu-vă, memoria lui, care, vă dați seama, a fost zgîndărită de atîtea și atîtea împrejurări, va fi străfulgerată, și dacă nu v-a recunoscut pînă acum, cu siguranță că o să vă recunoască numaidecît.

În momentul acela fură întrerupți de Aurilly, care o luase pe o scurtătură și care, după ce îi urmărise o bucată de vreme fără să-i scape o clipă din ochi, le ieșise fără veste în cale în speranța că va izbuti să prindă măcar o frîntură din convorbirea lor.

Tăcerea ce coborî brusc la sosirea lui îi dovedi în chipul cel mai neîndoielnic că-i stingherea ; se resemnă deci să meargă în urma lor, așa cum obișnuia să facă uneori.

Fără să mai zăbovească o clipă, Aurilly își ticlui în minte un plan.

Bănuia desigur ceva, așa cum spusese Remy, numai că bănuielile lui erau instinctive, căci, nici un moment, urzind mereu alte ipoteze, cugetul lui nu se oprise asupra celei adevărate.

Nu putea cu nici un preț să se dumerească pentru ce femeia se încăpățîna să-și ascundă chipul, pe care, mai curînd ori mai tîrziu, tot avea să i-l vadă.

Pentru a-și duce cît mai bine la îndeplinire planul, Aurilly căută să le dea celorlalți de înțeles că-l părăsise cu desăvîrșire, arătîndu-se pînă la sfîrșitul zilei cel mai vesel și cel mai împăciuitor tovarăș de drum din lume.

Remy observă cu oarecare neliniște această schimbare.

Ajunseră în cele din urmă într-un oraș, în care rămaseră ca de obicei peste noapte.

A doua zi, sub cuvînt că aveau de făcut o bucată mai lungă de drum, plecară dis-de-dimineață. La prînz făcură un popas pentru a lăsa caii să se odihnească. La orele două porniră din nou. Merseră așa mai departe pînă pe la patru.

Un buget întins mijea în depărtare : era pădurea La Fère.

Ca toate pădurile din nordul Franței, avea o înfățișare mohorîtă și misterioasă ; dar înfățișarea aceasta, oricît ar fi fost de impunătoare pentru temperamentele meridionale, care, mai presus de orice pe lume, jinduiesc după lumina zilei și căldura soarelui, nu părea să aibă nici o înrîurire asupra lui Remy sau asupra Dianei, și unul, și celălalt fiind obișnuiți cu codrii deși din Anjou și din Sologne.

Totuși, în momentul acela, amîndoi schimbară o privire ca și cînd ar fi înțeles și unul, și altul că, într-adevăr, acolo era sortit să se întîmple evenimentul pe care, din zorii zilei de cînd porniseră la drum, îl simțeau plutind deasupra capetelor lor.

Intrară în pădure.

Era cam pe la chindie. După vreo jumătate de oră, lumina începu să amurgească.

Un vînt puternic învîrtejea frunzele și le purta peste întinsurile nesfîrșite ale unui lac, ce se pierdea încremenit ca o mare moartă în adîncurile bungetului, desfășurîndu-se de-a lungul drumului care se deschidea în fața călătorilor.

De două ceasuri ploua cu găleata și pămîntul lutos se înmuiase. Diane, care avea toată încrederea în calul său și căreia, de altfel, nici nu i-ar fi trecut prin gînd să-și cruțe viața, îl lăsa să înainteze în voie, fără să-l mai mîne ; Aurilly mergea în dreapta, iar Remy în stînga ei.

Aurilly ținea marginea dinspre lac, slujitorul mijlocul drumului.

Țipenie de om nu se zărea sub întunecatele bolți de verdeață pe șerpuiturile drumului croit printre copaci.

S-ar fi zis că se aflau în inima uneia din acele păduri fermecate, la umbra căreia nu poate trăi nici o făptură vie, dacă uneori nu s-ar fi auzit răzbătînd din afunduri urletul răguşit al lupilor ce se treziseră o dată cu înserarea.

La un moment dat, Diane simţi că şaua calului său, pe care-l încingase ca de obicei Aurilly, începuse să se clatine şi să se răsucească ; îl înştiinţă pe Remy, care sări numaidecît jos de pe cal şi se aplecă să strîngă chinga.

Folosindu-se de prilej, Aurilly se apropie de Diane, care în momentul acela nu era atentă la el, şi reteză cu vîrful pumnalului dintr-o mişcare băierile măştii.

Înainte ca ea să fi prins de veste ce voia să facă sau să fi apucat să ducă mîna la obraz, Aurilly îi smulse masca şi se aplecă spre Diane, care, în momentul acela, tocmai stătea întoarsă cu faţa spre el.

Privirile celor doi se cuprinseră într-o crîncenă încleştare. Nimeni n-ar fi putut să spună care dintre ei era mai palid la faţă şi mai fioros.

Aurilly îşi simţi fruntea scăldată de o sudoare îngheţată şi, lăsînd să-i scape din mînă şi masca, şi pumnalul, îşi plesni palmele una de alta, gemînd înspăimîntat :

— Sfinte Dumnezeule !... Doamna de Monsoreau !!!

— De aici încolo n-o să mai ai prilejul să rosteşti numele acesta !... strigă Remy şi, înşfăcîndu-l pe Aurilly de mijloc, îl trase jos de pe cal.

Aurilly întinse mîna să apuce pumnalul.

— Nu, Aurilly, nu — îi spuse Remy, aplecîndu-se asupra lui şi punîndu-i genunchiul în piept — nu, stai aici!

În momentul acela, ultimul văl ce mai acoperea încă amintirile lui Aurilly se sfîşie brusc.

— Le Haudouin ! bolborosi el. S-a sfîrşit cu mine !

— Încă nu — spuse Remy, astupînd cu mîna gura nefericitului ce se zvîrcolea sub el — dar nici mult nu mai ai ! Şi cu mîna cealaltă trase pumnalul din teacă. Acum — rosti el — acum, Aurilly, ai dreptate : s-a sfîrşit cu tine !

Şi lama de oţel pătrunse în gîtlejul muzicantului, care scoase un horcăit sugrumat.

Cu privirea rătăcită, stînd în şa pe jumătate întoarsă, cu mîinile pe oblînc, tremurînd toată şi totuşi necruţă-

toare, Diane urmări pînă la capăt, fără să clipească, scena aceea de groază.

Cu toate astea, cînd văzu sîngele țîșnind de-a lungul lamei pumnalului, se lăsă pe spate și alunecă jos de pe cal țeapănă ca o moartă.

Remy însă avea altceva de făcut în momentul acela năprasnic decît să se ocupe de ea : se apucă să scotocească prin hainele lui Aurilly, luîndu-i cele două fișicuri de galbeni, pe urmă îi atîrnă o piatră de gît și azvîrli cadavrul în lac.

Turna mereu cu găleata.

— Șterge, Doamne, șterge urmele dreptății tale, căci mai sînt și alți vinovați pe care mîna ta va trebui să-i lovească ! murmură el.

Își spălă mîinile în apa lîncedă și întunecoasă, o luă în brațe pe Diane, care zăcea încă în nesimțire, și o urcă pe calul ei, apoi încălecă pe gonaciul lui, avînd grijă s-o sprijine pe tovarășa sa de drum.

Înspăimîntat de urletele lupilor care se apropiau tot mai mult, ca și cînd ar fi simțit ce se întîmplase, calul lui Aurilly se făcu nevăzut în desiș.

După ce Diane își veni în fire, cei doi călători porniră mai departe spre Château-Thierry, fără să schimbe un singur cuvînt.

LXXVIII

CUM S-A FĂCUT CĂ REGELE NU L-A POFTIT LA MASĂ PE CRILLON ȘI CUM A VENIT ÎN SCHIMB CHICOT, NEPOFTIT

A doua zi după ce se petrecuseră în pădurea La Fère întîmplările povestite mai sus, pe la orele nouă dimineața, regele Franței ieși din baie.

După ce-l înfășurase într-o cuvertură de lînă fină și-l șterse cu două trîmbe groase de vată de Persia — ce

seamănă foarte bine cu lîna de oaie — camerierul său se retrăsese, pentru ca în locul lui să vină coaforii și garderobierii monarhului, care, la rîndul lor, cedaseră locul parfumierilor și curtenilor.

În sfîrșit, după ce și aceștia plecaseră, suveranul îl chemase pe majordomul palatului, căruia îi spuse că ar fi vrut să mănînce altceva decît supa de carne pe care o lua de obicei la prînz, deoarece, ca niciodată, în dimineața aceea i se stîrnise pofta de mîncare.

Această binevenită știre, ce se răspîndi fulgerător în tot palatul, fu întîmpinată cu o bucurie pe deplin îndreptățită, și aburul îmbietor al cărnurilor fripte și începuse să adie dinspre bucătării în momentul în care Crillon, comandantul gărzii regale, după cum probabil cititorul își amintește, intră în apartamentul maiestății sale pentru a primi ordine.

— De, știu eu, dragă Crillon — îi spuse regele — fă și tu cum crezi că-i mai bine pentru ca pe ziua de azi persoana mea să fie apărată ; dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu mă sili să fac pe monarhul : mă simt întraripat de fericire în dimineața asta și parcă îmi tot vine să rîd ; sînt mai ușor ca un fulg și am impresia că dintr-o clipă într-alta o să-mi iau zborul. Mi-e foame, Crillon, îți dai tu seama ce înseamnă asta, dragul meu ?

— Îmi dau cu atît mai bine seama, sire — răspunse comandantul gărzii regale, cu cît și mie, drept să vă spun, mi-e o foame de lup.

— O, ție, Crillon, ție mereu ți-e foame — zise suveranul, rîzînd.

— Nu chiar mereu, sire, nu, maiestatea voastră exagerează, doar de trei ori pe zi ; dar maiestății voastre ?

— Mie o dată pe an și numai atunci cînd se întîmplă să primesc vești bune.

— Drăcia dracului ! Care va să zică ați primit vești bune, sire ? Cu atît mai bine, cu atît mai bine ! Fiindcă veștile bune sînt tot mai rare, pare-mi-se de la o vreme încoace.

— N-am primit nici o veste, Crillon, dar știi ce zice proverbul ?

— Știu, cum de nu : „Cînd nici o veste nu vine, înseamnă că totul e bine". Eu nu prea am încredere în

proverbe, sire, și mai cu seamă în proverbul acesta ; n-ați primit nimic din Navara ?

— Nimic.

— Chiar nimic ?

— Dacă-ți spun, înseamnă că-i liniște și pace.

— Dar din Flandra ?

— Tot așa.

— Adică nimic ? Înseamnă că sînt lupte. Dar din Paris ?

— Tot nimic.

— Înseamnă că se fac uneltiri.

— Sau copii, Crillon. Și fiindcă veni vorba, Crillon, cred c-o să am și eu un copil.

— Maiestatea voastră ? exclamă Crillon în culmea uimirii.

— Bineînțeles, regina a visat astă-noapte c-a rămas însărcinată.

— De, știu cu ce să zic, sire... — îngăimă Crillon.

— Ei, ce e, zi odată !

— Mă bucur din toată inima că maiestății voastre i-e foame atît de dimineață. Vă las cu bine, sire !

— Du-te, Crillon, scumpule, du-te.

— Drăcia dracului ! Sire — își dădu cu părerea Crillon — de vreme ce maiestatea voastră este atît de înfometat, s-ar cuveni, cred, să mă poftească la masă.

— De ce, Crillon ?

— Pentru că se zice, chipurile, că maiestatea voastră trăiește numai cu aer, de aceea e și atît de slab, dat fiind că aerul e stricat, așa că aș fi fost fericit să pot spune încolo și încoace : „Drăcia dracului ! Nu sînt decît minciuni gogonate, regele mănîncă la fel ca toată lumea".

— Nu, Crillon, nu, dimpotrivă, lasă lumea să creadă așa ; mi-ar fi rușine să mănînc la fel ca oricare muritor, în văzul supușilor mei. Fiindcă să știi un lucru, Crillon : un monarh trebuie să rămînă pururea o făptură poetică în ochii lor, să nu li se arate niciodată decît sub cea mai măreață înfățișare. Uite, să-ți dau un exemplu...

— Vă ascult, sire.

— Adu-ți aminte de regele Alexander.

— Care rege Alexander ?

— Alexander Magnus. Ah, așa e, am uitat că nu știi latinește. Ei bine, regele Alexandru obișnuia să se scalde în fața soldaților săi, pentru că Alexandru era chipeș, bine făcut și destul de durduliu, din care pricină oamenii îl asemuiau cu Apolo și chiar cu Antinou.

— O, nu, sire, nu cumva să vă treacă prin gînd, zău, să faceți ca el și să vă scăldați în fața supușilor maiestății voastre, fiindcă sînteți slab ca un țîr, sire, păcatele mele !

— Ești un băiat de treabă, Crillon, bravo țic ! spuse regele, bătîndu-l pe umăr. Îmi place că-mi spui adevărul de la obraz, niciodată nu cauți să mă lingușești ; n-ai stofă de curtean, bătrîne.

— Știți de ce ? Pentru că n-ați vrut să mă poftiți la masă — adăugă Crillon, rîzînd blajin, și-și luă rămas bun de la rege, mai curînd mulțumit în adîncul inimii lui decît supărat, fiindcă bătaia pe umăr compensa îndeajuns prînzul din care nu izbutise să se înfrupte.

Îndată după plecarea lui Crillon, slujitorii se grăbiră să întindă masa.

Majordomul palatului se întrecuse pe sine. O piftie de prepeliță cu pireu de trufe și de castane atrase de la bun început atenția monarhului, care, o clipă mai înainte, fusese ispitit de niște stridii de toată frumusețea.

De aceea, nelipsita supă de carne, ce fusese pînă atunci cu statornicie tonicul de fiecare zi al monarhului, rămase uitată deoparte ; degeaba deschidea ochii mari în castronul de aur, ochii săi milogi, cum ar fi spus Théophile [1], nu se învredniciră să capete nici măcar o privire din partea suveranului.

Regele începu să mănînce piftia de prepeliță. Nici n-apucase bine să ducă la gură al patrulea dumicat și iată că un pas ușor se prelinse pe parchet în spatele lui, un jilț scîrțîit pe rotile și o voce binecunoscută porunci răstit :

— Un tacîm !

Monarhul întoarse capul.

— Chicot ! strigă el.

[1] Théophile de Viau (1590—1626), poet francez autor al „Parnasului satiric".

— În carne și oase.

Și, potrivit vechilor sale tabieturi, de care nu se putea dezbăra, oricît de mult ar fi stat departe de palat, Chicot se instală în jilțul său. luă o farfurie și o furculiță și se apucă să dijmuiască stridiile din tavă, alegîndu-le pe cele mai mari și mai cărnoase și stropindu-le din belșug cu zeamă de lămîie, fără să adauge un singur cuvînt.

— Tu aici ?! Te-ai întors ? se minună Henric.

— Ssst ! îi spuse Chicot cu gura plină, făcîndu-i semn cu mîna să tacă.

Și se folosi de mirarea monarhului, ca să tragă spre el piftia de prepeliță.

— Ce faci, Chicot, e farfuria mea ! protestă Henric, întinzînd mîna să-și ia mîncarea înapoi.

Chicot împărți bucatele frățește cu monarhul său, dîndu-i îndărăt jumătate. Își turnă apoi vin și, după ce mîntui cu prepelițele, se ospătă cu un pateu de ton, iar de la ton trecu la niște crevete umplute, înghițind, pe deasupra, ca să fie cu sufletul împăcat, și supa regală ; pe urmă, oftînd din adîncul pieptului, zise :

— M-am săturat !

— Doamne iartă-mă, cred și eu, Chicot !

— Ah !... Bună ziua, măria ta, ce mai faci ? Cum văd eu, azi ești voios, nu-ți fie de deochi.

— Nu-i așa, Chicot ?

— Și ai niște bujori în obraji, de ți-e mai mare dragul.

— Cum ?

— Sînt naturali ?

— Să mor eu !

— Atunci, felicitările mele.

— Fapt este că mă simt grozav de bine dispus pe ziua de azi.

— Cu atît mai bine, măria ta, cu atît mai bine. Ei, dar cred că masa nu s-a sfîrșit încă, nu se poate să nu mai ai niscaiva bunătăți pe aici...

— Uite, dacă vrei, niște cireșe zaharisite ; sînt preparate de călugărițele din Montmartre, cu mîna lor.

— Sînt prea dulci.

— Sau niște nuci împănate cu struguri de Corint.

— Pfui ! Strugurii sînt plini de sîmburi.

— Ce să-ți fac, dacă nu-ți place nimic !

— Fiindcă totul se face de mîntuială aici, pe cinstea mea, zău, chiar și bucătăria, și asta fiindcă oamenii trăiesc tot mai prost la curte.

— Nu cumva vor fi trăind mai bine la curtea regelui Navarei ? întrebă Henric, rîzînd.

— De, de... n-aș zice nu.

— Înseamnă deci că s-au întîmplat schimbări mari pe-acolo.

— Ei, cît despre asta, nici nu știi ce adevăr ai grăit, Henric, puiule !

— Povestește-mi atunci cîte ceva despre călătoria ta, ca să ne mai distrăm un pic.

— Cu dragă inimă, doar pentru asta am și venit. Cu ce vrei să încep ?

— Cu începutul, firește. Cum ai călătorit ?

— O, a fost o adevărată plimbare.

— N-ai avut nici un bucluc pe drum ?

— Eu ? Da' de unde, a fost o călătorie ca-n basme.

— Nu ți-a ieșit nimeni în cale ?

— Ei, asta e ! Aș vrea să văd și eu cine ar îndrăzni să se uite pieziș la un ambasador al maiestății sale preacreștine ! Îți ponegrești supușii, fiule !

— Te-am întrebat numai așa — adăugă regele, măgulit de liniștea desăvîrșită ce domnea în cuprinsul regatului său — pentru că, nefiind un trimis oficial, nici măcar de formă, puteai totuși să pățești ceva.

— Dacă-ți spun, Henric, puiule, că stăpînești cel mai fermecător regat din lume : călătorii sînt hrăniți pe veresie, calcă la tot pasul pe un covor de flori, iar cît privește făgașurile sînt așternute cu catifele cu franjuri de fir ! E într-adevăr de necrezut, dar așa este.

— În sfîrșit, ești mulțumit, Chicot ?

— Încîntat, ce mai încolo încoace !

— Da, da, firește, poliția mea merge strună.

— Mai începe vorbă ! De ce să nu recunoaștem, dacă-i așa ?

— Și drumurile sînt pașnice ?

— Ca-n împărăția raiului : în tot locul nu întîlnești decît îngerași care zboară cîntînd osanale monarhului.

— Chicot, cum văd eu, ne întoarcem la Virgil.

— La care din poeziile lui Virgil ?

— La Bucolice : *O fortunatos nimium* [1] !...

— A, da, minunat ! Dar de ce crezi că plugarii ar fi mai norocoși decît restul muritorilor, fiule ?

— Fiindcă, din păcate, nu tot așa stau lucrurile și în orașe.

— Ce-i drept, Henric, tot putregaiul și toată stricăciunea pornesc de la oraș.

— Judecă și tu : ai făcut un drum de cinci sute de leghe fără să pățești nimic.

— Cum ți-am spus : am mers ca pe roate.

— Pe cînd eu, m-am dus numai pînă la Vincennes, adică la trei sferturi de leghe de aici...

— Și ?

— Și era cît pe ce să fiu omorît pe drum.

— Ei, nu mai spune !

— Am să-ți povestesc toată pățărania, dragul meu ; tocmai mă gîndeam să pun să se tipărească o dare de seamă în care să se arate de-a fir-a-păr tot ce s-a petrecut ; dacă n-ar fi fost cei Patruzeci și Cinci ai mei, acum eram pe lumea cealaltă.

— Ce vorbești ! Și unde s-a întîmplat asta ?

— Vrei să zici unde trebuia să se întîmple ?

— Da.

— La Bel-Esbat.

— Lîngă mînăstirea prietenului nostru Gorenflot ?

— Întocmai.

— Și cum s-a purtat în această împrejurare prietenul nostru ?

— Admirabil, ca de obicei, Chicot ; nu știu dacă i-o fi ajuns ceva la ureche, dar, în loc să sforăie, așa cum face îndeobște la ora aceea trîntorii ăștia de călugări ai mei, ieșise în balcon, în timp ce toată mînăstirea stătea înșirată de-a lungul șoselei.

— Și altceva n-a mai făcut ?

— Cine ?

— Dom Modeste.

— Ba da, m-a binecuvîntat cu o măreție pe care nimeni altul n-o are, Chicot.

— Dar călugării ?

[1] O, fericiți plugari !...

— Au strigat „Trăiască regele !“ cît îi ținea gura.

— Și altceva n-ai mai observat ?

— Ce să observ ?

— Dacă nu cumva purtau arme pe sub anteriu.

— Erau înarmați pînă în dinți, Chicot ; de aici se poate vedea cît de prevăzător e preacuviosul nostru staret ; de aceea zic : omul ăsta știa tot dinainte și, cu toate astea, n-a suflat un cuvînt, nu mi-a cerut nimic, n-a venit a doua zi, ca d'Épernon, să-mi scotocească prin buzunare, milogindu-se : „Sire, pentru că am salvat viața monarhului !“

— O, sigur că n-ar fi fost în stare de așa ceva ; de altfel, mîinile lui nici n-ar fi încăput în buzunarele tale.

— Chicot, te rog să nu rîzi de dom Modeste ; e unul din cei mai de seamă oameni cu care se va putea mîndri în viitor domnia mea și te rog să mă crezi că la prima ocazie am să-i încredințez o eparhie.

— Și foarte bine ai să faci, măria ta.

— Vezi tu, Chicot — spuse regele cu un aer grav — oamenii de elită, atunci cînd se ridică din rîndurile poporului, sînt desăvîrșiți ; în timp ce noi, ăștia de neam mare, purtăm în sînge anumite virtuți și anumite racile moștenite din moși-strămoși, care ne pun un fel de pecete în istorie. Așa, bunăoară, cei din familia Valois sînt rafinați, subtili, curajoși, dar leneși, din păcate. Cei din casa Lorena, strînși la mînă și ambițioși, dar au idei în schimb, se pricep să tragă sforile și sînt plini de neastîmpăr : Bourbonii sînt înclinați spre plăcerile trupești și foarte prudenți, dar n-au nici idei, nici vlagă, nici voință ; gîndește-te, de pildă, la Henric. În schimb însă, cînd natura se apucă deodată să plămădească un om ieșit din neconvenit, atunci folosește lutul cel mai de soi ; de aceea, vezi, Gorenflot al tău e un om desăvîrșit.

— Găsești ?

— Da, învățat, modest, șiret, viteaz ; poate să ajungă orice : ministru, comandant de armată sau papă.

— Oho, ajunge, sire, ajunge ! spuse Chicot. Dacă bietul om ar fi aici să audă, ar plesni, sărmanul, de bucurie, fiindcă, orice s-ar zice, sfinția sa dom Modeste e tare înfumurat.

— Ești invidios, Chicot !

— Eu ? Să mă ferească Dumnezeu : eu, invidios ? Pfui, urîtă meteahnă !

— Vezi tu, eu înțeleg să fiu drept, nobleţea de sînge pe mine nu mă orbește : *stemmata quid faciunt* [1] !

— Bravo ! Ziceai, așadar, măria ta, că erai cît pe ce să fii ucis mișelește ?

— Da.

— De cine ?

— De Ligă, lua-o-ar dracu !

— Ce mai face Liga, drăguța de ea ?

— Tot așa cum o știi.

— Adică din ce în ce mai bine ; se îngrașă, Henric, puiule, se îngrașă !

— Nu-i nimic, lasă ! Organismele astea politice care se îngrașă de tinere, de obicei n-au o viață prea lungă : ca și copiii, Chicot.

— Va să zică ești mulțumit, fiule ?

— Aproape.

— Te simți ca-n sînul lui Avram ?

— Da, Chicot, și nu pot să-ți spun ce bucurie am avut să te văd sosind în mijlocul bucuriei mele ; e o bucurie în plus care se adaugă la toate celelalte bucurii.

— *Habemus consulem factum* [2], precum zicea Caton.

— Ai adus vești bune, nu-i așa, fătul meu ?

— Cred și eu.

— Și mă lași să stau pe ghimpi, căpăcăunule ?

— Cu ce vrei să încep, măria ta ?

— Nu ți-am spus odată : cu începutul ; dar văd că mereu o iei razna.

— Să încep atunci de la plecarea mea ?

— Nu-i nevoie, ai călătorit minunat, parcă așa ziceai adineauri, nu ?

— Vezi bine doar că m-am întors teafăr sau, cel puțin, așa mi se pare.

— Dar aș vrea mai degrabă să știu cum a fost cînd ai ajuns în Navara.

— Prea bine.

---

[1] Ce înseamnă stemele (măririle) — (în limba latină în text).
[2] Avem, în sfîrșit, un consul ales (în limba latină în text).

— Ce făcea Henric în momentul cînd ai sosit ?
— Dragoste.
— Cu Margot ?
— O, nu.
— M-aș fi mirat. Va să zică tot o mai înșală pe nevastă-sa ? Nemernicul ! Să înșele o femeie din casa regală a Franței ! Noroc că i-o plătește și ea. Și cine era rivala surioarei mele Margot, în momentul cînd ai sosit la curte?
— Fosseuse.
— O fată din familia Montmorency ! Știi că nu-i chiar așa rău pentru ursul ăsta bearnez? Se vorbea pe aici de o țărancă, de o grădinăreasă, de o tîrgoveață...
— Oho, astea au fost mai demult.
— Va să zică o înșală pe Margot ?
— Atîta cît poate fi înșelată o soție.
— Și e furioasă, nu-i așa ?
— Turbează, nu alta !
— Și vrea să se răzbune ?
— Ba bine că nu.
Henric își freacă mîinile, peste măsură de încîntat.
— Și ce are de gînd să facă ? întrebă el, rîzînd. Vrea să întoarcă lumea pe dos, să asmută Spania împotriva Navarei, Artois și Flandra împotriva Spaniei ? Sau să-l cheme pe frățiorul ei, Henric, să-i vină de hac bărbățelului său, Henric ?
— Se prea poate.
— Ai văzut-o ?
— Da.
— Și ce făcea cînd te-ai despărțit de dînsa ?
— Cît despre asta, pun capul jos că n-ai să ghicești niciodată.
— Se pregătea cumva să-și ia încă un amant ?
— Se pregătea să fie moașă [1].
— Cum adică ? Ce înseamnă expresia sau, mai bine zis, inversiunea aceasta atît de potrivnică legilor limbii franceze ? Ori poate e o vorbă cu două înțelesuri ? Ia vezi, Chicot, ferește-te de vorbele în doi peri.

[1] Toate replicile ce urmează se învîrtesc în jurul unui joc de cuvinte între *sage-femme* (moașă) și *femme sage* (femeie înțeleaptă), bazat pe o inversiune sintactică.

— Nicidecum, măria ta, nicidecum. La naiba! Știm și noi destulă gramatică, te rog să mă crezi, ca să ne dăm seama de înțelesul cuvintelor; și pe urmă sîntem prea delicați din fire ca să facem asemenea calambururi, și iubim prea mult adevărul ca să fi spus femeie înțeleaptă. Nu, nu, măria ta; am spus într-adevăr moașă.

— *Obstetrix?*

— Obstetrix, da, măria ta; *Juno Lucina* [1], dacă-ți place mai mult.

— Domnule Chicot!

— Nu te uita așa fioros la mine, că nu mă sperii! Dacă-ți spun că surioara ta Margot se pregătea de naștere în momentul cînd am plecat din Nérac.

— Cum adică? Se pregătea pentru ea? exclamă Henric, palid. Dar ce, Margot va avea un copil?

— Nu, nu pentru dînsa, ci pentru bărbatul său. Știi doar că ultimii coborîtori ai familiei Valois nu prea sînt puioși de felul lor, din păcate, spre deosebire de Bourboni, fir-ar să fie!

— Va să zică Margot moșește, verb activ.

— Tot ce poate fi mai activ.

— Și pe cine moșește?

— Pe domnișoara Fosseuse.

— Zău dacă mai înțeleg ceva! suspină regele.

— Nici eu — mărturisi Chicot — dar nu mi-am luat obligația să te fac să înțelegi; ți-am promis doar c-am să-ți spun ce se întîmplă, atîta tot.

— Bănuiesc totuși că nu s-a înduplecat chiar cu una cu două să se înjosească în așa hal.

— Bineînțeles, mai întîi s-au încăierat, dar din moment ce a avut loc o încăierare, pînă la urmă unul ori altul dintre ei trebuia să fie biruit. Gîndește-te la lupta lui Hercule cu Anteu, a lui Iacob cu îngerul... Ei bine, surioara ta a fost mai slabă decît Henric, ce să-i faci!

— Să mor eu, zău, dacă nu-mi pare bine.

— Ce frate vitreg!

— Înseamnă deci că nu se pot înghiți?

[1] La romani, zeița Junona era și ocrotitoarea femeilor care nășteau.

— Cred că în adîncul inimii lor nu se iubesc chiar la nebunie.

— Dar de ochii lumii ?

— Sînt cei mai buni prieteni de pe fața pămîntului, Henric.

— Da, dar într-o bună zi o să se iveaască cine știe ce nouă dragoste, care o să-i învrăjbească pe veci.

— Ei, uite, tocmai că dragostea asta s-a și ivit, Henric.

— Fugi încolo !

— Zău, pe cinstea mea ! Mi-e teamă însă de un lucru, dacă vrei să știi.

— De ce ți-e teamă ? Spune.

— Mi-e teamă că dragostea asta nouă, în loc să-i învrăjbească, o să-i facă să se împace pînă la urmă.

— Va să zică e vorba de altă dragoste acum ?

— O, Doamne, da.

— Cine-i îndrăgostit, bearnezul ?

— Da, bearnezul.

— De cine ?

— Stai puțin ; vrei să știi tot, nu-i așa ?

— Da. Spune, Chicot, spune ; îmi place cum povestești.

— Mulțumesc, fiule ! Atunci, dacă vrei să știi tot, trebuia s-o iau de la început.

— Ia-o de unde vrei, dar spune odată.

— Așadar, i-ai scris o scrisoare aprigului bearnez.

— Cum de-ai aflat ?

— Mare scofală ! Am citit-o.

— Și ce părere ai ?

— Că, dacă nu era un mijloc prea delicat, în schimb era ticluită cu iscusință.

— Era făcută să bage zîzania între ei.

— Da, dacă Henric și Margot ar fi fost niște soți ca oricare alții, o pereche de pașnici burghezi.

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că bearnezul nu e chiar dobitoc.

— De !

— Și e-a ghicit.

— Ce-a ghicit ?

— Că vrei să-l faci să se certe cu nevastă-sa.

— Asta era la mintea cocoșului.

— Da, dar ceea ce se înțelegea mai greu era scopul pentru care voiai să-i învrăjbești.

— Ei, drace ! Scopul...

— Da, și ca să vezi de ce e-n stare afurisitul de bearnez, ce crezi că i-a dat prin gînd ? Că ai încercat să-l desparți de soția lui, numai și numai ca să nu fii obligat să-i plătești surioarei tale zestrea pe care se cuvenea să i-o dai !

— Ce tot spui ?

— Zău dacă te mint ! Ca să-ți dai seama ce-a putut să-i treacă prin cap îndrăcitului de bearnez !

— Spune, Chicot, spune — îl îndemnă monarhul, care se întunecase la față. Și pe urmă ?

— Ei bine, de îndată ce a priceput treaba asta, a căzut pe gînduri, așa cum ai căzut și tu acum, și a început să-l roadă stenahoria.

— Și pe urmă, Chicot, și pe urmă ?

— Atunci, ideea asta, alungîndu-i din minte orice alte idei. l-a făcut s-o uite aproape cu totul pe Fosseuse.

— Ce vorbești !

— Dacă-ți spun. Și-atunci în sufletul lui a încolțit cealaltă dragoste, despre care ți-am pomenit.

— Bine, dar ce-i cu omul ăsta : e păgîn, e persan ori turc ? S-a dedat la poligamie ? Și Margot ce-a zis ?

— De astă dată, fiule, n-o să-ți vină să crezi, dar Margot a fost încîntată.

— De nenorocirea bietei Fosseuse, bineînțeles !

— Da' de unde, da' de unde ! Încîntată fiindcă avea motivele ei.

— Ce, nu cumva o fi început să-i placă meseria de moașă ?

— A, nu, fiindcă de astă dată n-o să mai fie moașă.

— Dar ce-o să fie ?

— O să fie nașă, așa cel puțin i-a făgăduit bărbatu-său, ba cred chiar că, în momentul de față, s-au și împărțit mărturiile de botez.

— În orice caz, mă prind că nu le-a cumpărat cu zestrea ei.

— Așa crezi, măria ta ?

— Firește, de vreme ce nu înțeleg să-i dau nici o zestre. Dar cum o cheamă pe noua lui amantă ?

— O, e o femeie voinică și nurlie, care poartă o centură de toată frumusețea și este în stare să se apere cu toată strășnicia dacă îndrăznește cineva s-o atace.

— Și s-a apărat ?

— Oho, și încă cum !

— Așa că Henric a rămas cu buzele umflate ?

— La început.

— Ce vorbești !

— Și pe urmă ?

— Henric s-a încăpățînat și n-a vrut să se dea bătut.

— Așa că ?

— Așa că pînă la urmă a cucerit-o.

— În ce fel ?

— Cu forța.

— Cu forța ?!

— Da, cu petarde.

— Ce dracu tot îndrugi acolo, Chicot ?

— Adevărul curat.

— Cu petarde ?! Dar cine-i frumusețea asta care trebuie cucerită cu petarde ?

— Domnișoara Cahors.

— Domnișoara Cahors ?!

— Da, o fată mîndră și zdravănă, pe legea mea, despre care lumea vorbește c-ar fi fecioară ca și Péronne, care stă cu un picior în Lot și celălalt pe coasta muntelui și al cărei tutore este sau, mai bine zis, era domnul de Vesin, un viteaz gentilom, bun prieten cu tine.

— Drace ! strigă Henric, furios. Orașul meu ! A luat orașul meu ?

— Ei, Doamne ! Trebuie să fii înțelegător, Henric, puiule. N-ai vrut să i-l dai, cu toate că i l-ai promis ; odată și o dată trebuia omul să-și calce pe inimă și să-l ia singur. Dar, era să uit, am la mine o scrisoare pe care mi-a încredințat-o, zicîndu-mi să nu ți-o dau decît ție, în mînă.

Și scoțînd o scrisoare din buzunar, Chicot se grăbi s-o înmîneze monarhului.

Era misiva pe care Henric o scrisese după cucerirea orașului Cahors și care se încheia cu aceste cuvinte :

„Quod mihi dixisti profuit multum. Cognosco meos devotos, nosce tuos. Chicotus caetera expediet".

Adică :

„Ceea ce mi-ai sus mi-a fost de mare folos. Îmi cunosc slujitorii credincioși, caută să-i cunoști pe ai domniei tale. Chicot îți va lămuri celelalte lucruri".

LXXIX

ÎN CARE SE ARATĂ CUM, DUPĂ CE A PRIMIT VEȘTI DIN SUD, HENRIC A MAI PRIMIT ALTE VEȘTI DIN NORD

Spumegînd de mînie, monarhul abia izbuti să citească scrisoarea pe care i-o înmînase Chicot.

În timp ce se căznea să deslușească slovele latinești ale bearnezului, încrîncenîndu-se tot și dînd semne de nerăbdare ce făceau să se cutremure podeaua, Chicot se privea într-o oglindă mare, venețiană, atîrnată deasupra unui bufet încărcat cu aurărie, admirîndu-și îmbrăcămintea și farmecele nemăsurate pe care făptura sa le dobîndise în ținuta ostășească.

Nemăsurate ar fi cuvîntul cel mai potrivit, căci niciodată ca pînă atunci Chicot nu păruse atît de înalt ; scăfîrlia lui, ce-i drept cam pleșuvă, era ocrotită de o cască țuguiată, asemenea coifurilor germane făurite la Trier și la Mainz și atît de curios cizelate, iar în momentul de față se trudea să-și încingă peste pieptarul slinos din piele de bou, năclăit de sudoare și de frecușul armelor, o platoșă de călătorie, mai bine zis o jumătate de platoșă, pe care o lăsase pe bufet ca să se poată ospăta ; totodată, în timp ce-și încătărăma platoșa, făcea să țăcăne pe parchet niște pinteni meniți mai degrabă să spintece un cal decît să-l îndemne la drum.

— M-a tras pe sfoară ! se tîngui Henric, după ce sfîrși de citit. Bearnezul își ticluise planul mai demult, și eu care nu bănuiam nimic !

— Știi ce zice proverbul, fiule — îi răspunse Chicot. „Pisica blîndă zgîrie rău."

— Du-te dracului cu proverbele tale !

Chicot se îndreptă spre uşă ca şi cum ar fi vrut să-i îndeplinească porunca.

— Nu, stai aici !

Chicot se opri.

— A pus mîna pe Cahors ! suspină din nou Henric.

— Şi cu cîtă iscusinţă încă ! adăugă Chicot.

— Dar ce, are cumva generali, are ingineri ?

— Nici pomeneală — spuse Chicot — ştii doar cît e de sărac bearnezul. Cu ce să-i plătească ? N-are nimic, face totul din capul său.

— Nu cumva... se şi luptă ? întrebă Henric cu oarecare dispreţ.

— N-aş putea spune că-i dă inima brînci şi că se aruncă în luptă cu cea mai mare însufleţire, asta în nici un caz. Aş zice mai degrabă că seamănă cu oamenii aceia care încearcă întîi apa înainte de a se scălda : îşi înmoaie vîrful degetelor, năpădit de o sudoare ce nu pare să prevestească nimic bun, îşi oţeleşte pieptul cu cîteva *mea culpa*, şi fruntea cu unele cugetări filozofice ; toate astea se petrec în primele zece minute ce urmează după cea dintîi lovitură de tun, după care îşi face vînt şi dă buzna drept înainte, înotînd ca o salamandră prin vîltoarea de foc şi de plumb topit.

— Ia te uită ! Ei, drăcie ! murmură Henric.

— Şi te rog să mă crezi, Henric, că era o zăpuşeală a dracului acolo.

Monarhul sări de pe scaun şi începu să măsoare cu paşi mari încăperea.

— E o lovitură grea pentru mine ! explică el, sfîrşind cu glas tare gîndul pe care începuse să-l urzească pe tăcute. Să vezi ce-o să mai rîdă lumea ! Am s-ajung de poveste. Secăturile astea de gasconi au o limbă care înţeapă, parcă-i şi văd ascuţindu-şi dinţii şi rînjetele în ţîrîitul fioros al cimpoaielor. Naiba să-i ia ! Noroc că mi-a dat prin gînd să-i trimit lui François ajutoarele pe care mi le cerea de atîta vreme. Anvers mă va despăgubi de pierderea oraşului Cahors ; nordul va spăla păcatele săvîrşite în sud.

— Amin ! glăsui Chicot, cufundîndu-şi delicat vîrful degetelor, pentru a încheia masa cu ceva dulce, în chiselele cu drajeuri şi fructe zaharisite ale regelui.

În momentul acela uşa se deschise şi şambelanul anunţă :

— Domnul conte du Bouchage !

— Ei, ce ţi-am spus eu, Chicot ! exclamă Henric. Uite c-a sosit şi vestea aşteptată ! Intră, conte, intră !

Şambelanul dădu la o parte draperia şi în cadrul uşii se ivi, sub catifeaua ridicată pe jumătate, aidoma unui portret în picioare de Holbein sau de Tizian, tînărul gentilom al cărui nume fusese rostit o clipă mai înainte.

Contele înaintă cu paşi măsuraţi şi îşi îndoi genunchiul, atingînd mijlocul covorului ce acoperea podeaua încăperii.

— Tot palid — îl dojeni suveranul — şi tot cu mutra asta de înmormîntare. Haide, prietene, încearcă şi fii vesel ca într-o zi de sărbătoare. Nu se poate să-mi împărtăşeşti o veste fericită cu o figură atît de tristă ! Hai, vorbeşte, du Bouchage, ard de nerăbdare să aud ce-ai să-mi spui. Vii din Flandra, fiul meu, nu-i aşa ?

— Da, sire.

— Şi-n mare grabă, pare-mi-se.

— Atît de grabnic, sire, cît poate merge un om pe faţa pămîntului.

— Bun sosit, du Bouchage ! Spune-mi, ce-i cu Anvers?

— Anvers e în mîinile prinţului de Orania, sire.

— În mîinile prinţului de Orania ? Ce mai e şi asta ?

— Ale lui Wilhelm, dacă preferaţi.

— Cum aşa ? Parcă ştiam că fratele meu înainta spre Anvers ?

— Da, sire, dar în momentul de faţă nu mai înaintează spre Anvers, ci spre Château-Thierry.

— Cum, şi-a părăsit armata ?

— Nu mai există armată, sire.

— Oh ! suspină regele, simţind că i se taie picioarele şi lăsîndu-se să cadă în jilţ. Şi Joyeuse ?

— Sire, fratele meu, după ce-a făcut minuni de vitejie cu marinarii săi şi după ce a apărat retragerea, fratele meu a strîns oamenii care mai rămăseseră teferi după

prăpăd și a alcătuit cu ei o escortă pentru domnul duce de Anjou.

— Încă o lovitură ! îngînă regele. Apoi, cu o scăpărare ciudată în ochi : Înseamnă deci că țările flamande sînt pierdute pentru fratele meu ?

— Cu desăvîrșire, maiestate.

— Fără nici o speranță ?

— Mă tem că da.

Fruntea monarhului se însenină treptat, ca luminată dinlăuntru de un gînd.

— Bietul François ! spuse el, zîmbind. Nu i-a fost dat să pună coroana pe cap. A pierdut-o mai întîi pe cea a Navarei, a întins pe urmă mîna spre coroana Angliei și abia a apucat s-o atingă cu vîrful degetelor pe cea a Flandrei. Punem rămășag, du Bouchage, că n-o să domnească niciodată ? Și tare ar mai dori, sărmanul meu frățior, să fie rege !

— O, Doamne, așa se întîmplă totdeauna cînd dorești ceva — rosti Chicot, solemn.

— Și cîți oameni au căzut prizonieri ? întrebă suveranul.

— Vreo două mii.

— Cîți pe cîmpul de luptă ?

— Cam tot atîția, pe puțin. Printre alții, și domnul de Saint-Aignan.

— Cum ? Saint-Aignan a murit, săracul ?

— Înecat.

— Înecat ? Dar ce, ați sărit cumva în Escaut ?

— Dimpotrivă : Escaut a tăbărît asupra noastră.

Și contele îi povesti de-a fir-a-păr monarhului cum s-a desfășurat lupta și cum s-au revărsat apoi apele.

Henric îl ascultă pînă la capăt în tăcere, într-o atitudine și cu o înfățișare ce nu erau lipsite de măreție.

Pe urmă, după ce istorisirea se sfîrși, se ridică din jilț și se duse să îngenuncheze în strana din paraclisul său, își făcu rugăciunea și cîteva clipe mai tîrziu se întoarse cu un obraz luminos, de pe care se risipise orice umbră.

— Gata ! spuse el. Sper că știu să întîmpin loviturile soartei ca un rege. Un monarh care se bizuie pe sprijinul Celui de Sus este într-adevăr mai presus decît un om. Hai conte, fă bine și urmează exemplul meu ! De vreme ce

fratele dumitale a scăpat cu viață, ca și fratele meu, slavă Domnului, nu ne rămîne decît să ne bucurăm.

— Cum porunciți, sire.

— Spune-mi cum ai dori să răsplătesc serviciile tale? S-auzim.

— Sire — spuse tînărul, clătinînd din cap — nu țin minte să fi făcut nici un serviciu.

— Mă îndoiesc; în orice caz, fratele tău a făcut.

— Neprețuite, sire.

— A salvat armata, zici, adică ce-a mai rămas din ea?

— Cred că nu e un singur om printre cei ce-au scăpat care să nu vă spună că-și datorează viața fratelui meu.

— Ei bine, atunci, du Bouchage, vreau ca și unul, și altul să vă bucurați de binefacerile mele, știind că în felul acesta voi împlini voia Atotputernicului, care, fără doar și poate, v-a părtinit făcîndu-vă să semănați ca două picături de apă, adică să fiți și unul, și altul deopotrivă de bogați, de viteji și de chipeși; voi călca astfel pe urmele marilor oameni politici care s-au dovedit îndeobște bine inspirați și care obișnuiau să răsplătească ștafetele chiar dacă aduceau vești proaste.

— Haida-de! întîmpină Chicot. Cunosc doar destule cazuri cînd ștafetele au fost spînzurate pentru că sosiseră cu vești proaste.

— Se poate — încuviință Henric cu măreție. Adu-ți aminte însă că senatul i-a mulțumit lui Varo.

— Numai că aceia erau republicani. Valois, Valois, restriștea te face să te smerești.

— Hai, du Bouchage, spune, ce vrei? Ce-ți poftește inima?

— De vreme ce maiestatea voastră îmi face cinstea de a-mi vorbi cu atîta prietenie, îmi voi îngădui să mă folosesc de bunăvoința sa. Sînt sătul de viață, sire, și totuși preget să-mi ridic singur zilele, fiind un lucru oprit de Dumnezeu; șiretlicurile la care ar putea să recurgă în asemenea împrejurări un om de onoare sînt însă păcate de moarte: să-ți jertfești viața pe cîmpul de bătălie, să te lași să mori de foame, să încetezi a mai da din mîini în timp ce treci un fluviu înot sînt tot atîtea sinucideri deghizate ale căror pricini ascunse Atotvăzătorul le deslușește numaidecît; căci, precum bine știți, sire, Dumnezeu

citește în adîncul cugetului nostru ca într-o carte deschisă ; am părăsit, așadar, gîndul de a-mi curma viața înaintea sorocului statornicit de împăratul ceresc, dar lumea mă obosește și vreau s-o părăsesc.

— Dragul meu ! murmură monarhul.

Chicot înalță capul și se uită cuprins de curiozitate la tînărul acela atît de chipeș, de viteaz și de bogat, în glasul căruia se simțea o adîncă descurajare.

— Sire — urmă contele cu o hotărîre nestrămutată — tot ce mi se întîmplă de o bucată de vreme nu face decît să întărească și mai mult în mine această dorință ; vreau să-mi găsesc alinarea la sînul părintelui ceresc, supremul mîngîietor al celor nefericiți, așa cum este supremul ocrotitor al fericiților de pe acest pămînt. Binevoiți deci, sire, și înlesniți-mi mijlocul de a îmbrăca în cel mai scurt timp rasa monahală, căci, precum spune prorocul, inima mea e tristă ca moartea.

Chicot, deprins, așa cum îl știm, să ia totul în zeflemea, își înfrînă pentru moment neastîmpărul ce-l făcea să miște mereu mîinile și să-și schimonosească chipul într-o gimnastică necurmată, pentru a-și pleca urechea la durerea plină de măreție ce se mărturisea cu atîta noblețe și atîta sinceritate prin cel mai melodios și mai învăluitor glas pe care Dumnezeu îl va fi hărăzit vreodată tinereții și frumuseții.

Strălucirea ochilor săi se stinse oglindind privirea nemîngîiată a celui mai mic dintre frații Joyeuse, tot trupul i se moleși vlăguit și se cocîrjă, din simpatie pentru descurajarea ce părea, nu să fi destins, ci să fi retezat fiecare fibră din care era alcătuit trupul tînărului du Bouchage.

La rîndul său, monarhul simțise cum i se topește inima la auzul acestei sfîșietoare rugăminți.

— Te înțeleg, prietene — spuse el. Vrei să intri la mînăstire, dar în același timp îți dai seama că mai stăruie încă în tine slăbiciunile omenești și ți-e teamă de încercări.

— Nu mi-e teamă de strășniciile pe care le-aș avea de înfruntat, sire, ci de răgazul pe care-l lasă cugetului să cumpănească ; nu, nu vreau să îndulcesc încercările la care voi fi supus, căci sper să nu-mi cruț trupul de nici o suferință fizică și sufletul de nici o constrîngere morală, ci

să răpesc astfel și unuia, și celuilalt orice putință de întoarcere în trecut ; într-un cuvînt, să fac să țîșnească într-o clipă din pămînt gratiile menite să mă despartă pe veci de lume și care, potrivit canoanelor bisericești, de obicei cresc încetul cu încetul, ca un gard de spini.

— Bietul băiat ! îl căină regele, care urmărise atent cuvîntarea lui du Bouchage, scandînd, ca să zicem așa, fiecare din vorbele sale. Bietul băiat ! Cred c-o să ajungă un iscusit predicator, nu-i așa, Chicot ?

Chicot nu găsi de cuviință să-i răspundă. Du Bouchage continuă :

— Vă dați seama, sire, că voi avea de purtat o adevărată luptă în sînul familiei mele ; că împotrivirea cea mai dîrză o voi întîmpina din partea celor mai apropiate rubedenii ; fratele meu, cardinalul, care e atît de bun, dar care în același timp este și un om de lume, va încerca în fel și chip să mă facă să mă răzgîndesc, și dacă nu va reuși să mă convingă, așa cum desigur se va și întîmpla, o să-mi înfățișeze toate piedicile de care va trebui să mă lovesc, pomenindu-mi de Roma, care lasă niște răgazuri atît de îndelungate între diferitele trepte ale cinului călugăresc. În privința aceasta, maiestatea voastră este atotputernică ; și atunci voi avea prilejul să simt tăria brațului pe care maiestatea voastră va binevoi să-l întindă deasupra capului meu. M-ați întrebat ce doream, sire, și mi-ați spus că-mi veți împlini dorința ; toate năzuințele mele, precum vedeți, sînt îndreptate spre Dumnezeu. Stăruiți la Roma să fiu scutit de ucenicie.

Regele, care căzuse pe gînduri, se ridică zîmbitor și, luînd mîna contelui, zise :

— Îți voi îndeplini rugămintea, fiule ! Vrei să-ți închini viața stăpînului ceresc, ai dreptate, e un stăpîn mai bun decît mine.

— Strașnic compliment, ce să zic, cred că Dumnezeu e încîntat ! bombăni Chicot printre dinți și mustață.

— Prea bine — continuă monarhul — vei fi călugărit așa cum dorești, dragă conte, îți făgăduiesc.

— Maiestatea voastră nu putea să-mi facă o bucurie mai mare ! exclamă tînărul, aplecîndu-se să sărute mîna lui Henric, peste măsură de fericit, ca și cînd acesta i-ar

fi spus că-l numise duce, pair sau mareșal al Franței. Rămîne atunci așa cum ați spus.

— Pe cuvîntul meu de rege și pe cinstea mea de gentilom ! îl încredință Henric.

Du Bouchage se lumină deodată la față ; ceva ce părea să fie un zîmbet extaziat flutură pe buzele sale ; făcu o plecăciune pînă la pămînt în fața monarhului și se mistui pe ușă.

— Ce om fericit, de o mie de ori fericit ! exclamă regele.

— Ei, asta-i bună ! spuse Chicot. Pare-mi-se totuși că n-ai de ce să-l invidiezi, căci nu e mai amărît decît tine, sire.

— Dar nu-ți dai seama, Chicot, nu-ți dai seama, o să fie călugăr, toată viața lui va fi închinată lui Dumnezeu !

— Și cine naiba te oprește să faci la fel ? Vrea să capete o scutire din partea fratelui său, cardinalul. Cunosc eu însă un cardinal care ar fi gata să-ți dea pe loc toate scutirile de care ai nevoie ; de altfel, se bucură de mai multă trecere la Roma decît tine. Știi cine ? Cardinalul de Guise.

— Chicot !

— Și dacă te pune pe gînduri tonsura, căci, oricum, tonsura trebuie făcută cu grijă, fiind o treabă gingașă, cele mai frumoase mîini din lume și cea mai frumoasă pereche de foarfeci din strada Coutellerie, niște foarfeci de aur, nici mai mult, nici mai puțin, te vor împodobi cu acest prețios simbol, așa încît numărul coroanelor pe care vei fi avut parte să le porți în viața ta se va ridica la trei și, totodată, se va adeveri și deviza care glăsuiește : *Manet ultima caelo* [1].

— Niște mîini frumoase, zici ?

— Ei, asta e ! Nu cumva ai să-mi spui acum că mîinile doamnei ducese de Montpensier au vreun cusur, după ce te-ai apucat să bîrfești pe socoteala umerilor ei ? Ce fel de rege ești tu ? Se poate să fii atît de necruțător față de supusele tale ?

[1] Ultima rămîne cerului (în limba latină în text).

Suveranul încruntă din sprîncene și-și trecu peste tîmple o mînă tot atît de albă ca și cea despre care îi pomenise Chicot, dar, de bună seamă, ceva mai tremurătoare.

— Bine, bine — spuse Chicot — s-o lăsăm moartă, fiindcă văd că te plictisește conversația asta, și să vorbim despre lucrurile care mă interesează pe mine.

Regele schiță un gest indiferent, care putea fi luat drept o încuviințare.

Chicot se uită jur împrejur, făcînd să se rotească fotoliul pe picioarele dinapoi.

— Uite ce e, fiule — începu el cu voce scăzută — aș vrea să știu ceva : domnii aceștia de Joyeuse au plecat *chiar așa* în Flandra ?

— Întîi și-ntîi lămurește-mă ce trebuie să înțeleg prin *chiar așa ?*

— Am vrut să spun că amîndoi sînt pătimași din fire, unul fiind iubitor de plăceri, iar celălalt de melancolie, și de aceea mi se pare ciudat că au părăsit Parisul fără să facă măcar un pic de zarvă, unul ca să se distreze, celălalt ca să-și alunge gîndurile negre.

— Și ?

— Și, cum tu ești prieten la toartă cu ei, nu se poate să nu știi în ce fel au plecat.

— Sigur că știu.

— Spune-mi atunci, Henric, puișorule, nu ți-a ajuns cumva la ureche...

Chicot se opri.

— Ce ?

— C-ar fi ciomăgit, de pildă, vreo persoană simandicoasă ?

— N-am auzit așa ceva.

— Ori c-ar fi răpit o femeie, spărgînd ușile tîlhărește și trăgînd cu pistolul.

— Nu, după cîte știu.

— Sau... c-ar fi dat foc la ceva, bunăoară.

— La ce ?

— Știu și eu ?! La orice poate fi dat pradă flăcărilor cînd ești mare senior și vrei cu tot dinadinsul să te distrezi : la casa unui biet nepricopsit, să zicem.

— Nu ești zdravăn, Chicot ? Să dai foc la o casă în mijlocul Parisului, în capitala țării mele ?! Cine ar îndrăzni să facă una ca asta ?

— Ba bine că nu, doar nu-ți închipui că s-ar sfii cineva ?

— Chicot !

— În sfîrșit, n-ai auzit nici un zgomot și n-ai văzut nici o dîră de fum care să-ți dea de veste c-au făcut vreo boroboață ?

— Zău, nu !

— Cu atît mai bine ! zise Chicot, răsuflînd ușurat, așa cum nu avusese încă răgazul să răsufle în timpul interogatoriului la care-l supusese pe Henric.

— Știi ceva, Chicot ?

— Nu, de unde să știu ?

— Știi c-ai început să fii veninos ?

— Cine, eu ?

— Da, tu.

— Cît mi-a fost dat să stau în mormînt începusem să mă îndulcesc, măria ta, dar de cînd sîntem împreună simt că m-am înăcrit. *Omnia leto putrescunt* [1].

— Vrei să zici că sînt mucegăit ? se încruntă regele.

— Nițeluș, fiule, nițeluș.

— Ești din ce în ce mai nesuferit, Chicot, și am impresia că-ți cam place să tragi sforile și că nutrești nu știu ce planuri ambițioase, pe care le credeam străine de firea ta.

— Planuri ambițioase, eu ! Haida-de, Chicot și ambițios ! Henric, puișorule, mai înainte erai nătărău, acum văd că ești nebun de legat ! Oricum, înseamnă c-ai făcut un pas înainte.

— Și eu îți spun, domnule Chicot, că urmărești cu tot dinadinsul să îndepărtezi de mine pe toți slujitorii mei, punîndu-le pe seamă intenții pe care nu le au și aruncîndu-le în spinare nelegiuiri la care nici nu s-au gîndit ; în sfîrșit, impresia mea este că vrei neapărat să pui stăpînire pe mine.

[1] Tot ceea ce înflorește este sortit să putrezească (în limba latină în text).

— Să pun stăpînire pe tine ?! Eu ?! se minună Chicot. Auzi colo : și ce să fac cu domnia ta, mă rog ? Mă ferească Dumnezeu ! Sucit cum ești, cine crezi tu c-ar putea să se împace cu tine, *bone Deus !* Lasă că, pe deasupra, mai ești și lingav la mîncare, încît nu știu, zău, cum aș putea să te hrănesc... O, nu, nu, atît ar mai lipsi !

— Hm ! făcu regele.

— Spune-mi și mie, te rog, cum de ți-a venit ideea asta năstrușnică ?

— În primul rînd ai ascultat ca un sloi de gheață laudele pe care i le-am adus lui dom Modeste, vechiul tău prieten, față de care ești atît de îndatorat.

— Eu sînt îndatorat față de dom Modeste ? Bine, bine, foarte bine ! Și pe urmă ?

— Pe urmă ai încercat să-i ponegrești pe frații Joyeuse, care, sînt convins, îmi sînt amîndoi prieteni adevărați.

— Nu zic nu.

— În sfîrșit, nu te-ai lăsat pînă nu i-ai împuns nițeluș pe cei din familia Guise.

— Va să zică și ăștia ți-au căzut cu tronc. Cum văd eu, ai o inimă largă azi : toți oamenii ți-s dragi !

— Nu, nu mi-s dragi de loc, dar cum, pentru moment, tac mîlc și stau ascunși în bîrlogul lor, cum, pentru moment, nu am de suferit nici un neajuns din partea lor, cum nu-i scap o clipă din ochi și tot ce-am putut să observ la ei a fost mereu aceeași răceală de marmură, și cum îndeobște nu mă tem de statui, oricît ar fi de amenințătoare, mă mulțumesc să am de-a face cu acelea al căror chip și a căror atitudine îmi sînt cunoscute. Vezi tu, Chicot, un strigoi, cînd ai ajuns să te obișnuiești cu el, nu mai e nimic altceva decît un tovarăș de singurătate mai mult sau mai puțin supărător. Dintre toți oamenii care trăiesc în cuprinsul regatului meu, cei din familia Guise, cu privirile lor sălbatice și cu săbiile lor cît toate zilele, mi-au pricinuit cele mai puține supărări. Vrei să-ți spun cu ce seamănă ?

— Spune, Henric, spune, puiul tatii, e o plăcere să te-ascult ! Comparațiile tale, precum bine știi, sînt pline de subtilitate.

— Seamănă cu acei bibani cărora li se dă drumul în iazuri ca să hăituiască peștii mari și să nu le dea răgaz să se îngrașe prea mult; gîndește-te însă că s-ar putea foarte bine ca peștii cei mari să nu se teamă de ei.

— Și de ce ?

— Fiindcă n-au dinții destul de puternici ca să le poată străpunge solzii.

— Ah, ce subtil ești, Henric, băiatule !

— În timp ce bearnezul tău...

— Ia să vedem ce comparație ai mai găsit și pentru bearnez ?

— În timp ce bearnezul tău, care miorlăie ca o pisică, dar își înfige colții ca un tigru...

— Am trăit s-o văd și pe-asta ! se minună Chicot. Un Valois înșușindu-i pe cei din familia Guise ! Bravo, fiule, bravo, bravo ! Acum c-ai apucat-o pe drumul cel bun, mergi înainte, nu te opri ! Divorțează numaidecît și ia-o de nevastă pe doamna de Montpensier ; măcar atîta noroc o să ai și tu cu ea, că, dacă n-o să-i faci copii, o să aibă grijă să-ți facă ea în schimb : n-a fost îndrăgostită de tine pe vremuri ?

Henric se umflă în pene.

— Ba da — recunoscu el — dar pe atunci eram prins într-altă parte ; de aici se trag toate amenințările sale. Chicot, ai pus, ca să zic așa, degetul pe rană ; ca orice femeie, firește, ducesa de atunci vrea să se răzbune și, din cînd în cînd, își aduce aminte să mă mai sîcîie cîte un pic, numai că eu, din fericire, sînt bărbat și iau totul în glumă.

Spunînd aceste cuvinte, Henric își ridică gulerul răsfrînt, după moda italiană ; în momentul acela se auzi glasul șambelanului Nambu trîmbițînd din prag :

— O ștafetă din partea domnului duce de Guise pentru maiestatea sa.

— Curier ori gentilom ? întrebă regele.

— E un căpitan, sire.

— Nu, zău ? Să intre, e binevenit.

În aceeași clipă un căpitan de jandarmi în ținută de campanie intră înăuntru și salută militărește.

LXXX

CEI DOI CUMETRI

La auzul acestei veşti, Chicot se aşezase, potrivit obiceiului său, cu spatele la uşă, într-o poziţie destul de insolentă, şi privirea lui, pe jumătate adumbrită de pleoape, se pregătea tocmai să se cufunde într-una din acele meditaţii în care se adîncea adesea, cînd primele cuvinte rostite de ştafeta ducilor de Guise îl făcură să tresară.

Drept care deschise din nou ochii.

Din fericire, sau din nefericire, în momentul acela monarhul avea privirea îndreptată asupra noului venit, aşa încît nu băgă de seamă schimbarea petrecută cu Chicot, schimbare ce îndeobşte avea darul să-l înspăimînte.

Curierul se oprise la o distanţă de vreo zece paşi de jilţul în care şedea Chicot, şi cum profilul acestuia nu depăşea decît foarte puţin ornamentele jilţului, ochiul lui Chicot putea să-l cuprindă pe curier din creştet pînă în tălpi în vreme ce curierul nu putea să vadă decît ochiul lui Chicot.

— Vii din Lorena ? îl întrebă regele pe solul ducelui de Guise, care avea o statură destul de falnică şi o înfăţişare destul de războinică.

— Nu, sire, de la Soissons, unde domnul duce, care de o lună de zile n-a ieşit din oraş, mi-a încredinţat scrisoarea aceasta pe care am cinstea s-o depun la picioarele maiestăţii voastre.

Ochiul scînteietor al lui Chicot nu scăpa nici unul din gesturile noului venit, după cum urechea lui nu scăpa nici o vorbă rostită de el.

Ştafeta îşi descheie vesta din piele de bivol prinsă în copci de argint şi scoase dintr-un buzunar căptuşit cu mătase, care se afla în dreptul inimii, nu o scrisoare, aşa cum spusese, ci două deodată, fiindcă prima o trase după ea şi pe cealaltă, de care pecetea de ceară se lipise, aşa că, deşi căpitanul nu voise să scoată din buzunar decît una singură, cea de-a doua ieşi de asemenea afară şi căzu pe covor.

Ochiul lui Chicot urmări scrisoarea zburătoare, așa cum ochiul pisicii urmărește pasărea-n zbor.

Văzu, de asemenea, roșeața ce împurpură obrajii curierului în clipa cînd misiva căzu jos, gestul stîngherit cu care se aplecă s-o ridice, ca și cel tot atît de încurcat cu care îi înmînă prima scrisoare monarhului.

Henric însă nu observă nimic; Henric, care era însăși încrederea întruchipată, din fericire pentru el, habar n-avea de nimic. Se mulțumi deci să deschidă și să citească numai una dintre scrisori, adică pe aceea pe care solul catadicsise să i-o dea.

La rîndul său, curierul, văzîndu-l adîncit în lectură, rămase în contemplare în fața suveranului, ca și cum s-ar fi străduit să citească pe chipul lui gîndurile pe care această interesantă lectură le-ar fi putut trezi în cugetul său.

„Aha! Jupîn Borromée, jupîn Borromée! bombăni în gînd Chicot, pîndind, la rîndul său, fiecare gest pe care-l făcea omul de încredere al domnului de Guise. Aha, va să zică ești ofițer și, cu toate că porți două scrisori în buzunar, n-ai binevoit să-i dai decît una singură monarhului. Stai tu, puișorule, stai tu!"

— Bun, bun! zise regele, recitind rînd cu rînd misiva ducelui cu o vădită mulțumire. Du-te, căpitane, du-te și spune-i domnului de Guise că-i sînt recunoscător pentru propunerea domniei sale.

— Maiestatea voastră nu binevoiește a-mi face cinstea să-mi dea un răspuns în scris? întrebă trimisul.

— Nu, și așa tot voi avea prilejul să-l văd peste o lună sau peste șase săptămîni și, prin urmare, am să-i pot mulțumi prin viu grai. Poți pleca!

Căpitanul salută și ieși din apartament.

— Ai văzut, Chicot — spuse regele, adresîndu-se tovarășului său, convins că rămăsese mai departe ghemuit în fundul jilțului — ai văzut că domnul de Guise e nevinovat și că nu se ține de uneltiri? Bietul duce a auzit despre tărășenia din Navara și se teme ca nu cumva hughenoții să prindă curaj și să ridice iarăși capul, fiindcă, pe de altă parte, a aflat că germanii s-au și gîndit să trimită ajutoare suveranului Navarei. Și-atunci, ce crezi că i-a dat prin minte? Să vedem dacă ai să ghicești.

Chicot nu-i răspunse nimic. Henric își închipui că așteptă lămuriri.

— Ei bine — continuă regele — îmi spune că e gata să-mi încredințeze armata pe care a ridicat-o în Lorena ca să vegheze la hotarele țărilor flamande și mă înștiințează că peste șase săptămîni trupele sale vor fi la dispoziția mea împreună cu comandantul lor. Ce zici de asta, Chicot ?

Gasconul însă nu zicea nici pis.

— Într-adevăr, dragă Chicot — urmă regele — ai un mare cusur, prietene : după ce că ești încăpățînat ca un catîr spaniol, dacă are cineva ideea nefericită de a-ți dovedi c-ai greșit, ceea ce se întîmplă destul de des, te mai și bosumfli ; da, da, te bosumfli ca un nătărău ce ești.

Nici un murmur cît de ușor însă nu veni să dezmintă părerea pe care Henric și-o mărturisise cu atîta sinceritate despre amicul său. Oricît de neplăcut i-ar fi fost lui Henric să fie contrazis, tăcerea însă avea darul să-l supere și mai tare.

— Pare-mi-se — spuse el — că pehlivanul ăsta a avut nerușinarea să atipească. Chicot ! strigă Henric, apropiindu-se de jilțul lui. Îți vorbește regele tău, ai de gînd să-i răspunzi ?

Chicot însă nu putea să-i răspundă, de vreme ce nu mai era colo, așa că Henric găsi jilțul gol. Se uită atunci în jur, cercetînd încăperea ; gasconul însă pierise din cameră, la fel cum pierise și din jilț. Casca se făcuse și ea nevăzută o dată cu el.

Regele se înfioră, cuprins de o spaimă superstițioasă ; uneori îi fulgera prin minte că Chicot s-ar putea să fie o făptură supraomenească, o întrupare diabolică, folositoare, ce-i drept, dar totuși diabolică.

Îl chemă pe Nambu.

Nambu nu împărtășea cîtuși de puțin vederile lui Henric. Era, dimpotrivă, un om lipsit de prejudecăți, așa cum sînt îndeobște cei ce păzesc anticamerele monarhilor. Nambu, care văzuse atîtea în viața lui, credea și el în aparițiii și dispariții, dar în aparițiile și disparițiile ființelor vii și nicidecum ale strigoilor.

Șambelanul încredință cu toată convingerea pe maiestatea sa că-l văzuse cu ochii lui pe Chicot ieșind din

apartament, cu cinci minute înainte de plecarea ștafetei trimise de monseniorul duce da Guise. Atîta doar că ieșise binișor și cu băgare de seamă, ca omul care nu vrea să fie văzut că-și ia tălpășița.

„Nu mai încape nici o îndoială — își spuse Henric, intrînd în paraclisul său — Chicot s-a supărat fiindcă și-a dat seama c-a greșit. O, Doamne, ce mici la suflet pot fi oamenii ! Vorbesc despre toți oamenii în general, chiar și despre cei mai mucaliți."

Jupin Nambu avea dreptate ; împopoțonat cu coiful și țeapăn ca o prăjină din pricina spadei atîrnate la șold, Chicot străbătuse anticamerele, străduindu-se să nu facă prea multă tevatură ; dar, oricît de grijuliu ar fi fost, nu putu să înăbușe zgomotul pintenilor, care începuseră a zăngăni pe treptele ce coborau din apartamentele regale spre poarta cea mică a palatului ; zgomotul silise multe capete să se întoarcă și, vrînd-nevrînd, Chicot se pomeni întîmpinat la tot pasul cu plecăciuni, căci toată lumea cunoștea trecerea de care Chicot se bucura pe lîngă monarh și mulți se ploconeau în fața lui mai adînc decît s-ar fi ploconit în fața ducelui de Anjou.

Ajungînd în dreptul porții, Chicot se opri într-un colț, chipurile ca să-și prindă un pinten ce stătea să cadă.

Căpitanul domnului de Guise, așa cum am arătat mai înainte, ieșise doar după vreo cinci minute în urma lui Chicot, pe care nici măcar nu-l băgase de seamă. Coborîse scările și străbătuse curtea palatului, mîndru și încîntat totodată. Mîndru, pentru că, orice s-ar fi spus, nu era un ostaș de lepădat și, știindu-se arătos, îi plăcea să-și dea ifose față de elvețienii și de gărzile maiestății sale preacreștine ; încîntat, fiindcă felul în care fusese primit de suveran era o netăgăduită dovadă că regele nu avea nici cea mai mică bănuială în privința domnului de Guise. În clipa în care ieșea pe poartă și se pregătea tocmai să treacă peste puntea mobilă, se trezi din visare auzind țăcănitul unor pinteni ce părea să se îngîne cu sunetul pintenilor săi.

Se întoarse, gîndindu-se că poate regele trimisese pe cineva după el, și care nu-i fu uimirea recunoscînd sub aripile răsfrînte ale coifului, chipul blajin și mutra fă-

țarnică a cetățeanului Robert Briquet, din pricina căruia își blestema zilele că avusese parte să-l cunoască.

Cititorul își amintește, probabil, că primul gest al acestor două personaje în momentul în care se pomeniseră pentru întîia oară față-n față nu fusese chiar un gest de simpatie.

Borromée deschise gura de o jumătate de picior pătrat, cum spune Rabelais, și, socotind că cel ce venea în urma lui dorea să-i vorbească, se opri locului, așa că din doi pași Chicot ajunse lîngă el.

Se știe, de altfel, cît de mari erau pașii lui Chicot.

— Să-mi sară ochii ! spuse Borromée.

— Să fiu al dracului ! exclamă Chicot.

— Pașnicul nostru cetățean !

— Cuviosul nostru părinte !

— Cu tichcaua asta în cap !

— Cu pieptarul ăsta de piele !

— Mă uit și parcă nu-mi vine să cred !

— Îmi pare bine că te-am întîlnit !

Și cei doi fanfaroni se măsurară din ochi cîteva clipe, cumpănindu-se pe picioare, învrăjbiți ca doi cocoși care stau gata să se încaiere și care se umflă în pene, vrînd să se înfricoșeze unul pe altul.

Borromée fu primul care schimbă foaia și, din încruntat cum era, deveni dintr-o dată prietenos. Figura încordată i se însenină și, cu aerul deschis al unui războinic și în același timp cu o binevoitoare politețe, zise :

— Ține-mă, Doamne ! Că mare șmecher ești, jupîne Robert Briquet !

— Eu, preacuvioase ? răspunse Chicot. Și, mă rog, dacă nu ți-e cu supărare, aș vrea să știu la ce te-ai gîndit, spunîndu-mi asta ?

— Păi m-am gîndit la mînăstirea iacobinilor, unde m-ai făcut să cred că nu ești decît un cetățean oarecare. Pentru așa ceva trebuie, într-adevăr, să fii de zece ori mai șiret și mai îndrăzneț decît un procuror și un căpitan la un loc.

Chicot simți că lauda era rostită doar din vîrful buzelor și nicidecum pornită din inimă.

— Chiar așa ? răspunse el, blajin. Atunci ce să mai spunem de domnia ta, cinstite domn Borromée ?

— De mine ?

— Da, de dumneata.

— Și de ce mă, rog ?

— Fiindcă m-ai făcut să cred că erai călugăr sadea. Pentru așa ceva trebuie, într-adevăr, să fii de zece ori mai șiret decît papa însuși ; și să știi, cumetre, că, spunîndu-ți acest lucru, nu ți-am nesocotit cîtuși de puțin meritele, căci sfîntul nostru părinte din zilele noastre, cred că recunoști și dumneata, adulmecă mai abitir ca un copoi orice unelțire.

— Crezi într-adevăr ceea ce spui ?

— Să n-am parte de ce văd ! M-ai prins vreodată cu minciuna ?

— Ei, atunci, bate palma !

Și-i întinse mîna lui Chicot.

— Da' știu că m-ai bruftuluit bine la mînăstire, frate căpitan — îi aminti Chicot.

— Aș fi jurat că nu ești decît un civil oarecare. Știi doar cît ne sinchisim de civili noi ăștia, militarii.

— Ai dreptate — recunoscu Chicot, rîzînd — ca și călugării, de altfel, și totuși uite că m-ai prins în cursă.

— În cursă ?

— Firește ; căci pentru ce, altminteri, te-ai fi deghizat, dacă nu ca să întinzi o cursă ? Un căpitan viteaz ca dumneata n-ar catadicsi să lepede platoșa, decît doar dacă ar avea un motiv destul de puternic, pentru a îmbrăca, în schimb, rasa călugărească.

— Fiindcă sîntem între militari — mărturisi Borromée — nu-mi place să umblu cu ascunzișuri. Ei bine, uite, cinstit vorbind, am niscai daraveri de pus la cale în mînăstirea iacobinilor ; dar dumneata ?

— Și eu tot așa — spuse Chicot. Dar ssst !...

— N-ai vrea să stăm de vorbă un pic despre treburile astea ?

— Mai întrebi ? Ard chiar de nerăbdare, pe viața mea!

— Îți place un vinișor bun ?

— Bineînțeles, dacă-i bun.

— Ei, uite, știu undeva o cîrciumioară cum nu găsești alta în tot Parisul, cel puțin așa cred eu.

— Știu și eu una — spuse Chicot. Cum se numește a dumitale ?

— *Cornul Abundenței.*
— Drace ! tresări Chicot.
— Ce s-a întîmplat ?
— Nimic.
— Nu-ți place cumva cîrciuma asta ?
— Ba nu, dimpotrivă.
— O cunoști va să zică ?
— Cîtuși de puțin, tocmai de aceea mă mir.
— Vrei să mergem acolo, cumetre ?
— Sigur că da, chiar acum.
— Haidem atunci.
— Pe unde vine socoteala asta ?
— Spre poarta Bourdelle. Cîrciumarul e un bătrîn care se pricepe la vinaturi și știe foarte bine să facă deosebirea cuvenită între un om cu gusturi alese, ca dumneata, și un trecător însetat care vine doar ca să-și ude beregata.
— Înseamnă deci că vom putea sta de vorbă în tihnă ?
— Chiar în beci, dacă poftești.
— Fără să ne stinghereaască nimeni ?
— N-avem decît să încuiem ușile.
— Cum văd eu — spuse Chicot — ești un om tare descurcăreț și cu trecere nu numai în mînăstiri, dar și pe lîngă cîrciumari.
— Păi ce-ți închipui că sînt cumva în cîrdășie cu birtașul ?
— Așa s-ar zice.
— Zău nu, de astă dată află că te înșeli : jupîn Bonhomet îmi dă vin cînd poftesc, iar de plătit îl plătesc cînd am bani, asta-i tot.
— Bonhomet ?! se miră Chicot. Îmi place, pe cuvîntul meu, are un nume plin de făgăduințe.
— Care ai să vezi că vor fi împlinite. Hai cu mine, cumetre, hai cu mine !
„Păzea ! își spuse Chicot, plecînd împreună cu așa-zisul monah. Ai grijă și ticluiește-ți cea mai iscusită schimonositură, prietene Chicot, căci dacă te recunoaște de la bun început, te-ai dus pe copcă, iubitule, și înseamnă că ești un mare dobitoc !"

LXXXI

CORNUL ABUNDENȚEI

Drumul pe care îl purta Borromée, fără să aibă habar că Chicot îl cunoștea la fel de bine ca și dînsul, îi amintea gasconului nostru de zilele senine ale tinereții.

Într-adevăr, de cîte ori, cu mintea pustie de gînduri, cu picioarele sprintene și brațele spînzurînd din umeri, adicătelea bălăbănindu-se, precum se zice în minunatul grai popular, de cîte ori Chicot, sub razele soarelui iernatic sau la umbra răcoroasă a verii, nu-și îndreptase pașii spre lăcașul patronat de *Cornul Abundenței* spre care în momentul acela îl conducea un străin!

Pe vremea aceea, cîțiva bani de aur sau chiar de argint ce zornăiau în pungă îl făceau mai fericit decît un monarh și se lăsa lesne îmbiat de neasemuita plăcere de a tăia frunză la ciini după pofta inimii, dat fiind că nu-l aștepta nici nevastă acasă, nici vreun plod flămînd în prag, nici părinți bănuitori și cîrcotași care să-l pîndească la geam.

Pe vremea aceea, Chicot se așeza nepăsător pe lavița de lemn sau pe cîte un scaun din cîrciumă și stătea acolo pînă la venirea lui Gorenflot sau, mai degrabă, îl găsea gata sosit încă din momentul cînd începeau să aburească bucatele pe foc.

Gorenflot se însufleția atunci văzînd cu ochii, iar Chicot, isteț ca de obicei, cu privirea ageră și iscoditoare ca de obicei și, tot ca de obicei, manifestîndu-și înclinația pentru studiul anatomiei, Chicot nu-l scăpa din vedere o singură clipă, urmărind cum i se ridicau la cap încetul cu încetul fumurile beției și cercetînd cu atenție acea năstrușnică făptură prin pîcla subțire a unei ușoare ameteli; și sub înrîurirea vinului bun, a atmosferei calde și a sentimentului de libertate, seva tinereții năvălea falnică, victorioasă și alinătoare ca un balsam spre creierul său.

Trecînd prin piața Bussy, Chicot se ridică în vîrful picioarelor, încercînd să arunce o privire spre casa pe care o lăsase în grija lui Remy, dar strada, din păcate,

era întorloch ată și n-ar fi fost de loc înțelept din partea lui să se oprească locului ; cu un ușor oftat, se hotărî deci să-l urmeze pe căpitanul Borromée.

În curînd strada Saint-Jacques se deschise largă înaintea ochilor săi și, după cîteva clipe, ieși la iveală mînăstirea Saint-Benoît și, peste drum de mînăstire, aproape chiar în fața ei, ospătăria *Cornul Abundenței,* un *Corn al Abundenței* ceva mai îmbătrînit, ceva mai afumat și mai părăginit, dar a cărui clădire era tot ca pe vremuri umbrită de platani și de castani pe dinafară și împodobită pe dinăuntru cu veșnicele-i căni de zinc bine lustruite și cu tingirile-i sclipitoare, ce sînt tot atîteă simulacre de aur și de argint pentru iubitorii de vinuri de soi și de mîncăruri gustoase, dar care fac să curgă din belșug aurul și argintul veritabil în buzunarul cîrciumarului, din anumite motive de simpatie pentru care nu poate fi trasă la răspundere decît natura.

Chicot, după ce aruncă din prag o privire înăuntru ca și în afară, se cocîrjă în așa fel, încît să-și coboare cu încă șase degete statura, pe care și-o micșorase de altfel ceva mai înainte, cînd se întîlnise nas în nas cu căpitanul ; și pentru ca lucrurile să fie făcute cît mai bine, își schimonsi chipul, ticluindu-și o mutră de satir, cu totul deosebită de felul său de a fi atît de deschis și de toată gama expresiilor cinstite pe care figura sa știa să le împrumute, pregătindu-se să dea ochii cu fosta sa gazdă, jupîn Bonhomet.

De altminteri, Borromée intră cel dintîi în ospătărie ca să-i arate drumul și, la vederea celor două coifuri, jupîn Bonhomet nu se osteni să-l recunoască decît pe cel ce mergea înainte.

Dacă fațada *Cornului Abundenței* se părăginise între timp, obrazul vrednicului cîrciumar purta la rîndul lui urmele pustiitoare ale vremii.

Pe lîngă cutele pe care anii le sapă pe chipul omenesc, aidoma crăpăturilor ce brăzdează cu timpul fruntea monumentelor, jupîn Bonhomet căpătase niște ifose de om ajuns, care, față de orice alte persoane în afară de militari, îl făceau să se țină cu nasul pe sus și care aveau darul de a-i înscorțoșa, ca să zicem așa, figura.

În schimb, Bonhomet nutrea același adînc respect pentru spadă : era slăbiciunea lui ; respectul acesta îi intrase în sînge de cînd locuia într-un cartier atît de îndepărtat de orice priveghere municipală, sub înrîurirea paşnicilor benedictini.

Într-adevăr, dacă din nefericire se isca vreo gîlceavă în acest faimos local, pînă să apuce careva să alerge la forturi să cheme elveţienii sau arcaşii din straja oraşului, spada şi intrase în acţiune, şi cu atîta avînt chiar, încît mai multe tunici erau ciuruite ; Bonhomet păţise asemenea buclucuri de vreo şapte-opt ori şi de fiecare dată fusese nevoit să scoată cîte o sută de livre din buzunar ; de aceea avea tot respectul pentru spadă, potrivit principiului : teama naşte respectul.

Cît priveşte ceilalţi muşterii ai *Cornului Abundenţei*, studenţi, conţopişti, monahi şi negustori, Bonhomet se răfuia singur cu ei ; i se dusese chiar vestea pentru iscusinţa cu care băga capul nărăvaşilor sau al celor ce încercau să-l tragă pe sfoară la plată într-o găleată mare de plumb, drept pedeapsă, bizuindu-se pe ajutorul cîtorva pierde-vară deprinşi să-şi facă veacul prin cîrciumi, pe care-i alesese dintre cei mai bondoci şi mai vînjoşi obişnuiţi ai locantelor din vecinătate.

De altfel, toată lumea ştia cît era de bun şi de curat vinul său, pe care oricine avea voie să-l scoată singur din beci ; după cum se cunoştea, de asemenea, mărinimia de care dădea dovadă faţă de anumiţi muşterii ce se bucurau de credit în prăvălia lui, aşa încît nimeni nu cîrtea împotriva toanelor sale.

Toanele acestea, unii dintre cunoscuţii mai vechi ai localului le puneau pe seama amărăciunilor de care jupîn Bonhomet avusese parte în căsnicie.

Iată, în orice caz, lămuririle pe care Borromée socoti de cuviinţă să i le dea lui Chicot asupra hangiului de a cărui găzduire urmau să se bucure împreună.

Mizantropia lui Bonhomet avusese însă o înrîurire nefastă asupra ornamentaţiei şi dichisurilor ospătăriei. Într-adevăr, cîrciumarul socotindu-se cu mult mai presus de clientela sa, cel puţin asta era părerea sa intimă, nu-şi

dăduse nici cea mai mică osteneală să-şi înfrumuseţeze stabilimentul : de aceea, în momentul în care intră în cîrciumă, Chicot se simţi dintr-o dată ca la el acasă : nu se schimbase nimic, în afară doar de culoarea mohorîtă a tavanului, care, din cenuşiu cum era mai înainte, devenise negru ca funinginea.

În acele preafericite vremuri, hanurile nu ajunseseră încă să fie îmbîcsite de mirosul leşios şi înţepător de scrum de tutun care se încuibează încetul cu încetul în lemnăria şi draperiile localurilor din ziua de azi, miros care se impregnează şi pe oare-l răspîndeşte în jur orice obiect poros ori spongios.

Aşa stînd lucrurile, în pofida stratului venerabil de murdărie depus pe pereţi şi a tristei sale înfăţişări, sala *Cornului Abundenţei* nu denatura cîtuşi de puţin, prin nu ştiu ce emanaţii exotice, damfurile vinaţurilor ce pătrunseseră adînc în fiecare atom al stabilimentului ; de aceea, dacă mi-e îngăduit să spun, un adevărat băutor se simţea la largul său în acest templu închinat lui Bachus, deoarece putea să respire în voie tămîia şi aromele îndrăgite de acest zeu.

Chicot intră, cum am spus, în urma lui Borromée, fără a fi văzut sau, mai degrabă, recunoscut de patronul *Cornului Abundenţei.*

Cunoştea cotlonul cel mai întunecos al ospătăriei şi tocmai se pregătea să se aşeze la masă acolo, ca şi cum n-ar fi ştiut că mai erau şi alte colţuri tainice prin partea locului, dacă nu l-ar fi oprit Borromée.

— Ai răbdare, prietene ! îi spuse acesta. Există alături o cămăruţă unde două persoane care au să-şi împărtăşească niscai secrete pot sta omeneşte de vorbă, după ce vor fi deşertat cîteva pahare sau făcînd amîndouă lucrurile deodată.

— Să mergem acolo, atunci — se învoi Chicot.

Borromée îi făcu un semn hangiului nostru, ca şi cînd l-ar fi întrebat : „Cumetre, odaia de alături e goală ?"

Bonhomet îi răspunse printr-un alt semn ce voia să spună : „Da, e goală".

Căpitanul îl conduse pe Chicot, care se prefăcea că se poticneşte la tot pasul, lovindu-se mereu de pereţii cori-

dorului, în chilioara binecunoscută cititorilor noștri care au binevoit să-și piardă vremea urmărind întîmplările povestite în *Doamna de Monsoreau*.

— Așa — spuse Borromée — acum așteaptă-mă puțin aici, în timp ce eu am să caut să mă folosesc de un hatîr pe care hangiul înțelege să-l facă mușteriilor săi obișnuiți și de care te vei putea bucura, la rîndul dumitale, cînd va ajunge să te cunoască mai bine.

— Ce hatîr ?

— Să mă duc să aleg singur din pivniță vinul pe care-l vom bea.

— Ce vorbești ! se minună Chicot. Plăcută treabă ! Du-te !

Borromée ieși din cameră.

Chicot se uită după el și, în momentul în care ușa se închise în urma lui, se sculă și se duse să ridice un tablou de pe perete înfățișînd Asasinarea Creditului, ucis mișelește de răii platnici, care tablou era încadrat într-o ramă neagră de lemn și avea drept pereche o a doua cadră în care o duzină de calici trăgeau pe dracul de coadă.

În spatele primului tablou se afla o bortă prin care se putea privi în sala cea mare fără a fi văzut. Chicot știa de existența acestei borte, deoarece o făcuse chiar el.

„Așa, va să zică — își spuse el — mă duci într-o cîrciumă în care, cum s-ar zice, ești ca la tine acasă : mă vîri apoi într-o cămăruță, unde socotești că nimeni nu poate să mă vadă și de unde îți închipui că nu pot vedea nimic, și uite că în peretele acestei odăițe se află o gaură, mulțumită căreia n-ai să poți face nici o mișcare fără știrea mea. Haida-de, căpitane, te crezi mai tare decît ești !"

Și rostind aceste cuvinte cu o mutră disprețuitoare atît de caracteristică pentru el, Chicot își apropie ochiul de peretele de scînduri, pe care îl sfredelise cu meșteșug în dreptul unui nod din lemn.

Prin gaura din perete îl zări pe Borromée ducînd mai întîi un deget la buze, în chip de avertisment, și spunîndu-i apoi ceva lui Bonhomet, care îi arătă, printr-o maiestoasă înclinare a capului, că era gata să-i împlinească dorințele.

După mișcarea buzelor căpitanului, Chicot, care dobîndise o iscusință deosebită în această direcție, ghici că fraza rostită de el suna cam așa :

„Adu-ne tot ce trebuie în odăiță și, dacă s-ar întîmpla să auzi vreun zgomot aici, ia seama să nu intri cumva înăuntru".

După care Borromée luă un opaiț ce ședea pururea aprins pe un sipet, ridică un chepeng și coborî în beci, folosindu-se de hatîrul neprețuit pe care hangiul înțelegea să-l facă mușteriilor obișnuiți ai localului.

O clipă mai tîrziu, Chicot ciocăni într-un fel anumit în peretele de scînduri.

Auzind bătaia aceea ciudată în perete, care probabil îi trezea cine știe ce amintire adînc înrădăcinată în inima sa, Bonhomet tresări și rămase cu privirile în gol și cu urechea ciulită.

Chicot ciocăni pentru a doua oară, ca și cînd s-ar fi mirat că nimeni nu se grăbise să se înfățișeze la prima sa chemare.

Bonhomet intră buzna în odăiță și dădu peste Chicot, care ședea în picioare și se uita la el încruntat.

În fața acestei priveliști, Bonhomet scoase un țipăt : ca toată lumea, era încredințat că Chicot murise și-și închipuia că ceea ce vedea înaintea ochilor săi nu era decît o arătare.

— Ce înseamnă asta, jupîne — îl luă la rost Chicot — de cînd, mă rog, persoanele de rangul meu sînt silite să cheme de cîte două ori la dumneata în local ?

— O, dragă domnule Chicot — se bîlbîi Bonhomet — chiar dumneata ești în carne și oase, sau numai strigoiul dumitale ?

— Oricine aș fi, eu sau strigoiul meu — răspunse Chicot — de vreme ce mă recunoști, jupîne, sper că nu vei ieși din cuvîntul meu și vei face întocmai ceea ce-ți spun.

— Sigur că da, înălțimea voastră, poruncîți !

— Orice zgomot s-ar auzi aici în odaie, jupîn Bonhomet, și orice s-ar întîmpla, mă bizui că vei aștepta să fii chemat ca să intri înăuntru.

— O să-mi fie cu atît mai ușor să vă îndeplinesc porunca, dragă domnule Chicot, cu cît însoțitorul domniei voastre mi-a pus în vedere același lucru.

— Da, numai că nu el o să te cheme, ai auzit domnule Bonhomet ? ci eu ; sau dacă te chemă cumva, ai să faci așa ca și cum n-ai fi auzit.

— Am înțeles, domnule Chicot.

— Prea bine : și acum caută și scornește ceva ca să te descotorești de ceilalți mușterii ai dumitale și peste zece minute ai grijă să fim tot atît de singuri și de nestingheriți în cîrciuma dumitale, ca și cînd am fi venit să postim în vinerea mare.

— Peste zece minute, iubite domnule Chicot, n-o să mai fie nici picior de om în tot hanul, în afară de sluga plecată a domniei voastre.

— Du-te, Bonhomet, du-te, să știi că te bucuri și mai departe de toată stima mea — spuse cu măreție Chicot.

— O, Doamne Dumnezeule ! suspină Bonhomet, părăsind încăperea. Păcatele mele, ce-o să se întîmple oare la mine în casă ?

Și cum mergea de-a-ndăratelea pe coridor, se întîlni cu Borromée, care tocmai ieșea cu sticlele de vin din beci.

— Ai înțeles ? îi spuse căpitanul. Peste zece minute să nu mai fie țipenie de om în local.

Bonhomet, care de obicei se uita de sus la toată lumea, dădu supus din cap și se retrase în bucătărie, ca să poată chibzui pe îndelete cum să facă pentru a îndeplini în egală măsură poruncile celor doi fioroși mușterii ai săi.

Borromée intră în odăiță, unde-l găsi pe Chicot așteptîndu-l cu picioarele întinse pe podea și cu zîmbetul pe buze.

Nu știm cum va fi ieșit din încurcătură jupîn Bonhomet, dar în clipa în care se încheia răgazul de zece minute ce-i fusese acordat, ultimul student ieșea pe ușă, brat la brat cu ultimul contopist, spunînd :

— Păzea, nenișorule ! O să fie dandana mare la jupîn Bonhomet ; s-o întindem cît mai repede să nu ne ciuruiască pielea !

LXXXII

CE S-A ÎNTÎMPLAT ÎN ODĂIȚA JUPÎNULUI BONHOMET

În momentul în care căpitanul intră din nou în cămăruță, purtînd în mînă un paner cu douăsprezece sticle, Chicot îl întîmpină cu o figură atît de senină și de surîzătoare, încît Borromée fu înclinat să-l creadă un nătărău fără pereche.

Borromée abia aștepta să destupe sticlele pe care se dusese să le scoată din pivniță ; dar nerăbdarea lui nu însemna nimic pe lîngă nerăbdarea de care părea cuprins Chicot.

De aceea pregătirile nu ținură mult. Ca niște băutori încercați ce erau, cei doi tovarăși de chef poftiră să li se aducă niscaiva sărături, în lăudabilul scop de a nu lăsa să li se stingă setea. Sărăturile fură aduse chiar de jupîn Bonhomet, căruia fiecare din ei îi aruncă o ultimă ocheadă.

Bonhomet răspunse fiecăruia în parte ; dar dacă ar fi fost cineva acolo să cumpănească privirile adresate amîndurora pe rînd, și-ar fi dat seama că era o mare deosebire între privirea hărăzită lui Borromée și cea îndreptată către Chicot.

După plecarea lui Bonhomet, cei doi cheflii se așternură pe băut.

La început, ca și cînd această îndeletnicire ar fi fost mult prea importantă ca să poată fi întreruptă cumva, băutorii dădură peste cap un număr serios de pahare pline ochi fără să schimbe un singur cuvînt.

Chicot, mai ales, era uluitor ; fără să fi apucat să spună nimic altceva decît „Vinul ăsta de Bourgogne face toate paralele, pe cinstea mea !“ și „Să mor eu dac-am mîncat o șuncă atît de grozavă !“, golise două sticle, adicătelea, cîte una de fiecare frază.

„Să fiu al dracului ! se bucură în sinea lui Borromée. Mare noroc am avut să dau peste un bețivan ca ăsta !“

La cea de-a treia sticlă, Chicot ridică ochii la cer.

— Zău — suspină el — dac-o s-o ținem așa, o să ne îmbătăm criță.

— Ce vrei ? Cîrnații ăștia sînt foc de sărați ! spuse Borromée.

— Aha, văd că-ți prieste — răspunse Chicot. Să bem atunci, amice, nu-mi pierd eu capul chiar cu una cu două.

Și amîndoi mai deșertară cîte o sticlă.

Vinul avea un efect cu totul deosebit asupra fiecăruia dintre cei doi cheflii : dacă lui Chicot îi dezlegase limba, în schimb îi încleștase gura lui Borromée.

„Așa, va să zică ! rînjea Chicot în sinea lui. Ți-a pierit graiul, prietene ! Nu prea ești stăpîn pe tine !"

„Aha — își spunea la rîndul său Borromée — îți merge gura ca o moliță, ai început să te cherchelești."

— Cam cîte sticle ți-ar trebui, cumetre ? întrebă Borromée.

— Pentru ce ? spuse Chicot.

— Ca să te înveselești.

— Cu patru mi-am făcut suma.

— Dar ca să te cherchelești ?

— Să zicem șase.

— Și ca să te îmbeți ?

— Să zicem de două ori pe atîta.

„Gasconul — chibzui Borromée — abia e la a patra și i se împleticește limba-n gură."

— Atunci, mai avem timp berechet — spuse el, scoțînd din pămer a cincea sticlă pentru el și tot a cincea și pentru Chicot.

Numai că dintre cele cinci sticle înșirate în dreapta lui Borromée, Chicot observase că unele erau pline pe jumătate, altele pe trei sferturi aproape, dar că nici una nu fusese golită.

Faptul acesta nu făcea decît să-i întărească bănuiala ce-i încolțise în minte de la bun început cum că Borromée îi pusese gînd rău. Ridicîndu-se de pe scaun ca să apuce sticla pe care i-o întindea căpitanul, Chicot se clătină pe picioare.

— Ei, bravo ! spuse el. Ai simțit ?

— Ce ?

— Cum s-a cutremurat pămîntul ?

— Ei, aș !

— Zău, să-mi sară ochii dacă mint ! Din fericire, *Cornul Abundenței* e destul de solid, cu toate că se sprijină pe un fus.

— Cum adică se sprijină pe un fus ? întrebă Borromée.

— De ce te miri, nu vezi că se-nvîrtește ?

— Adevărat — recunoscu Borromée, dînd de dușcă paharul pînă la fund — am simțit și eu același efect, dar nu mă dumiream care poate fi cauza.

— Fiindcă nu ești latinist — spuse Chicot — și n-ai citit tratatul *De Natura rerum* ; dacă l-ai fi citit, ai fi știut că nu există efect fără cauză.

— În cazul acesta, iubite camarade — zise Borromée — fiindcă și dumneata ești tot căpitan ca și mine, nu-i așa ?...

— Căpitan din creștet pînă-n tălpi — răspunse Chicot.

— În cazul acesta, dragul meu căpitan — continuă Borromée — fii bun, rogu-te, și spune-mi și mie, de vreme ce nu există efect fără cauză, precum zici, fii bun deci și spune-mi și mie cauza pentru care te-ai deghizat ?

— Cînd m-am deghizat ?

— Cînd ai venit la dom Modeste.

— Dar cum eram îmbrăcat ?

— În haine civile.

— Așa e ai dreptate.

— Spune-mi te rog, ca să pot pătrunde și eu în tainele filozofiei.

— Cu dragă inimă : dar o să-mi spui și dumneata, nu-i așa, la rîndul dumitale, pentru ce umblai deghizat în călugăr ? Ca să fim chit.

— Bate palma ! spuse Borromée.

— Poftim ! răspunse Chicot. Și întinse mîna spre el. Căpitanul trînti palma drept peste palma lui Chicot. Acum și eu ! sări cu gura Chicot. Și lovi în gol, nimerind alături de palma lui Borromée.

— Bravo ! îl lăudă Borromée.

— Vrei să știi va să zică pentru ce umblam îmbrăcat civil ? întrebă Chicot, căruia i se împleticea tot mai mult limba.

— Da, sînt curios.

— Și ai să-mi spui și dumneata tot, da ?

— Pe onoarea mea de căpitan ! De altfel, nu ne-am înțeles așa ?

— Adevărat, uitasem. Ei bine, e ceva cît se poate de simplu.

— Spune atunci.

— Din două cuvinte ai să afli tot.

— S-auzim.

— Făceam pe iscoada regelui.

— Cum așa ? Dumneata faci pe iscoada ?

— Da.

— Vrei să zici că ești iscoadă de meserie ?

— Nu, de plăcere.

— Și pe cine urmăreai la dom Modeste ?

— Pe toți. Întîi și-ntîi pe dom Modeste, pe urmă pe fratele Borromée, pe urmă pe mezinul Jacques, în sfîrșit toată mînăstirea.

— Și ce-ai descoperit pînă la urmă, stimate prietene ?

— În primul rînd am descoperit că dom Modeste e un dobitoc și jumătate.

— Nu e nevoie să fii prea dibaci ca să descoperi așa ceva.

— S-avem iertare ! Fiindcă maiestatea sa Henric al III-lea, care nu e de loc un zevzec, îl socotește un luceafăr al bisericii și chiar se gîndește să-l facă episcop.

— Să-i fie de bine ! N-am nimic de zis împotriva acestei avansări, din contră, știu c-am să rîd cu poftă în ziua aceea. Și altceva ce-ai mai descoperit ?

— Am descoperit că un oarecare frate Borromée nu era de felul său călugăr, ci căpitan.

— Ce vorbești ! Ți-ai dat seama de asta ?

— De la prima ochire.

— Și pe urmă ?

— Am descoperit că Jacques, mezinul, pînă una alta, învață să mînuiască floreta, pentru ca mai tîrziu să poată duela cu spada, și că învață deocamdată să tragă la țintă, ca mai tîrziu să poată trage în oameni.

— Așa ? Și asta ai descoperit ? spuse Borromée, încruntîndu-se. Și ce-ai mai descoperit încă ?

— Dă-mi să beau, altminteri n-o să-mi mai amintesc nimic.

— Bagă de seamă — îi atrase atenția Borromée, rîzînd — ai început cea de-a șasea sticlă.

— De aceea simt că m-am ameţit — spuse Chicot — de ce să nu recunosc ! Doar n-am venit aici ca să facem filozofie !...

— Firește, am venit ca să bem.

— Să bem atunci !

Și Chicot își umplu paharul.

— Ei ? îl întrebă Borromée, după ce-i cîntase în strună. Acum ţi-aduci aminte ?

— Ce să-mi aduc aminte ?

— Ce-ai mai văzut în mînăstire ?

— Ba bine că nu ! protestă Chicot.

— Spune, ce-ai văzut ?

— Am văzut că monahii, în loc să fie cuvioși, erau mai degrabă militărogi, și în loc să asculte de dom Modeste, nu ieșeau din cuvîntul tău. Asta am văzut.

— Adevărat ? Probabil însă că nu mi-ai spus încă tot ?

— Nu. Dă-mi să beau, să beau, altminteri mi-e teamă că-mi pierd memoria.

Și cum sticla lui se golise, Chicot îi întinse paharul lui Borromée, care-i turnă dintr-a lui. Chicot bău paharul pe nerăsuflate.

— Ei, ce zici, acum ne-am adus aminte ? întrebă Borromée.

— Dacă ne-am adus aminte ?... Cred și eu !

— Ce-ai mai văzut ?

— Am văzut că se punea la cale o uneltire.

— O uneltire ? ! exclamă Borromée, schimbîndu-se la față.

— Da, o uneltire — răspunse Chicot.

— Împotriva cui ?

— Împotriva regelui.

— În ce scop ?

— Ca să fie răpit.

— Cînd anume ?

— Cînd s-ar fi înapoiat de la Vincennes.

— Ţine-mă, Doamne !

— Poftim ?

— Nimic. Și zici c-ai văzut așa ceva ?

— Am văzut.

— Și l-ai înștiințat pe rege ?

— Mai e vorbă ! Doar pentru asta venisem.

— Atunci din vina dumitale lovitura a dat greș ?

— Da, din vina mea — recunoscu Chicot.

— Îmi vine să înnebunesc ! șopti Borromée printre dinți.

— Mă rog ? întrebă Chicot.

— Ziceam că ai niște ochi de vultur, amice.

— Aș ! bolborosi Chicot. Am mai văzut eu și alte lucruri. Dă-ncoace una din sticlele dumitale și ai să rămîi cu gura căscată cînd am să-ți spun ce-am văzut.

Borromée se grăbi să-i împlinească dorința.

— Ei — zise el — ia să vedem dac-o să rămîn cu gura căscată !

— Mai întîi — începu Chicot — l-am văzut pe domnul de Mayenne, rănit.

— Fugi de-aici !

— Mare scofală ! Mi-a ieșit în cale. Pe urmă am văzut căderea orașului Cahors.

— Cum ? Căderea orașului Cahors ! Așadar, ai fost la Cahors ?

— Mai încape vorbă ? Ah, căpitane, era într-adevăr o priveliște de toată frumusețea și cred că un viteaz ca dumneata ar fi fost încîntat să vadă asemenea minunăție.

— Nu mă îndoiesc ; erai deci alături de regele Navarei ?

— Cot la cot cu dînsul, dragă prietene, așa cum stăm noi acum.

— Și pe urmă te-ai despărțit de el ?

— Ca să-i împărtășesc vestea regelui Franței.

— Și vii acum de la Luvru ?

— Am sosit acolo cu un sfert de ceas înaintea dumitale.

— Prin urmare, de vreme ce am fost tot timpul împreună de atunci încoace, nu mai are rost să te întreb ce-ai mai văzut de cînd ne-am întîlnit la palat.

— Dimpotrivă, întreabă-mă, întreabă-mă, fiindcă tocmai acum vine partea cea mai interesantă, pe onoarea mea.

— Spune, atunci.

— Spune, spune ! bombăni Chicot. Drăcia dracului ! E ușor de zis : „Spune" !

— Hai, încearcă...

— Încă un pahar de vin ca să mi se dezlege limba... plin ochi, așa ! Ei bine, camarade, am văzut că atunci cînd ai scos din buzunar scrisoarea alteței sale ducele de Guise, ți-a scăpat pe jos încă o scrisoare.

— Încă o scrisoare ? ! exclamă Borromée, sărind de pe scaun.

— Da — spune Chicot — care se află aici.

Și după ce bîjbîi cu mîna ca un om amețit, nimerind tot pe de lături, puse vîrful degetului pe pieptarul din piele de bivol pe care-l purta Borromée, drept în locul unde era scrisoarea.

Borromée se cutremură, ca și cînd degetul lui Chicot ar fi fost un fier înroșit și fierul acesta i-ar fi atins pielea, în loc să-i atingă pieptarul.

— M-ai omorît ! spuse el. Acum nu mai lipsește decît un singur lucru.

— Pentru ce ?

— Pentru ca să fi văzut tot.

— Anume ?

— Să știi și pentru cine era scrisoarea.

— Mare pricopseală ! bolborosi Chicot, lăsîndu-și brațele să cadă pe masă. Scrisoarea era pentru doamna ducesă de Montpensier.

— Doamne Isuse Hristoase ! se înspăimîntă Borromée. Sper că nu i-ai spus nimic regelui, nu-i așa ?

— Nici un cuvînt, dar am să-i spun.

— Cînd ?

— După ce voi fi tras un pui de somn.

Și își lăsă capul să se aștearnă pe braț, așa cum așternuse mai înainte brațele pe masă.

— Așadar, știi că am la mine o scrisoare pentru ducesă ?

— Știu, cum să nu știu — gunguri Chicot — știu foarte bine.

— Și dacă te-ai putea ține pe picioare, te-ai duce chiar acum la palat, nu-i așa ?

— M-aș duce la palat.

— Și m-ai denunța ?

— Și te-aș denunța.

— Va să zică nu e numai o glumă ?

— Ce anume ?

— Că după ce te vei fi săturat de somn...

— Ei ?...

— ...regele va afla tot ?

— Dar bine, scumpule — spuse Chicot, ridicînd capul și uitîndu-se toropit de somn la Borromée — trebuie să înțelegi un lucru : dumneata ești uneltitor, iar eu sînt spion ; primesc atîta sau atîta în mînă de fiecare uneltire pe care o dau în vileag ; dumneata ești amestecat într-o uneltire, iar eu, la rîndul meu, te denunț. Fiecare cu meseria lui, atîta tot. Noapte bună, căpitane !

Spunînd aceste cuvinte, Chicot își lăsă iar capul pe masă, în poziția pe care o avea la început, în așa fel însă că, avînd fața îngropată în palme și ceafa ocrotită de coif, nu-i rămăsese descoperită decît spinarea.

La rîndul ei, spinarea, desferecată din platoșa pe care o pusese alături, pe scaun, se cocîrjase cu cea mai mare solicitudine.

— Așa, va să zică ! scrîșni Borromée, ațintind asupra însoțitorului său o privire arzătoare. Vrei să mă denunți, prietene !

— De îndată ce mă trezesc din somn, iubitule, să fim înțeleși — spuse Chicot.

— Rămîne de văzut dac-o să te mai trezești vreodată ! răbufni Borromée.

Și, în aceeași clipă, împlîntă cu sete pumnalul în spinarea tovarășului său de chef, convins că-i străpunsese pieptul și-l țintuise de tăblia mesei.

Numai că Borromée nu se așteptase să dea peste cămașa de zale, pe care Chicot o luase cu împrumut din sala de arme a lui dom Modeste.

Lama pumnalului se frînse ca o surcică izbindu-se de blagoslovita cămașa de zale, căreia pentru a doua oară Chicot îi datora viața.

Pe de altă parte, înainte ca ucigașul, buimăcit de această pățanie, să fi apucat să se dezmeticească, brațul drept al lui Chicot zvîcni deodată ca un arc și, descriind un semicerc prin aer, îl izbi în obraz atît de năprasnic cu un pumn ce cîntărea cinci sute de livre, încît Borromée se duse de-a berbeleacul pînă la perete, cu fața stîlcită și plină de sînge.

Într-o secundă, Boromée fu în picioare ; în următoarea secundă ținea în mînă spada.

În aceste două secunde însă, Chicot avu tot răgazul să-și îndrepte spinarea și să scoată la rîndul său sabia din teacă.

Aburii băuturii se risipiseră ca prin farmec. Chicot stătea proptit pe piciorul stîng și puțin aplecat pe spate, cu ochii ațintiți drept înainte, cu mîna încleștată pe armă, gata să-și înfrunte vrăjmașul.

Masa, întocmai ca un cîmp de bătălie pe care zăceau răsturnate sticlele goale, se întindea între cei doi potrivnici, slujindu-le și unuia, și celuilalt drept parapet.

Vederea sîngelui care-i curgea din nas pe obraz și de pe obraz pe podele avu însă darul să-l atîțe pe Borromée, care, pierzîndu-și cu desăvîrșire cumpătul, se repezi furios asupra adversarului său, apropiindu-se de el atît cît îi îngăduia masa.

— Vită încălțată ! spuse Chicot. Vezi bine doar că dintre noi doi tu ești singurul beat, fiindcă, oricît te-ai întinde peste masă, nu poți să ajungi pînă la mine, în timp ce brațul meu e cu șase degete mai lung decît al tău și spada mea, cu tot atît mai lungă decît a ta. Și ca să te convingi, uite !

Și, fără să fandeze măcar, Chicot întinse fulgerător brațul și-l înțepă pe Borromée drept în mijlocul frunții.

Borromée scoase un țipăt, mai mult de ciudă decît de durere ; și cum, oricîte păcate ar fi avut, era totuși de o cutezanță aproape smintită, începu să atace cu și mai multă înverșunare.

Chicot, care rămăsese în continuare de partea cealaltă a mesei, luă un scaun și se așeză tacticos.

— Maică Precistă ! Soldații ăștia sînt căzuți în cap ! spuse el, dînd din umeri. Se fudulesc că știu să mînuiască spada, și cînd colo, orice civil, fie el cît de becisnic, i-ar putea strivi ca pe muște dintr-o singură lovitură, numai să vrea. Așa, bravo ! Nu zici că i s-a năzărit acum să-mi scoată ochiul ! Aha ! Te-ai urcat pe masă ! Frumos !... Atîta mai lipsea ! Ia seama, dobitocule ! Nu te gîndești că loviturile de jos în sus sînt cele mai cumplite și, dac-aș vrea, uite, te-aș putea trage în frigare ca pe o ciocîrlie ?

Și-l înțepă în pîntece, așa cum îl înțepase mai înainte în frunte.

Borromée răcni ca turbat, sărind jos de pe masă.

— Să-ți fie de bine ! spuse Chicot. Acum sîntem pe aceiași picior și putem sta de vorbă în tihnă în timp ce ne batem. Ei, căpitane, va să zică așa merge treaba : printre picături, cînd n-avem ce face, între două uneltiri, ne-apucam să omorîm oamenii mișelește ?

— Nu fac decît să apăr cauza mea, așa cum și dumneata o aperi pe a dumitale — răspunse Borromée, care începuse să-și bage mințile în cap, înfricoșat, fără voia lui, de licărirea sinistră ce juca în ochii lui Chicot.

— Așa mai vii de acasă — zise Chicot. Și totuși, prietene, constat cu mulțumire că sînt mai de treabă decît dumneata. Ah ! Nu-i rău de loc. Borromée îi dăduse o lovitură care-i atinsese pieptul din zbor. Nu-i rău de loc, dar cunosc figura ; țin minte că i-ai arătat-o mezinului Jacques. Ziceam, așadar, că sînt mai de treabă decît dumneata, prietene, fiindcă n-am sărit eu cel dintîi la bătaie, deși, să-ți spun drept, strașnic mă mînca palma : mai mult încă, ți-am dat voie să-ți faci cheful, lăsîndu-ți toată libertatea, și chiar în momentul de față mă mulțumesc doar să parez. Și știi de ce ? Fiindcă aș vrea totuși să cădem la învoială.

— Nimic ! strigă Borromée, scos din sărite de sîngele rece al lui Chicot. Nu vreau s-aud nimic !

Și îi dădu o lovitură care l-ar fi străpuns ca pe o frunză, dacă gasconul n-ar fi făcut în aceeași clipă un pas înapoi cu picioarele lui de o poștă, așa încît spada adversarului nu reuși să ajungă pînă la el.

— Am să-ți spun totuși despre ce-i vorba, ca să n-am mai apoi remușcări.

— Taci din gură ! i-o reteză Borromée. Zadarnic, taci din gură !

— Ascultă — spuse Chicot — vreau să fiu cu conștiința împăcată ; nu sînt cîtuși de puțin însetat de sîngele tău, mă înțelegi ? Și nu vreau să te omor decît dacă nu voi avea încotro.

— Omoară-mă, hai, omoară-mă, dacă poți ! îi strigă Borromée, înfuriat.

— Ba nu ! Destul c-am mai ucis o dată în viața mea un alt spadasin ca tine, aș spune chiar un spadasin mai

iscusit decît tine. Pe legea mea ! Îl cunoşti, era şi el în slujba ducilor de Guise, un avocat.

— Ah ! Nicolas David ! murmură Borromée, înspăimîntat de acest precedent şi grăbindu-se să ia din nou poziţie de apărare.

— Întocmai.

— Ah ! Tu l-ai omorît va să zică ?

— O, Doamne, da, cu o mică lovitură destul de nostimă pe care am să ţi-o şi arăt, de altfel, dacă n-o să cădem la învoială.

— Hai să vedem, despre ce învoială e vorba ?

— Să intri în slujba regelui Franţei, rămînînd mai departe în slujba ducelui de Guise.

— Adică să mă fac spion ca tine ?

— Nicidecum, fiindcă ar fi, în orice caz, o deosebire între noi : eu nu primesc nici un gologan, în vreme ce tu vei fi plătit ; pentru început, vei sooate la iveală scrisoarea aceea a domnului duce de Guise către doamna ducesă de Montpensier ; îmi vei da voie s-o copiez şi după aceea te voi lăsa în pace pînă ce voi avea iar nevoie de tine. Ei, ce zici, sînt destul de drăguţ, nu-i aşa ?

— Uite răspunsul meu ! spuse Borromée.

Răspunsul lui Borromée era o lovitură executată cu asemenea repeziciune, încît vîrful spadei atinse umărul lui Chicot.

— Haide, haide ! spuse Chicot. Văd că n-am încotro, trebuie neapărat să-ţi arăt lovitura cu care i-am venit de hac lui Nicolas David ; pe cît e de simplă, pe atît e de nostimă.

Chicot, care pînă atunci se mulţumise să rămînă în defensivă, făcu un pas înainte şi atacă la rîndul său.

— Iată şi lovitura ! îi atrase atenţia. Mai întîi o fentă în cuartă jos.

Şi execută fenta. Borromée păru retrăgîndu-se, dar, după ce făcu un pas înapoi, se văzu silit să se oprească din pricina peretelui de scînduri care se afla în spatele lui.

— Ei, bravo, ştii că-mi placi, vrei să parezi de contra ! Mare greşeală, iubitule, fiindcă mîna mea e mai suplă decît a ta ; drept care îţi învălui spada, atac în terţă sus, fandez, gata, te-am atins, adică te-am achitat.

Într-adevăr, lovitura urmase sau, mai bine zis, însoțise demonstrația, și lama subțire a spadei, împlîntîndu-se în pieptul lui Borromée, lunecase ca o andrea printre două coaste pentru a se înfige apoi temeinic, cu un pocnet înfundat, în scîndura de brad.

Borromée desfăcu brațele, scăpînd spada din mînă, holbă o pereche de ochi sîngeroși, căscă gura, în timp ce o spumă roșie îi clăbucea pe buze, și lăsă capul să-i cadă pe umăr, cu un suspin ce aducea cu un horcăit; pe urmă i se tăiară picioarele, și trupul, lipsit de sprijin, povîrnindu-se peste spadă, lărgi rana pricinuită de lamă, fără s-o poată desprinde din scîndura în care o ținea cu toată strășnicia înfiptă de pumnul năprasnic al lui Chicot; așa încît nefericitul, aidoma unui uriaș fluture de noapte, rămase pironit în peretele pe care îl izbea zgomotos zvîcnind din picioare.

Nepăsător și cu cel mai desăvîrșit sînge rece, așa cum era de cîte ori se afla într-o grea cumpănă, mai cu seamă atunci cînd în adîncul inimii sale era pe deplin încredințat că făcuse tot ceea ce cugetul său îi ceruse să facă, Chicot dădu drumul spadei care rămase împlîntată orizontal în perete, descătărămă centironul căpitanului, cotrobăi în buzunarul vestei, scoase scrisoarea și citi adresa:

Ducesei de Montpensier

Între timp, șiroaie de sînge gîlgîiau din rană și chinurile agoniei se zugrăveau pe chipul rănitului.

— Mor, îmi dau duhul! bolborosi el. Doamne Dumnezeule, fie-ți milă de mine!

Această rugăminte din urmă, murmurată de buzele unui om care, fără îndoială, nu se gîndise să ceară îndurarea Celui de Sus decît în pragul morții, avu darul să înmoaie inima lui Chicot.

— Să fim milostivi — hotărî el — și de vreme ce omul ăsta tot trebuie să moară, cel puțin să moară cît mai ușor.

Și apropiindu-se de perete, se opinti să smulgă arma împlîntată în scîndură și căută totodată să sprijine trupul

lui Borromée, ca nu cumva să se prăbușească, răbufnind de podele.

Grija de care se arătă însufleţit în ultima clipă se dovedi însă de prisos : moartea sosise grabnic şi, cu suflul ei îngheţat, toropise mădularele învinsului ; picioarele i se îndoiră şi, alunecînd din braţele lui Chicot, trupul se rostogoli greoi pe duşumea.

Zguduitura făcu să ţîşnească un şuvoi de sînge negru, o dată cu care se irosi şi ultimul fior de viaţă ce-l mai însufleţea pe Borromée.

Atunci Chicot se duse să deschidă uşa ce dădea pe coridor şi-l strigă pe Bonhomet.

Nu trebui să strige de două ori : cîrciumarul ascultase la uşă tot timpul şi auzise rînd pe rînd hodorogeala mesei şi scaunelor răsturnate, zăngănitul săbiilor ciocnite şi, în sfîrşit, hurducătura unui obiect greu prăbuşit pe podele ; iar onorabilul domn Bonhomet, mai cu seamă după destăinuirile ce-i fuseseră încredinţate, cunoştea mult prea bine felul de a fi al militarilor, în general, şi al lui Chicot, în particular, pentru a nu fi ghicit pas cu pas tot ce se petrecea în odăiţă.

Singurul lucru pe care nu avea cum să-l ştie era care dintre cei doi adversari fusese răpus.

Trebuie să spunem spre lauda lui jupîn Bonhomet că figura lui se lumină de o neîndoielnică bucurie în momentul în care auzi glasul lui Chicot şi îl văzu pe gascon, viu şi nevătămat, deschizînd uşa.

Chicot, care nu scăpa nimic din vedere, observă bucuria ce se oglindea pe chipul său şi în sinea lui îi fu recunoscător.

Bonhomet intră tremurînd tot în odaie.

— Isuse Hristoase ! se cutremură el, dînd cu ochii de trupul căpitanului zăcînd într-o băltoacă de sînge.

— O, Doamne, da, sărmane Bonhomet ! rosti Chicot. Ce să-i faci, asta-i soarta omului ! Precum vezi, căpitanul, mititelul de el, e tare rău bolnav !

— O, dragă domnule Chicot, dragă domnule Chicot ! suspină Bonhomet, gata să leşine.

— Ei, ce e ? întrebă Chicot.

— Păcatele mele! Ce v-a căşunat să-i faceţi de petrecanie tocmai în casă la mine? Bietul căpitan, ce băiat chipeş era!

— Nu cumva ai fi vrut să-l vezi pe Chicot lungit pe jos şi pe Borromée în picioare?

— A, nu, ferească sfîntul, nu! se grăbi să protesteze hangiul, din toată inima.

— Ei, află că aşa s-ar fi întîmplat, de n-ar fi fost la mijloc o minune cerească.

— Adevărat?

— Pe cuvîntul lui Chicot! Dragă prietene, fii atît de bun şi vezi ce am la spate că mă doare îngrozitor.

Şi-şi îndoi spinarea în faţa cîrciumarului, aplecîndu-şi umerii pînă în dreptul ochilor săi. Vesta cu mîneci bufante era găurită între umeri şi o pată de sînge rotundă şi mare cît un scud de argint înroşea destrămăturile rupturii.

— Sînge! se înfioră Bonhomet. Sînge, vai de mine, sînteţi rănit!

— Stai, stai puţin! Chicot, îşi scoase vesta, apoi cămaşa: Ia uită-te acum.

— Ah! Aveţi o cămaşă de zale, mare noroc, dragă domnule Chicot. Şi ziceaţi că nemernicul ăsta a încercat să vă omoare mişeleşte?

— Păi cum! Doar nu-ţi închipui că mi-am înfipt singur pumnalul între umeri aşa de plăcere? Spune-mi ce vezi acum?

— O za ruptă.

— Lovea cu nădejde căpitanul, dragul de el! În felul lui era de bună credinţă. A curs şi sînge cumva?

— Da, se vede o pată mare de sînge dedesubt.

— Să scoatem atunci şi armura.

Chicot îşi trase zalele peste cap, despuindu-şi torsul ce părea alcătuit numai din oase, din muşchi strîns lipiţi de oase şi din piele strîns lipită de muşchi.

— Ah, domnule Chicot! exclamă Bonhomet. E o pată mare cît o farfurie.

— Înseamnă că s-a rupt o vînă; e o echimoză, cum spun medicii. Adu-ncoace o cîrpă curată, toarnă într-un

pahar, în părți egale, untdelemn de măsline și drojdie de vin și spală pata, prietene, spal-o bine.

— Dar leșul, dragă domnule Chicot, ce fac eu cu leșul?

— Asta nu-i treaba ta.

— Cum adică nu-i treaba mea ?

— Nu. Dă-mi niște cerneală, o pană și hîrtie.

— Numaidecît, dragă domnule Chicot.

Și Bonhomet o șterse pe ușă.

Între timp, Chicot, care probabil n-avea nici un moment de pierdut, încinse la flacăra lămpii vîrful unui briceag și reteză în două pecetea de ceară ce ținea scrisoarea ferecată.

După care, dat fiind că misiva fusese desigilată, Chicot putu s-o scoată din plic și s-o citească, dînd semne vădite de mulțumire.

În clipa în care tocmai sfîrșea de citit, jupîn Bonhomet intră în odaie aducînd untdelemnul, vinul, hîrtia și pana de scris.

Chicot puse pana, cerneala și hîrtia pe masă, în fața lui, se așeză pe un scaun și-și încovoie spinarea sub nasul lui Bonhomet cu cel mai desăvîrșit stoicism.

Înțelegînd tîlcul acestei pantomime, cîrciumarul se apucă să-l frece.

În vremea asta, ca și cînd, în loc să-i fi zgîndărit o rană dureroasă, Bonhomet l-ar fi gîdilat pe spinare în chip voluptos, Chicot se apucase să copieze scrisoarea ducelui de Guise către sora sa, făcînd diferite comentarii la fiecare cuvînt.

Epistola era ticluită în felul următor :

„Dragă surioară, expediția împotriva orașului Anvers a fost o izbîndă pentru toată lumea, dar pentru noi a dat greș ; o să ți se spună că ducele de Anjou a murit ; să nu crezi nimic, trăiește. Trăiește, mă înțelegi ? Aici e tot clenciul.

O dinastie întreagă e cuprinsă în acest cuvînt ; acest cuvînt este o stavilă mult mai puternică decît cea mai adîncă prăpastie în calea familiei de Lorena spre tronul Franței.

Nu trebuie totuși să-ți faci sînge rău din pricina asta. Am descoperit de curînd că două persoane, pe care le so-

coteam trecute în lumea drepților, mai sînt încă în viață și am toate motivele să cred că moartea prințului atîrnă de existența acestor două persoane.

Singura dumitale grijă deocamdată nu trebuie să fie decît Parisul ; peste șase săptămîni va veni timpul ca Liga să se pună în mișcare ; oamenii noștri să știe deci că se apropie clipa aceasta și să fie gata.

Armata se află pe picioare ; ne putem bizui, așadar, pe douăsprezece mii de oameni de nădejde, bine echipați ; voi pătrunde cu ea în Franța, zicînd că vreau să țin piept hughenoților germani, care se pregătesc să trimită ajutoare lui Henric de Navara ; am să-i bat pe hughenoți și, după ce voi fi intrat în Franța ca prieten, voi ști să pun piciorul în prag ca un stăpîn..."

— Oho ! se minună Chicot.

— Vă doare, dragă domnule ? întrebă Bonhomet, oprindu-se din frecat.

— Da, iubitule.

— Am să frec mai ușor atunci, fiți pe pace !

Chicot se apucă să scrie mai departe :

„P. S. Sînt întru totul de acord cu planul dumitale în privința celor Patruzeci și Cinci ; îngăduie-mi totuși să-ți spun, scumpă surioară, că ar însemna să le faci o cinste pe care secăturile astea n-o merită..."

— Ei, fir-ar să fie — bombăni Chicot — nu mai înțeleg nimic.

Și reciti fraza de la capăt :

„Sînt întru totul de acord cu planul dumitale în privința celor Patruzeci și Cinci..."

— Care plan ? se întrebă Chicot.

„...îngăduie-mi totuși să-ți spun, scumpă surioară, că ar însemna să le faci o cinste pe care secăturile astea n-o merită..."

— Care cinste ?

Chicot se aplecă iarăși asupra scrisorii.

„...pe care secăturile astea n-o merită.

Fratele dumitale care te iubește,
H. de Lorena"

— În sfîrșit — mormăi Chicot — am înțeles tot, în afară de post-scriptum. Bun! Rămîne de văzut acum ce vrea acest post-scriptum.

— Dragă domnule Chicot — se încumetă să întrebe Bonhomet, văzînd că Chicot încetase să mai scrie, dacă nu să și gîndească — dragă domnule Chicot, nu mi-ați spus încă ce să fac cu leșul acesta?

— E foarte simplu.

— Poate pentru dumneavoastră, care aveți atîta imaginație, dar pentru mine?

— Ei bine, să zicem, de pildă, că răposatul căpitan, să-i fie țărîna ușoară, s-ar fi încăierat pe stradă cu niște elvețieni sau cu niște lefegii și că ți l-ar fi adus aici în casă spintecat. Te-ar fi lăsat oare inima să nu-l primești?

— Firește că nu, doar dacă m-ați fi oprit dumneavoastră, dragă domnule Chicot.

— Să zicem că, după ce ți l-ar fi lăsat plocon aici, în colț, cu toate îngrijirile pe care te-ai fi grăbit să i le dai, s-ar fi săvîrșit din viață în brațele tale. Ar fi o nenorocire și atîta tot, nu-i așa?

— Bineînțeles.

— Și în loc să fii tras la răspundere, ai avea tot dreptul să fii lăudat pentru omenia ta. Să zicem apoi că, dîndu-și ultima suflare, răposatul căpitan ar fi rostit numele prea binecunoscut de tine al starețului mînăstirii iacobinilor Saint-Antoine.

— Dom Modeste Gorenflot?! exclamă Bonhomet, mirat.

— Da, dom Modeste Gorenflot. Ei, și-atunci, nu-ți rămîne altceva de făcut decît să te duci să-l înștiințezi pe dom Modeste; dom Modeste aleargă într-un suflet aici și, cum într-unul din buzunarele mortului se va găsi punga sa — mă înțelegi? Trebuie neapărat să se găsească punga, ți-o spun anume ca să ici aminte — și cum într-unul din buzunarele mortului se va găsi punga sa, iar în celălalt scrisoarea de față, nimeni n-o să bănuiască nimic.

— Înțeleg, dragă domnule Chicot.

— Ba mai mult chiar, vei primi o răsplată în loc să fii pedepsit.

— Sînteţi într-adevăr un om mare, dragă domnule Chicot! Mă duc chiar acum la mînăstirea Saint-Antoine.

— Stai puţin, ce dracu! Am spus punga şi scrisoarea.

— A, da, şi scrisoarea se află în mîinile dumneavoastră?

— Ai ghicit.

— Nu trebuie să ştie nimeni c-a fost citită şi copiată?

— Mai încape vorbă! Tocmai pentru că scrisoarea va ajunge neatinsă în mîinile cui trebuie, vei fi răsplătit.

— O fi ceva secret în scrisoarea asta?

— În ziua de azi, pretutindeni sînt numai secrete, dragul meu Bonhomet.

După acest răspuns sentenţios, Chicot se apucă să împreune marginile plicului de mătase sub pecetea de ceară, folosind acelaşi mijloc, apoi netezi ceara cu iscusinţă, încît nici o privire, fie ea cît de ageră, n-ar fi descoperit nici cea mai uşoară crăpătură. Pe urmă vîrî la loc scrisoarea în buzunarul mortului, îl puse pe cîrciumar să-i oblojească rana cu cîrpa înmuiată în untdelemn şi drojdie de vin, îmbrăcă din nou zalele pe trupul gol, apoi cămaşa peste zale, îşi culese spada de pe jos, o şterse de sînge, o băgă în teacă şi plecă.

Puţin mai apoi însă se întoarse din drum:

— La urma urmei — spuse el — dacă povestea pe care am născocit-o nu ţi se pare prea grozavă, n-ai decît să dai vina pe căpitan, zicînd că s-a străpuns singur cu spada.

— Adică s-a sinucis?

— De ce nu? Asta nu compromite pe nimeni, îţi dai seama.

— Păi atunci n-au să-l mai îngroape, sărmanul, în pămînt sfinţit.

— Ei, asta e! spuse Chicot. Îţi închipui cumva că i-ar face chiar aşa mare plăcere?

— Cred că da.

— Atunci, treaba ta, dragă Bonhomet, fă cum crezi! Te las cu bine! Nu trecu mult şi se întoarse iar: Era să uit, trebuie să plătesc socoteala de vreme ce el a murit.

Şi aruncă pe masă trei scuzi de aur. Pe urmă duse degetul la buze, făcîndu-i semn să tacă, şi ieşi pe uşă.

LXXXIII

SOȚUL ȘI AMANTUL

E lesne de înțeles emoția puternică pe care o încercă Chicot în clipa cînd văzu strada Augustinilor, atît de pașnică și de pustie, colțul format de grupul de case din preajma locuinței sale, în sfîrșit, căminul său drag, cu acoperișul triunghiular, cu balconul mîncat de cari și streșinile împodobite cu chipuri.

Stătuse tot timpul cu frica în sîn ca nu cumva să găsească un maidan în locul căsuței sale ; și atît de mult se temuse să nu vadă totul pîrjolit și afumat de vreun incendiu, încît și strada, și o dată cu ea, și casa i se părură niște minuni fără seamăn, de o curățenie, de o eleganță și de o strălucire orbitoare.

Chicot ascunsese în scobitura unei pietre așezate la temelia unuia din stîlpii balconului cheia cuibului său drag. Pe vremea aceea, o cheie oarecare de la vreun cufăr sau de la mai știu eu ce altă mobilă era tot atît de grea și de voluminoasă ca și cele mai mari chei de la ușile caselor noastre de azi ; iar cheile locuințelor erau deci, păstrînd proporțiile firești, făurite pe măsura cheilor unei cetăți din zilele noastre.

De aceea Chicot, chibzuind că binecuvîntata cheie anevoie ar fi putut să încapă în buzunarul său, se hotărîse s-o ascundă, așa cum am arătat.

Trebuie să spunem, așadar, că Chicot avu o ușoară strîngere de inimă în momentul în care își strecură degetele în tainița de piatră ; fiorul de teamă se preschimbă însă într-o bucurie fără seamăn cînd simți răceala fierului.

Cheia se afla, într-adevăr, în locul unde o pusese Chicot.

Și tot așa se aflau la locul lor și mobilele din prima încăpere, și scîndurica bătută în cuie peste bîrna de stejar, în sfîrșit, și cei o mie de scuzi, ce piroteau în ascunzătoarea lor.

Chicot nu era de felul său cărpănos : dimpotrivă, adeseori aruncase banii pe fereastră, jertfind astfel bunurile

materiale pentru izbînda unei idei, potrivit filozofiei oricărui om de oarecare valoare ; dar în momentul în care ideea înceta pentru o bucată de vreme să mai poruncească materiei, adică atunci cînd nu mai era nevoie nici de bani, nici de sacrificii, cînd, într-un cuvînt, simţurile precumpăneau din nou asupra sufletului, şi cînd sufletul lui Chicot îngăduia trupului său să trăiască şi să se bucure, banul, acest primordial, acest neistovit şi veşnic izvor de plăceri trupeşti, îşi redobîndea tot preţul său în ochii filozofului nostru, şi nimeni mai bine decît el nu ştia în cîte voluptoase subdiviziuni se împarte acel nepreţuit întreg ce se numeşte un scud.

— Să-mi sară ochii ! mormăia Chicot, stînd pe vine în mijlocul camerei, în faţa lespedei date deoparte, cu scîndurica lîngă el şi avînd comoara înaintea ochilor. Să-mi sară ochii ! Mai rar un vecin blagoslovit ca al meu, un băiat atît de cumsecade, care a ştiut să păzească de alţii şi să se ferească la rîndul său de a se atinge de banii mei. Zău, unde s-a mai pomenit aşa ceva în vremurile noastre ! Să mă bată Dumnezeu ! Trebuie, fără doar şi poate, să-i mulţumesc pentru că a fost atît de îndatoritor, şi cît mai curînd, chiar astă-seară.

Zicînd acestea, Chicot aşază la loc scîndurica peste bîrnă şi lespedea peste scîndurică, se apropie apoi de fereastră şi se uită în stradă.

Casa de peste drum avea aceeaşi culoare sură, mohorîtă, pe care închipuirea o atribuie îndeobşte clădirile atunci cînd a ajuns să se familiarizeze cu particularităţile lor, ca şi cum ar fi de la sine înţeles că nu pot avea altă nuanţă.

„Cred că nu s-or fi culcat încă la ora asta — îşi spuse în sinea lui Chicot. De altfel, sînt convins că oamenii ăştia nu prea sînt de felul lor somnoroşi : ia să vedem."

Coborî şi se duse să bată la uşa vecinului, ticluindu-şi dinainte o mutră cît se poate mai dulce şi mai zîmbitoare. Puţin mai tîrziu auzi treptele scîrţîind sub nişte paşi grăbiţi ; cu toate astea însă fu lăsat să aştepte un timp destul de îndelungat pentru a se socoti îndreptăţit să ciocănească iar.

La această nouă chemare, uşa se deschise şi în întuneric se desluşi statura unui om.

— Mulțumesc și bună seara! spuse Chicot, întinzînd mîna. M-am înapoiat adineauri și m-am grăbit să-ți mulțumesc din toată inima, vecine dragă.

— Poftim? rosti un glas dezamăgit, al cărui sunet avu darul de a-l surprinde peste măsură pe Chicot.

În acelaș timp, omul care venise să-i deschidă se dădu un pas îndărăt.

— Ia te uită! Dacă nu mă înșel — zise Chicot — nu erați dumneavoastră vecinul meu în ziua cînd am plecat, și totuși, să mă ierte Dumnezeu, dar parcă vă cunosc.

— Și eu — mărturisi tînărul.

— Nu sînteți cumva domnul viconte Ernauton de Carmainges?

— Și dumneavoastră nu sînteți cumva Strigoiul?

— Într-adevăr — spuse Chicot — parc-am căzut din nori.

— În sfîrșit, ce doriți, vă rog, domnule? întrebă tînărul cu puțină acreală.

— Mă iertați, poate că vă deranjez, dragă domnule?

— Nicidecum, numai îmi veți da voie să vă întreb, nu-i așa, cu ce vă pot fi de folos?

— Nu voiam nimic altceva decît să vorbesc cu proprietarul casei.

— Vorbiți atunci.

— Cum adică?

— Foarte bine: eu sînt proprietarul.

— Dumneavoastră? Și de cînd, mă rog, dacă nu vi-e cu supărare?

— Păi de trei zile.

— Așa? Casa era va să zică de vînzare?

— Probabil, de vreme ce am cumpărat-o.

— Și fostul proprietar?

— Nu mai locuiește aici, precum vedeți.

— Și unde-i acum?

— Habar n-am.

— Stați, să ne înțelegem! spuse Chicot.

— Nici nu doresc altceva — răspunse Ernauton, care dădea semne vădite de nerăbdare — numai că v-aș ruga să ne înțelegem mai repede.

— Fostul proprietar era un bărbat între douăzeci şi cinci şi treizeci de ani, dar care părea de patruzeci, nu-i aşa ?

— Nu ; era un bărbat de vreo şaizeci şi cinci sau şaizeci şi şase de ani şi care arăta ca un om de vîrsta lui.

— Pleşuv ?

— Nu, dimpotrivă, cu o chică albă şi deasă.

— Avea o cicatrice mare pe obrazul stîng, nu-i aşa ?

— N-am văzut nici o cicatrice, în schimb avea toată faţa brăzdată de zbîrcituri.

— Nu mai înţeleg nimic — spuse Chicot.

— În sfîrşit — continuă Ernauton după un moment de tăcere — ce treabă aveai cu omul acesta, dragă domnule Strigoi ?

Chicot se pregătea tocmai să-i mărturisească pentru ce anume venise ; dar în aceeaşi clipă taina, pe care părea s-o ascundă uimirea lui Ernauton, îi aminti de un anumit proverb pe care oamenii discreţi din fire pun mare preţ.

— Voiam doar să-i fac o vizită în treacăt, aşa cum se obişnuieşte între vecini, atîta tot — zise el.

În felul acesta, Chicot nu mintea, dar nici nu spunea nimic.

— Dragă domnule — rosti Ernauton, politicos, dar micşorînd considerabil golul uşii pe care o ţinea întredeschisă — dragă domnule, îmi pare rău că nu pot să vă dau lămuriri mai precise.

— Vă mulţumesc, domnule — răspunse Chicot — am să mai întreb şi pe alţii.

— Dar, adăugă Ernauton, continuînd să împingă uşa — asta nu mă împiedică să mă bucur de întîmplarea care mi-a dat prilejul să schimb din nou cîteva cuvinte cu dumneavoastră.

„Ai fi vrut pesemne să mă vezi la dracu-n praznic, nu-i aşa ?“ bombăni în sinea lui Chicot, înclinîndu-se politicos.

Dat fiind însă că, în pofida acestui răspuns nerostit, îngîndurat cum era, Chicot uitase să mai plece, Ernauton, strecurîndu-şi capul printre tocul şi canatul uşii, îi spuse :

— Atunci, s-auzim de bine, domnule !

— O clipă numai, domnule de Carmainges — stărui Chicot.

— Îmi pare nespus de rău, domnule — răspunse Ernauton — dar nu mai pot să zăbovesc ; aştept o persoană care trebuie să bată în curînd la uşa asta şi această persoană s-ar putea supăra pe mine că n-am ştiut s-o primesc cu toată discreţia cuvenită.

— Gata, am înţeles, domnule — se scuză Chicot — plec îndată, iertaţi-mă dacă v-am stingherit cumva.

— Cu bine, dragă domnule Strigoi !

— Cu bine, stimate domnule Ernauton !

Şi făcînd un pas înapoi, Chicot se pomeni cu uşa închisă frumuşel în nas.

Trase cu urechea să vadă dacă nu cumva tînărul bănuitor pîndea la uşă, aşteptîndu-l să plece, dar auzi din nou paşii lui Ernauton urcînd treptele. Chicot putu, aşadar, să se întoarcă liniştit acasă şi să se închidă la el în odaie, hotărît cu tot dinadinsul să nu mai tulbure tabieturile noului său vecin, dar totodată, potrivit bunului său obicei, să nu-l prea scape din vedere.

Într-adevăr, Chicot nu era omul care să se culce pe-o ureche atunci cînd i se părea că un lucru ar avea oarecare importanţă, înainte de a fi pipăit, întors pe toate feţele şi disecat acest lucru cu răbdarea unui distins anatomist ; fără voia lui însă, şi nu ştiu dacă asta se putea numi un har sau un cusur al fiinţei sale lăuntrice, fără voia lui însă, orice lucru ce se încrusta în creierul său se dovedea colţuros şi plin de muchii atunci cînd încerca să-l analizeze, aşa încît învelişurile cerebrale ale bietului Chicot, privite mai de aproape, erau zgîriate, bătătorite şi uzate.

Chicot, care pînă atunci fusese frămîntat de următoarea propoziţie din scrisoarea ducelui de Guise : „Sînt întru totul de acord cu planul dumitale în privinţa celor Patruzeci şi Cinci", trecu deocamdată cu vederea această propoziţie pe care îşi puse în gînd s-o examineze mai tîrziu, pentru a cerceta cît mai temeinic şi fără nici o zăbavă noua pricină de nelinişte care luase locul celei de mai înainte.

Chicot chibzui că avea tot dreptul să fie mirat văzîndu-l pe Ernauton statornicit în chip de stăpîn în casa misterioasă, ai cărei locatari se mistuiseră ca prin farmec.

Cu atît mai mult cu cît, după părerea lui Chicot, la respectivii locatari s-ar fi putut foarte bine să se refere

o anumită frază în legătură cu ducele de Anjou din scrisoarea ducelui de Guise.

Era o întîmplare vrednică de luat în considerație, iar Chicot se obișnuise să creadă în întîmplările providențiale.

În această privință avea unele teorii cît se poate de ingenioase, care le împărtășea cu dragă inimă ori de cîte ori i se cerea s-o facă.

La temelia susnumitelor teorii stătea o idee care, după judecata noastră, era la fel de bună ca oricare alta.

Iat-o în cîteva cuvinte :

Întîmplarea este unul dintre mijloacele pe care Dumnezeu le ține de obicei în rezervă.

Atotputernicul nu folosește mijlocul acesta decît doar în împrejurări grele, mai cu seamă de cînd a observat că oamenii sînt destul de ageri la minte ca să cerceteze și să prevadă sorții de izbîndă, călăuzindu-se după legile naturii și după anumite elemente ce se înlănțuie în chip firesc.

Bunului Dumnezeu însă îi place sau ar trebui să-i placă a zădărnici socotelile unor trufași, a căror semeție a pedepsit-o odinioară dezlănțuind asupra lor potopul, așa cum în vremea ce va să vină o va pedepsi, deopotrivă, dîndu-i prada focului.

Bunului Dumnezeu, așadar, precum spuneam sau, mai de grabă, precum își spunea Chicot, bunului Dumnezeu îi place să zădărnicească socotelile acestor trufași cu ajutorul unor elemente pe care ei nu au cum să le cunoască și a căror intervenție nu pot s-o prevadă.

Această teorie, cum se vede, cuprinde unele argumente iluzorii și poate prilejui destule strălucite demonstrații ; dar probabil că cititorul, dornic, la fel ca și Chicot, să afle mai curînd ce căuta Carmainges acolo, în casă, ne va fi recunoscător dacă ne vom opri aici.

Chicot chibzui, prin urmare, că avea tot dreptul să fie mirat găsindu-l pe Ernauton în casa în care știa că locuise pînă atunci Remy.

Și se gîndi că avea tot dreptul să fie mirat pentru două motive : în primul rînd, fiindcă nici unul dintre ei habar n-avea de existența celuilalt, ceea ce îi dădea de bănuit că între ei doi fusese un mijlocitor pe care Chicot nu-l cunoștea. În al doilea rînd, pentru că, precum se vedea,

casa fusese vîndută lui Ernauton, care n-avea bani s-o cumpere.

„E adevărat — își spuse Chicot, așezîndu-se cît mai comod pe streașina unde se afla postul lui obișnuit de observație — e adevărat că tînărul așteaptă pe cineva, cel puțin așa zicea el, și că acel cineva, pe cît se pare, e o femeie ; în ziua de azi femeile sînt bogate și-și pot îngădui să-și facă toate gusturile. Ernauton e tînăr, frumos, elegant ; Ernauton a avut darul să placă unei anumite persoane, i s-a dat o întîlnire și i s-a spus totodată să cumpere casa ; a cumpărat așadar, casa și a acceptat întîlnirea. Ernauton — își depănă mai departe Chicot firul gîndurilor — trăiește la curte ; prin urmare, femeia cu care are de-a face trebuie să fie și ea de la curte. Bietul băiat, se va îndrăgosti oare de ea ? Să-l ferească sfîntul ! Ar însemna că se scufundă cu totul în acest noian al desfrîului. Ei, bravo ! Doar n-am apucat tocmai eu să-i fac morală ! O morală de două ori zadarnică și de zece ori stupidă. Zadarnică, deoarece n-ar înțelege-o, și chiar dacă ar înțelege-o, nu i-ar da ascultare. Stupidă, pentru că aș face mai bine să mă duc la culcare și să mă gîndesc puțin și la bietul Borromée. Și fiindcă veni vorba de el — continuă Chicot, întunecîndu-se la față — acum îmi dau seama de un lucru, și anume că remușcarea nu există și că se dovedește a fi un sentiment destul de relativ ; fapt este că nu simt nici o mustrare de cuget pentru că l-am ucis pe Borromée, de vreme ce situația domnului de Carmainges îmi dă atît de mult de gîndit, încît am și uitat că l-am ucis ; de altfel, sînt convins că nici el, dacă ar fi reușit cumva să mă țintuiască pe masă, așa cum l-am țintuit eu în perete, n-ar fi avut mai multe remușcări decît am eu în clipa de față."

Acesta era punctul la care Chicot ajunsese cu raționamentele, investigațiile și cugetările lui filozofice, după ce își pierduse un ceas și jumătate cu ele, cînd sosirea unei litiere ce venea dinspre hanul *Mîndrului Cavaler* îl smulse gîndurilor de care se lăsase furat.

Litiera se opri în pragul casei misterioase. O doamnă cu obrazul acoperit de un văl coborî dinăuntru și se furișă pe ușa întredeschisă de Ernauton.

„Bietul băiat! murmură Chicot. Va să zică nu m-am înșelat: aștepta într-adevăr o femeie; acum pot să mă duc la culcare."

Și spunînd acestea, Chicot se ridică de jos, dar nu se clinti din loc, rămînînd mai departe în picioare.

„De ce să mă mint — își zise el — fiindcă de dormit tot n-am să pot dormi; nu retrag totuși ceea ce am spus mai înainte; n-am să dorm, dar nu din pricină că remușcările nu m-ar lăsa să închid ochii, ci din pricina curiozității; și e atît de adevărat ceea ce spun, încît, atîta timp cît am să rămîn la postul meu de observație, singurul gînd care o să-mi umble prin cap o să fie: care dintre cucoanele noastre simandicoase a binevoit să-l fericească pe chipeșul Ernauton cu dragostea ei? De aceea aș face mai bine să stau mai departe la pîndă, deoarece, chiar dacă m-aș duce la culcare, nu m-ar răbda inima să stau culcat și peste puțin cu siguranță că m-aș da jos din pat și m-aș întoarce iar aici."

Drept care, Chicot se pitulă din nou la locul lui.

Stătu astfel preț de vreun ceas, în care timp n-am putea spune ritos dacă Chicot se gîndise la doamna cea necunoscută ori la Borromée, dacă era stăpînit de curiozitate ori muncit de remușcări, cînd i se păru că deslușește deodată în capătul străzii tropotul unui cal ce venea în goana mare.

Într-adevăr, puțin mai tîrziu ieși la iveală un călăreț înfășurat în mantia sa. Călărețul se opri în mijlocul străzii și se uită împrejur ca și cînd ar fi vrut să-și dea seama unde se află. În aceeași clipă însă noul sosit zări grupul pe care-l forma litiera împreună cu poștalionii. Călărețul își îndreptă gonaciul într-acolo, era înarmat, deoarece se auzea sabia zăngănind de pinteni.

Poștalionii voiră să-i ațină calea; omul însă le spuse ceva cu glas scăzut și slujitorii nu numai că se dădură respectuoși la o parte, dar unul dintre ei se grăbi să ia în primire frîul calului de îndată ce călărețul sări jos din șa.

Necunoscutul se apropie de casă și bătu cu toată puterea în ușă.

„Măi să fie! își spuse Chicot. Ce bine am făcut c-am rămas! Îmi spunea mie inima c-o să se întîmple ceva, și uite că nu m-am înșelat. Păzea, Ernauton, vai de pielea ta, iute c-a sosit bărbățelul! Tare mă tem c-o să lase cu văr-

sare de sînge. Oricum însă, dacă-o fi chiar soțul în carne și oase, pare a fi om de treabă de vreme ce le dă de știre c-a sosit, bătînd atît de aprig în ușă."

Cu toate astea, deși necunoscutul ciocănise cu atîta măiestrie, locatarii pregetau să-i dea drumul înăuntru.

— Deschideți ! strigă cel de la ușă.

— Deschideți, deschideți ! îi ținură isonul slujitorii.

„Hotărît lucru — chibzui Chicot — trebuie să fie bărbatul ; cu siguranță că i-a amenințat pe poștalioni c-o să pună să-i bată ori să-i atîrne în streang, și oamenii au trecut de partea lui. Bietul Ernauton ! Au să-l jupoaie de viu. Ba nu, fiindcă mai sînt și eu pe-aici totuși — adăugă Chicot. Orice s-ar zice, băiatul mi-a fost de ajutor și, prin urmare, se cuvine să-i întind și eu mîna la momentul potrivit. Și dacă nici acum n-a sosit acest moment, atunci tare mă tem că n-o să mai sosească niciodată."

Chicot era un om hotărît de felul său și mărinimos ; și pe lîngă toate celelalte, mai era și curios din fire ; își desprinse deci spada, o luă la subsuoară și coborî grăbit scările.

Chicot se pricepea să deschidă ușa casei în așa fel ca să nu scîrțîie, ceea ce este o iscusință neapărat trebuincioasă orișicui vrea să tragă cu urechea, dar cu folos.

Chicot se strecură sub balcon, îndărătul unui stîlp, și se opri locului, așteptînd.

Abia apucă să se așeze acolo la pîndă, că ușa casei de peste drum se deschise după ce necunoscutul șopti ceva prin gaura cheii ; cu toate acestea noul venit rămase afară, în prag.

Puțin mai apoi doamna se ivi în cadrul ușii. Doamna luă brațul călărețului, care o conduse pînă la litieră și după ce închise portiera, se urcă din nou în șa.

„Nu mai încape nici o îndoială — își spuse Chicot — era bărbatu-său ; în orice caz, trebuie să fie tare de treabă, sărmanul, de nu i-a dat prin gînd să scotocească puțin prin casă spre a-i face de petrecanie prietenului meu Carmainges."

Litiera se urni din loc, escortată de călărețul ce mergea în dreptul portierei.

„Să fiu al dracului ! se gîndi Chicot, trebuie neapărat să mă țin după oamenii ăștia, să aflu cine sînt și unde se duc.

Cu siguranță că, făcînd aceste descoperiri, voi putea să-i dau o povață sănătoasă prietenului Carmainges."

Chicot porni, într-adevăr, în urma alaiului, avînd grijă să se furișeze pe lîngă zidurile umbroase și să înăbușe zgomotul pașilor săi, făcîndu-i să se îngîne cu pașii slujitorilor și cu tropotul cailor.

Care nu-i fu mirarea însă cînd văzu litiera oprindu-se în dreptul ospătăriei *Mîndrului Cavaler*.

O clipă mai tîrziu ușa hanului se deschise, ca și cînd ar fi stat cineva tot timpul de pază pînă atunci.

Doamna, cu vălul tras peste față ca și mai înainte, coborî din litieră, intră în han și se urcă în foișor, la primul etaj, unde era o fereastră luminată.

Soțul se urcă după ea.

Amîndoi erau călăuziți de coana Fournichon, care mergea smerită înainte, ținînd în mînă un sfeșnic.

„Zău dacă mai înțeleg ceva !"... spuse Chicot, încrucișîndu-și brațele pe piept.

LXXXIV

CUM A ÎNCEPUT CHICOT SĂ DESLUȘEASCĂ SCRISOAREA DUCELUI DE GUISE

Chicot era aproape convins că mai văzuse undeva un om de statura călărețului care se dovedise însuflețit de atîta bunăvoință ; din păcate însă, de cînd cu călătoria pe care o făcuse în Navara, unde avusese parte să vadă atîtea staturi diferite, memoria lui începuse să cam încurce lucrurile și nu-i mai putea pune la îndemînă, cu promptitudinea obișnuită, numele care, în momentul acela, îi stătea pe limbă.

Cum ședea așa ascuns în întuneric, cu ochii ațintiți asupra ferestrei luminate, întrebîndu-se pentru ce anume poposiseră la *Mîndrul Cavaler* bărbatul și femeia aceea și ce puneau la cale între patru ochi, după ce-l părăsiseră pe Ernauton în casa misterioasă, bravul nostru gascon văzu

deschizîndu-se ușa ospătăriei și, în snopul de lumină ce se revărsă prin deschizătură, zări strecurîndu-se o umbră ce părea să fie a unui călugăr. Umbra se opri locului o clipă și ridică ochii spre fereastra la care se uita Chicot.

„Mare minune! mormăi Chicot. Parc-ar fi o rasă de iacobin; se vede că jupîn Gorenflot a început s-o lase mai moale cu disciplina, de vreme ce îngăduie oilor sale să umble creanga la o oră atît de tîrzie și atît de departe de mînăstire!"

Urmărindu-l cu privire pe iacobin în timp ce cobora strada Augustinilor, nu știu ce instinct, cu care Chicot părea în chip deosebit înzestrat, îi suflă la ureche că s-ar putea să deslege cu ajutorul acestui călugăr misterul a cărui cheie zadarnic o căutase pînă atunci.

De altminteri, așa cum ceva mai înainte i se păruse a recunoaște statura călărețului, Chicot avu impresia că monahul cel mărunțel semăna totuși cu cineva cunoscut, atît prin felul în care își mișca umerii cît și prin mersul cazon, puțin legănat, atît de caracteristic pentru obișnuiții sălilor de scrimă sau de gimnastică.

„Să mă bată Dumnezeu — boscorodi el — dacă sub rasa asta nu se ascunde micul păgîn pe care au vrut să mi-l dea ca tovarăș de călătorie și care mînuiește cu atîta iscusință archebuza și floreta!"

De îndată ce gîndul acesta îi încolți în minte, ca să se convingă dacă era ori nu întemeiat, Chicot desfăcu cataligele sale de o poștă și, din zece pași, îl ajunse din urmă pe prichindelul care își suflecase poalele anteriului deasupra picioarelor uscățive și sprintene ca să poată merge mai repede.

De altfel, nu trebui să-și dea prea mult osteneala, deoarece prichindelul se oprea cînd și cînd ca să mai arunce o privire înapoi, ca și cum s-ar fi rupt cu greu din locul acela și cu nespusă părere de rău. Și de cîte ori se uita înapoi, privirea lui era îndreptată spre ferestrele luminate ale hanului.

Chicot nu apucase să facă nici zece pași, și se și dumeri că bănuielile lui erau întemeiate.

— Hei, băiețaș! îl strigă el. Hei! Jacques, puiule! Hei! Clément, dragul meu! Stai!

Ultimul cuvînt îl rostise pe un ton atît de milităros, încît monahul cel mărunțel tresări.

— Cine mă strigă ? întrebă tînărul, răstit, cu un glas mai degrabă burzuluit decît îndatoritor.

— Eu — îi răspunse Chicot — proțăpindu-se în fața iacobinului. Eu, nu mă mai recunoști, fiule ?

— Ah ! Domnul Robert Briquet ! exclamă călugărașul.

— Eu însumi, puiule. Dar unde te duci mătăluță, dragul tatii, la ora asta tîrzie ?

— La mînăstire, domnule Briquet.

— Fie ; dar de unde-mi vii matale ?

— Eu ?

— Da' cine, eu ? Berbantule !

Tînărul tresări.

— Nu știu ce vreți să ziceți, domnule Briquet — se zbîrli el. N-am plecat de capul meu, dimpotrivă, chiar dom Modeste m-a trimis în oraș cu o treabă importantă. Dacă nu mă credeți, puteți să-l întrebați.

— Stai, stai, binișor, preacuvioase, binișor, puiule ! Prea te-aprinzi repede, nenișorule, mai repede ca praful de pușcă.

— Cum să nu te-aprinzi, cînd îți spune cineva niște lucruri ca astea pe care mi le spui dumneata ?

— Păi, de, cînd vezi un anteriu ca al tău ieșind dintr-o cîrciumă la ora asta...

— Eu, dintr-o cîrciumă ?

— Firește, casa asta din care ai ieșit acum nu e ospătăria *Mîndrului Cavaler ?* Ei, vezi că te-am prins cu mîța-n sac ?

— Aveți dreptate — recunoscu Clément — am ieșit într-adevăr dintr-o casă, dar nu dintr-o cîrciumă.

— Ei, asta-i bună ! spuse Chicot. Vrei să zici că ospătăria *mîndrului Cavaler* nu e o cîrciumă ?

— O cîrciumă e un local în care se bea, și cum eu n-am băut nimic în casa asta, înseamnă că pentru mine casa asta nu este o cîrciumă.

— Nu mă înnebuni ? E o interpretare foarte subtilă și pun capul jos că într-o bună zi ai să ajungi un teolog de mîna-ntîi ; la urma urmei, de vreme ce zici că n-ai intrat în casa asta ca să bei, ce-ai căutat atunci înăuntru ?

Clément nu-i mai răspunse nimic de astă dată și, cu toate că era atît de întuneric, Chicot putu să citească pe chipul său hotărîrea nestrămutată de a nu mai rosti un singur cuvînt.

Hotărîrea aceasta avu darul să-l necăjească din cale afară pe prietenul nostru, care era obișnuit să știe tot ce se întîmplă.

În pofida muțeniei sale, nu se putea spune că micul Clément era cumva necăjit; dimpotrivă, se arătase încîntat de întîmplarea ce i-l scosese în cale fără veste pe jupîn Robert Briquet, iscusitul său maestru de scrimă, și-l întîmpinase cu toată bucuria la care te-ai fi putut aștepta din partea unui om cu o fire atît de închisă și de îndărătnică.

Pînă una alta însă, conversația se destrămase cu desăvîrșire. Vrînd să înnoade firul rupt, Chicot fu gata să aducă vorba despre fratele Borromée, dar, cu toate că Chicot nu avea nici un fel de remușcări sau își închipuia că nu are, numele acestuia se stinse pe buzele lui înainte de a fi apucat să-l rostească.

Tînărul, deși nu-și descleștа gura, părea să aștepte ceva; s-ar fi zis că în momentul acela nu era fericire mai mare pentru el decît să rămînă cît mai multă vreme în preajma ospătăriei *Mîndrului Cavaler*.

Robert Briquet încercă atunci să-i vorbească despre călătoria în care băiatul nădăjduise o clipă că-l va putea însoți.

Ochii lui Jacques Clément scăpărară la auzul cuvintelor ce-i zugrăveau necuprinsul depărtărilor și libertatea.

Robert Briquet îi povesti că în țările pe care le străbătuse, scrima era la mare cinste; după care adăugă în treacăt că învățase chiar cîteva lovituri de toată frumusețea.

Nu trebui mai mult ca să-l stîrnească pe Jacques, care stătea ca pe cărbuni aprinși. Băiatul îi ceru să-i arate și lui aceste lovituri, drept care Chicot îi schiță cîteva dintre ele, încrucișînd brațul său lung de un stînjen cu brațul novicelui.

Dar toate pălăvrăgelile lui Chicot nu reușiră să înmoaie cerbicia micului Clément; și, în timp ce se străduia să pareze loviturile necunoscute pe care i le arăta

prietenul său, jupîn Robert Briquet, în ruptul capului nu se înduplecă să-i spună ce anume căuta prin partea locului.

Înciudat, dar păstrîndu-şi cu toate astea stăpînirea de sine, Chicot se gîndi să încerce a-l trage de limbă, punîndu-i în cîrcă tot felul de ponoase ; nedreptatea este unul dintre cele mai puternice mijloace care vor fi fost născocite vreodată pentru a dezlega limba femeilor, copiilor şi a celor mai mici decît tine, oricine ar fi el.

— Orice s-ar zice, puiule — spuse el, ca şi cînd s-ar fi întors iar la părerea lui de la început — orice s-ar zice, eşti o podoabă de călugăr, băiatul tatii ! Atîta doar că-ţi place să baţi locantele, şi încă ce fel de locante ! Dintr-alea care găzduiesc nişte cuconiţe frumoase, ba mai mult, chiar stai şi caşti gura, răpit de fericire, la fereastra lor, privindu-le umbra pe perdele. Ştrengarule, ştrengarule, să ştii că am să te spun lui dom Modeste !

Săgeata nimeri drept la ţintă, mai sigur chiar decît şi-ar fi închipuit Chicot, care, în momentul cînd începuse vorba, nu se gîndise c-ar putea să-i pricinuiască o rană atît de adîncă.

Jacques se răsuci ca un şarpe călcat pe coadă.

— Nu-i adevărat ! strigă el, împurpurat de ruşine şi de mînie. Eu nu mă uit la femei !

— Ba da, ba da — stărui Chicot. Dimpotrivă, era o cuconiţă foarte nostimă la *Mîndrul Cavaler* cînd ai ieşit tu de acolo ; te-am văzut cînd ai întors capul ca s-o mai priveşti o dată şi ştiu c-ai aşteptat-o în foişor, după cum ştiu, de asemenea, c-ai şi vorbit cu dînsa.

Chicot ajunsese la aceste concluzii folosind metoda inductivă.

De astă dată Jacques îşi ieşi din sărite.

— Sigur c-am vorbit cu dînsa ! răbufni el. Nu cumva e păcat să vorbeşti cu femeile ?

— Firește că nu, atunci cînd n-o faci din propriul tău îndemn, ci ademenit de ispitirile satanei.

— Satana n-are nici un amestec aici ; trebuia să-i vorbesc, de vreme ce fusesem trimis la dînsa cu o scrisoare.

— Cine te-a trimis ? Dom Modeste, nu-i așa ? întrebă Chicot.

— Da, duceți-vă acum și pîriți-mă dumnealui !

Chicot, care bîjbîise o bucată de vreme năuc prin beznă, simți la auzul acestor cuvinte un fulger săgetînd negurile ce-i învăluiau creierul.

— Ei, vezi că știam — rosti el.

— Ce știați ?

— Ceea ce nu voiai să-mi spui.

— Nu obișnuiesc să mărturisesc nici secretele mele, cu atît mai puțin secretele altora.

— Foarte bine, dar mie ?

— Și de ce tocmai dumneavoastră ?

— Mie, care sînt prieten cu dom Modeste și care...

— Care ce ?

— Mie, care știu dinainte tot ce-ai putea să-mi spui.

Tînărul Jacques se uită la Chicot, clătinînd din cap cu un zîmbet neîncrezător.

— Ei bine — îl înfruntă Chicot — vrei să-ți spun eu ceea ce tu cauți cu atîta grijă să-mi ascunzi ?

— Vreau, cum să nu vreau — spuse Jacques.

Chicot făcu o sforțare.

— În primul rînd, bietul Borromée, sărmanul...

Jacques se întunecă la față.

— Ah ! scrîșni băiatul. Să fi fost eu acolo...

— Ce s-ar fi întîmplat dacă erai tu acolo ?

— S-ar fi schimbat lucrurile.

— Vrei să zici c-ai fi sărit să-l aperi de elvețienii cu care se încăierase ?

— L-aș fi apărat de toată lumea !

— Așa încît n-ar mai fi fost omorît ?

— Sau aș fi fost și eu omorît o dată cu el.

— Vorba e că n-ai fost, așa că bietul om a avut parte să moară într-un han păcătos și a murit cu numele lui dom Modeste pe buze, așa-i ?

— Da.

— Drept care, dom Modeste a fost numaidecît înștiințat, nu ?

— De un om cu o mutră înspăimîntată, care a ridicat toată mînăstirea în picioare.

— Și atunci dom Modeste a poruncit să i se aducă litiera și a alergat la *Cornul Abundenței ?*

— De unde știți ?

— Ei, vezi că nu mă cunoști încă, băiețaș ! Eu, pasămite, sînt niteluș vrăjitor.

Jacques se dădu doi pași înapoi.

— Stai că n-am terminat — continuă Chicot — ale cărui gînduri, pe măsură ce vorbea, începeau să se limpezească la lumina propriilor sale cuvinte. În buzunarul mortului, după cîte știu, s-a găsit o scrisoare.

— Chiar așa, o scrisoare.

— Și atunci, dom Modeste l-a trimis pe odorul său Jacques să ducă scrisoarea persoanei căreia îi era adresată.

— Da.

— Și Jacques, drăguțul de el, a luat-o numaidecît la picior spre palatul Guise.

— O !

— Unde n-a găsit pe nimeni.

— Sfinte Dumnezeule !

— Decît pe domnul de Mayneville.

— Ține-mă, Doamne !

— Care domn de Mayneville l-a însoțit pe Jacques pînă la hanul *Mindrului Cavaler.*

— Domnule Briquet, domnule Briquet — exclamă Jacques — dacă știți și asta...

— Ei, drăcovenie, vezi bine că știu ! rosti Chicot, triumfător, deoarece reușise să scoată la iveală, din pînzele de negură în care zăceau învăluite pînă atunci o seamă de lucruri ce-i rămăseseră necunoscute și care pentru el aveau atîta importanță.

— Acum vă dați seama, domnule Briquet, nu-i așa — spuse Jacques — că nu sînt vinovat ?

— Nu — recunoscu Chicot — nu ești vinovat nici pentru că ai fi făcut, nici pentru că n-ai fi făcut ceva, ci ești vinovat fiindcă ai păcătuit cu gîndul.

— Eu ?!

— Bineînțeles, de vreme ce te gîndești că ducesa e grozav de frumoasă.

— Eu ?!!

— Şi întorci mereu capul ca s-o vezi măcar pe fereastră.

— Eu ?!!!

Novicele se îmbujoră tot şi îngăimă :

— E adevărat, seamănă cu icoana Fecioarei Maria pe care maică-mea o ţinea la căpătîi.

— Ia te uită ! murmură Chicot. Cîte lucruri au de pierdut oamenii care nu sînt curioşi din fire !

Îl puse pe micul Clément, care era acum la cheremul lui, să-i povestească de-a fir-a-păr tot ceea ce-i istorisise el însuşi mai înainte, dar cu ceva mai multe amănunte pe care Chicot n-avea de unde să le cunoască.

— Vezi şi tu acum — îi spuse gasconul, după ce călugăraşul sfîrşi de povestit — ce nepriceput profesor de scrimă era fratele Borromée şi că n-aveai ce învăţa de la el.

— Domnule Briquet — întîmpină micul Jacques — nu se cuvine să vorbim de rău despre morţi.

— Nu, dar trebuie totuşi să recunoşti un lucru.

— Ce anume ?

— Că Borromée era mai puţin îndemînatic decît cel care l-a răpus.

— Aici aveţi dreptate.

— Cam asta-i tot ce aveam să-ţi spun. Bună seara, băieţaş, să ne vedem cu bine, şi dacă vrei...

— Ce să vreau, domnule Briquet ?

— De aci înainte poţi să iei lecţii de scrimă cu mine.

— O, cu dragă inimă !

— Şi acum ia-o din loc, puiule, fiindcă eşti aşteptat cu nerăbdare la mînăstire.

— Adevărat. Vă mulţumesc, domnule Briquet, că mi-aţi adus aminte.

Şi călugăraşul o rupse la fugă, făcîndu-se nevăzut.

Chicot avea motive temeinice să caute a se descotorosi de interlocutorul său. Reuşise să-i stoarcă tot ce dorea să ştie, dar, pe de altă parte, îi mai rămăsese încă ceva de aflat.

Întinse deci pasul, îndreptîndu-se spre casă. Litiera, slujitorii şi calul adăstau ca şi mai înainte în faţa *Mîndrului Cavaler*. Chicot se urcă tiptil sus pe acoperiş.

Casa de peste drum era tot luminată.

Din clipa aceea Chicot nu mai avu ochi decît pentru ea. Îl văzu mai întîi, printre perdelele unei ferestre, pe Ernauton, care se plimba încolo și încoace, cuprins de neastîmpăr, ca și cînd ar fi așteptat ceva. Văzu apoi întorcîndu-se litiera, îl văzu pe Mayneville plecînd și, în sfîrșit, o văzu pe ducesă intrînd în camera în care Ernauton aștepta cu sufletul la gură, înfrigurat.

Ernauton îngenunche la picioarele ducesei, care-i dădu mîna-i albă să i-o sărute. Pe urmă ducesa îl ridică de jos pe tînărul cavaler și-i porunci să se așeze în fața ei, la o masă așternută cu tot dichisul.

„Curios — chibzui Chicot în sinea lui — la început s-ar fi zis că-i vorba de o uneltire, ca să se dovedească pînă la urmă că era vorba de o întîlnire de dragoste !... Da — continuă Chicot — dar cine a stabilit întîlnirea asta ? Doamna de Montpensier, firește."

Apoi, ca și cînd în mintea lui s-ar fi aprins o nouă lumină :

— Phii ! Ca să vezi ! murmură el.

Dragă surioară... Sînt întru totul de acord cu planul dumitale în privința celor Patruzeci și Cinci ; îngăduie-mi totuși să-ți spun, scumpă surioară, c-ar însemna să le faci o cinste pe care secăturile astea n-o merită.

— Drăcia dracului ! exclamă Chicot. Mă întorc iar la părerea mea de la început : nu-i vorba de dragoste, ci de o uneltire. Doamna ducesă de Montpensier îl iubește pe domnul Ernauton de Carmainges ; să nu scăpăm, așadar, din ochi dragostea doamnei ducese.

Drept care Chicot rămase la pîndă pînă la orele douăsprezece și jumătate din noapte, cînd Ernauton o șterse pe aci încolo, acoperindu-și fața cu mantia, în timp ce doamna ducesă de Montpensier se urcă din nou în litieră.

„Și acum — hotărî Chicot în sinea lui, coborînd scara — să vedem care poate fi primejdia aceea de moarte menită să-l înlăture din calea ducelui de Guise pe moștenitorul prezumtiv al tronului ? Cine să fie oamenii aceia despre care se credea c-ar fi murit și care mai sînt încă în viață ? Sfinte Sisoe ! S-ar putea să fiu pe urmele lor !"

LXXXV

CARDINALUL DE JOYEUSE

Tinerețea are unele îndărătnicii, fie în rău, fie în bine, care trag tot atît de greu în cumpănă ca și cutezanța hotărîrilor luate la o vîrstă matură.

Îndrumate pe calea cea bună, aceste așa-numite îndărătnicii dau naștere isprăvilor de seamă și sădesc în sufletul omului ce abia își începe viața un imbold menit să-l călăuzească pe un făgaș firesc, spre cine știe ce răsunătoare faptă eroică.

Bayard și Duguesclin, bunăoară, au ajuns străluciți căpitani după ce fuseseră cei mai arțăgoși și mai nărăvași copii de pe lume ; și tot așa faimosul păzitor de porci, căruia soarta îi hărăzise să fie păstor în Montalta și din care geniul l-a plămădit pe Sixtus al V-lea, a ajuns un papă de mare prestigiu numai pentru că se încăpățînase să-și facă de mîntuială meseria lui de porcar.

Și tot așa, de pildă, cele mai aprige caractere spartane s-au călit cu timpul pentru a-și dovedi destoinicia prin neasemuite vitejii, după ce la început dîrzenia lor ieșise în vileag doar prin prefăcătorie și cruzime.

Portretul pe care vrem să-l schițăm în rîndurile ce urmează este al unui om obișnuit ; cu toate acestea, numeroși biografi ar fi constatat cu siguranță că Henri du Bouchage, la vîrsta de douăzeci de ani, avea stofă de om mare.

Henri se îndărătnici să se lase robit de dragostea lui și să dorească a se sihăstri cît mai departe de lume. Cîteva zile deci rămase singur cu gîndul de care sufletul său era pururea stăpînit, așa cum îl sfătuise fratele său și cum îi poruncise monarhul ; și cum, între timp, gîndul acesta se înrădăcinase tot mai adînc în cugetul lui, se hotărî într-o dimineață să dea ochi cu fratele său cardinalul, persoană cu vază, care, la vîrsta de douăzeci și șase de ani, era de doi ani încheiați cardinal și care, după ce fusese păstorul arhiepiscopiei de Narbonne, se ridicase pe cea mai înaltă treaptă a ierarhiei ecleziastice, datorită obîrșiei sale alese și minții sale iscusite.

François de Joyeuse, pe care l-am adus în scenă ceva mai înainte pentru a lămuri îndoielile lui Henric de Valois în legătură cu Sylla, François de Joyeuse, tînăr și monden, chipeș și inteligent, era unul dintre cei mai străluciți oameni ai vremii. Ambițios din fire, dar prudent din calcul, cît și din pricina situației pe care o avea, François de Joyeuse ar fi putut cu drept cuvînt să-și însușească deviza : *Nimic nu-i de prisos*, deviză pe care ar fi ilustrat-o din plin.

Era poate singurul dintre curteni — și François de Joyeuse se vădea să fie mai presus de orice curtean — care știuse să-și facă două puternice reazeme din cele două tronuri, cel duhovnicesc și cel laic, de care depindea în egală măsură, atît ca gentilom francez cît și ca prinț al bisericii. Sixtus îl ocrotea la fel ca Henric al III-lea, Henric al III-lea îl oblăduia întocmai ca Sixtus. Era italian la Paris și parizian la Roma, și pretutindeni dibaci și plin de măreție.

Dacă totuși Joyeuse, marele amiral, avea ceva mai multă greutate, asta se datora numai și numai spadei sale; se vedea însă lămurit, după zîmbetul ce mijea uneori pe buzele cardinalului, că dacă era lipsit de împovărătoarele arme lumești pe care, cît era el de fercheș, fratele său le mînuia cu atîta iscusință, știa în schimb să folosească și să răsfolosească armele duhovnicești pe care i le încredințase cîrmuitorul suprem al bisericii.

Cardinalul François de Joyeuse agonisise în scurtă vreme o avere destul de frumoasă, în primul rînd datorită moștenirii părintești și apoi de pe urma diferitelor venituri ecleziastice. Pe atunci biserica era bine înzestrată, ba chiar cu prisosință, și cînd comorile pe care le avea în stăpînire se istoveau, cunoștea izvoarele, astăzi sleite cu desăvîrșire, care puteau să-i umple din nou sipetele golite.

François de Joyeuse, așadar, trăia pe picior mare. Lăsîndu-i fratelui său mîndria castei militare, se înconjura de preoți, episcopi și arhiepiscopi ce ticseau anticamerele sale, avea cum s-ar zice rosturile lui. De îndată ce fusese uns cardinal, fiind prinț al bisericii și, prin urmare, mai presus în rang decît fratele său, își tocmise paji, după moda italiană, și gărzi, după moda franceză. Atît gărzile

cît și pajii aflați în slujba sa nu erau însă decît un mijloc de a-și putea îngădui ceva mai multă libertate. Adeseori își punea gărzile și pajii să escorteze o litieră impunătoare printre perdelele căreia se strecura mîna înmănușată a secretarului său, în timp ce el, călare, cutreiera deghizat orașul, cu spada la șold, cu perucă, cu un guler plisat, mare cît roata carului, și cu cizme de călărie al căror zornăit îi înveselea inima.

Cardinalul se bucura, așadar, de foarte multă trecere, căci, de la o anumită treaptă în sus, norocul unui om are darul de a atrage totul spre sine, ca și cînd ar fi alcătuit din atomi încîrligați, silind orice împrejurări norocoase să roiască în jurul lui în chip de sateliți, și de aceea numele vestit al părintelui său ca și faima nemaipomenită pe care o cîștigase în ultimul timp fratele lui, Anne, își revărsau asupra sa toată strălucirea. Pe de altă parte, cum căutase necontenit să respecte cu cea mai mare strășnicie principiul care-i dicta să-și ascundă cu grijă viața personală și să răspîndească, în schimb, din prisos harurile minții sale, cardinalul trecea drept un om foarte mare chiar în sînul familiei sale, fericire pe care au jinduit-o în zadar atîția împărați încărcați de glorie și încununați de slava unui neam întreg.

Acesta era prelatul în preajma căruia se hotărî să caute mîngîiere contele du Bouchage după explicația pe care o avusese cu fratele său și după întrevederea cu regele Franței. Numai că, așa cum am spus, lăsase să treacă vreo cîteva zile pentru a se supune îndemnurilor stăruitoare ale fratelui său mai mare și ale suveranului său.

François locuia într-o casă de toată frumusețea pe însula din mijlocul orașului. Curtea vastă a locuinței sale era pururea împînzită de călăreți și litiere ; înalta față bisericească, al cărei palat avea o grădină așezată chiar pe țărmul fluviului, nu părea să se sinchisească însă prea tare că anticamerele și curțile erau ticsite de curteni, și cum grădina avea o ieșire spre malul apei, iar ceva mai încolo se afla o luntre care-l purta în tăcere pe cardinal oricît de departe și oricît de lin i-ar fi poftit inima, adeseori era așteptat în zadar de solicitatori, cărora li se spunea că prelatul nu putea primi pe nimeni deoarece se

simțea prost cu sănătatea sau pentru că avea de îndeplinit un canon cu toată străşnicia.

Astfel, ca să spunem aşa, locuința lui era o mică Italie în mijlocul frumosului oraş al regelui Franței, era o a doua Veneție între cele două brațe ale Senei.

François era mîndru din fire, dar nicidecum înfumurat ; își iubea prietenii ca pe niște frați, iar pe frații săi aproape tot atît de mult ca și pe prietenii lui apropiați. Cu cinci ani mai mare decît du Bouchage, nu-i precupețea mezinului nici sfaturile bune și nici pe cele proaste, după cum se arăta deopotrivă de darnic față de el și cu zîmbetele, și cu punga.

Cum însă știa să poarte ca nimeni altul sutana de cardinal, lui du Bouchage i se părea frumos și plin de noblețe, aproape cutremurător, de aceea îl respecta poate mai mult decît pe cel mai vîrstnic dintre frați. Henri îi dezvăluia uneori lui Anne, cu inima înfiorată de emoție sub platoșa scînteietoare și sub fireturile lui de militar ferchez, pătimirile dragostei sale, în timp ce lui François nu s-ar fi încumetat nici măcar a i se spovedi ca unui duhovnic.

Cu toate astea, în momentul în care se îndreptă spre palatul cardinalului, Henri luase în sfîrșit o hotărîre : se gîndise să-și deschidă inima fără înconjur mai întîi duhovnicului și după aceea prietenului.

Intrînd în curte, se întîlni cu cîțiva gentilomi care ieșeau din palat plictisiți, după ce stăruiseră o mulțime, cerșind în zadar favoarea de a fi primiți în audiență.

Străbătu anticamerele, sălile, apoi încăperile locuinței cardinalului. I se spusese, ca și celorlalți care fuseseră mai înainte, că fratele său era într-o consfătuire ; nici unuia dintre slujitori însă nu i-ar fi trecut prin minte să-i închidă ușa în nas.

Du Bouchage luă deci în șir toate încăperile și ieși în grădină, o adevărată grădină de prelat roman, plină de umbră și de răcoare și îmbălsămată de miresme, aşa cum ar fi azi grădina vilei Pamfilia sau aceea a palatului Borghese.

Henri poposi la umbra unui boschet ; în momentul acela poarta de zăbrele ce dădea spre țărmul fluviului scrîșni din țîțîni și un bărbat înfășurat într-o mantie

largă, cafenie, pătrunse în grădină, însoțit de un fel de paj. Zărindu-l pe Henri, care era prea copleșit de gînduri ca să ia aminte la el, noul venit se furișă printre copaci, în așa fel încît să nu prindă de veste nici du Bouchage, nici altcineva.

Henri nici măcar nu băgă de seamă că între timp sosise cineva în mare taină ; doar cînd întoarse capul după cîteva clipe, îl văzu pe bărbatul cel misterios strecurîndu-se în palat.

După ce mai zăbovi așa vreo zece minute pe afară, tocmai se pregătea să intre la rîndul său în casă pentru a întreba vreun fecior la ce oră anume credea că ar putea da ochi cu fratele său, cînd un slujitor, care părea să-l caute prin grădină, zărindu-l, se îndreptă spre el și-l rugă să poftească în bibliotecă, unde îl aștepta cardinalul.

Henri se urni agale din loc pentru a da urmare acestei invitații, bănuind că avea de dat o nouă luptă ; îl găsi pe fratele său îmbrăcîndu-se, cu ajutorul unui camerier, în straie ecleziastice cu o croială puțin cam laică, dar elegante și, mai cu seamă, comode.

— Bună dimineața, conte ! îl întîmpină cardinalul. Ce mai vești, frățioare ?

— Vești minunate despre familia noastră — îi răspunse Henri. Anne, precum știi probabil, și-a dovedit în chip strălucit destoinicia în timpul retragerii de la Anvers și trăiește.

— Și, slavă Domnului, domnia ta ești bine, sănătos, Henri ?

— Da, frățioare.

— Vezi, dar — îi atrase atenția cardinalul — că Atotputernicul și-a întins brațul asupra noastră.

— Recunoștința pe care i-o port e atît de adîncă, frățioare, încît m-am hotărît să-mi închin pe veci viața stăpînului ceresc, slujindu-l pînă la capătul zilelor mele ; vreau deci să-ți vorbesc cu tot dinadinsul despre această hotărîre, ce mi se pare destul de coaptă acum și despre care ți-am spus cîte ceva mai înainte.

— Tot te mai gîndești la asta, du Bouchage ? rostl cardinalul pe un ton ușor ridicat, care arăta că Joyeuse avea să întîmpine într-adevăr o împotrivire.

— Tot, frățioare.

— Dar e cu neputinţă, Henri — răspunse cardinalul — nu ţi s-a spus, doar ?

— N-am ascultat ce mi s-a spus, frăţioare, pentru că un glas mai puternic dinlăuntrul meu mă împiedică să aud orice cuvînt ce încearcă să mă îndepărteze de Dumnezeu cel atotputernic.

— Nu eşti chiar atît de neştiutor, frăţioare, de rosturile lumii acesteia — rosti cardinalul cu toată seriozitatea — ca să-ţi închipui că glasul acela lăuntric e într-adevăr glasul Celui de Sus ; dimpotrivă, şi ţi-o spun cu toată convingerea, e vorba mai curînd de un simţămînt cît se poate de pămîntesc. Dumnezeu n-are nici un amestec în treaba asta, nu lua deci în deşert numele său binecuvîntat şi, mai cu seamă, nu căuta să te amăgeşti, confundînd un simţămînt pămîntesc cu un glas venit din tării.

— Nu caut de fel să mă amăgesc, frăţioare, voiam numai să-ţi spun că simt în mine un îndemn nestăvilit ce mă poartă spre reculegere şi singurătate.

— Bravo, Henri, acum putem vorbi, în sfîrşit, omeneşte. Ei bine, dragul meu, în cazul acesta, uite care cred eu c-ar fi mijlocul cel mai bun : ţinînd seama de dorinţele tale, am să te fac cel mai fericit om din lume.

— O, mulţumesc, din suflet îţi mulţumesc, frăţioare!

— Ascultă-mă atunci, Henri. Lucrul cel mai bun pe care-l ai de făcut e să iei o pungă cu bani şi doi scutieri şi să cutreieri toată Europa, aşa cum îi şade bine unui vlăstar al familiei din care ne tragem. Vei cerceta cu prilejul acesta ţări îndepărtate, Tartaria, Rusia chiar, laponii, popoarele acelea pe care nu le vede niciodată soarele ; vei putea astfel să te cufunzi cît de adînc în gîndurile tale, pînă ce viermele pustiitor ce-ţi roade sufletul va fi pierit sau îşi va fi împlinit măsura... Şi atunci ai să te poţi întoarce din nou în mijlocul nostru.

Henri, care şedea într-un jilţ, se ridică în picioare, cu un aer şi mai grav decît al fratelui său.

— Nu m-ai înţeles, monseniore — spuse el.

— Iartă-mă, Henri, dar parcă vorbeai adineauri de reculegere şi singurătate.

— Da, e adevărat, dar, vorbind despre reculegere şi singurătate, mă gîndeam la mînăstire, frăţioare, şi nicidecum la călătorii ; a cutreiera lumea înseamnă să te mai

poți bucura încă de viață, în timp ce eu aproape că nu doresc altceva decît să mor și, dacă nu mi-e dat totuși să mor, cel puțin să cunosc liniștea morții.

— Ce idee smintită ! Iartă-mă că ți-o spun, Henri, fiindcă, la urma urmei, cînd un om vrea neapărat să fie singur, poate fi singur oriunde. Dar, dacă așa dorești domnia ta, fie și mînăstirea. Ei bine, acum îmi dau seama pentru ce te-ai gîndit să vii la mine ca să-mi împărtășești dorința ta. Cunosc niște benedictini cît se poate de învățați, niște augustini foarte destoinici, ale căror lăcașuri sînt vesele, plăcute, tihnite și primitoare. Îndeletnicindu-te cu meșteșugurile științei și ale artei, vei petrece un an de îmbietoare desfătări, în mijlocul unor oameni aleși, ceea ce înseamnă foarte mult, fiindcă nu trebuie să te înjosești niciodată în lumea aceasta, și dacă, după un an, tot vei mai stărui în hotărîrea domniei tale, ei bine, atunci, dragă Henri, n-am să-ți mai pun nici o stavilă în cale, ba chiar eu însumi am să-ți deschid porțile prin care vei purcede lin spre fericirea veșnică.

— Văd eu că nu mă înțelegi de loc, frățioare — răspunse du Bouchage, clătinînd capul — sau, mai bine zis, mintea prealuminată a domniei tale nu vrea să mă înțeleagă ; nu o petrecere veselă și nici o singurătate plăcută e aceea ce-mi dorește inima, ci o viață cît mai aspră, mai întunecată, o moarte cît mai sinistră ; vreau să mă călugăresc și, călugărindu-mă, să nu-mi rămînă altă bucurie decît aceea de a-mi săpa singur mormîntul și de a-mi petrece viața într-o nesfîrșită rugăciune.

Cardinalul încruntă sprîncenele și se ridică din jilț.

— Ba da — spuse el — am înțeles foarte bine și încercam, împotrivindu-mă fără cuvinte meșteșugite și fără dialectică, să clintesc hotărîrea dumitale nesăbuită. Văd însă că n-am încotro ; ascultă-mă deci.

— Oh, frățioare ! suspină Henri, abătut. Nu căuta să mă îndupleci ; ar fi de prisos.

— Frățioare, am să-ți vorbesc în numele lui Dumnezeu, în primul rînd, în numele bunului Dumnezeu, pe care-l hulești, spunînd că hotărîrea aceasta sălbatică el ți-a sădit-o în suflet : Atotputernicul nu primește asemenea jertfiri nesocotite. Ești un om slab, dacă te poți lăsa atît de lesne doborît de prima încercare dureroasă.

Cum ar putea fi Dumnezeu mulțumit de jertfa nevrednică pe care te gîndești să i-o aduci ?

Henri făcu un gest.

— O, n-am de gînd să te cruț, frățioare, de vreme ce domnia ta nu înțelegi să ne cruți pe nici unul dintre noi — continuă cardinalul — de vreme ce nu-ți pasă de mîhnirea pe care i-o pricinuiești fratelui nostru mai mare, mie însumi...

— Mă iartă, te rog — îi tăie vorba Henri, împurpurîndu-se la față — mă iartă, monseniore ; a sluji părintelui nostru ceresc e oare un lucru atît de urgisit și de rușinos, încît o familie întreagă trebuie să se tînguiască din pricina asta ? Domnia ta însuși, frățioare, al cărui chip îl văd zugrăvit în camera asta înveșmîntat în purpură, în odăjdii și diamante, nu ești oare slava și bucuria casei noastre, cu toate că ți-ai pus viața în slujba împăratului ceresc, așa cum fratele nostru mai mare și-a pus-o în slujba stăpînitorilor pămîntului ?

— Copilule, copilule ! exclamă cardinalul, pierzîndu-și răbdarea. Mă faci să cred că ți-ai pierdut mințile. Cum poți oare asemui palatul meu cu o mînăstire ; cei o sută de slujitori ai mei, olăcarii mei, gentilomii și gărzile mele, cu chilia și tîrnul, singurele arme și singura avuție a monahului ! Ești nebun ? N-ai spus adineauri că vrei să te lepezi de toate aceste deșertăciuni, pentru mine atît de necesare : tablourile, vasele de preț, măreția și vîlva de care sînt înconjurat ? Nutrești oare, ca mine, dorința și nădejdea de a pune pe frunte tiara sfîntului Petru ? Asta se cheamă o îndeletnicire vrednică de un om ; umbli, te zbați, trăiești ; dar dumneata, o, dumneata nu rîvnești nimic altceva decît cazmaua minerului, hîrletul trapistului, mormîntul groparului ; fără libertate, fără bucurie, fără speranță. Și toate astea — îmi crapă obrazul de rușinea domniei tale, fiindcă ești bărbat — toate astea pentru că ești îndrăgostit de o femeie care nu te iubește ! Într-adevăr, Henri, ne faci neamul de rîs!

— Frățioare — izbucni tînărul, palid la față și cu ochii aprinși de un foc mocnit — crezi oare c-ar fi mai bine să-mi zbor creierii cu un foc de pistol ori să mă folosesc de faptul că am cinstea să port o spadă pentru a-mi străpunge pieptul cu ea ? O, Doamne, monseniore, dom-

nia ta, care ești cardinal și prinț, dezleagă-mă rogu-te, de acest păcat de moarte, căci totul se va termina atît de repede, încît nici nu vei avea răgazul să duci pînă la capăt gîndul acesta respingător și nevrednic : că eu aș putea să-mi înjosesc neamul, ceea ce, slavă Domnului, în vecii vecilor n-ar face un Joyeuse.

— Haide, haide, Henri ! spuse cardinalul, trăgîndu-l spre dînsul pe fratele său și îmbrățișîndu-l. Haide, odorul nostru drag și scump tuturor, încearcă să uiți lucrurile astea și fii îndurător cu cei ce te iubesc. Ascultă-mă, te rog, îți vorbesc ca un om egoist. Precum știi, sîntem cu toții fericiți, așa cum rareori se întîmplă pe lumea aceasta, unii pentru că și-au văzut năzuințele împlinite, alții datorită feluritelor haruri cu care Dumnezeu a binecuvîntat din belșug viața noastră ; nu arunca, Henri, te rog din toată inima, otrava ucigătoare a sihăstriei tale peste bucuriile familiei noastre ; gîndește-te că tatăl tău va fi îndurerat ; gîndește-te că noi toți vom purta pe frunte umbra cernită a suferinței pe care ne-o vei prilejui. Îndupleacă-te, Henri, te rog din suflet : schimnicia nu-i pentru tine. N-am să-ți spun c-ai să-ți găsești mormîntul în mînăstire, căci ai să-mi răspunzi, sărmane, cu un zîmbet al cărui tîlc, din păcate, e lesne de înțeles ; nu, am să-ți spun, în schimb, că mînăstirea e mai cumplită decît mormîntul : mormîntul nu stinge decît făclia vieții, în timp ce mînăstirea stinge făclia minții ; mînăstirea te silește să pleci fruntea în loc să ți-o înalți spre cer ; umezcala bolților pătrunde încetul cu încetul în sînge, răzbate chiar pînă în măduva oaselor, preschimbîndu-l pe călugăr într-o statuie de granit printre alte statui ce străjuiesc mînăstirea. Frățioare, frățioare, ia seama : nu avem decît prea puțini ani înainte și o singură tinerețe. Ei bine, cei mai frumoși ani ai tinereții se vor irosi și ei, de vreme ce ești stăpînit de o durere atît de copleșitoare ; la treizeci de ani însă vei fi bărbat în lege și, o dată cu vîrsta, va veni și chibzuința maturității ; rămășițele acestei suferințe istovite vor fi îndepărtate și ți se va trezi iar pofta de viață, numai că va fi prea tîrziu ; fiindcă atunci vei fi trist, urîțit, șubred, în inima ta nu va mai pîlpîi nici un foc și din ochiul tău nu va mai scăpăra nici o scînteie ; cei de care vei vrea să te apropii se vor feri de tine ca de

un mormînt încărunțit, în al cărui adînc întunecos privirea se teme să coboare. Ascultă-mă, Henri, ascultă glasul prieteniei și al înțelepciunii.

Tînărul rămase neclintit și mut. Cardinalul crezu că reușise să-l înduioșeze și să-i zdruncine hotărîrea.

— Uite — îl povățui el — mai sînt și alte mijloace pe care ai putea să le încerci, Henri ; nimic nu te împiedică, bunăoară, să porți pretutindeni cu tine, în zarva lumii, la petreceri, săgeata otrăvită ce-ți sîngerează inima, să iei parte la ospețele noastre, să te așezi cu ea la masă ; fă și tu așa cum face puiul de căprioară care, atunci cînd e rănit, o ia razna prin crînguri, prin tufe și mărăcinișuri, silindu-se să smulgă săgeata împlîntată în coastă și care spînzură aninată de buzele rănii ; și uneori săgeata se desprinde.

— Frățioare, fii bun, rogu-te, și nu mai stărui — zise Henri. Ceea ce ți-am spus nu este o toană de-o clipă, un imbold trecător, ci rodul unei îndelungate și dureroase chibzuințe. Frățioare, pentru numele lui Dumnezeu, te rog din tot sufletul, fă-mi hatîrul pe care ți-l cer !

— Ei, hai, spune, să auzim ce dorești ?

— O scutire, monseniore.

— Pentru ce ?

— Pentru a scurta sorocul uceniciei.

— Ah, eram sigur, du Bouchage. Cu toată strășnicia la care vrei să te supui, tot om de lume ai rămas, sărmane. Cunosc dinainte motivele pe care ai să mi le spui. Da, da, așa e, faci parte, într-adevăr, din lumea noastră ; semeni cu tinerii aceia care se înrolează ca voluntari și sînt gata să intre în foc, înfruntînd gloanțele și loviturile, dar care se codesc cînd e vorba să sape un șanț, ori să mături prin corturi. Mai sînt speranțe încă, Henri ! Cu atît mai bine, cu atît mai bine !

— Scutirea, frățioare, scutirea, te rog în genunchi.

— Îți făgăduiesc c-o s-o ai ; am să scriu la Roma. Pînă să sosească răspunsul însă, mai ai de așteptat încă o lună ; în schimb, făgăduiește-mi și tu un lucru.

— Anume ?

— Că, în luna asta, cît mai ai de așteptat, n-o să respingi nici una din plăcerile ce-ți vor ieși în cale ; și dacă, peste o lună, vei rămîne totuși la hotărîrea dumitale,

Henri, ei bine, atunci am să-ți dau eu însumi scutirea cu mîna mea. Ești mulțumit acum ? Nu mai ai nici o altă dorință ?

— Nu, frățioare, mulțumesc ; totuși o lună e prea mult și tărăgănelile astea mă omoară !

— Pînă atunci, frățioare, caută să-ți alungi urîtul și, pentru început, n-ai vrea bunăoară să iei masa cu mine la prînz ? Să știi că am o companie plăcută pe ziua de azi.

Și înalta față bisericească avu un zîmbet pe care, cu drept cuvînt, i l-ar fi invidiat chiar și cel mai monden dintre favoriții lui Henric al III-lea.

— Frățioare... — spuse du Bouchage, încercînd să se împotrivească.

— Nu începe nici o scuză ; nu mă ai decît pe mine aici și, de vreme ce de-abia ai sosit din Flandra, bănuiesc că locuința dumitale nu este încă pregătită.

Rostind aceste cuvinte, cardinalul se ridică din jilț și dădu la o parte o draperie ce acoperea ușa unei încăperi spațioase, somptuos mobilată.

— Poftiți, contesă — spuse el — poate că vom reuși să-l convingem pe domnul conte du Bouchage să rămînă cu noi.

În clipa în care cardinalul ridicase draperia, Henri văzuse stînd cufundat în pernele unui divan pe tînărul paj care intrase în grădină împreună cu gentilomul necunoscut pe poarta grilajului de la marginea apei și observase numaidecît, înainte ca prelatul să fi apucat să spună ceva, că pajul era de fapt o femeie.

Ceva ca o spaimă năprasnică, o răbufnire nestăvilită de groază îl cotropi deodată și, în timp ce cardinalul, ca un om de lume, se ducea să ia mîna tînărului paj ca să-l conducă, Henri du Bouchage o zbughi pe ușă atît de grabnic, încît atunci cînd François se înapoie împreună cu doamna, care surîdea luminată de speranța că va reuși să întoarcă din nou un suflet stingher în mijlocul oamenilor, camera era pustie.

François se încruntă și, așezîndu-se la o masă încărcată cu vrafuri de scrisori și hîrtii, scrise la repezeală cîteva rînduri.

— Sînteți atît de bună să sunați, dragă contesă — spuse el. Clopoțelul se află chiar lîngă mîna dumneavoastră.

Pajul se supuse.

Un slujitor de încredere se înfăţişă pe loc.

— O ştafetă să încalece numaidecît — porunci François — şi să ducă scrisoarea asta domnului de Joyeuse, marele amiral, la Château-Thierry.

LXXXVI

S-A DAT DE URMA LUI AURILLY

A doua zi, la palat, monarhul tocmai lucra cu ministrul de finanţe, cînd i se aduse la cunoştinţă că domnul de Joyeuse, amiralul, sosise chiar atunci de la Château-Thierry cu un mesaj din partea domnului duce de Anjou şi aştepta în sala mare de audienţe.

Suveranul se grăbi să-şi părăsească treburile şi să alerge în întîmpinarea unui prieten atît de apropiat.

Sala era împînzită de ofiţeri şi curteni ; regina-mamă venise şi dînsa în seara aceea la palat, însoţită de domnişoarele ei de onoare, iar zglobiile domnişoare, ca întotdeauna, erau la rîndul lor escortate, ca nişte aştri, de numeroşi sateliţi.

Regele îi dădu lui Joyeuse mîna să i-o sărute şi roti o privire mulţumită peste capetele celor de faţă.

În colţul de lîngă uşa de la intrare se afla, ca de obicei, Henri du Bouchage, care îşi îndeplinea cu sfinţenie slujba şi îndatoririle. Monarhul socoti de cuviinţă să-i mulţumească, făcîndu-i un semn prietenos din cap, la care Henri răspunse cu o adîncă plecăciune. În faţa acestor mărturii de prietenie, Joyeuse întoarse capul şi-i zîmbi de departe fratelui său, ferindu-se totuşi să-l salute făţiş pentru a nu nesocoti eticheta.

— Sire — luă cuvîntul Joyeuse — vin din partea ducelui de Anjou, care s-a întors de curînd din expediţia sa din Flandra.

— Ce mai face fratele meu, domnule amiral, e bine ? întrebă monarhul.

— Atît de bine, sire, pe cît îi îngăduie starea sa sufletească ; mă simt totuși dator să spun maiestății voastre că monseniorul mi se pare suferind.

— Cred c-ar avea nevoie să se mai distreze puțin după nenorocirea ce i s-a întîmplat — își dădu cu părerea suveranul, încîntat că poate trîmbița înfrîngerea pe care o suferise fratele său, prefăcîndu-se că-l compătimește.

— Așa cred și eu, sire.

— După cîte am auzit, domnule amiral, a fost un adevărat prăpăd.

— Sire...

— Dar, mulțumită domniei tale, o bună parte din armată a fost salvată. Îți mulțumesc, domnule amiral, îți mulțumesc. Domnul de Anjou, sărmanul, nu dorește oare să ne vadă ?

— Din toată inima, sire.

— Atunci, îl vom vedea. Nu sînteți de aceeași părere, doamnă ? adăugă Henric, întorcîndu-se către Caterina, al cărei chip se străduia să ascundă suferințele pe care le încerca în adîncul sufletului ei.

— Sire — răspunse regina — eram gata să mă duc singură în întîmpinarea fiului meu, dar, de vreme ce maiestatea voastră binevoiește a împărtăși aceeași dorință, însuflețită de o caldă prietenie, călătoria aceasta va fi pentru mine o adevărată plăcere.

— Mergeți cu noi, domnilor — le spuse regele curtenilor. Plecăm mîine, aș vrea să poposesc peste noapte la Meaux.

— Sire, pot deci să-i anunț monseniorului această fericită veste ?

— Nicidecum ! Așa repede vrei să mă părăsești, domnule amiral ? Nici nu vreau s-aud. Îmi dau seama că un Joyeuse poate fi îndrăgit de fratele meu, care abia-l așteaptă să se întoarcă, numai că, slavă Domnului, avem doi Joyeuse... Du Bouchage, dacă nu te superi, ai să pleci dumneata la Château-Thierry.

— Sire — întrebă Henri — mi-e îngăduit ca, după ce voi fi înștiințat pe monseniorul duce de Anjou despre sosirea maiestății voastre, să mă înapoiez la Paris ?

— Treaba dumitale, du Bouchage, faci cum pofteşti — răspunse regele.

Henri salută şi se îndreptă spre uşă. Din fericire însă Joyeuse îl pîndea.

— Îmi daţi voie, sire, să-i spun ceva fratelui meu ? întrebă el.

— Spune-i. Dar ce mai e ? îl iscodi monarhul, cu voce scăzută.

— Ce să fie, sire ? Se grăbeşte să plece ca să-şi îndeplinească misiunea cît mai repede şi să se poată întoarce înapoi într-un suflet, ceea ce, drept să vă spun, sire, ne strică toate planurile, şi mie, şi domnului cardinal.

— Du-te atunci, du-te şi expediază-mi-l numaidecît pe îndrăgostitul ăsta furios.

Anne alergă după fratele său şi-l ajunse din urmă într-una din anticamerele palatului.

— Ei, cum văd eu — spuse Joyeuse — eşti nerăbdător să pleci, Henri ?

— Bineînţeles, frăţioare.

— Ca să te întorci cît mai curînd, nu-i aşa ?

— Într-adevăr.

— Aşa puţin vrei să stai la Château-Thierry ?

— Cît mai puţin.

— Şi de ce, mă rog ?

— Pentru că n-am ce căuta, frăţioare, într-un loc unde toată lumea petrece.

— Dimpotrivă, Henri, tocmai pentru că monseniorul duce de Anjou urmează să dea nişte serbări, ar trebui să mai rămîi cîtva timp la Château-Thierry.

— Mi-e cu neputinţă, frăţioare.

— Din pricina dorinţei tale de singurătate şi fiindcă ţi-a intrat în cap cu tot dinadinsul să trăieşti ca un pustnic ?

— Întocmai, frăţioare.

— Te-ai dus să ceri o scutire monarhului ?

— Cine ţi-a spus ?

— Am aflat.

— Într-adevăr, am fost.

— N-ai s-o capeţi, să ştii.

— De ce, frăţioare ?

— Pentru că regele n-are nici un interes să se lipească de un slujitor ca dumneata.

— Fratele meu cardinalul va face atunci ceea ce nu va voi să facă maiestatea sa.

— Și toate astea pentru o femeie !

— Anne, te rog din suflet, nu mai stărui.

— A, fii pe pace, n-am de gînd s-o iau iarăși de la capăt, dar, de astă dată cel puțin, să vorbim cu cărțile pe față. Pleci acum la Château-Thierry ; ei bine, în loc să te înapoiezi de-acolo atît de repede cum vrei tu, doresc să mă aștepți la mine, în apartament, pînă sosesc ; a trecut doar atîta vreme de cînd n-am mai stat împreună ; simt nevoia, mă înțelegi, să fiu iarăși singur cu tine.

— Frățioare, dumneata te duci la Château-Thierry ca să petreci. Frățioare, dacă aș rămîne la Château-Thierry, ar însemna să-ți stric tot cheful.

— O, vezi-ți de treabă ! În privința asta sînt de fier, să știi, și spre norocul meu am o natură fericită, în stare să țină piept melancoliilor domniei tale.

— Frățioare...

— Îmi dai voie, conte — rosti autoritar amiralul, apăsînd pe cuvinte — eu țin aici locul tatălui nostru și îți poruncesc să mă aștepți la Château-Thierry ; îți stă la dispoziție apartamentul meu, de care te vei putea folosi. E la parter și dă spre parc.

— Dacă-mi ordoni, frățioare... — zise Henri, resemnat.

— Spune-i cum poftești, conte, ordin sau dorință, numai să faci bine și să m-aștepți.

— Am să te-ascult, frățioare.

— Și sînt convins că n-ai să-mi porți pică — adăugă Joyeuse, strîngîndu-l pe tînăr în brațe.

Henri se desprinse puțin îmbufnat poate din îmbrățișarea frățească, porunci să i se aducă gonacii și plecă numaidecît la Château-Thierry. Alerga furios, ca un om căruia i s-au răsturnat toate planurile, adică mîncînd pămîntul.

În aceeași seară urca, înainte de căderea nopții, dealul pe care e așezat orașul Château-Thierry și la poalele căruia curge Marna.

Numele său avu darul de a-i deschide porțile castelului princiar ; în schimb, trebui să aștepte mai bine de un ceas ca să fie primit în audiență.

Prințul, spuneau unii, se afla în apartamentele sale ; dormea, îl înștiința altcineva ; făcea muzică, era de părere camerierul. Nici unul dintre slujitori însă nu era în măsură să-i dea un răspuns deslușit.

Henri stărui, dornic să ducă la bun sfîrșit misiunea încredințată de suveran, ca să nu mai fie obligat să se gîndească la ea și să poată rămîne singur cu tristețea lui.

La stăruințele lui și cum toată lumea știa că atît el, cît și fratele său erau în strînse relații cu ducele, fu poftit într-unul din saloanele de la primul etaj, unde prințul catadicsi, în sfîrșit, să-l primească.

Trecu astfel o jumătate de oră în care înserarea coborî încetul cu încetul din tării.

Într-un tîrziu, pasul tărăgănat și greu al ducelui se auzi străbătînd galeria ; recunoscîndu-l, Henri se pregăti să-l întîmpine cu ceremonialul de rigoare. Prințul, care părea însă foarte grăbit, îl scuti de la bun început pe ambasador de orice formalități, luîndu-l de mînă și îmbrățișîndu-l.

— Bun sosit, conte ! spuse el. De ce te-au pus pe drumuri ca să vii să vezi un biet învins ?

— Suveranul m-a trimis, monseniore, să vă înștiințez că dorește foarte mult să vadă pe alteța voastră și că, pentru a-i lăsa răgazul să se odihnească după atîta osteneală, maiestatea sa însăși va veni în întîmpinarea alteței voastre, urmînd ca mîine, cel mai tîrziu, să soseacă la Château-Thierry.

— Regele sosește mîine ! exclamă François, cu un gest contrariat. Se stăpîni însă numaidecît. Mîine ! mîine ! spuse el. Bine, dar pînă mîine n-o să putem face nici un fel de pregătiri, atît la castel cît și în oraș, pentru a primi cum se cuvine pe maiestatea sa !

Henri se mulțumi să se încline, ca un om care avea doar datoria să împărtășească un ordin, dar nu să-l și comenteze.

— Maiestățile lor sînt atît de nerăbdătoare să vadă pe alteța voastră, încît n-au mai avut vreme să se gîndească la încurcăturile pe care le-ar putea prilejui.

— Atunci — zise prințul cu însuflețire — atunci trebuie să fac totul la iuțeală. Te las deci, Henri. Îți mulțumesc că te-ai ostenit să vii atît de repede, fiindcă, după cum văd, ai alergat într-un suflet. Caută deci și te odihnește.

— Alteța voastră nu mai are nici un alt ordin să-mi dea ? întrebă respectuos Henri.

— Nici unul. Du-te la culcare ! Voi porunci să ți se servească masa la dumneata în odaie, conte. Nu primesc pe nimeni astă-seară, nu prea mă simt bine, sînt neliniștit ; mi-a pierit și somnul, și pofta de mîncare, așa încît duc o viață mai mult decît tristă, pe care, îți dai seama, nu pot obliga pe nimeni s-o împărtășească. A, să nu uit, ai auzit ce s-a întîmplat ?

— Nu, monseniore. Ce s-a întîmplat ?

— Aurilly a fost mîncat de lupi...

— Aurilly ? ! exclamă Henri, uimit.

— Da, el... sfîrtecat !... Ce curios cînd te gîndești : toți oamenii din preajma mea au parte de o moarte năprasnică ! Noapte bună, conte, somn ușor !

Și prințul se îndepărtă grăbit.

LXXXVII

ÎNDOIALA

Henri coborî la parter și, în timp ce străbătea anticamerele, întîlni o mulțime de ofițeri, cunoscuți de-ai lui, care se repeziră să-l întîmpine, oferindu-se care mai de care să-l conducă la apartamentul fratelui său, apartament situat în capătul uneia dintre aripile castelului.

Ducele îi propusese lui Joyeuse să locuiască în biblioteca palatului tot timpul șederii sale la Château-Thierry.

Din cele două saloane mobilate pe vremea lui Francisc I și care comunicau între ele se trecea în bibliotecă ; ferestrele ultimei încăperi aveau priveliștea spre parc.

Comod din fire și în același timp om cultivat, Joyeuse poruncise să i se facă patul chiar în bibliotecă ; în felul acesta, era de ajuns să întindă brațul ca să se poată bucura de comorile științei și să deschidă ferestrele ca să se delecteze cu frumusețile naturii : ființele superioare simt nevoia unor desfătări cît mai depline, și adierile dimineții,

cîntecul păsărelelor ca și mireasma florilor sporeau și mai mult farmecul trioletelor lui Clément Marot și al odelor lui Ronsard.

Henri hotărî să păstreze lucrurile așa cum se aflau, nu pentru că ar fi avut aceleași gusturi ca și fratele său, care era un sibarit și o fire poetică, ci din indiferență și fiindcă, oriunde ar fi locuit, acolo sau într-altă cameră, pentru el era totuna.

Cum însă, oricare ar fi fost starea lui sufletească, educația pe care o primise îl făcea să nu nesocotească niciodată datoriile sale față de monarh sau față de prinții din casa regală a Franței, contele avu grijă să se intereseze îndeaproape în care parte anume a castelului locuia ducele de Anjou de cînd se înapoiase din bătălie.

În privința aceasta, întîmplarea îl favorizase pe Henri, scoțîndu-i în cale cea mai minunată călăuză pe care și-o putea dori ; e vorba de tînărul cornet a cărui indiscreție dezvăluise prințului taina contelui du Bouchage, în satul acela din Flandra în care am poposit la un moment dat împreună cu eroii noștri ; cornetul fusese necontenit în preajma prințului, de cînd acesta se înapoiase în țară, și putea deci să-i dea cele mai amănunțite lămuriri lui Henri.

Sosind la Château-Thierry, la început prințul fusese ahtiat de petreceri și zaiafeturi ; locuia pe atunci în apartamentele mari, primea dimineața și seara, iar în timpul zilei hăituia cerbii în pădure sau vîna cu coțofene în parc ; dar, de cînd aflase vestea morții lui Aurilly, veste care nimeni nu știa cum îi ajunsese la ureche, prințul se retrăsese în pavilionul din mijlocul parcului ; pavilionul acesta, un fel de sihăstrie în care, în afară de cei mai apropiați dintre gentilomii de la curtea prințului, nu putea pătrunde nimeni altcineva, era tăinuit în frunzișul arborilor și abia dacă se zărea peste crestele carpenilor gigantici sau prin desimea gardurilor vii.

Prințul trăia retras, așadar, de două zile în pavilionul respectiv ; cei care nu-l cunoșteau prea bine spuneau că mîhnirea pe care i-o pricinuise moartea lui Aurilly îl îndemnase să caute singurătatea ; cei care-l cunoșteau însă

pretindeau că în pavilionul din parc se petreceau nu știu ce lucruri necurate sau rușinoase care, odată și odată, aveau să iasă la lumina zilei. Și una, și cealaltă din aceste ipoteze erau deopotrivă vrednice de crezare, cu atît mai mult cu cît prințul părea disperat ori de cîte ori era nevoit să vină la castel pentru cine știe ce treabă sau ca să primească vreun oaspete ; așa că, de îndată ce termina ce avea de făcut sau de cum pleca oaspetele, se grăbea să se întoarcă din nou în sihăstria sa, unde era slujit doar de doi valeți bătrîni, care-l știau de cînd venise pe lume.

— În cazul acesta — spuse Henri — dacă prințul e în asemenea toane, mă tem că serbările n-au să fie prea vesele.

— Cu siguranță — răspunse cornetul — fiindcă toată lumea va fi mișcată de suferințele prințului, pe care soarta l-a lovit nu numai în mîndria lui, dar și în cele mai adînci sentimente de prietenie.

Fără voia lui, Henri continuă să-i pună mereu alte întrebări, simțind cum, pe măsură ce întreba, curiozitatea lui sporea în chip ciudat : moartea lui Aurilly, pe care-l cunoscuse la curte și pe care-l întîlnise din nou, mai apoi, în Flandra : aparenta indiferență cu care prințul îi anunțase pierderea suferită ; singurătatea în care se spunea că prințul trăia ferecat în urma acestei morți, toate lucrurile acestea erau cumva legate, fără să-și poată da seama în ce fel anume, de canavaua mohorîtă și misterioasă pe care, de o bucată de vreme, erau brodate întîmplările propriei sale vieți.

— Parcă ziceai adineauri — îl întrebă el pe cornet — că nu se știe cum a ajuns la urechea prințului vestea morții lui Aurilly ?

— Nu.

— Totuși — stărui el — nu s-a auzit nici un zvon în legătură cu asta ?

— Bineînțeles — mărturisi cornetul — c-o fi adevărat ori nu, știți dumneavoastră, totdeauna trebuie să se audă ceva.

— Și cam ce anume, spune-mi și mie.

— Se zice că prințul era la vînătoare în răchitișul de lîngă rîu și că s-ar fi răzlețit de ceilalți vînători, fiindcă,

ştiţi cum e dînsul, face totul după cum i se năzare, îşi ia vînt şi se înfierbîntă deodată, fie că-i vorba de vînătoare sau de ştiu eu ce petrecere, de o bătălie sau de un necaz care-l apasă, cînd, la un moment dat, l-au văzut întorcîndu-se cu o figură îndurerată. Crezînd că avusese vreo păţanie oarecare, aşa cum se întîmplă de obicei la vînătoare, curtenii au început să-l iscodească. Ţinea în mînă două fişicuri de galbeni. „Vă daţi seama, domnilor ? a rostit el cu o voce întretăiată. Aurilly a murit, Aurilly a fost mîncat de lupi."

Care mai de care s-a grăbit să protesteze, zicînd că nu se poate. „Ba da, a întărît prinţul, aşa e cum vă spun, pe legea mea ! Bietul cîntăreţ din lăută a fost toată viaţa lui mult mai iscusit muzicant decît călăreţ ; calul lui pare-se c-ar fi luat-o razna şi că Aurilly ar fi căzut într-o rîpă unde a şi murit. A doua zi, doi călători care treceau prin dreptul rîpei au găsit un hoit pe jumătate mîncat de lupi, şi cea mai bună dovadă că lucrurile s-au petrecut într-adevăr aşa şi că tîlharii n-au nici un amestec în treaba asta sînt aceste două fişicuri de galbeni pe care Aurilly le avea asupra lui şi care mi-au fost înapoiate aşa cum erau, fără să lipsească nimic." Cum însă nimeni nu văzuse pe cel ce-i adusese fişicurile — continuă cornetul — toată lumea s-a gîndit că fusese probabil înmînate prinţului de către cei doi călători care se întîlniseră cu dînsul pe malul rîului şi, recunoscîndu-l, îl înştiinţaseră despre moartea lui Aurilly.

— Curios — murmură Henri.

— Cu atît mai curios — urmă cornetul — cu cît se mai spune că cineva l-ar fi văzut pe prinţ... o fi adevărat sau o fi numai o scornire ?... deschizînd portiţa parcului din dreptul castanilor şi că puţin mai apoi s-ar fi strecurat pe poartă două umbre. Prinţul, aşadar, a dat drumul în parc la doi oameni, adică celor doi călători ; din ziua aceea prinţul s-a retras în pavilion şi nimeni nu l-a mai zărit de atunci decît pe furiş.

— Şi n-a văzut nimeni cum arată cei doi călători ? întrebă Henri.

— Eu — răspunse cornetul. Ducîndu-mă într-o seară pentru a-i cere prinţului parola pentru straja castelului,

am întîlnit un om care nu părea să fie de la curtea altei sale ; de văzut însă n-am putut să-i văd figura, fiindcă în clipa în care a dat ochii cu mine s-a întors și și-a tras pe față gluga laibărului.

— Gluga laibărului ?

— Da, părea să fie un țăran flamand după înfățișare și nu știu de ce mi-a amintit de omul acela care era cu dumneavoastră atunci cînd ne-am întîlnit în Flandra.

Henri tresări ; observația cornetului se asocia cu interesul nedeslușit, dar stăruitor, pe care i-l stîrnise această poveste. Știind că Diane împreună cu însoțitorul ei fuseseră lăsați în grija lui Aurilly, și lui îi trecuse prin minte că cei doi călători care-i anunțaseră prințului moartea bietului cîntăreț din lăută nu erau niște necunoscuți pentru dînsul.

Henri îl privi cercetător pe cornet.

— Și în momentul în care ți s-a părut că-l recunoști pe omul ăsta, la ce te-ai gîndit, domnule, dacă-mi dai voie să te întreb ? îl iscodi el.

— Uitați ce cred eu — răspunse cornetul — deși n-aș putea să spun nimic precis : prințul n-a părăsit pesemne planurile sale în privința țărilor flamande ; drept care se folosește de spioni tocmiți în slujba domniei sale ; omul cu laibăr de lînă trebuie să fie vreunul din acești spioni care, ducîndu-se în recunoaștere, va fi auzit despre pățania muzicantului și, la întoarcere, va fi adus două vești deodată.

— Se prea poate — spuse Henri, îngîndurat. Dar ce făcea omul ăsta cînd l-ai văzut dumneata ?

— Mergea de-a lungul gardului viu ce mărginește parterul castelului — se vede foarte bine de aici, de la fereastră — și părea că se îndreaptă spre sere.

— Ziceai, așadar, că cei doi călători, căci parc-așa ziceai c-ar fi doi...

— Așa am auzit c-ar fi intrat două persoane pe poartă, eu însă n-am văzut decît una singură, pe omul cu laibăr.

— Atunci, după cîte spui dumneata, înseamnă că omul cu laibăr locuiește într-una din sere ?

— De bună seamă.

— Şi serele astea au vreo ieşire ?

— Spre oraş ? Da, domnule conte.

Henri rămase tăcut o bucată de vreme ; îi bătea inima să se spargă ; amănuntele acestea, indiferente în aparenţă pentru el, care, în toată această încurcătură misterioasă, părea să vadă mai mult decît ceilalţi, ca şi cînd ar fi avut darul prorocirii, îl interesau peste măsură de mult.

Între timp, afară se înnoptase şi cei doi tineri stăteau de vorbă pe întuneric în apartamentul lui Joyeuse.

Obosit de călătorie, ameţit de întîmplările bizare pe care cornetul i le istorisise, incapabil să ţină piept emoţiilor de care fusese copleşit la auzul acestor întîmplări, contele stătea întins pe patul fratelui său, cufundîndu-şi fără să vrea privirile în adîncurile albastre ale cerului ce părea bătut în diamante.

Tînărul cornet şedea pe pervazul ferestrei, lăsîndu-se la rîndul său cuprins de acea uitare de sine, de poezia tinereţii, de senzaţia aceea plăcută şi catifelată de toropeală pe care o prilejuieşte răcoarea îmbălsămată a nopţii.

O tăcere desăvîrşită coborîse asupra parcului şi a oraşului, uşile se închideau, luminile se aprindeau rînd pe rînd, undeva departe se auzeau lătrînd cîinii în cuştile lor, stîrniţi de rîndaşi, care se duceau ca în fiecare seară să zăvorască grajdurile.

Deodată cornetul se ridică în picioare, făcu un semn cu mîna ca să-i atragă luarea-aminte şi, aplecîndu-se pe fereastră, îl chemă grăbit în şoaptă pe conte, care şedea întins pe pat :

— Veniţi încoace ! spuse el.

— Ce este ? întrebă Henri, trezindu-se brusc din visare.

— Omul, omul !

— Care om ?

— Omul cu laibăr, spionul...

— Ah ! suspină Henri, sărind din pat drept la fereastră şi sprijinindu-se de umerii cornetului.

— Uitaţi-l acolo — continuă cornetul — îl vedeţi ? Merge de-a lungul gardului viu ; staţi puţin c-o să iasă iar

la iveală, priviți spre rariștea aceea luminată de lună ; iată-l, iată-l !

— L-am văzut.

— Nu-i așa că are ceva sinistru ?

— Sinistru, ăsta-i cuvîntul — răspunse du Bouchage, întunecîndu-se la rîndul său.

— Credeți c-ar putea fi vreun spion ?

— Nu cred nimic și sînt gata să cred orice.

— Vedeți, vine dinspre pavilionul prințului și se îndreaptă spre sere.

— Acolo va să zică-i pavilionul prințului ? întrebă du Bouchage, arătînd cu degetul în direcția din care părea să vină străinul.

— Vedeți lumina aceea ce clipește printre frunze ?

— Văd. Și ?

— E fereastra sufrageriei.

— Aha ! spuse Henri. Uite-l că a ieșit iar la iveală.

— Da, cu siguranță că se duce la sere, unde-l așteaptă însoțitorul său. Ați auzit ?

— Ce ?

— Un scrîșnet de cheie răsucită în broască.

— Ce curios ! spuse du Bouchage. Toate lucrurile astea sînt cît se poate de obișnuite și totuși...

— Și totuși parcă vă înfioară, nu-i așa ?

— Da ! recunoscu contele. Dar ce-o mai fi și asta ?

Se auzea un bălăngănit ca de clopot.

— E clopotul care anunță masa la curtea prințului. Nu veniți să cinați cu noi, domnule conte ?

— Nu, mulțumesc, deocamdată n-am nevoie de nimic, iar dacă mi s-o face foame, am să chem un slujitor.

— Ce rost are să așteptați pînă atunci, domnule conte, veniți cu noi să mai petreceți puțin.

— Nu, nu se poate.

— De ce ?

— Alteța sa regală mi-a spus, aproape mi-a poruncit, să cer să mi se servească masa la mine în cameră ; dar n-aș vrea să întîrzii din pricina mea.

— Mulțumesc, domnule conte, bună seara ! Luați seama să nu scăpați din ochi fantoma noastră.

— O, nici o grijă, las' pe mine ! Doar dacă — avu grijă să adauge Henri, temîndu-se că spusese mai mult decît trebuia — doar dacă nu mă va prinde somnul, ceea ce mi se pare mai sigur și mai sănătos decît să pîndesc strigoii și spionii.

— Nici vorbă — întări cornetul, rîzînd.

Și cu aceste cuvinte se despărți de du Bouchage.

Abia apucase să iasă pe ușă, și Henri o și zbughi în grădină.

„Da, e Remy, e Remy ! murmură el. L-aș recunoaște și-n beznele iadului."

Și, simțind cum i se taie genunchii, tînărul își strînse în palmele asudate fruntea arzătoare.

„Doamne, Doamne ! bolborosi el. N-o fi cumva vreo nălucire a creierului meu bolnav ? Mi-o fi scris oare să văd necontenit înaintea ochilor, ziua ca și noaptea, în somn sau treaz, aceste două chipuri care au săpat o brazdă atît de adîncă în viața mea ? Într-adevăr — continuă el, ca și cum ar fi simțit nevoia să se convingă singur — ce să caute Remy aici, la castelul ducelui de Anjou ? Ce rost ar avea ? Ce legături ar putea să existe între ducele de Anjou și Remy ? Și, în sfîrșit, cum l-ar fi lăsat inima s-o părăsească pe Diane, de care nu se desparte niciodată ? Nu, nu poate fi el."

Pentru ca puțin mai tîrziu, o convingere lăuntrică, adînc înrădăcinată, instinctivă să-i risipească îndoielile :

„El e ! El e !" șopti Henri, disperat, sprijinindu-se de perete să nu cadă.

În momentul în care tocmai își mărturisea gîndul acesta stăruitor, nebiruit, mai puternic decît toate celelalte, scîrțîitul strident al cheii în broască se auzi din nou și, cu toate că zgomotul era aproape imperceptibil, simțurile lui ațîțate îl prinseră din zbor. Tînărul fu străbătut din creștet pînă în tălpi de un fior neasemuit. Trase din nou cu urechea. Se lăsase o tăcere atît de adîncă în jurul lui, încît își auzea inima bătîndu-i.

Trecură astfel cîteva minute fără să se arate nimic din ceea ce se aștepta să vadă. Totuși, dacă ochii lui nu întrezăreau nimic, în schimb urechile îl înștiințau că se apropie cineva. Nisipul scrîșnea, strivit de niște pași. Deodată, linia dantelată a aleii de carpeni ieși mai deslușit în vi-

leag, și pe fundalul acesta întunecat zări mișcîndu-se o mogîldeață, și mai întunecată încă.

„Uite-l că se întoarce — murmură Henri. O fi singur ?... Sau e însoțit ?"

Mogîldeața se îndrepta spre un luminiș ce strălucea poleit de razele lunii.

Ceva mai înainte, în momentul în care omul cu laibăr străbătea acest luminiș, mergînd în direcție opusă, lui Henri i se păruse a-l recunoaște pe Remy.

De astă dată Henri văzu lămurit două umbre deosebite ; nu mai încăpea nici o îndoială. O răceală de moarte îi cuprinse inima, împietrindu-l locului, ca și cînd ar fi fost o statuie de marmură.

Cele două umbre mergeau repede și, în același timp, cu un pas hotărît ; prima era îmbrăcată cu un laibăr de lînă și contelui i se păru a-l recunoaște și de astă dată pe Remy. Cea de-a doua, înfășurată din cap pînă-n picioare într-o pelerină largă, bărbătească, era ferită de orice privire iscoditoare.

Și totuși, sub pelerina aceea, lui Henri i se păru a descoperi ceea ce nimeni n-ar fi fost în măsură să vadă.

Scoțînd un geamăt dureros, în clipa în care cele două misterioase personaje se făcură nevăzute printre copaci, tînărul se repezi în urma lor, furișîndu-se din boschet în boschet, cu gîndul că va reuși poate să afle cine erau.

„Oh ! murmură Henri, ținîndu-se după ele. Doamne Dumnezeule, nu cumva m-am înșelat ? Să fie cu putință oare ?"

LXXXVIII

SIGURANȚA

Henri se strecură de-a lungul aleii de carpeni, pe partea umbroasă, avînd grijă să nu facă nici cel mai mic zgomot, fie că pășea pe nisip, fie că se prelingea pe sub frunzișul copacilor.

Obligat să înainteze și, înaintînd, să ia seama la fiece mișcare a sa, Henri nu-și putea îngădui răgazul de a privi pe îndelete. Cu toate astea, judecînd după înfățișare, după îmbrăcăminte, după mers, era din ce în ce mai convins că omul cu laibăr de lînă nu putea fi altul decît Remy. Cît privește pe însoțitorul acestuia, în mintea lui încolțeau tot felul de bănuieli, mai înfricoșătoare pentru el decît însăși realitatea.

Aleea de carpeni se sfîrșea în dreptul gardului înalt de spini și al șirului de plopi ce se ridica întocmai ca un zid, despărțind pavilionul monseniorului duce de Anjou de restul parcului și înconjurîndu-l cu o perdea de verdeață în mijlocul căreia, așa cum am spus mai înainte, era pe de-a-ntregul cufundat în colțul cel mai izolat al castelului. În împrejurimile lui se aflau minunate havuzuri, desișuri umbroase străbătute de cărări șerpuitoare, copaci seculari peste cupolele cărora luna revărsa o cascadă de lumină argintie, în timp ce sub frunzișurile lor stăruia un întuneric gros, opac, de nepătruns.

Apropiindu-se de gardul de mărăcini, Henri simți că i se taie răsuflarea.

Într-adevăr, a nesocoti cu atîta cutezanță ordinele prințului, a săvîrși o indiscreție atît de grosolană era un lucru pe care nu putea să-l facă decît o nevrednică iscoadă ori un om gelos, hotărît să meargă pînă în pînzele albe, și nicidecum un gentilom cinstit și leal.

Cum însă, deschizînd poarta ce despărțea parcul cel mare de grădina pavilionului, omul cu laibăr făcu o mișcare ce-i descoperi chipul și cum acest chip era într-adevăr al lui Remy, contele nu mai stătu la îndoială și porni dîrz mai departe, gata să înfrunte orice s-ar fi întîmplat.

Poarta fusese închisă la loc ; Henri sări peste bîrne și continuă să-i urmărească pe cei doi oaspeți atît de ciudați ai prințului. Aceștia iuțiră pasul.

În aceeași clipă însă o nouă pricină de alarmă îl făcu pe Henri să se oprească brusc. Auzind zgomotul pașilor lui Remy și ai însoțitorului său pe nisipul aleii, ducele ieși din pavilion.

Henri se trase îndată după trunchiul celui mai gros copac și așteptă. Nu apucă să vadă nimic altceva decît că Remy se ploconise pînă la pămînt și că însoțitorul lui, în loc să se încline, așa cum s-ar fi cuvenit din partea unui bărbat, se mulțumise să facă o reverență, ca o femeie, și că ducele, încîntat, îi oferise brațul ca și cînd ar fi fost într-adevăr o femeie. Pe urmă cîteșitrei se îndreptară spre pavilion și intrară împreună în vestibulul a cărui ușă se închise în urma lor.

„Trebuie să mă lămuresc odată — își spuse Henri — și să-mi caut un loc de unde să pot vedea cît mai bine fiecare gest fără să prindă cineva de veste."

Alese în cele din urmă un boschet aflat între zidul de verdeață și pavilion, boschet din mijlocul căruia țîșnea o fîntînă, bizuindu-se că nimeni nu va pătrunde în acest adăpost, căci, în orice caz, prințului nu i-ar fi trecut prin minte să se aventureze printre tufișuri, dat fiind răcoarea și umezeala pe care fîntîna le răspîndea în jurul ei.

Ascuns după statuia ce străjuia havuzul, urcat pe piedestalul care-i îngăduia să privească de la oarecare înălțime, Henri putu să vadă tot ce se petrece în pavilion, a cărui fereastră din mijloc stătea larg deschisă în fața lui.

Cum nimeni nu putea sau, mai bine zis, nu avea voie să se apropie de pavilion, prințul nu luase nici un fel de precauție. O masă fastuoasă era așternută cu tot dichisul și încărcată cu vinuri alese, turnate în garafe venețiene. În jurul mesei nu se aflau decît două jilțuri care păreau să aștepte doi convivi.

Ducele se îndreptă spre unul din ele și, depărtîndu-se de însoțitorul lui Remy, căruia îi oferise brațul, îl îmbie să șadă pe celălalt jilț, poftindu-l, pare-se, totodată să-și scoată pelerina, care, dacă era foarte comodă pentru o plimbare nocturnă, devenea cît se poate de incomodă în momentul cînd scopul respectivei plimbări fusese atins și cînd acest scop era întîmplător un ospăț.

Persoana căreia îi făcuse această invitație își lepădă, în sfîrșit, pelerina pe un scaun și în aceeași clipă scînteierea

făcliilor lumină puternic chipul palid și plin de o maiestuoasă frumusețe al unei femei, pe care privirile îngrozite ale lui Henri o recunoscură numaidecît.

Era doamna din casa misterioasă de pe strada Augustinilor, călătoarea întîlnită în Flandra ; era, în sfîrșit, Diane, ale cărei priviri aveau puterea ucigătoare a unor lovituri de pumnal.

De astă dată purta veșminte potrivite cu starea sa, fiind îmbrăcată cu o rochie de brocart ; în jurul gîtului, în păr și la încheieturile mîinilor ei scînteiau diamante.

Sub strălucirea acestor podoabe, paloarea chipului său era și mai izbitoare și, văzînd văpaia ce stăruia în ochii săi, ai fi putut să crezi că ducele, prin cine știe ce mijloace vrăjitorești, făcuse să apară mai curînd fantoma unei femei decît femeia însăși în carne și oase.

În momentul acela, dacă nu s-ar fi ținut de statuia în jurul căruia își încolăcise brațele, mai reci decît marmura sculpturii, Henri ar fi căzut pe spate în bazinul fîntînii.

Ducele părea beat de bucurie ; sorbea din ochi minunata făptură care ședea în fața lui și care abia dacă se învrednicea să atingă bunătățile aflate pe masă în dreptul ei. Din cînd în cînd, François se întindea peste masă și săruta una din mîinile tăcutei și palidei sale musafire, care părea cu desăvîrșire nesimțitoare la aceste sărutări, de parcă mîna ei ar fi fost dăltuită în alabastru, atît era de străvezie și de albă.

În răstimpuri, Henri tresărea înfiorat și ducea mîna la frunte ca să șteargă sudoarea rece ca gheața ce-i șiroia pe tîmple, întrebîndu-se : „E vie oare ? Sau numai o umbră ?"

Desfășurînd toate darurile sale oratorice, ducele se străduia din răsputeri să descrețească fruntea-i înnegurată.

Remy, singurul slujitor care-i servea la masă pe cei doi comeseni, căci ducele avusese grijă să nu mai fie nimeni altcineva de față, trecînd în răstimpuri prin spatele stăpînei sale, o atingea ușor cu cotul, gest care părea s-o reînsuflețească pentru cîteva clipe și s-o trezească la viață sau, mai bine zis, la realitate.

Atunci o undă purpurie rumenea chipul tinerei femei, în ochii săi scăpăra un fulger și un zîmbet flutura pe buzele sale, ca și cînd un magician ar fi pus în mișcare nu știu ce tainic resort al unui automat iscusit, făcînd să-i fulgere ochii, să i se îmbujoreze obrajii și să i se înfiripe un zîmbet pe buze. Îndată după aceea însă, Diane încremenea din nou în jilț.

Prințul totuși se apropie și mai mult de ea, încercînd, prin cuvintele sale pătimașe, să înfierbînte inima proaspetei sale cuceriri.

Diane, care din timp în timp ridica ochii spre pendula somptuoasă atîrnată pe perete, în fața ei, deasupra scaunului pe care ședea prințul, Diane păru atunci să-și adune puterile și, continuînd să surîdă, căută să ia parte cu ceva mai mult interes la conversație.

Ocrotit de frunzișul boschetului, Henri își înfigea unghiile în palme și blestema toată zidirea, începînd cu femeile create de Dumnezeu și sfîrșind cu Ziditorul care-l plăsmuise pe el însuși.

I se părea monstruos și nedrept ca o femeie atît de neprihănită și de neînduplecată ca Diane să se lase cucerită în chip atît de vulgar de ducele de Anjou, numai pentru că era prinț, și să se închine în fața dragostei lui, numai fiindcă era poleit cu aur și sălășluia într-un palat.

La rîndul său, Remy îi stîrnea o scîrbă atît de cumplită, încît ar fi fost în stare în momentul acela să-i spintece măruntaiele numai ca să vadă dacă o asemenea jivină spurcată avea, într-adevăr, sînge și inimă omenească.

Henri stătu astfel ca pe ghimpi, clocotind de furie și încrîncenat de dispreț, tot timpul cît ținu ospățul care, pentru ducele de Anjou, părea atît de încîntător.

Diane sună. Înfierbîntat de vin și de cuvintele-i galante, prințul dădu să se ridice de la masă ca s-o îmbrățișeze.

Henri simți cum îi îngheață sîngele în vine. Își pipăi cu mîna șoldul său să vadă dacă își luase spada cu el și pieptul să vadă dacă avea asupra lui un pumnal.

Diane, cu un zîmbet ciudat, care, de bună seamă, pînă atunci nu fluturase încă pe nici un chip omenesc, Diane îl opri însă pe duce în clipa în care voia să se scoale din jilț.

— Monseniore — rosti ea — înainte de a mă ridica de la masă îngăduiți-mi să împart cu alteța voastră fructul acesta atît de îmbietor.

Spunînd aceste cuvinte, întinse mîna spre fructiera de aur filigranat în care se aflau douăzeci de piersici de toată frumusețea și luă una din ele. Pe urmă, desprinzînd de la cingătoare un cuțitaș încîntător cu lama de argint și plăselele de malahit, tăie piersica în două și-i oferi o jumătate prințului, care o luă și o duse lacom la buze, ca și cum ar fi sărutat însăși gura Dianei. Gestul acesta pătimaș îl tulbură însă atît de tare, încît, în momentul în care își înfipse dinții în carnea fructului, i se întunecă dintr-o dată vederea.

Diane îl privea cu ochii săi limpezi și cu același zîmbet încremenit pe buze. Sprijinit de un stîlp de lemn sculptat, Remy se uita, de asemenea, la el, posomorît.

Prințul își trecu mîna pe frunte, ștergînd picăturile de sudoare ce-i îmbrobonau pielea, și înghiți îmbucătura pe care o mușcase. Sudoarea ce-l năpădise era pesemne mărturia unei slăbiciuni neașteptate, deoarece, în timp de Diane mînca jumătatea cealaltă a piersicii, prințul lăsă să cadă în farfurie restul fructului pe care-l ținea între degete și, ridicîndu-se anevoie din jilț, păru s-o poftească pe frumoasa lui musafiră să iasă cu dînsul la aer în grădină.

În timp ce pășea alături de el, Diane șterse cu o batistă brodată cu fir lama cuțitului, pe care îl vîrî apoi la loc în teaca de piele șagrinată.

Ajunseră astfel în apropierea boschetului în care stătea ascuns Henri. Prințul strîngea drăgăstos la piept brațul tinerei femei.

— Mă simt ceva mai bine — spuse el — și totuși, nu știu de ce parcă îmi apasă ceva creierul. Abia acum îmi dau seama cît de mult vă iubesc, doamnă.

Diane rupse cîteva flori de iasomie, o mlădiță de clematită și doi trandafiri din tufișul ce îmbrăca, pe una din

laturi, soclul statuii în spatele căreia Henri se ghemuise, înfricoşat.

— Ce faceţi, doamnă ? întrebă prinţul.

— Am auzit adeseori spunîndu-se, monseniore — îl lămuri ea — că parfumul florilor ar fi cel mai bun leac împotriva ameţelilor şi vreau să culeg un buchet în speranţa că, fiind dăruit de mine, buchetul acesta va avea înrîurirea binefăcătoare pe care i-o doresc.

În timp ce strîngea însă florile într-un mănunchi, scăpă din mîini un trandafir, pe care prinţul, galant, se grăbi să-l culeagă de pe jos.

François se aplecase numaidecît să ridice floarea, nu îndeajuns de repede totuşi ca să nu-i dea răgaz Dianei să picure pe celălalt trandafir cîţiva stropi dintr-un flaconaş de aur pe care-l scosese din sîn. Pe urmă, luînd trandafirul pe care prinţul îl ridicase de jos şi petrecîndu-l pe sub cingătoare, zise :

— Acesta-i al meu. Facem schimb.

Şi în schimbul trandafirului pe care-l primise din mîna prinţului, îi întinse buchetul cules de ea.

Ducele îl luă cu înfrigurare şi-i sorbi parfumul cu nesaţ, înlănţuind mijlocul Dianei. Voluptatea acestui gest avu însă darul să-i tulbure cu desăvîrşire simţurile, căci i se muiară dintr-o dată genunchii şi fu nevoit să se aşeze pe o bancă ce se afla în apropiere.

Henri nu scăpă o clipă din ochi pe cei doi îndrăgostiţi, fără să-l piardă în acelaşi timp din vedere pe Remy, care rămăsese în casă şi aştepta sfîrşitul acestei scene sau, mai bine zis, urmărea cu o lacomă curiozitate fiecare amănunt. Mai mult chiar, în clipa în care îl văzu pe prinţ împleticindu-se, ieşi în pragul pavilionului.

La rîndul său, Diane, simţind că ducele nu se mai putea ţine pe picioare, se aşeză lîngă el pe bancă.

De astă dată, slăbiciunea de care François fusese cuprins ţinu ceva mai mult decît prima oară. Prinţul îşi lăsase capul în piept ; părea să-şi fi pierdut şirul gîndurilor, ba chiar şi conştiinţa, şi cu toate astea mişcarea convul-

sivă a degetelor ce strîngeau mîna Dianei arăta că în adîncul său continua instinctiv să se legene cu iluzia unei dragoste imaginare.

În sfîrșit, ridică încet capul și, cum gura lui se afla lîngă obrazul frumoasei sale musafire, încercă să-i sărute buzele ; în aceeași clipă însă tînăra femeie se ridică în picioare, ca și cînd n-ar fi observat gestul său.

— Nu vă simțiți bine, monseniore ? întrebă ea. Poate c-ar trebui să intrăm în casă.

— O, da, să intrăm ! se grăbi să încuviințeze prințul în culmea fericirii. Să mergem, da, mulțumesc !

Și se sculă, la rîndul său, clătinîndu-se, dar de astă dată, în loc să-l ia însoțitoarea lui de braț, se sprijini el de brațul Dianei ; simțindu-se ceva mai sigur pe picioare, păru a fi uitat ca prin farmec și tremurul de care era stăpînit, și amețeala, căci, înălțînd capul, își lipi buzele pe neașteptate de gîtul tinerei femei. Diane tresări ca și cînd, în locul unui sărut, ar fi simțit arsura unui fier roșu.

— Remy, un sfeșnic ! strigă ea. Adu un sfeșnic !

Remy intră numaidecît în sufragerie și aprinse la flacăra luminărilor de pe masă un sfeșnic stingher pe care îl luă de pe un gheridon ; îndreptîndu-se apoi sprinten spre ușa de la intrare cu sfeșnicul în mînă, zise :

— Poftiți, doamnă !

— Unde vrea să meargă alteța voastră ? întrebă Diane, care, apucînd făclia, întoarse repede capul.

— Oh ! La mine în cameră !... La mine !... Sper că veți fi atît de bună să-mi luminați drumul, nu-i așa, doamnă ? spuse prințul, beat de fericire.

— Cu plăcere, monseniore — încuviință Diane.

Și, ridicînd sfeșnicul, o porni înaintea prințului.

Remy se duse să deschidă undeva într-o încăpere din fund o fereastră prin care aerul răbufni cu atîta putere în casă, încît luminarea din mîna Dianei începu să filfîie mînioasă, aplecîndu-și flacăra și fumul spre obrazul lui François, care se afla chiar în dreptul curentului de aer.

Cei doi amanți, căci așa cel puțin îi considera Henri, străbătură o galerie și, ajungînd în sfîrșit la camera ducelui, se făcură nevăzuți după draperia brodată cu flori de crin ce acoperea ușa.

Henri, care văzuse tot ce se întîmplase, se simțea podidit de o furie tot mai năprasnică ; în același timp însă furia ce-l năpădise era atît de copleșitoare, încît puțin mai lipsea ca să-și piardă cunoștința. S-ar fi zis că nu mai avea putere decît să-și blesteme soarta care-l supusese la o atît de amarnică încercare.

Ieși din ascunzătoarea lui și, zdrobit, lăsîndu-și brațele să atîrne vlăguite, cu privirea pustie, mai mult mort decît viu, se pregătea tocmai să se întoarcă în apartamentul său de la castel.

Deodată însă, draperia îndărătul căreia, cu cîteva clipe mai înainte, o văzuse dispărînd pe Diane împreună cu prințul se dădu la o parte și, năpustindu-se în sufragerie, tînăra femeie îl apucă de mînă pe Remy, care rămăsese locului, neclintit, ca și cînd ar fi așteptat-o să se întoarcă.

— Hai !... spuse Diane, trăgîndu-l după ea. Să mergem, s-a terminat !

Și amîndoi ieșiră valvîrtej în grădină ca niște oameni beți, zănatici sau furioși.

Dînd cu ochii de ei însă, Henri se înviora deodată și se grăbi să le taie calea ; fugarii se pomeniră fără veste cu el, pironit în mijlocul aleii, cu brațele la piept, mai înfricoșător în mutenia lui decît dacă ar fi rostit cele mai cumplite amenințări. Într-adevăr, Henri își ieșise în asemenea hal din sărite, încît ar fi fost în stare să-l ucidă pe acela care ar fi încercat să susțină că femeile nu erau niște plăsmuiri diabolice trimise de tartorul dracilor ca să spurce fața pămîntului.

Apucînd-o de braț pe Diane, tînărul o sili să se oprească locului, nesocotind țipătul de spaimă pe care-l scoase femeia și fără să se sinchisească de pumnalul pe care slujitorul i-l puse în piept și al cărui vîrf îi atinse pielea.

— Pesemne că nu mă mai recunoaşteţi — rosti el, scrîşnind aprig din dinţi. Eu sînt tînărul acela naiv care vă iubea şi căruia nu v-aţi înduplecat să-i daţi nici cel mai mic semn de dragoste, deoarece dumneavoastră, pasămite, nu mai aşteptaţi nimic de la viaţă şi trăiţi doar în trecut. Ah, acum ştiu cît eşti de făţarnică, frumoaso, şi tu, cît eşti de ticălos, mincinosule! Acum vă cunosc, vă cunosc şi vă blestem! Unuia nu pot decît să-i spun „Te disprețuiesc", celuilalt, „Mi-e scîrbă de tine!"

— La o parte! se răsti Remy, cu o voce gîtuită. La o parte, smintitule!... Altminteri...

— Foarte bine — răspunse Henri — dacă tot ai început un lucru, fă-l cel puţin pînă la capăt! Ia-mi viaţa, nemernicule, după ce mi-ai ucis sufletul!

— Taci! şuieră Remy, mînios, apăsînd mai tare lama pumnalului ce făcu să scrîşnească pieptarul tînărului gentilom.

Diane însă îi dădu peste mînă lui Remy şi, luîndu-l de braţ pe du Bouchage, îl trase spre ea. Era nespus de palidă, aproape vînătă la faţă; minunatele-i plete fluturau ţepene pe umeri; Henri îi simţea mîna încleştată pe braţul lui, rece ca a unui cadavru.

— Domnule — rosti ea — nu vă încumetaţi a judeca un lucru pe care Dumnezeu l-a vrut!... Sînt Diane de Méridor, iubita domnului de Bussy, pe care ducele de Anjou l-a lăsat să piară ucis într-un chip mişelesc, deşi putea foarte bine să-l scape. Acum opt zile Remy l-a înjunghiat pe Aurilly, complicele prinţului, iar cît priveşte pe ducele de Anjou, l-am ucis eu însumi adineauri cu un fruct, un buchet şi o făclie otrăvită. La o parte, domnule, daţi-i voie să treacă Dianei de Méridor, care se duce acum să-şi sfîrşească zilele la mînăstirea călugăriţelor ospitaliere.

Rostind aceste cuvinte, îi dădu drumul lui Henri şi-l luă de braţ pe Remy, care o aştepta.

Henri căzu în genunchi, apoi, răsturnat pe spate în iarbă, rămase cu ochii holbaţi, ca şi cînd ar fi avut o vedenie drăcească, urmărind fioroasa pereche de ucigaşi care se mistui printre copacii din parc.

Abia după un ceas, tînărul gentilom, frînt de oboseală, strivit de o spaimă cumplită și cu capul strîns ca într-un cerc de foc, izbuti cu chiu cu vai să se tîrască pînă la apartamentul său, unde încercă de zece ori în șir să se cațăre pe fereastră pînă ajunse, în sfîrșit, să intre în casă. Făcu apoi cîțiva pași împleticiți prin încăpere și se trînti pe pat.

Toată lumea dormea la castel.

LXXXIX

AȘA I-A FOST SCRIS

A doua zi, pe la orele nouă, soarele strălucitor poleise cu aur aleile parcului din Château-Thierry.

Dis-de-dimineață, o droaie de muncitori, chemați din ajun, se apucaseră să dichisească parcul și încăperile apartamentului hărăzit regelui, care urma să sosească în aceeași zi.

Nu se simțea încă nici o mișcare în pavilionul în care dormea de obicei ducele, deoarece alteța sa poruncise cu o seară înainte celor doi bătrîni slujitori să nu îndrăznească să-l scoale cumva. Amîndoi trebuiau să aștepte să fie chemați.

Pe la nouă și jumătate, două ștafete intrară în goana cailor în oraș, ca să vestească apropiata sosire a maiestății sale.

Pîrgarii, starostele orașului, precum și ostașii din garnizoană se înșiruiră de o parte și de alta a drumului spre a întîmpina alaiul.

La orele zece, regele se ivi la poalele colinei. Începînd de la ultimul popas, își continuase drumul călare : era un prilej pe care avea grijă să nu-l scape niciodată și, mai cu

seamă, atunci cînd trebuia să-și facă intrarea în cîte un oraș, știind că-i ședea bine pe cal.

Regina-mamă îl urma în litieră ; suita era alcătuită din cincizeci de gentilomi somptuos îmbrăcați, călări pe cai falnici.

O companie de gardă, sub comanda lui Crillon însuși, o sută douăzeci de elveții, tot atîția scoțieni, sub comanda lui Larchant, și tot tacîmul de care era îndeobște însoțit regele în călătoriile lui de plăcere, catîri, cufere și slujitori, închipuiau o adevărată armată, desfășurată rînduri-rînduri de-a lungul șerpuiturilor drumului ce urca de pe malul rîului spre vîrful colinei.

În sfîrșit, alaiul intră în oraș în dangătul clopotelor, în bubuitul tunurilor și în zarva a tot felul de sunete învălmășite. Uralele locuitorilor izbucniră pline de însuflețire : fiind scump la vedere pe vremea aceea, regele, atunci cînd se arăta în lume, părea să mai fi păstrat încă în ochii supușilor săi o scînteiere de divinitate.

În timp ce străbătea mulțimea, monarhul îl căută în zadar cu privirea pe fratele său. Nu-l zări decît pe du Bouchage la poarta castelului. De îndată ce intră în curte, Henric al III-lea se adresă unui ofițer care luase asupra lui sarcina de a întîmpina pe maiestatea sa, interesîndu-se de sănătatea ducelui de Anjou.

— Sire — răspunse ofițerul — alteța sa locuiește de cîteva zile în pavilionul din parc și pînă la ora asta nimeni dintre noi nu l-a văzut încă. Totuși, de vreme ce ieri se simțea bine, sperăm că și azi se simte tot așa.

— Pesemne că-i tare departe pavilionul acesta — spuse Henric, nemulțumit — de vreme ce n-a auzit bubuind tunul ?

— Sire — îndrăzni să-și dea cu părerea unul dintre bătrînii slujitori ai ducelui — poate că alteța sa nu se aștepta ca maiestatea voastră să sosească atît de curînd.

— Zevzecule ! bombăni Henric. Nu cumva îți închipui că un monarh dă buzna așa peste oameni, fără să-i înști-

înțeze ? Domnul duce de Anjou a aflat încă de ieri de venirea mea. Pe urmă, temîndu-se să nu strice cheful tuturor arătîndu-se supărat, Henric, care ținea să pară blajin și plin de bunăvoință, spre deosebire de François, rosti voios : De vreme ce n-a ieșit să ne întîmpine, să mergem noi în întîmpinarea sa.

— Arătați-ne drumul — spuse Caterina din fundul litierei.

Tot alaiul se îndreptă spre parcul cu copaci bătrîni.

În momentul în care primele gărzi pătrundeau sub bolta aleii de carpeni, un țipăt sfîșietor și lugubru străbătu văzduhul.

— Ce-o fi asta ? spuse regele, întorcîndu-se către maică-sa.

— Doamne Sfinte ! murmură Caterina, uitîndu-se la cei din jur ca și cum ar fi căutat să deslușească pe chipurile lor ce se întîmplase. Parcă se vaită cineva sau cheamă într-ajutor...

— Prințul meu ! Sărmanul meu duce ! strigă unul dintre cei doi bătrîni slujitori ai ducelui, care ieșise la fereastră, zbuciumîndu-se ca un om lovit de o durere covîrșitoare.

Toată lumea o porni în fugă spre pavilion, împreună cu regele, care se lăsă tîrît de șuvoi.

În momentul în care pătrunse înăuntru, niște slujitori tocmai ridicau de jos trupul ducelui de Anjou, pe care camericrul său, intrînd în odaia de culcare, fără a fi fost chemat, ca să-i anunțe sosirea monarhului, îl găsise zăcînd pe covor.

Prințul era rece și țeapăn și nu dădea nici un semn de viață : doar pleoapele îi mijeau într-un chip ciudat și avea buzele crispate de o strîmbătură.

Regele se opri în prag, silindu-i și pe ceilalți să se oprească.

— Semn rău ! murmură el.

— Fii bun, te rog, și pleacă, fiule ! îi spuse Caterina.

— Bietul François ! îl căină Henric, fericit că nu i se îngăduise să rămînă şi că nu era obligat să asiste la agonia fratelui său.

Mulţimea se retrase, pornind în urma regelui.

— Curios ! Foarte curios ! şopti Caterina, care înge-nunchease la căpătîiul prinţului sau, mai bine zis, al cadavrului, fiind însoţită numai de cei doi bătrîni slujitori.

Şi în timp ce nişte oameni de la palat cutreierau oraşul, căutîndu-l pe medicul prinţului, şi un olăcar pleca spre Paris să-i zorească pe medicii regelui, care rămăseseră la Meaux cu regina, să vină mai repede, Caterina cerceta, cu mai puţină pricepere desigur, dar nu şi cu mai puţină agerime decît Miron, simptomele bolii ciudate de care fiul său era pe cale să fie răpus.

Florentina avea, bineînţeles, oarecare experienţă, de aceea, înainte de toate, începu prin a-i întreba, cu cel mai desăvîrşit sînge rece şi în aşa fel încît să nu-i pună în încurcătură, pe cei doi valeţi care îşi smulgeau părul din cap şi-şi zgîriau obrajii cu unghiile de disperare.

Amîndoi îi răspunseră că prinţul se înapoiase în ajun pe înserat, după ce primise în audienţă pe domnul Henri du Bouchage, care venise din partea monarhului şi a cărui sosire păruse a-l stingheri peste măsură.

Adăugară apoi că, după ce se terminase audienţa, care avusese loc la castel, ducele poruncise un ospăţ cu cele mai alese mîncăruri, punîndu-le în vedere să nu intre nici unul din ei în pavilion, nechemat, şi oprindu-i cu străşnicie să-l scoale din somn a doua zi dimineaţa ori să calce în casă pînă ce nu le va fi dat de ştire.

— Aştepta vreo femeie, probabil ? întrebă regina-mamă.

— Şi noi tot aşa credem, doamnă — răspunseră smeriţi slujitorii — dar discreţia ne-a împiedicat să ne încredinţăm dacă era într-adevăr aşa.

— Totuşi, cînd aţi strîns masa, nu se poate să nu fi observat dacă fiul meu a mîncat sau nu singur ?

— N-am apucat încă să strîngem masa, doamnă, deoarece monseniorul ne-a poruncit să nu intrăm în pavilion.

— Atunci — spuse Caterina — înseamnă că n-a pătruns nimeni aici ?

— Nimeni, doamnă.

— Puteți pleca.

De astă dată Caterina rămase singură. Drept care, lăsîndu-l pe prinț culcat în pat, așa cum îl puseseră slujitorii, se apucă să cerceteze îndeaproape toate simptomele și toate semnele ce păreau a dovedi că bănuielile sau temerile sale erau întemeiate.

Astfel, băgase de seamă că fruntea lui François căpătase o culoare cafenie, că ochii lui erau injectați și încercănați, iar buzele brăzdate de niște urme asemănătoare cu cele lăsate de pucioasa fierbinte în carne vie. Același semn îl regăsi apoi în jurul nărilor și pe aripile nasului.

„Ia să vedem" — își spuse, privind în jurul prințului.

Primul lucru asupra căruia îi căzu ochii fu sfeșnicul în care se topise cu totul lumînarea aprinsă în ajun de Remy.

„Lumînarea asta a fost multă vreme aprinsă — chibzui ea — ceea ce înseamnă că François a intrat de mult la el în cameră. Ah, uite și un buchet pe covor."

Caterina se grăbi să-l ridice de jos și, observînd că toate florile erau încă proaspete, în afară de un trandafir care se uscase și se înnegrise, murmură :

— Ce-o mai fi și asta ? ! Cu ce i-or fi stropit petalele ? Dacă nu mă înșel, parc-am auzit de o licoare ce ofilește trandafirii. Și puse deoparte buchetul, înfiorată. Acum îmi explic semnele de pe nări și gangrena de pe frunte. Dar buzele ?

Caterina se repezi în sufragerie. Slujitorii nu mîncaseră : nimic nu arăta că s-ar fi clintit cel mai mic lucru din loc de cînd se sfîrșise ospățul. Pe marginea mesei, într-o farfurie, o jumătate de piersică în care se mai vedeau încă urmele dinților ce mușcaseră din ea atrase în chip deosebit atenția Caterinei. Carnea fructului, de obicei purpurie, se înnegrise la fel ca și trandafirul și era brăzdată de vinișoare vinete și cafenii. Procesul de alterare se ob-

serva mai cu seamă de-a lungul tăieturii, acolo unde fructul venise în atingere cu lama cuțitului.

„Acum îmi explic semnele de pe buze — își spuse ea. Totuși François n-a făcut decît să muște din piersica asta. Și n-a putut să țină prea mult buchetul în mînă, de vreme ce florile sînt încă proaspete ; înseamnă deci că otrava n-a pătruns prea adînc și că răul mai poate fi încă lecuit... Dar dacă nu l-a atins decît ușor, de ce zace așa înțepenit și cum se face că trupul a și început să se descompună ? Probabil că n-am apucat să văd încă tot ce era de văzut."

Vorbind astfel cu sine, Caterina se uită împrejur și zări spînzurînd, cu lănțișorul lui de argint, de vergeaua din lemn de trandafir pe care ședea de obicei cocoțat, papagalul cu pene roșii și albastre la care François ținea foarte mult. Pasărea zăcea moartă, înțepenită și cu penele zbîrlite.

Caterina își întoarse privirea îngrijorată spre sfeșnicul pe care îl cercetase puțin mai înainte, cînd avusese prilejul să se încredințeze că prințul intrase de mult la el în odaie, deoarece lumînarea arsese pînă la capăt.

„Fumul — se gîndi ea — sigur că da, fumul ! Fețtila era otrăvită ; înseamnă că fiul meu a murit."

Strigă numaidecît să vină cineva. Într-o clipă, camera se umplu de slujitori și de ofițeri.

— Miron, chemați-l pe Miron — spuneau unii.

— Aduceți un preot — erau de părere alții.

Între timp, Caterina apropiase de buzele prințului unul din flaconașele pe care le purta pretutindeni cu sine, în punga agățată de cingătoare, uitîndu-se cu luare-aminte la fiul său, ca să-și dea seama dacă antidotul avea vreun efect. Ducele deschise din nou ochii și gura ; dar ochii săi erau lipsiți de privire și nici un sunet nu-i mai ieșea din gîtlej.

Încruntată, Caterina părăsi odaia, fără să rostească un singur cuvînt, făcîndu-le semn celor doi slujitori s-o urmeze înainte de a fi apucat să stea de vorbă cu cineva.

Se duse cu ei apoi în alt pavilion și se așeză într-un jilț, fără să-i scape o clipă din ochi.

— Domnul duce de Anjou — rosti ea — a fost otrăvit aseară, la cină. Voi ați servit masa, nu-i așa ?

La auzul acestor cuvinte, amîndoi se făcură galbeni ca turta de ceară.

— Porunciți să ne supună la cazne — se tînguiră ei — să ne scurteze viața, dar să nu fim învinuiți pe nedrept.

— Nătărăilor, credeți că n-aș fi făcut-o pînă acum, dacă aș fi avut cea mai mică bănuială în privința voastră ? Sînt convinsă că nu l-ați ucis voi pe stăpînul vostru. Totuși a fost omorît și trebuie să aflu cine sînt ucigașii. În afară de voi, cine a mai intrat în pavilion ?

— Un bătrîn, îmbrăcat ca un cerșetor, cu care monseniorul s-a văzut mereu în ultimele două zile.

— Și... femeia ?

— Nu știm nimic... Despre care femeie vorbește maiestatea voastră ?

— A fost aici o femeie cu un buchet de flori...

Slujitorii se uitară unul la altul atît de nedumeriți, încît Caterina putu să-și dea seama, după privirea lor, că erau într-adevăr nevinovați.

— Spuneți să vină la mine starostele orașului și majordomul palatului — porunci ea.

Cei doi valeți se și repeziră spre ușă.

— O clipă ! rosti Caterina, pironindu-i locului cu un singur cuvînt. Nimeni altul în afară de voi doi și de mine nu știe ce v-am spus adineauri ; dinspre partea mea sînt convinsă că n-am să scap o vorbă, prin urmare, dacă se întîmplă să afle cineva, înseamnă că unul din voi s-a dat de gol : în ziua aceea veți pieri amîndoi. Puteți pleca !

Caterina îi descusu mai pe ocolite atît pe starostele orașului cît și pe majordom. Le spuse că ducele primise de la anumite persoane o veste proastă care-l întristase din cale afară și că de aceea se simțea acum atît de rău, că dacă ar mai putea sta iar de vorbă cu persoanele respec-

tive, ducele, de bună seamă, și-ar veni în fire și neliniștea lui s-ar risipi.

Starostele și majordomul își puseră oamenii să scotocească în lung și-n lat orașul, parcul, împrejurimile, dar nimeni nu fu în măsură să spună unde dispăruseră Remy și Diane.

Henri era singurul care cunoștea secretul, dar în ceea ce-l privea nu era nici o primejdie că l-ar fi putut da în vileag.

Toată ziua, cumplita știre, întoarsă pe toate fețele, încornorată, ciuntită, umblă din gură în gură prin orașul Château-Thierry și mai departe chiar, în tot ținutul; fiecare tălmăcea, potrivit cu felul său de a fi și cu apucăturile sale, nenorocirea întîmplată ducelui.

Nimeni însă, în afară de Caterina și du Bouchage, nu îndrăznea a-și mărturisi că ducele era pierdut.

Bietul prinț nu-și recăpătă nici glasul, nici simțirea sau, mai bine zis, nu mai dădu nici un semn c-ar fi fost conștient de ceea ce se întîmpla cu el.

Tulburat de tot felul de gînduri negre, gînduri de care se temea îndeobște mai presus de orice, regele cu dragă inimă ar fi plecat înapoi la Paris; regina-mamă însă se împotrivea, așa că, vrînd-nevrînd, curtea trebui să rămînă mai departe la castel.

Medicii sosiră cu toții buluc. Miron fu singurul care ghici pricina bolii și care își dădu seama de gravitatea ei; era însă un prea iscusit curtean ca să nu ascundă adevărul, mai ales după ce se uitase în ochii Caterinei.

Care mai de care căutau să-l iscodească, și tuturora medicul le răspundea că domnul duce de Anjou avusese probabil mari supărări care-i zdruncinaseră nervii.

Reuși astfel să-și păstreze prestigiul neștirbit, ceea ce, trebuie să recunoaștem, e destul de greu în asemenea cazuri. Cînd Henric al III-lea îi ceru să răspundă *da* ori *nu* la întrebarea: „Ducele o să scape cu viață?", Miron zise:

— Peste trei zile abia am să fiu în măsură să-i spun maiestății voastre.

— Dar mie ce-ai să-mi spui ? îl cercetă Caterina, cu voce scăzută.

— Cu domnia voastră, doamnă, e altceva ; dumnea-voastră am să vă răspund fără șovăială.

— Ce ?

— Aștept ca maiestatea voastră să mă întrebe.

— Cînd crezi c-o să se sfîrșească fiul meu, Miron ?

— Mîine seară, doamnă.

— Atît de repede ? !

— Ce vreți, doamnă — murmură medicul — a fost o doză mult prea puternică.

Caterina duse degetul la buze și, privindu-l pe muribund, murmură formula sinistră pe care o rostea de obicei în astfel de împrejurări :

— Așa i-a fost scris !

XC

CĂLUGĂRIȚELE OSPITALIERE

Contele petrecuse o noapte chinuitoare, într-o stare ce se îngemăna deopotrivă cu nebunia și cu moartea. Cu toate astea, credincios ca de obicei îndatoririlor sale, de îndată ce auzise vestindu-se sosirea regelui, se grăbise să se scoale și să se ducă să-l întîmpine la poartă, așa cum am arătat mai înainte ; dar, după ce prezentase omagiile sale suveranului, după ce o salutase pe regina-mamă și strînsese mîna amiralului, se închisese din nou la el în cameră, dar de astă dată nu ca să-și aștepte sfîrșitul, ci ca să aducă definitiv la îndeplinire planul său, în fața căruia nu mai putea sta acum nici o opreliște.

Așadar, pe la orele unsprezece dimineața, adică după ce se răspîndise cutremurătoarea știre „Ducele de Anjou

e pe moarte !“ și toată lumea se risipise, lăsîndu-l pe rege năucit de această lovitură neașteptată, Henri ciocăni la ușa fratelui său, care, dat fiind că își petrecuse o bună parte din noapte pe drum, se dusese la el în odaie să se odihnească.

— Ah, tu ești ? Ce s-a întîmplat ? îl întrebă Joyeuse, pe jumătate adormit.

— Am venit să-mi iau rămas bun, frățioare — răspunse Henri.

— De ce rămas bun ?... Pleci ?

— Da, plec, frățioare ; nu mai e nimic care să mă oblige să rămîn aici, cel puțin așa cred.

— Cum nimic ?

— De bună seamă ; de vreme ce serbările la care doreai să iau parte nu vor mai avea loc, mă simt dezlegat de promisiunea pe care ți-am făcut-o.

— Te înșeli, Henri — îi răspunse marele amiral. Nu-ți dau voie să pleci nici azi, așa cum nu ți-aș fi dat voie nici ieri.

— Prea bine, frățioare. În cazul acesta, îmi pare rău, dar pentru prima oară în viața mea voi fi nevoit să trec peste poruncile dumitale și să nesocotesc respectul pe care ți-l datorez ; căci, din momentul acesta, ți-o spun fără înconjur, Anne, nimic nu mă mai poate împiedica să mă călugăresc.

— Dar scutirea care trebuia să vină de la Roma ?

— Am s-o aștept în mînăstire.

— Într-adevăr, ești nebun de legat ! exclamă Joyeuse, ridicîndu-se în capul oaselor, cu cea mai adîncă uimire zugrăvită pe chip.

— Dimpotrivă, preastimate și iubite frate, sînt cel mai cuminte om de pe lume, fiindcă nimeni cred că nu-și dă mai bine seama de ceea ce fac.

— Henri, mi-ai făgăduit că mai rămîi încă o lună.

— Cu neputință, frățioare.

— Încă opt zile.

— Nici măcar un ceas.

— Bietul meu băiat, cît trebuie să suferi ?

— Dimpotrivă, nu mai simt nimic, de aceea sînt încredințat că boala mea e fără leac.

— Dar bine, dragă băiete, femeia asta nu poate fi chiar de piatră ; pînă la urmă trebuie să se îmblînzească : poate că am să reușesc totuși s-o înduplec.

— E ceva mai presus de puterile tale, Anne. De altminteri, chiar de s-ar lăsa înduplecată, n-aș mai putea acum s-o iubesc.

— Ei, asta-i bună ! Ce te-a apucat ?

— Așa e cum îți spun, frățioare.

— Cum adică : dacă te-ar iubi acum, n-ai mai avea chef de ea ? ! Zău dacă n-ai turbat, pe legea mea !

— O, nu, cu nici un preț ! exclamă Henri, cutremurîndu-se îngrozit. Între femeia asta și mine nu mai poate fi nimic.

— Ce vrei să zici ? întrebă Joyeuse, nedumerit. Ce-i cu femeia asta, la urma urmei ? Hai, spune-mi, Henri, știi foarte bine doar că pînă acum n-am ascuns nimic unul față de altul.

Henri se temu că vorbise mai mult decît s-ar fi cuvenit și că, lăsîndu-se biruit de sentimentul pe care îl mărturisise fără să vrea, deschisese o portiță prin care privirea fratelui său ar fi putut întrezări secretul pe care-l tăinuia cu atîta grijă în adîncul inimii sale ; vrînd, așadar, să repare greșeala pe care o săvîrșise lăsînd să-i scape un cuvînt nesocotit, căzu într-o greșeală și mai mare și rosti un cuvînt și mai nesocotit.

— Nu mai stărui, frățioare — spuse el. Femeia asta nu mai poate să fie a mea de vreme ce acum e mireasa Domnului.

— Prostii, cai verzi pe pereți ! Femeia asta și călugăriță ! Te-a mințit.

— Ba nu, frățioare, nu m-a mințit, femeia asta este acum călugăriță ospitalieră. S-o lăsăm deci în pace și să respectăm un suflet care și-a căutat mîngîiere la sînul bunului Dumnezeu.

Anne avu destulă stăpînire de sine pentru a-și înfrîna bucuria pe care i-o pricinuia această destăinuire.

— Asta-i ceva nou — rosti el. Niciodată nu mi-ai pomenit despre așa ceva pînă acum.

— E ceva nou, într-adevăr, de vreme ce s-a călugărit abia de curînd ; sînt convins însă că hotărîrea ei este tot atît de nestrămutată ca și a mea. Așa că, fii bun, frățioare, și nu mai încerca să mă oprești. Îmbrățișează-mă cu toată dragostea pe care mi-o porți și dă-mi voie să-ți mulțumesc pentru tot ce-ai făcut pentru mine, pentru răbdarea dumitale și iubirea nemăsurată pe care ai dovedit-o față de un biet smintit. Rămîi cu bine !

Joyeuse se uită în ochii fratelui său ; se uită la el îndoios, ca un om care se bizuie că duioșia lui va reuși pînă la urmă să înmoaie cerbicia celuilalt.

Henri rămase însă neînduplecat în fața privirii lui galeșe, mulțumindu-se să-i răspundă cu veșnicul său surîs întristat. Joyeuse își strînse fratele la piept și-l lăsă în fine să plece.

„Du-te — își spuse în sinea lui — n-are-a face, povestea încă nu s-a încheiat, și oricît ai fi tu de grăbit, n-avea grijă că te prind eu din urmă."

Se îndreptă apoi spre apartamentul regelui, pe care-l găsi luîndu-și gustarea în pat ; Chicot îi ținea de urît.

— Bună dimineața ! Bună dimineața ! îl întîmpină Henric. Îmi pare bine că te văd, Anne. Mi-era teamă c-o să stai toată ziua în pat, leneșule ! Ce mai face fratele meu ?

— Îmi pare rău, sire, dar nu știu. Am venit să vă vorbesc despre fratele meu.

— Despre care din ei ?

— Despre Henri.

— Tot mai vrea să intre la mînăstire ?

— Mai mult ca oricînd.

— Se călugărește ?

— Da, sire.

— Are dreptate, fiule.

— Da, e drumul cel mai scurt spre împărăția cerurilor.

— Da' de unde, există un drum și mai scurt — îi spuse Chicot regelui. Acela pe care a apucat fratele tău.

— Sire, maiestatea voastră îmi îngăduie să-i pun o întrebare ?

— Și douăzeci, dacă vrei, Joyeuse, și douăzeci ! Mă plictisesc de moarte la Château-Thierry și poate că întrebările tale au să-mi alunge uritul.

— Sire, cunoașteți, nu-i așa, toate ordinele religioase din regat ?

— Ca pe blazonul meu, domnule.

— Sînteți bun să-mi spuneți atunci ce-i cu călugărițele ospitaliere ?

— E o chinovie foarte mică, dar foarte distinsă, cu canoane aspre și necruțătoare, care poartă hramul sfîntului Iosif, alcătuită din douăzeci de doamne avînd fiecare venitul ei.

— Și aceste doamne au de făcut vreun legămînt ?

— Da, dar sînt primite numai pe sprînceană și cu recomandația reginei.

— Ar fi o indiscreție din partea mea, sire, dacă mi-aș îngădui să vă întreb unde se află această chinovie ?

— Nicidecum ; se află în Cetate, pe strada Chevet-Saint-Landry, în spatele bisericii Notre-Dame.

— La Paris ?

— Da, la Paris.

— Mulțumesc, sire.

— Dar pentru ce naiba vrei să știi toate astea ? Nu cumva fratele tău s-a răzgîndit și, în loc să îmbrace rasa de capucin, i s-o fi năzărit acum să se facă maică ospitalieră ?

— Nu, sire, n-aș crede că poate fi chiar atît de nebun, judecînd după cele ce maiestatea voastră mi-a făcut cinstea să-mi spună. Am însă impresia că i-a sucit capul cineva de acolo, dela mînăstire. Aș vrea deci să aflu cine-i această persoană și să stau de vorbă cu ea.

— Am cunoscut, să tot fie vreo șapte ani de atunci — spuse monarhul, împăunîndu-se — o stareță de acolo nostimă foc ! Să mor dacă te mint !

— Ei bine, sire, n-ar fi de mirare să fie aceeași stareță și-acum.

— Habar n-am, fiindcă, vezi tu, Joyeuse, între timp și eu m-am călugărit, ca să zic așa.

— Sire — spuse Joyeuse — pentru orice caz, dați-mi, vă rog, o scrisoare pentru maica stareță și o învoire de două zile.

— Vrei să mă părăsești ? protestă monarhul. Mă lași singur aici ?

— Ca să vezi, ingratul ! bombăni Chicot, dînd din umeri. Dar eu unde sînt ?

— Scrisoarea, vă rog, sire.

Regele oftă, totuși se așează să scrie.

— Dar ce cauți tu la Paris ? se miră Henric, înmînîndu-i scrisoarea.

— Îmi pare rău, sire, dar trebuie să-l însoțesc sau, în orice caz, să veghez asupra fratelui meu.

— Ai dreptate : du-te atunci și caută să te întorci cît mai repede.

Joyeuse nu așteptă să-i spună de două ori și, de vreme ce căpătase învoirea, porunci să i se aducă pe tăcute caii și, după ce se încredință că fratele său Henri plecase, o ținu tot într-o fugă pînă la Paris.

Fără să-și mai scoată cizmele, tînărul porunci slujitorilor să-l ducă în strada Chevet-Saint-Landry, stradă care răspundea în ulița Infernului și, mai departe, în strada Marmouzet, paralelă cu prima.

O clădire mohorîtă, încărcată de ani și înconjurată de ziduri, peste coama cărora se zăreau crestetele cîtorva arbori înalți, ici-colo cîte o fereastră cu zăbrele, o poartă scundă cu o ferestruică oblonită : iată cum arăta, privită din stradă, mînăstirea ospitalierelor.

Pe cheia de boltă, la intrare, un meșter neîndemînatic săpase cu dalta o inscripție în latinește :

Vremea măcinase pe jumătate piatra și, o dată cu ea, și cuvintele.

Joyeuse bătu în oblon și spuse poștalionilor să mîne caii pe strada Marmouzet, ca nu cumva, lăsîndu-i în fața mînăstirii, să se facă vîlvă în cartier. După care, ciocănind din nou în ferestruica de la intrare, spuse :

— Fiți atît de bună, vă rog, și înștiințați-o pe maica stareță că domnul duce de Joyeuse, mare amiral al Franței, dorește să-i vorbească din partea regelui.

Chipul călugăriței, care se ivise îndărătul zăbrelelor, se înroși sub vălul ce-i acoperea capul și oblonul se închise la loc.

După cinci minute, poarta se deschise și Joyeuse intră în vorbitor.

O femeie frumoasă, cu o statură impunătoare, îl întîmpină cu o reverență pînă la pămînt, la care amiralul se grăbi să răspundă, ca un om de lume ce era și ca un suflet evlavios.

— Doamnă — începu el — regele știe că veți primi în curînd sau că ați și primit în rîndurile călugărițelor dumneavoastră o persoană cu care trebuie să vorbesc. V-aș ruga, așadar, să binevoiți a mă pune în legătură cu această persoană.

— Sînteți bun, domnule, să-mi spuneți care-i numele acestei doamne ?

— Nu știu, doamnă.

— Atunci cum aș putea să vă îndeplinesc rugămintea ?

— Nimic mai ușor. Pe cine ați primit în mînăstire de o lună încoace ?

— Lămuririle pe care mi le dați în privința acestei persoane sînt poate prea limpezi sau prea puțin deslușite ca să vă pot satisface dorința.

— Pentru ce ?

— Fiindcă în ultima lună n-am primit pe nimeni aici, în afară de o singură persoană care a venit azi-dimineață.

— Azi-dimineață ?

— Da, domnule duce, și sosirea dumneavoastră doar cu două ore mai tîrziu aduce prea mult cu o urmărire ca să vă pot îngădui să-i vorbiți.

— Vă rog, doamnă.

— Cu neputință, domnule.

— Dați-mi voie măcar s-o văd pe doamna aceasta.

— Cu neputință, vă spun... De altfel, dacă numele dumneavoastră a fost de ajuns pentru a vă deschide poarta acestui lăcaș, ca să puteți vorbi cu orice persoană aflată aici, în afară de mine, trebuie să aveți un ordin scris din partea suveranului.

— Poftiți ordinul, doamnă — răspunse Joyeuse, arătîndu-i scrisoarea pe care Henric o semnase la cererea lui.

Stareța o citi și se înclină.

— Facă-se voia maiestății sale — rosti ea — chiar dacă e împotriva voinței lui Dumnezeu.

Și se pregăti să iasă.

— Acum vă dați seama, doamnă — spuse Joyeuse, oprind-o politicos — că sînt în dreptul meu să-i vorbesc. Mi-e teamă totuși să nu abuzez sau să nu mă fi înșelat. Poate că doamna nu este persoana pe care o căutam, de aceea v-aș ruga să-mi spuneți cum a venit aici, pentru ce a venit și de cine era însoțită ?

— Ar fi de prisos, domnule duce — răspunse stareța — nu cred că v-ați înșelat ; doamna aceasta a sosit abia azi-dimineață, după ce s-a lăsat așteptată două săptămîni, și pot să vă spun că mi-a fost recomandată de cineva al cărui cuvînt are toată greutatea în ochii mei și că este, într-adevăr, persoana cu care domnul duce de Joyeuse dorește să vorbească.

Spunînd acestea, stareța făcu o nouă reverență în fața ducelui și plecă pe aci încolo.

După vreo zece minute se întoarse însoțită de o călugăriță ospitalieră al cărei văl era tras peste ochi, acoperindu-i cu totul figura.

Era Diane, care îmbrăcase între timp veșmintele monahale.

Ducele îi mulțumi stareței, îi oferi apoi un scaun necunoscutei, se așeză la rîndul său, după care egumena se retrase, avînd grijă să închidă cu mîna ei ușa vorbitorului pustiu și întunecos.

— Doamnă — rosti Joyeuse, fără nici o introducere — dumneavoastră sînteți, nu-i așa, doamna din strada Augustinilor, femeia misterioasă pe care fratele meu, domnul conte du Bouchage, o iubește ca un nebun, cu o pasiune ucigătoare ?

Ospitaliera se mulțumi să încline capul în semn că da, fără să scoată un cuvînt.

Aerul ei măreț i se păru cu totul necuviincios lui Joyeuse, care și așa nu avea nici cea mai mică simpatie pentru interlocutoarea sa ; continuă deci :

— Nu cumva, doamnă, v-ați închipuit că-i de ajuns să fiți, sau cel puțin să păreți frumoasă, că-i de ajuns să aveți o inimă împietrită, ascunsă sub această înfățișare atrăgătoare, că-i de ajuns să fi trezit o dragoste pătimașă și nefericită în sufletul unui tînăr care poartă același nume ca și mine, pentru ca, într-o bună zi, să-i spuneți acestui tînăr : „Cu atît mai rău pentru dumneata dacă ai o inimă ; eu n-am și nici nu vreau să am" ?

— N-am spus așa ceva, domnule, sînteți greșit informat — rosti călugărița, cu o voce atît de nobilă și de duioasă, încît Joyeuse simți o clipă cum i se înmoaie îndîrjirea.

— Cuvintele nu schimbă cîtuși de puțin înțelesul, doamnă. Ați respins dragostea fratelui meu și l-ați aruncat în brațele disperării.

— Fără voia mea, domnule, fiindcă totdeauna m-am străduit să-l îndepărtez de mine pe domnul du Bouchage.

— Astea sînt stratagemele cochetăriei, doamnă, și urmările lor arată cît sînt de vinovate.

— Nimeni n-are dreptul să mă osîndească, domnule ; nu mă simt cîtuși de puțin vinovată ; văd însă că sînteți mînios pe mine, de aceea n-am să vă mai răspund nimic.

— Așa, va să zică ! izbucni Joyeuse, tot mai înfierbîntat. Ați distrus viața fratelui meu și acum credeți că vă

puteți apăra înfruntîndu-mă cu acrele astea trufașe ? Nu, nu, pasul pe care l-am făcut acum ar trebui să vă lămurească asupra gîndurilor cu care am venit aici ; vorbesc foarte serios, pe cuvîntul meu ! Uitați-vă cum îmi tremură mîinile și buzele și o să vă dați seama că veți avea nevoie de dovezi temeinice pentru a mă putea convinge.

Călugărița se ridică în picioare.

— Dacă ați venit aici pentru a jigni o femeie — rosti ea, continuînd să-și păstreze sîngele rece — n-aveți decît să mă jigniți, domnule ; dar dacă ați venit ca să mă faceți să-mi schimb hotărîrea, vă spun dinainte că vă pierdeți timpul degeaba ; ar fi mai bine să plecați.

— Ah, nu sînteți o făptură omenească — răbufni Joyeuse, scos din fire — ci un demon scăpat din infern !

— Am spus că n-am să mai răspund nimic ; acum însă îmi dau seama că nu-i destul și că nu-mi rămîne decît să mă retrag.

Și călugărița făcu un pas spre ușă.

Joyeuse însă o opri.

— O clipă numai ! E atîta vreme de cînd vă caut, încît nu vă pot lăsa să plecați așa ; și de vreme ce am reușit în sfîrșit să vă întîlnesc, de vreme ce nepăsarea dumneavoastră n-a făcut decît să întărească gîndul, care de mult mi-a încolțit în minte, că nu sînteți decît o plăsmuire diabolică, trimisă de vrăjmașul omenirii pentru a-l duce la pierzare pe fratele meu, vreau cel puțin să văd chipul pe care ghcena și-a întipărit cele mai cumplite amenințări, vreau să văd strălucirea acestei priviri ucigătoare ce are puterea de a rătăci mințile bieților muritori. Să vedem care din noi e mai tare, satană !

Și făcînd cu o mînă semnul crucii, ca și cînd ar fi vrut să alunge duhurile rele, Joyeuse smulse cu mîna cealaltă vălul ce acoperea obrazul ospitalierei ; femeia însă rămase locului tăcută, neclintită, fără să dea nici un semn de mînie și fără nici o mustrare, ațintindu-și privirea limpede și blajină asupra celui ce o insultase cu atîta sfruntare.

— O, domnule duce — spuse ea — e o faptă nevrednică de un gentilom !

Joyeuse simți ca o lovitură de pumnal în inimă : blîndețea aceasta neasemuită avu darul de a-i îmblînzi mînia, iar frumusețea ei nefirească îi tulbură mintea.

— Într-adevăr — murmură el după o tăcere îndelungată — sînteți frumoasă și-mi dau seama cît de mult v-a iubit Henri ; dar Dumnezeu v-a înzestrat cu atîta frumusețe pentru a răspîndi harul acesta ca pe o mireasmă asupra unei vieți legate de a dumneavoastră.

Joyeuse nu-și luase o clipă ochii de la Diane ; focul privirilor sale atotputernice pătrunsese pînă în adîncul sufletului său, ca flăcările ce țîșnesc din craterele vulcanilor și care au însușirea de a topi bronzul statuilor doar atingîndu-le din zbor.

Focul acela mistuise tot ce era pămîntesc în inima amiralului ; înlăuntrul ei clocotea numai aurul cel mai curat și inima lui stătea gata să plesnească întocmai ca un creuzet în momentul cînd se topește metalul.

— O, da — spuse el încă o dată, cu voce și mai scăzută, învăluind-o într-o privire în care clocotul mîniei se stingea treptat — o, da, acum îmi dau seama cît de mult v-a iubit Henri... Doamnă, fie-vă milă, vă rog din suflet, în genunchi vă rog, îndurați-vă de fratele meu !

Diane rămase tăcută și neînduplecată.

— Gîndiți-vă că o familie întreagă se dă de ceasul morții, că viitorul neamului nostru e pe cale să se irosească, nu osîndiți pe unul din noi să moară de disperare, iar pe ceilalți de inimă rea.

Diane tăcea mai departe, uitîndu-se întristată la bărbatul ce ședea plecat în fața ei.

— Fie-vă milă de fratele meu ! strigă în cele din urmă Joyeuse, apăsîndu-și sălbatic inima cu mîna încleștată. Fie-vă milă de mine ! O, Doamne, simt cum mă mistuie o văpaie ! Privirea asta m-a ucis !... Adio, doamnă, adio !

Se ridică de jos ca scos din minți, smuci sau, mai bine zis, smulse zăvoarele ușii vorbitorului și o rupse la fugă bezmetic spre ulița Infernului, în colțul căreia îl așteptau oamenii săi.

XCI

ALTEȚA SA MONSENIORUL DUCE DE GUISE

Duminică 10 iunie, în jurul orelor unsprezece, toată curtea era adunată în încăperea de lîngă iatacul în care, după întîlnirea sa cu Diane de Méridor, ducele de Anjou se stingea cu încetul, fără putință de scăpare.

Nici iscusința medicilor, nici disperarea mamei sale, nici rugăciunile poruncite de monarh nu reușiseră să preîntîmpine sfîrșitul fatal.

În dimineața zilei de 10 iunie, Miron îl înștiință pe rege că boala era fără leac și că François de Anjou nu va mai apuca ziua următoare. Suveranul se arată nespus de îndurerat și, întorcîndu-se către cei de față spuse :

— Dușmanii mei au toate motivele acum să nădăjduiască.

La care însă regina-mamă găsi cu cale să răspundă :

— Soarta noastră e în mîinile Celui de Sus, fiule.

La care, la rîndul său, Chicot, stînd smerit și întristat lîngă Henric al III-lea, socoti de cuviință să adauge în șoaptă :

— Să-i dăm o mînă de ajutor Celui de Sus, sire, atunci cînd ne stă în putere.

Cu toate astea, pe la orele unsprezece și jumătate, chipul și privirea bolnavului se întunecară ; gura, pe care o ținea deschisă pînă atunci, se încleștă ; hemoragia care, de cîteva zile, înspăimîntase pe toată lumea, precum odinioară sudoarea de sînge a lui Carol al IX-lea, încetă dintr-o dată, iar mîinile și picioarele lui începură să se răcească.

Henric ședea la căpătîiul fratelui său. În partea cealaltă a patului, la perete, Caterina ținea mîna înghețată a muribundului.

Episcopul din Château-Tierry și cardinalul Joyeuse rosteau rugăciunile celor ce trag să moară, rugăciuni pe care toți cîți se aflau acolo le murmurau, îngenuncheați și cu mîinile împreunate.

Spre amiază, bolnavul deschise ochii ; ieșind din nori, soarele învălui patul într-un nimb auriu.

Ducele, care pînă atunci nu fusese în stare să miște nici măcar un deget și a cărui conștiință fusese adumbrită de pîcle ca și soarele ce ieșise acum la iveală, ridică un braț spre cer, ca un om înspăimîntat. Se uită în jurul său, auzi rugăciunile, simți chinurile și slăbiciunea de care era cuprins și își dădu seama de ceea ce se întîmpla cu el, poate fiindcă începuse a întrezări lumea neguroasă și înfricoșătoare în care sînt sortite să treacă unele suflete după ce au părăsit viața pămîntească. Scoase apoi un țipăt sfîșietor și se lovi peste frunte atît de năprasnic, încît toată lumea se înfioră. Pe urmă, încruntînd din sprîncene, ca și cum ar fi deslușit în adîncul cugetului unul din misterele existenței sale, bolborosi :

— Bussy ! Diane !

Ultimul cuvînt, pe care muribundul îl îngăimase cu o voce istovită, nu ajunse decît la urechea Caterinei.

În momentul în care numele acesta se stinse pe buzele lui, François de Anjou își dădu ultima suflare.

Și tot atunci, printr-o ciudată coincidență, soarele, care poleia stema Franței și florile de crin țesute cu fir, se întunecă brusc, în așa fel încît florile, atît de strălucitoare o clipă mai înainte, se posomorîră deodată, topindu-se în azurul pe care pînă atunci îl luminau ca o constelație aproape la fel de scînteietoare ca și cele pe care ochiul unui visător le caută pe întinsurile cerului.

Caterina lăsă jos mîna fiului său.

Scuturat de un fior, Henric al III-lea se rezemă tremurînd de umărul lui Chicot, care se simțea de asemenea înfiorat, dar de respectul pe care orice creștin îl datorează morților.

Miron apropie un potir de aur de buzele lui François și, după ce îl cercetă o clipă, rosti :

— Monseniorul a murit.

Un geamăt prelung împînzi anticamerele, ținînd isonul psalmului pe care îl murmura cardinalul :

Cedant iniquitates meae ad vocem deprecationis meae[1].

— A murit ! îngînă monarhul, închinîndu-se, cufundat în jilțul lui. Frățioare, frățioare !

— Singurul moștenitor al tronului Franței — șopti Caterina, care, părăsind patul mortului, se grăbise să se întoarcă lîngă unicul fiu ce-i mai rămăsese.

— O ! se tîngui Henric. Tronul Franței e mult prea mare pentru un monarh fără urmași, coroana mult prea largă pentru o frunte stingheră... Fără copii, fără moștenitori !... Cine o să-mi urmeze oare ?

În momentul în care rostea aceste cuvinte, se auzi gălăgie pe treptele de la intrare și mai apoi în încăperile pavilionului.

Nambu dădu buzna în camera mortuară pentru a da de știre :

— Alteța sa, monseniorul duce de Guise !

Surprins de acest răspuns neașteptat la întrebarea pe care și-o pusese, regele se îngălbeni și se ridică din jilț, uitîndu-se la maică-sa.

Caterina era și mai palidă decît feciorul său. La auzul cumplitei nenorociri pe care întîmplarea o prorocea stirpei sale, regina-mamă apucă mîna suveranului și i-o strînse ca și cum ar fi vrut să-i spună :

„Iată primejdia... dar fii pe pace, sînt alături de tine !"

Fiul și mama se uniseră, cuprinși de aceeași spaimă în fața aceleiași amenințări.

Ducele intră în odaie urmat de căpitanii săi. Pătrunsese înăuntru cu fruntea sus, deși privirile sale rătăceau puțin descumpănite, îndreptîndu-se cînd spre monarh, cînd spre patul de moarte al fratelui său.

În picioare, cu acea măreție supremă pe care numai el știa s-o descopere în anumite împrejurări în adîncul firii sale pline de o ciudată poezie, Henric al III-lea îl pironi locului pe duce, arătîndu-i cu un gest maiestos rămășițele pămîntești ale vlăstarului domnesc, pe patul răvășit de zbuciumul agoniei.

[1] Să piară nedreptățile mele la glasul rugăciunii mele (în limba latină în text).

Ducele înclină capul și se lăsă încet în genunchi.

În jurul său, toată lumea puse capul în piept și îndoi genunchii.

Numai Henric al III-lea rămase în picioare împreună cu mama sa și, pentru ultima oară poate, în ochii săi scăpără o scînteiere de mîndrie.

Chicot văzu licărirea din ochii lui și murmură ca pentru sine un alt verset din psalmi :

Dejiciet pontentes de sede et exaltabit humiles (Îl va răsturna din scaun pe cel puternic, ridicîndu-l în locul lui pe cel smerit).

CUPRINS

Capitolul XLIV	Cum a ajuns Chicot să-l binecuvînteze pe regele Ludovic al XI-lea pentru că născocise poşta cu cai şi cum s-a hotărît să se folosească de această născocire	6
Capitolul XLV	Cum a ghicit regele Navarei că *Turennius* înseamnă Turenne şi *Margota* Margot	14
Capitolul XLVI	Aleea celor trei mii de paşi	23
Capitolul XLVII	Camera de lucru a Margaretei	29
Capitolul XLVIII	Împăciuire prin mijlocirea unei tălmăciri	36
Capitolul XLIX	Ambasadorul Spaniei . .	45
Capitolul L	Sărmanii regelui Navarei	52
Capitolul LI	Adevărata iubită a regelui Navarei	63
Capitolul LII	Despre mirarea care puse stăpînire pe Chicot, văzînd cît era de popular în oraşul Nérac	72
Capitolul LIII	Maestrul de vînătoare al regelui Navarei	85
Capitolul LIV	Cum se vînau lupii în Navara	92
Capitolul LV	În ce fel înfruntă Henric de Navara botezul focului	102
Capitolul LVI	Ce se petrecea la Luvru în preajma zilei în care Chicot intrase în oraşul Nérac	112

Capitolul LVII	Pană roșie și pană albă . .	126
Capitolul LVIII	Poarta se deschide . . .	134
Capitolul LIX	Cum înțelegea să iubească o doamnă din lumea mare în anul de grație 1586 . .	142
Capitolul LX	Cum a reușit Sainte-Maline să pătrundă în foișor și ce s-a mai întîmplat după aceea	156
Capitolul LXI	Ce se petrecea în casa misterioasă	166
Capitolul LXII	Laboratorul	174
Capitolul LXIII	Ce făcea în Flandra monseniorul François al Franței, duce de Anjou și de Brabant și conte de Flandra	181
Capitolul LXIV	Pregătiri de luptă . . .	191
Capitolul LXV	Monseniorul	203
Capitolul LXVI	Francezi și flamanzi . .	216
Capitolul LXVII	Călătorii	230
Capitolul LXVIII	Explicația	238
Capitolul LXIX	Apa	248
Capitolul LXX	Fuga	257
Capitolul LXXI	Schimbarea la față . . .	269
Capitolul LXXII	Cei doi frați	275
Capitolul LXXIII	Expediția	284
Capitolul LXXIV	Paulus Aemilius	292
Capitolul LXXV	Una din amintirile ducelui de Anjou	300
Capitolul LXXVI	Ispitirea.	316
Capitolul LXXVII	Călătoria	326
Capitolul LXXVIII	Cum s-a făcut că regele nu l-a poftit la masă pe Crillon și cum a venit în schimb Chicot, nepoftit . . .	333
Capitolul LXXIX	În care se arată cum, după ce a primit vești din sud, Henric a mai primit alte vești din nord	347
Capitolul LXXX	Cei doi cumetri . . .	359
Capitolul LXXXI	*Cornul Abundenței* . . .	366

Capitolul LXXXII	Ce s-a întîmplat în odăiţa jupînului Bonhomet . .	373
Capitolul LXXXIII	Soţul şi amantul . . .	391
Capitolul LXXXIV	Cum a început Chicot să deslușească scrisoarea ducelui de Guise	400
Capitolul LXXXV	Cardinalul de Joyeuse . .	409
Capitolul LXXXVI	S-a dat de urma lui Aurilly	420
Capitolul LXXXVII	Îndoiala	425
Capitolul LXXXVIII	Siguranţă	433
Capitolul LXXXIX	Aşa i-a fost scris . . .	443
Capitolul XC	Călugăriţele ospitaliere . .	451
Capitolul XCI	Alteţa sa monseniorul duce de Guise	462

Redactor responsabil : ALEXANDRINA ȚIMPĂU
Redactor artistic : ADRIAN IONESCU
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Dat la cules 13.06. 1968. Bun de tipar 16.08.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 7703. Tiraj 100190. Hîrtie scris I A. de 70 g/m². 540 × 840/16. Coli editoriale 27,15. Coli de tipar 29,5. A. 21035. C.Z. pentru bibliotecile mici 81—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 80.489. la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, Bucu[illegible] Republica Socialistă România

AL. DUMAS

CEI PATRUZECI ȘI CINCI

EDITURA TINERETULUI

Vol. I-II Lei 30